[illegible]
[illegible]

IOANNIS
BARCAII
ARGENIS.

Editio Nouissima.

Cum nominum propriorum elucidatione hactenus nondum edita.

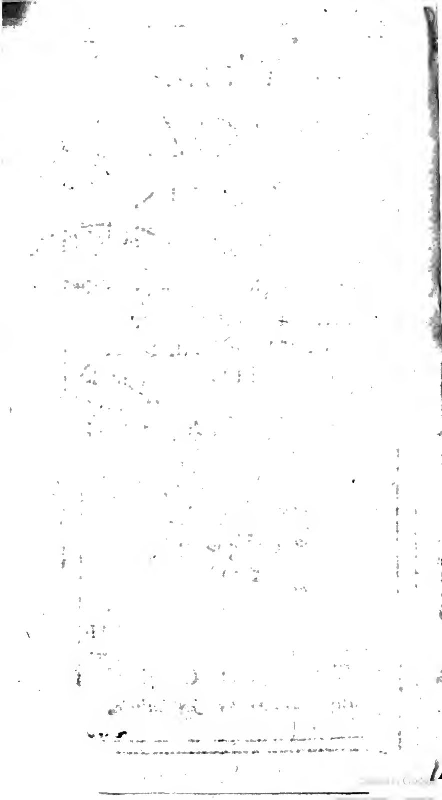

IN VENETIIS, M.DC.LXXXII.

Typis Stephani Curtij.

Superiorum Permissu, & Priuilegio.

DISCVRSVS
DE AVTORE
Scripti, & iudicium de nominibus Argenidæis.

EVphormionem & Argenidem à Barclaio habemus, Satyrico & scriptore nostri temporis celeberrimo, imo si cum rerum grauitate, stili maiestatem spectes, incomparabili. Vtriusque euolutio, sed pauca, heic nobis pagellam faciet.

Euphormio quis aut vnde sit, aut quæ Lusinia ipsius fabulosa fœlicitate decantata, multis iam ab annis à Philologis anxie desideratum & inquisitum est; Auctor vero eorundem si perstitiosam & intempestiuam diligentiam salse deridet in Apologiæ non longe ab initio; quippe *se non de vulgi face esse, aut in ignobili quiete latitare, vel etiam calamitatibus premi, sed in alto fœlicitatis loco cæterorum fortunam turbidam secure despicere* ait; *Fortuna*, inquiens, *liberalius mecum egit; nec vllius priuati familiam auxi e paternis in Regiam focis eductus*. Literatissimus Philologus Iohannes Rodenborgius, domo Antuerpianus, (qui nuperis annis ab Electore Saxoniæ Lipsia VVitebergam euocatus, & Taubmanianæ Cathedræ suffectus, post Gedanum ab Inclyto Senatu accersitus, ibi in confinijs è vita migrauit, (veræ fidei testimo-

DISCVRSVS DE AVTORE

Scripti, & iudicium de nominibus Argenidæis.

EVphormionem & Argenidem à Barclaio habemus, Satyrico & scriptore nostri temporis celeberrimo, imo si cum rerum grauitate, stili maiestatem spectes, incomparabili. Vtriusque euolutio, sed pauca, heic nobis pagellam faciet.

Euphormio quis aut vnde sit, aut quæ Lusinia ipsius fabulosa fęlicitate decantata, multis iam ab annis à Philologis anxie desideratum & inquisitum est; Auctor vero eorundem si perstitiosam & intempestiuam diligentiam salse deridet in Apologiæ non longe ab initio; quippe *se non ile vulgi face esse, aut in ignobili quiete latitare, vel etiam calamitatibus premi, sed in alto fęlicitatis loco cæterorum fortunam turbidam secure despicere* ait; *Fortuna*, inquiens, *liberalius mecum egit; nec vllius priuati familiam auxi e paternis in Regiam focis eductus*. Literatissimus Philologus Iohannes Rodenborgius, domo Antuerpianus, (qui nuperis annis ab Electore Saxoniæ Lipsia VVitebergam euocatus, & Taubmanianæ Cathedræ suffectus, post Gedanum ab Inclyto Senatu accersitus, ibi in consinijs è vita migrauit, (veræ fidei testimo-

 nio

nio asseruit, dicens; Auctor famosi huius scripti est Guilielmus Barclaius. Cuius etiam perelleganti manu ipse Rodenborgius habebat consignatos Principes in Euphormione qui sub fictis nominibus, ad sustinendas vitiorum personas idoneis, in publicum producuntur, & ignominiosis quasi coloribus in tabula depinguntur, vnde eos quoq; magna sui parte per promptam & amicam communicationem tum temporis cognouimus.

Num vero pater an filius Satyram istam composuerit vel ediderit, ignoratur: Certe si rerum grauitatem exacte perpendas, quæ maturioris iudicij & comprobatissimæ experiētiæ virum prodit, patri haut iniuria adscribi posset. Is fuit Professor Regius in Ponte Mussana Galliæ Academia non ignobili, qui scriptis grauissimis de Regno & Regis institutione, de potestate Pontificis aduersus Bellarminum, altioris & erectioris ingenij spiritu editis admodum inclaruit, insuper supperiori tempore Duci Lotharingiæ Guisio a cōsilij magnus. Sed vt industriæ in aulis Regalibus vix est locus, nisi illa summis opibus fulta sit; & raro fortuna pauperes in templum suum recipere solet (id est, in Principū domos) nisi quos ad publica ludibria destināt: exemplo Diuæ Maturæ; cuius limina ex ancillis vnitantem patebant; quàm scilicet matronæ colaphis vrgebant; (*Plutarch. in quæst. Rom. 16. Rosin. lib. 2. antiquit. Rom. cap. 18.*) Ita quoque Barclaio vsuuenit; Eum enim secreti criminationibus aulicis, (quibus est contemtor animus & superbia commune Nobilitati malum) *Salustio teste in Iugurtha*, ignarum infirmarunt, & quo incautior deciperetur, palam laudarunt, *vt ex Tacito lib. 1. histor. hoc adijciam*. Ea propter exinde se recepit in Lutetiæ regiam, spe maioris & condigni præmij ob solidas & matu-

ras literas quibus instructus erat. Ibi vero nihil magis quam factum & fidentis sibi supercilij arrogantiam, qua rudes & imperitiæ suæ ignari Aulici se extollere solent, expertus, in Academia Ponte mussanam, vbi Professoris munere functus, discessit, priuatas quidem sed ad vera negotia, otiosas & serias literas repetens. Vnde facilis est de scripti huius tam amarulenti occasione coniectura, vt scilicet Auctor, si pari calamitatis iniuria aduersarios opprimere non possit, eorum tamen flagitiosos mores celebri ignominia velut longa & apud posteros duratura morte per stilum & acerlos iocos traduceret. Ea propter Ducem Guisium primo aggreditur, cuius superbiam & insolentis animi iactantiam (quippe genus suum ab Euandri Matre per Carolum Magnum repetunt) exquisitis verborum contumelijs sub Callionis nomine prosequitur: Tantum enim abest vt illum hominem à regia stirpe oriundum dicat, vt eum potius ad bubulorum & vpilionum gregem ab inuidiosæ gloriationis solio detrudat: Post, eius Aulam, cui se ob paupertatem & inopiam indigne mancipatum queritur, pertinaci Satyra exagitat, & sub ficta amentiæ specie, negotia & seruitutum aulæ graphice depingit. Quid enim aliud fere est Aulicorum vita, quam spontanea mentis insania, dum scilicet superiorum, iuxta & inferiorum vsualem beneuolentiam seruili adulationis studio allicimus, abdicata vltro recta rationis libertate? vt de perfidia, quam lenissimo *simulationis* & *dissimulationis*, itemque blandissimo *Comitatis & Humanitatis* vocabulo condiunt, nihil dicam, modo Comicus exprimat.

Ore aliud, taciteque aliud sub pectore versant.

Taciti verbo *lib.* 14. *Annalium*. Adijciunt (scilicet Aulici) complexus & oscula, facti natura &

conſuetudine exerciti iactare odium fallacibus indicijs. Neq;vero ex priſtrino illo furioſæ ſeruitutis facile ad priſtinam mentis libertatem reducimur, niſi forte mirabilis quædam metamorphoſis, quam nouæ cuidam amentiæ aſſimilare poſſit, animum afficiat: quippe ex Aulæ cauea reuolare in amęnos priuatæ & liberioris vitæ campos tam frequens eſt, quam ſapientem de ſua rationis ſolio deijci facile; vtrumque ſcilicet rarum. adeo ſuauis eſt & blandula illa ſeruitus, vt illam quoque indignis laboribus coemere ſtudeamus, raro autem vel difficulter admodum cum libertate rurſus permutemus. Sed de hæc Aulis. Poſtquam Auctor eruditiſſimis iocis liberationem ſuam deſcripſit, in potentiſſimos Europæ Principes inuehitur; & eorum Regias, Gallicanas præſertim; (in quibus ſcilicet magna ſpe fruſtratus ab Aulæ Monachis ignominioſam repulſam paſſus erat,) perſtringendo, communia ſimul & particularia vitia, rixas item & friuolas altercantim diſceptationes in omni diſciplinarum genere, cum deterrimo eorũ abuſu, peruicaci indignatione proſcribit. Quibus ſingulis indagandis hiſtoriarum noſtri tẽporis cognitio nõ paruo nobis adiumento erit.

Tantum de patre Barclaio. Quod ſi filium huius ſcripti auctorem facere velimus, vti quidem ſtili vehementia & pene audacior libertas calentis adhuc ſpiritus & iuuenilis impetus indicium eſt, nec ipſe Auctor diffitetur, cum vigeſimo primo ætatis anno poſt exercitam iuuentis ambitionem ſe nominis cupiditate & adoleſcentia (quod eſt commune argumentum ad famam) hanc totius accuſationem inſtituiſſe tradit in Apologia. Nec veriſimile eſt. Patrem iam prouecta ætate adultum hiſtoriarum (quæ admotum recentes ex peregrinationem huic referuntur) explorandarum

ſtudio

ſtudio in alienas oras migraſſe. Accedit, quod Euphormio inſcriptus & dicatus ſit Iacobo Angliæ Regi, apud quem iunior Barclaius in ſanctioris conſilij ſenatum allectus ſumma gratia floruit, donario aliquot mille coronatorum pro iſta dedicatione auctus; munificentiſſimis inſuper ſtipendij ornatus ibi vitam primo bene habuit. Pro iuniore Barclaio militat ipſe Euphormio teſtis in Apologia, vbi ſe appellat hominem nouum in luce & diſcrimine victurum; quod de Profeſſoribus non poteſt, cum hi in puluere verſentur, &, ſecundum Lucianum, Iouis odio perpetuo vexentur. Si igitur filius ex his quæ diximus, auctor Euphormionis nominãdus ſit, occaſio ſcribendi haut longe petenda videtur, ſi quidem iniurias patri & ſibi illatas mordaci Satyra publice perſequi pietatis iuſtæ ſenſu & doloris ſtimulo incitatus voluit.

Tantum præliminari verbo de auctore; ſequitur iudicium de nominibus Argenidæis, quod Nomenclatoris inſtar lectori inſeruiet, ſcriptum à viro, cuius famam virtus & literæ facient immortalem. Sic vero iſte.

Non ſatis audaciæ erat, quod, qui in Politicis ingenium ſuperioribus annis exercuerũt, regnãdi pręcepta ipſi magnam partem negotiorum expertes Principibus tradiderunt, niſi temerarijs quoque diſputationibus de limitata Principũ poteſtate, de ſubitctorum in dominos reſeruato, vt loquuntur, iure, de tyrannicidij iuſtitia, alijſque conſimilis audaciæ thematibus, ſacroſancta ſceptra laceſſere auſi eſſent, euulgato horribili imperij arcano. *Licere Principum quoque vitij iraſci*.

Quo accedunt ſummi Pontificis Maximæ in Ieſuitarum cerebro natæ: (qui liber Romæ anno 1625. impreſſus, ſed Pariſijs ann. ſeq. preſſus & crematus eſt:) nimirum. *Inhabilis Rex propter*

malos mores, malam administrationem, insufficientiam, potest deponi; monendus, postea puniendus, & regno priuandus, & subditi ab eius obedientia liberandi.

Quibus sane est quod acceptos feramus pernicioso de Republica sensu infectos plurimorum animos, & inde sequutam ciuilium odiorum adeo peruagatam insaniam, atque rebellionem his propugnatoribus nunc velut legitimum nefas. Nam si Principum flagitia vita aut Regnorum iactura multare atq; euitare ob eam causam debitum obsequium licet, calumniandi materia patefacta, & improbis cupidinibus obseptum iter Principaliũ peccatorum traducendorum licentia quam tritissimum erit: adeoque quibus ob scelera & pœnæ metum maxima peccandi necessitudo est, aut quibus ambiguæ domi res & ob magnitudinem æris alieni afflicta fides in pace, domesticis malis excidium patriæ opponere & priuata vulnera Reipublicæ malis operire volent: Tum sui gradus nunquam satis patiens ambitio regijs erroribus perfida & maligna cura semper imminebit, suamque causam libertatis larua & boni publici prætextu velabit. Ita nunquam pacem habebunt Regna, nunquam Principes securi esse poterunt: semper simultates, questus, indignatio, bellum denique gentium tranquillitatem turbabit. Sed ad asserenda quidem inuiolabilia Principum iura Guilielmus Barclaius alijque præclarissimi viri, vt exactam eruditionem, ita acerrimum studium attulerunt; ipsum autem *rebellionis ingenium, factiosorum prætextus, artes, fines, quid sperare, quid timere videantur, postremo viam ac modos, quibus contumaces obrui, eorumque nimij spiritus instringi possint*, in Argenide Ioanni Barclaio depingere finis atque consilium fuit.

Et

Et Rebellionum quidem originem, causamque tot motuum qui sæculi nostri pacem turbant, aut esse nimiam antiquorũ Regum facilitatem, segniciem, patientiam & incautam in Magnates profusionem, qua prodantur imperij vires, aperiaturque iniurijs despecta Maiestas. Regiæ amicitiæ indulgentia conditum hoc culmen, hancque arcem, ex qua hodie factiosi pugnam in Reges. Quod ipsum quoque Traianus Boccalinus confirmat, cum immunitates, prærogatiuas, priuilegia, fontem rebellimum, semenx vzaniorum, lapidem scandali appellat: Et sane mihi quoque ab hac vna causa esse videntur, non nisi ad propriam cuiusque libidinem exactum obsequium, & regiæ potestatis vindicijs opposita murmura, questus, & postremo remediam ex armis. Ita Germania, ante in vnius Imperatoris reuerentiam intenta, nunc in varios Dominos lapsa, ipsi pene tota excidit. Olim in Gallia Neustria, Armoricorum, Aquitaniæ, Heduorum, Aruenorum, Pictonum, Prouinciæ Dnces, Comitesque, viribus suis tuti, velut precario obsequio Regibus obnoxij fuerunt. In Britannia quoq; formidabiles Principũ opes atrocibus regnum cladibus miscuerũt. Hodie deniq; ea tantum imperia suis se furijs mactant, qua per Principes & libertatis imaginem studijs & factionibus trahuntur. Hæc de frequentium rebellionum causa Barclaij sententia est.

In titulum autem belli & colores rei publicas & priuatas pretexere seditiosos, docet; nunc se insontes ab Rege proditionis insimulari, destinariq; supplicijs; nunc noua portoria & vestigalia aliaque prædandi vocabula quotidie excogitari: exanimati regni sanguine paucas hirudines expleri; nouis hominibus & peregrinis exercitus, præfecturas, legationes mandari: hosque veteres & emeritas

stirpes inexperto recentis potentię gaudio calcare; coercendam tyrannidem eorum, qui Principis facilitatem abutuntur asserendum labentem rerum statum. Has aliasque factiosorum artes sub Lycogenis persona graphice omnino Barclaius depingit; sed quacunque specie perfidiam suam tueri & ornare volent, diu esse, quod eandem alij rebelles macularunt. Non salutis publicæ curam esse, sed ambitionem, & quietis nescium ingenium, quicquid hi tales moliuntur.

Modos, quibus inquieti spiritus nimiæ potentiæ Optimantibus excutiātur, Meleādri actiones, docent; exspectare patientiam, & vbi patientia nihil proficeris, arma expedire, bellum interdum abrumpere, & pacem aut inducias facere, vt illi qui in tam improbum fœdus coierunt, spargantur; ægre in vnum redituri. Ita nouis artibus spacium fore, quo vel inter se commissos, vel consenescente factione apud populum exosos sua impietas perdat; aut certe exsatiati inquietitudine rerum nouarum ipsi se ad reuerentiam Maiestatis recipiant. Interdum necessarium consilium erit, quod Oloodemi & Eristhenis supplicio proponitur, seditionum summa capita in aulam profecta Maiestatis damnare, in ijsque exempla facere: item promiscuum vulgus ad spem allicere, arma sine noxa ponendi, & transfugijs nudare duces: victos ijs opibus multare, quarum superbia inflati dominos lacessere audent: ignominia deprecationis elatos animo frangere: magna imperia nunquam diuturna facere: arces castellaque ambitionis munimenta exscindere: alia denique, quę passim toto opere, præcipue autem duabus Cleobuli ad Regem orationibus, exsequitur Barclaius.

Verum enim vero, quia nimis vulgata licentia imperandi regulas Principibus præscribi nō placebat,

cebat, & plerique aliorum euentis doceri malũt; historica narratione, quæ diximus supra, docere commodissimum Barclaio visum est. Ne tamen inuidiose hũc aut illum Principem velut in scena traducere, & tanquam reos ad tribunal nominatim citare videretur eos qui Rempub. turbant, ac ita inuidiosis exẽplis & periculosa libertate vsurpata odio omniũ par non esset; placuit grandi hac fabula historiæ instar adornata inscios circumducere per suauissimas ambages, vt neminis quidem imago simpliciter extaret, sed quilibet velut in obiecto speculo meritum suæ famæ agnoscere posset. Fabula autem ne naturam exueret, & vbique graue supercilium male sumeret, ab armis & publicis amoribus argumentum accipere debuit. Hoc vtilissima lapiditatis commentum nullum auctori periculum creare poterat; (vitia enim non homines notabantur:) & eo plures studiosioresq; lectores habiturus erat, quod non quasi docentem seuerumque, sed tanquam nugantem in manus accepturi essent. Multo enim pars maior est, *inquit D. Hieronym. in præfat. lib. 11 in Esa.* Milesias fabulas reuoluentium, quam Platonis libros. In altero ludus & oblectatio est, in altero difficultas & sudor mixtus labori. Denique Timæum de Mundi harmonia astrorumque cursu & numeris disputantem, ipse, qui interpretatus est, Tullius se non intelligere confitentur. Testamentum autem Grunij Corocottæ Porcelli decantant in scholis puerorum agmina cirratorum.

Ex hactenus dictis facile erit iudicare, supervacuam, ne dicam ineptam illorum fuisse sedulitatem, qui omnibus à Barclaio confictis nominibus; præter pauca; quæ cum essent hominum Barclaio priuata familiaritate cognitorum, nulla diligentia eruere potuere, certas personas adap-

ptarunt: ob id eius, quod Barclaius Argenidem suam, Fabulam appellat, testaturque imaginaria se passim vocabula, tantum ad sustinendas virtutum vitiorumque personas excitasse. Et profecto, cum amores Poliarchi, & Argenidi, qui vtramque libri paginam faciunt, fabulosos nemo nisi emota mentis negare possit, frustra quærentium labor erit, quis *Poliarchus*, quæ *Argenis*, qui *Britomandes*, & *Timandra*, quis æmulus *Archombrotus*, & raptor *Radirobanes*, & libertus *Gelanorus*, & nutrix *Selenissa*. Vt Comœdiam Pseudili & Getæ & Daui & Chremetes & Thaides faciunt: ita librum regijs amoribus, regijs odijs, spiritibus deniq; regijs plenũ, dignus hos motus pectorib. concipere personas implere par erat. Nimiopere profecto absurdũ, vnius leuiculæ coniecturæ lenicio adductum, cũ sexcẽta alia abnuant, de re aliqua statuere. Nam quid improbabilius, quàm *Poliarchum & Archombrotum* consilijs factisq; diuersos vnu personæ attribuere? *Selenissa* regiæ nutricis, donis corruptæ, perfide amoris secreta euulgantis, deniq; suo ferro cadẽtis schema. Catharinę Medicæ Franciæ Reginæ imponere? Ex *Anerosteo* Allobrogũ Rege, Poliarchi educatore, ex pugna elapso, regnũ vita solitaria mutante, Clementẽ VIII. Pontificem facere? *Radirobani*, Principi iuueni, præcipitibus cõsilijs obnoxio, pro tuenda regia Maiestate contra rebelles Meleandro auxilia ferenti, intra iuuentem in Africa cæso, Philippi II. Hispaniarũ Regis, cautissima prudẽtiæ senis, & contra Henricũ III. Galliæ Regem (quem Meleandrum esse volũt) factiosos in regno opibus suis fouẽtis, in suo Escuriali mortui, personã induere? Prorsus ergo mihi certũ est, vt amores, arma, odia, æmulationes, fides, praua honestaq; cõsilia, perfidia pericula, vota, satisfactio

omnia

omnia in Argenide fabulosa sūt: ita necessario Poliarchi, Argenidis, Archōbrutis, Radirobanis Britomādis, Timādrę, Hyanisbes, Sedenisſę, Gelanori, & pleraq; alia à Barclaio excogitata nomina in neminem vnū cadere, & in solæ Argenidæ velut in scena consistere. Quia tamen, quod supra dixi, præcipuus Barclaio scopus fuit, sub hac fabularū suauitate rebellionis geniū & artes, ac Principum plerūque ex despicabili facilitate errores ducere: non ſanteabnuerim, inspixisse ipsū in certorū hominum actiones & historias, quas deinde suorum nominum simulacri aptaret. Ita suo *Meleandri* persona Hērici III. Franciæ Regis nimiam, me in iniurias idonea securitate aerem bonitatem libēs agnosco. Et *Guisij*, cæterorūque ex Lotharingica familia Principū ambitio, sed *Lycogene Oloodemo, Eristhene, Menocrito, Anaximandro*, commodè intelligi potest. Nec *Cleobulum* Villaregius sibi dedecorum putet. Denique in *Sicilia* Gallici regni conditionē describit facile crediderim. Vt tamen manifestum esset, sub *Meleandri* larua non tam Henricū Regem latere, quam vniuerse Principem nimia animi lenitate despicui & insidijs facilem depingi: in *Cleobulo* non tam solius Villaregij, quā arcani Consilij Prę sidis, & in genere hominis summa rerum ciuiliū scientia imaginem extare, & in *Lycogene* non simpliciter Guisium, sed impotentis animi & imperandi libidine ardenti ambitum, largitiones, regis apud populū traducendi sceleratam solertiam, aliasque turbidas artes in vnā velut tabelam coactas, exhiberi plura Barclaius addit, quæ in notatos cadere nō possunt. Nam Henrico non toti xxxjx. anni vitæ spaliū fuerunt: & cum ex Polonia ad regnum patrium capesſēdū venisset, pleraq; illius partes bello & turbis feruebant; quę seni Meleādro, qui sub initia imperij pa-

cata

cara omnia habuisse, atque adeo nimia felicitate laborasse à Barclaio dicitur, conuenire non possunt. Guisius cũ fratre Cardinali in Comitijs Bloesensibus inquietos spiritus cum sanguine emisit, in ipso regij cubiculi ingressu regis iussu confossus, quod cum Lycogenis in acie casi exitu parum congruit. Villaregius Henrici Regis gratia excidit domumque relegatus est, quod cum Cleobuli fortuna minime conuenit. Vt inde minime mihi dubium sit, Barclaium in Meleandro, Lycogene, alijsque plerisque pingendis non ab Henrico tantum & Guisio, sed à quicquid vspiam in historia egregij prauique legitur, colores petijsse.

Reliquorum autem nominum minime incerta explicatio est; Nam *Mergania* per litterarum μετάθεσιν, Germaniam, & eodem inuolucro *Vsinulca* Caluinum, *Dereficus*, Federicum Palatinum *Ibburranes* Cardinalem Barberinum, qui nunc Vrbanus VIII. Pontifex Maximus (ad cuius insignia, APES, extant Lugduni in aula Archiepiscopali sequentes versus;

Surgit e nectareo madidantia lilia rore,
Delicias pacis sugite pacis aues.
Sinite pacificis volucres in floribus. Orbem
Nam condire suo Lilia melle queunt.)

Dunalbius Cardinalem Vbaldinum significant. Quos duos posteriores viros in aula Romana virtutis dignatione famaq; eximios, certiori immortalitatis domo quã quo Vlyssem Calypso beatura erat, sibi Barclaius, vt Romę nouus homo, obstringere voluisse videretur: nec minus Antonius quęrengiũ, vtriusque, vt loquuntur, signaturæ Romæ Referendarium, virum summæ eruditionis: quem *Antenoriũ* vocare lubuit, quod Patauio Antenoris vrbe oriundus est. *Hieroleandri* larua Hieronymum Aleandrũ, Aleandri Cardinalis ex fratre nepo-

nepotē tegi, nominis similitudo, & *Aldina Catelli* ostendūt, Videntur Romæ apud Gasparū Scioppiū multorum Poetarū ingenio per otium abutentium carmina, quibus Aldina ex partu obitum lugebant. Barberinum, Florentiæ natum Lydum appellat; quia Tyrrhenus Hetrufeæ gētis cōditor Lydus fuisse traditur, *vt referunt Dionysius Halicarnasseus in primo Antiquitatum. Valer. Maximus secundo dict. fact. memorabil. & Myrsilius Lesbius libro de Origin. Italiæ & Tyrrhenorum.* Quo etiam intuitu Concinus, Ancra Marchio cum coniuge, *par Coniugum ex Lydia* vocantur. SomersetiComitas & vxor in Anglia aliud *par coniugum ex Phrygia* dicuntur, quod, vt Galfredus Arthurus Monumeuthensis (cuius tamen historiam fabularum ineptijs refertam Gulielmus Neubrigensis ostendit) prodidit. Brutus qui iam origine Troianus, filius Siluij, nepos Ascanij patria, profugus, Græciam petijt, ibique progeniem Heleni è seruitute vindicauit; inde Diana oraculo monitus per Herculi columnas in Aquitaniam peruenit. Golfarium, Pictum Aquitaniæ Regem profligauit: vrbeque Turonum constructa & Gallia vastata in Britannia à Gigantibus habitatam transmisit, eique ex suo nomine appellationem fecit. Procerum primi in aula *Aquilij Hippophili* sunt Melchior Cleselius & Franciscus Gomerius Sandoualius. Dux Lermæ. Hi post exhaustum immensæ potentiæ cursum ad purpuratum sacerdotium tanquam ad aram confugisse à Barclaio dicuntur, quia inter maxima Pontificiæ potestatis arcana est, Cardinales sanctos & inuiolatos, nec vlli profanę potestati obnoxios esse. Hinc S. Thomæ Cantuariensi, Georgio Martinuntio, Guisio & Clesalio Cardinalibus, vt sibi factas iniuria grauiter semper Pontifices ad animum reuocarunt

tarunt, Caluinianos, Græce etymo *Hyperephanios* appellat; & Bethlemum Transyluanum *Peranthylaum*: eadē ratione, qua Siluiū Æneæ filiū Græce Hylæū interpretatur Dionysius Halycarnassæus.

Hæc mihi sola nomina certis personis à Barcla iodestinata vidētur: nec elucidatio vera plura habebit: nec ipsius Aleander, quem Barclaij amici sui sensus optime nouisse credere est, plura habuit, certum est reliqua omnia falsa esse & inania simulachra; in quibus tamen & omni reliquo commento egregię τὸ πρέπον obseruatum est. Hinc in Gallia *Commindoriges*, In Africa *Iubas, Hympsales, Micipsa* inuenit Barclaius. *Timocleam* fœminam Siculam epityro rusticos excepisse ait, quod id fallamenti genius, *vt Varro de ling. lat. testatur*, in Sicilia vsitatissimum olim fuit. Eandem *Timocleam* ait cœnam supra cæterorū Græcorū molliciem curasse: quia scilicet Siculi delicijs infames erant: vt inde Σικελικὴ τράπεζα *teste Suida*, in prouerbiū abierit: quo Plauti locus *in Rudē* pertinet.

Insit lenoni suadere, vt secum simul
Erat in Siciliam: ibi esse homines voluptarios
Dicit: posse ibi fieri eum diuitem:
Ibi esse quæstum maximum meretricibus.

Epeirttes descriptio pene ad verbū ex primo Historię Polybij desumpta est. *Arc hombrotus* quamquam Grece sciret, tamen rusticam Siculorum linguam non intellexisse fingitur. Siculos enim etsi Græcę, pessime tamen loquutos, ex illo Plauti in Menechm. *constat*.

Atque adeo hoc argumentum Grecissat tamen.
Non Atticissat, verum Sicilicissat.

Meditus Aser *Themison* dicitur, quod hoc nomē, qui magni ha be ris in arte medica volebant, boni ominis causa sumere solebant. Meminerent Iuuenalis, Apuleius in apologia, Seneca in Epistolis.

De

De ignium publicorum, quos *Angaros* Barclauius nominat, instituto, quia libro primo dicuntur, minime fabulosa sunt. Nam & Aristoteles *in lib. de Mundo*, & Apuleius, eius mentionem faciunt, Apuleij verba lib. de mundo hæc sunt.

Duces ac Satrapæ (apud Persas) vbique dispositi, & permixta locis omnibus mancipia regalia. Ex eo numero erant excursores diurni atque nocturni exploratores, & per vices incensæ faces ex omnibus regni sublimibus locis in vno die Imperatori significabant, quod scito opus.

Eundem morē apud Anglos vigere, Polydorus Virg. *quinto, & vicesimo Histor.* refert his verbis.

Qui Oceanum accolunt, in vicinis tumulis lucernas pilis affixas locant: ac vbi ex hostium aduētu maior illustriorque res decidit, subito lucernas accendunt, clamoreque per agros & regiones significant: hinc alij deinceps excipiūt, proximisque eodem modo signum edunt, atque sic celeriter ad omnes vicos & vrbes fama perfertur, & agrestes ciuesque se aduersus hostes armant.

Angari Persica voce veredarij seu tabellarij celerrimi dicuntur, quod ex Suida & Hischio docuit Brissonius, *in libro de regio Persarum principatu*; quam vocem Barclaius ad publicorum ignium commentum apposite transtulit.

Meleādri de reperto Gigāti cadauere, *narratio* expressa est ex historia, quam Thomas Fazellus *rer. Siculdr. dec.* 1. *l.* 1. c. vj. in hunc modum refert.

Anno salutis cIɔ Iɔ XLVIII, cum Georgius Adornus Genuensis Eques Ioannita, classis cū ordinis sui præfectus, Syracusis hyemaret, venatum aliquando in agrum Syracusanū, Gereates olim dictū, egressus est. Qui dū venationi studet, canis, in venatus solers & sagax, os speluncæ subterraneæ & latebrosæ naribus & vnguibus scrutatur,

tatur, cauda & latratu venatores aduocabat. Equites, qui cum Georgio aduenerant, prædam rati equis citatis accurrunt, sed vbi hostium ingentiæ, specus solum vidêt, eo relicto venationem retro prosequuntur. Postridie vero Georgius remigum manu assumpta ad specum eandem, aurea veteiū numismata, quorū ibi thecas crebro reperiri contigerat quæsiturus regreditur: speluncæ ore vi patefacto, scalis, quas tibi in viuo ? ipso lapide excisas aditū monstrantes offenderat, in antrū profūdum descendit, ingreditur, cuncta explorat, tandemque pro speratis nimis cadauer hominis cubitorum viginti reperit. Quod vbi membratim mirabundus stupensque examinat, pars capitis, costa, & crura, (cæteris partibus in cinerem ventumque solatis,) ex attrectantium manibus sola integra decidere. .. Qua pro miraculo Georgius quāprimū omnia, præter duas molis ad Ioannē Homodeū militiæ Magistrū Melitam transmisit.

Afros cælestem Deam præcipuo cultu venerari, omnino ex historica veritate Barclaius refert. Sed quam ille *Venerem* apellat, Herodianus *lib. v.* Lunam esset dicit. L. Apuleius Afer Iunonem esse credidit in his verbis: Magni Iouis germana & coniux, siue tu Sami, quæ querulo partu tuo vagituque gloriatur, tenes vetusta delubra, siue celsæ Carthaginis, quæ Virginem vectura leonis cœlo cōmeantem percolit, beatas sedes frequēta, &c.

D. Ambrosius *contra Symmach.* Clybelen esse mauult, eius hac verba sunt.

Vnde igitur exortum quod currus suos simulato Almonis in flumine lauat Sybele ? Vnde Phrygij vates, & semper inuisa Romanis non aquæ Carthaginis numina, quam cœlestem Afri, Mythiam Persæ, Plerique Venere colunt; pro diuersitate nominis, non pro numinis veritate. Non tamen

men illam sine authore Venerem dixit Barclaius; nam & Platonici omnes. Apuleius præcipue *in apologia*, & inter recentiores *in conuiuio* Marcilius Ficinus, de cœlesti Venere & duplici Amore sapientissime disputant, & Pausanias *in Arcadicis* tres Veneres facit; Cœlestem, vulgarem, & tertiam sine nomine. Duobus tamen in locis dormitasse mihi Barclaius videtur. Primo, cum in carmine quod incipit (*Alma Soror Phœbi*) Afros inducit, Dianam ad aprorum (qui *teste Plin. lib.* VIII. in Africa nulli sunt) venationem inuocantes, his versibus;

Tu nostris annue donis:
Et cum spumiferos iunctis in retia campis
Impellemus apros, & cum tibi sacra, feremus
Non occulta veni.

Nec commode dici poterit, de importatis in Africam apris intelligi illa debere; Nam hoc fortasse de ceruis & capreis, quas nec gignere Africam is, quem dixi, Plinius affirmat, verum sit; Vrsi & Apri nemoribus & in Venationis voluptatem septis saltibus non includuntur, & Barclaium de aperta venatione loqui, eius verba ostendunt. Deinde in eo quoque impingere videtur quod (*lib. v.*) *Cunicularium insulam* in angusto freto, quod a Sardina Corsicam dirimit, ponit, quam tamen aut quas potius (plures enim sunt) Tabulæ Geographicæ in ipso sinu Calaritano locant. Sed hæc leuia sunt, & vnus alterque næuus de magni corporis pulchritudine nihil detrahunt. Tantum est.

ratur, cauda & latratu venatores aduocabat. Equites, qui cum Georgio aduenerant, prædam ratiequis citatis accurrunt, sed vbi hostium ingentiæ, specus solum vidét, eo relicto venationem retro prosequuntur. Postridie vero Georgius remigum manu assumpta ad specum eandem, aurea veteri numismata, quorũ ibi thecas crebro reperiri contigerat quæsiturus regreditur: spelũcæ ore vi patefacto, scalis, quas sibi in viuo ? ipso lapide excisas aditũ monstrantes offenderat, in antrũ profũdum descendit, ingreditur, cuncta explorat, tandemque pro speratis nimis cadauer hominis cubitorum viginti reperit. Quod vbi membratim mirabundus stupensque examinat, pars capitis, costa, & crura, (cæteris partibus in cinerem ventumque solatis,) ex attrectantium manibus sola integra decidere. Qua pro miraculo Georgius quãprimũ omnia, præter duas molis ad Ioannẽ Homodeũ militiæ Magistrũ Melitam transmisit.

Afros cælestem Deam præcipuo cultu venerari, omnino ex historica veritate Barclaius refert. Sed quam ille *Venerem* apellat, Herodianus *lib. v.* Lunam esset dicit. L. Apuleius Afer Iunonem esse credidit in his verbis: Magni Iouis germana & coniux, siue tu Sami, quæ querulo partu tuo vagituque gloriatur, tenes vetusta delubra, siue cellsæ Carthaginis, quæ Virginem vectura leonis cœlo cõmeantem percolit, beatas sedes frequẽta, &c.

D. Ambrosius *contra Symmach.* Clybelen esse mauult, eius hac verba sunt.

Vnde igitur exortum quod currus suos simulato Almonis in flumine lauat Sybele? Vnde Phrygij vates, & semper inuisa Romanis non aquæ Carthaginis numina, quam cœlestem Afri, Mythiam Persæ, Plerique Venere colũt; pro diuersitate nominis, non pro numinis veritate. Non tamen:

men illam sine authore Venerem dixit Barclaius; nam & Platonici omnes. Apuleius præcipue *in apologia*, & inter recentiores *in conuiuio* Marcilius Ficinus, de coelesti Venere & duplici Amore sapientissime disputant, & Pausanias *in Arcadicis* tres Veneres facit; Coelestem, vulgarem, & tertiam sine nomine. Duobus tamen in locis dormitasse mihi Barclauis videtur. Primo, cum in carmine quod incipit (*Alma Soror Phœbi*) Afros inducit, Dianam ad aprorum (qui *teste Plin. lib.* VIII. in Africa nulli sunt) venationem inuocantes, his versibus;

Tu nostris annue donis:
Et cum spumiferos iunctis in retia campis
Impellemus apros, & cum tibi sacra, feremus
Non occulta veni.

Nec commode dici poterit, de importatis in Africam apris intelligi illa debere; Nam hoc fortasse de ceruis & capreis, quas nec gignere Africam is, quem dixi, Plinius affirmat, verum sit; Vrsi & Apri nemoribus & in Venationis voluptatem septis saltibus non includuntur, & Barclauium de aperta venatione loqui, eius verba ostendunt. Deinde in eo quoque impingere videtur quod (*lib. v.*) *Cunicularium insulam* in angusto freto, quod à Sardinia Corsicam dirimit, ponit, quam tamen aut quas potius (plures enim sunt) Tabulæ Geographicæ in ipso sinu Calaritano locant. Sed hæc leuia sunt, & vnus alterque naeuus de magni corporis pulchritudine nihil detrahunt. Tantum est.

DISCVRSVS IN IO. BARCLAII ARGENIDEM.

Ad faciliorem nonnullorum, quæ inibi narrantur intellectum.

TEmere affirmare de altero periculosum est, propter occultas hominum volũtates: in quorum animis multas esse latebras, multos recessus, facile agnoscimus: sunt tamen, qui, cum nihil æque sibi cordi esse videri velint, quam vt incogniti atque ex abdito fama sui perfruantur, noscitari nihilominus, atque in lucem protrahi, quam maxime concupiscant. Motatum id ab antiquis in Epicuro alijsque. Meo quidem iudicio homines istiusmodi omnibus noscendos proponere si quis aggrediatur, vitio id ei verti aut esse fraudi neutiquam potest: omnino, si præter pæsumtam (vt loqui amamus) voluntatem, boni quippiam ex tali facto aut iucundi, aut in publicum vtile quod sit, speretur prouenturum. Hæc, vt in alijs multis se habere compertum est, ita & in hoc opere viri nunquam satis laudandi, Iohannis Barclaij, locum quin habeant, nullus dubito. Monent me cum aliæ multa, tum illud præcipue scribenti genus, quod auctori præ cæteris placuisse fere, quæ scripsit omnia cumulate testantur. Liber adeoque hic ipse, nihil multis aperti habere visus, quam præfixum frontispicio Barclaij nomen magno id quod dicimus auctoramento probat: ea cum primis quæ ad potentissimum Galliarum regem

gem libro præfixa est auctoris e pistola. Fidem vtraque fecerint, ad indagandum curare Barclaij mente, non tam opus esse Delio natatore, quam eorum, quæ sub inuolucris fabularum proferuntur, applicatione quæ illa, quæ ad exactæ historiæ fidem cogi nequeunt, applicentur ijs quæ verisimiliter adumbrare voluisse videri possit. Nec est quod obijciat quipiam, huic ipsi auctori scribendi apolegetici necessitatem impositam, à quibusdam ausu nimium temerario locos Euphormionis nonnullos, quos similibus sub integumentis velari crediderant, enodare atque recludere aggressis, nihil id omnino aut nostro, de quo agimus instituto, aut ipsius Barclaij proposito, consentaneum habet. Fines atq; argumenta vtriusque libri vide. Satyricis scopus est totum orbem insonti violentia (verba sunt auctoris) accusare, plus in spem propriæ laudis, quam ignominiæ aliorum, ast huc librum quaquauersum regij spiritus implent: nihil humiles nihil abiectum, præclara suns omnia, summoque fastigio digna est ergo in Satyrico omnis generis rerum personarumque multiplex mistura: in Argenide vero vnicum ac semper idem sibique constans occurrit, regni regisque non præceptis quam exemplis efficacior institutio. In abdita Satyrici penetraturo nomina peræque atque actiones eorum, quos auctor subinde operi suo argumentum esse voluit, perspecta esse decet: eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium voluisse manifesto cogstat; digito velut commonstrare, nonne Theonini dentis rabiem longe superet? At in hoc libro nihil tale: non hic anxia scrupulosaue opus est inuestigatione: applicationi duntaxat suus est locus. Ea autem ipsa cũ ex annalibus, aut ex ijs quæ priuato lucubro viri

magni

magni sibi compararunt, deque suis ac regni rebus ad posteros emanere passi sunt, petenda veniat, nulli, quod quidem ego videre possum, inuidiæ subiacere aut malitiæ merito suspecta esse potest. Sunt ergo quæ hoc opere continentur omnia trium generum, nempe quædam certa omnino atque indubia: eaque talia vt authoris mẽtem planam faciant, atque ad eorum, quæ porro dicũtur, cognitiones penitius inspecturo viam sternãt: quædam etiam talia, vt qualiquali descriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibusq; in exemplum vti amat, leuiter tegant: quædam talia vt ex compositione nominum Græca aut Græcobarbara deprehendantur, sunt quædam ex aduerso prorsus incertam, quædam denique inter vtrumque media, quæ, si cum similibus nostri sæculi rebus casibusque comparentur, nec omnino incerta iudicari valeant, neque pro certis tamen, ob multi iugam istam rerum, personarum, locorum, circumstantiarumque varietatem, venditari. Certa atque indubia vel in transcursu, designasse sufficerit. Incerta pro desperatis habenda. Quæ medij sint generis, complura sunt: ex his nobiliora quædam atque à vero minus abhorrentia strictim selegisse non pigebit. Inter certa agmen ducat, propositam esse auctori institutionem regis ac regni, sed Gallici potissimum. Huc præcepta spectant, huc exempla atque ipse consiliorum præceptorumque modus & ordo, in ea directus vitia, quibus speciatim præque cæteris obnoxius est regni Gallici status. Adde quod de facili idipsum quoque euincant epistola ad regem dedicatoria, & quæ sub Nicopompi persona auctor de suo instituto euulgat. Siciliæ nomine Galliæ regnum designari, monstrant illa quæ de regione ab aduerso littore diffusa ac sæpe Siciliæ æmula li-

bro

bro tertio dicuntur: Angliam denotat: fidem facit id, quod dicitur de arcibus omnibus, præter vnã, euersis: Londinensis ea est quæ & totius Britanniç armamentarium. Regio sub vno formidanda quondam, nunc segnitie vel patientiæ imperantium adeo in varios princeps lapsa, vt dominio tota exciderit, (de qua libro tertio,) Germania est, auctori Mergania. Aquilium, Cæsarem esse; Hippophilum, Hispaniarum regem, Vsinulcam, Caluinum; Hyperephanios, Caluini asseclas (Gallis *Hugenios*;) quæque cætera eius sunt generis, notius est quam vt dici debeat aut moneri. Derefici nomine Comes Palatins venit: est inuersio in literis, Dereficus, Federicus; tum & fidem fecerit illud in oratione Dunalbij, quod pro dapibus quas in Aquilij mensam ferre oportuit, pęne sustulit, & pœnum & mensam, sunt autem Palatini comites imperij Dapiferi. Peranhylæum ex compositione nominis, Transsyluaniæ Principem Bethlehemum Gaborem denotare, constat ex *πέρα*, vel *πέραν*, *vltrà, tram*, & *ὕλη*, *silua*, quod & firmat id quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilij regnis ambierit. Sed infinitum sit, omnes, qui ex notatione nominis agnosci possint, percensere: ea perse parent; aut quatenus lectorem fugiunt, eo quod non vsquequaque in hac Græcorum nominum compositione felix fuisse Barclaius deprehenditur, satius est omitti. Lydij coniuges, Conchinum Conchini Marchionem Anchoritanum cum vxore Eleonora Galligaiæ denotant, erant patria Thussi, hinc Lydij dicuntur, à Thereno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par coniugum ex Phrygia, Sommersserum comitem vxoremque ipsius notat, ob veneficij crimen carceri mancipatos, est ea nostri temporis

poris historia satis nota. Ibburranes, Cardinalis est Barberinus, hæc auctor dum scriberet, Auenionensi in vrbe legatus Pontificius ; ipse nunc Pontifex Romanus, Vrbanus octauus dictus, argumento est id quod libro primo, vbi de Ibburrane sermo est, dicitur, non sine præsagio maiores suæ stirpis symbolum apes fecisse. (Lugduni Gallorum inscripito portæ Aulæ Archiepiscopalis habet insignia Vrbani VIII. Papæ & hos versus.

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
Deliciæ pacis sugite pacis aues.
Sinite pacificis volucres in floribus: Orbem
Nam condire suo lilia melle queunt.)

ex quibus pro merito ac temporibus nec aculeos nec suauitatem desideres, quo & alludentes quidem, eum rebus Gallicis plus æquo addictum fore suspicati, hoc in vulgus sparsere distichon.

Mella dabit Fratis, Hispanis spicula figet,
Spicula sed figens, & vita & melle carebit.

Sed quid multis hæc operose deduco ? inuersis literis Ibburranes, Barberinus est, quod qui in Derefici & Ibburranis nomine videbit concurrere, sciet, & in alijs illud obseruandum; multaque quæ antea obscura forsitan sunt visa, eo modo explicari atque enodari posse considerabit. Per procerum primum in aula Hippohili post exhaustum immensæ potentiæ cursum ad purpuratum sacerdotium confugientem tanquam ad aram, intelligit Franciscum Gomezium Sanctiualem Lermæ ducem. Is ex mercatore subito à rege inter magnates (Hispanis *Grande d'España*) habitus ad id fastigij se subuectum vidit, vt non nisi cadendo posset descendere ; exinde Roderici Calderonis supplicio,

cio, quid capiti suo impenderet, edoctus, deuexa in senium ætate, quo se imminenti pęnæ subduceret, aula relicta, Romam migrauit: à Pontifice mox in Cardinalium ad lectus ordinem. Per Cleobulum designari Villaregium, clare satis ex toto sermonis inter Timonidem, & Meleandrum contextu (extatis libro quinto) perspicere est, quandoquidem vero multotiens vtramque in hoc libro Cleobulus paginam facit, plura curatius nosse si quis desiderat, sciat, illa tam & ex ijs de vita ac moribus Villaregij edidit Petrus Matthæus Historiographus Gallus, quam ex ipsius Villaregij commentarijs, peti posse, quæ singula ex amussim perquirere aut recensere, nec vacat, nec instituti est nostri. Atque hæc de ijs quæ certa sunt atque indubia, dicta sufficiant. Plura his ipsis attexere facile poterit quicunque auctorem nostrum pensiculatius legere instituerit. De incertis, quid primum, quid vltimo dicam? imo quid omnino? nisi hoc vnum, esse ea longe plurima, quin & hoc addam, in tanto lætorum tristiumque intercursu nec aliter fieri potuisse; Videmus, ea passim, ac fere nusquam non, admirabili artificio misceri. Et sane, cum id auctori propositum fuisse satis appareat, vt suspensus nec vnquam solido subsistens lectoris animus, quam suauissime falleretur: qui perpetua serie cęptæ narrationis filium decurrit; necesse fuit, ex impossibili multa illum trahere, quam tamen fieri possit maxima possibilium veroque similium cum his ipsi coniunctione, quo ne tenue mendacium, & ad primum obtutum pellucens fastidium legenti oggerat, & nauseam, vel ab ipso statim initio. Ijs ergo omissis partim, partim reseruatis superat, vt videamus, quęnam sunt illa quę generis medij esse diximus, in confinio veri ac falsi, certi ac minus

certi constitutæ. Iterato dictum est, propositum Barclaio fuisse, hoc libello adornare, regis regniq; institutionem, exemplis, præceptisque nobilem. Præcepta dictum est ad Gallici regni statum collimare: de exemplis dispiciendum. Si præfixam libro epistolam, si cuius iam ante facta mentio, Nicopompi consilium inspicimus, euidens est, & exempla maximam partem, ne dicam omnia, ex ipso potissimum Galliæ regno deprompta. Si & orationem Cleobuli ad Meleandrum, vbi de premendis rebellibus ait, attendimus, facile quiuis deprehendat propositum auctori fuisse, exemplis vti recentibus. Sed penitius inscipientibus scrupulum moueat, quod, cum præcepta regem ipsum partim spectent, commonstratura scilicet ec quis firmandæ auctoritati regię modus sit optimus; partim circa regni ipsius conseruationem versetur: cumque exempla principem maxime præceptorum partem respiciant ea autem pars potissimum ob oculos ponat, quid Principum segnities peccarit, quid audacia: scrupulum, inquam, moneat, quænam illa sint exempla tam recentia & a turbis sub te Meleandro nempe (& parte tuo) verba sunt Cleobuli dicto loco) petita si ea quę sub Francisco secundo, Carolo nono, Henrico tertio, præcipue stante sacro federe. (Gallis *la sainte Ligue*,) in Gallia accidere. cum ijs componere instituamus, multa non defiteor interse conuenientissima inuenerimus, sed nec pauciora quę discrepent. Quid verbis opus? Ipse fatetur auctor, tam erraturum qui omnia, quam qui nihil ad historiæ veritatem sic exacturus hanc narrationem. Exemplis res fiet clarior. Age, videamus, quis Meleander, Argenis, Poliarchus, Archombrotus, Radirobanes Hianisbe, Timandra Britomandes, Anerosteus, totidem

reges,

reges, reginæ, regum liberi. Quæ præcipuorum huius libri nominum circumfertur explicatio, Meleandri nomen Henrico tertio assignat: idque, quantum quidem multa fidem faciunt, non omnino male; sed cui tamen dissonum sit illud quod dicitur, subinitio imperij Meleandro cuncta fuisse pacata: cum ex aduerso tota Neustria, ager Delphinas, & Viuariensis, seu Vel annus, aliique Galliæ tractus, bello fragrarent intestino: pax sequestra in Pictonibus ægre coalesceret, mox ipsa acriori bello mutata; quin & regem sub primum è Sarmatia in Galliam aduentum in subditos suos bellum constat decreuisse. Britomandæ nulla hactenus, quod vidi persona adsignatur; cuius tamen indolem, ac regni sub ipso rege fortunam, descriptam qui videt, omnino eandem illam esse, quæ Meleandri, facile agnoscet. Quod me mouet, vt credam, tam Meleandri quam Brit omandæ nomine regem proponi, arduis regni negotijs imparem, nec tam faciendo quam tolerando iniurias noxium, atque omnium consensu, nisi imperasset, imperij capacem. Sed nec abs re futurum est, vbi ad exemplorum applicationem erit deuentum, in Meleandro Henrici tertij nomen seruasse. In Argenide regni Gallici statum adumbrari quidam putant, sed nec hoc vsquequaque processerit, vt ex historiæ istorum temporum lectione satis apparet. Vtique regnum Galliæ à statu regni Gallici discindere atque sperare nihil attinet. Tum quoque si Poliarchi nomine Henricus quartus Franciæ rex veniat, si sub Archombroti nomine designetur idem ille Henricus, quæ quorundam est opinio, Bearnani etiamnum princeps: vnde illi corriuales, & eandem Argenidem depereuntes? quam nec possidere simul, & ab ea

 amari,

amari nec ambire simul eique exosum esse, promtū non est vni eidemque nomini. Satius videtur, si deficientem in Meleandro Valesiorum stirpem Argenis notet: aut etiam alterum ab rege locum, eodem tempore à tribus æmulis, Nauarro, Alenssonio, & Guisio, callide petitum, singulisque eorum, qua à rege, qua a regina, promissum, quo tamen nemo ex illis potitus; vnde larga inter illos odiorum enata seges, quam posteriorem coniecturam, non leuiter Annalium fides corroborare mihi semper visa est. Poliarcho & Arcombreto si ea, quæ diximus, attribuenda sit persona, tot absurda ἀπρεπῆ & prorsus nihil ad rem pertinentia, se oggerent passim toto hoc libro, vt nec finem nec modum eorum reperire in procliui sit, quale est illud, vt alia omittam omnia, quod in ipso limine libri de vacato à Timoclea in auxilium Poliarchi. Archombroto dicitur, deque arcta illa animorum coniuctione, quæ ex illorum colloquio mutuoque aspectu enata proponitur. Existimem, in Poliarcho arcem, strenuum, cordatumque regem exhiberi, grata virtutum regiarum heroscarumque Henrici quarti recordatione; quæ & ipsæ quantisper ille regi Franciæ subditus fuit, quam spem facerent, quantunque enitescerent, in Archombroto describitur, quem nascendi sorte ad regalem purpuram subuectum voluntas animeque motus Meleandro ad tempus subuecisse proponitur. Radirobanem esse Hispaniæ regem volunt; inde per omnia eius personæ conueniat embigo, sed cum non detur cuncta in hoc scripto ad historicam fidem cogere, haud grauatim crediderim in animo fuisse auctori per Radirobanem Hispaniarum regem donatorem.

in

in quo pulchre quamplurima conspirare video. Qualia sunt auxilia Meleandro lata, quo mihi illæ designari videntur literæ, quæ anno cIↃ IↃ LIX. ad Franciscum Gallarum regem Philippus Hispaniarum rex dedit; quibus sororij sui res sibi perinde a suas commendatas esse, eiusque regni tutelam propenso animo suscipere, & aduersus eos, qui regi parere detracterent, opus, arma, ac potentiam omnem expedire, paratum se testatur; ita vt se acerrimum regie maiestatis vindicem, & seuerum temeritatis ac audaciæ illorum castigatorem sint experturi. Prodita Radirobani Argenis in Selenissa, quid aliud quam Reginæ matris Philippi nomine acque autoritate suam communire volentis noxia nec ferenda Gallicæ genti consilia notat? Certe, Meleandri cum Radirobane inimicitiæ manifesto ea tangunt, quæ turbando inique partes scindendo inuadendoque Galliæ regno per administros suos Philippum, stante sacro federe, cuius pars potior, imo spiritus prope vitalis erat, fecisse constat. Debellatus Radirobanes in Africa, Hyanisbes regnum inuadere eum vellet, notabilem stragem stupendæ portentosæque Hispanie classis denotat, qua dissipata perditaque nihil postmodum atrox aut magnum nec aduersum Gallos Anglosue designare sustinuit, sed infractus viribus recolligere sese & ad pacem totus conuerti cæpit, insuper habitis tot auri myriadibus quas ad committendos iuter se Gallos in eum diem frustra profunderat. Ex ijs quoque videre est, per Hyanisben non reginam Margaridem, Henrici tertij sororem, vxorem Henrici quarti & ab eo repudiatam, intelligi, sed Elisabetham Angliæ reginam, quod & satis euincit pronus ille Hyanisbes in Poliarchum fauor, aliaque mul-

ta quæ latius in lectione huius libri occurrunt. Timandram sequis. Albretiam Henrici quarti matrem dixerit, forsitan non errauerit. Fidem facit quid Britomandæ filio nupta dicitur, cui nomen & ipsi Britomandes, pater nempe Henrici quarti Antonius Barbonius, idem quoque Antonij filius. Similiter fidem facit, quod non in aula materna sed apud agrestes atque in agris educatus fertur. Vt & illud Timandræ votum, vt crescat auo quam parti similior, nempe auo materno Henrico Albretio, qui mollitiæ filiæ generoque in educando filio exprobrans, eum in aspero ac confragoso Bearnani agri tractu duriter parceque educauit, capite ac pedibus nudis per medias niues incedere, famem sitimque, æstatem atque hiemem iuxta ferre, à teneris edocuit: inde corpus illi vegetum duratumque, & nullis laboribus edomabile contingit, Deo, vt videtur, iam tunc Principem sibi astruentem, immanibus periculis superandis immensisque exantlandis laboribus parem, imo superiorem semper. Ea quæ porro de raptu Astioristæ, veneficio Commindorigis, alijsque id genus, narrantur, ficta credibile est esse, ei, quem dixi, fini: nempe implendo vanis terroribus lectoris animo, quem noster auctor, dum ire per extensum funem posse videtur, modo Thebis miserum, modo ponit Athenis. Nisi forsitan, quæ de Astioristæ raptu dicuntur, ea respiciant, quæ mense. Septembri anno CIↃ IↃ LVIII. literis ad regem Bergeraco datis conquesta est Nauarræ regina, Cardinali Lotharingo propositum fuisse filium suum maternis ex complexibus abripere. Aut quod paulo ante, Nauarrenæ reginæ discessu detectum fuisse narratur Nemorosij ducis consilium, ducem Aurelianensem in Lotharin-

ringiam abducendis: qua quidem de causa Nemorosius fuga saluti suæ consuluisse, nec ante reuersus fertur, quam accensis vndecumque ac flagrantibus ciuilibus bellis. In quibus cum laborare Annalium fides videatur, aut potius silentio rem totum inuoluere velle: neque nobis certi quippiam compertum esse potest. In Aneroesto rege, eiusque historia, crediderim, per varias ambages adumbrari, vt Henricus ab auita paternaque religione primitus ad Romanam secesserit, vtque sui exinde iuris factus ad reformatam postliminio sit reuersus, vtque denique reformatam religione eiurata catholicæ se totum emancipari, potitus nimirum amplissimo Galliæ regno; quo facto, ab excommunicatione, cuius fulmen in caput ipsius iuxta ac Condæi Principis. Sixtus V. anno CIↃ IↃ LXXXV. vibrauerat, liberari, in gremium ecclesiæ recipi. Christianissimi nomine ac primi ecclesiæ filij decorari, & benedictionem apostolicam à Clemente Octauo (qui forte an in hac scena Aneroestus) accipere promeruit. Hæc sunt, quæ circa regales personas certa incertaque videntur. De cæteris idem est iudicium, siue: principes illi fuerint siue principum asseclæ aut ministri. Et quidem primo Lycogenem quod attinet, non vnam in hac orchestra personam videtur sustinere. Fateor, quod libr. 1. Lycogenes describitur priscis regibus, suæ gentis authoribus, ferox satis; aperte tangere ducem Guisiæ, vel regnante Herico secundo indignari ausum, à Capeto ereptum posteris Caroli magni Franciæ Regnum, à quibus stirpem suam ipse ducat. Sed tam varia tamque multiplicia occurrunt, quæ manifesto euincant, ea, quæ de Lycogene prædicantur, in solum Guisiæ ducem cadere non posse,

vt vero similius fiat, in Lycogene totam Lotharingicam familiam eiusque molimina denotari; cum & tota illa gens Caroli Magni (quo iure, monstratum sæpius) posteros stirpis suæ auctores iactitet; cumque, vtut suam quisque priuatum in consilio fortunam adhibuerit, in eo omnes conuenerint, vt, deficiente Valesiorum stirpe. Borbonia gente à regni successione exclusa, auctoritatem suam, ac nominis imperijque magnitudinem, non sartam modo tectamque tueri, sed & in futurum stabilire firmareque, & de die in diem vlterius promouere possent; ac, verbo vt absoluam, eo rem deducere, vt neque parem propter se, neque superiorem supra se quempiam agnoscere cogerentur, enixissime cupiebant. Ergo quæ passim occurrunt Menocriti, Eristhenis, Oloodemi, Acegoræ, Anaximandri, cæterorumque nomina; Lotharingiæ ducem, Guisium, Vaudimontij comitem, Retij Mareschallum, Mainium Chaligneci comitem, Elbouij ducem, Ginuillæ principem, ac Pontanum marchionem, designauerint. In singulos ex ijs quæ dicta sint directaque, vbi ad examinandas discutiendasque factorum circumstantias peruentum fuerit, erit fortasse dispiciendi locus. Commindorigem, Allobrogum ducem referre, quædam faciunt vt credam, quædam in diuersum trahunt. Vtut est, accessit ipse trophæis magni Henrici quando pedibus Centauri calcatum diadema regum OPPORTVNE vana indignaque Gallici nomini iactatione præ se tulerat. Eundem ille Centaurum OPPORTVNIVS sub Herculea claua ingemuisse, & vidit, & indoluit. Altumque suppresso luctu, multum victori sese debere, profiteri coactus est: quod, sua contentus recuperare, nihil præter iniuriæ licentiam victo debella-

bellatoque, & tantum non perdito eripuisset. Cætera quæ supersunt nomina, Gelanori, Arsidæ, Eurimedis, Gobyræ, Praxetæ, Antenorij, Timonidis, aliorumque, Turennij marchionem, exinde ducem Bullonium, Bironij Mareschallum, Harlæum Sanciaci, domum Albigniacam, aliosque, quos in vtraque fortuna, maximeque quo tempore bello debitum sibi regnum asserere vindicareque cogebatur, Henricus magnus fidissimos expertus est, demonstrare putem, quam in rem multa suppetunt argumenta, quæ percensere operosum nimis fuerit; ea tamen nosse sicut libido est, passim tam ab Albigniaci historia quam *Villaregij* commentarijs inueniat. Atque hæc quoque de personarum nominibus obiter monstrasse sufficiat. Superest vt & ea breuiter inspiciamus, quæ ex factis rerumque circumstantijs sunt nobiliora, & ad regni Gallici statum resque in isto regno gestas respicere, & ad illas applicari posse videntur. Monui aliquoties, authorem non sub historiæ religione narrationem hanc instituisse, de qua tantum ipse prædicat tam erraturum qui omnia in hac scriptione quam qui nihil ad gestarum rerum veritatem sit exacturus. Indubium ergó esto, etiam in vna eademque persona non vnam neque eiusdem temporis historiam multoties occurrere; idque propter nec statim pro male applicito haberi posse, simulatque quippiam oblatum fuerit diuersi, & ab eo de quo narratur alieni, modo tamen maior meliorque pars non omnino male cohæreat. Potissima eorum, quæ ad historiæ veritatem instituta sint, ea esse existimem, quæ de Meleandro & Lycogene, de Poliarcho, Radirobane, & Archombroto narrantur. In Meleandro (cuius sub nomine Henricum tertium designari supra à me dictũ est) inter

cætera id notandum est, eam indolem, quam Meleandro attribuit Barclaius, & ab omnibus historicis, qui de rebus Gallicis scripsere, Henrico tertio attribui: Vt & ea quæ de Lycogene prædicantur, pulere & examussim omnia in Gnisium quadrare, ægreque admodum quid ab eo diuersi in annalium monumentis reperiri. Inter res ab vtroque gestas ad eas potissimum collimare auctorem, facile videre est, quæ ab excessu Caroli noni euenere, ijs omissis aut leuiter commonstratis quæ ad Francisci Carolique tempora referri possent; ita vti nec ea tangat, quæ ab Henrico tertio gesta sunt, cum Andij ducis aut regijs fratris noscendus agnomine, fraternis sub auspicijs bellum gereret. Quæ de remissione animi ac militie regis Meleandri dicuntur, gemina sunt nempe, quibus ipse in voluptates profusus, plus ęquo masculum sibimet ipsi virtutem, quam Iarnacensi Bassaceno & Montconturiano pręlijs testatam fecerat, expectorauit, simulque & hoc, (in quo peccatum largius,)quod nullas consilio fere fortitus amicitias, impetu eas excoluerit & immodicis largitionibus: quod quin in ipsum insurgendi principem causam dederit, vix est dubium. Erat ea Espernonij,aliorumque quos arctiore rex complexus videbatur fauore, animi impotenti a fastusque, vt omnibus graues essent inuisique. hinc surdæ primum voces querelæque populi enatæ. Accessere grauiores aliæ, nec vltra tacitæ, virorum principum ac magnatium, qui de suo decedere,quod tum cumulate nouis istis hominibus accederet,satis habebant perspectum.Ex querelis mox auersus à Rege animus: inde odium ac contemptus denique illius, quem aliorum lubidinibus obnoxium, ac regi proinde qnam regere aptiorem animaduerterent, & inuite despici posse indies

addidi-

addidiscerent, ortum ducere. Ipse igitur, dum miserere ærarium exhaurit, pecuniasque publicis vsibus destinatas in nescio quæ ludrica nullo delectu profundit, non suis modo, suorumque infimis, sed & cæteris, despicatui esse capit. Heluetij (gens rudis, & ficum ficum, scapham schapham appellare solita) debita sibi stipendia annumerari cum postularent, atque à quæstore regiò nihil aliud referrent, quam exhaustum esse ærarium, nec pecuniam ad manum suppetere, regressisse dicuntur, difficile ad fidem esse, regi, tam immensas opes in luxum, & nocturnas choreas indies impendenti, pecuniam deesse vnde ad regni regisque tutelam conscripti milites iusta consequerentur stipendia. Ob hæc atque his similia factum, vt Espernonius, cum suis, animaduerso communi omnium odio, serio ad animum reuocare instituerit, quam non sit firma potentia non sua vi nixa. Præfecturas igitur ipse, arceisque, communiendi sese munimenta, à rege ex ambire; Rex contra nihil negare ijs, adeoque, quos à consilijs habebat, nimios in Espernonium fauores ipsi ob oculos ponentibus, regerere, stare sibi sententiam, ad id fastigij Espornonium subuehere, vt, si vel ipse postmodum quam maxime vellet ita subuectum deprimere, magnitudinemve illius quouis modo accidere, ne id quidem ipse posset. Tam pertinax ille regis in nouos homines fauor, genti Lotharingicæ noua moliendi, inque spes, quas iam tum ab accessu Francisci primi male conceptas vario exinde successu fouerant, assurgendi denuo occasio rem præbuit. Franciscus secundus decimo, & sexto ætatis anno, Carolus nonus vndecimo, regni Gallici sceptris fuerant admoti: hinc illis despecta in pueris regibus ætas, primum ad sese extollen-

dos incitamentum. Caroli exinde regnum plurimum exosum; Alenxonij ea animi impotentia, vt nec insigniter bene maleue designare posset quippiam; reginæ matris vecordia & effrenis ambitio; Principum (quos sanguinis vocant) inter se dissidia in causa religionis, quorum & ipsi minorennes quamplurimi, nemo omnium satis firmis enixus statuminibus, latum aperuere campum, ægre diu multumque pressa consilia in publicum promendi exequendique. Sed nihil adeo illlorum cœpta promouit quam fatalis illa atque insuperabilis animi mollities regis Henrici; cuius nomine Meleandrum suum Barclaius inculpat. Illum ergo certatim Guisij eorumque asseclæ Sardanapalum appellare, reuocata Chilperici ob ignauiam regno pulsi populo memoria. Eum ob segnitiem, animique vel infra sexum fœmineum depressi torporem, grauis ac tot negotijs molesti regij nominis mensuram implere non posse. Vel Carolum regem, ipso cum mortalitatem poneret momento, hoc quoque nomine gauisum, quod nulla relicta prole decederet; virum requirere regnum Galliæ tot motibus iam concussum, atque à strenuo homine excitandum. Hinc famosi libelli passim in vulgus sparsi, atroces in regem, cuius nomini insignibusque propalam illusum; in tantum, vt, eum Henricus pro insignibus, quo Gallico sceptro & Poloniæ regnum accessisse indicarent, duabus vteretur coronis, cum hac epigraphe, MANET ALTERA COELO, male feriati homines pro COELO CLAVSTRO reposuerint. Ipsa adeoque Animaliæ ducissa, Guisij soror, eo vecordiæ prolapsa est, vt esse sibi nouaculam radendæ concinnandæque in monachalem coronam regis cæsarei, esse manus isti operi non inido-

neas,

neas, multis inaudientibus, dicere non erubuerit. Euiluerat apud omnes auctoritas regis, ex asse in Guisios domumque Lotharingicam translata, & quod & ipsum facilitati regiæ imputandum erat. Guisijs quippe, dum facunde regni fortunam apud populum miserantur, & sperni sese præteririque conqueruntur, leniendæ inuidiæ, &, ne omnia nouis, quos, vt dixi, propiore beneuolentia prosequebatur, hominibus elargiri videretur, reæ multo maxima iam contulerat. Guisius magni Franciæ magistri dignitatem obibat, & Cathalaunico tractui à rege præfectus erat. Mercurius Armorico, Maynius Narbonensi, Elbouius Pictonibus; omnes denique ex illa gente aut toti prouinciæ, aut vrbibus aliquot insignioribus, erant propositi. Quin nec inter hos limites restricta conclusaque mansit regia in ipsos liberalitas. Guisio nempe in exercitus omnes primum à rege imperium, suppresso Comitis stabuli nomine ac titulo, cuius tamen in ipsum potestas auctoritasque tota, concesserat. Maynio exercitus datus, in Galloliguriam ac Narbonensem agrum deducendus; additis insuper promissis, secretis illis ac manu regia firmatis, neminem ad vllam omnino dignitatem functionemque ijs in locis, quorum præfectura Maynio demandata erat, ab rege promotum iri, qui Maynio displiceret, quemque non adeo ipso Maynius speciatim regis commendasset. Nemorosio Galliæ Lugdunensis obtigit præfectura. Linaco Lugdunensium archiepiscopo, purpueri galeri Roma petitus honos, ac regni sigilorum oblata custodia. Vnde apparet, quam vete à Barclaio Oloodemus. Menocritus, alijque, prouinciarum dicantur rectores; vt & hoc, quod Eristheni summam ærarij Meleandrum contulisse

dicit.

dicit. Certum est, bellis sua Carolo ciuilibus, & Guisijs, exprobatum ab aduersa parte, XL. iam annos integros summam penes eo fuisse ærarij, nec vllam vnquam administrationis ab ipsis redditam rationem. Sed nec minus certum, Guisios, splendore ducentis ad se cuncta pecuniæ illectos, in ea retinenda admodum semper fuisse, studiosos, nec alios vnquam, quam ex illa gente homines, aut ab illa gente qui dependerent, ærario admotos. Simul etiam apparet, quam cordata neque minus versa sit illa Cleobuli de vitijs regis regnique deque reformando regni statu ad Meleandrum oratio: & ex his, quæ dixi, eorumque similibus, facile videre est, quo spectet pars illa prior, quam auctori propositam esse monuimus: demonstrandi nempe, quid regum peccauerit Indulgentia. Reliquum est, vt ac de audacia nonnulla videamus; quandoquidem & illa non exiguum est huius narrationis argumentum. Quibus artibus suppressa dicitur à Lycogene Meleandri auctoritas; ea commode, si non omnia, saltem complurima, ad Guisios gentemque Lotharingicam, eaque quæ in Henricum tertium designare ausi sunt, facile quiuis refert. Operæ prætium erit nonnulla ex his attigisse. Duo potissimum sunt in Guisio, partibusque Guisianis, quasi sub nomine Lycogenis adumbratas diximus, consideranda. Nimirum, ea quæ à maioribus deriuata, & tanquam de manu in manum tradita habebat; simulque alia illa, quæ ex semetipso (quandoquidem & summis rarisque virtutibus insignis fuisse dicitur) nec aliunde petenda, in omnes occasiones probe excolere atque exornare nouerat, summus simulandi, & oggerentes sese occasiones arripiendi artifex. Proponit Lycogenem Barclaius priscis ferocem regibus

bus suę gentis auctoribus, atque ex eo nunquam secundi gradus satis patientem. Iam & ante commonstratum, gentem Lotharingicam pro Caroli magni posteris haberi velle. Hoc ergo ipsis fundamentum maximum, quo subnixi, rebus iam antea artificiose turbatis, & ad mutationem spectantibus, ad Papam sacrumque consistorium scribere instituerunt, Valesiorum gentem, quæ per Hugonis Capeti scelera regno adrepserit, iamiam deficere; eam ipsam non alios fere principes, quam aut hebetes secordesque, aut hæreticos eorumque fautores, orbi Christiano dedisse. Posteros vero Caroli magni debito non modo sceptro excidisse, sed contemni præ reliquis ac viles haberi, cum tamen illi nec ad tuendam maiorum religionem zelo, quem omnibus modis vel præsentaneo vitæ fortunarumque periculo probare parati sint, nec in patriam fide nulli mortalium sint secundi: eaque propter sperare sese atque enixe petere, vt, quæ seruandæ, stabiliendæ, propagandæque maiorum religionis causa paraturi sint, prono fauore Pontifex, & sacer ordo prosequantur. Hoc modo pertracto in partes suas Pontifice ac rege Hispaniarum, insuper id vnice agente ne quietus rerum in Gallia status bellum in regna sibi subiecta deriuaret; commodum Guisijs accidit, quod, alienatis omnium à rege studijs, ijs, qui habentur catholici, infectum viderent conscientiæ vinculum, vel per se ad ea quæ moliantur felici euentu terminanda suffecturum; nihil enim prius Catholicis fore quam aduersum hęreticos, & auitæ religionis perturbatores arma expedientes sequi tutarique. Vnum obstabat, quod Rex ipse non hæreticos modo cane peius, & angue oderat, sed & ipse vel ad superstitionem esset religio-

fus

ſus. Scena ergo mutanda fuit, & quæ directè in regem intendi machina non poterat, obliquè dirigenda. Petitur ergo per Poliarchi latus Meleander, peiora quam quæ vel timeri poterant in hoc aſpellendo experturus. Rex ipſe religioſiſſimus cum eſſet danda erat opera, vt nequid ab eius exceſſu maiorum religio detrimenti caperet. Arcendus ergo à regni Gallici ſceptro erat rex Nauarræ, eique communi Ordinum regni decreto ſufficientibus alter, qui à Catholicorum ſtaret partibus. Talem Borbonij nullum habebant, præter vnum Cardinalem Borbonium, iam capularem, & ætate confectum. Hunc ipſum regi, ætate vegeto nec deſperata reginæ fæcunditate ſucceſſorem deſignare, omnibus merito ridiculum videbatur: diu tamen multumque Guiſiorum id fœderatorumque parti obtentui ſumptum, ne ſpecioſo religionis prætextui vſquam deeſſent Eo vita functo nullus extincta Vateſiorum ſtirpe potior videri poterat, quàm domus Lotharingica. Carolouiginijs per maſculos idque linea recta deſcendentes innexa. Illud ipſum etſi piaculare erat, rege viuo ac vidente de ſucceſſore conſilia capere, &, ſi vetera recentiaque hiſtoriarum monumenta reſpicimus, nulli vnquam impune cœptum: præclarus tamen ille relligionis obtextus ex nefaſto ſceleratoque pium iuſtumque reddidit. Acceſſit armorum pro defendenda religione (ſidijs placet) ſummendorum impoſita neceſſitas. Sed eum primis illa Henrici regis animi demiſſio ac mollities. Suſtinuit nimirum ille, quo furioſæ infrunitæque fæderatorum lubidini faceret ſatis. Paſſus eſt, non modo ſucceſſorem ſibi deſignari, ſed & illum, quem naſcendi ſors regni-

que

que leges ad imperium vocabant, excludi: ipsumque vt hæreticum relapsum excommunicatumque damnari; & à succeſsorem in regnum excludi, Aquitaniæ præfectura ſpoliari, ac breuiter ad vlla omnino obeunda munia dignitatesque incapacem atque inidoneum declarari. Id communi Eccleſiaſtici ordinis ita ſancitum firmatumque decreto, Eburodinenſis, ac Vocatenſis, Epiſcopi, cum Abbate Citariſtenſi, ad deputatos nobilium, ac tertiæ, vt vocant, partis, retulere. Tria itaque hic videre eſt Guiſiorum conſilia, aut Regni, Valeſijs emortuis, ad Caroli magni poſteros, ideſt, ad gentem Lotharingicam, poſtliminio deducendi: aut per ignauiam regis ſe ſuoſque firmandi, vt bellorum paciſque ac totius adeo regni moderatores, & arbitri, quas à nemine leges accipere velint, omnino præſcribant; aut denique ſecluſo eiectoque Nauarræ rege, ſi totum regnum occupare ſibique ſeruare nequeant, partem quam poſſint, maximam ſibi aſſerendi. Poſtremi ſpecimem inſtitutis in Lugdunenſi prouincia. Nemoroſius edidit, irrito licet conatus; in Armorico Mercurius; Maynius in Pheris; (Galliæ Belgicæ id oppiuum;) Hiſpano iuxta ac Allobrogi tentata Maſſilia, aliæque vrbes, quæ tractatus Verbinenſi poſtlimino ad regem regnumque Franciſcum acceſsere. Vim, inſidias, cuniculos in Meleandrum non vno in loco nec vno modo auctor noſter explicat: vtque creuerint indies, & ab ipſis ſceleribus vireis animoſque deſumſerint, docet, quoad vſque Meleander alienis vitijs ad ſuas virtutes coactus fuit. Eo ventum erat, vt Guiſij, cum tamen ipſis nihil præter vnam obſequij gloriam ſuperaret, nullis principis ſui auſpicijs,

ſpicijs, nullo iuſsu prçuio, cum peregrinis exteriſque ſociare conſilia, fœdera in caput regis inire, pacem publicis edictis ſancitam auctoritate propria infringere, aliaque id genus infanda, nec vlli omnino, ne dicam regi Gallorum, toleranda, moliri auſi ſint, cumque ad omnia perpetua obliuione abolenda paratum ſeſe fore demonſtraſset rex clementiſſimus, perrexere nihilominus ipſi in damnato propoſito, nec à male feriatis cęptibus remiſere quippiam; quoad vſque diſruptis altæ nimium nimiſque diuturnæ patientiæ retinaculis, Henricus tertius vltore ferro ſpes eorum improbas nimiumque ſe protollentes vel ſub ipſo Ordinum regni aſpectu intercedit euertitque. Huc ſpectant illa, quæ de extremo Oloodemi, & Eriſthenis ſupplicio auctor narrat. Poliarchus, læſæ maieſtatis reus, rex Nauarræ fuerit: id ex odio Guiſianorum in Nauarrę regem, ęque ijs quæ de Lycogene eiſque aſseclis memorantur, ſatis liquido proponitur. Illud memorabile eſt quod libro ſecundo narratur de litteris à Lycogene ad Poliarchum ſcriptis, quibus ipſe Poliarchum ſummi beneficij ſibi debitorem facere nititur; nempe ſeruatæ vitæ à veneficijs Meleandri, quibus armillam intinxiſse, munerique ad Poliarchum deſtinaſse auctor noſter ait. Quod ſi applicare voluerimus, nihil aliud eſse poteſt, quam quod ipſe Guiſiæ dux licet omnia ſurſum ac deorſum verſaret, quo regem Nauarræ à regni ſucceſſione arceret, eo non obſtante, ſecretis conſilijs amicitiam regis apetere compertus ſit, oblato in vadimonium filio ſuo; promiſso inſuper, ſic regis ita videatur, ſeſe comitatum ſeptendecim ex ſua gente Principibus viris, vel ad Ligeris ripam ei obuiam venire, paratum quo

ipſum

ipsum in vrbem regiam atque regale solium deducat. Poliarchi personam, non regem modo Nauarræ, sed & Espernonij ducem designare, verisimile fuerit illorum temporum historiam legenti. Nempe in hunc vnum maxime post Nauarræ Regem, Guisianorum atque omnium quotquot sacro fęderi nomen dederant, rabies desęuijt. Fuere inter cetera Ducis Guisij ac fęderatorum postulata, vt Espernonio eiusque fratri Valettæ regno Galliæ interdiceretur, damnata rerum ab ipsis gestarum memoriam, quæ postulata non Guisij modo fęderatorumque fuere, sed & eorum quos sibi amicos propitiosque rex habebat. Atque hoc est quod innuit ille Poliarchi in legatos Lycogenis incursus, ipsæ legatorum querelę, quas & multi qui à partibus Meleandri starent acerbissimo questu impleuerunt. Illud scimus, Regis ad illa postulata responsum, quo æquum se bonumque principem profitebatur, eumque sese demonstraturum asserebat, vt in Espornonio animaduertere possent, sibi publicam regni vtilitatem priuatis commodis ac rebus quibuslibet denique priorem esse; non modo fæderatis suisque non placuisse, sed, & acerrimum cęptę rebellionis, & à rege defectionis incentiuum fuisse. Accessit, quod in tractu Aquitano, cum Nauarro, iussus regis, Espernonius consilia, & sermones sociasse diceretur, quod ipsum tanquam grande nefas vel reginæ dux Maynius exprobrare ausus fuit. Atque huic spectant illa, quæ de querelis Lycogenis in Meleandrum libro secundo statim ab initio habentur. Legatos Lycogenis, vt ignauos imbellesque à militibus derisos, eorumque non obscurum in Poliarchum fauorem: hoc velle putem, quod per fratrem suum aduersus Nauarræ regem Guisius in Aqui-

mania bellum gerendum curauerat: vbi magnarum nihil ab ipso gestum, quam quod gloriosus atque illustrius regis Nauaræ nomen reddiderit, non sine maxima nominis sui diminutione & infamia; quam velaturus, Matignonij Mareschallum, regis in Aquitania legatum, sibique in generando bello socum, proditionis reum peragere conatus est: tam quidem id subdole, vt non modo communicata ab ipso consilia cum hæreticis quereretur, sed & argentum persoluendis stipendis, victum alendis militibus, instrumenta bellica, aliaque necessaria, tam parce suppeditata, vt omnes bene gerendarum rerum occasiones è manibus exciderint. Quo forsan spectent illa Meleandri lib. 1. ita legatos fidem ipsius appellasse, vt pene criminarentur, neque enim tacite: Maynius coram multis præ se tulerat, Hugenotas non alium vnquam sibi amiciorem ipso rege expertos. Consilium illud Optimatum, victo in Gelois campis Lycogene inclamantium, fęderibus opus esse, & validam populi partem Lycogeni consensisse, atque occupandum esse tempus monentium, quo rex acie victor pacem ciuium suum facere possit beneficium: inter quas vocis plus se timuisse quam inter signa Lycogenis Meleander dicit: illud putem monstrare, consiliarios regis non regi magis quam sibi timentes, nunquam cordati alicuius consilij autores, in contraria ac noxia consilia vsque dum deflexisse, qualia certe erant illa, quod regi persuassum enixe cupiebant, diuisum esse in duas partes Galliæ regnum, Catholicorum nempe, & eorum qui se pro reformatis haberi velint: si neutri patrium ex asse dominaretur, fore vt duabus quod aiunt sellis sit sessurus: infirmiores esse reformatorum partes, quam vt ijs se rex addicere debeat: amplectandas ergo serio esse federatorum partes:

quo

quo facto quicquid autoritatis Guisij apud eos magnis impendijs summisque laboribus quæ desierint, totum illud è vestigio in regem deriuatum iri: Vnde quin occasus ruinaque genti. Lotharingicæ enascatur, dubium non sit: quæque cætera sunt eius farinæ. Quæ quibus incommodis damnisque regem, totumque adeo regnum afflixerunt consilia, res ipsa plus satis docuit. Tabulæ Meleandro exhibitæ, quibus Lycogenes maris & agri Syracusani præfecturam petit, vtque Erbessum & Heracleam cum præsidijs habeat in fidei pignus: designant illa, quæ federati anno CIↃ IↃ LXXXV. post firmatam pacem edicto mensis Iulij, sibi depacisci ausi sunt, securitati suæ, vtque dictum est, in fidei pignus; Caballinum scilicet in Burgundia; Leucos, Verodunum, sanctique Desiderij fanum in Mediomatricibus; Durocortorum in Cathalaunis; Augustam Suessionem, arcem ciuitatemque Bibractensem, arcem item Diuionensem, & nonnullas insuper in Armorico Gallobelgicoque tractibus vrbes; Guisio speciatim sibi Aurelianensem vrbem stipulante, quam à fæderatis auellere rex secretis cum Entragio, qui eam vrbem fæderatis seruabat, consilijs conabatur, petitum simul, vt militibus in fæderatorum auxilia conscriptis, rex de suo ducenta scutatorum aureorum millia persolueret; centum insuper scutatorum millia ipsis ad exædificandum Veroduni arcem largiretur; centum etiam & sex scutatorum millia condonaret, quæ ex regijs reditibus in vsus suos conuerterant; satellites singulis & sclopetarios cataphractos ad corporis custodiam concederet, quæ omnia miser ille rex adimplere sustinuit, idque nec grauate in speciem, vel maiora si petijssent largiturus.

Hæc

Hæc & his similia qui viderit, nullus mirabitur quod Barclaius à sene dictum vult, crudelem illam ipsi regi humanitatem fuisse, nec obscura quoque hinc prudentiorum iudicia, Regem, quod iniuria abs se extortum esset, alia iniuria reperiturum. Quod coacto ad necessitatem fæderum Meleandro, Lycogenes paucissimis familiarium comitatus, ijsque quo fiduciam simularet exermibus, non conscientia sua, sed regis ingenio & suorum studijs superbe securus: illud denotare put m, quod Guisius non pluribus octo è suis comitatus Lutetiam ingressus regem adierit; qui perspectis in Guisium ciuium studijs, sese seruatos ipsius aduentu acclamantum, &, non vltra morandum, sed Dominum (Guisius is erat) Rhemos deducendum, quo in regem Galliæ inaugurarentur, identidem ingeminantium: & ipse supplicem matrem suam ad Guisium mittere, (quam superbe contentimque, & ille habuit,) cumque nihil proficeret, clanculum ex vrbe regia profugere, quo se instanti ruinæ mortique, quam omnia intentabant, subduceret, fuit coactus. Oratio Anaximandri, libros Boucherij, Bruti Hottomanni Francogalliam, aliosque similes tangit, at posterius illud Lycogenis, quo successionem electioni postponere nititur, libros speciatim, &, quod miremus, priuilegio regis munitos, hac de re editos, quæque plura scripta sunt dè iusto Lotharingicę gentis ad habendum Galliæ regnum titulo. Infinitum fuerit, percensere omnia, & singula, quæ in Lycogenis, & Meleandri historia consona sunt ijs, quæ in regno Galliæ, stante sacro fædere, Henrico Regi, non tertio minus quam quarto, sunt oblata; quę ipsa cum ex Annalium lectione peti possint, omnibus patent ex æquo. Coniecturis locum vllum si relinquimus,

& Phor-

& Phorbanti, Harsicoræ, Cornio, & cuius denique, sua persona assignari possit, sed fuerint ista superuacua, cum contrarijs coniecturis, pro immensa illa, quæ vndequaque se offert, circumstantiarum varietate, nulla non coniectura de facili elidatur. Maiorem de hoc ipso libro discursum instituere foret opus, si, quicquid dicendum occurrit, chartis illinere velimus. Satius ergo, manum de tabula tollere, ne, quod olim in vrbem perexiguam, cuius amplissima essent portæ, dictum fuit. Darent operam ciues, ne tota per illas vrbs effugeret; in hunc discusam, si maiorem in modum excrescat, quadrare videatur.

FINIS.

IOANNIS.
BARCLAII
ARGENIS.

LIBER I.

NONDVM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus decefferat Tybri, cum ad oram Siciliæ, quia fluuius Gelas maria fubit, ingentis fpeciei iuuenem peregrina nauis expofuit. Serui ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabans, fufpenfofque per præcinta illa equuos dimittebant ad littora. Ille infuetus nauiglj malis, procubuerat in arenam quærebatq; circumactum pelagi erroribus caput fopore componere: cum acutiffimus clamor primum quiefcentis mentem implacida imagine confundens, mox propius aduolutus fomni ocium horrore fubmouit. Silua erat in confpectu, raris quidem, fed in ingens fpatium effufis arboribus, fubter quas tumuli, fruticum dumorumque caligine, velut ad infidias furrexerant. Hinc repente in campum erumpit fęmina optimi vultus, fed quæ corruperat oculos fletu, fparfo quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non fuffi-

ciebat in cursu effusæ, nec mitius quam in phrygio aut Thebano furore vlulanti. Concussere illico iuuenis mentem præter fauorem in miseros pronum, etiam reuerentia sexus, gemendique atrocitas: Omen quoque in spectaculo captabat quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, vbi potuit exaudiri; O quicunque es, si virtutem, inquit, amas, ac succurret Siciliæ, quam in fortissimo viro prædones nefarij oppugnant, Nec diu me orare patitur instans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho possum, quem non hinc procul grassatorum ferox turba circumsedit improuiso facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportune, nec plus forsitan in illius salutem quam in gloriam tuam vidi, Hos quoque (nam dum ipsa loquitur, serui accesserant) seu iuberi seu rogari à te fas est, prouoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc vt mulier inter anhelitus, & suspiria effudit, ad galeam ille ensemque respexit: & dum equum ministri admouent; Ego, inquit, ò matrona, modo in Siciliam veni, Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignorasse. Sed fortunæ beneficium debebo, si qualem memoras strenuum virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exilijt, & duceret ergo iussit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipse armatus, dominum sequebatur; alius præsidio sarcinarum quæ colligi tam turbulenta profectione non poterant, mansit in littore.

Iamque peruenerant ad syluæ confinia; cuius aditus in semitas varie sectus memoriam mulieris sic confudit, vt dubia qua quæri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus coelum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hospes, an

progredi præſtaret, an hærere; cum ſtrepente ſubito ſylua, clamor, & arma, & viuentium equorum veſtigia mentem ad preſentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admiſſis habenis incitati, nudo ferro, vultuque aliquid ingens vel auſo vel timente. Veritus ille inſidias, & vt in ſubitis quæ timeri vix debent occurrunt, de matronæ fide ſolicitus exigit, hinc eſſent in quos pugnari ipſa vellet; ſimul digitis in amentum aptatis, haſtam, quam nemo violencius torquebat, in venentium dirigit ora ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant; diuerſiſque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cui tam prolixe matrona timuerat, vltimumque aſſequutus ita cecidit, vt per caput ceruicem continuatum vulnus ad pectoris iam deduxerit. Hoc collapſo cum peruicacius inueheretur in cæteros, humus ſcrobibus inequalis deprehendit equi veſtigium, quid dominum celeri quidem, ſed innoxio caſu, effudit in grauamen: Subitoque matrona (nam Poliarchum agnouerat) ex equo ad iacentes auxilium ſe aduoluit. Sed ille non lapſu, non vulneribus grauis, quæ duo acceperat, ne omiſſo quidem enſe, proſilijt. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen) audiſſet, vt ipſa in peregrinum iuuenem incidiſſet, quamque ille humanus promiſiſſet auxilium, haud mora ad eum tanti beneficij gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho: Si dij voluiſsent, vir fortiſſime; inquit, me ante hac tuæ virtutis conſcium eſse, iuſtius matronæ lacrymas accuſaſſem, quæ coegit vt veniam petere debeam, quod tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te verſos, quam-

uis

uis est eximium, minus tamen mirare, nisi me illa vis, qua ex ijs traditorem mulctauisti, admoneret, quam iustus omnes terror in fugam abstulerit. Poliarchus, & ipse blandissimus, egit gratias properati auxilij; neque suæ virtuti, sed grassatorum ignauiæ aiebat tribuendum, quod illi fugissent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt; & salutatione mutua functis, non modo quid dicerent, sed & cui loquerentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota peruenit, & hæsere mutua contemplatione perculsi, id quisque miratus in alio quo ipse uicissim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum uigor; pares anni, & quamuis in diuersis frontibus una Maiestas. Cum tanta species monstrum erat fortitudinem conuenisse. Neque minus Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occursu coegerat. Votum etiam fecit, si per eosdem liceret, se tabulam in quam pictor vultum vtriusque transtulisset, Erycinæ veneris templo daturam, Et quamquam varij casus distulere id votum eo tandem se exoluit, his carminibus ad oram tabulæ insertis.

Sic roseis stat forma genis, sic frontis honora
Fulget apex, tales accendunt lumina flammæ.
Humanum ne crede decus: non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non vnquam sydere tanto
Oebalij micuere Dei, quos nauta solutis
Puppibus & iam iam vincentibus inuocat vndis.
Nec tu Lemniacis Mauros formosior armis
Francu. tis, Paphijsque soles mitescere blandus
Cultibus, ah misero tantum metuende marito.

Cum deinde Poliarchus collegisset se ab hospitis vultu, matronam familiarius intuitus, in

illius exanimata ora ludebat, maxime quod in latera atque tergum dissipati tanquam ad rogum crines iacerent. Rogabat quoque per iocum, an incidisset in Satyros. Timoclea autem simplici risu; Ne hos putes, Poliarche desperatione diuulsos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo periculo conterrita, cum obseruantibus ramis solutus est verticis nodus, & profluentem comam laxauit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi duoque Timocleæ serui qui aberrauerant, superato callium flexu, haud procul à dominis emerserunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla iam deerat: sed & hanc procul vident pauido equo non bene moderari, & inutili virga cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conspectu huius scenæ iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hospes Poliarchum rogabas, quæ illæ in eum insidiæ, quisve grasator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefarijs fecisset. Sed matrona sermonem occupauit, &, Vtrique necessaria quies est, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longe prædium meum. Illic rectius erit vobis, habebitisque leuandis corporibus & mutuis sermonibus locum. Non ægre annuerunt tam commode admonenti; famuloque recepto qui sarcinas ad littus seruabat, viam omnes exorsi sunt.

Iam pene ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebatque quærentem hospitem Poliarchus primo mane se è regij castris egressum, Agrigentum petere negotij causa: Per viam occurisse hanc Matronam in aula notissimam quæ à Regis filia redibat. Aliquo fato seruos (vt incuriosi ibant) per viarum anfractus diuertisse in sylua. Timocleam vnam cum sua anu in

eadem secum semita perseuerasse; cum obliquo ad latus itinere processerunt quinque latrones, & in se vnum tot equos effuderunt. Matronam suo, & equi pauore diuertisse, & felicissimo errore ad tantæ humanitatis hospitem esse delatam, Fatis autem, & rædonum scelere factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incassum cecidere, suffecitque cædi illius, qui primus occurrit, iaculum quod habebam, Conserto deinde certamine vnus dexteri mei cruris modicam partem libauit, alius ferrum leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione concitatus postquam meo dolori immolaui, aliumque læsi in capite, infelici flagitatio territi omnes habenas verterunt; vt nec mihi liqueat, fœdiusne aggressi sint scelus, an fugerint: Tunc quoque vnius celeritatem sic præcepi, vt sic vestris oculi, dederit pœnas. Duos qui supererant, ipsi vidistis, vt mihi equi casus fugientes subduxerit. Qui illi sint, nec suspicari possim, nisi ex Lycogenis castris latrones, qui vel obseruabant mea itinera vel omnino per syluam ituris imminebant.

Hæc loquente Poliarcho, iam ad prædium matronæ peruenerant, quod non procul Phthintia ad ripas Himeriæ, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbustis inter se implicatis, & lentato vimine miscentibus nexus. Ipsam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, late fluminis camporumque oblectabat spectaculum. Sylua quoque, & in proximo colles, commendauerant situm. Familia ampla, & ex dominæ moribus casta; quæ elato pridem viro, integerrima fama claritatem stirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hospites sermonibus finem imposuit, officiose obsecrans, ne

offenderentur tenuitate hoſpitij. Succeſſere illi intectum, inuitauit quæ matronæ humanitas, & prouectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, oleoque deinde quod Aſcyri floribus tinctum erat permulſit, ſecurior notis inemptiſque remedijs, quam in Medicorum fide iniquiſſimam mercedem ex ſuperuacua curationis mora interdum captantium.

Diſcubuere deinde in triclinium cœna perlata; riteque inſinuatis ſermonibus non dubitauit Timoclea quærere ab hoſpite, quo nomine quaue patria eſſet; an præterea conſilio, vel errore, appuliſſet ad inſulam. Ille ſe ab Africa patria ſua venire reſpondit, nomen, ac genus diſſimulari eos velle, quibus in ſe arbitrium erat, dum rediret, Archombrotum iuſſiſſe appellari: Neque ſe aduerſis actum ventis: ſed in Siciliam curſum fuiſſe, vt conſortio fortium virorum fueretur, quos apud Regem viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho aut Timocleę mirum fuit, quam quod ille ab Africa tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi ſub fronre receſſerant. Ingentis quoque animi ſpecimen erat, quod amore virtutis extra patriam trahebantur.

At ille ſoluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, vnde infeſta latrocinijs Sicilia eſſes: quis ille Lycogenes, de cuius caſtris ſuſpicio erat eſſe prædones qui in illum inuaſerant: quis denique regni ſtatus, quæue bella vrgerent. Poliarchus iam remotis arbitris (quippe ad quiete ſeceſſerant, placuerantque vna ambobus celia,) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Arcombrote, degenerant, & quod magis

eſt,

est, sæpe videas eosdem affectus, pro temporum sorte, nunc virtutes esse, nunc vitia. Meleander, quod, opinor, non ignoras, paternum auitumque Siciliæ regnum tenet, mitissimi ingenij homo; sed qui non sæculo, non hominum moribus æstimatis, ita cæterorum fidei credidit, vt sibi credi par esse ex virtute sentiebat. Illum quoque existimem nimia fœlicitate laborauisse. Nam sub initia imperij, quia pacata omnia erant, palam cupiditates soluit, lenes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idonea seueritate acrem. Indulgere elus iusto venatui, in cuius varia genera annum distinxerat. Non consilio amicitias sortiri, impetuque eas colere: largiri immodice, horrere à negociorum summa, quam plerumque infidis credebat. vtinam, hospes, sileri hæc possent. Sed malo sinceris indicijs, quam iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hostes vrgent, attolluntque in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium causa: inuidia præcipue & ambitione Lycogenis, regijs erroribus perfidiose imminentis. Is priscis Regibus suæ stirpis authoribus ferox, nunquam secundi gradus satis patiens fuit; vir manu & consilijs strenuus, solertissime populo blandus; cæterum nemini mortalium, crudelitate, perfidia, & qnoties tuto licet, superbia concedit. Haud ægre apud Meleandrum candidissimæ virtutis Principem fefellit pro amico. Dumque Rex animum curis exonoratum ocio pascit, iste suæ factionis hominibus curiam implet, publica munera, veluti sui iuris, amicis distribuit, ne qua deinde pars regni sana esset.

Iamque furor, & ambitus, arma Lycogeni tan-

tum non publice in Regem induerant. Sero, & propemodum ſtrepente iam bello, excitatus Meleander, cœpit nominis ſui, & cauſæ, propterquam purpuram accepit, meminiſse. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingenio, prudentia quoque eximius; & qui aliter capi non potuit quam ſua bonitate: quę dotes maxime in eo enituerunt ex quo alienis vitijs ad ſuas virtutes coactus eſt. Quamqnam tamen male cogitare Lycogenem conſtabat, ius ſuum exequi in eum aliquandiu diſtulit Satis viſum ſi occuparet conſilia hoſtis, & vires accideret. Sæpe quoque extorquere pęnitentiam ab ingrato ſeu ſperauit, ſeu meruit. At Lycogenes hoc ipſum indignatus, aliquem eſse qui poſset ignoſcere, palam in eum eſt inuectus. Animos maxime dabat, quod Rex fiſsæ, quam vnicam habet, tantæ hereditatis fortunam deſtinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum coniugium iſte adortus eſt. Arx eſt ad Alabi fluuij oſtium, in qua Regis filia ſeruabatur.. Illuc furtim ſicarios immiſit qui puellam & Regem in his forte munitionibus pernoctantem ad ſe perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, vt inſidiæ in ſe filiamque exitum non haberent. quippe graſsatores in ipſo facinore oppreſſi ſunt. Itaque omnibus grati animi ſignis remuneratus eſt deam. Nam & in nummis iuſſit noctuam effingi, &, ſeu dijs faciat, ſeu in conuiuijs remiſſio inuitet, non aliam quam ex olea coronam capiti ſuo imponit. Illud quoque illuſtrius, quod filiam, donec in matrimonium detur, Deæ aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotij inſulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis ſacris. At non tanta hæc in Deos pietas bellum remouit.

Nam

Nam inexcusabile Lycogenis crimen subita quidem, sed ingens, & veluti matura defectio sequuta est.

Is in titulum belli res publicas,& priuatas prætexens, nunc se insontem ab Rege proditionis insimulari querebatur, destinarique supplicijs; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non posse, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum qui Meleandrum ad sæua consilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eristhenus, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo consueuerant. Multi leuis animi vitio in Meleandrum acti sunt; plures contribuere se rebellibus, capti dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo superbus, pugnamque poscebat. Neque Rex certamen detrectauit, & ipse ingenti exercitu succinctus. Decimus quintus dies est, ex quo non procul hinc in Gelois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro scelere, quam nobis pro publica salute cernentibus. Tandem imminente iam nocte, inclinauit ad Regem victoria. Et Lycogenes, palantibus suis, receptui signum dedit, vt pro fuga species esset militaris obsequij. Nec Meleandro consilium fuit instare perculsis, siue ciuili sanguini parcebat contentus vicisse, siue noctem & insidias verebatur, forsan & timuit, cum Optimatum apud se præcipui fauerent Lycogeni, suspectarum manuum simulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci sunt circa Regem, læuis auersisque animis, & illinc quidem militant, isthinc fauent. Sic infesta omnia Meleandro; infidæ purpuratorum sententiæ, consilia ad hostem delata, neque do-

mi quam in campis periculosiores insidiæ. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hostes institerant, tamen ad pacis consilia animum adiecit. Nec victoriæ suæ fisus tamquam adhuc integro bello mansit in castris. Post priuata hinc illincque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, specie impetrandæ occisis sepulturæ, re autem ut de fęderibus mentionem inijcerent, quæ adeo fuit grata, vt illi ab hoste Oratores timeri se rati, dicere pacis legem auderent uictoribus, Equidem Meleandro quamcunque placere pacem existimem, ut illi qui iam ad Lycogenem coierunt ictis fęderibus spargantur, ægre in unum redituri. Ita nouis artibus spatium erit, quo uel inter se commissos, vel consenescente factione apud populum exosos, impietas sua perdat; aut certe exsatiati inquietudine rerum nouarum, ipsi se ad reuerentiam Maiestatis a seditione recipiant, Ego pacem cum superbis ac perduellibus non probabam; præterea ætatis, & generis timebam inuidiam, si me iuuenem exterumque Rex (ut solet) tantis consilijs adhibuisset. Si quidem iuxta tecum peregrinus sum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quam quod illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum est, quæ quietem numquam agent, si vitijs Principis irasci liceat, & insidiari bonitati. Dum igitur inuisa fędera peraguntur, hoc potissimum tempus habui, quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorumque studiosus; nec alibi præstantiora sunt, quam quæ illic quidam ex Lipara hospes excudit.

Auide Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauensque partibus Meleandri, cum acriter in factiosos dixisset; Regis autem filiam

Poliarche, quam hic latro sibi in predam destinauerat, inquis, quibus annis sit, dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis, & morum exempla eam esse, sæpe in Africa audiui appellarique Argenidemque. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; strictimque eam retulit ad annos viginti peruenisse. Nec latuit Archombrotum tam subita in Poliarcho mutatio, ingensque desiderium subijt deprehendendi quænam illa tempestas in eius vultum inundauisset. Igitur vt experimentum caperet, an regiæ virginis oblata memoria, an vero occulta vis rei alterius suggessisset hos motus, nonnulla de Lycogene disputauit, deque fœderibus, quæ tunc publice agitabantur: Et vt omisso frondis horrore, satis Poliarchum constare sibi vidit, reuocato ad Argenidem sermone, de puellæ specie & studijs intentius quæsiuit. Sed neque ad secundum hoc fulmen ille constantior, paucis se ab trepida narratione expedijt. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos staret regnum? Non adeo inquit fata despexere Siciliam, vt nulli sint suo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote eminet Cleobulus consiliorum prudentia eximius, Eurymedes quoque, & arsidas, inclyti bello, nec deteriores ingenijs. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum cœtu, qui purpuram gestant, amicissimi Siciliæ, Ibburranes, Atque Dunalbius; quorum nunc opera maxime Rex est vsus, ne indecore cum Lycogene pascisci videretur. Possem, & alios referre, quorum fidem in Regem nullam vis tempestatis libauit. Hos facile, vbi in hac Regia aliquandiu vixeris, fama atque virtutibus ab cæteris ipse secernes.

Iam prouecta nox erat, & quies necessaria fatigatis: itaque veluti conuenisset, loqui ambo desierunt. Necdum tamen cura secretæ in illo vigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulo ante auditi discriminis; nec grauius quicquam erat quam ad pacem res spectare. Quando enim versaretur in acie, quo campo, quo telo suum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito secum risu voluebat, quod ad pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obstupuisset; Huic enim præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum spem à fortuna aut genere datum credebat. Quod si, inquiebat, Argenidem Rege natam priuatus iste amat, quis dubitet omnium discriminum in amando perire memoriam:& magna audare amatores, & imis eximi vilitatem cum amantur? Neque minus Poliarchum arcanis intentum consilijs spes ac terror multiplici cogitatione suspenderant. Tandem in somnum vterque labebatur, cum paulatim discurrentium hominum fremitus tota domo percrebuit. Neque mora, astitere à Timoclea serui ad hospitum fores, qui eam ad ipsos venire admonerent, Consurgunt attoniti, primo sopore vtique graues, quo discusso, cultuque tumultuarie composito, occurrunt Timocleæ: quæ postquam excusauit, quod hoc noctis fatigatos inquietasset; Magna, inquit, res est, ò hospites; & eo terribilior, quod per has tenebras, quid sit, incertum est, Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, nisi regio iussu, & cum gerendis rebus celeritatem salus publica imponit. His dictis in ædium culmen vtrumque perducit,

Plum-

Plumbum non in acumen fastigij ductum: sed leniter & ad ambulationis voluptatem accumbens, honorauerat tectum. Nec stipatum nebulis erat cœlum, aberatque tunc Luna, quæ sæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore suo vetat. Ex hoc ergo solario, suda in nocte, prospectus facilis fuit in ignes, qui vndequaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæserant, cum hominum fremitus cæpit audiri, ex vicinis domibus, oppidoque, quod procul non aberat, per ipsum noctis silentium ad vacuas vtique aures horridus allabens. Iubebant hospites diligenter obserari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu vterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc esset tam publicis celebratum transmissimque indicijs; aiebat nimis mature cognosci non posse. Phthintiam in proximo oppidum esse. Si placeret hospitibus, per vnum ex seruulis suis, quid illic sentirent homines, posse intelligi. Laudato mulieris consilio descenderunt ad fores; seruoque emisso imperant explorare consternationis materiam, nec cunctanter referre quæ audiret. In triclinium interim turbati succedunt; suscitatoque foco, cum matrona ipsis media consedisset, interrogant, quis ille mos Siculis, quæue omnino nocturnorum ignium vtilitas esset, Nam &, inquit Poliarchus, plus iam anno in Sicilia vixi, & nunc primum illos aspicio. At Timoclea, Num tu vero in cuiusque collis iugo arborem non vidisti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in causæ modum, ferro vndique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho: Hæ sunt, inquit, publicæ arbores, ad ipsum constitutæ, vt ad Regis imperium impositis in vertice facibus, nego-

tij signum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ingens Angaros vocant. Qui primi illos conspiciunt, statim & ipsi suorum montium iuga pari fulgore illustrant, & ab his porro admouentur qui longius colunt; donec totam insulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis stat, ad obsequium cui destinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius peruadit in proximam vrbem, publiceque quid ille fieri velit enunciat. Inde ciues recentibus equit deferuntur in proxima oppida; à quibus, & in alias vrbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officijs Sicilia ad Principis nutum pene momento erecta est. Neque temere hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cum sicarij solum Regem aggressi hoc modo quererentur. Dij faxint, ne nunc causa tristiori, & in peractum scelus accensi sint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, subridensque; Expectabam, ò matrona, vt hunc morem ab antiquissima facum religione deduceres, quas in vestræ Aetnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis interest res suas nocturna trepidatione potius quam diurnis ministerijs agi? Sed matrona; Non prorsus Poliarcho, huic instituto vtilitas abest, maxime cum hostium classis furtim in Insulam timetur appulsura. Nam qui portubus præsident, ista flamma admoniti, cum catenas suis claustris obijciunt, tum in transtris remiges habent, si opus est, nauigia in pugnam prouecturos. Sed & populus sub suis ducibus tribuisque à signis non recedit, vt nec si fefellerit in littore hostis, in imparatam Insulam possit inuadere, Est & alius publicorum ignius vsus, si quis reus, quem publice intersit vlcisci, uel fugam

gam extra Siciliam adornat, vel in ipsa regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus semel accensis, nefas est vllam ex Sicilia nauem soluere; & quisquis sua domo communicauerit reum, hunc eodem crimine pœnaque leges censent.

Ab his Timocleæ sermonibus diuerterunt in alios, quærebantque inter se; quid potissimum crederent huic consternationi causam dedisse. Poliarchus vltima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum; Patere Meleandrum insidijs, tum corruptis suorum ingenijs, tum sui animi magnitudine iustos metus auersante: Dumque vicissim ciuilis belli incommoda loquuntur. Timoclea hospitibus hos, versus porrexit; quos amicitia Regis studioque litterarum notissimus Nicopompus in Lycogenem condiderat: libero furore execratus, quod ille & scetrum Meleandri, & Argenidis nuptias concupijsset.

Quæ terris funesta leues! ô fœdera mundi!
O Sceptra! ô Regum cognata potentia cælo,
Quæ tantus insanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt vestra sedeant ceruice tyranni,
Ah miseri! iustos amor est euertere fasces.
In domino sæuire iuuat; ius fasque, piumque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erynnim.
Qualiter irato fudit cum sæua Gigantes
Terra sinu, tumidisq; procul monstrauit Olympũ.
Illic acies subire nefas, humilemque per Ossam
Sperauere polos; donec lucente procella,
Reddidit iniustæ fulmen sua corpora matri.
At tu, quem furiæ, ceu primnm à fronte Cerastem
Attollunt, miseris signum exitiabile terris.
Tu regni turbare decus, tu turpibus ausis
Aggressus sceptrumque patris, gnataque beata
Connubia; ô impar, furijsque Ixionis ardens.

Et

Et tantum amplexus vacua ludibria nubis!
Quas pœnas, vesane, dabis; quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad verba tyranni?
An cita præcipiti vinctum tota differat orbe?
Vel iecori procumbet auis? vel fulmine tactum
Ætna capax monstri, rapidos quæ plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armentis si pabula grata Pelorus
Educat, alme, tuis, septisque fidelibus ambit;
Tuque Erycis victor, tuque ô Erycina, Ceresque,
Vosque Dei indigenæ, quæq; hospita Numina rite
Trinacrij casto placamus thure coloni;
Ferte pijs vires; Nec sit violabile Regum
Numen, vt & tutus vestris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cum nunciatum est redisse Timocleæ seruum. Omnes ergo suspensis animis circumstant intrantem. Nec diutius poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus, quod afferebat coram hospitibus euulgandum, seuocat Timocleam delatoque indicio, cum stupente paulisper muliere & ipse videbatur obriguisse. Tandem Timoclea, vt maxime subitis consilijs mulier valebat, manu prehensum, ne cum cætera colloqueretur familia, interiorem thalamum rapit, monitisque vt sequerentur hospitibus, ostium tremens adducit; & iubet palam seruum quæ audisset nunciare, At ille, Vix in oppidum perueneram, (inquit) cum plerique occurrerunt, vt in tumultibus solet, nec ipsi quo irent satis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuisique in coronas haud modica admiratione marcebant; Cum me ad proximum cętum applicuissem, audio Poliarchum perduellionis reum esse, & ad capitale supplicium quæri; in hanc quæstionem publice ignes accensos. Ego errore

nomi-

nominis veritus, quod in multos cadere poteſt, curioſe quæſiui quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit Poliarchum eum eſse, qui plus anno in Sicilia, hoſpes, armis, & amicitia Regis inclytus fuiſset. De crimine neminem eorum ſatis ſcire. A rege damnatum, & quidem diligentiſſime veſtigari. Ab hoc cętu digreſsus ad alium, eadem rurſus accipio, & cum nemo ſuo diſsenſu incertum rumorem faceret, rem ſatis exploratam nunciare non diſtulit.

His auditis, Archombrotus, ſimulque Timoclea, in Poliarchum contemplationem inijciunt. Pallens ille ac tremens, non vt conſcio metu, ſed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à ſeruo requirebat, an vera & comperta memoraret, & à Matrona, ſatiſne compos animi eſset is ſeruus. Nec ſecius quam inani ſomnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam aut Regem indignum. Si tanta res, donuſque incertum an ſat fida cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlum; Vos, inquit, Dij Siciliæ, &, quotquot præterea, Superi, ius faſque inſeruatis; Vos Genij, Lareſque Meleandri, qui me hoſpitem excepiſtis, obteſtor, ac veneror, vt ſi quid in Regem, remue publicam Siculorum offendi, ſi ope, manu, conſilio violaui fidem hoſpitij, aut omnino traduci commerui hac publicæ quæſtionis infamia; tum me inter inimicorum manus atque ludibria quam poteſt funeſtiſſimo exitus conficiatis. Sin omnia contulit ad ſalutem imperij, inundatque hæc in inſontem inuidioſa calamitas, date, ò Dij, ſaltem vt Regi populoque purgatus, tuto ab Inſula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam

moriam in hac gente reliquere, Te vero, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipso noctis concubio recedam in agros meæ fortunæ contagiones tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus, & adeo vnius diei amicitia valuerat, vt extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetuque, & loquendi ratione, utri hoc periculum esset nescires, nisi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur irasci. Sed matrona sic quasi seruuili indicio fidem non haberet, dissimulans, alios qui referrent certiora, se protinus legaturam dicebat. Subsistere tamen in triclinio seruum iubet, hospitesque extra illius conspectum in proximum conclaue ad consilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque se enim de illius innocentia, sed neque de Regis iracundia dubitare. Quippe sagacissimum seruum nisi fideliter exacta renunciare non ausum. Se quidem suam domum opesque offerre Poliarcho, ijs ipse qua posset ad salutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote societas, possit in Regem? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec sperari potest toti familiæ integram fidem fore, nullumque seruorum, si hic clam hæseris, Poliarche, nostri furti secreta temeraturum. Scitis quid inter tam subitos metus succurrerit? Latens iter, & præter me hodie nemini notum, effoderunt sub terra quis has hædes condidere. Id triplici errore diffectum totidem ostia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, subducique discrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum à me abire: vt ambo

defu-

defugamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioso tumultu obruamur. Cum vero limine excesseris, continuus arborum ordo, qui à mei foribus ad Himæram est, eo te ducet vnde non procul fluminis ripa arcanus in promissam speluucam est aditus. Ego nemine familiarium conscio per domesticas latebras cum face in eandem fluminis viciniam euadam. Exceptum deinde in hæc antra ope deorum seruabimus, dum tempestas exsæuiat. Hoc secretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hic habes, id celari magnopere interest, ne timoris tædio, aut præmiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effusus, id vero consilium in eam noctem probari sibi dixit. Neque enim in spelunca hæsurum, nisi vt certo intelligat quæ hæ leruæ Siciliam in se agant. Exploratæ fidei libertum, ab vltimorum secretorum notitia arceri non posse. Nam & eius ministeria in illa tempestate potissimum exigi. Ab Archombroto non petendum, vt tantam rem silentio premat. Dignum se peiori calamitate fore, si de illius fide, auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: iustisque mox armis, ceu pugnam capesseret, insignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic stupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio esset furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum sibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipsum prodi necesse sit, aut cum ipso hos perire. Salutauit deinde in speciem longioris discessis Archombrotum atque Timocleam, conscedit in equum & libertos vestigijs hærente in prescriptum à muliere iter se coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, stimu-

ſtimulatum iuuenem agebant, & O me veſanum, Gelanore; (ita libertum appellabat) quod vlli mortalium poteſtatẽ fecerim in hoc caput! Quid attinebat, ignotum, nec cultu ad meam ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hoſpitis iugulum nobis effingunt; quam Principes qui inſpirato exitu luunt quod ſe externis crediderint, non magis alieno ſcelere quam ſua ſtultitia violari? Volui patere iniurijs. Bene eſt: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipſa dum loquitur, ſubit memoriam cauſa, quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro tantæ ſpes fœlicitate, in quam illic viuebat, ſceleritate doluiſſet de oblato diſcrimine. Gelanorus fidiſſimo metu in domini periculo turbatus, cenſebat debere Poliarchum genus ſuum, & fortunas omiſſa ſimulatione detegere, Nam ſi ſibi perſonam detraheret, ſi ſe ad faſtigium ſuum reciperet, ſpõte excuſaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hoſteſque veniam petituros. Nihil ſapis retulit Poliarchus. Poſt acceptam iniuriam maxime intereſt me celari; Dignitatis meæ reuerentia peius forte accenderet cogitantes poſſe me læſum dimitti ſemel tantum, at ſemper meminiſſe iniuriæ. Nihil referebat Gelanorus, ſententiæ incertus, & aſtra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, ſibi atque patrono, inter ſilentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat ſecedere ad quietem: Nolle ſe quicquam nocte turbari; orta luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde ſingulorum cellas cœpit, tanquam domeſticis curis intenta, reuera ne quis rebus quas furtim agitabat moleſtus inſpector accederet. Vbi acquieſcentibus vniuerſis, tuta

res

res visa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua secretum effossæ speluncæ aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat asseribus locus, quorum inter se oræ clauis insertis nectebantur, nisi quod duos ex ijs nullum ferrum cæteris commiserat, vt faciles essent, si quis hos vellet ab simulata compage reuellere. Super illos oblonga stabat mensa, vetabatque calcari, ne quoniam alijs non hærebant, ad perambulantium quaterentur vestigia, proderentque secretum. Paucissimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipsa raro locum visebat. Tunc vero sublati asseribus specum aperuit, gradusque in imum ædium ducentes; Mox concussi silicis ignem suphurato excipiens, præparatam facem accendit; viamque auspicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus, sua & mulieris causa nudum ensem manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos subibatur subterranea porticus; quæ in longum porrectam abibat denique in uarios calles: ne possesso ab hostibus uno ore, obstrui posset fugiendi vtilitas. Terra huic operi apta fuerat, quippe adeo spissa, vt qua stare illam velles, cætera quæ agerebantur nulla ruina sequeretur; rursusque non difficilis accipiendis fossorum ictibus, quos nec obiectis saxis interpellabat, nec cedente arena frustrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arua, & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditum modicum spatium calce liniuerant, vt pictura, & litteris imbueretur. Sed piger, nec solutus syderum luce aer, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominisque imponentis simulata thura, in focum, propter cuius verticem eiusmodi versus vtcunque legebantur.

Di,

Di quo sub vacua fas est tullere precari, (rentur.
Seu Iouis hic regnum est, seu Ditem hac entra ve-
Seu quis cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hic trifidi posuit fundamina sceptri;
Has præcorò fidas domini seruare latebras.
Non istam fraudes scelerent, non turpiam noctem
Furta, nec attonita radians face tristis Enyo
Tarreat, aut diræ vanis stridoribus vmbra.
Sit pacata quies, sint sancta silentia rebus,
Donec casta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hic sontibus incubet horror
Hic Erebus; placidasque bonis mulcete tenebras.

Hæc raptim legebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentem reduxit. Timochlea percunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuisse Siculorum propiori amicitiæ gradu Regi admotum neque bonos inuidisse. Sed nescio quod hodie fatum, inquit, desæuit in illos qui Regibus fuere charissimi. Ita est, retuli Arcombrotus; hic cometes paucis annis quas aulas non perstrinxit? At Timoclea: Verum Archombrote, cæteris omnibus ramæ suæ causa, vel in se, vel in dominis fuit. Istum tantæ virtutis, sub moderatissimo Rege, quis casus afflixit? Retulerisne ad exemplum Lydios coniuges, qui nuper in gente externa impotentis fœlicitatis pœnas dederunt, hic ad regium limen, in suo sanguine fusus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notissima refero, Archombrote. Sed quid ea in scena simile Poliarcho? nihil illis ad regnum deerat, præter nomen & purpuram. Aspernabantur pares esse gentilibus, nec, qua virtute tantum supercilium tollerent, habebant. Teneros quoque annos, cæci calcabunt, illius qui hæc bona, & asserere vere poterat, & fortiter sustulit in rudimen-

dimentum poteſtatis. At Poliarchus, non libauit regia gazam; non præſidijs, non caſtellis fundabat ſuas vires. Apparebat denique inſtar Solis hanc virtutem in tranſcurſu lucere Siciliæ longe aliter iſti Lydi, & (haud abſimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum ex Phrygia. Nempe illi, ſubijcit Archombrotus, quos nuper ex regiæ penetrali, in qua omnia poterant, veneficij crimen mittebat ad laqueum, niſi Princeps adhuc memor amaſse, carcerem damnatis munus dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea; Scis igitur quam multum peccauerint: ipſe quidem tanquam immemor primæ ſortis, & à multis amari dedignatus; illa inuidiam non verita abdicati coniugij, quod primum erat nacta, vterque autem auerſæ Iunoni non litans, ignaruſque ſuum quoque Deabus fulmen eſse.

Miraremur hæc, matrona, (ait Archombrotus) niſi crebræ humanarum rerum vices pene omnium rerum adminiſtratione ſuſtuliſſent. Cerne Aquilij aulam cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuit, poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum, ad purpuratum Sacerdotium confugiſſe, tanquam ad aram? Nempe vt precioſius eſſet funus expirantis dignitatis. Sed non ideo mehercule plebeiæ inuidiæ vnquam accedam, quæ in omnes deſæuit qui Principum amicitijs illuſtres ſunt, ipſiſque Regibus: obloqui audet cum homines ſibi gratos cæteris anteponunt, Inſignis hæc eſt, inquam, in Reges iniuria, velle eos arceri à ſuauitate amandi, & à fide quam omnes in ijs expectamus, qui per noſtra beneficia creuerunt. Amicum tuo aut ego habeamus, in ea lenitate conquieſcamus. Solis Regibus lex barbaræ inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cuius familiaritate delectentur?

Quid

Quid cum ſponte amari ſe ſentiunt (cum ingenij, & affectuum paritate, imo cum fide, & beneficijs prouocantur ad amandum? Ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere quem natura dulciſſimum habet? Certe neque Herculi Philoctetem, neque Achilli Patroclum inuidemus; paucique inter Heroes ſunt, qui non aliquem præter cæteros charum, in vitæ & ſecretorum conſortium admiſerint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam inique obtrectationis audacia. quæ quamquam publicæ vtilitatis larua contegitur, plus inſani tumoris tamen habet, quam ſolidæ pietatis. Plurimi enim Regibus iraſcuntur, non quod aliquos gratia ſua ſubuehant, ſed quod ſibi gradus ille non pateat: Et in gratioſis, quos tam acerbe deuouent, haud raro nihil magis quam ipſa fœlicitas diſplicet. Certe vt ex domeſticis nonnullos ſaligimus, ac veluti adoptamus noſtras in curas; fidemque eorum familiaritate & muneribus tam penſamus quam ſolicitamus in futurum; Ita ni Princeps ſibi quæſierit eiuſmodi vicariam opem, ijſdemque rationibus aluerit, non ſufficiet publicis laboribus, non mecaſtor vel ſi firmiores noſtro Atlante ceruices incumbentibus negotijs opponat. Nam quod modo referebamus caſum eorum, quod diu regijs amicitij florentes ab ſuo denique axe fortuna excuſſit, nihil inde collegeris, niſi interdum fieri poſſe vt Reges iniuſte amicos ſuos deſerant, aut ſi indignos amauerint, errore deprehenſo præcipites eos agant ex ſuggeſtu quem inuidioſe conſcederant. Sed, quod ſæpe eſt, fac conſtantis animi eſſe Regem, fœliciterque inueniſſe quos amet; videbimus intactam vtrimque beneuolentiam vtiliſſime perennare: Ridebis, optime

me hospes, quod mulier apud te hæc disseram. Verum in Aulæ tropicis educata, frequentissimè vidi hoc argumentum inter peritos agitari, quorum sapientiam ipsa quoque experientia sæpe probauit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modo solicitos habet, forsitan præter omne exemplum est: Nam & Meleander probissimi ingenij Rex est: & iste nec fidem deseruit, nec improbe exultauit in tanta fortuna: vt in hoc illius discrimine non aliam quã fatorũ esse culpã existentẽ.

Sic loquente Timoclea, hæsit Archombrotus, subito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat: rogauitque matronam, quis is sonus, & an illic perpetuus esset: simul quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur, ne temere in fluenta incideret. At Timoclea: Fons, inquit, est, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fistulisque ad vlteriores campos deductus; qui commodissimo cursu facit ne sitiant qui isthic latuerint. Et haud multum inde progressa, magni ambitus lapidem ostendit, qui fontem largo impetu cadentem præcipitabat in subiectos canales per foramina toto fundo distributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum natiua frigiditas, & quicquid in aquis laudamus, eo plus Archombrotum rapuerunt, quod ex Africa veniebat, sicca vt plurimum, & fontium destituta solatio. Itaque quamquam ad Poliarchum festinabat, captus iuuenili voluptate manus primum, mox & ora fonti admouit qua placidius manabat, inde etiam plurimum bibit curis, & vigilia accensus. Obiurgabat intempestiuum potum Timoclea: fontémque impensius miranti; Hunc specum maiores mei, inquit, non in viæ tantum & fugæ commoditatem ornauerunt: sed & quæ

licuit longiori habitationi voluerunt aptatum, si quem forte diutius latere sua fortuna coegisset. Cerne hoc spatium quernis tabulis stratum, ligno eodem vtrimque latera, & fornicem ambiente; ne prorsus insalubris capiendo somno locus sit in nuda liberaque exudantis vndique terræ frigiditate. Aspexit Archombrotus illud cubiculum ad semitæ dexteram intra effossum speluncæ latus declinas, & ipsa loci caligine offensus, quam modicus ignis non satis submouebat, auersatusque, indigni domicilij omen, non sine suspirio cogitauit quantus vir illi diuersorio destinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata est: Tu igitur hospitem Poliarchum accipies, tu iuuenem fortissimum & omni luce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene est si te illius salute nobilitaueris! O fortunæ vim quæ sæpissime facit vt ei de suis in nos iniurijs gratias habeamus! Nam & illa peccauit clarissimum virum ad latibula ista cogens; simulque eximie fauit quod his saltem in antris passa est spem salutis illius delitescere.

Inter hæc emensi viam erant, & os specus Archombroto monstrabat Timoclea, quod non operose reseraretur. Vectes introrsum duo oppositum egressui lapidem tenebant, sic in terram nitentes, vt nulla vi quæ exterius moueretur quati possent. Sed qui intra specum erant, eos facile obliquatos ab exiguis leuabant scrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab imposito ostij onere possent recedere. His ergo exemptis, saxoque deducto, vbi speluncam Archombrotus aperuit, egressa Timoclea iactauit manu facem, vt cum Poliarcho conuenerat, rursusque ignem suppressit, ne ex mora in alios quam quos optabat suspiciosus fulgor incideret. Ille cum non aberrasset

rasset à via, stabat ad flumen, expectabat que signum, quo dato peruenit ad matronam. Sed quod illius & famuli equis fieret, diu quæstio fuit, donec Gelanorus; Ite, inquit, ad consilium in speluncam; dum de equis deliberatis, stabunt religati ad has alnos, quæ procul omni via propter flumen, consurgunt. Dum illi descendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderatque ad speluncam; in quam vbi receptus est, lapidem quo viæ aditur celabatur reductis fulciunt vectibus; & ad consilium se cōponunt. Censebet Poliarchus dimittendum esse libertum, qui omnia exploraret, quod sibi facinus obijceretur, quæ hæc noua in Rege sæuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) consilium, Poliarche, si non scires nihil prius homines à Gelanoro quæsituros quam vbi delicatescas. De illius fide non dubito: sed si in hostes inciderit fortasse, per tormenta exprimenc verum. Indignatus Gelanorus, se in salute domini, non verberibus, non equuleo, frangi posse respondit. Habere se præterea quo eludat inimicos. Iturum se attonito maximè similem, & si quis ex ignoris aut suspectus ve Poliarcho roget, iam de luce abijsse voce ad fidem cōposita esse dicturum. Neque rem à vero abhorrere: quandoquidem sub terra secretus à sole recesserat. Quærentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himæram flumen casum; Quippe fuisse Regis edicto perterritum, ingressumque nocte flumen, neque vadum tenuisse grauem armis, & subtrahentes se equo, fluctibus haustum, (& tunc forte commode ad hanc fraudem Himæra plus iusto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuisse in meo opis, cum viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commen-

to, fama tui interitus ſpargeretur, qua nihil noſtri rebus commodius. Nam & inimicos ſatiabit, & cæterorum miſerationem inueniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde cuſtodia; quæ iam portus & nauigia aſſeruat; & omiſſa quæſtione, quam audimus in te decretam, non ægre aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temere volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchu, ſi incideret in Arſidam, cui inter Siculos maxime fidem habebat, rem vt erat nihil cunctaretur effundere, rogaretque ſuis verbis ne indigna calamitate iacentem adire vereretur. Aut ſi id minus poſſet, quæ ſaltem ex re eſſent perferenda concrederet. Conſulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad ſpecum: (nam nec ſatis poſſe pultantem exaudiri; & ſuſpicioni locum fore, ſi qui viam in proximo obirent:) Sed ad Timocleæ fores accedens, vteretur in matronæ familiares larua eadem qua cæteris impoſuiſſe, patronique tanquam extincti fata expreſſis proſequeretur gemitibus. Inde ſecreto Timocleæ ope ad Poliarchum eſſe venturum. Agitauere præterea, quid ſupellectili, quid familiæ Poliarchi faciendum, Inſtruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ eſſet. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim ſuæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimum ſibi ignoti. Nec multum de bonis laborabat; aſſuetus in abdito veſtrum circumferre ſummi pretij gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in abſentem licet.

ret.

ret. Siue igitur tanquam damnati hominis bona ad se traheret Meleander, siue illa mercenarij seruique diriperent: iussus est nihil mouere Gelanorus, sed tanquam a conuulsæ domus excidio ceruices subtrahere. His præceptis exornatum dimiserunt. Ipsi Archombroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum Poliarcho esse. Seruuli enim primo mane ad officia surrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potissimum seduli cum minime velles. Hos matronæ in Poliarchum studia deprehendere vtrique pernicies erat. Rogant itaque vt in solatium virtutem adhibeat, quæ nec clades mereri, nec, cum immerito accidunt, deijci potest. Se quidem quam sæpissime liceret ad colloquium redituros. Tum pluuinum in quo recumberet, facesque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenso sub terra itinere in thoros referuntur Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ quæstibusue in illa solitudine indulserit, illinc intelligas, quod non plus de vitam quam de mortis decore laborabat, sciebatque ex spiritu suo pendere quos sopra se habebat eximios.

Gelanorus postquam domini equum admota virgula libertatis admonitum auertit incursus, & ipse in suum conscendit, destinatum iter ingressus est; Cumque fere ad syluam peruenisset, in qua pridie Poliarchus pugnauerat, tres lecticas ferri vidit, multo quæ in equis comitari; post hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur scire libuit. Propinquanti liquebat lecticas esse funebres, hominesque pullatos Territus ferali auspicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri respondit, quos pridie

Poliarchus contra ius gentium cæcidisset. Conorruit Gelanorus, & quæ hæ fraudes, quodue piaculum esset, secum ipse volutans, quo certiora cognosceret, iuit cum illo agmine, donec hominis cadauer, quem in lumine syluæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam. Tunc satis constitit, grassatores qui in Poliarchum inciderat, à Lycogene ad Meleandrum fuisse legatos. Sed cur præcipitata vltio erat; Cur dies non dicta Poliarcho? Ego legati latrocinarentur impune? Et Rex in hostes quam in suos pronior esset? Danda fortitudinis præmia fuisse victori, & legatis in scelere occisis crucem quoque pro funere.

Hæc confusa & tumida pietate voluentem tanta ira incensserat, vt iam ægre aut colorem obtineret aut vocem. Satius visum à spectaculo recedere cui furiose indignari inciperat. Igitur deuotis hostibus, qua ad Regem propior cursus erat concitat equum. Penetranti ad alteram syluæ oram, iam sole prouecto, visi complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regijs in propinquo castris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obscurus ex Meleandri familia; qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipsum errabat, vt quid eo esset factum acciperet. Is postea quam Gelanorum agnouit, O te, inquit, opportunum! vbi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promissæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attolens, Poliarchum vixisse respondit. Tum vero in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præsentium rerum metu. Vaticinanti similis fletit, deinde singultibus in hæc verba laxatis; O infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Visa res non mediocris solatij Gelano-

ro,

ro,fictam domini mortem adeo veros, nec ocl u-tus gemitus,inuenire. Neque multum Timonides processerat cum ad illum iterum redit, & Quod,inquit,viri maximi fatum fuit, Gelanore; quam subito, aut à quibus oppressus est? Cum edictum in se Regis metueret(retulit Gelanorus) ausus est per tenebras vadum in Himæra explorare: Sed imbribus tumens flumen conantem diripuit, & quantum in syderum fulgore conieci,in proximum mare deuoluit. Rursus exclamauit Timonides;& nunciaturus maximam cladem illico viam ad regem instituit. Sic furenti, non procul Arsidas occurrit;cui vni Poliarchus furtiua consilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funesti nuncij horrore; petentique vbi esset Gelanorus,ostendit venientem.Simul his ipse quidem,vt cæperat,versus regia castra stimulat equum; Arsidas vero ad Gelanorum pergens,salutemque obiter ferens,de patrono protinus quærit. Sed ille esse arcana quæ afferret respondit, quibus pulicum satis aptum non esset:declinaret à via Arsidas; se cum nemo obseruaret sequuturum. Paruit monenti Arsidas, cui iam non paruam spem insinuauerat, nihil dum Gelanorum de Poliarchi obitu quæstum esse.

Solitudo in conualli proxima erat, quo postquam conuenere,ita prior Gelanorus, Viuit, ò Arsida, Poliarchus, sed te vnum vitæ suæ conscium cupit. In effusa sub Timocleæ ædibus via, matronæ fide celatus est. Me autem ad te misit, ut doceres quis ventus hanc tempestatem exciuerit; & si perculsum non fastidis, ad se quoque perducerem. Arsidas nullum se periculum defugere dixit; Duceret modo Gelanorus ad specum, cupidumque Poliarcho coniungeret.

Imo, inquit Gelanorus, arte opus est qua Timocleæ familiam capiamus; ne resciant illic latere Poliarchum, & in sordidorum hominum potestatem summi viri fata perueniat. Prior ibo, subordinatisque gemitibus, quod iam apud Timonidem cœpi, illius simulatam mortem deflebo. Tu quoque Arsida quocunque conueneris illa fabula vtiliter eludes. Fiet Poliarcho vita securior, si credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen peruenies, quasi per æstum acquieturus. Nec suspicionem faciet, si in ædibus matronæ iã olim tibi notæ familiaritatis iure diuerteris. Est præterea quod te moneam: Iuuenem illic esse in Siciliam hieri aduectum. Ex Africa, nisi dissimulat, soluit. Speciem, & cum loquentem audieris, sapientiam laudabis. Fides in Poliarchum summa est, cui vix dieculæ commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, suspectus esse non meruit.

His inter se constitutis sparguntur in diuersa; Et Gelanorus quidem qua compendium ad Timocleam erat; Arsidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam late ferebat. Nam in quemcunque de notis incideret, autor erat obisse Poliarchum. Rumor inde in plures; & pro hominum sorte diuersis affectibus, sed vbique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander, Hypsa flumine superato, ire Magellam: quo ipso iubente Argenis filia Syracusis aduenerat. Iamque pronunciato discessu colligebat miles vasa; & Rex dum apta itineri hora esset, in proximis vallo campis spatiabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis specie amicitiæ atque officij circumstare inimicos; Cum ecce in castra Timonides redit nunciatque amicis quicquid

quid acceperat de Poliarchi. Dicto citius atrox fama dimanauit in milites. Neque ægre credebatur. Ipsum denique Regem adire Timonides luctuque efferatus ita loqui non timuit; Multum est, Domine, quod gratulemur Lycogeni. Fato functus est Poliarchus. Ad hæc verba hæsit Rex incertissima mente perculsus. Amissi iuuenis calamitas & iactura eo magis horrentem agitabat; quod in se tanquam authorem hæc fatorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum subibant, & triste venturarum rerum auspicium. Sed nec publice dolere tunc securum, cum in eius vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmati itaque ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet signum, pauca de genere interitus quæsiuit, redijtque in tentorium, certus nemini lætam esse Poliarchi perniciem, nisi qui & ipsum Regem perijsse concuperet. Multis militum reuerentia Regis obstabat, ne coram lamentarentur. Fidissimi procerum vel suspirijs constantiam fallentibus deflebant amissum; vel indignatione maiori, inter mutua colloquia, fatorum temporumque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentissima memoria distinguebat à cæteris, tanquam dignos quibus vnis se crederet; sed nec sine pudore intuebatur, ratus se vt interfectorem Poliarchi inuidiose ab illis designari. Mirum fuit, extitisse qui auderet subito calore effundere hos versus, furtumque deponere in vestibulo Prætorij, qua Regem abire oportebat.

Flos iuuenũ, seu te id Stygijs timet omne sub oris.
Quo pallent alij manes; seu sydere cœlum
Auxisti, Siculas non respecturus ad oras;
Da fassis veniam; grauibusque accedere vindex

In miseros ne quare Deos. Satis ausa luemus
Gentibus, inuisi, memorique in sæcula fama
Hoc monstrante nefas. Tene ergo lacessere flammæ
Te potuit ripis hauri refurentibus amnis:
O Superi! qui nos ignes vnda ve piabunt?
Ipsi amnes, ipsa meruere piacula flammæ.

Cæterum dum profectio à castris ornatur, iam effusa in populo fama Poliarchi cladem vulgauerat, Magellamque peruenerat. Forte in thalamo sedebat Argenis, cultumque non quem tranquilis rebus haberet, regia virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Selenissa alumna Argenidi erat, secretorum omnium conscia; & tunc illius comam fingebat, cum vna ancillarum ex atrio, in quod forte processerat, redit, nunciatque Poliarchum obijsse. Fefellerat primo Argenidis aures, cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Selenissa sermo. Et ad Selenissam quidem allapsa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniaque præcordia concussit. Tum vero furtiuis nutibus, oculisque silentium subinde iubentibus, monebat ministras vt premerent vocem; Sed iam susurrantiam garrulitas sedem impleuerat, subitoque horrore Argenis attonita, nec dum certa quid ancillæ loquerentur, rogauit quosnam casus aut clades inter se mussarent. Selenissa responsum intercepit, excedisse de ministræ manibus speculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat; illud nunc dominæ iracundiam reueritas queri. Sed non persuasit iam sponte metuenti. Ergo de sede Argenis exilit, proximam que puellarum manu prehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si iam, inquit, mentiri audebis, scias te hodie vltimo in conspectu meo esse. Dic vero nunquid triste de Rege allatum est? Abominata illa dirum

de

de Meleandro omen, & tanquam adhibitura solatium; Imo, inquit, ò Domina, omnia quę oportet de Rege audimus. Victor, & valens, vt nosti, expectatur. In tantæ fœlicitatis mixturam parua clades est, extinctus Poliarchus. Non alias fortius suas partes, quam tunc in Argenide obijt pudor. Strenuè reuocauit abeuntem spiritum, eodemque momento & constituit, & distulit mori. Ac ne vllam suspicionem mulieribus quæ astabant relinqueret; Regem, inquit, dijs curæ esse non dubito, qui ciuilibus motibus secundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipso nomine hæreret, iam pene collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis scenam non ferret, in arcanam penitus cellam sola se penetrat, tanquam subiti negotij causa: iamque fores obserabat, ne quis supperueniret supremа meditanti. Sed non fefellit illa rabies Selenissam. In vestigijs itaque Argenidis hærens (& alumnę hoc licebat) redeuntem in claustra ianuam sustinuit manu, specieque obsequij dominam in illo secreto sequuta est.

Tum demum obseratis foribus liberior in luctum Argenis & lacrymas soluit, & direptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Selenissa loquebatur: sed tacita expectabat, donec sponte primus turbo lachrymarum concederet. Sed vt vidit nunc mitissimis feruentem gemitibus, nexisque manuum articulis lacertos oculosque inuidiose tollentem in cœlum; nunc sæuius intra se, & errantibus luminibus, obloquentem; longiorem denique stylum, qui ad varios vsus desinebat in acumen, aptantem in iugulum: nihil

cunctata in frementem insiluit: & brachium iam pene sceleratum tremulis manibus tenens, laborat dignos questus in furiosam expedire. Nam spissisimis singultibus luctus obstabat. Diu par miserabile in hoc statu perseuerauit, vt vtraque inualida manu esset, & nec illa ferro vteretur, nec ista eriperet; ambæ immobiles, & in alterna tantum ora defixæ. Argenis præcipue in humerum ceruicem reclinauerat: ore quoque incuriose hianti Selenissam intuita, Nihil, inquit, nihil agis, Selenissa. Vtcunque obstiteris, mori licebit. Hactenus rectè monstrasti, constantem, memorem, piam esse. Quid illa præcepta iam alia pietate peruertis? Mihi quidem, tibique, solatium erit, quod inuiolato pudore in tumulum succedam. Putasne me superstitem Poliarcho esse posse? Ille me intactam à Lycogene præstitit. Reddam nunc vitam, & hoc ipsum est pudore, quem seruauit, & merito suo minus. Ego, si nescis, Selenisa, Poliarchum occidi: Crimen non expiabo nisi sanguine abluerim. Quid illi cum Sicilia, nisi propter Argenidem, fuit? In hæc verba dolore confusa spiritum quoque amiserat. Elabitur manu ferrum, & ipsa in Selenisam, tunc quoque male fortem, incubuit.

At illa non Argenidis modo, sed & de sua vice solicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & cito expiraturos luctus credens, si liberrime soluerentur, nunc in alumnæ supercilium rediens. Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, si ipsa moreretur extremo vulnere sauciaret. Esse hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quem si euelleret instar Scyllæ Minoe amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia esse

tractu-

tracturam. An præterea auidæ, & sponte iniquæ, persuaderi posse credebat, tam violenti amori pudicitiam superfuisse? Sed hæc frustra apud surdas tunc aures iactabantur. Tunc vero in furentem & ipsa sæuire audacius? Nolle se tam fœdum exitum spectare: Nisi viuere promitteret, se ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur processura; cum Argenis laciniam vestis ducens, iterum in amplexus reuocat, &, o mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum, si defuncta prior essem, fuisse victurum, existimas? Non fallis, Selenissa; Ab cinis ad id quod ætatis meæ est, quid velis, quid commendes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cum mea manu patrauero, ipsa potissimum laudabis. Si quid è mortuis superest, amat me etiamnum Poliarchus. Imo fœlix ad sponsum, & sine inuidia castissimas miscebimus vmbras. Ad extremum, si extinctis sensibus toti in tumulo condimur, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari necesse sit. Scis cuius imperio ignes hesterni micuerint. An dubites illinc fortissimo viro fuisse exitium? Sed pater est. Impietas erit parentem auersari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, vt deposita vita, quod mihi vtriusque beneficium est, neutri possim irasci vel fauere..

Contra Selenissa dedecus cædis vrgebat ad quam amor impulisset; tandemque, veluti melioribus fatis admonita; Quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? fameque tam sæpe ludenti certissimo dolore iam credimus? Nescis in fabulis errorem Pyrami vulgari? vt discamus periculosum esse ex primis indicijs

furiose

furiose decernere? Quid scis an in paria fata nunc voce Poliarchũ, quibus ille suam Thisben imprudens damnauit? Poliarchum audimus occidisse. At quam multa fingere rumor solet? Quis cadauer inspexit? Quis maculatum sanguine ensem? Forsitan nunc securus, & despectis hostibus lætus, si cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & saltem in hoc viue, ne eum, si viuus est, perdas. Tristi risu diducta Argenis ceruicem mouit; &, Quam, inquit, vana spe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ò mater, nec mihi persuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius Dijs, ne temere credam hoc facinus esse patratum: ea lege, ne, cum certiùs de clade constiterit, molesta sis vitam & sensus positura. Hoc principio læta anus, quæ sciret atrocia ex luctu consilia primo impetu pertimescenda esse, cum autem moram pati inceperunt, sua sponte excidere, iurisiurandi arbitrium penes se fecit; & per Deos, Deasq; sed præcipue per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi præiuit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Selenissa conceperat iurante, monere anus cœpit vt recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris notitiam indicium esset. Formam, quamquam in Argenide sũma erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus, momentoq; in vultus redit quos ante dolorem habuerat; nisi quod in oculis rubor tumebat, quem admota gelida temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat, cum vna ancillarum ad fores pulsauit, monuitque iam Regem in limine arcis esse. Neque mora, Argenis, tamquam aliud egisset, redit in thalamum, etiam porrectiori vultu quam res pu-

blicæ

blicæ merebantur: siue quo à suspicione sui luctus abesset, siue vt inter simulationis dolorisque certamen, in iustum temperamentum omnia verba, omnes gestus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excuxabant, per media regiæ atria successit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemque dexteræ osculum, sustollens, & mox leui manu verberans genas, vsquene valuisset rogabat; maciem simul, palloremque incusabat, quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuisse per pietatem respondit, Patrem & Regem in castra profectum saltem votis curisque non prosequi: sumptaque lugendi materia, non nihil lachrymis, quę frequentissimæ instabant, indulsit. Rex eam bono animo esse iubet: Annuisse Deos votis: Restitueret placidis rebus vultum, quem aduersæ exhauserant. Populus se circum effuderat, non minus quam senectutem Meleandri, speciem Argenidis virtutemque reueritus, quæ ea arte dispensabat supercilia, oculos, nutum, vt & populus humanitate captos acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum omissumue se crederet.

Salutantium supplicumque concursu Rex obsessus paulisper in atrio hæsit; in quo fons erat non plus aquis notabilis, quam arte signorum, quæ illis hospiti Coccalo aiebant Dædalum posuisse. Aquæ in altitudinem redeuntes originis, per varias fistulas atque formas micabant; mox in subiectum alueum recidentes, feruebant ipso tumultu labendi, reddebantque colorem mari simillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recens extinctum Acim, qui iacebat in littore, & tanquam inciperet solui in flumen,

duos

duos fontes ore soluebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopis imago, simul alio saxo imminebat securæ Galateæ, simul audiebat indignantem his versibus, quibus artifex subiectum marmor inciderat.

Durior ò saxo quo nunc meus occidit Acis,
Asperior syluis & Polypheme tuis;
Ausa lues, Deus hoc faciet, quem tu inscie fati,
Quem non mortalem passus es esse virum.
Nam Deus Acis erit, viuetque perennibus vndis.
Quid facies? nullas hac timet vnda minas.
Iam fons corda tenet; iam fons tenet omnia, qualis
Acis erat dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinnique sui memores labuntur in orbem;
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quam bona cæruleis perijt iam purpura venis!
Nec tamen in gelido sanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo vos humeriq; manusque?
O quanti numen constat habere nouum
Hei mihi! ne se hominem plus vulnere senserit esse,
Quam nunc thure dato sentiet esse Deum.

Hoc conspectu Argenis cladis admonita, dum Rex cunctaretur in obuijs solitario dolore se pascebat. Erat sibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Polyphemus? Quamquam eo destinabat Lycogenem, tamen & culpæ paternæ inuita meminerat. Iam ad interiora Aulæ processerant; & purpuratis ad corporum officia dilapsis, pene soli familiarium obsequiorum ministri cum Meleandro perstiterant. Lætus Rex hoc secreto, & ab his quoque cum Argenide diuersus; Tua, inquit, ætas & sexus, mea gnata, expertam facerent publicorum consiliorum, nisi te disciplina & indoles erexisset ad magna; & præterea quod vtcunq; sis foemina, tamen in te recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Assue-

ce me vino illis curis, sine quibus regia digni-
as sustineri non potest; & quod potissimum in
egnante est, disce silere. Pessimo loco sumus,
Argenis, nisi pati iniuria ita possemus, vt videa-
nur non sensisse. Nam si pondere; quod nunc
rget flecti nolumus fortasse frangemur. Scis à
ne defecisse Lycogenem; Multas vrbes in par-
es abscessisse. Peius nocent qui intra viscera
ærent, meisque consilijs incumbant, verius me
aptiuum quam Regem obseruantes. Prælium
quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem
dmonuisse quid possem. Victus erat, &, nisi
auisset nox ne munitionibus quidem tutus vim
neorum tulisset. Tum verò Optimatum illo-
um haud pauci qui apud me erant, quos arbi-
ros consiliorum habueram, diutius sua studia
ion pressere. Fœderibus opus esse clamabant;
Validam populi partem consensisse Lycogeni:
Hos seruare præstaret, an desperatione intensos
n mutuam cladem excire, tantum parricidas du-
bitare. Iam & ipsum Lycogenem audebant ex-
cusare: & hunc quidem prælio victum esse non
bello: Sed prætereà, vt funditus perdi posset,
non tamen expedire. Quo enim oculos Siculos
nspecturos, qui eorum delicias sustulisset Acrius
pro vltione defuncti, quam pro viuentis decore
certaturos. Occuparem igitur tempus dum acie
victor, pacem ciuium beneficium meum facere
poteram. Nō dissimulabo, Argenis, plus inter has
voces timui, quam in campo cum Lycogenis si-
gna fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam,
& timeri poterant grauiora si decipi abnuis-
sem. Fecisti, gnata, præcipuè, vt regnum retine-
re quacumque pace mallem, quam exhæredem
te facere obstinata defensione maiestatis. Sed
hec leges expectarunt à me Rege, atque victo-
re.

re. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum summa hæc erat: Meleander Rex Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbessum, & Heracleam, cum præsidijs habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminisse iniuriarum, vlloue iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciscendam pacem accipere; sed nec recusare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburanes, atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maiestatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, conuenientissimas sciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi sunt) fore; hinc illis instar sequestrorum commeaturis, Panormi tunc erant; Acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facilè quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt quæ potissimum cupiebamus. Ita conditionibus sum assensus quas ferebat Lycogenes; nisi quod intra duas cohortes præsidium esse iussi, quo Erbessum, & Heracleam teneret. Idque maximè caui, ne præsidij species totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuasuras; neve suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebam nunciare Lycogeni, & si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neque mora in his erat; sed ad me aduentantes tristis casus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Dirigitur Argenis ad rei mentionem, & vt perturbatio oris lateret, sponte tam violentam tussim commouit,

vt

vt qui deinde horror aut rubor suffundi cœpisset, facilè ad excussos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunque ipsa cessasset: Pessimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus est. Dubium consilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti sunt. Duo supererant, qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hi tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidem appellare, vt pene criminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgo posset immissus, qui mea fide tutos occideret. Nec mitius quam capite inquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quam consulentibus vrgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi cæterisque qui in concilio sanierat, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facilè quæ sibi obijciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerserent. Fore enim sine exemplo si defensione sublata opprimeretur. Hoc audito peius hostes accensi sunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, si vlcisci differrem. Num enim post tantæ audaciæ nefas, nisi vt & in gratijs rediturum, imò, nisi prohiberetur, excessurum ex Insula, & in Patria iactaturum quam impune illusisset Siciliæ. Cum me diutius confusa flagitatione lacesserent, rogaui, quid igitur facto opus? Nam abesse

re. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum summa hæc erat: Meleander Rex Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbessum, & Heracleam, cum præsidijs habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminisse iniuriarum, vllove iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciscendam pacem accipere; sed nec recusare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburanes, atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maiestatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, conuenientissimas sciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi sunt) fore, hinc illis instar sequestrorum commeaturis, Panormi tunc erant; Acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facilè quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt quæ potissimum cupiebamus. Ita conditionibus sum assensus quas ferebat Lycogenes; nisi quod intra duas cohortes præsidium esse iussi, quo Erbessum, & Heracleam teneret. Idque maximè caui, ne præsidij species totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuasuras; neve suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebam nunciare Lycogeni, & si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neque mora in his erat; sed ad me aduentantes tristis casus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Dirigitur Argenis ad rei mentionem, & vt perturbatio oris lateret, sp ontè tam violentam tussim commouit,

vt

vt qui deinde horror aut rubor suffundi cœpisset, facilè ad excussos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunque ipsa cessasset: Pessimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus est. Dubium consilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti sunt. Duo supererant; qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hi tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidem appellare, vt pene criminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgo posset immissus, qui mea fide tutos occideret. Nec mitius quam capite inquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quam consulentibus vrgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi cæterisque qui in concilio sanierat, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facilè quæ sibi obijciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerserent. Fore enim sine exemplo si defensione sublata opprimeretur. Hoc audito peius hostes accensi sunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, si vlcisci differrem. Num enim post tantæ audaciæ nefas, nisi vt & in gratijs rediturum, imò, nisi prohiberetur, excessurum ex Insula, & in Patria iactaturum quam impune illusisset Siciliæ. Cum me diutius confusa flagitatione lacesserent, rogaui, quid igitur facto opus? Nam abesse

esse Poliarchum; & in absentem supplicia frustra constitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipsius occupandam, quod perfacilè esset, si iuberem nocturnis ignibus prouinciæ signum dari: Ita enim occlusis portubus tanquam in custodia hæsurum, futurumque exemplo peregrinis; scelera vbicumque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi (Argenis) è salute Poliarchi, vt assentirer quæstioni, ne negata vltione accenderem suo se arbitrio vindicaturos. Nam & vbi incolumis ad iudicium venisset, multa posse occurrere, quæ cum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum fulserunt, & mihi in malis solatium fuit, quod militum vulgus ægrè eius periculum audiuit. Sed speranti meliora, primo mane superuenit Timonides maximi luctus auctor, nunciauitque Poliarchum periisse. Non potuit Argenis dolori imperare; sed ingenti suspirio victa, primumque in genua subsidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander; factoque proximorum concursu, inter manus puellarum in thorum illata est. Aqua deinde ori perfusa, vestibusque laxatis, liberior spiritus sudorem compescuit. Percunctabatur Selenissam Meleander; quod ægritudinis genus; & num primum filiam vrgeret, se quidem dum ambo colloquuntur aduersæ valetudinis signa notasse, inquietos oculos, & sæpè reprehensos ab errore, sed nec eundem fronti colorem constitisse. Selenissa apte dissimulabat, iam biduum esse ex quo illa satis cibum non caperet; hinc se febriculam suspicari; Experientia tamen scire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breue esse, nec grauioris mali indicio suspectum.

Dum in his rebus sunt, interim à Lycogene litte-

litteræ Regi redduntur, quibus significabat ei præsto se futurum, vt in Palladis sacrario (id Rex sanctissimum habebat) iureiurando pax perpetraretur: Se postero die, si Regi videretur, esse venturum. Rex ei renunciari iubet, id magnopere sibi placere; scire se in crastinum expectari. Dimisso nuncio, Eurymedem vocat, virum semper animis successuque egregium. Nam & iuuenis semel in Olympia cursu, iterum *lucta* in Isthmicis, coronauerat patriam oleastro, & apio. In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, semperque arci rector, aut vrbi, quamcumque Rex inijsset; & fidem per hæc bella incorruptam præstiterat. Huic Rex quæ videbantur imperauit; curarentur intentius ea nocte excubiæ; cohortes, quæ à suspicione perfidiæ abe-rant, in stationibus locarentur; vigilum numerus duplex esset; Cauendum ne quid suo aduentu moueret Lycogenes: Eum enim non tam conciliatæ pacis fiducia, quam factionis suæ viribus tutum, ad aulam accedere. Postquam mandata hæc dedit, quia Argenidi melius erat, in eius triclinio cœnauit; illic (vt erat mitissimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per sollicitudinem licebat, somno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna, & horrenda consilia ducebat. Neque satis placida, aut secura Poliarcho nox erat, Timocleæ quoque ædibus noua tempestate feruentibus.

Cum enim Gelanorus discessisset ab Arsida, rectam viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud seruulos fictum patroni exitum cautè defleuit. Matrona totam scenam ex arte prosequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus perisset; & ille liberius

apud

apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus, fictisque probe doloribus vocem suam, & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arsidas; quem vt ad hospitium diuertere nunciatum est Timocleæ, ipsa ad vestibulum confestim processit. Cumque ille excusaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad eius limina de itinere deflexisset; & matrona, id ipsum beneficium vocando ageret gratias, succedunt intra tecta: moxque Archombroto sociantur, quem prior Arsidas cœperat, vtpote externum, salutare. Tempus prandij erat, quod Siculi, supra cæterorum Græcorum mollitiem, curabant. Hoc confecto, cum ad sumendum cibum digrederetur familia, solique cum Timoclea Archombrotus, & Arsidas superessent; Scio, Arsida, (inquit illa) te ad pium officium aduenisse. Poliarchum, licet infesta fortuna, quæris, & amas. Vt ex Gelanoro didicisti, apud me est. Quæ illum causæ perculerint, neque hic quæro, & melius apud ipsum à te accipiam. Tum Arsidas; Dij, inquit, in præsens silentium commodent nostris rebus. Cæterum quod secreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit. Sed in ambiguo tuæ domus fortuna est. Si fidem seruabit, si hoc grande virtutis depositum, cum tuto licebit, Orbi reddet: plusquam Saturni Latium posteris erit. Sin tumuli omen hic habet sub terra Poliarchus, pollutæ erunt sedes: quicquid Dirarum in Sicilia narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inueniet.

Parata fax erat, quam cum accendisset Timoclea, ad Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris fuerant, cum vident assurgentem ex puluino, & aduentantium lumine excitatum. Is posteaquam Arsidam vidit, cæteris obiter salutatis,

lutatis, in illius collum inuafit. Fidem deinde amici collaudare, & fubinde rogare, an latitantem reumque Poliarchum agnofceret. Et vides (inquit) hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ funt, culpam deprecari non poteft; Sin falutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coegit apud fe potiffimum in hoc turbine effe. Dic autem, Arfida, quo piaculo meruerim effe facer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon, aut Bufiris eft factus? aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ fignum, & hofpitis fanguine grauem Deam placatis? Ad hæc Arfidas non pauca de Meleandri rebus queftus, expofuit quantum feditionis inftar Regijs caftris intulifsent legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Infula diceretur, annuifse vt publicè ignes fierent. Poliarchus non fine indignatione Arfidam audiebat, crebroque & mutatis veftigijs acer, & locuturo fimilis erat; Et cumque ille defijfset, tum verò Timocleæ manum corripiens: Te autem, inquit, teftor (nam quamuis præfentiffimi Dij funt, tamen nec vfquequaque per fua numina fallentes perdunt, nec continuò adfunt cum ritè inuocantur.) Te, inquam, Timoclea, teftem volo. Adfuifti facinori. Vidifti pugnantem. Num infidias ftruxi? num quæfij in quos certarem? num obuios laceffiui? Incogitantem adorti funt: & ergo vel fub illis pereundum mihi erat, vel fi viciffem, in me armanda Sicilia? Quod verò meditati fceleris argumentum? Vnus eram, & infirmiffimum pugnæ folatium, mulier comitabatur; matronæ feruuli, meufque libertus, in pacata vt credebatur fylua præiuerant, vt nec ad illos certantium fonus peruenerit. Quo autem miferrimum

mum Regem fortuna adegit ? A coniuratis, & perduellibus missos instar iustorum legatorum venerari; litare suorum sanguine cupiditati hostium; & infra eorum crudelissima vota famam habere?

Plura, quæ dolor, & conscientia admouebat ingerentem, vetat Arsidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, nisi à Lycogene corruptos, esse in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnum, & itineri, non pugnæ paratum, ex tot grassatorum manibus victorem euasisse; Riderique à militibus fœdissime querentes, quod quinque, aut plures, ab vno oppressi sint. Sed iam aliud quærendum, Poliarche, Indigna est, vt se hodie habet, tua virtute Sicilia. Exi parumper. De Regi, ne cogatur aut periculosa suis rebus sanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te sic peccauit, vt possit excusari. Cædem enim vel lui, vel purgari iudicio, adeò mos est, vt ipsum Martem ferant, cæso Halerrhothio, in Areopago causam dixisse. Quod si securi, & legitimi fori spes esset, suaderem, Poliarche, vt vltro tui copiam faceres accusantibus. Neque enim aliud in te decretum, quam vt ad Iudices venias; causa autem est, quam vel iniquis probes. Sed odium, & impietas hostilis, non expectaret iudicum vrnam. Insidijs, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permitte hanc Insulam non in totum esse scelestam. Poliarchus se verò si liceret abiturum respondit; Nec quid minus post tot beneficia quàm pacatum discessum ingratissimam terram posse præstare. Male merito Regi ideò minus se irasci, quod à fortuna illum plecti ad inimicorum satietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, qua tutissime

meratione emitteretur ab insula, placuitque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutijs vxorem habebat, poteratque Messanā ad socerum sine suspicione transmittere. Is impositum suo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cunctata est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba, & tenuis: Sed in sinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant: hæc horridior, & in senilem effigiem cana; fusca alia, in primæ virilitatis specimen colebatur. Has laruas tanta ars concinnabat, vt nemo ascititiam formam deprehendere, nemo arguere furtiuos vultus posset. Igitur modo senex, nunc iunior, interdum dempta persona cernebatur. Sic impune latrocinantem mutabilis forma non supplicijs tantum sed & suspicioni diu eripuit. Nam iuuenili grassatus specie, mox senex occurrebat quærentibus; rursusque fallebat iuuentutis imagine, si sub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus pessimi Chamaleontis ingenio, tandem captum meritissima cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iussit apud se asseruari. Si placet, hos producam, aptabimusque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; sed excessit ex specu, neque diu morata attulit gemina iuuentutis, & supremæ ætatis simulachra. Horum alterum cum imposuissent Poliarcho, frendenti, quod sibi alienis & improbis

vultibus ad salutem opus esset, statim sic alius fuit, vt vel Argenidem fallere posset. Opportunissimæ fraudi bene precati, rogare perseuerant, vt ea vti velit. Timoclea quoque idoneas vestes prima nocte delaturam se promissit. Nam debere in ijs latebris Poliarchum in ignoto habitu esse, vt si qua illic fortunæ tulisset curiosos, in proximos campos sui oris securus fugere posset. Iamque erant discessuri, cum Arsidam Poliarchus seuocat; Archombroto & Timocleæ excusans quod cum eo secretus loqueretur; & colloquendi causa erat, quod necessitudinem quæ ipsi cum Argenide erat amicorum fidissimus sciret. Eum igitur obtestatur, ne quam primum ad Argenidem grauetur contendere; se de Virginis vice misto grauius quam de sua anxium esse. Scire enim suam cladem illi immodice dolituram. Quid vero quod extinctus dicebatur? Tristissimæ famæ errore, ad sæua & vltima consilia posse amantem adigi. Iret Arsidas, & mœrentem subleuaret. Ne illa fleat incolumem. Se di exitum præstiterint, in Italico se littore expectaturum eius imperia; aut si iuberet, tunc etiam quamlibet periculoso furto ad eam esse iturum. Plura nec dicere tempus sinebat, nec Arsidæ volebat committere; qui operam prolixe pollicitus, tamen quia iam vespera erat, portante Timoclea, nec dissuadente Poliarcho, in crastinum distulit iter. Sumpta cœna redituri ad Poliarchum erant, cum vestibus quas matrona promiserat. Is interim allatis à Timoclea cibis perfunctorie vescebatur; &, quo illum à præsentium malorum senso auerteret, nonnihil iocatus Arsidas, Quid doles, vir fortissime, inquit, si te specus, si mutatus habitus ab hostibus teget? Tu vnus, tu plurimos fugis; At superos omnes, cum vnus in-

sequeretur Typheus, fugæ non puduit; nec fortasse euasissent, nisi Ægyptus animantium turpibus formis pauentes condidisset. Audi quanta audacia Nicopompus familiaris tuus in illorum metu versatus, diuinis vultibus rictus, & rostra induxerit! Tradidit deinde librum, in quo erat poesis varij argumenti, iam iamque abiturus, hos versus quos ille legeret vngue signauit.

Iam prope congesti super astra Typhoca montes
Extulerant; tremuere Dei; nec sæua Tonantem
Fulmina, nec certe Phœbum iuuere sagittæ.
Non ferro in signis Mauors, non Gorgone Pallas;
Non animi, non ora manent, miserosque reliquit
Sanguis, & in capto pallebant sydera cœlo.
Horridus aeria cumulans fastigia bruma;
Exsuperansque Notos, cœlo coniungitur Atlas,
Inque solum præbet Superis iter. Astra recumbunt
Verticibus, Libycis hærent vestigia campis.
Ergo per immensos humeros, mentique seueram
Caniciem & riuis gelidos manantibus artus
Defluxere polo Superi, Ne fidite terræ
Cælicolæ; Dirum peperit vesana Typhœum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto
Exercet cursu Damas: Cum prima per arua
Sustinuere fugam, stant omnes impete presso,
Haustura sonitum, seu quem latratibus horrens
Aura foret, seu quem venantia cornua mittent.
Tum subito effusæ celerant vestigia, qua dat
Sylua locum. Sequitur falsi terroris imago
Longa, nec anditi cessant simulachra pericli.
Haud aliter toto fugiunt vaga Numina mundo.
Nil certum miseris. Superant montesque lacusq;
Planaque, nec fur vis satis est sibi noctis in antris
Est regio, incertus patriæ qua flumina. Nilus
Diuidit, & septem succedit in æquora riuis.

Si qua fides, illic mortalia corpora primum
Aspere diem, retinens cum terra supremi
Ætheris informes animauit Apolline glebas.
Hac furto placuit tellus: hic fessa Deorum
Agmina sub Pharia latuere crepidine ripa.
Huc quoque Syluanos, huc & nemora alta tenẽtes
Egit cura Deas, Panesque auxere tumultum.
Haud procul, ignara fati, secura bidentes
Gramina carpebant, queis rustica fistula signum
Liene dabat: placidis superant magalia septis.
Plenaque ludentes poscebant vbera nati.
Has vide; incerto lustrat dum singula visu
Iuppiter, & Felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
Fata premnũt, nullumq; timet grex iste Typhaũ?
Ite procul radij, semperque inuisa potestas;
Pax humiles si tanta fouet. Sic dixit, & albo
Vellere crispatus demissos induit artus,
Curuaque celata sinuauit cornua fronti,
Quæ cœlum & terras solitus, qua dira mouere
Tartara; seu pacem, seu bella indigna iuberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat,
Per mistusque gregi; (mirere Typhoca captum
Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
Ingenium, & similes sese curuabat in astur.
Sed timuit terras, cornique horrentibus alijs
Plausit in alta viam, nec prapetis inscius ala,
Ter Superos circum, facili dedit omnia gyro.
Proh pudor aspiciunt, passiusq; exempla sequũtur
Cælicola. Varijs tecti Memphitica monstris
Arua tenent, metuuntque sibi; Dum spõdet inanes
Interea supplex non exauditus ad aras
Vota, & frustratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto, & Arsidæ, in Timocleæ hortis, nondum insalubris vespera per diuersos sermones agebatur, & occasione Poliarchi, de ijs sermo erat qui indole, & virtutibus pręstant,

ſtant, quam hæ raræ in mortalibus gemmæ, quam ſæpe contemptæ ab ingenijs quæ ad ſeruitutem facta, liberis tamen vt plurimum rumpecerant. Dum iſta loquuntur, abſtulit Arſidam cura virtuti, & præſentium faſtidium rerum, vt cum impetu doceret, ſine ſcelere & periculo, contumelioſe haberi non poſse eximios viros, ſed & genus inhumanitatis noxioſiſſimum eſſe; non illos extollere, & præmijs ſolicitare de publico. Nunc (inquit) peruerſam rationem fortuna inſtituit, vt in multis gentibus prope ſit ad egregij animi iudicium arceri à regijs, aut nullis iacere. Adeo timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem; quaſi ea potiores futuri ſint, ſi egenam aut neglectam ſuperbi calcauerint. Archombrotus, ſeu ſapientiam Arſidæ eliciebat ad imbuendum animum, ſeu agebat Regum cauſam, ſe quidem, quod ad Poliarchi caſum erat, abominari dixit tam procellam fortunæ licentiam; Cæterum, nihil mirum tot curis totque ſumptibus Reges exhauſtos, præterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, ſi egregios viros oportet oneri cæteris eſſe, & naturæ omnes dotes publico auro ſignari. Sæpe etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus naſci, nec aptari ad negociarum vſum, Vt quidem fructus ſunt ad videndi voluptatem; quos ſi velis ad guſtum transferre, famem ingrato aut noxio ſucco fallant. Cunctabatur Arſidas reſpondere; contentus leui riſu aſpernari hanc defenſionem peſſimi fati; donec conſtitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle ſe refutari. Curas autem obijcis Regum? inquit, quaſi non præcipua eſſe debeat, ſecum viros habere,

bere, quos non adeo crebros ætas hæc protulit, vt damnes nescio cuius lucernam in frequenti foro vnum saltem quærentis. At sumptum Respublica non ferret. O solicitæ prudentiæ mentes! Ergo parce aucupium procurari, stabula tanquam in Sybaritano exercitu saltatorijs equis non feruere; aut non reparari iacturam, si de venaticis canibus vnum aper perculerit: Hæc, inquam, non ad vsum aut voluptatem Principum magis, quam in specimen maiestatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot vilissimos homines de ærario viuere placet. Sed demum est graue baberi magnorum animorum delectum: hic parsimonia in memoriam redit: hic ærarium deficit, imo hercule bona mens, Archombrote. Fac enim ipsum Regem non amare eorum consortia. Num in thesauris sola reponimus, quæ ingenerato affectu grata sunt nobis, & non prærerea quæ precio suo merent? Sed nec anguste habitant Reges, vt si eiusmodi virorum colloquia fastidiunt, aut verentur, non possint tanquam absentem, & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quamlibet curioso defectu, tamen paucos efficias. Quosnam ergo, subijcit Archombrotus, in illam refers classen? Tum ille; Si latius, & extra Poliarchi hunc casum, rem totam expendimus; isthinc primum ex eminentioribus disciplinis aut artificijs nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu sit nobilis. Pingendo, aut canendo, sibi nomen hi fecerint; ille ædium moliendarum celebretur peritia, aut deriuandis in simulachra fontium aquis, vel si qua ars alia suo aut seculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti seipsos indicarint, si

vilius

vilius forte non poterit. Ipsa stipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam possidentis. Sed nobiles volo; & vt monui, quales paucos inuenias. Iam, quæ altiora sunt, belli & pacis artes, quid cessamus licitari? id est, homines fortitudine aut litteris notos. Neque meram temeritatem in armis, Musasue vulgares, ad hæc præmia arcesso; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compositum habent, aut! fortuna propitium; eosque præcipue quos fama amauit, bellicis vtique rebus vera momenta vanissimo numine sæpissimè addens. Eruditorum vero præcipui adeo eminent, vt nisi imperitos non lateant raræ hæ faces, & sæpe in Orbe suis Musis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ sunt apti, sed quia hoc Deorum beneficio vti nescit respublica, priuatis in curis consenescentes; non vsu, non negotijs læuigantur. Cæteri, qui solis libris nati sunt, quid tamen apud præsentes & posteros valeant, cum ex ira vel fauore diuidunt mortalibus famam, cum suos amatores præiudicijs sectisque imbuunt, si quis nescire vult; dignus est malo omine experiri.

Ita sumus comparati: Archombrote, vt quemque aliquod studium trahat. In illa autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificijs, litteris, armisque præcipuos (nam ea ferme sunt quæ mortalium animos tangunt) velut in vno cœlo stellas, conuenisse ad Principum vllum. Quis deinde toto Orbe de regia illa sermo? quis eam ignorabit? aut quia illic habet sum Deum, cum horrore tanquam sacrarium non colet; Principi ipsi, quanta operis merces? vt excedet mortalium sortem? vt viuus, & sospes, multo certius quam

per odores, & aquilam erumpentem ex funere se sentiet consecratum? Triumphabit in omnium plausu; Hæc fercula, hæc opima gentium spolia erunt, quorum ad se veluti flores in sertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, si ad illud spem facerent negotiorum turbæ, & diuersa eorum studia qui Regum amici sunt. Etiam illi præstantes de quibus loqueris, non omnes vtique sunt venales, multique præterea eorum, vt oportet, optasue, gratiosi in aulis versantur; Vt cæteros quos eiusmodi felicitas præterit sit æquius de fortuna quam Regibus queri. Tum Arsidas; Neque posse credidi, Archombrote, huius nostræ contemplationis venustatem ad effectum absoluta fœlicitate traduci. Sed vt cætera sapientia iuuat, licet in agendis rebus minus exacta sit, quam cùm equestri animo concipitur: Sic in hac parte plurimum erit, qua res & fortuna patietur, non negligere tantæ vtilitatis compendium; vt si omnes illi non possint, at plurimi beneficijs cogantur ad Regiam. Nam quod Regum palatia, summæ indolis viris destitui negas, non in totum à te abeo; sed audi me Archombrote. Est medius ordo, & velut equestris, ingeniorum quidem facium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentium. Eorum hominum, vt sic dicam, maior annona est; neque hos nego ad Aulas sæpe accedere, & cum prouecti sunt, ita splendescere ascititijs radijs dignitatis, vt exactæ naturæ opera esse credantur; velut obscuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumposito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum esse, nihil temere loqui, assuescere labori, & imagini sapientiæ pare-

re,

re, tegere angustiores parces ingenii. Hæc neque summum hominem desiderant, & sola interdum sunt quæ in laudatis proceribus suspicias. Vt vel abesse vitia pro virtute sit; vel non inuidiosus prudentiæ riuus in Oceani famam se diffundat: dum exercitationem ac vsum quo isti in ciuilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenij plerique accipiunt. Et hos quidem à sua laude non arceo. Magnum est, in eam esse fortem productum, & præterea institutione creuisse. Sed non illi sunt, Archombrote, de quibus disceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc scio nonnunquam primæ illius summæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberique negotijs. Quippe & Poliarchus viuebat in regia, & te, egregie Iuuenis, inter hæc naturæ ornamenta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum, habet Eurymedem: Nihil illis sublimius. Sed non ideo palatia Regum pro iustis aut fœlicibus habeo, quod de breui eximiorum virorum numero paucissimos nonnunquam excipiant. Multo plures retuleris, aut spretos, aut, quod peius est, violatos, vt his questibus mei æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regnum, cum moneri non volunt, timentue virtutem: interdum illorum qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos fœlicitas; aut fortuna superbos. Accedit, quod Procerum multi decedere aliquid sibi credunt, cum quis extra se suosue de Regia plenior abit. Sic neglecta virtutis familia, dispensant animum Principis, interdum nescientes per suam clientelam. Longe aliud facturi, si candide dominum amarent, imo medius fidius, si seipsos sapienter. Nam quid illustrius, quam publi-

co sumptu homines ad ornatum sæculi editos inclientes sibi parare ; dubitaturus certe an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti sunt ? Ridere mehercule soleo illorum cæcitatem qui non curant à litteris eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibusque superstes sit, & quam nisi auide ambientibus concedi non oportet. Nam vt eruditi non placent qui pretio conducuntur, vt extollant immerentes, ita æquissimos puro qui non dignantur suis præconijs fastidiosam superbamque virtutem, aut denique ignaram quantum sibi literarum fauore præstetur.

Quod si eiusmodi apum mella non placent; saltem non sunt excitandi aculei iniuria vel contemptu. Vnus enim siue literarum siue militiæ peritus, quam sæpe priuatam iniuriam publice vltus est, quam sæpe vnus vicit, vnus partes inclinauit? Ejusmodi capitibus solent populi plures instar hostiarum mactari. Absit omen, nec & Sicilia sentiat Poliarchum esse iratum. Ille enim aderat vltro Regi; vt eo offensa sit grauior, quod non modo non quærere, sed nec ferre petuimus hanc virtutem. Et quidem nescio, sanioribus Optimatum, ac præcipue aduenienti hodie, vt ferunt; Ibburrani, qua feratione Meleander excuset. Ille enim quia externus est, dignitatis præterea suæ & familiaritatis iure, liberius hunc casum audebit apud Regem accusare, Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arsidam in hos prolixius sermones delapsum dolebat, libentius ab eo accepturus quibus moribus Siculi viuerent, & quæ studia maxime vigerent in Regia. Nam & memor a Poliarcho præcipua nomina audisse, quæ tunc suis virtutibus aut vitijs insignia essent, de illorum

non-

nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arsidas nominauisset, occasione arrepta. Quis autem ille vir, inquit, & quę illum virtutes vobis commendant? Tum Arsidas; ille quidem in Lidia natus est, ait, & sola amicitia nobis iunctus, quam Meleandri humanitas curiose sanciuit; Cœterum dignus quem omnium gentium vota optent in ciuem, Ex vetusta nobilitate Lydorum est; & inter negotia eductus, lætum animum, rebusque maturum, disciplinis ac solertia impleuit; cumque accederet opulentiæ vis, omnes honestatura dignitates cœpit iuuenis fungi muneribus quæ sunt in Deorum cultu eximia. Paulo tardius tamen quam sperauerant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine destinauerat. Sed ad gloriam fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde tribunalia, legationes, prouincias obiuit; ne quære quo genio: par illi vbique æquitatis & clementiæ fama. Et quamquam splendido cultu, atque in gentes profuso, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, vt non modo à peculatu abesset, nec venderet iudicia, (à quibus vitijs abesse nunc magnum putatur) sed nec oblatis Regum muneribus, quæ cæteri ambiunt, libertatem donaret. Illi animus simul hilaris & seuerus, prout in virtute offendit aut vitia. Musas autem, quia eum amauerunt, adeo in summa fortuna non despicit, vt sæpe eas admittat in secretum, referatque deinde amœnissimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coeunt quos alta & innocens laurus superuexit vilibus mortalitatis curris. Ne quid vero ipsi Numina negarent, sanguine proximos ijsdem moribus in suauitatem charitatis sic iunxere, vt & totam familiam templum putes; & non sine præsagio

maiores suæ stirpis symbolum apes fecisse; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos nec suauitatẽ desideres. Cęterũ toto hoc triduo apud Lycogenes fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfecta hodie à Rege expectatur.

Colloquendi suauitas in aliquantum noctis sermones extraxerat, iamque cœna Matronæ officijs cumulata vocauerat conuiuas; & illi inter epulas tamquam prosperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie auehi posse) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulsum, cum rusticorum hominum turba ad ædium fores periculosissima immanitate detonuit. Rogabat ostiarius furiosos iubentesque intromitti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi fastidiosos nutu se cum imperio venire respondent. Simul his fores in terram assulatim arietant, irrumpuntque vecordes. Tela quoque quæ singulorum conditio casusque obtulerat, superbe sustulerunt. Nam iusta arma nemici erant. Vbi vero in triclinium intrauere, Timoclea quidem subito metu contabuit; Archombrotus autem & Arsidas se de thoro præcipitant, sugestosque à famulis enses impigre stringunt, si peterentur ea rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici vero motus origo hæc erat, Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleæ domo versata, cum vidisset ignotum suis oculis Gelanorum, percunctata quis esset, audiuerat Poliarchi seruum esse. Festus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agrestes in oppidulum, quod Phthinia dicebatur, conuenerant. Illuc cum rediјsset mulier, accessissetque in circulum, ociose compositis temere retulit seruum se vidisse Poliarchi. Statim audientium vnus; Quid si, inquit, & ipse Poliarchus clam illic asseruatur?

Aderat

Aderat alius audacibus consilijs præceps, qui rei tam seriæ quæstionem amitti non debere cum supercilio dixit. Toti oppido crimen fore, si in eius finibus Poliarchus latuisset. Iamque in multos eadem opinio peruaserat, cùm attollente se fama, & subinde maiora iactante, iam non quasi rem dubiam, aut quærendam agitantes, certo ferebant, receptatricem Poliarchi esse Timocleam: illinc ad publicum iudicium esse trahendum. Vana esse quæ de eius obitu ante audiuerant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent, non curabant sciebantve. Et ni Dij obstitissent, non errauerat furiosorum coniectura. Adeò sæpè temeritas, & fortuna, fœlicius iudicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboransque solertia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuaria concione impleuerat, pro duce peruicacissimum sequutura. Cumque vnus inclamaret, nihil esse cunctandum, prosiliunt vniuersi, & rapta quæ quisque potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina, creduntque in Poliarchum incidisse: Quippè eorum nemini notus, dicebatur esse iuuenis, iusta statura, vultu amœno; & hæc omnia in Archombrotum cadebant; quem & vestis peregrina propiori suspicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam conuenire crediderant. His capti indicijs plausum fecerunt; & ni viuum tenere voluissent, ipsa multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnas luisset. Cumque vultu, & ferro se ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agrestes ducem habebant, propius mensæ admotus, quæ sibi & conuiuis media erat; Nunc, inquit, secundo scelestus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam

in nos ſtringis publica mandata obeuntes. Pone ocius telum, vinculiſque te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tamdiu incolumem anſa præſtare. Poſt hæc vnius verba cæterorum clamor increbuit, ſæuo confuſoque impetu feſtinari iubentium. Archombrotus, quamquam Græcè ſciebat, tamen in ruſtica voce nihil aliud perceperat, niſi ad vincula ſe depoſci. Mirari non vacauit, aut quid deliquiſset rogare in præſenti periculo. Tantum iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arſidas in Sicilia natus, gnaruſque ſermonis, quo ruſtici vtebantur, continuit irruentem; & Siſte manum, Archombrote, ſiſte, inquit; Quid impari, nec neceſsaria pugna, fruſtra inter iſtos fortitudinem conſumis? Ergo te vincent indigni, quos ſuperes, & vel mortem, vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis; Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum ſiquidem quærunt. In illum deinde conuerſus, qui ſubito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu benè agi admonuit. Cur illa multitudo prius iraſcebatur, quam ſe, vel Regem ſpretum ſciret? Adiecit prætereà blandimenta, ne ſe ſcilicet dubitare, quin ex illius, cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret ſaltem breuem quietem imperare, parituros vniuerſos. Delinitus ruſtici animus inſuetis ſibi honoribus fuit, ſilentiumque lictori quam duci ſimilior indixit.

Deſinebat in fremitus ſæuientium murmur; cum interrogauit Arſidas, quæ cauſa tantum vulgus in arma exciuiſset? reſponditque ille anteſignanus, ad Poliarchum comprehendendum ſe veniſse. Tum verò Arſidas ſanctiſſimè deierare, non adeſse Poliarchum; nec, quod ſciret, luce frui. Componerent animos, pia quidem,

ſed

ſed cæca & præcipit.: deuotione ad obſequium Regis actos. An neminem inter illos nouiſſe Poliarchum? frontem, os, oculos hoſpitis, quem malè vinculis deſtinabant, omninò diuertere. Modeſtiſſimi agreſtium ſibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia redijt,& diripiendum Regis hoſtem conclamauerunt. Ægrè tandem reddita pace, cum Arſidas diu ſignificaſſet ſe iterum velle audire, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitij author ſis. Hunc externum nefas eſt violari. Quod ſi adeò ſedet, iniuria immerentis probare veſtram fidem; ſanè in veſtram cuſtodiam concedat, ea lege, ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit, perducatur ad Regiam. De cauſa qui periti ſunt cognoſcent, neque fugiet pœnas, ſi meruit. Timoclea cum cuſtodibus quantum prohibendæ fugæ ſat erit, hic ſeruetur, donec conſtiterit eſſe nocentem. Tu, qui potes, à cætera in hanc domum violentia abſtine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis,iam nec tractabilis Archombrotus Arſidæ erat, negabatque deditionem ſibi placere. An ſe enim ruſticis, & furentibus pariturum? aut quæ ſæuæ multitudinis fides; in qua, cum feruet, cuilibet impune peccare eſt? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexa ratione Arſidas diſputabat, hanc vnam ſalutis viam eſſe, vt ad Regem ſe duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod ſolatium cladis eſſet, incondito tumultu (quod Dij nefas auerterent) indignè pereunti?

His parum per vtrinque iactatis, ille æſtus, ac veluti procellæ vis, ponere cœpit. Nam & Archombrotus momenti Arſidæ paruit, & mitigata plebs erat, quod non tantum non contempta, ſed

& vi-

& vicisse videbatur. Tum verò prosequuta concordiam efficacissima benignitate Timoclea, totos vtres iussit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum, multo quoque epityro agrestes excipiens. Illi se in excubias partiti, obtinebant stationes. In Archombroti cubiculo, circa acquiescentis lectum, octo in comportatum stramen iacebant: totidem in limine cellæ, in quam Timoclea secesserat. Cæteri in triclinio, aut vestibulo ædium, ducebant peruigilio simillimam noctem; nisi cum temulentis somnus irreperet, quo plerumque iacebant captiuis suis faciles, si fallere, aut nocere voluissent. Sed si fugisset Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum euasisse credituris.

Cæterum extra illorum curam Arsidas erat, quem neque Poliarchum, neque ædium dominum esse constabat. Is communicato cum Timoclea consilio, in cellam ad quietem processit, vnde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi claustris, in subiectam specum descendit, vestes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt solum Arsidam vidit, interrogare non sine præsagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea non adesset. Et ille furorem rusticorum, periculumque Archombroti narrauit, ad omnia verba horrenti, donec eum comperit esse incolumen. Tum verò circumposito sibi ornatu quem mittebat. Timoclea, multum Arsidam orauit, vt ad Argenidem primo mane properaret; inde ad specum cum virginis mandatis, vbi illa iussisset, fide eadem, & diligentia rediturus.

Cum haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ

voces,

voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellauere somnum; vt denique abiecta soporis spe, risu irato malediceret ludicris militibus, excitatisque eorum præcipuis, ad regiam se ire moneret; Ipsi, vbi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim millium, quo strenue confecto Aulam intrauit, cum vix pauci ex Argenidis familia euigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non sine Seleniſſæ horrore exegerat; quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, surgebat subinde de strato, & quis miseræ status, qui impetus esset, anxia contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officijs, cum Arsidas ministros excitauit, rogauitque ad Selenissam intromitti. Rem ipsi ad ancillas detulerunt; & vna, cui licebat, reserato Argenidis thalamo, in quo Selenisæ stratum erat, adesse Arsidam, & matronæ colloqui velle dixit. Ipsum diei tempus nondum salutationibus maturum, (cum præterea sciret, charum in primis Arsidam fuisse Poliarcho) facilè persuasit de rebus, quæ tantopere turbabant aliquid nunciaturum aduenisse. Sed si tristia afferebat, nefas erat scire Argenidem. Itaque Arsidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eoque processit, vix satis interiori tunica circumducta, & vbi soli fuernut, prior sic orsa est. Scio venire te de Poliarcho dicturum. Age modo; viuimus, Arsida; an cum illo perijmus? Non tulit Arsidas diutius amum ambigere: & vero Poliarchum incolumen esse; ab eo se ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Selenisa præcipitem Arsidam in Argenidis thalamum trahit; cumque se apud humilem thorum reclinasset in genua, nihil circuitu vsa est, (neque enim dandi gaudij festinatio sinebat) sed, Viuit, ò domina, inquit;
va-

valetque Poliarchus. Sponsor tuæ salutis Arsidas adest. Argenis consumptis lachrymis pene exanguis, & tunc forte cum aduenit Selenissa, doloris quoque oblita, languerat; cum repentina consolatione icta periculosius celeritate gaudij, quam antea dolore oppressa est. Vbi verò respirauit, dicere Arsidam iubens, resedit in thoro, auideque in eum intuita, cum audiret Poliarchum salutem illi dicere, effugisse inimicorum manus, & tutissimo secreto latere, ita exilijt, vt tamen nōdum excusso metu subinde cogeret iurare Arsidam vèra esset quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, si ipsa iuberet: barba capilloque alieno notos vultus condidisse; vestem quoque indutum, quæ imæ sortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant: vt furere, vt mitigari cępissent, vt amœnissimum iuuenem, & maximam in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad Regiam. Hæc non semel narrari Argenidi satis erat; quæ tandem ire Arsidam ad Meleandrum iubet, & de agrestium aduentu nunciare; ne venienti Archombroto quicquam durum indignumve accideret: His curatis ad se redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præstaret, secum agitaturam.

Vix à secreto Argenidis dimissus Arsidas erat, cum vrbem inconditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum latè stipantes: Et militibus, qui in statione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à se captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra moenia recepti ad arcem venere; à qua obiectis claustris exclusi, cum sciscitaretur Eurymedes, qui essent, quemve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem se venire tradituros Po-

liarchum. Hoc audito simul lætus Eurymedes, quod viueret Poliarchus, simulque de amici periculo anxius, petijt sibi Poliarchum monstrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At Præfectus in ignoto sibi vultu non hærens, negauit eum esse quem dicerent. Iamque suspecti erant, & arma ponere iubebant, verente Eurymede ne subornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipuè intuens; Quæ hæc autem est fabula, inquit, ò iuuenis, aut cur te Poliarchum esse assimulas? Tum ille: Se vero neque vnquam simulasse, neque sponte hoc perductum comitatu processisse ad Regiam. Sibi errorem rusticorum fraudi esse non debere. Dum inter hos sermones sunt, interim aderat Arsidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum consiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus est iam gnaris se errasse, vt Principem præstitæ fidei memorem abundè promitteret: Seruarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Dijs, & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, vt erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille postquam idoneo gestu cultuque propitiauit, ita exorsus est. Absit omen (Rex) quod reus tuos oculos primum subeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc consilio, & patriam reliqui; & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore fœlicissimam, sequutus sum. Cæterum quamquam in conspectum tuum prodire his authoribus noluissem; non hæc tamen sine Deorum mente contigisse crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellica laude præstantior. Cur non glorier visum esse me dignum, qui eius vicem subirem?

Certe

Certè vt de fortitudine concedam; ita præstabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax ista de Poliarcho est mentio. Accusatum quidem scio: sed adhuc indemnatam memoriam fas est apud te laudare, & tueri. Quod si armis meis, & manibus vti placebit, intelliges viliorem mihi vitam imperijs tuis esse.

Hæc, & similia disserente Archombroto, Meleander auidissimo vultu in eum hærebat. Iuuentus, & species oris, tum luminum vigor, neque tristis, aut inepta modestia, conciliabant dicentem. Vtque desijt loqui, Rex primum gratias egit, quod ad se diuertisset; experturum omnibus officijs, nullos sibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem, non debitam natamve Siciliæ, vltro afferrent: Simul porrectam dexteram Iuueni tradit, quam ille subiecta manu excipiens, quaque licuit pronus, osculo pressit. Receptus est deinde in amplexum (nam Rex summa de eo augurabatur) sed de genere, & patria postquam rogatus est, nihil aliud retulit, quam se natum in Africa: eoque intentius erecto Meleandri studio, haud quicquam vlterius potuit ab obstinato extorqueri. Saltem cum ambitiosius rogaretur, vnde illi cum Poliarcho necessitudo; gentiles, an cognati; an dumtaxat eos amicitia iunxisset? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil dissimulata oratione exposuit.

Cùm deinde de violentia agrestium inter iocos sermo esset, Rex ipse coniecit, præter vultum, & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum errori suffecisse; visumque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eum in externa veste solere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrij habitus vitio plecti. Addam tunicæ pallium, &

tran-

transibo in mores eorum quibus hic imbuendum animum trado: Tum Rex; Imò expecta donec magis placeamus, & consuetudo insolentiam nostri cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tib inoui videmur: places tibi plenus veteri consuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed postquam impleuerit mentem noster aspectus, miraberis te diuersum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum iuuenis transirem in Africam, risisse me dispares à nobis amictus: cumque deinde illos vsu probassem, redissemque in Siciliam, non minori asperna-tum fastidio patrias vestes, donec has rursus mihi patientia viuendi conciliauit. Adeò nihil est iniustius, quam damnare quæ ipsi non facimus, aut vidimus; si præsertim totæ gentes in illa consenserint. Cùm enim ipso tempore ijs placemur, apparet, non vitio suo, sed ignoratione nostra, displicuisse primum visa; Et præterea cogitandum est, congruerentes suis sedibus amictus, atque mores singulas gentes habere, quos & tibi insinuabit genius regionis, si illum iustæ moræ experientia conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tua gente, vel extera: Velim tamen tuos ad mores, atque vsus, mi hospes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & senili ambitione philosophatur, interim Arsidas haud ægre ad Argenidem delapsus est; laudauitque Archombrotum, qui primo cum Rege congressus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed cum auidissimè à virgine, & alumna hæc hospitis audiretur constantia, subitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis esse, & ad Regem deduci. Nec territa

Arge-

Argenis, ſcilicet rata de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquo riſu vultum, & errorem deponerent iuſſit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem virginum vna, dixitque, longè aliud quam quod ipſa crederet, iam afferri. Scire omnes, externum iuuenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum; iam verò certiori rumore conſtare, Poliarchum è ſpecu, in qua mutatis veſtibus latebat, ab alijs agreſtibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmiſſos, ad aulam perueniſſe. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quam aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidem ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunæ malignitas. Actum eſt, Domina, niſi palam audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audiui, cultuſque mutatos; non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut vltimis, & laceſſentibus malis robuſtior facta; Cum, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minus ſolatio videbatur quam ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tunc licebat. Nunc cùm viuere poſſit, & periturus timeatur, nunquam digna pœna defungar, niſi vel diligentia mea viuat, vel ego in illius malis conſummar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine eſſet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, ſi nos perditos dij volunt, nihil omiſiſſe virtutis ad ruinam eluctandam. Seleniſſa audaci conſilio perterrita, verebatur Regis iram, ſi, quæ tamdiu ipſa ſiluerat, Argenide profitente cognoſceret. Sed nec diſſuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corri-

puerat

puerat gradum, paucæque ex comitatu primum, vt in re improuisa, mox & ipsa sequuta est.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipse de Poliarcho solicitus, quem constans fama erat esse in vinculis. Miserrimus senex, & nunquam quietus à fortuna, Quid diceret, faceretve? Omnia aduersa, omnia in nouos dolores composita. Propè biduum erat, ex quo tanquam mortuum sic apud se defleuerat, vt perfunctus videretur officio, & culpam abluisse. Nunc de integro quæstionem fata reduxerant, malletne peccare in iuuenem, an coeuntem Siciliæ pacem in tutissima æquitate rescindere. Iamque qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebantque eo iuuene viuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regisque vix minus quam Poliarchi misertus, expectabat donec erumpentibus hominum studijs, posset amicos Poliarchi dignoscere. Paulo ante aduenerat Iburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antistites, qui tunc erat in aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi: Cùm certatim decedentibus cunctis subita Argenis ad Regem procedit, ita dolorem adgubernante prudentia, ne, priusquam res posceret, suam causam vellet orare. Securitatem faciebat, destinatus nisi vinceret interitus, oculisque in hostes Poliarchi circumlatis, acrius ipsa æmulatione accensa est. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infestus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato silentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes suspensis peruenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapsæ mentis error notissimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis est Poliarchus. Hic ab agrestibus de fuga retractus est. Tum Heraleon in genua supplex procubuit, veniam passis

mani-

manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid peccauisset rogauit. Nihil, inquit, nisi quod sum Poliarchus. Omnibus in risum effusis, Rex ab Eurymede petijt, hæc seriò an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cùm pro limine arcis starem, illic vt imperaueras Poliarchum, si traderetur, excepturus, video rusticorum magnam turbam Heraleonti circumfusam. Is qui inter illos videbatur potissimus, multum suæ fidei imputabat, quod diligenter Poliarchum vinxisset. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppresso ego risu, quæsiui qua fœlicitate incidissent in prædam. Qui ex nostris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quod iste per inuios campos ageret equum, niteretur que in impeditum montem, primum monere errantem, mox sequi suspectum, instituerunt. Quippè tanquam omnes vitaret, vt in quemque inciderat, auertebat equi vestigia; quem per tot anfractus cum spiritus defecisset, ipse iam pedes specum in proximo nactus, præceps in eum se abdidit. Iam ad spectaculum coieramus multi, & facto agmine in speluncam concurrimus; Clamantem horrentemque cum educeremus, quis esset, curve lateret, rogatus, vltro se Poliarchum esse professus est. Vestis erat indigna Poliarcho; sed facile credidimus cultu mutato aufugisse. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, vt vides, reduximus. Cùm sic rusticus perorasset, laudaui fidissimos homines, & ad suos agros demisi. Hunc autem (Rex) tibi en sisto: quod videbitur, in illius caput constitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam tristissimis aliquem risum is casus expresserat. Quippè Heraleontem sciebant affectæ mentis vitio eo prolapsum, vt vulgo se esse Poliarchum iactaret.

Solus

is erat qui tabulam ignoraret Archombrotus, m à proximis sciscitantem quid negotij esset, leander ad se vocat, & de Heraleonte hæc morat. Quo magis hunc mirere, Archom-te, cætera ad hunc modum non desipit. Rem niliarem sobrie curat, negociorum meminit, agendo, in colloquendo non ineptus, nisi ad liarchum sermo flectat. Tunc quasi œstro per-lsum amentia sua rapit: Se Poliarchum vocari, ides quæ illi nomini dantur, suas esse, & in-ium iniquissima ratione transferri. Plus sex censes sunt, ex quo illi mens laborat sub hac lar-a forsitan & accensis in Poliarchum ignibus se aeri putauit, aufugitque perterritus: & imperiti omines, neque vultu, neque insania æstimata, ro eo quem se esse aiebat indignum mulctaue-unt. Sed ipsum si lubet audiamus, Dic vero, Po-iarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon; Quid te autem, Rex, vt fugere me cogeres? Ex notis ignotisque; nemo fuit qui consilium latendi non laudaret Sub hac veste, quam squallidam mihi imposui, credidi fugam bene texisse. O vt numquam fuissem Poliarchus.

Auertit seruus Meleander, qui subita deinde naturæ humanæ miseratione commotius est, quā præter fortunæ iniurias, nec sufficiēs tot cladibus corpus, adhuc præcipua sui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus; quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri fastidiose descripsit, quæ veluti summam mentis intactam relinqueret, partemque duntaxat compleret amentia? quod Heraleonti accidisse multi stupebant. Sunt, inquit, in eiusmodi hominibus laxa cerebri claustra, suaque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantasias. Has in rara

illa substantia, & sua leuitate quocunque impellatur obnoxia, semel impressas, ideo delere est arduum, quia vt plurimum aliqua suauitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementius succedentes diuersarum rerum species in alios colorem abiturum. Vix est igitur vt illa ingeniæ vnquam vacent; semper immodice ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quod si in aliquem potissimum affectum isti homines cœperint inclinare, hunc assiduum habebunt in animo, hunc præsentem mentis oculis dulci studio alent, seu ille superbia erit, seu habendi cupiditas, aut impatientia vltionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis, obijciunt. Ita sponte inclinati, si vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facile perturbantur, vt quod diu esse voluerunt tandem esse existiment: nec iam illæ in domito & assueto animo imagines, rem vt optabilem, sed vt veram & præsentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex crescenti habitu est, & indies grauius premente; vel ex subito impetu, qui ingens & improuisus occurrat, impleatque tanquam turbine lacessita ingenia. At cur, inquis, sic mentes affectæ in totum eiusmodi tempestate non pereant? Faciunt vero sæpissime; Sed & interdum sola illius rei contemplatio quæ in animo nimia fuit, peccat. Nam vt membra iam sponte imbecillia, haud raro profluentium humorum vim sic in se deriuant; vt ex morbo nihil supersit, quod synceras partes afflet; Sic iste Heraleon, & si quos non iniucundæ amentiæ socios habet, consumpto in cupiditatum vna ingenij vitio, quo aliquid nimis velle cogebantur, pacatius; & propemodum sine præiudicio, res alias intuentur,

intelli-

intelligunt, denique humano more viuunt: Vt plerisque mirum sit, quod haud insaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, subiungit Meleander, vix mortalium vlli pepercisse hoc genus insaniæ. Quotusquisque aliquid sibi non fingit periculosius stultiusque, quam se esse Poliarchum? Hic Deos non esse, hic omnia esse Deos, aut nihil volutare preciosius, aut inulta numinibus facinora esse. Pauci denique Heraleontem non superant; nisi quod rectus, aut magis ad genium vulgi furunt: eo quoque lachrymis digniores, quod excutere dementiam nolunt; iste non potest.

Inter hæc iacebat supplex Heraleon, ab auerso Rege ratus de supplicio suo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum spectaculum tam vana metuentis, scenamque ornabant; hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam; alij proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis sibi visus, si eius nomini quem perijsse ducebat, suum crimen adhuc superbæ fabulę contumacia illuderet. Ergo solutum metu abire Heraleontem iussit; causatus, sat nugatum rebus serijs obstrepuisse. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes; quem ipse quo vultu exciperet, quibus verbis afferetur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum secessit, manuque ad proximam sellam nixus, cœpit ex composito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes paucissimis familiarium comitatus, ijsque, quo fiduciam simularet, exermibus, intrauerat Magellam; non conscientia sua, sed Regis ingenio, & suorum studijs qui circa Regem erant, superbe securus. Vehi quoque cursorijs equis voluerat ad longioris pompæ siue molestiam declinandam, siue intempestiuam

inuidiam. Quidam ex amicis Regijs, interque eos Timonides, à Meleandro iussi tanquam sponte ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir specie, quam ingens fiducia augebat; visoque cum Argenide Meleandro in terram de more se demisit. Paulum inde progressus, iterata veneratione cunctantes prosequitur. Nec tum quidem Meleander vllo nutu venientem excoepit, obliquos in Argenidem vultus tanquam sermonis causa tenens. Sed vt proprior Lycogenes intra pauca vestigia fuit, tum Rex subito porrectissima fronte in illum aspiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit, expetitum venisse, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti non solent. At vero Lycogenes inter officiosæ demissionis verba nihil artis omisit, quo altorum spirituum retinens, nec vilis esset Regi, & fastidiosorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc se duce contumaciam belli posse resurgere. Excusauit breuiter necessitatem, vt dicebat, armorum, ad quam à salutis suæ insidiatoribus esset adductus. Se vero nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuisse, nisi ab ijsdem hostibus apud Regem tutus esset. Meleander non modo abolenda odia retulit, sed & odiorum mentionem. Postero die, in fano Pallidis, Deos testes reconciliationis esse futuros. In varios deinde sermones digressi sunt, vtroque dotissimum lætitiam, & quæ est peruicacissima ars aularum, morem fingente.

Eurymedes, iubente Meleandro, Lycogeni suorumque præcipuis prandium eo die instruxerat;

rat;

rat; quosdam præterea vocauerat meliorum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit, qui quamquam externæ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in Deorum ministerio præcipuus, ex Sacerdotibus qui purpura vestiuntur; tantamque dignitatem ornauerat ingentibus animi bonis. Strenus, & par negotijs; Inuenire amicitias, & colere optimus; nudis inter synceros affectibus. In tanta fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniumque Musarum consortium, quarum nullam factæ illæ ad vsum, & negocia virtutes excluserant. Nec id impune fuit: Sæpe, vt solet, vlciscente fortuna in egregio viro virtutis amorem, & studium litterarum. Nam & auunculum olim Regem sacrorum habuerat, quẽ suos pro merito subuecturũ, tã subito immo febris eripuit, vt triumphales lucernæ rogi flammas spectauerint. Ab hac spe deiectus nouoque periculo legatus ad exteros missus, pene temporum inuidiam subijt, quia gens illa subitis motibus cœpit ardere, vt difficillimum esset in turbulenta tempestate aut diuisis placere, aut ab armatis & ad sua intentis consilia exigere quæ sani dedissent. Fortissime tamen ad littus enatauit. Tuncque forte in Sicilia erat, cum isthæc agerentur, amicitia & consilio vtilissimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cum inter vescendum multa hilariter referrentur, & occasione mulsi de apibus mentio esset, iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, siue patruo placiturus, à quo sciebat regiam potestatem oppugnari: siue iactaturus philosophiam suam, negauit verum

esse quod de apibus referunt habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis esse commentum, quæ & canere cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes lucidissent. Addebat, his pleraque similia esse, quæ maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni superbiam imperij, sed libertatem sequi. Cum hæc ille dixisset, mox à conuiuis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines esset æquissimum, imperij genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut vero Optimates potiuntur. Cur enim ex vnius hominis libidine omnia pendeant; quem si in vitia deflectit, nullus metus aut pudor cohibeat; qui sæuitia, qui exemplo, altissima reipublicæ vulnera imponat; qui sic denique patria ciuibusque vtatur, tanquam sui vnius causa hæc omnia natura produxerit? Quanto vero alacrius symbola in ærarium conferuntur a populo, cum illa deinde pecunia sic plurium consilio atque fide collocatur, vt hanc quisque de priuatis adhuc suam iure existimet; quam vbi ex vnius Principis nutu in gratiosos ac sæpe indignos improuida & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ vsum se plures aptabant, ingenia excollent, militiam aut eloquentiam studiosius persequentur, denique suis ciuibus se probabunt; vbi eorum suffragio scient esse parata virtuti præmia, summasque reipublicæ dignitates patere merentibus; quam cum illas vnius domus ac liminis ambitiosa angustia ita dispensat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis viris aut laboriosis contingant? Num præterea vni Regi tantum solertiæ,

lertiæ, tantum animi superesse, vt possit æquari tot Optimatum ingenijs, qui in liberis vrbibus ad publica consilia solent acceri? Illos quidem & idonea ætate, & claris virtutibus diligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, utilissima quæque reipublicæ sentire ac facere. Sæpe autem obstrepere adulationem Regibus, sæpe indolem monitoribus non patere, ac illorum præterea mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipso corrumpi, quod, vtcunque præclare se gesserint, nihil est sublimius quo in præmium rapiantur; nec si peccent; vllū tribunal cui reddāt rationem. Nihil denique aiebat suauius libertate, aut quod magis cum natura conueniat. Hac autem populos, frui qui leuibus suis viuunt, qui magistratus facere ac premere possunt. Nec vero cum ipse hæc dicat, se oblitum aut quis ipse sit; aut vbi terrarum. Scire se sua Rege esse Siciliam; & id cuique genus imperij charissimum esse debere sub quo est genitus. Verum vt quibus imbecilla valetudo est; corpuscula quidem sua amare ac tueri est necesse; sed & illis prçterea licet aliorum comtemplari fœlicitatem qui firmiori habitu absunt à morbis? Ita se regiam dignitatem colere, cui erat nascendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem suspicere, qui sui potentes sunt. Neque præterea se Meleandro iniuriam facere: cuius virtutibus si similes vtiquè essent cæteri reges, nihil se Regibus diuinius; aut Regno inter homines vtilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat litterarum à puero amans; Sed qui solis in libris hærere contempserat; Adolescens reliquerat magistros; vt in Regum ac Principum aulis, tanquam in vera & liberali schola,

tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari vbique Musarum & negotiorum studio creuit; genere quoque ac moribus ad eiusmodi eum vitam ferentibus; & multis Principum charus, ac imprimis Meleandro: cuius tunc & cæterorum Regum causam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hic tantam loquendi ac sentiendi libertatem vsurpas? Non mehercule tam impune sub populo liceret regnum laudare quam nunc Plebis aut Procerum potestatem extulisti; Vt vel inde intelligas, hic verissimam esse, illic fucatam libertatem. Nam quod ad naturam prouocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; vna persuaseris omne genus imperij abdicandum. Neque enim sub Republica minus quam sub Regno, leges sunt, magistratusque quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conueniunt, aut abhorrent à naturæ libertate. Si contineri sua sponte intra fines iustitiæ posset genus humanum, tunc impari omnium pietate non superuacua modo, sed iniusta essent imperia, quæ ciues iam spōte æquissimos ad inutilem seruitutem adigerēt. Sed cum ex vitijs mortalium hæc felicitas sperari non possit, ea maxime forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipsius virtutisque exerrare. Vt non intersit pluresne an pauci imperent, sed in vtro regimine sanctius ciues agant. Lusisti præterea in permiscenda Populi & Optimatum potestate, quæ vtique diuersissima est. Tu vero ad fucum & libertatis pompam, Populum nominasti, ad vtilitatis vero speciem retulisti. Optimatum solertiam. Atqui si respublicas intelligis in quibus summū Populo ius est: quid prudentia illic Procerū possit? Cū sæpe ad imperitos atque ignauos, Populi leuitas deferat fasces: cum

factio-

factionibus,inuidia, impetu, rapiantur vulgi studia,& plerumque fuerit ingens virtutis specimē, ab imperita multitudine male mulctari? Sin illuc te refers,vbi Proceres omnia posſūt,pudet iſtiuſmodi ſenatui regnum, Anaximander,poſthabere, & multiplicato numero dominorum, augere ſeruiendi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros obtrudis,quot illic homines ſenatum conſtituūt. At ſcilicet maturius inter multos, quam Rege ab vno,publica expendentur negocia. Quaſi prudentum ſententijs Reges vti non ſoleant, & iſte quem laudas Optimatum ſenatus ſæpe tranſuerſus non agatur, dum quiſque proprij commodi ſtudio laborat, vel amore in ſuos,vel impares inuidia. Sed enim maioribus præmijs excitata iuuentutis induſtria (inquis) ad ſtudia & labores propelletur; florebitque illuſtribus reſpublica ingenijs:regna vero tāquam ſtudijs & virtutibus aduerſa marcebunt.Quæ autem reſpublica? An illa popularis? In qua ad ſeditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi conſilia, aptare ſe ſolent improbæ ac factioſæ mentes, adulatione,obſequio,ſuauitate orandi:in qua denique vix eſt,vt eximia ingenia, & ambitu accenſa, niſi ad publicam perniciem emineant?Sub Optimatibus vero,quid ſpei laborioſis illis hominibus quę amplior ſub Rege non pateat? Intra certas (vt noſti) familias atque ſtirpes includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam; vt generi, non virtuti ſeruentur dignitates, niſi forte quædam obſcuræ, & quæ te à ſupercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera ad quæ licet peruenire, an putas in alios diuidi quam in iſtorum potentum clientelas? Ne fœlicius quam ſub Rege eloquentiam illic, aut virtutis alia

ſtudia; ſed gratiam, ſed amicitias;ſed priuata obſequia,valere exiſtimes.Pone vero,tam regnum, quam rempublicam, Principum vitijs tanquam affecta valetudine laborare;vt ibi faciliora expectes ad publicam ſanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipſius vitia mors ſaltem de medio tollet, poteruntque à ſucceſſoris indole ſperari mitiora. At labem corrupti ſenatus non vniuſcuiuſque mors eluit; ſed afflicti ſemel mores in deteriora ſemper labuntur, donec publicam ſalutem ſuo caſu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lycogenes inuidiam, quod ab ſuo nepote oppugnaretur ius regium. Nam & hoc inutile ſuis cæptis facinus erat, qui non delere ſed habere ſibi regnum optaret. Aliud commodus viſum; quandoquidem ille ſermo inciderat, arguere gentium ritum quæ vni ſe ſtirpi in hæreditatem permiſerant, cæteraſque extollere poſt ſingulorum obitum Regum in comitia & ſuffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod ſceptro Meleandri imminens id poſſe ſe conſequi tumultuaria populi electione ſperabat; tum quod illic erat Dunalbius, ſibi protinus vt credebat aſſenſurus; quia in illo Antiſtitum collegio ſummos ad gradus non hæreditate, ſed ſuffragijs itur. Sic igitur exorſus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priuſquam Nicopompe, quæ in vtramque partem dici poſſunt enumeres. Nam quotuſquiſque Philoſophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et tecum quidem ſentio, vnius imperio rem communem melius geri. Illud magis in perplexo eſt, an adigi populum præſtet ad vnius familiæ ſeruitutem, an ius illi relinquere ex omnibus ciuibus optimum deligendi. Siquidem

in

in ea populi libertate, qui regio ſanguine naſcuntur, impenſius rectis artibus ſe dederent, certi non ante in ſceptra maiorum quam in virtutes venire ſe poſſe propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quiſque Regnum haberet, memorque ſe ab eo ſubuectum, moderatius vteretur credita poteſtate. Nunc vero quaſi nata mancipia, ſi ſubimus imperium, ne reſpicimur quidem; ſin detrectamus; pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem ſummam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hac luctuoſa ſucceſſione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit: ſed dum ſimplex & inutilis ætas ſuperbe deſpicitur, eæ clades publice eueniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorum ſarciuerit. Tunc vtique omnes regnant, populum omnes deſpoliant; vt nec ſaltem à ſolis calcatus Regibus contumeliæ ſolatium habeat ipſam peccantium dignitatem. Quod ſi gubernatori nauis vtcunque præſtanti, filium rudem in ſucceſſionem non ſufficimus; ne quos ille ſeruauit iſte euertat; Nec Philoſophiæ ſcholam proximus extincto præceptori, ſed ſapientia ſimillimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorum pleniſſimam, & ex cuius erratis omnium pernicies pendet, pueris tradimus; qui ſi hæreditatis iure habent vt regnent, nobis iure eodem vt pereamus relictum eſt? Huic quidem inſtituto ignoſco, ſi putamus populos atque vrbes gratia Regum ipſorum conditas eſſe. Perdãt enim illi quod ſuum eſt, ferantq; populi illam ſortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem eſſe repertam; miror maiores non cauiſſe, ne ex illa peior inter-

dum calamitas esset, quã quæ eius beneficio peruertitur. Sed hęc tibi, Dunalbi, relinquo exequenda; Tu sanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in sacris comitijs iustissimo ritu seruatis.

Dunalbius in publice obloquendo semper religiosior, eo tamen deuenerat, vt assentiri Lycogeni, vel in eum disserere cogeretur: præterea omnium oculos, & maxime Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modeste igitur abnuens sibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum inuitantium, in hanc sententiam loquutus est. Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causa dixisse, quam quod reuera sic sentias; Nisi id forte tuæ in nos pietati dedisti, vt quia suffragijs Regem sacrorum renunciamus, author sis eum ritum vbique sanciendi. Sed ne sceptri & sacerdotij iura confundas; vide quam diuerse vtriusque sit ratio. Nobis quidem cum lex vetustissimæ sanctitatis matrimonia abstulerit, quomodo insulas relinquemus liberis nostris quos tollimus nullos? Multa præterea in sacris sunt, quæ sacerdotes per se peragere, non mandare alijs debent. Si igitur in pueros hoc munus successionis iure deuoluerent, quo aræ, quo templa, quo diuum illi cultus, qui profanis nec numini initiatis committi non possunt? Ita quoque admonemur, non diuitijs incumbere aut cæteris mortalium curis, sed pro domo, pro familia, pro posteris cœlum habere: neque illa nostra esse, sed Numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad hæredem non transeant. Sed & vni familiæ si hæ summi sacerdotij insulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam se hanc Numinibus magnitudinem debere, neque sibi sed Dijs regnare?

Vel Reges, ac populos tantæ cognationis supercilium esse laturos, qui nulli nunc stirpi, ac pene, nec nomini, sed officij sanctitati; seipsos sine æmulatione, aut vilitatis suspicione subijciunt? At in ciuilibus imperijs, quæ opulentia viribusque consistunt, quæ populo quietem præstare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa sunt quæ successionis vtilitatem concilient, quorum præcipuum forte est ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni spem audeant ipsum Regem violare.

Finge enim, in nobilibus, & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hunc quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optimates existimas, nunc quoque vix Regem patientes? iam hæc illis accederet sui fiducia, posse se quoque regno potiri; iam despectus in Regem; qui & ex illorum ordine fuisset, nec maiores liberos relicturus. At vbi fortuna regnandi stirpe in vna consenuit, Regum præteritorum reuerentia adeò viuit in posteris, vt vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacita confessione sortis nostræ nos tangant, nec ijs parere indignemur, quos prinsquam lucem subeant scimus nasci vt imperent. Nec dubium, grandius quiddam insinuari illis ingenijs, quæ ad regnandum à puero instituuntur; siue natura hoc facit, siue disciplinæ rectitudo; aut potius Deum cura. Certè enim consuetudine honorum, qui ipsis habentur obstupescit superbiæ gustus, ac veluti acie, aliturque imperandi sortis illa securitas; quæ vt contemni vix potest, ita nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nulla præteritæ humilitatis verecundia erubescens. Altiora deinde assuescunt

cogi-

cogitare, regnoque tanquam liberorum suorum patrimonio cum fide incumbere. Qui verò suffragijs in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor sortis est, in quam recidere sui heredes possunt. Itaque à publicorum munerum sedulitate propiori cura subducitur, vt filio, vel proximo cognatorum eos conciliet, quorum est regnum dare, aut familiam saltem tot opibus expleat, ne deinde vllus ignoret fuisse ex ea, qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in priuatam degeruntur familiam, & quæ splendori, quæ vtilitati communi vota maiorum destinauerant, tristissimo errore in nescio quos lares profunduntur, eosque laborant in lucem vindicare. Ne eiusmodi Reges suis modo peccatis Rempublicam lædunt, sed & Optimatum erroribus, quos perniciosa indulgentia ideò sibi deuinciunt, vt purpuram cognatis suis seruent, aut largiri immodice non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem, (nam quis ille de tot Optimatibus, incertum est,) iniurias in decessoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem stirpes obtrudit malo publico saginandas. Ipsi Aquilij diuerso è genere lecti, quam sæpè Maiestatis suæ vires his proditas cruris fregerunt? Inter hos ille, cuius sanctiones aureas dicunt, vt filio regnum pararet, quo precio suffragatores emit? Quo deinde sceptri incommodo, cum soluendo non esset, publica ijs vectigalia concessit, quæ primum pignoris nomine occupata mox isti imbecillitate, vel errore regnantium in hereditatem verterunt? Multa prætereà sunt, vt scitis, siue opera, siue consilia, quæ non statim ac concepta sunt, reipublicæ prosunt, sed expectant matu-

rita-

ritatem suam, & instar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edunt baccas. Ex his longioris spei consiijs plerumque solida regnorum salus consistit. Sperni tamen, aut omitti sæpissime solent ab Rege, qui non patrio, sed comitiorum iure obtinet sceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor est, vt plurimum sumptuosus; eoque suis authoribus ingratior, quod non viriditatis, nedum messis, ea ipsis voluptas est, quæ posteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imò forte ex ignotis, aut inuisis. His ego securitatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta stabiliam, magnis curis, & iactura ærarij, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipsi successores forte inuidia sua inutile meum munus efficient, & opera in spem longioris vtilitatis inchoata, vel negligent, vel euertent; quoniam mihi meisque temporibus erit in decus ea instituisse; ipsis autem, vt altioribus tantùm, & sapientiæ nostræ custodibus, inglorius sumptus accedet. Hæc neque magno timore, neque tamen præter rerum publicarum perniciem, eiusmodi Regum animos solent ab ingentibus cœptis auertere.

Minori tamen vtcumque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges possunt, quam eligi; Nam in viuidis gentibus, subtilique exserto ambitu feruentibus, num quieta fore speres comitia? num largitionum armorumve immunia, vbi multi opibus, genere, animi pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cum in duos candidatos studia diuiduntur, amboque in regnum se asserunt, vt nescias vter vitio sit creatus? quantæ hæ turbæ? quam sæpè longissimo bello cruentæ? Vt sileam

quod

quod populus Regem facere iure assuetus, sæpè quoque eum audet amouere iniuria; Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitijs non pridem adeptus, paulò post eorundem hominum pœnitentia excidit sceptris. Ritè inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt, hinc in Peranhyleum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereficum iam alteri incumbentem, *qui pro dapibus, quas in mensam Aquilij ipsum ferre oportuit*, ferre sustulit, & penum, & mensam. Hæc verò nonne summa discrimina existimes, ijsque peiora, quibus interdum nostrorum pueritia Regum funesta est? Nam non nego vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, *ineptumque* negotijs, sæpè publicis rebus nocere: (quid enim sic ad hominum commoda exactum, vt vndequaque sit vtile?) Sed hæc ipsa multo mitiori tempestate in nos voluuntur, quam quæ procellæ ex comitiorum freto exæstuant.

At nec putes optimum quemque, aut maximè ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quam multæ sunt factiones! Vt sæpè qui stirpe, & potentia præcipuus est, animi bonis deficitur; tanquam verentibus fatis, ne si summam fortunã, at mentem dent homini, Deum faciant ex mortali? Non igitur dignissimus vtique erit quem Principem comitia dicent, sed aut potentissimus, aut fœlicissimus; quorũ vtrumque ab arte regnãdi abesse multũ potest. Ille viribus suis suffragia aut terrebit, aut emet? ille ignauia fauorẽ apud eos inueniet qui sperabũt sub tali Principe ipsi resignare. Nam si denique eligentium studia, atque vota sic integra fingis, vt in eo quem destinant Regem, solam virtutem respiciant, solerterque inueniant; si præterea candidatorum mode-

stiam,

ſtiam, & aſſenſum populorum hunc facis, vt præbeam obnoxias ceruices ſic ad ſceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recenti fortunæ blandimenta, adeò memorem ſui futuram, vt nunquam conniueat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo, Dijſque chariſſimas gentes credam, quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſperari non poſſunt. Reclamant vitia hominum, & toties experimenta in contrarium verſa; Vt iniuria accuſetur nationum ſapientia, quæ dedidere ſe vni ſtirpi, ex qua tranquilliora ſint, & magis illuſtria, apud ſe imperia.

Iratiſſimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne conuiuæ aduerterent: aliquot iocis, quos elegantiſſimos habebat, rei ſeriæ grauitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſæ Philoſophiæ argumenta iactari non placebat. Maximè de Peranhyleo, & Derefico; inter conuiuas ſermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modo notauerat; Et hos quidem diſſitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arſidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facilè elapſus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit quam contumax Lycogenes eſſet in Reges. At illa de temporum iniuria breuiter queſta, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus ſua mandata commiſerat. Cumque plurimum nauem, & iter, & ſecretum, & quicquid ad fugientis ſecuritatem erat, commendauiſſet; Tibi denique, Arſida, inquit, qui tantum hominem ſuis inimicis ſubduces, primum præmium Dij, conſciuſque virtutis animus perſoluet, tum Poliarchus aliquando fœlicior; &, ſi cætera abfuerunt, à me ſaltem tuæ beneuolentiæ fructuum expecta. Ille

hila-

hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, prona iam vespera ad Timocleæ prædium venit, cui agrestes comperto errore tunc forte pridianos tumultus excusabant. Illa sæpius cogitans se in leges peccauisse, quam scrutatoribus abfuisse fortunam, comiter omnes habebat; si quid in posterum opus esset, animos sibi parans. Arsidas eosdem benignè affatus est, omnibusque dilapsis, prima nocte ad Poliarchum descendit. Is mora, & ægritudine æger, vt venientem conspexit; Quid, ait, vobis placet me viuentem sepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arsida) & vel hostibus permitte. Certum est non diutius ferre hunc situm. Ille gnarus quanti *gaudij chartam* afferret, nihil ad omnes questus; sed litteras Argenidis profert, gemmamque, & manum iubet inspicere. Confestim Poliarchus exultatione plenissimus, vt valet, Arsida? vt meminit nostri? Neque nomen adiecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantum ne legentis affectus vultusque notarentur. Perlecta epistola, secretum Arsidam ad se trahere cœpit, illumque consulere, satisne fidere vesti ignoræ, & ascito capillamento posset, sicque ad Argenidem ire; an tutiora sequi præstaret, & ad nauigium Messanam proficisci. Et hunc statim nauigare Arsidæ quidem placebat; sed cunctanter obstabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecunde pro amore suo pugnans: Quod vbi Arsidas sensit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata sententia author maximè fuit ad Argenidem eundi. Quod enim facilius quam postera die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more staturam ad aras, quibus osculum ponere nec miser-

rimi

rimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio, Timocleam aduocant; monentque sub diem Poliarcho eundum ad nauem, quæ in Italiam eum ferat: (nam ad aulam proficiscendi consilium premebant.) Adiecit Poliarchus; nunquam hospitij gratiam apud se vanam fore: Vitam, & quæcumque per eam homines habent, semper illi debiturum. Matrona inter preces, atque vota lachrymis manans, iam non vt hospiti tantum, sed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis solicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dedisse, verebaturque iam suum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte verò inter vota, & metus, anxiè ducta, redijt in specum cum Arsida, attulitque frusta panis mero intincta; & ad Græci moris ientaculum adegit adhuc de somno fastidientes. Emisit deinde paulò ante auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arsidæ ad vxorem litteris Messanam profectus est. Nam Messanæ Arsidas habitabat, vrbem sibi à Meleandro creditam regens. Litterarum sensus erat, vt coniux instructum nauigium haberet in portu, quo ipse propediem in Italiam vteretur. Sibi necessariam Rhegium viam esse; hominem, qui has litteras ferebat, diligenter apud se seruaret. Se Messanæ intra quatriduum fore. Postquam ille discessit, iam solus Poliarchus Arsidam sequebatur lente in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & Scipione non necessario vtebatur; manibus quoque, ne candore proderentur, diluta fuligine, in sufflauum colorem mutatis.

Peruenerunt in vrbem, cum recluso iam Palladis fano Deæ copiam fecisset æditutus, necdum

fre-

frequens populus commodiora ad ſpectandum occupauiſſet. Poliarchus quam licebat proximè reſedit ab ara; Arſidas ad Argenidem iuit, docuitque quam religioſus cultor in templo illam maneret. Obſtupuit Virgo, ſimul periculo Poliarchi, & oblatæ lætitiæ ſenſu perculſa; ſignisque diligenter quæſitis, quibus mutatum agnoſceret; Res, inquit, periculi plena erit, Arſida, ſi Rege, atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus veſtium furto dumtaxat, & capillorum celabitur. Ex tot viris, qui Principes circumſtabunt, neminem putas ſenſurum hanc fraudem? Maximè cum mutuis ſuſpicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni ſtudent, vultus omnes, & quicquid inſidias tegere poteſt, ſolertiſſima ratione explorent. Venire iuberem huc ad arcem; ſed laruam, qui in ſtatione ſunt milites forte excuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi miniſtrare, nunquam nundinarum hunc diem imæ plebi ad vota negatum: Cùm autem ſanciendæ mox paci ad ſacra cum Lycogene ſuccedet, templum ſtipatoribus, & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec ſupplicum vilioribus poſſe patere. Si igitur placet, (ne quid de conſuetudine hodie pereat) me ſtatim ad aras proceſſuram, vt qui de plebe volent ritu ſolito luſtrentur; Vulgi cultu finito ipſum melius publica ſacra procuraturum. Ita metu ſoluta videbo Poliarchum, commodiuſque incurioſo populo noſtra conſilia latebunt. Probante induſtriam Arſida, & vt maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minus ſententiam laudauit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (vix dum enim horam diei ſecundam religioſi homines Palladi nunciauerant) inter ſtipatores,

tores, ministrasque ad templum producta est.

Is autem sacrorum ordo erat, ex quo Argenis sacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc insontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici rebus, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis mapalibus, atque vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant vrbanis. Hæc dies constituta Palladis sacris erat, quo frequentior populus videret Argenidem: Quæ quacunque per Siciliæ diuersa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum chorus: maiores hostiæ, & cætera victimarum genera sequebantur. Cùm lucebat nonus dies, si quod Mineruæ templum in proximo erat, illuc deferebatur simulachrum, cui honores haberi consueuerant: Sin minus ex commodissima æde euocabatur, qui Deus Deave habitabat, vt, quia duo numina vnum templum non capit, suo discessu commodaret Palladi fiduciariam sedem. Fores laurea redimite augebantur lucernis, atque vittis. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & Deæ sua arma decentis. Strictum supercilium hinc acie oculorum, hinc casside ad mediam frontem producta pulcherrimè horrebat. Vultus, qui virginis, sed implacidæ, essent. Hastam ex auro, errantibus per metalli fulgorem radijs, quati à Dea sæpè vulgus asseruit. Ægidem quoque in parma omnibus coloribus, qui serpentium squammas mutant, pictor expresserat. Vestigium veluti stantis ad pugnam, læuo pede sic porrecto, vt totum simulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque specie Erichthonius, erat ad pedes, spiris extremam hastam cingens. Cæterum lectas victimas,

vit-

vittisque, & cætero ritu, præterquam mola, mactatas, producebant ad vestibulum templi: (nam intus mitti sanguinem erat nefas.) Postquam victimis iam subiecta aqua erat, superueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem, & Sacerdotem decebat. Miri operis stolam erat induta, quæ per intextas imagines assurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis nasci, & in lite cum Neptuno inuenta olea triumphare: Hanc à tergo per multa volumina diffusam, ne vestigia verteret, sed virgines suspendebant. Crines Argenidis religabat purpurea fascia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore summo capiti coronam posuerant. Sic ornata, & postquam ad victimas accesserat, imposito velo caput operta, concipiebat solemnes sacrificio preces, molaque deuota animalia conspergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes, iugulisque suffossis, fata & Deos in extis credebant deprendere. Tum ingressa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat solitos Dij vapores, & ad aram admota, demptam suo capiti coronam ad armati signi pedes suppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti; qui dum ex acerra dissipantur, cantu à proximis virginibus orto, quisquis ex populo sciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, sed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui Dearum
Maternas tenera blanditias tulit;
O virgo studijs nata virilibus,
Sacris ipsa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus.
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.

Tu

Tu belli decus, axibus seueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stas dextra iaculum; Gorgonis aspra
Monstris terribilis laua, dat hostibus
Fasto viuere marmorei
Tu pacis Dea, pinguibusque campo,
Exornas oleis: & ipsa stamen
Monstras, ipsa colum ducere candidis
Qua te virginibus cunque vocauerint
Casti thisris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs Dij hospita te vocabit Argos.
Et Pandionijs qui colit arcibus.
Sed tu Trinacria pronior insula,
Huc vultus melius refer.
Adsis Sicania benigna genti.
Seruatosque diu tuere Reges.
Nobis, Diua, semel cum bene veneris,
Optamus merita sapius & nouas
Lati reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palam incolumitas petebatur Principibus: addebant innoxios cœli haustus, nec fallentem Agricolas humum. Occultis precibus priuata familiæ commoda quisque optabat. Tunc verò ad dextrum latus aræ, in altiori sede Argenis quiescens, vittutum manu ramum tenebat, quem vndis lustralibus rotantem modico victimæ cruore asperserant, credebantque efficacis esse tutelæ, si fronti orique esset impositus. Stabat in armis circa Virginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris semitam aperiens, quæ vix binos capere posset, ne tumultu & imperitorum rixis, aut ara, aut Argenis

genis pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabantur, abibantque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe exclusi; pluresque Argenis quam Pallas aciebat ad sacrum.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit, parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priusquam cum Lycogene Meleander adesset, re vera vt extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cumque pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in Deæ limine thuribulum sumpsisset; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arsida docente, sciebat sedere Poliarchum. Hunc verò postquam vidit, in ignobili veste, & genis alienis, miserabilia in se lumina figentem; adeò ira, & pietate accensa est, vt pene sacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen perrexit ad aram, ibique in Deæ signum intuens, interim dum cæteri solemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Testabatur cœlestium fidem. Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacita exprobatione ingerebat scientibus. Nunc si se adiutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia curant reguntve, cur non virtutibus precium erat? cur nec à se, nec à Poliarcho violati sæuiebant? Scire illos quam non fœdo amore, virginique pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per iura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, &, si quid durum in vtrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam verissimo affectu flagrabant, subito cogitationum æstu auersa est, & nunc sui, nunc sponsi mise-

ferebatur, tum in Lycogenem inexpiabilis odij rabies, & quoties occurrebat nec insontem parem esse, qui tã facilis in Poliarchi annuisset perniciem, ab hac mente refugiens, quæ periclitabatur pietaté violare, redibus ad Deos, stupensque, & inter mutos dolores attonita, plus illos solis malis quã votis exorabat. Fletum tamen in potestate habuit, pudore intempestiuos in publico luctus vetante, forte etiam quia erat calamitatis maior moles, quam vt iret in lachrymas.

Neque tunc minus ægritudinis aut tumultus Poliarcho erat. Relinquendæ dulcissimæ sedes; fugiendum veluti perduelli. Quam non generi, iam non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua esse crediderat, tunc angustiori speciem, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala nihil molestius visum, quam quod Argenidi doloris causa esset; Nec leuior metus repugnantem animum lente subibat, ne sacramenta amicitiæ inter ipsum, & virginem concepta tempore & absentia delerãtur; essetque aliquid quod Argenidi charum deberet odisse. Simul in iram rursus, cogitabat Siciliam armis repetere. Simul Argenidem in patre aut Patria lædere verebatur, iracundia dolori confusa, per varios affectus nunc stupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt; conseditque Argenis non procul ab ara, sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa, virginumque delectæ, à tergo sedentis constiterant. Eurymedes, atque Eristhenes, longe diuersum par, erant ad latera: Ab illis milites ad testitudinem templi

G por-

porrexerant geminum ordinem, definiebantque viam processuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid ipsi male esset. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerso, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto, pene vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia deerant processuro: vicissimque à frigente, & pene inutili puella, expectabatur. O amantium insana consilia? Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis mutique congressus audaciam deuenerant: iamque piget irritati doloris, simulque periculi, multo acrius deuoturos suam sortem, nisi sic dolere licuisset. Demum miser, nec iam frustra innixus scipioni, promouit ad Argenidem gradus, acciditque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, castissima Sacerdos: memineris Palladem tuam abire semper tuam, ò virgo; sed, si patieris, non sine patrio fulmine redituram. Intellexit miserrima virgo; nec aliquid ausa referre, tamen moestis oculis in eum breuiter fixis efficacius omni voce loquuta est, Sed ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus; siue illum obliuio sui ceperat in tantæ calamitatis caligine; siue sentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Selenissa, ne ille intempestiua mora fabulam proderet: Cum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara rusticitate consistere, virga quam dextera tenebat grandem ictum procumbentis lateri non sine risu inflixit, iussitque abscedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ab odio vllo, sed vestibus suis factam sciebat à nesciente quem

cæde-

cæderet; consurrexitque propere, suo quoque iudicio merito castigatus. At non Argenis tam composito animo ictum aspexerat, ægre pudore prohibita, ne Eurymedem ab oculis iuberet abire; Mox discendentem Poliarchum qua licuit oculi sequuta, oportune Arsidam in limine templi videt, vt conijci potuit, viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus suo Regi, quod à bello quies esset, simulauerat necessitatem sibi oblatam traijciendi in Italiam ad socerum. Impetrata Regis pace, templum Palladis petit, cernitque venientem ab ara Poliarchum, tum paululum cum eo secedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; viam quæ Messanam tendit tenere, donec secundo milliari in dumetis quę occurrunt lateret, se, postquam loquutus Argenidi esset, confestim assequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem misit, qui popularis sacri solemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere: dandum sibi & Lycogeni templum esse. Illa apud se non erat, stimulisque quos credebat constantia sua domitos, iam sensim concedebat. Regi tamen renunciari iussit, peracta quæ pertinebant ad Populum. Destinata sacrificia, cum placeret, obire illum posse. Ingens pompa, & pro decore Meleandri, atque Lycogenis, in Regiæ vestibulo stabat, manebatque ad templum prodituros. Ipse Lycogenes in Meleandri thalamo erat, specie officij, varios, ac plerumque non serios, cum Rege sermones instituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens insigne maiestatis, ad stipatores processit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio regebat Archombrotus. Ante hos ibant

quorum magiſtratus eminebat aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis eminebat aut gratia. Ingens egregia iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem ſatis viatores arcebant, ſpectandi auidum; maximeque qua prohibebatur ruentem. Præter regium aſſuetumque imperio nomen, ipſa ſenectus, vultuſque leuiſſimi animi index, & ſuo faſtidio digna maieſtas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conſpectu mouebantur; ſed etiam ex inimicis illi quos erraſse potius diceres quam peccaſſe; vt is dies haud pœnitendus Regi proceſſerit, in quo hos dolor, illos pudor inceſſit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iucabit? Ergo ad neceſſitatem fœderum cum ciue deſcendet? Et hæc publice, hæc tanquam legitima, populum teſtem habere? Quid amplius externum Principem, parem æmulum, iuſto bello eſſe facturum? Quibus autem altior ſenſus, aut ſpe vel metu ſagacior erat, vlterius cogitationem mittebant; neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: ſæuiora reſtare; nec futurum ſtabile quod coactus Rex cum ciue pepigiſſet. Nam Principes, quod à ſe iniuria exortum eſt, alia iniuria ſæpe repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut ceſſantem iri à Lycogene oppreſſum. Forte ſenex, in aula educatus, interroganti ſodali quid vnquam humanius vidiſset Regis vultu. ita reſpondit vt vox ad Regem perueniret; Humaniorem dicerem, commilito, niſi ſibi crudelis illa humanitate eſset. Cum hanc vocem Meleander accepiſset, à fidiſſimo homine miſsam, iam antea perturbatus, & in eos ſermones cogitatione hærens, quos de ſucceſſione Regum, heſter-

hesterno apud Erymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene esse iactatos: sic offendit in saxum quod aliquantulum eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem late dedit. Proximi ad subleuandum Principem concurrerunt. Qui longius stabant, ipsa ignoratione pauidius concitabantur: donec constitit fortuitum & leuem lapsum esse. Ipse excusauit risu casum: Multum enim se telluri debere, quæ Principem venerata, cum exurgere non posset, eum deduxit ad oscula. Hanc, vt suam, libenter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen fuit, vt quisque Lycogeni vel Regi studebat. Nam quia eo portendi, quod stratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipse ad sacrificandum paratus; quam leui momento, quam subito fuisse euersum?

Dum hæc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hostiæ erant redimitæ vittis insignibus, præcinctique ministri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera Deos vocaret. At illa magis magisque superuenienti dolore incitata, in secreto templi loco, cæteris paulum iussis abscedere, ita secum loquebatur. Quid tu autem calamitosa Argenis? quid tu præstantissimo viro malorum omnium causa? quid vidisti: aut in quæ supplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? o regia virgo, ò sceptro destinata! Si te Principem meministi, cur non Poliarchum hic asseris? si sponsam, quid ille solus fugit? Ecce autem, restabat ad fata vt pro Feciali esses tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem: pacem, ò Dij, quam sanxerant Poliarchi discrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliar-

Postquam his similia vaticinantis vultu profudit, mutata in eiulatus, maxime impleuit speciem diuino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos stupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modum edita erant; Iussam Palladem exulare, abeuntem Deum minari, denique piaculum esse commissum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior animum metus incesserat. At Argenis, velut effusa vi spiritus qui infra præcordia ad vaticinium sæuierat, omissis insulis, quas ademit de capite supplex accessit ad Patrem, rogauitque vt sibi abstinere ab ijs sacris liceret. Pudere enim se furoris inassueti; nec conspectum populi tam subito ferre. Hęrebat Rex tot omnibus ęger, & pręter cætera metuens, ne *Lycogeni* in suspicionem veniret, quasi hæc monstra turbandis fœderibus ipse ex composito finxisset. Virgo autem inter silentium patris elapsa, deducentibus eam assuetis custodiæ suæ militibus, concessit ad regiam. Arsidasque tanquam officij causa sequutus, acceptis ad Poliarchum mādatis, statim arce digressus est.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alij pacem aiebant præsentissimo Numine improbatam: alij ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. Pergere quidam ad sacra ministros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptissime, qui minime consulebantur; Sed maxime eminebat vox Fecialem vocantium. Nam vt Siculis Græcos mores sua origo tradiderat; sic vicina Italiæ insinuauerat multos ritu; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, sædaturus pugnantium vota, Nihil interest, inquit, Palladisne an Iouis auspicijs firmentur, de quibus bona fide inter viros conuenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos

fœ-

fœderum ritua obi. Fecialis in veste prætexta longum carmen recitauit, quo Diræ in fœdifragos continebantur. Cæsa inde hostia fuit, cuius exta Rex simul & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc sacro intrauerunt in templum: aramque & puluinar tangentes, rursus fidem obligarunt numinibus. His peractis, sed ad regiam pompa conuertit. Sed nec plausus populi sequebatur, nec gratulantibus amicis synceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia versus, eo die publicum conuiuium inijt, ludosque proximo die inspexit; in quibus poeta soccis egit, retulitque facetos de popolo iocos. Regia enim & tragica edi illo tempore non placebat. Per multos hosce dies, vtriusque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abstinere rixa; sed & frequentibus mutuisque epulis, securitatis & lætitiæ laruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ simulatione morbi iacuerat, in publicum prodijt, postquam Arsidas literis significauit se, suumque vectorem, incolumes Italiam tenuisse.

Finis Libri Primi.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

Oliarchum ex Sicilia exegisse, visa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturusque consilio, sui genij magnitudine regias partes extulerat, & faciliora factiosis scelera erant hoc extincto, vel saltem absente. Mortis enim ipsius opinio diu non constitit; sed siue res suspecta tantum fuit, siue à conscijs edita, non obscure Arsidas iactabatur illi cum nauigio salutem obtulisse. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines subornatos in populum spargeret, Meleandro fluxam fidem fuisse & Rege indignam. Quippe illius iussu legatos à Poliarcho cæsos, & reum clam exemptum supplicio; iamque securum in Italia, forte ad paria facinora, præstari. Hæc modeste Lycogenes. & tantum apud eos quibus inuisus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille consulto in pristinæ lenitatis specie perseuerabat; vt quæ incuriæ imago res antea eius affixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lycoge-

coge-

cogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argenide constantia: Apud quam cum querere-tur, quod sacrificium destituisset, fecissetque suspicioni locum quæsitæ rationis quæ fœdera turbarentur; Si quid hic (retulit ipsa) peccatum est, iustius erit de Numinibus te quæri. Stimulos ego nec recusare, Domine, potui, nec tenere. Cæterum plures sunt qui mirentur te inijsse pacem, quam me Deosque ab ea refugisse. Ignosce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Forte melius esset inter strenua opera semel perire, quam tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex indole supra muliebrem erecta permotus, diu pensatæ seueritatis consilium exequi statuit; Cui rei conducebat, Epeircten, siue bello, siue fugæ, aptissimam sedem, incolere; in qua pridem quæ vtrique fortunæ conueniebant dissimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons est, aliquot millium ambitum amplexus. Imæ radices abscissis præruptisque rupibus attolluntur; Mox vbi per inaccessas cautes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem peruenias haud modica planicie æquatum: in qua & tumulus commode eminet, tanquam à natura productus in arcam. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisque præterea & amœnis ædificijs incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigij portus sese inter saxa insinuauerat, saxo aditu, aqua præalta, & propter montis amplexum à procellis secura. Huic portui oppidum tam opportune imminebat, vt ijs inuitis quibus obtinebatur, nec subire naues possent, neque arcta semita teneri, quæ à mari

vittiſque, & cætero ritu, præterquam mola, mactatas, producebant ad veſtibulum templi: (nam intus mitti ſanguinem erat nefas.) Poſtquam victimis iam ſubiecta aqua erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem, & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, & in lite cum Neptuno inuenta olea triumphare: Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, ne veſtigia verteret, ſed virgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata, & poſtquam ad victimas acceſserat, impoſito velo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molaque deuota animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes, iuguliſque ſuffoſſis, fata & Deos in extis credebant deprendere. Tum ingreſsa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat ſolitos Dij vapores, & ad aram admota, demptam ſuo capiti coronam ad armati ſigni pedes ſuppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti; qui dum ex acerra diſſipantur, cantu à proximis virginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, ſed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui Dearum
Maternas tenera blanditias tulit;
O virgo ſtudijs nata virilibus,
Sacris ipſa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus.
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.

Tu

Tu belli decus, axibus seueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stas dextra iaculum; Gorgonis aspra
Monstris terribilis laua, dat hostibus
Fasto viuere marmorei
Tu pacis Dea, pinguibusque campo,
Exornas oleis: & ipsa stamen
Monstras, ipsa colum ducere candidis
Qua te virginibus cunque vocauerint
Casti thisris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs Dij hospita te vocabit Argos.
Et Pandionijs qui colit arcibus.
Sed tu Trinacria pronior insula,
Huc vultus melius refer.
Adsis Sicania benigna genti.
Seruatosque diu tuere Reges.
Nobis, Diua, semel cum bene veneris,
Optamus merita sapius & nouas
Lati reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.

:quebantur omnium vota, quibus palam incomitas petebatur Principibus: addebant innoos cœli haustus, nec fallentem Agricolas hum. Occultis precibus priuata familiæ comoda quisque optabat. Tunc verò ad dextrum tus aræ, in altiori sede Argenis quiescens, vitum manu ramum tenebat, quem vndis lustraus rotantem modico victimæ cruore asperseit, credebantque efficacis esse tutelæ, si fronti ique esset impositus. Stabat in armis circa rginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris nitam aperiens, quæ vix binos capere posset, tumultu & imperitorum rixis, aut ara, aut Ar-

genis

genis pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabantur, abibantque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe exclusi; pluresque Argenis quam Pallas aciebat ad sacrum.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit, parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priusquam cum Lycogene Meleander adesset, re vera vt extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cumque pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in Deæ limine thuribulum sumpsisset; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, *Arsida* docente, sciebat sedere Poliarchum. Hunc verò postquam vidit, in ignobili veste, & genis alienis, miserabilia in se lumina figentem; adeò ira, & pietate accensa est, vt pene sacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen perrexit ad aram, ibique in Deæ signum intuens, interim dum cæteri solemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Testabatur cœlestium fidem. Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacita exprobatione ingerebat scientibus. Nunc si se adiutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia, curant reguntve, cur non virtutibus precium, erat? cur nec à se, nec à Poliarcho violati sæuiebant? Scire illos quam non fœdo amore, virginique pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per iura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, &, si quid durum in vtrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam verissimo affectu flagrabant, subito cogitationum æstu auersa est, & nunc sui, nunc sponsi misere-

ſerebatur, tum in Lycogenem inexpiabilis odij rabies, & quoties occurrebat nec inſontem parem eſſe, qui tã facilis in Poliarchi annuiſſet perniciem, ab hac mente refugiens, quæ periclitabatur pietatẽ violare, redibus ad Deos, ſtupenſque, & inter mutos dolores attonita, plus illos ſolis ualis quã votis exorabat. Fletum tamen in potetate habuit, pudore intempeſtiuos in publico luctus vetante, forte etiam quia erat calamitatis maior moles, quam vt iret in lachrymas.

Neque tunc minus ægritudinis aut tumultus Poliarcho erat. Relinquendæ dulciſſimæ ſedes; fugiendum veluti perduelli. Quam non generi, quam non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua eſſe crediderat, tunc anguſtiori ſpecie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala nihil moleſtius viſum, quam quod Argenidi doloris cauſa eſſet; Nec leuior metus repugnantem animum lente ſubibat, ne ſacramenta amicitiæ inter ipſum, & virginem concepta tempore & abſentia delerãtur; eſſetque aliquid quod Argenidi charum deberet odiſſe. Simul in iram verſus, cogitabat Siciliam armis repetere. Simul Argenidem in patre aut Patria lædere verebatur, iracundia dolori confuſa, per varios affectus nunc ſtupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt; conſeditque Argenis non procul ab ara, ſacrum ramum venientibus protendens. Seleniſſa, virginumque delectæ, à tergo ſedentis conſtiterant. Eurymedes, atque Eriſthenes, longe diuerſum par, erant latera: Ab illis milites ad teſtitudinem templi

porrexerant geminum ordinem, definiebantque viam processuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid ipsi male esset. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerso, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto, pene vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia deerant processuro: vicissimque à frigente, & pene inutili puella, expectabatur. O amantium insana consilia? Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis mutique congressus audaciam deuenerant: iamque piget irritati doloris, simulque periculi, multo acrius deuoturos suam sortem, nisi sic dolere licuisset. Demum miser, nec iam frustra innixus scipioni, promouit ad Argenidem gradus, accidítque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, castissima Sacerdos: memineris Palladem tuam abire semper tuam, ò virgo; sed, si patieris, non sine patrio fulmine redituram. Intellexit miserrima virgo; nec aliquid ausa referre, tamen mœstis oculis in eum breuiter fixis efficacius omni voce loquuta est. Sed ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus; siue illum obliuio sui cœperat in tantæ calamitatis caligine; siue sentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Selenissa, ne ille intempestiua mora fabulam proderet: Cum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara rusticitate consistere, virga quam dextera tenebat grandem ictum procumbentis lateri non sine risu inflixit, iussitque abscedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ab odio vllo, sed vestibus suis factam sciebat à nesciente quem

cæde-

ædereт;confurrexitque propere,ſuo quoque iu-
licio merito caſtigatus. At non Argenis tam
ompoſito animo ictum aſpexerat,ægre pudore
rohibita, ne Eurymedem ab oculis iuberet abi-
e; Mox diſcendentem Poliarchum qua licuit
culi ſequuta, oportune Arſidam in limine tem-
li videt, vt conijci potuit, viam fugienti præ-
untem.Quippe ille gratulatus ſuo Regi, quod à
ello quies eſſet, ſimulauerat neceſſitatem ſibi
blatam traijciendi in Italiam ad ſocerum.Impe-
rata Regis pace,templum Palladis petit, cernit-
ue venientem ab ara Poliarchum,tum paululum
um eo ſecedens, monet per infrequentem por-
am abire ab oppido; viam quæ Meſſanam ten-
it tenere,donec ſecundo milliari in dumetis quę
ccurrunt lateret,ſe,poſtquam loquutus Argeni-
i eſſet,confeſtim aſſequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem miſit, qui
opularis ſacri ſolemnia iuberet maturari. Tem-
us enim in multum diei procedere: dandum ſibi
Lycogeni templum eſſe. Illa apud ſe non
rat, ſtimuliſque quos credebat conſtantia ſua
omitos, iam ſenſim concedebat. Regi tamen
enunciari iuſsit, peracta quæ pertinebant ad
opulum. Deſtinata ſacrificia, cum placeret,
bire illum poſse. Ingens pompa, & pro de-
ore Meleandri, atque Lycogenis, in Regiæ
eſtibulo ſtabat, manebatque ad templum
rodituros. Ipſe Lycogenes in Meleandri tha-
mo erat, ſpecie officij, varios, ac plerum-
ue non ſerios, cum Rege ſermones inſtituens.
bi maturum fuit, Meleander in regio cultu,
allioque purpureo, manu tenens inſigne ma-
ſtatis, ad ſtipatores proceſsit. Proximus
ntecedebat Lycogenes,cuius latus de Regis im-
erio regebat Archombrotus. Ante hos ibant

quorum magistratus eminebat aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis eminebat aut gratia. Ingens egregia iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem satis viatores arcebant, spectandi auidum; maximeque qua prohibebatur ruentem. Præter regium assuetumque imperio nomen, ipsa senectus, vultusque leuissimi animi index, & suo fastidio digna maiestas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conspectu mouebantur; sed etiam ex inimicis illi quos errasse potius diceres quam peccasse; vt is dies haud pœnitendus Regi processerit, in quo hos dolor, illos pudor incessit, quod ad hæc fædera adigeretur. *Ergo Lycogeni Rex iucabit? Ergo ad necessitatem fœderum cum ciue descendet? Et hæc publice, hæc tanquam legitima, populum testem habere? Quid amplius externum Principem, parem æmulum, iusto bello esse facturum?* Quibus autem altior sensus, aut spe vel metu sagacior erat, vlterius cogitationem mittebant; neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: sæuiora restare; nec futurum stabile quod coactus Rex cum ciue pepigisset. Nam Principes, quod à se iniuria exortum est, alia iniuria sæpe repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut cessantem iri à Lycogene oppressum. Forte senex, in aula educatus, interroganti sodali quid vnquam humanius vidisset Regis vultu, ita respondit vt vox ad Regem perueniret; *Humaniorem dicerem, commilito, nisi sibi crudelis illa humanitate esset.* Cum hanc vocem Meleander accepisset, à fidissimo homine missam, iam antea perturbatus, & in eos sermones cogitatione hærens, quos de successione Regum,

hester-

hesterno apud Erymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene esse iactatos: sic offendit in saxum quod aliquantulum eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem late dedit. Proximi ad subleuandum Principem concurrerunt. Qui longius stabant, ipsa ignoratione pauidius concitabantur: donec constitit fortuitum & leuem lapsum esse. Ipse excusauit risu casum: Multum enim se telluri debere, quæ Principem venerata, cum exurgere non posset, eum deduxit ad oscula. Hanc, vt suam, libenter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen fuit, vt quisque Lycogeni vel Regi fudebat. Nam quia eo portendi, quod stratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipse ad sacrificandum paratus; quam leui momento, quam subito fuisse euersum?

Dum hæc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hostiæ erant redimitæ vittis insignibus, præcinctique ministri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera Deos vocaret. At illa magis magisque superuenienti dolore incitata, in secreto templi loco, cæteris paulum iussis abscedere, ita secum loquebatur. Quid tu autem calamitosa Argenis? quid tu præstantissimo viro malorum omnium causa? quid vidisti: aut in quæ supplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? o regia virgo, ò sceptro destinata! Si te Principem meministi, cur non Poliarchum hic asseris? si sponsam, quid ille solus fugit? Ecce autem, restabat ad fata vt pro Feciali esses tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem: pacem, o Dij, quam sanxerant Poliarchi discrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliar-

chum inſpicies, ſed loqueris cum abſente, ſed audebis meminiſse virtutum, vultuſque, atque verba ad animum ſecreta cogitatione arceſsere? At pietas in parentem; at publica regni ſalus hoc iubet. Quæ autem in patrem impietas ſi inauſpicatum ſcelus refugero? aut quid mihi cum regno, ſi mori decreui? Sed nec timiditate ſemper regnorum ſalus conſtat. Forſitan audacia mea corrigam quæ pater manſuetudine peccauit. Sed quid ages? diſcrimen nunc appetit, obruetque imparatam. En genitor, en Lycogenes adeſt. Poſcor ad ſacra. Si ſceleratæ paci abnuo miniſtrare, quæ verba mihi erunt, quæ publice ad patrem argumenta?

Sic dicebat: nec iam mœſta, ſed concepto furore auguſtior, graues oculos huc & illuc ferebat; cum ſubiere hæc vltima verba abeuntis Poliarchi, meminiſset Palladem ſuam abeſse & cum fulmine poſse redire. Certe, inquit, abijt mea Pallas, quid fruſtra hic morer? profanæ ſunt preces; deſtitutum numinem templum. Nihil conſultius quam vt vaticinari me ſimilem, vetarique à Dea vltra his ſacris incumbere. Sic effugiam facinus huius pacis conciliandæ, & ingentibus deinde conſilijs liberius vacabo. Cum illud placuiſset, vt erat fœliciſſimi ingenij, & tunc maximè concitati, cœpit oratione parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, vbi furori indulſiſset quem ſuggerebat diſceſsus Poliarchi, ſciebat ſuo ardore mendacium optime adumbraturos. In his cogitationibus hærentem adiere, qui monerent eam dicandis victimis expectari. Adeſse enim Regem, & ſilentium per præconem imperatum. Hilarior Virgo erat, poſtquam conſilium animo ſederat, cui acquieſceret. Ergo ſe ituram reſpondit; animumque

ſimul

simul & gressus ad destinatam fabulam comparauit. Iamque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hostiam habebant, Circumfusi Optimates diuersissimas mentes sub vno componebant silentio. Populus cuneos vndequaque stipauerat; & destinatum sacris ambitum ægræ oppositi milites tuebantur. Sed pro monstro fuit Argenis, vbi primum à templo egressa, variantibus oculis, comisque per horrorem iactatis, sua vestigia turbauit. Furentis species erat, quæ motus Deorum, nondum animo bene conceptos, prima ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui casus, quæ Furiæ, quisve Deorum filiam sic vrgeret. Ea autem aliquanto seuerius rotatis luminibus orationem exorsa est, non in carmina quidem conditam (nec tam subito licebat) sed tamen ab humana consuetudine in diuinos sermones vergentem, vt hanc facile fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in versus sic cogere.

Cur fugis ò, sedesque tuas sanctissima linquis?
En mea Pallas abit: video currumque volantem,
Auersumque Deam. Prohibita audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, cæsique greges altaria tingent?
Me mage Diua rape, & volucri per nubila tractu
Siste ferens, queiscunque tibi placet ire sub astris.
arma tamē quatis arma minax: procul Ægidis au-
Hasta incussa sonat: redeūt per inane tumultus; (ro
Sauaque proscisso dirum rubet orbita cœlo.
Parce istis, Diua, milis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu Furiæ! quo fata cadent? Quid ponere templa
Iuuit, & auratis attollere limina saxis,
Si placet hoc audere nefas; si bella mouemus,
Cœlitibus, Numenque suis prohibemus ab aris?

Postquam his similia vaticinantis vultu profudit, mutata in eiulatus, maxime impleuit speciem diuino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos stupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modum edita erant; Iussam Palladem exulare, abeuntem Deum minari, denique piaculum esse commissum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior animum metus incesserat. At Argenis, velut effusa vi spiritus qui infra præcordia ad vaticinium sæuierat, omissis infulis, quas ademit de capite supplex accessit ad Patrem, rogauitque vt sibi abstinere ab ijs sacris liceret. Pudere enim se furoris inassueti; nec conspectum populi tam subito ferre. Hęrebat Rex tot omnibus ęger, & prępter cætera metuens, ne *Lycogeni* in suspicionem veniret, quasi hæc monstra turbandis fœderibus ipse ex composito finxisset. Virgo autem inter silentium patris elapsa, deducentibus eam assuetis custodiæ suæ militibus, concessit ad regiam. Arsidasque tanquam officij causa sequutus, acceptis ad Poliarchum mādatis, statim arce digressus est.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alij pacem aiebant præsentissimo Numine improbatam: alij ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. Pergere quidam ad sacra ministros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptissime, qui minime consulebantur; Sed maxime eminebat vox Fecialem vocantium. Nam vt Siculis Græcos mores sua origo tradiderat; sic vicina Italiæ insinuauerat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, sedaturus pugnantium vota, Nihil interest, inquit, Palladisne an Iouis auspicijs firmentur, de quibus bona fide inter viros conuenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos

fœ-

fœderum ritua obi. Fecialis in veste prætexta longum carmen recitauit, quo Diræ in fœdifragos continebantur. Cæsa inde hostia fuit, cuius exta Rex simul & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc sacro intrauerunt in templum: aramque & puluinar tangentes, rursus fidem obligarunt numinibus. His peractis, sed ad regiam pompa conuertit. Sed nec plausus populi sequebatur, nec gratulantibus amicis synceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia versus, eo die publicum conuiuium iniit, ludosque proximo die inspexit; in quibus poeta soccis egit, retulitque facetos de popolo iocos. Regia enim & tragica edi illo tempore non placebat. Per multos hosce dies, vtriusque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abstinere rixa; sed & frequentibus mutuisque epulis, securitatis & lætitiæ laruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ simulatione morbi iacuerat, in publicum prodijt, postquam Arsidas literis significauit se suumque vectorem, incolumes Italiam tenuisse.

Finis Libri Primi.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

POliarchum ex Sicilia exegiſse, viſa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturuſque conſilio, ſui genij magnitudine regias partes extulerat; & faciliora factioſis ſcelera erant hoc extincto, vel ſaltem abſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſtitit; ſed ſiue res ſuſpecta tantum fuit, ſiue à conſcijs edita, non obſcure Arſidas iactabatur illi cum nauigio ſalutem obtuliſſe. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines ſubornatos in populum ſpargeret, Meleandro fluxam fidem fuiſſe & Rege indignam. Quippe illius iuſſu legatos à Poliarcho cæſos, & reum clam exemptum ſupplicio; iamque ſecurum in Italia, forte ad paria facinora, præſtari. Hæc modeſte Lycogenes. & tantum apud eos quibus inuiſus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille conſulto in priſtinæ lenitatis ſpecie perſeuerabat; vt quæ incuriæ imago res antea eius affixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lyco-

coge-

:ogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argenide constantia: Apud quam cum quereretur, quod sacrificium destituisset, fecissetque suspicioni locum quaesitae rationis quae foedera turbarentur; Si quid hic (retulit ipsa) peccatum est, iustius erit de Numinibus te quaeri. Stimulos ego nec recusare, Domine, potui, nec tenere. Caeterum plures sunt qui mirentur te inijsse pacem, quam me Deosque ab ea refugisse. Ignosce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Forte melius esset inter strenua opera semel perire, quam tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex indole supra muliebrem erecta permotus, diu pensatae seueritatis consilium exequi statuit; Cui rei conducebat, Epeircten, siue bello, siue fugae, aptissimam sedem, incolere; in qua pridem quae vtrique fortunae conueniebant dissimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons est, aliquot millium ambitum amplexus. Imae radices abscissis praeruptisque rupibus attolluntur; Mox vbi per inaccessas cautes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem peruenias haud modica planicie aequatum: in qua & tumulus commode eminet, tanquam à natura productus in arcam. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisque praeterea & amoenis aedificijs incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigij portus sese inter saxa insinuauerat, saxo aditu, aqua praealta, & propter montis amplexum à procellis secura. Huic portui oppidum tam opportune imminebat, vt ijs inuitis à quibus obtinebatur, nec subire naues possent, neque arcta semita teneri, quae, à mari

ducebat ad iugum. Qua vero interiora insulæ mons spectat, duobus duntaxat callibus ascendi tunc poterat, iisque pari modo impeditis. Ingens quoque levamen Epeircten colentibus, quod quacunque intermittunt ædificia, vberrimi pecoribus pastus nascuntur. Et vt hunc situm beneficium Deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aer, in quo nulla veneno infesta animalia viuebant. In limine callis qui surgebat à portu, Cereris signum, cum spicea corona, & serpentum volucri iugo, religionem offerebat intrantibus, ne insalutato numine progrederentur, vel saxum negligerent, quod rudibus litteris Deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi, qua curuo Nereus vehit aquora cinctu,
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura locus, vetuique fero nemoralia ritu
Pabula Chaoniys miseros decerpere ramis:
His saltem ò cuncta merites concedite gentes.
Sicanio sim tuta solo. Reuerentia nostri
Adsit, & has nullus surgat populator ad oras.
Namque mihi hæ sedes; hæc satis dedita tellus
Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
Pingue solum, & duro tantum de vomere vulnus,
Haud iniusta precor. Si quis tamen impia contra
Signa feret; meme ille grauem, me sentiet hostem:
Ipsa faces, ipsa arma feram, cognataque iunget
Mecum omnis Natura manus Saturnia proles
De Ioue sum mater; fraternos cærula nutus
Vnda timet, nigroque gener capit omnia mundo.

Meleander multo ante assueuerat illuc diuertere, quasi pulchritudinem loci sequutus, venationem quoque simulato amore quas vicina regio ferebat. Fidissimi militum in præsidio erant: &, ne, si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret

fuga,

fuga, vario prætextu, regiarum triremium partem ad stationem applicuit. Captatis quoque temporibus, quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum est. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot sæcula coactam pinguis murex suo fulgori seruauerat. Vasa aurea atque argentea, quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura impensius in vetustatis reuerentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhausto ærario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi consilia aperuit: sibi regiæ dignitatis vltionem in animo esse: Si simul Lycogenes, & factiosorum præcipui, varia negociorum specie cogi possent ad regiam, (iam enim in diuersa secesserant) omnibus se iudices, & supplicia daturum. Huic rei Epeircten esse idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitan, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiducia peccant. Sin resurgent sæuius bella, consiliumque euentus destituet; relinquam ingratissimum solum, tecumque diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neque enim illic desunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiusmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, solam Epeircten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ipsos coniuratos odijs lacerata; vulgisque errore discusso, quid illi sint, & quid fuerimus, tristissima æstimatione pensabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmijs vnquam conue-

nient,

nient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non euerti, desiderant. Sic inter se commissis, pars ad nos respicient: & reditus noster forte illorum beneficium erint, quorum scelere pulsi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum improuiso aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignoæ fidei mulieres admittas: Satis est, mea gnata, proditione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis gratulata fortissimum consilium Patri; & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit, se hactenus cum fide curasse, ne ignoti ingenij mulieribus sua familiaritas pariter. Sed postquam digressi sunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monstrasset: quæue secum omnino viueret ipsi inuisa. Statimque consuluit Selenisam, ignara, illam esse quæ Timocleam Regi suspectam occultissima fraude effecerat. Et tunc quidem callidissima anus, quamquam læta suas artes procedere, perfidiose apud Argenidem simulauit mirari se quis ad has curas impulisset Meleandrum: Causa autem cur arcanis consilijs Timocleam petijsset, hæc erat. Argenidem illius officijs in Poliarchum senserat esse captam, verebaturque ne iucundissima nouitate matrona veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ curis grauis, ad familiaria in aulis flagitia & odia se conuertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta est: Aes enim & causa perierat, si deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque præterea, se mulieri grauiorem hostem fore, si eam odisse non sciretur. Varia itaque ingerebat, quibus consultissimum esse probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Visne, inquiebat, scire

Timo-

Timocleam hæc præmia esse occultati Poliarchi? visne secretæ inter te, & illum fidei pignora in plures emanere? Solertius mecastor feceris, si tanquam tuopte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari, non referri beneficium credat. Sit vero suæ domi. Non careret suspicione, illa tuæ familiæ accessio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculose emanaturum, ab ipsa Poliarchum esse seruatum: At quid iste hospes Archombrotus? Scit quantum de eo sit merita; & præmia tam subito scilicet à te solui non sentiet?

His, & pluribus, sibi verius quam alumnæ cauebat Selenissa; rata actum de gratiæ quo eminebat fastigio, si præter se alia esset cui nihil fideretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, vt videretur vnam Argenidem curare: Assiduum & exatiabile Principibus malum, apud quos gratiosi prætextu iuuandi aut monendi, satiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, vt maligna deinde inserentibus sit pronior fides. Ergo & Selenissa suspiciones secreto ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapsæ sunt; Hanc olim fauisse Lycogeni & adhuc incertam fide esse: tamen ab incauta Argenide amari. Rursusque apud Argenidem eiusdem matronæ laudes, & merita, miscebat imagine periculi quod in ea subuehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum est, vt vix melius ab Argenide Timocleæ esset; nisi quod interdum, vt solebat, venienti, familiarius se præbebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occasione vtique semper apte quæsita.

Inter hos dies Argenis, vt erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc forte negotiorum

causa

causa in regia erat, Epeircten profecta est. Nec multo post Meleander, cum in idem oppidum se conferret, ingens vitæ periculum adiuit, siue suorum fraude, siue fatorum consilio, gratiam & fauorem Archombroto quærentium. Lacus erat passuum non plus mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, sed aqua deinde prealta, & instabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam via magis aprica ducturus. Frequentia curruum qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cum ecce Regis equi seu sponte consternati, seu culicum palustrium stimulis acti, aut denique proditione ductoris, quassatis alte iubis, & periculose arrecti, viam in lacum præcipitant, omnibus quidem qui in comitatu erant pauidissima vociferatione certantibus: sed pauci ferebant auxilium; siue intempestiuo metu sibi cauebant, siue subiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per deuia currum cum fide sequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere vt acrius equis obsisteret, nunc Regem vt ab curru in aquas desiliret nondum hominis mensuram æquantes, Ferebatur interim currus, primasque iam rotas altior aqua suppresserat. Tum vero Archombrotus virile facinus ausus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, se in lacum pedes misit. Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arrepta pone veste tam mature detraxit, vt eodem ferme momento lacus subita voragine desidens, totos cum vehiculo equos absorpserit. Archombrotum Regis pondus in se è curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argilla lubricum fundum, & ipsius

equæ

equæ instabilis moles, quæ perueniebat ad humeros. Nec minus Rex laborabat sua vestigia obfirmare. Ita luctantibus simillimi inter se inuicem hærebant; cum iam propè cedentes incumbentibus vndis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit: tanti quod euaserat periculi horridior imago tum suo, tum suorum animo insedit. Illud præcipuè horrorem augebat, quod imperitus natandi certissimè perijsset, nisi Archombrotus contempta salute veluti in se auertisset periculum; quem vbi & natandi rudem esse compertum est, cœpere vtique omnis impensius mirari, hunc in Regis discrimine adeò vilem sibi fuisse, iuuenem, externum, non beneficiò, non lege obligatum, cum tot, proh pudor! gentiles, & obnoxij cessassent. Præcipuè Regem, vt debuit, hoc beneficium permouit. Cupide illum amplexus erubescentem ad suas laudes tenebat; & iam antea tanta indole ad amandum compulsus, gaudebat, hoc casu potestatem esse factam cum sibi intima nec inuidiosa familiaritate iungendi. Interim regis auriga elapsus fluctibus vultu horrenti ad ripam tendebat, cum Eristhenes diu ante verbis in eum bacchatus, gladium strinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improuiso omnibus ictu excipit infelicem. Confossus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis, quæ aderat plausu. At non illa consultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpa contigerant, cur miser tam cruentè mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habita quæstione, non editis conscijs, facili morte eripiebatur supplicijs? An vnus denique Eristhenes Regem amabat, tam properæ vltionis minister? Lapsi inde animi, vt auriga crederetur factione Lycogenis emptus Re-

gis

gis vitam hoc facinore petijsse: & quoniam sceleri fata obstiterant, ne coniurationem prodere cogeretur, ab Eristhene Lycogenis amico esse sublatum. Sed Eristhenis potentia, nondumque maturum ad vltionem tempus, quamuis inuitum Meleandrum, ad dissimulandum coegit; vultu quidem sic placido, vt nec se Eristhenes senserit esse suspectum.

Vbi Epeircten peruentum est, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis salute gratantium, Meleandro tegente quid animi sibi esset, & ad omnem hilaritatem se cogente. Erant in primis Lycogeni amici, Oloodemus, & Eristhenes, per hunc ad ingentis potentiæ gradum subuecti. Nam Eristheni summa ærarij Meleander crediderat; certus se has vires hosti conferre; sed ita tempora, & quam inijuerat simulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorium iacet, regendum acceperat. Hi facinus inter se partiti, diuersa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliæ à Regia aberrat; Eristhenes muneris sui specie incumbebat Regis consilijs. In his tribus summam hostilium virium esse constabat. Rex quamquam consilij iam certus, tamen quid Cleobulo sententiæ esset scire expetijt. Eurymedis quoque consilio plurimum vtebatur; Et Archombroti summa gratia erat. His tribus secreto conuocatis Meleander Argenidem secum habens, ita primum locutus est, vt non ostenderet suum sensum, ne præiudicio illo periret libertas sentire timentium Regi contraria, aut se frustra dissuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia esset ostendit; importuniorem illam pacem pristino bello; Hæc se pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, munijsse: scire se, ex paucis

capi-

capitibus momenta tam atrocis seditionis pendere. Iam rogare quid authores sibi essent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reuerentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iussit. Et ille, Strenue, inquit, agendum est, ò Rex; aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut Deos, si te de istis hostibus vlcisceris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera; & ipsius supplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus sollicitatas vrbes, descriptos milites pene sub signis esse. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia syncerum sit? Timesne turbare adhuc præcoces illorum apparatus, aut religiose expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eristhenem hic habes, Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad consilium in re subito oblata, accerse. Si venient confestim Maiestatis damnatos conficias. Sin abnuent, hos tu verò contumaces, necdum omnia instructos, iusto celerique bello persequere. His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes; spondere se, peditum sex millia, equitesque quingentos, in fide, & potestate fore. In prætorianis partim eos esse, partim in Epeirctes præsidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis distributos Tantilam veteranorum manum tyronibus posse præstare, quoscunque delegisset Lycogenes. Et vbi regia vexilla fulsissent, haud dubie multos se melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior ratusque, locum esse aliquid pro Poliarcho audiendi; Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de summa rerum non disputo. Sed si bellum vobis placet, cur auxilia vestra

respui-

respuitis? cur ante discrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis inuidia pulsum, adhuc hodie nemo est militum, qui non optet restitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque est hostibus nomen, scitote, illius reditu conspectuque tanquam salutis auspicio, propriores ad omnia exercitus fore. Equidem quærendum censeo, excusataque temporum necessitate, *quæ illum hinc abegit*, ad nouam lauream inuitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eo potissimum læta, quod Rex illum auidè audiebat. Itaque ne quis tam liquida, & prolixa omnia turbaret, ipsa adiecit, in eadem qua Poliarchus causa, Arsidam *esse*, quem omnes fuerunt, inquit, *Italia moras trahere*, tanquam solum exilij causa vertisset. Nec aliud ipsi crimen, quam abuexisse Poliarchum. De Arsidæ fide, ò Rex, non dubitas; & fortasse de nobis isto facin ore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod si tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliarchus in damnatis, aut inuisis fuerit, non possit absolui. Argenide in defensionem Arsidæ, quia cum salutè Poliarchi cohærebat, erecta, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu senserunt.

Tum Rex; Dijs, inquit, res nostras curæ esse, vel ide ò intellexi, quod mirabili animorum consensu, quæ apud me constitueram, eadem vt facerem suasistis. Sit igitur auspicibus Dijs ratum in Lycogenem bellum; si absque tumultu capi, & perduellionum supplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arsidam, pridem meo suffragio ab solui. Restat quærere, qua ratione vtrumque reconciliemus domum. Omnibus visum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Po-

liar-

liarchum mitti debere, eumque orari, vt cum primum cœptæ erunt in Lycogene turbæ, remigret in Insulam. Sic constitutis rebus consilium Rex dimisit, omnibus, quæ sciebant, senserantve, diligenter præmere iussis. Sed Argenis de amantium more semper immodicè exultans, aut mœsta, obiecta præter spem lætitia apertè fruebatur; Ignarusque rei pater: Accipio filia, inquit, omen; Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primum hilarem, & porrectæ frondis cerno.

Vespera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, vt plerumque solebat, intrauit. Illic cum solus inter arborum spatia erraret, in noctis memoriam incidit, qua Timocleæ hospitio cum Poliarcho erat vsus. Inter cætera subijt animum, frontis vocisque mutatio, quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit: Id enim Archombrotus in amoris indicium cum traxisset, deinde exciderat superuenientium rerum mole, eo facilius, quod non amorem mutuum, sed iuuenilem in Poliarcho insaniam esse coniecerat. Tunc verò diligentius omnia reuoluebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obstupuisse: bis de virginis ætate, & moribus rogatum, respondisse strictim tantum, & vt scires incompositi ad hoc nomen animi esse. In illius rei memoria hærenti, succurrit, Argenidem, dum Arsidam apud partem tueretur, inter seria verba, & preces totam arsisse. Facinus autem Arsidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His vtrinque pensatis, secretæ inter illos necessitudinis facta est Archombroto suspicio. Occurrerunt ilicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad spem tantam subuehere potuerat, aut solicitare Argenidem. Certe quod illius genus lateret,

aliquid

aliquid eximium posse subesse. Neque enim, inquiebat, solus sum, cuius genus, aut fortunæ, ex illa quam subij dissimulationis larua æstimari non debeant. Sed dum Argenidis speciem, fortunamque ad animum reuocat suum, fœlicemque hoc amore Poliarchum tacita gratulatione ingeminat, ea ipsa laudare incipit, & mirari, quæ antea intactus aspexerat. Nam quid Argenide venustius esse? cui vnquam ad tantum habitum tantosque parentes, tot virtutes accessisse? Si non generis prærogatiua esset, sed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum asciscendam. Sapientiam, modestiam, verba, suo sexui præstare; speciem supra mortalem esse. Post hæc ad se redibat Archombrotus, nec indignam tanta spe nobilitatem suam, haud dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quasi amaturus, sed tantùm veluti ociosa, nec imparia tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxia ad earum rerum imagines teneri: ignarus, si victor, & liber esse vellet, fortitudine opus esse in hæc ipsa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantùm de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulò ante fœlix solutusque intrauerat. Accessio mali fuit, quod ad solatium in ea tempestate solitudinem quærens, solus cœnauit. Nam cùm tacitus secretusque non aliud quàm amorem audiret, paulatim illis curis se permisit, quæ intra paucissimos dies efflictim amantem nondum expertis malis vrserunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non solutiori cura cum suis Lycogenes meditatum facinus

ador-

adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuertens, magistratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem sinerent prodi. Pessimis consilijs infestari Siciliam; meminissent se in Regno non sub tyrannide esse: nec in Regem quicquam addebat, nisi ita perplexe, vt id posset vel Meleandro excusare. Cum his verbis incitatos videbat, quasi familiarius agens, imperfectum aliquid inter suspiria, vel publicè, vel præcipuis in aurem, loquebatur; vt pia solicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet euulgare. Inde non pauci in eum vt patriæ columen aspicere, curaque sub tristi Meleandrum fastidire: Cùm præsertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa, & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe superioribus bellis infesto. Præter has artes, sacrificuli pretio empti haud parum valuere. Ominibus, & auspicijs ementitijs omnia in religionem vertebant. Seu publicè, seu priuatim mactata hostia erat, efficis prodigijs spectantes terrebantur; nunc caput deesse iecinori; nunc turbato ordine fibras emicare extra sedem; semperque noua fata instare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret Dijs placere. Contigerunt præter has laruas non falsa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum est; & alicubi gemini soles micuerant. Sed pauca hæc monstra fictis innumeris fidem fecerunt; vt homines omnia temere crederent, timerentque, quem miserorum statum quidam Poeta, & ipse publicæ insaniæ non expers, descripsit.

Parcite Cœlicolæ. Quid; demere vincula rebus

Heu

Heu placet, & misera monstris euertere terras
Nunc cęlo informis facies, nunc aera fędi
Incastant Manes. Liuent per inane Cometa,
Et nec frigent hiems, vector nec floribus halat
Phryxaus, pessuitque suos canis astifer ignes.
Qualiter ignoto cum Sol nouus aer, gyrum
Per modo nascentis cunabula duceret Orbis,
Expers sapè via, sapè alti pondere currus
Errauit dubius, totumque immiscuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Ætna iugo? cernis quanta vehat aquora mole
Auster, & in nostras spumantia degerat oras?
Ceu quondam Ausonio cum dissociata recessit
Littore, frangentes exhorruit Insula nimbos.
Magna quidem portenta Deû; tamē omnia supra
Sauit corde pauor. Vates sibi quisque malorum
Et clades, & tela videt, pœnasque futuri
Pracipit, O siue hęc nobis insania creuit,
Seu Superi iussere nefas: quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri! Sano cadat hostia cœlo
Qua meruit. Liceat lustralia mittere tela,
Et satiare Deos, & morte reposcer vitam.

Inter hæc ad Regem est relatum, intercedere Hyperephanijs cum Lycogene arcana consilia; verebanturque nonnulli, ne eorum vsurus viribus propediem à patrijs sacris abiret. Forte cum talia iactarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vsu, commendatione maximè Regis, cœperat familiaris esse. Ambo in regia porticu spatiabantur, nouusque in Siculis rebus Archombrotus, cum aliquoties Hyperephanios audisset nominari, rogauit, quod discrimen inter illos cæterosque Siciliæ incolas esset; cur nomina, cur studia, viresque diuersæ? Tum Ibburranes docendi iuuenis studio paulum in se seductus sic incœpit. Hyperephanijs ex suæ super-

per-

perſtitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus grauis, quodam Vſinulca auctore hoc ſæculo eſt exorta. Ille Deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia ſemper viguit, auſus eſt nouas religiones afferre, pacemque ſolicitare animorum, qui ſuperbia, vel nimia ſimplicitate, dirimi poſſent. Quibuſdam igitur ambitioſum fuit à ſenſu maiorum eo duce diſcedere; Alios eloquentia fefellit cui pietatis ſpecie erat intexta. Acceſſit impetus nouitatis, tanto furore excæcans animos, vt barbara Vſinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vaſtis & vltimis terris, ſed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus ſuam ille ſcholã fœdauit: vt vel referre me pudeat contumelioſam numinibus veſaniam. Negat, vllum mortalium, vlli ſceleri operam dare, niſi qui illi perpetrando ab adigentibus Dijs damnatus eſt. Vtcunque vero in vitia pugnes, in te ſis innocens; commodus hominibus, in Deos liberalis, eiuſmodi pietate effici non vult, vt amicior Dijs viuas. Non hæc enim omnia eſſe illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, ſed illius tantummodo ſigna virtutis. Præterea non eſſe in delictis diſcrimina, ſed in hominibus qui delinquunt; Siquidem à Dijs exoſos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poetas faciunt. Cæteros vero non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam qua cum Numinibus ſunt coniuncti. Ita ab vno ſcelerum cœno hos intactos, illos amiſso decore excedere. Velut in aquas ſi quid anſerini generis mergas, inde inuiolata ſiccitate eduxeris; cum cętera aues, aquis iiſdem, & minori ſæpe mora, tenorem & vſum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vſinulcæ amentiam memorare:

Nec habuissent hæc monstra longi æui discipulos, nisi incidissent in Regum pueritiam, quibus temporibus vt plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi possunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas, & quidam Optimates odio eorum qui sub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere se tumultuantibus Hyperephanijs duces. Tum vero luctuosissimo sydere percurrerunt domestica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotque seditionum licentiam amabant; in ipsos ausi Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcare aras Deorum, euertere templa foedare oppida incendijs, & ciuili sanguine suam furijs consecrare nouitatem. Post tot annos adhuc veluti trũcas vrbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris recessere Siculi, vt, tanquam aliam patriam aliunde populum facerent, ne ictis quidem fæderibus redierint bona fide in communionem reliquæ gentis; discordique ingenio acti semper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectus animi, quid Regibus putes liberi in eos imperij esse? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas insederunt prouincias, ex quibus cum supercilio consulunt quid iuuari à se Regem aut sperni expediat. Cui si bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam sua promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti, à bonis ciuibus tunc eiusmodi sponsionem non exigi: nec fore vt toties eam repeterent, si semel tuta esset. Sed sociorum vtique magis quam ciuium more auxilia præstant, Regisque aut sequuntur aut auersantur consilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid vtrisque ipsi debeant,

non

non ex patrio ritu, ſed ex ſuis ingenijs metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ, vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicaciſſima ſunt odia, quæ ex diuerſarum religionum litibus feruent; iure timendum eſt, ne aliquando Hyperephanij, quod ſuis conſequi viribus non poſſunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmuliſque, non magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ poſſeſſionem, accitis. Quod ſi iſta meliores Dij auertent, at iam quanta ſunt quæ videmus quæque ſentimus? Si filij iraſcuntur parentibus, ſi Regi Optimates, continuo in hanc ſectam, veluti ad certiſſimæ manumiſſionis genus, fucata profeſſione ſecedunt: non ignari, quod ſibi præcipue noceant, ſed tanti eſt ſuo errore æmulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam? Quid de myſtis Deorum? Vbi illos caſtitatis ſuæ tædet, impune maledicunt religionibus, & inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephanijs dedunt. His exemplis, illaque diſſerendi, & viuendi licentia, labefactatur vulgus; vt primum qui Dij aut qua ratione colendi ſint dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Nnminum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimulque in publicam pacem ſerpit, & ægræ Siciliæ carpit vires: quæ nunquam in priſti-num robur exurget, niſi prius Hyperephanijs ad ſaniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi ceſſant, ait, vna mole obruere incendium? Quidue grauantur iſto ferro hanc tabem noxioſiſſima contagione ſerpentem excindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrũ ad hoc promitto; Neque me vnquam gratioribus victimis operatu-

rum credam, quam si eorum sanguinem Dijs dabo, vel meum adactis vulneribus ipsi libabunt. Hæc te Meleandro dicere Ibburranes,& ad hæc bella eum vrgere equum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore succensum. Sed sunt tamen qui non sine argumento contraria sentiant; quia rerum successu compertum est, vt quædam animalia aluntur veneno, ita hanc sectam inualescere publicis malis, interque bella & clades saginari. Alias igitur artes, easque mitiores quæsiuere, quibus maculam Sicilia eluat: crediderunt que Regũ prudentia, absque ferro & sanguine, morbi sæuitiem ponere posse. Si quid vero ipse sentiam queris; neque cum illis pacem neque bellum simpliciter volo. Nam si quietem possunt, pati, non hos, puto vllis motibus solicitandos. Sin in Regem remque publicam seditiosis consilijs sponte insurgent, ferendos non arbitror; sed vi armisque premendam vesaniam superbe furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos seueritas. Totis regni viribus enitẽdum ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius vindicandũ est facinus, quo ipsi ferocius solent grassari in cunctantes; nostramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc secta, ferendo, parendoue, (vt solent meliores disciplinæ) quærit sibi incrementa: sed iurgio, rixa, tumultu, sua facinora assueuit asserere. Ferro igitur, & plusquam æmula ferocitate, censeo in eos esse agendum quoties suis iniurijs Regem ac Patriam lacessent. At si seditionibus, si rebellio abstinebunt, patienturque mitius se haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Iam enim in plures serpsit labes quam vt singuli inter eos scribi possint,

sint, & citari à lictore. Ac præterea iuuente abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egestas, nunc ipsa armorum cupido sic versat, vt non iure aut pudore æstimato factiosis det nomina, & in militiam coeat quantumuis Superis mortalibusque auersam. Ita multi, dum armis certatur, accedunt spe prædæ ad istos Hyperephanos, qui eos in pace deuorent: & Reges bello illato plures de nouo reos faciunt quam de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per se tenuia ac soluta facile rumpas; At si ea inter se violento implicas nexu, quo fortius premis, eo validius stipantur, coeuntque denique in funem cui frangendo nunquam suffeceris: Sic isti per se forte negligentiores suarum parttum, vbi intentatos iugulis vident enses, qui coactam, idest, vt existimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, interdum furioso & quem ægre exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (si ipsi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi sunt: quo tempore nihil ex publicis latrocinijs habent quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduersantium feruore, plurimum quoque de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt; ex cuius amicitia in illo sereno omnia pendent. Is autem si non tam odio quam contemptu prosequetur eorum disciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget; Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam eiurare, saltem liberis suis consulent, magistrisque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuantque in regia gratiosi. Nam qui cœlo, argumenis veterumque præceptis, nam pertinaciam anteponunt, adhærentque Vsinulcæ; vincen-

tur, mihi crede, hoc honorum aditu, & ſpe regiorum munerum caute præcluſa, præſertim ſi non hæ pœnæ legibus publice latis in eos conſtituantur (nam id ipſum ſatis iratis eſset ad quæſtus, coniurationemque & contumacia arma) ſed lento quodam vſu, Principiſque ingenio, nequaquam in eos diuidentis reipublicæ munera, quæ conferri alijs poſsunt, neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera ſit in eos manſuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipſis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non ſuo, ſed ſectæ & inſtitutionis vitio peccant; abſque hac eſset, recta indole, pareſque maioribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule præſtat, quam euerti, aut ad inſaniora adigi neceſſitate. Iſta vero vtcumque lenta remedia, paulatim Hyperephanijs neruos exſcindent; & qui ſpecie altioris ſapientiæ coaluerunt, tandem ſegni nec irritata vetuſtate, philoſophia quoque excuſſa, atque contempta, quæ exoriens tanti ſupercilij fuit, non ægre ſoluentur. Sed hæc ſunt ſolidioris pacis conſilia; quanto huic regioni numina reſtituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe; quidquid fama iactetur, ad eorum religiones acceſſurum non arbitror, nec, vt illi factioni commendetur, id eſt, vix Siculorum quadrageſimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixiſſet, Archombrotus ad cœnam vocauit, monuitque familiariter, vt & ipſe Hyperephanijs perbenigne vteretur, Nam plus illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditijs, exemploque, & ſobria diſſertatione, quam profeſſo, ſemperque mutuo faſtidio, poſſe.

Iamque maturis apud Lycogenem rebus di-

cta

cta facinori dies erat, medio vere, ad decimum mensis, qui Thargelion vocabatur. Eristhenes haud procul Epeircte prædium habebat, & saltum in eo, quem intactæ diu feræ impleuerant. Is destinata insidijs die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare susceperat; si procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam signis tabulisque spectandis in ædium penetralia cum paucis deductos, adorturus, emissurusque per posticum celerrime tradendos Lycogeni. Si restitisset Meleander, aut ad auxillum pertinacius peruocasset, eum interimi placuerat: Satis esse si potirentur Argenide: Quod si Meleandrum eo die omnia, aut valetudo, intra Epeirctem tenuisset: tunc Lycogenes ad eum opprimendum cum subito exercitu adesset. Hunc enim illo die Syracusis esse volebant; & ad eum suæ factionis homines, tanquam Procerum vrbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemque dicere publicæ causæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipsum ante collecta, rei nouitatem suffragio asserturus, & viribus. Descitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magistratuum fraude, quorum multos sibi subuexerant; denique sponte animis ad seditionem spectantibus.

In hunc modum institutis vtrimque consilijs, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici solicitudine icta, cum & Poliarcho & regno studeret, eximiæ diligentiæ erat in ijs vrgendis quæ apud Regem amici censuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arsidas reuocandus; & qui hæc curaret, fidum hominem res poscebat. Nemo, extra vnum

Archombrotum, deprehendebat priuatas in virgine curas. Sed illum amori assidue sæuienti pene iam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho studia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa consilia. Super omnia seipsum accusabat, quod reducẽdi Poliarchi author regi fuisset; adeo vt interdum sumeret impetum adeundi secreto Meleandrum, & contraria sentiendi: Sed pudore coercitus, simulque reueritus Argenidis iram, tam peruicaci cõsilio abstinuit. Accidit forte, vt ad Meleandrum iret, super Arsidæ reditu cũ filia colloquentem. Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo vt suæ causæ patronum hilariter intuita: eum quoque solito familiarius salutauit; ignarumque cur hæ ad se blanditiæ essent; ita affecit, vt subitæ confusus lætitia, vbi primum licuit, ad colligendæ vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec securo gaudio multũ animi incertus, ita denique sibi loquutus est. Te autẽ esse fœlicem? Te amori litauisse? Quid enim? Nõ frontem Virginis vidisti? non oculos? cum venisti, non tota exilijt? Infelix! nimis inepte meam spem indulgeo. Nunquam Dij tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempestas, nulli casus illustrant. Eximijs vero amoribus fortuna intercedit, vt ipso labore sint preciosi quærentibus. O stultus, nec illa salutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitum ipsa portenderit! Heu mihi! quod vix cogitare sustineo, num hæc beneuolentiæ signa Poliarchum petebant; & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem sententiam mea iuui? An grantis species fuit qua patrocinium rursus meum pro illo deposceret? Non est tanti, non per Argenidem, vllus amor. Nec volo

Argeni-

Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienæ fœlicitatis minister in eam cladem pugnabo? Ego vilis ab ectique animi pene ad seruilia officia amabor; & Argenidem alleri tradam? Erras tamen Archombrote, si vi agendum putas. precibus, patientia; obsequio, impetrabilis amor est. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inuerecunda esset oratio; Nolo vt ames Poliarchum? Vix austerus aliquis pater sic iuberet. Quæ ametur indigna est, vel præstantissimum amabit. Virtute, gloria, fama in Poliarchum certandum est. Et tua quoque interest hic eum reuocari. Semper enim de absentibus tenerius & quadam miseratione sentimus; Præsens autem vt placere Argenidi poterit, sic aut rixa aut fastidio esse ingratus. Explorabis cur ametur, aggredierisque eadem virtute virgini te probare. Quicquid aget, effectu superabis: & si cæteru fœliciter non cedent, ferro deijcietur. Facilis erit ad iurgia pugnamque occasio. Vt sit vero fortissimus, tamen fortior amor est qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipsius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere assuescet. Sæpe autem vbi adoleuit beneuolentia, longe ad alias causas valet, quam propter quas esse incepit.

Cum Archombrotus in hanc sententiam coegisset reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouæ indignationis mœrorem præsentiori causa deductus est, Persuaserat enim Regi Cleobulus, vt, quæ munera ferrentur Poliarcho, tanquam ab Argenide essent. Ipsa exors facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundum te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub eius precibus

tuas latere, & qui fortasse durior nobis esset, certe non litigabit cum virgine. Meleander mirifice probata sententia; Age, inquit, restat, & munus & hominem qui ferat deligere. Timonides strenuus iuuenis erat, fideique in Poliarchum notæ; quem mox Argenide suggerente, huic furtiuæ legationi Rex destinat. Hoc ita constituto, iam quod munus mitteretur, inter se pensabant. Forte mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerunque inutilem vanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex serico texto, quod totum varij generis lapilli sic implebant, per suos colores distributi, vt aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores sequebantur, hic excipiebant venabulis. Pretium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poetæ opera, quem suo fulgore ad hos versus rapuerat.

Dicite surgenti confinia littora Phœbo;
Quam nitidus vestris hic Deus exit aquis?
Cum tingit virides hilari fulgore smaragdos;
Aut facit, ò adamas, te sibi luce parem;
Pallẽtemve onychem, varium vel iaspida miscet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit;
Cæruleasque notas & flammis implet, & auro.
Ceu variat puras comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud vno cuncta sub littore gemmæ
Nascuntur: Nam cui gloria tanta solo?
His nitet immensus Ganges, his flauus Hydaspes.
Est & Erythræi lucida conthasali.
Vna omnes armilla tenet; per omnibus vna;
Omnis in hac oriens lucida texta coit.
Di superi pretium nitidæ formamque coronæ!
Quam volet amplecti tantã corona manum?

Vt notat insolidis lux alternata lapillis!
Oraque venantem quam bene gemma facit?
Diues in hic ceruus, quem ditia tela fatigant;
Et leo, quem pretio cerno tumere suo.
Lemnius? an nondum Telchines naufraga saxa
Artifici gemmas sic posuere manu?
Digna quidem Iouis hac vibrare armilla lacerto,
Cum quatit imbrifera luce coruscus humum:
Ipsa licet diues; placuata hoc munere Iuno,
Poneret offensi iurgia saeua thori.
At te seu viri, seu fama gloria tangit,
O quisquis tanta brachia dote coles;
Vince animo censum; ne het optima saxa puten-
Tuque genus Pyrrhae vilior esse lapis. (tur;

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt; quippe quod se sua mole non proderet. Furto enim rem agi. Arma, aut equos, si mitterentur, conspectum hostium non posse defugere. Praeterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non foeminarum magis esse quam virorum. Aptissimum itaque quod foemina viro donaret. Rex antea, cum illam mercator obtulisset, quia maiores curae instabant, pene vilem habuerat; Apud Eristhenem tamen erat, vtique praefectum aerario, iussumque inspicere ex artificium fide an in rem Princeps emptio esset. Tunc vero, ne quisquam miraretur confestim hanc emi, Rex talos poposcit, & cum Argenide sedens, ac spontae inferior; quasi victoriae praemium armillam statuissent. Eristhenem accersit, imperatque quam possit rectissime eam Argenidi conciliare. Eristheni siue sua sedulitas, siue fortuna nondum Meleandro propria, iam suspicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari, Credidere a sua coniuge ortum suspican-

di initium, quæ cum Argenide & Selenissa frequens, sæpe obliquos de Arsida sermones iniecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed postquam Rex armillam, tali ærarj tempore, emi præcepit, adeo illi aucta suspicio est, vt illico ad Lycogenem scriberet, vereri se ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitij atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is forte tunc aderat) in hunc maxime sensum rescripsit; Nihil consultius quam vt armillam, quando quidem apud Euristhenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepisset, haud dubie lacerto circundaturum, & tabem per gestantis calorem in vitalia peruasuram. Sin Rex eam dedisset Argenidi, rem tempore posse sciri. Nam venenum non ad tactum statim nocere; Admonituros autem ipsos prætextu aliquo de peste quæ latebat, latrosque ingentis fidei nomen; substituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eristhenis erat, quod noxiosissimum miscuerat tollendis inimicis. Ephyræi, seu miscendis veneno poculis, seu sagittis imbuendis præcipui, dum illuc colonias vehunt, conduntque Syracusas, hanc olim turpissimæ calliditatis artem quibusdam Siculorum tradiderant. Et Meleander ea peste tentatus, hactenus suorum cura euaserat; cibum Regis, & vestes, ambitiosa cura seruantium. Tanta autem veneno acerbitas, vt non modo gustatum sæuiret, sed ex diutino contactu insinuaret virus in cutem quam calor laxauisset. Eristhenes veneficio perpetrando nullum adhibuit, sed ipse in dilutum toxicum interiorem armillæ partem misit, byssino vtique texto mollem, quia iungenda brachio erat; cumque crederet vim succorum satis infusam, eam
in

in pyxide defert ad Regem, qui tanti sceleris ignarus, omnibusque præter Argenidem semotis, vocatum secreto Timonidem monet eam fidem exhibere qua dignus censebatur. Ostendit deinde cui ministerio sit delectus, & litteras tradit ad Arsidam, sua manu ita scriptas. Timonidem quem vides, Arsida, ad te misi. Ei sic auscultare te volo, vt me loqui existimes; quicquid dixerit, egeritve, ratum habebo. Scias tamen, quo celerius cum hospite adueneris, eo te futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex composito de recessu fluxæ vestis pyxidem profert; &, Hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer. Eam meo nomine accipiat; vna illi has litteras dabis, alterasque ad Arsidem. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro ostenderat: frigidos enim, nec amicitiæ suæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri, & inter obsignandum haud ægre mutauerat, alijs quos ex mutua necessitudine scripserat præparatis. Quia aptem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur dissimulatione suspicio, spargere apud suos Rege authore cœpit, se Italiam Africamque visurum vacationem impetrasse à regia; Iuuenis erat, & commodum accidit, quod pridem transmarinæ peregrinationis studio ictus, æqualibus suis ea vota iactauerat.

Sed Eristheni ad insidias inuigilanti, pleraque nota, & suspecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire conijciens, quo verum erueret, in fraudem commentus est, In ipsius clientibus iuuenis erat, qua nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Callidum autem & ad ea quæ preciperentur impigrum esse cognouerat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato

equo

equo persequi: Simulare deinde è Rege se missum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis vultum obserua. Si annuerit, aut visus sit dubitare, tanquam mandato satis functus, ab illo protinus abi. Sin quid velis ignarus sit, vt facile deprehendentes, qui ipse vocetur, tanquam dubius sciscitare. Vbi Timonidem dixerit, petet ignoscat errori; alium nempe te quærere; Et inde, si potes, sic discede ne sciat quam viam institeris. Sin, quia ignotus es, hærebit, & qui sis exquiret; ex Selenisse cognatis te simula recens transmissum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille grauiter mandata exequutus, nec à solertia, nec à fortuna aberrauit. Namque Timonides vbi audiuit de armilla, quod rem secretissimam sciret, hominem suspectum non habuit: Ire igitur iussit, & Regi renunciare esse omnia in securo, Satis sibi hæc arcana esse mandata.

Sic eluso Timonide, cum iam de consilio Regis constaret, Eristhenes omnia confestim perscribit Lycogeni, ne siue Timonidem capi insidijs, siue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cum Regem iam non segnem, sed ex aduerso struentem consilia, timidius sperneret, tandem nouo facinore visum est opus, quo inclinaret in Regem maleficij à se patrati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putasset, ipsum solicitare ad fœdera Poliarchum, eique scribere hoc exemplo instituit. Lycogenus salutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hostiumve delectu erraueris, hic dies aperiet, Me tanquam inimicum insectatus, Meleandro vtinam non plus æquo tribuisses. Sed omitto

to præterita. Nam neque iam te accusari humanum est; neque in eo statu sum, vt anxie me excusem. Malo te ex beneficijs meis scire, quam verbis, vter nostrum in pristinis odijs peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infensum, & vindicem, cum timeret, ad nefarias artes confugit, factusque de Rege veneficus; armillam infamibus illatim succis, tanquam pœnitentiæ suæ confessionem, mercedemque iniuriæ, tibi misit. Hanc tu caue gestaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimentum fidem esse non curo. Si igitur vel damnatus est seruus, vel humaniori consilio iumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Nisi intra quatriduum morietur, ergo qui viuam indignus sum. Si sapis, illum ipsum pestiferi doni latronem; illum Timonidem coges, vt mortem induat quam tibi non inscius porriget. Ego has insidias, quas ægre detexi, te rescire ex me potissimum volui; ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino sub inuidia mea pereas. Nam quis ex hostibus, non te potius iactet à me quam à Meleandro esse sublatum? De cætero, vt voles, gratias ages. Si infestus esse pergis; est quod publice te vlciscar. Arma, consilia, vires in expedito sunt. Deos cæptorum auspices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia meliorem mentem dabit, volesque coniunctis mecum viribus vindicare iniuriam; spondeo nec té fratris, & quoniam hæc mea ætas est, nec patris gratiam me viuo desideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei seruo cum his mandatis dedit, vt dispensato itinere ad Poliarchum perueniret octiduo postquam eodem Timonidem aduentasse constaret. Neque

querem esse difficilem. Messanæ vel Rhegij, in portu aut vrbe, tanquam aliud agentem, de aduentu Timonidis posse habere quæstionem. Hæc autem improbæ solertiæ ratio erat, vt octo toti dies interessent quibus noxium textum gestare Poliarchus, eoque interimi posset. Nam si extincto superuenirent hæ litteræ, quantæ inuidiæ in Meleandrum forent; Sin forte Poliarchus tamdiu armilla abstinuisset, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in posterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarsurum, quem tanti indicij fallax scena damnaret. Etiam Regem audebat contumeliose appellare; quia hæ litteræ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus in quod a coniuratis erat constituta defectio.

At Meleander dimisso Timonide totus in eo erat, cum Lycogene Oloodemum de se polliceret; vtrumque igitur litteris aduocat. Lycogenes nondum maturis ad secedendum rebus, parare constituit, & aliquos paucos dies esse cum Rege. Sed Oloodemus accepta Regis epistola, non prius ad Regiam quam ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis consilijs suspectum illud fuit, quod vtrumque Meleander accerleret. Si quid atrox parabat, liberius in ambos quam in alterum esse ausurum. Nihil securius, quam vt Lycogenes simulatione valetudinis absentiam excusaret, & Oloodemus explorandis consilijs iret ad Regem. Is ergo à Licogene profectus cum intrasset Epeirctem, Meleandro protinus salutato ea vespera ad cœnam admissus est. Dedit quoque litteras Regi, excusationem Lycogenis ferentes; Illi enim sonticum morbum esse, nec aeris patientum. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eadem qua petebatur simulatione non

pauca

pauca degenere inualetudinis quæsiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accersit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui venire contempsisset: quid etiam Oloodemo, & Eristhene, qui pari fiducia, qua ille imperium spreuisset, adesse nocentes sustinerent. Archombrotus, & Eurymedes nihil dum mouendum putabant; sed Lycogenem adhuc alia fraude tentandum. Illo libero frustra in cæteros fore sæuitiam. At Cleobulus: Ego verò arbitror, inquit, nihil de præda quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, nisi concepti sceleris conscius esset, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuisse illusurum? Dij dent meliora. Sed quantum coniectura, & fidorum hominum nuncijs assequor, & mox isti furtim abscedent, & nos illum cum armis aspiciemus. Videte quid sentiam. Rex hominem rursus accersat. Tergiuersationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim, & Eristhenem per homines fidos sic seruari intererit, ne teneri se sentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum est. Multum Lycogenis viribus decedet, si tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea seueritatem, in multorum animis reuerentia aduersus Principem, timorque supplicij, vtilissima mutatione sequetur. Visus est optimè dixisse Cleobulus; Et ex illa sententia, Rex postridie Lycogenem scripsit; additoque ad blanditias imperio, ad se venire imperauit. Ille magis, ac magis suspicionibus plenus, non modò non paruit, sed & per nuncios monere Oloodemum, & Eristhenem cœpit, vt ab aula recederent. Beneuolentiam Regis insidiosam esse. Ac præterea aperta iam vi opus.

Quip-

Quippè ſtatutum bello tempus appetere. Neuter ſpreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam ſe fefellere; ad quem duo de Eriſthenis familia diu ante pecunia promiſſiſque ſolicitari multa de domini rebus internuncios ſępè retulerant. Illis tunc authoribus ſciuit, præparatos ſub Epeirčten eſſe equos, quibus noctu Eriſthenes vteretur. Lætus Rex, quod eorum furtiua diſceſſio futura in criminis partem eſſet, imperauit Archombroto, vt ſub ipſo deprehenſos facinore vi ad ſe retraheret. Et ille haud remoratus imperium, ſedulo, quæ in rem erant, maximè ex Eurimedis mente, inſtruxit. Sat conſtabat, cum paucis erupturos ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus aſſumpſit, iiſque Hiſpanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent, in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem, vt Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt. Ipſi deinde ſequutus eſt, accinctoſque paulum à via ſub veteri, & opportuno tecto continuit, qua neceſſarius à Regia diſceſſuris tranſitus erat. Diu in ſtatione non hæſerat, cum Oloodemum, atque Eriſthenem per lunam agnoſcit, tribus omninò ſeruulis comitatos; celeriterque & demiſſis capitibus euntes. Ijs ergo cum ſua militum decuria obuiam venit. Et, Quo te, inquit, Oloodeme? quo te Eriſthenes? Sontium per Iouem eſt iſta molitio. Cur noctu? cur ſimul? cur inſcio Rege abitis? Vnde iſta circa vos à ſeruis, ab amicis, ſolitudo? Obſtupuere deprehenſi. Ille verò correptos, & ſubito malo horrentes reduxit. Tres viris inde permiſſi ſunt, qui noxios ſeruarent in carcere. Fugæ erant manifeſta veſtigia: Ecquid haud procul cum ægra ſonibus parati, &

vrba-

vrbano ſub amictu veſtis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & poſtera luce cum id renunciatum Ibburrani, & Dunalbio eſſet (qui tunc fortè ad Apollinis templum non procul Panormo profecti, ob Antenorium fani Antiſtitem ſuauiſſimæ conſuetudinis virum, illic diutius morabantur) citati haud mora quadrigis ad Regem reuecti ſunt; qui amplexus venientes, poſtquam rem ordine enarrauit. Si me Dij amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo. Nunquam me ſaltem iſti inultum deſpexerint. Neque me impiorum contumacia mouet, ſparſis ſcedijs minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum vnus, in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius, & Rege ad alios diuertente, horum verſuum lectione cum Ibburrane inhorruit.

Redde viros, quid ſæua paras; & fraude tyrãnus
Imbelli, haud vllo deuictos Marte fatigas?
Hoſne duces, hæc Sicaneæ decora inclyta terræ
Ferre ſitum, & fœdo ſqualentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia pallæ,
Nõ quæ ſceptra manu, non quæ ſtãt vincula frõte,
Obſtiterint. Ruimus caci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes.
Teque haurire ſolum. Sed noſtra debitus iræ
Talis eris, qualis ſub crimine decolor ipſo:
Ignotuſque ſuis, Tyrij pro vertice montis
Horruit iratos Pantheus concurrere thyrſos.
Diuerſumque trahi pectus; vulſoſque per artus
Ire animum, & ſparſum campis ſpirare cadauer.
Et tua quod noſtris nondum penetralia flammis
In cineres collapſa ruunt; ne crede remiſſas
Irarum pauitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex ſæue tenes. Hi ſunt tua fata, nec vltra

Quam spirat lux te alma manet. Meleagria non
Mater in arbusto seruabat stipite natum. (plus
Hos serua (si dura tui) ceu pignora vitæ.
Incolumesque velis. Vel si meliora monentem
De te audire sinunt, genti tam iusta petenti
Redde duces tantoque exosa munere pacem.

In his motibus regia erat; cum Timonidem aliæ in itinere turbæ versarent. Viæ ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimissus triduum in suo prædio inuitus consumpsit omnium causa, quæ haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Messanam ad Arsidæ coniugem venit. Insana tempestas tunc maria exercebat, aquis, ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu soluere ausus. Interim quassabantur nauigia, vndis mutuo cogentibus allisa; vel eiecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex ea peste superfuit confestim instaurari præcepit, agique à littore, necdum satis constanti maris pace. Præter suos nullum in naui vectorem recepi passus; iam tenebat medium freti; cum occurrit recentis naufragij nefastum nauigantibus spectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus, ex qua tamen eminebat adhuc malus; quia non euersa, sed depressa desederat. Et quod omnium atrocissimum fuit, stabat in antemnarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallida, & emorienti facie, nisi quod vento adurebatur: Ille manu nutuque (fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem) orabat eripi morti; & omnium misericordiam non ægrè elicuit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cumque ille se de malo deorsum duxisset, propè rigentem excipiunt, adducuntque Timonidi. Tum verò laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semia-

mianimis super constratum nauis se diu explicuit; donec vini odore excitatus, iussusque à Timonide dicere, quis esset, quove euntem tetigisset hæc fortuna; Rhegium; inquit, patriam habeo; censum ex nautica arte. Nunc in Galliam cursus erat: quo egregium virum deferendum susceperam. Mare videbam non à tempestatibus tutum. Cœlum enim modico vento, sed incerto agebatur; & tristior aer horrebat. Itaque à portu soluere non volebam. Sed cum sæpius iussus processissem in altum, primum auræ inter se pugnantes nos alternis rapuerunt in auersos, & contrarios cursus: destituerunt deinde simul omnes elusum nauigium; Ego in tam subita pace acrius, vt oportuit, timens, comites cœpit hortari, vt remis eluctarentur pigritiam maris. Quippè illi sereno proximum malum esse. In Siciliam igitur, quam vicinam sors dederat, ratem appellarent. At ille qui nauigium conduxerat, negat sibi placere Siciliam; stringitque demum ensem, recisurus manus illius, qui in eam primum partem remum egisset. Inter has cunctationes dies absumptus est, & mox luna igneis cornibus ventum exciuit. Tum verò non per gradus, vt solet, tempestas intumuit; Sed direptus subito aer ita miscuit maria, vt iam à principio mihi artem eriperet. Versabantur incerti quid exigeret ventus, mediam nauem aduersis complexus turbinibus. In his malis cum exacta nox esset, diesque afferret tristiora, capillos deponimus nihil pro futura religione: Ecce enim improuiso exitio hæsimus deprehensi in breuibus; Cumulauerat arenam vix procellæ, proramque tenebat. Iam tabulata soluebantur; & nos vtcunque remis, & contis tendamus in puppim, cum ille, cui operam locaueram,

ram, cum suo liberto, duobusque qui proximi erant nautis, in scapham descendit, & fune præciso haud dubio naufragio se permisit. Raptos per turbinem non licuit oculis sequi. Obstabant medij fluctus, quibus per scapha diu esse non potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos casus dolere. Fessa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! vt voce horruere! quam feralis pereuntium clamor, cum descendentem nauem mare contexit! Euado ego in arborem. Euado heu miser! mortem scilicet tantisper dilaturus, donec mersa carina in latus procumberet, & malus sequeretur. Sed supra spem Dij fauerunt; arenisque circum vallantibus adeò veluti fundata stetit ratis, vt me incolumen illa arbor præstiterit; quæ nunc non sine vtilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt maturè ab istis breuibus deflectant. Biduum iam est, ex quo tristi amplexu lacertos ad antemnam continui, desperatione potissimum, & frigore exanguis. Nam nec somni, nec cibi memineram. Cùm autem Deorum placata vis vestram opem monstrauit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lacrymis: Sed Timonidem altior cura subijt, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufragio illo laudatus? Ab Italia veniebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur sociorum fata deflentem, vt natasent, vt cautium eminentiora amplexos sæui fluctus auulsissent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegij erat, an hospes? Ille se nihil præterea scire respondit, quam quod Arsidas

las Siculus, cui opima Regij prædia erant, conduxerat nauem, & proficiscentem amicum ad portum produxerat. Obriguit Timonides, & velato capite, quo liberius posset ingemere, descendit in secretam partem nauigij, iussis remigibus quamquam prosperum ventum omnibus viribus iuuare. Haud multo post Rhegium applicui, nautamque seruatum sequi se iubet, & ad Arsidam contendit. Ille tunc forte media luce in scimpodio cubabat, varijs cogitationibus miscens animum proximi luctus ignarum. Sed cum de amici aduentu admonitus, prosiluisset ad amplexum, læta verba, & hosp[illegible] inge- rentem Timonides suspirio prosequutus; Quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arsidas? Nos miseros! an & ego te ipso plu[illegible] scio? Inter hæc dicta nautam admouit; quo viso Arsidas subito metu præsagia cladis hausit: & iam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, ò nauta, quod tibi tradideram, ritè alicubi exposuisti? Nam destinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille: Solum me naufragio superstitem vides. Nauem, socios, vectores, omnia, sæua tempestas tulit. His auditis Arsidas multo gemitu planctuque turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat pene exangui de ordine mali quærere; sed cum Timonide in cubiculo secretus, acerbissimum funus, & fata iniqua, terrasque indignas Poliarcho, aliaque in calido, & furenti luctu consueta, ingeminabat. Cumque post multum lacrymarum Timonides rogaret, ecquo illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi consilium? retulit Arsidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam suspectum fuisse Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere isthic Lycogenem: & quam facilè ab aduerso littore mit-

mitterentur sicarij. Galliam ergo petere statuit, patriam, vt arbitror, suam; illinc ad nos celeriter reuehendus. Sed fatorum scilicet inuidia fuit, ne hominum genus se tam vicino immortalibus viro diutius iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter singultus agens, litteras Arsidæ tradit, armillamque ostendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium gemmasque mirari, per dolorem non licebat. Eaque vespera luctibus data, ambo constituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid speraret, aut ipsi necessarijs temporibus Regis abessent. Suspicabantur iam armis infestam esse Siciliam. Circumegere itaque cursus, vt in Epeircte potissimum portu terram subirent. Varia, vt sub vere, & irrequieta flamina erant; septimusque demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admouebantur littori, eo crudelior miseros luctus agebat. Recedere terras amassent modo omni remigio quæsitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominosis non eos habiturus? Præcipuè Arsidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quam Argenis; Possetne videre morientem, &, quod est crudelius, illam tristi oratione occidere? Quo supercilio exprobraturam, quod à Timoclea inter hostes fœliciter seruatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixè commendatum? Hæc & similia reuoluenti minimum erat, quod fidei, & operæ præmia sibi perierant; Verebatur virginis iram, & illius oculis accepturus, an viuere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut mora mulceri. Num enim quod Meleandrum

drum

drum scire interreat non statum ad Argenidem perueniret? Ac vt silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentij quam sermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriusque familiares, festinaturi tantæ cladis nouitate sibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portus applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primum omnium amicis seruulisque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priusquam ipsi Regem adierint. Superato mox calle qui in oppidum ducit euadunt in atrium Regis; & illic (ô mixturam fatorum mirabilem?) neminem prius quam Gelanorum aspiciunt, duobus Siculis medium, & temere læto vultu spatiantem. Prior Arsidas vidit; & ad idem spectaculum Timonidem veste prehensum rapiens, aliquandiu impotens vocis, manu protensa anhelauit. Mox reddita voce, An monstris deludimur: inquit, aut quæ ista rerum omnium mira confusio? An non illic est Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragij fuisse comitem constat? quis hunc Mercurius reddidit miscuitque viuentibus? Horrebat Timonides: Nec responso Arsidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipse visis amicis vltro obuiam properabat. Sed hi muti stupentesque nihil nisi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arsidas, Saluum te video Gelanore? an vmbra es; tibique & naufrago domino saltem inanem tumulum quæris; Gelanorus deponere iussit hos metus. Viuere seruatum à fluctibus peiratisque Poliarchum. Ab eo se missum ad Regem. Epeircten proxima die venisse. Auide illi rem omnem quærere cœperant; qui casus egissent, quæ salus, aut fides, perdita naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præ-

uertit, qui è fenestra conspectos præcepit aduocari, alterius scilicet prodigij suspensus ambagibus, quas per eos solui posse sperabat.

Nam vt nauis qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis est, cœpitque vndarum pondere deduci, ipse cum Gelanoro nautisque duobus in scaphulam se recepit; Nec vento obluctabantur; nisi quod dispensatis remorum ictibus negabant fluctibus latus scaphæ. Ita proximum promontorium circumuecti, extra conspectum nauigij fuerunt ex cuius ruina profugerant: Inde mitius vrgentibus ventis, cum adhuc per multa spacia errarent, allisa est cautibus scapha quas vndæ humiles celabant, vectoresque destituit. Exiliere igitur in medium pontum, solidis sed imparibus saxis ita excepti, vt fluctus nemini infra poplitem essent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longe littora; nulla nauis in conspectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miserias. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nautæ, non vitæ spe, sed horrore interitus, aiebant in illis rupibus expectandum naturę fortunæue imperium. Sic de fato deliberantibus vila nauis est è longinquo iactari fluctibus; & ad se paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempestates comparatus, pertulerat maris sæuitiam: & iam remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, saxa latere in ea regione, quorum vicinam iam prodebat crebrior spuma, & fremitus in breuibus semper immanior. Detorquebat ergo nauigium, cum simul naufragiæ scaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo ante vexerant Poliarchum, & supplices passis manibus apparent è proximis saxis innocentes præter vehentium opem. Dubitauere

pitauere peiratæ an excipiendi essent. Nam quod precium auxilij; aut quid prædæ ex naufragijs erat? Humanitatem vero in illis pectoribus deleuerat artis suæ crudelitas. Quia tamen plerumque vectores commeatuum preciosissima suis vestibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque subito scapham, minus acri iam pelago: Ac ne in saxa inciderent, lenta remigia agebant, subinde scrutati quam alto æquore veherentur. Admoniti quoque sunt supplices, vt quam proxime fieri posset, ad scapham per saxi solidasque arenas accederent. Tandem rem fuere proposite, quibus porrectis proximam rupem suæ scaphæ peiratæ commiserunt. Sed obstupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus; simulque corporum, simul vestium pulchritudine capti, multa de prædæ felicitate inter se mussarunt.

Vbi autem è scapha in lembum recepti sunt, tunc non dissimulata perfidia veluti captiuis catenas inijçere audent, ad hoc monstrum stupente Poliarcho; qui stricto mox ense, Quid vox autem viri?(inquit) quæ odia? quæue rixæ? aut quid tam subito offendimus, modo digni quos per vestra pericula fluctibus eriperetis? Neque segnius Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cum nihil Poliarchi sermonibus fracti, sæuius tumultuarentur, ensesque expedirent, non distulit Poliarchus armis vti, & catenas sibi indere conantem ita multauit, vt in ima viscera ferro descenderet. Huic cum alium addidisset compari fato; victor quoque vnius Gelanorus sese patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, vtrimque hostibus frontem obijciunt. Fractis etiam remis, qui forte iacebant in naui, raptas palmulas, instar cly-

peorum circumegere capitibus.Nautę vero quos cum Poliarcho captos catenis peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipsi contis arreptis ausi sunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris constricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miserorum Poliarchus sibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum discidit ferro, prouocauitque ad ingenuam in sceleratos pugnam. Et hi certatim sociorum vincula soluerunt, vt iam pene hostium numerus æquaretur. Tredecim omnino peiratæ fuerant. Ex ijs ceciderant sub Poliarcho duo vnum Gelanorus abstulerat. Nautæ vero, atque seruitia à Poliarcho liberata, in se quinque auerterant. Ita res cum alijs quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et vnus clauam spinis ferreis horrentem in ceruicem Poliarchi simulans destinare, subita fraude, adegit ad latus. Nisi lorica obstitissent, quam magnos Argenidi luctus hæc claua faciebat! Sic quoq; multis quidem, sed non altis vulneribus intrauit. Accenditur violentius Poliarchus, nec cunctanter suo hosti claua extorta cerebrum miscet, magna atque intrepida voce Gelanorum ad victoriam hortatus, qui & ipse iam in duorum sanguine victor haud segniter perculsus instabat.

Timidi, qui adhuc ex clade supererant, sese in aliam receperunt certaminis partem, qua scilicet liberati vinculis captiui dimicabant. Sed & illis successu partium geminata ferocia erat. Inclusi prædones hinc ab ipsis, inde à Poliarcho & Gelauoro, ita mulctari cæperunt, vt ægre inhibuerit Poliarchus quin omnes caderentur. Eos enim capi malebat, maturisque supplicijs

seruari.

ſeruari. Tres igitur ad genua prouolutos in vincula conijci iuſſit. Et inter gratulationem miſerorum, qui eo duce de latronum poteſtate exierat, ſuauiſſima conſolatione perfuſus eſt, quod publicæ ſaluti videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem Deum eſſe, ſupra mortale robur afflixiſſe perduelles; denique vnum dignum ad quem toto ex orbe vota miſerorum confugerent. Sed in vna omnium lætitia vox diſſona erat. Qui enim ſolis loris conſtricti fuerant, iamque ſentiebant libertatem, ſibi & patrono ſine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, ſolui petebant, dimittique in ſtatim à quo per ſeruitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius nauis dominus; quis gubernator, vnde peiratæ, omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus! Miſerere quiſquis es, Heros. Hanc ego meo cenſu ratem compegi; hanc & dominus & gubernator regebam, frequenti inter Africam Hiſpaniamque commercio. Forte ad oſtia Bætis appuleram; depoſitoque onere, Ibericas merces parabam; cum iſti latrones, vectorum nomine; mihi cladem impoſuere. Ne numerus ſuſpicionem faceret, bini ad me aut ſinguli venerunt. Neque eundem portum fingebant ſe petere. Hi Adrumentum nominabant, Clupeam illi, aut Vticam. Di mercede conueniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quo ſolertius fallerent, tanquam inter ſe ignoti egerunt, quamdiu in portu hæſimus, aut à vicino littore erat auxilium. Aſt vbi procul terris ventus impulit ratem, ſoporque in cœlo ſecuro nautarum pluribus irrepſit, ſubito impetu irrunt in nos; me de gubernaculo deturbant

bant:ſemiſopitos alios portant ad tranſtra, nexibuſque deuinciunt, & peiratico ſcelere iam pro vectoribus domini ſuo aſpicio ferri cœpere. Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro ſarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, vt occurrebant, nauigia, ſæpe graſſati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modo ſceleſti; exſcenſiones varias in agros fecerunt, & bene prædatos ad noua ſcelera littotaque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuiſſent, rediere ex Mauritania ad nauem, opibus graues, quantum ex eorum ſermonibus conieci, expilato per fraudem theſauro, quem Regina *Mauritaniæ* habebat chariſſimum.

His auditis, Poliarchus è predonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, verane eſſent quæ ex nauta audierat. Ille omnia ſilentio confitebatur. Sed de vltimo facinore intentius vrgebat Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ theſauris prædam egiſsent; quæ illis via ad facinus: & qua parte nauigij recondidiſsent furtum. Ille, gemmarum famam ſibi cauſam audacis conſilij fuiſse, reſpondit. Nocte concubia ſeptem ex ipſis armatos conſtitiſse in platea, vt ex proximis compitis, tanquam illic à Regina appoſiti, arcerent tranſeuntes, dum alij duo ferrum, quo feneſtræ ſpiſſiſſimo iungebantur, harpagine arreptum per ſecretas machinas flectunt, Ita, inquit, auditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare receſſimus, iuratque inuiolata hactenus præda: quia ab eo littore primum fuga, ac deinde tempeſtas nos tenuit, & ne tanta hæreditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis conſtratum

ſtratum Poliarchus latrone præeunte,arcaque reclusa,ingentes & plerumque muliebres ex Mauritania opes inſpexit.

Tum vero tanquam ad noua conſilia vocatus à fortuna,ſe collegit. Profectionem in Galliam Dij turbare ac differre videbantur: Per tempeſtatem curſu exciderat; nactus erat aſſuetam Africanis littoribus nauem,nec fuiſset humanum,recuperatas opes non ſtatim Reginæ nunciare. Et forſitan (ſecretus in quiebat) gloriam meam Cœlites curãt. Quicquid ſperi priuato habitu in Sicilia exorſus ſum, nolunt me perſequi meæ gentis fortitudine atque armis;Ne generi,ne opibus,ne exercitui, ſed mihi debeant quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auſpicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam, meaſque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus eſt; Equidem & Reginæ ſuas reddi diuitias æquiſſimũ puto,& vos quoque(nefarij) dedi ad pœnam. Nauigatio in Mauritaniam flectenda eſt, ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forſitan aliquot illic inſontes veſtri facinoris infamia laborent. Neque mora,dominum nauis, per quem de prædonibus cuncta cognouerat,eximi vinculis iubet, clauoque ſuccedere. Cæteros,qui erant in tranſtris,ſolui prohibuit. Nam & remigibus egebat per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortaſse vinculis ſuis dignos, nolebat poſse in ſe peccare. Itaque diligenter quæſitas tranſtrorum & compedum claues, cuſtodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in ſua lætarentur victoria;Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo ſtatis. Date modo Mauritaniæ oram, ita me amet Dieſpiter,omnes ire liberos iubebo.Quid graue eſt,ſi in redẽptionis pretium,

breuem sed mihi necessariam vecturam reposco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam cursus est. Illa mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferret finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita iustos remorum ordines instaurant; tanquam non Africam, sed suam domum, suas necessitudinis quisque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, vt cadauera in naui portarentur. Irasci maris Deos, & sæpe viuentibus periculi caussam fuisse eiusmodi pietatem in mortuos: Tres porro iacebant in lembi constrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non ausus est Poliarchus intempestiua humanitate repugnare omini nauigantium. Igitur inferis Dijs religiose excusauit quod insepultos abijceret; Vbi primum Africam dedissent, se vmbras in littore erectis tumulis collectorum. Facta igitur potestate, cadauera cœsorum corripiunt; At ne frustra quid periret, scrutari cœperunt, si quid in vestibus pretiosum lateret. Duorum spolia intra paucos nummos fuerunt. Tertius, tanquam delicatior, ambientibus institis tibias & crura velauerat: quas cum vnus nautarum detraheret, tabellæ eccidere, illic vt apparebat ad secretum repositæ. Cumque iussisset Poliarchus eos codicillos sibi tradi, linumque soluisset, veluti ad monstrum exhorruit, destinatas ad se literas, & à Lycogene quidem esse. Scribere ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad se per tot prodigia esse delatam? Cunctabatur oculis suis credere repetentibus hoc epistolæ initium: Lycogenes salutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, & curiosus inspector diligentiam Gelanori adhibuit, si quo lineamento possent vultus nondum more recenti confusos agnoscere. Sed ignobilem nuncium, &

de

de seruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab vtroque ignorari. Vbi vero diligenter vndiquaque inspectum est, num & alias literas aliaue prodigia haberet, exonerauere cadauere nauem, amicum an insidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miserat. Dum Timonides in prædio suo hæret, occupauerat iter, interceptusque à prædonibus, tunc in pugna ceciderat, tanquam dubitante fortuna vtrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totus scenæ ignarus sese ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficij accusabatur Meleander, delator Lycogenes erat. A Meleandro se ad mortem audiebat deposci; Lycogenes amicitiam spondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo missus ad se Timonides? Non se literas legere, aut satis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde restituit mentem, & iterato totam certam euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur. Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meæ salutis curam agit. Si vixisset qui epistolam ferebat, forsitã illi excidissent indicia, quæ viam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, est incertum. Secum deinde agitabat, an credibile esset, voluisse Meleandrum amicitiæ specie innocentem violare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda solertia. Hæc & similia animo versanti abijt dies: & nox per insana commenta animum deduxit. Varia agitanti consultissimum visum, si Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, sed cum hac ipsa Lycogenis epistola, quam

redderet Meleandro. Non liquidius posse verum deprehendi. Quippe siue in vero crimine, siue in falso, doliturũ maxime Regi vel de infamia inutilis frustratique facinoris, vel de iniusta suspicione. Ex illius & proximorum vultu, ac vocibus Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum, Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamsi Meleander hostis esse mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adiuuabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi, ad quam litteras, nisi Gelanoro, aut Arsidæ, non credebat.

Iam non modo erat Africa in conspectu, sed & Lixa, tunc Mauritaniæ caput, pulcherrimo situ ab cogitationum solitudine nonnihil Poliarchum deduxerat. Fluuius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miscebatur, vt in vtriusque vndæ confinio, non fremitus discrimen faceret, non spuma, sed color. Arbores quæcunque fluuijs gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cætera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio grauis, vbi paululum eses à mari prouectus, vno duntaxat studio recesserat à flumine. In vrbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui sunt in Africa pulcherrimus collis, & in eo Reginæ suburbanum quam dicebunt Dominæ villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis fessa, & ad negotiorum tumultum post alternam solitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea versabatur. Quod vt ex obuijs lintribus percunctanti Poliarcho relatum est, in proxima ora iubet anchoram iaci; Et ne remiges quicquam se absente turbarent, aut etiam à portu discederent, quærit ex Afris, nemone custos portus, aut cui magistratus delegassent fluminis curam. Præsto

licto-

lictores adfuere, & nescio quis redemptor porrorij: cui sic Poliarchus; Huius lembi custodiam tibi trado, quem Africæ interest saluum esse; dum fero ad Reginam necessaria quæ ex me intelligat Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnumque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori nauis, præmittitque versus collem,

Ipse cum Gelanoro sequebatur, loci formam curiosis oculis lustrans; quam recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxia arte quæsitus erat decor. Plura naturæ debebantur, cuius facilitas; atque ingenium, omnes artificum laborens præuertit. Rusticus ad vllam ascensus (nec læuigari Regina passa erat) obliquum colli latus sic dederat, vt circumuenire montem potius videretur, quam in illum eniti. Læuam itineris tegebant densi frutices, crebarumque stirpium inæquali viriditate lætissimi. Tumulli illic leues, crescente molliter campo, donec oblongum, & spissis opacum arboribus supercilium montis subito tumore consurgeret. A dextra conuales visebantur, vinetis hortisque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, vberrima pastu prata se eadem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipso montis iugo sublimis & sponte extensa planicies erat, in qua villam condiderant. Ad fores cum venisses, oblectabat oculos alia loci forma, prospectusque in remota liberior. Quippe ante vestibulum patebat hominum curruumque area capax, paucis, sed ingentibus distincta arboribus; ad quarum vmbram sedilia, & lapides mensas, milites custodesque extulerant. At vt editus locus erat, errores fluuij in valle monstrabat; montes quoque ex aduerso Magnatum prædijs distinctos. Vise-

batur a dextro latere pars potissima vrbis, per suos colliculos & templorum fastigia elatæ. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hyeme, & sterilibus saxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conspectus, & propinquam fœlicitatem blandius commendabat asperitatis imagine. Domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifici, quod venti, quicunque perflarent, admissi, omnem æstum temporabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radijs solis. Hortus deinde modicus, & porrectus in longum, Musis quidem erat dignus, & omnibus Dijs quos cœpit stirpium colendarum humanitas. A domo in illum porticus ducebat, in qua solebat Regina conuiuari, aliquot signis & picturis exculta. Iam vero sinistrum horti latus claudebat montis vertex, non illi vtique tantum horto, sed domui, saltuique, perpetuo contiguus dorso, & duntaxat parietis interiectu coercitus. Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei elephantis proboscide in tessellati operis alueum decurrens. At dextra ad prospectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantum erecto, vt lapsus in abruptum caueretur, & in eum innixi fruerentur viuarij subiecti spectaculo. Nam mediocre stagnum coercebant latericij aggeres; Pisces in eo variæ senectutis, quos ab horto Regina amabat, præcipitato in aquam pane, inter se concitare ad certamen. Porta ex hoc ducebat in exiguum saltum, quam facti manu calles, virgultisque liberi, secabant. Cerui in ea, & capræ, & cætera animalia in Africam importata; quæ ea pars terrarum gignere nescit: incisique Numidico marmore isti versus, qui lucum Dianæ consecrabant.

Alma soror Phœbi, quæ nunc per confraga cursu

Præ-

Præcipitas, volucri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, seu fortius ira
Intumet, & nostri fugiunt tua tela leones;
Numen Io nemorum: si te comitesque pudicas
Casta domus castaque iuuant pia iugera sylua,
Exaudi, mitisque tuos agnosce, nec vsquam
Hic, Dea, syluicolis sit Fœda licentia Faunis.
Hos tibi sacramus lucos, hac surget honori
Sylua intacta tuo. Tu nostris annue donis.
Et cum spumiferos iunctis in retia campis
Impellemus apros, & cum tibi sacra feremus,
Non occulta veni; Vel si inuidiosa precamur,
Huc ades ò quo more licet, cursusque tuorum
Sæpe canus & sacris aures latratibus vre,
Hic Dryadum committe chores, & Orcade multa
Cinge latus. Nũc vos nemorũ, nũc fontis in vmbra
Ludite, nunc magni qua subter viscera montis
Antra per agrestes exudant frigida thopos.
Illic si calidas exoluet fibula vestes,
Non erit Ogygius secretis arbiter vndis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere paruo
Terra necet., campis tumidus se tollet Orion.
Nec pharetram vultusque tuos venator habebit
Iuppiter, atque aliam cœlo dabit improbus vsam.
Hunc modo tu saltum Delo, Dictynna, sonanti
Annumerare velis, Lyciaque niualibus aruis.
Nec magis Eurotæ, nec sis magis incola Tindi.
Tum quæcunq; suos Nympharum exegerit annos,
In formas abitura nouas: cum frondea fiet
Arbor, & erectis attollet brachia ramis,
Seu quercus seu laurus erit; fac, Delia, nostras
Augeat hæc syluas. Erisichthonis impia clades
Hinc procul, & lucus nunquam sciet iste securim.

Longum esset singula memorare; vt natura inæqualitate locorum luserit, vt exiguo spatio retulerit omnes formas quibus totæ regiones varian-

variantar; vt ſyluam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, ſubere, pene totam, non mutarit innoxia hyems; & antra hic ſponte, hic manu aperta dederint fontes aut opacum ſubeuntibus frigus. Sed fons præcipue notabilis erat, de induſtria ſic ornatus, vt quæ artificij erant ſponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effoſſus modicam planiciem dabat, exiguis lapidibus quaſi temere ſtratam. At vtrimque lateribus ſaxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admouerant. Vbi is labor duodecim pedes in altum excreuerat, ſemitam fecerant qua locus circumiri facile poſſet: Tum vero ſuper hanc molem in gyrum arbores ita ſeuerunt, vt inflexorum ſtipitum cacumina in ſubiectam aream verterentur. Hæ, vbi in procerum adoleuere, ſpeciem referebant iamiam cadentium ſtirpium, & ſuo pondere radices extra terram trahentium. illius ruinę innoxias minas, peribat ſuo frondibus calor ſolis; & laterum aggere primum, mox curuatis in hunc modum arboribus, denique increſcentis collis mole, tegebatur ſimplex Reginæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fiſtulas cadentem ſæpe inter ſuas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præterquam magiſtratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci cuſtodes in veſtibulo erant: A quibus iuſſus ſiſtere gradum cum ſuis captiuis Poliarchus, quis aut vnde veniret, militari licentia rogatur. Ille negauit, quæ afferebat, nunciari niſi Reginæ poſſe. Res ad Præfectum cuſtodum delata eſt, qui & ipſe loquutus Poliarcho, Reginæ ſignificat, externum iuuenem eſſe, habitu vultuque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo ſuceſſu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem: ſed vt

in

in solitudine moerori liberius vacaret. Lachrymarum causa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis cætera quæque arcana congesserat. Neque gemmæ, aut direpta alia quæ vulgo iactabantur, illam mouebant. Vna cistula, nec ea quidem opulenta, quam simul latrones abstulerant, illos gemitus, & pene fati consilium, ciebat. Hanc vita chariorem habuerat: illic filij fortunas sciebat inesse; nec de Dijs mitius querebatur, quam si eum extulisset. Cum ergo nunciatum de Poliarcho esset, haud libenter accepit, aduenisse quem vultu composito deberet audire. Hunc tamen per Micipsam Regiò Præfectum cubiculo adduci imperauit; ipsa inter astantes resedit matronas in suggestu eburneo, quem argentei leones depressis onere iubis ferebant.

Is vero vt in conspectu fuit, illam ad absentis filij memoriam vocans (nam & iuuenis, & formosissimus erat) subito sui fauore incogitantem permulsit. Mox liberali salutatione perfunctus; Etsi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ pessimi nuper fures à tuo abuexere sacrario, tamen iustissimę Principi gratissimum duxi, si tantum facinus impune non auferrent. In eos, Dijs ducentibus, medio ponto offendi, plures in certamine perierunt. Tres adduxi superstites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ò Regina, mecum allega. Huic quæ à te abstulere restituam, adhuc, vt ab ipsius audio, illibata. Ea iussi in proxima ripa apud nauem asseruari. Regina, ad tanta & tam subita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de sede exilijt, & ignoti manum amplexa; O auspicatissime quotquot sunt mortalium, aut potius, modo hæc vera sint.

Dijs

Dijs noſtris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipſa furtum, ipſa præda recognoſcam. Neque auidam vocas. Arculam modo vnam reſtitue, Cœtera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iungendo currui, nec attollendæ lecticæ ſpatium fuit. Sicut erat in cultu priuato, vrgere cœpit gradus, ſibi vbi de re tanta creditura, Matronæ puellæque, illius aſſuetæ obſequio, nihil mutato veſtitu, pedibus ibant. Fugæ ſpeciem celeritatis tumultus impoſuit. Cum vero Poliarchus pro foribus prędones oſtenderet Reginæ; Sine quæſo, inquit illa, priuſquam alios dano, ſcire an me fortuna abſoluerit. Nemo in regia fuit, qui non properantem ſequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur ſtupebant, & alijs ſtuporis cauſa erant. Statim in vrbem rumor peruaſit; ſed incertus, ideoq; audacior: Nunc, Reginæ filium aduentaſſe; nunc, eius cadauer naui delatum. Veriora alij referebant, ad recuperatum theſaurum Reginam deſcēdere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata ſeu plaudendum, ſeu aggemendum, turba.

Regina vt ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum ſublata eſt. Ac vt primum reſerata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætioribus lachrymis madens ciſtulamque, quam quærebat, complexa, ſe denuo viuere, Reginam rurſus eſſe proclamabat; Nec quicquam iuſtius quam vt Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus riſu modeſto, & laudantem compeſcebat. Iamque lecticæ, vt potuerunt, Reginam ſequutæ, ſtabant in ripa, carpenta etiam fœminas ſubuectura; & ipſa ad tantæ læticiæ auſpicia anguſtam villam rata, in vrbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud

Reginas

Reginas gradus) illoque ducente in lecticam se recepit ; quam mox octo pænulati sustulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conscendit , quem ipsi ex regijs stabulis admouerant , non ex more gentis nudum , sed cum ijs ornamentis , quibus Reges asseuerant in bello , aut venatu . Toto deinde itinere Regina , submotis lecticæ plagulis , cum ipso loquuta est ; densis per viam Afrorum agminibus , & in eum præcipuè intentis . Postquam ad aulam peruentum est , Magnates ex Reginæ præcepto , hospitem in destinata triclinia deducunt . Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus , mox ad familiariorem corporis curam solus cum Gelanoro relictus est .

Sed vbi paululum respirauit à colloquentium laudantiumque tumultu , haud mora , redditus pristinis curis , resque Siciliæ anxie agitans constituit ea vespera Gelanorum in Siciliam dimittere : (Nam nec amor , nec perplexæ à Lycogene litteræ moram ferebant .) Ipse Clupeæ, maritimo Africæ oppido , dum nuncius ab Argenide rediret, se tenere . Dum ergo Argenidi scribit, acciri nautam iubet , cuius remigio appulerat ; Quo ad se introducto, nauigium tuum,inquit,nō modò tibi reddo ; sed præterea quicquid vi prædonum detractum est omne restituam; ea lege vt hunc Gelanorū in Siciliam deferas, inde huc rursus in Africam quo volet portu sistas. Cū redieritis,in portu merces erit. Nunc necessaria ad viam dumtaxat repræsento . Ex remigibus , captiuisque,quos nostri,quotque opus est,delige. Hos faxo laboris ne pigeat . Inter cæteros talentum diuidam : ne illi reditus in patriam mendicitate deformis sit . Nauta dominum , & patronum appellando , de munerum magnitudine stupebat ,

operamque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimissus est. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudij inter amplexus, non sine discrimine diripuerunt.

Vespera appetebat, cum à Regina Optimates ad Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hospiti defuturi. Is ab illis, inter sermonum ambages, hæc ferè de Reginæ rebus accepit: Eam Hyanisben appellari; Iubæ fratri ante annos viginti tres in sceptrum successisse; Priusquam regnaret, nuptam Syphaci fuisse, viro post Reges inter Mauros præcipuo; qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus prægnantem reliquerat. Reginam paulò post virilis sexus prolem esse enixam, & Hyempsalem appellasse; qui fauentibus Dijs anteiuerit indole ciuium vota: Sed iam quærenda apud exteros gloria, cultu priuato, præterquam vni Reginæ incertum, in quas terras abijsse. Hæc Mauri referentes, & ipsi vicissim, quis esset Poliarchus, vnde, aut quo viam haberet, obliqua subtilitate quærebant. Sed ille perplexos sciscitatores, pari arte, quasi non sentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam cœnam, haud modicum tempus consumpsit cum Regina; non multum absimili omnium in se cultu, quàm si in purpura venisset. Perfecto conuiuio, cum tanquam postridie profecturus, iussisset valere Hyanisbem, redissetque in thalamum, præsto fuere, qui opulentioribus ferculis mensam integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis inauribusve compositæ, magna vis vnionum, & præter vnicam arculam plura quam à peiratis extorserat. Hæc Regina, siue meriti precium, siue pignus hospitij, donabat Poliarcho. Sed ipse neque vendere beneficium assuetus, neque emi muneribus,

ribus, multum laudata Reginæ comitatu negauit tantillæ operæ deberi inuidiosa præmia; sed neque hæc armatum decere: Referrent tota dona ad Reginam, simulque excusationem, & gratias. Ne tamen peruicacis superbiæ haberetur, annulum, quo smaragdus includebatur, sibi desumpsit, digitoque insinuans, eum se cum manu seruaturum spopondit; Ita enim donante meruisse. Ferruminatus annulus erat, & in lapidem Atlantem expresserant, suspecto Perseo negantem hospitium: Simul Perseus videbatur Pegaso insidens, & ad Atlantis ora sic Medusam reuelans, vt auerteret ipse vultum, ne & intra viscera saxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis se mutari: Rigebant in syluarum primordia comæ crescentes, & in vultu figura serpebat qualis nec iam hominis, & nondum montis esset.

Aderat interim nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longè relinqui posse. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat, quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Selenissa, Archombrotus, cæterique amicorum, quid scire deberent. Etiam quid de supellectili sua Rex constituisset: an illa publica, & qui sectores fuissent, cuncta solerter perdisceret. Illinc enim quid in se Meleandro animi esset, posse intelligi. Postquam in Sicilia mandatis esset functus, Clupeam, vbi eum operiri decreuerat, diligentissima nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Maurisque dimissis, se ipse ad quietem defessus comparabat. Sed posteaquam in thorum secessit, remiseruntque se spiritus quos tenuerat variarum rerum imago, tunc vulnera, quæ lateri peirata inflixerat, non modò neglecta, sed negotijs, & contentione animi incitata,

citata, ſubito horrore, atque æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatum in poſterum diem iter, terruitque Reginam, haud ſecus quam ſi ipſi filius in morbo iacuiſſet. Nam præter beneficium, quod à Poliarcho ingens accederat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis: prætereà generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ beneuolentiæ affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane inuiſit, adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mæſtitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis ventis. Sed quamquam commodiſſima tempeſtas Epeirćten nautis dabat, vltro ab ea ſtatione abſtinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo conſilio, ne quis nautas, qui eum vexerant, noſſe, aut de Poliarcho interrogare poſſet. Ipſe ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore verſus Panormum erat, Sacerdotis quam ſui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidiſſima ſenectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cum iuuenis primos honores facilè cœpiſſet, & ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus quam miſerum eſſet inter ambitioſa vota pendere, reſpexerat ad animi libertatem; & ſeceſſurus ad genium ſuum, elegerat Phœbi templum, in quo ſeneſceret. Quippè illi numini amabat operari, & inuocatum ſæpè receperat; adeò comparatus in caſus, ſeu ipſe, ſeu amici laborarent, vt omnium victor conſtantiſſima hilaritate diſcederet. Aderat litterarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honeſtabat in iucundiſſimo ſene. Cæterum amabat Poliar-

chum,

chum, audebatque laudare nondum publicè restitutum. Nec ignarus Gelanorus candidissimum esse, à via ad illum deflexit, inuenitque cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedibus æger) &, vt solebat, cum familiaribus inter liberos sapientissimè ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditijs nouo gaudio interpellauit Nicopompus. Amicissimus Antenorio erat; & curis tumultuque aulæ plenus, quærebat inter suauissimi senis colloquia turbatæ reipublicæ tantisper obliuisci. Eo viso, Antenorius vrbane quæsiuit, ad Phœbum, an ad se diuertisset; Ad vtrumque, refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo Gelanore? & ò Numina faxint, vt nec procul sit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium, & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casusque Patroni vlli mortalium priusquam Argenidi concredere. Eum ergo in Italia esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei lætitiam, Hieraleander veluti ad condictum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus, inter paucos imbutus litteris, nec patruo præter fortunam minor, qui sacerdotij purpuram ex virtute gestauerat. Is sæpè Antenorij causa commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat missus: Sed vt conspicatus est Gelanorum, seque primum repetitis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda, quorum causa in Siciliam aduenerat, obijsse Aldinam oculis ex dolore

tur-

citata, ſubito horrore, atque æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatum in poſterum diem iter, terruitque Reginam, haud ſecus quam ſi ipſi filius in morbo iacuiſset. Nam præter beneficium, quod à Poliarcho ingens accederat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis: prætereà generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ beneuolentiæ affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane inuiſit, adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mæſtitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis ventis. Sed quamquam commodiſſima tempeſtas Epeircten nautis dabat, vltro ab ea ſtatione abſtinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo conſilio, ne quis nautas, qui eum vexerant, noſse, aut de Poliarcho interrogare poſset. Ipſe ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore verſus Panormum erat, Sacerdotis quam ſui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidiſſima ſenectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cum iuuenis primos honores facilè cœpiſſet, & ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus quam miſerum eſset inter ambitioſa vota pendere, reſpexerat ad animi libertatem; & ſeceſsurus ad genium ſuum, elegerat Phœbi templum, in quo ſeneſceret. Quippè illi numini amabat operari, & inuocatum ſæpè receperat; adeò comparatus in caſus, ſeu ipſe, ſeu amici laborarent, vt omnium victor conſtantiſſima hilaritate diſcederet. Aderat litterarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honeſtabat in iucundiſſimo ſene. Cæterum amabat Poliarchum,

chum, audebatque laudare nondum publicè restitutum. Nec ignarus Gelanorus candidissimum esse, à via ad illum deflexit, inuenitque cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedibus æger) &, vt solebat, cum familiaribus inter liberos sapientissimè ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditijs nouo gaudio interpellauit Nicopompus. Amicissimus Antenorio erat; & curis tumultuque aulæ plenus, quærebat inter suauissimi senis colloquia turbatæ reipublicæ tantisper obliuisci. Eo viso, Antenorius vrbane quæsiuit, ad Phœbum, an ad se diuertisset; Ad vtrumque, refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo Gelanore? & ò Numina faxint, vt nec procul sit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium, & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casusque Patroni vlli mortalium priusquam Argenidi concredere. Eum ergo in Italia esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei lætitiam, Hieraleander veluti ad condictum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus, inter paucos imbutus litteris, nec patruo præter fortunam minor, qui sacerdotij purpuram ex virtute gestauerat. Is sæpè Antenorij causa commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat missus: Sed vt conspicatus est Gelanorum, seque primum repetitis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda, quorum causa in Siciliam aduenerat, obijsse Aldinam oculis ex dolore

tur-

turgentibus quærens. Siue excusationem sic parabat, quod eam omninò habuisset, siue quod infœliciter custodiuisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum: quæ Poliarcho impensè placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis iussu quæsierat, alueratque sollicitè, ipsa Argenide non ausa succedere in id munus, ne aut aliquid de spolijs Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contraria suspicione absentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem, sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditijs assuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeò vt in eius gratiam illa celebris esse in aula inciperet; maximè multorum Poetarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnassi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc verò de illius interitu fieri mentionem (quamquam viuam maluisset) sentiebat Gelanorus suis rebus conducere: quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat: cui nempè ipsius opes, & veluti spolia cessissent. Sed postquam intellexit, innoxiæ domui curatores à Rege adhibitos, qui eam domino suo seruarent: solamque Aldinam ab Hieroleandro captam, quo delicatius haberetur: visa sũt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina saltem in Argenidis domo vixerat, ritè conieeit id datum memoriæ Poliarchi. Cumque audisset, ne dolore quidem intactam in eius interitu fuisse Argenidem, satis quid hanc charitatem, & dolorem faceret gnarus, Nicopompo aures præbuit, dum epitaphium recitaret, quod & ipse Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ his versibus fecerat.

Occi-

Occidit. Exequias pulchræ celebrate catellæ;
Occidit ante ſuum pulchra catella diem.
Ipſe facem mœſto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terat aſtra ſonis.
Plãgere ſcit; meminitq; ſuæ lachrymabile murmur
Erigones, patrios cum ſtetit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldinæ ſic parientis herus!
An quia Phœbeis nemo eſt acceptior aris,
Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;
Aldinamq; tuam (ius in te haud maius habebat)
Vltrici rapuit diua ſeuera manu?
Plangite ſub tenero vulſæ certamine chartæ,
Quas aufert domino blanda catella ſuo.
Et toties paruo repetita cubilia curſu,
Dum quærit vetitas illa fugitque fores.
Plangite nunc mutæ ſedes, nunc ſtrata, focique,
Et quicquid viduum functa catella facit.
Vos ſola gaudete niues. Nil vellere veſtro
Candidius, poſt hæc funera portat humus.

Gelanorus commendatis de more verſiculis; ne, quæ de domini ſupellectili, ipſaque Aldina, acceperat, animum tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia ſermonem deflectit. Ac gaudio, inquit, (amici) eo loci eſse res Siculas, vt de catella ſic dolere, aut ſcribere vacet. Et hinc ocium vobis à priſtinis bellis, & ciuili inſania, eſse conijcio. Imò, refert Nicopompus, hæ ſunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; vt impoſita ſatis onera ſubeamus fortiores. Tum verò Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuerſa pace nouis ſceleribus recruduiſset ſeditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia eſse; Eriſthenem, & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium diſſi-

dere ciues à Principe. Tum Nicopompus, siue incitatior feruore ætatis, siue quia frequentior malorum conspectus in Regia indignantem impleuerat; non modò fortunam, sed & Regem, atque Lycogenem pluribus accusare adorsus est. Quamdiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex nostris parentumve successibus metiemur consilia? Quanto satius fuerat (apud amicos prolixius loquor) Regem in suos maiores inspicere, & malo cauere ex eorum siue consiliis, siue erroribus; quam accepto vulnere in medicina laborare. Isti autem perduelles in eum erecti, quem seditioni titulum, quodve nomen, iam, non antea, paribus turbis infame, inuenient? Iactent licet, nunc iri assertum labantem rerum statum, nunc se Deorum cultus Regibus velle monstrare. Non agnoscunt irreligiosissima arma Dij toties neglecti, non vtilitatem patria, multa strage deformis: Quacunque specie facinus tueri, & ornare molientur; diu est quod eandem alij rebelles maculauerunt. Nescio quo grandi tumultu Dij animum meum implent; Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus supra meas vires putetis, eadem numina mihi arma litterarum præbuere, à quibus immissa vulnera, si modus, & veritas adsint, non viribus arceri, non deleri sæculis possunt. Credam tandem imperii illi, ducâque libera manu stylum; quid Rex offenderit describam, & quâ anchorâ pene naufrago porrigat priorum sæculorum historia. Tum factiosis eripiam laruam, ne eos populus ignoret: quid sperare, quid timere videantur, qua se recipere ad virtutem, qua contumaces obrui possint. Non deinde tacebo apud populum suæ credulitatis ineptiam [illegible] aludes, tu Antenori.

Imò,

Imò, subijcit vates, (simulque celeri motu multoties nutans arrisit) si me audis, compesces hoc estrum. In quem vsum aut quibus hæc scripseris; Regem scilicet hoc pacto mouebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nunc vero quam egregia ratio consulendi, vt publice quod illum peccasse credideris exscribas; & si quid plus quam populus in eius vita notaueris, inuidiæ iam in illum nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat? Imò quia amicus es plus fidei inuenies, superaque hostes nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ tegere laborant, persona detracta produces; Ex priorum successu temporum ibis in eorum consilia, ex'tumque præsagies. Nempe, vt ad omnia quæ facies timeant; & qui Deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad tuam Philosophiam componantur. Parce vero labori, Nicopompe. Diu est quod illud sapientiæ genus euiluit. Non ignorant se errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge, te adeo efficacis prudentiæ documenta scripturum, vt possint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi sunt qui per tibicines curantur; quotusquisque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo liuore procaces, in eo eloquentiam statuunt, si Principes viros iniquori oratione perstrinxeris. Vel humiles forte in scholis, ab negociorum vsu semoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris assueti contemplari. Hisne tu scribes? apud hos summa laudis tibi erit, Nicopompe; Taceo libertatis periculum quam vsurpas, Etiam qui vere moneri se sentiunt, te oderint tanquam suæ infamiæ authorem.

Substitit Nicopompus ad Antenorij hæc præcepta; & iustissimos metus faceres, inquit,

diuinissime vatum, si maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempestiuæ censuræ iam vulgarem plebeiamque vanitatem inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poetæ impietas; cum Principem contumeliosissimo scelere lacessiuit, cum facinoris pretium crucem tulit; famamque flagitio quærebat, inuenit supplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam *sapientiam* afferentibus, satis pęnæ est ex prudentum fastidio. Longe ab illis consilij mei ratio, mi Antenori. An nescis qua arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, fastidiunt valetudinem quæ tanti emenda est. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus succis vim domant acerbi saporis, vel præmijs inuitant ad salutem, deceptisque pulchritudine poculi oculis, non videre, non scire patiuntur, quid hauriendum sit Ita ego non subito, & aspero questu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non essem. Sed inscios circumducam per suauissimas ambages, vt etiam eos delectet sub alienis nominibus accusari, Erectus, his verbis Antenorius, simulque Gierolеander, cupere se dixerunt, audire lapidissimi commentirationem. Tum ille: Grandem fabulam historiæ instar ornabo. In ea miros exitus circumuoluam: arma, coniugia, cruorem, lætitiam, insperatis miscebo successibus. Oblectabit legentes insita mortalibus vanitas, eoque studiosiores inueniam, quod non quasi docentem, seuerumque, in manus accipient. Pascam animos contemplatione diuersa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo misericordiam, metus, horrorem; suspensos deinde subleuabo, serenusq; diluam tempstates.

Quos

ɔs libebit, fatis eripiam fatis dabo. Noui no-
rum ingenia: Quia nugari me credent, om-
habebo. Amabunt tanquam theatri aut are-
pectaculum. Ita insinuato amore potionis,
am salubres herbas. Vitia effingam, virtu-
ue, & præmia vtrisque conuenient. Dum
nt, dum tanquam alienis irascentur, aut fa-
mt, occurrent sibi ipsis, agnoscentque obie-
peculo speciem ac meritum suæ famæ. For-
idebit eas partes diutius agere in scena huius
, quas sibi cognoscent ex merito contigisse
bula; Et ne traductos sequerantur, neminis
o simpliciter extabit. Dissimulandis illis
a inueniam, quæ notatis conuenire non po-
it. Nihil enim non sub religione historiæ
enti libertas hæc erit. Sic vitia, non homi-
ædentur; nec cuiquam licebit indignari, ni-
vexata flagitia in se turpi confessione reci-
Præterea, & imaginaria passim nomina
abo; tanquam ad sustinendas vitiorum vir-
ique personas; vt tam erret quia omnia,
ı qui nihil in illa scriptione exiget ad rerum
:um veritatem.

citanit Antenorium scribendi nouum ge-
ılacerque vtramque perfricuit manum, &
nquit, hunc sodes reipublicæ laborem, Ni-
ımpe. Si te, si seculum respicis, prorsus
ebes; Feret multam ætatem ille liber, &
e plenum authorem deducet ad posteros.
ıs autem eximia, artes malorum excute, &
armare probitatem. Excepit Nicopom-
Et das beneficium, Antistes, quod impe-
ıeum probas. Faciam te authore. Dum
recens, dum animus calet, per tormenta
imillima concitatum laxabo ingenium; fa-
pangam. Neque te Gelanore; neque Po-

diuinissime vatum, si maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempestiuæ censuræ iam vulgarem plebeiamque vanitatem inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poetæ impietas; cum Principem contumeliosissimo scelere lacessiuit, cum facinoris pretium crucem tulit; famamque flagitio quærebat, inuenit supplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam sapientiam afferentibus, satis pœnæ est ex prudentum fastidio. Longe ab illis consilij mei ratio, mi Antenori. An nescis qua arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, fastidiunt valetudinem quæ tanti emenda est. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus succis vim domant acerbi saporis, vel præmijs inuitant ad salutem, deceptisque pulchritudine poculi oculis, non videre, non scire patiuntur, quid hauriendum sit. Ita ego non subito, & aspero questu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non essem. Sed inscios circumducam per suauissimas ambages, vt etiam eos delectet sub alienis nominibus accusari. Erectus, his verbis Antenorius, simulque Gieroleander, cupere se dixerunt, audire lapidissimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam historiæ instar ornabo. In ea miros exitus circumuoluam: arma, coniugia, cruorem, lætitiam, insperatis miscebo successibus. Oblectabit legentes insita mortalibus vanitas, eoque studiosiores inueniam, quod non quasi docentem, seuerumque, in manus accipient. Pascam animos contemplatione diuersa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo misericordiam, metus, horrorem; suspensos deinde subleuabo, serenusq; diluam tempestates.

Quos

Quos libebit, fatis eripiam fatis dabo. Noui nostrorum ingenia: Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ spectaculum. Ita insinuato amore potionis, addam salubres herbas. Vitia effingam, virtutesque, & præmia vtrisque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis irascentur, aut fauebunt, occurrent sibi ipsis, agnoscentque obiecto speculo speciem ac meritum suæ famæ. Forte pudebit eas partes diutius agere in scena huius vitæ, quas sibi cognoscent ex merito contigisse in fabula; Et ne traductos sequerantur, neminis imago simpliciter extabit. Dissimulandis illis multa inueniam, quæ notatis conuenire non poterunt. Nihil enim non sub religione historiæ scribenti libertas hæc erit. Sic vitia, non homines lædentur; nec cuiquam licebit indignari, nisi qui vexata flagitia in se turpi confessioné recipiat. Præterea, & imaginaria passim nomina excitabo; tanquam ad sustinendas vitiorum virtutumque personas; vt tam erret quia omnia, quam qui nihil in illa scriptione exiget ad rerum gestarum veritatem.

Excitauit Antenorium scribendi nouum genus: alacerque vtramque perfricuit manum, & Da, inquit, hunc sodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, si seculum respicis, prorsus hoc debes; Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad posteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excute, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antistes, quod impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res est recens, dum animus calet, per tormenta poesi simillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te Gelanore; neque Po-

liarchum omiserim. Sic effatus, ne periret is calor, quem Dij eius animo adscribendum subijciebant, cum in diuersorium secessisset, vix passus cœnæ moram, tabellas petijt; iamque tunc cœpit variæ vtilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim nisi eximium de Poliarcho scriberet. Nicopompus, olim ipsi amicus, in Lycogenem grauis? Postera die cum egregie Hieroleander litasset, Nicopompum diutius cum Antenorio hæsurum reliquit in templo; Ipse Gelanoro comite Epeircten profectus est. Cumque hilaris nunciasset Argenidi Apollinem pulcherrimis extis lęta omnia portendere: addidit, libertum Poliarchi in vestibulo templi obuiam sibi factum, iamque in vrbe esse; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa prosperis victimis Deos aduentum Gelanori comprobasse haud tarde conijciens, trepido gaudio dubitare subito cœpit; An sine poliarcho venisset Gelanorus; an potius ille lateret, viam furtim colloquium affectans. Saltem se cogitabat à Gelanoro auditurам, vbi is esset, vt valeret, quid aut se facere iuberet, aut ipse moliretur. Nihil minus Gelanorus conueniendæ Virginis auidus erat: Sed cum casu incidisset in Eurymedem, nec dissimulare potuisset quin ad Regem esset missus, confestim ad ipsum perductus, vultuque, vt oportuit, nec fracto, nec superbo, hæc pauca loquutus est. Poliarchus saluere te maxime iubet, ò Rex; & has literas, à Lycogene sibi scriptas, ad te potissimum mittit, ne cum aut nescire, aut credere putes, quæ de tuis in eum consilijs referuntur. Simul his epistolam tradit; qua diligenter perlecta, Rex nouitate infamiæ motus cum accersito Cleobulo atque Eurymede

litte-

litteras communicat: Neque illi aliud referebant quam rem altam plenamque periculi esse. Nihil vnquam plexius visum, cum nec ipse Gelanorus, precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquam afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur insidiæ. Inter occisi spolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos: neque aliquid prætereca aut se, aut Poliarchum scire. Et Rex ad illum; Neque ipse, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iussu misit Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec scio: nec de armilla qui sciuerit Lycogenes, possum conijcere. Tu rem apud te contine, ne quis sciat quid ad me detuleris. Dijs, & mihi curæ erit, vt arcana hostium scelera eruantur. Percunctanti deinde vbi Poliarchum & Timonidem reliquisset; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum peruenisse, quem ab Rhegio profectum, in pelagi varios sinus illico tempestas compulerat.

Dimissus deinde à Regis colloquio, ad Selenissam iuit, & vbi commodum fuit, Argenidi literas tradens cætera quoque aperuit, quæ Poliarchus mandauerat: In Africa eum esse illicque hæsurum, donec ipsa statuisset, quid potissimum res vtriusque exigerent. Si opus armis sit, iam non vnum se, aut priuatum, in Siciliam esse venturum, aut si quid commodius virgini succurrisset, ne parceret quæ videbantur præcipere: fœderumque memoriam nulla interim pateretur absentia deleri. Pignus autem amoris non minimum fore, si nunciet num ipse à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi, & immeriti contumeliam patris, sancte confirmat, nullum tale facinus profectum

à parente: & pene peccare Poliarchum, quod posset suspicari, si quid eiusmodi moliri Rex vellet, se ad ea exploranda, aut ei nuncianda, tardiorem Lycogene fore. Vbi vero Gelanorus de Poliarchi periculo egit: vt perdita rate, inter breuia inuenisset salutem, vt proprius quam in naufragio inter opem prædonum perijsset; illa tantam periculi speciem non ferens, simulque reticere Gelanorum, simul loqui imperans, ad omnia verba pauebat, quasi non absens, aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege, armillamque, & Lycogenem, & venenum in oculis mentis habente, biduum quæstioni res fuerat; cum Arsidas atque Timonides in aulam perueniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nunciaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conspectum expauerant; & subito à Rege accersiti sunt, vt si quid ad has Lycogenis literas haberent, audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eurymedes, Illi dicere exorsi quid egissent, ante omnia pyxidem protulere, in eaque armillam, tot monstrorum materiem: Aiebant diuertisse ab Arsida Poliarchum: priusquam adueniret Timonides; & idoneis argumentis elusi (inquiunt) iam vt naufragum defleueramus; cum Gelanorus spem hic nobis restituens, non viuere modo patronum, sed valere asseruit. Post hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum ijs Rex tradit: ad quas illi cum stuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, non syncera armila sit, satisque mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus euoluunt, protinus notant, in bysso, ad quem gem-

mæ filis argenteis hærebant, disparem colori reliquo tabem exiguis maculis passim virescere. Qua conspecta; Quid istud est, inquit Cleobulus, nisi venenum quod Lycogenes significat? Sed videamus cuius crimine hoc munus funestum sit. Nunquam mihi conijcienti fides sit, ô Rex, nisi ad Lycogenem sociosq; id facinus pertinere. Nam & Eristhenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud se armillam hanc habuit. Et quidni existimes, vel solertia sua, vel proditione tuorum, hos sciuisse, id munus Poliarcho distinari, armillaque corrupta, huic vitam; aut denique tibi famam, inuidisse nefarios? Sed Deorum auspicio bene cuncta cesserunt: Impij suo scelere obruentur. Oloodemum, & Eristenem, quos perire maxime interest, occultis quidem criminibus sontes habes; Sed aperto scelere, & apud populum valituro, hactenus argui posse non contingit. Hos ad facinoris si admisisse constet, nemo erit cuius suffragio non damnentur. Rex Cleobulum quæ solorter conieecerat excutere iubet, & de reis habere quæstionem. Ille omnia ab Eurymede vtilius perfici posse causatus, quid agendum sit breuiter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium, ad custodiam peruenit, in qua seruabatur Eristhenes, & iam à limine (vt Cleobulus recte monstrauerat) simulatis luctibus ardens; Tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti, Eristhenes. Perijt armillæ contactu, quam lethalibus fuccis imbueras. Num tu vero, quod Oloodemus facit, vltro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris? Ad hæc Eristenes tanquam subito fluctu perculsus, quid loqueretur non habuit. Audiebat, extinctum Poliarchum, à quo eius spes nequaquam diuertebat. Iam vero con-

ſcientia pulſabatur ad crimen obiectum. Et quid præterea diſſimularet, ſi Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) iam confeſsus veneficium erat? Nec prolixiori conſilio aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, vt in perditis rebus, reſtare putauit ne languide cunctaretur: aut, fruſtra negato facinore; videretur cenſuiſse pudendum quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eurymedi, Bene eſt, retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis eſt gaudij quod poſt Poliarchum Siciliæ hoſtem vixi. Tum ſolerter Eurymedes, tanquam de re nota agens, ſeſe penetrabat in eorum conſilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit: qui literis ad Poliarchum, in ſui flagitij infamiam ſubſtituebat innoxium Regem: Et Eriſthene fallaciam leuit riſu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur, nec ſine horrore quid ille ſit faſsus oſtendit: Reſtare, vt Oloodemus pari indicio ſe damnet.

Tam fęliciter peruestigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præſentiori ingenio, auerſatus veneficij nomen, tanquam de inaudito fauore, cum interrogaretur, ipſe plura quærebat: Cumque Eriſthenes iam flagitium confeſsus diceretur, ratus hanc eſse fallaciam, nec ſe credere reſpondit turpiſſimum crimen in Eriſthenem cadere, nec ſi maxime caderet, ſe conſcium eſse. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti conſilio: Oloodemum in arcano loco ſiſtit, vnde Eriſthenes poſset audiri: quorum ipſe anteactos ſermones repetere cępit. Et Eriſthenes, tanquam in pignus conſtantiæ, nec ſuum abnuebat, nec ſociorum crimen, donec adeo Oloodemi patientiam

vicit,

vicit, vt repente exclamaret; O te vel simplicem, Eristhenes; vel tuorum proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem suorum perniciem appellauit, & solum exitu dignum, quem pluribus comparauisset. Sero intellexit Eristhenes se ab Eurymede esse delusum; neque Oloodemum communis flagitij indicium fecisse. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excusare parabat Oloodemo. Sed vt satis explorata res, adhibitique idonei testes, in diuersum abstracti conduntur in carcerem, & postridie ad publicum iudicium trahuntur: ne si quæstio populo teste non habita esset, clientelis & factionibus deinde reorum tanquam parum legitima inuidiose traduceretur. Sed quamquam Epeirctenis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum custodiam, Prætoriani cum armis in foro locati sunt. Et ex eiusmodi loco dicenda caussa erat, vnde facile si tumultus exarsisset, recipi in arcem possent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effuse conuenerat; & ille qui orare in publicis iudicij regias causas solebat, in hunc sensum loquutus est. Scire populum quanta ipsius charitate Rex flagret; nec Regem vicissim dubitare, quin sit illi charissimus. Itaque Eristhenem & Oloodemum, multorum in se scelerum reos, quamquam, poterat suo iure damnare, tamen distulisse ad publicos iudices; vt optimorum ciuium studijs potissimum vindicetur. Audiret populus pro se dicentes, & ipsis Iudicibus sua voce præiret quid de illis statuendum. Triginta tum Iudices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eristhenes, & Oloodemo productis, accusator multa eorum in Regem facinora, fidem sæpe frustratam, habita cum inimicis consilia, strictum

explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & parata in Regem infamiam. Cumque verba, cum testes, cum litteras protulisset, adeo Epeirctanum populum mouit, vt nihil expectato iudicio à plerisque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus est actor impetum vulgi, donec Iudices in suffragia iussent. Plurimum interesse vt reipublicæ dicerent. Plus illos oratione sua & proculsæ conscientiæ notis, quam accusantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, si peterent eis ad defensionem à Rege concedi. simul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (vt conieceral) causæ inopia marcebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus conciliari. Tum de ergo pauca; & illa plus in Regem, quam pro se loquuti sunt. Dimisere tunc Iudices in vrnam suffragia; qua publice effusa, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti statim in carcerem, vt veneficij conuictos doneo supplicio cicuta conficeret, Illic tristi & vltima libertate exercuere ius, quod ita pereuntibus leges indulserant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos Manes vt hostes ad peiora seruati hunc exitum sibi inuideant. Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miserias. prius hunc nostro fato oppressuri, quam viuentes voluisse existimat. His dictis non cunctanter totum hausit. Denuo impletum cum Eristheni porrigeretur, supercilium ille duxit, & circumspiciens, Ecquis, ait, amicos meos monebit Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monent, vt quo facilius virus conciperetur venis, minorique cruciatu occumberent,

quan-

quantum carceris ſpatia ſinebant, ambulationem vrgerent; donec tibijs grauibus ſentirent iam ab imo calorem excedere. Cum paruiſſent, frugentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis in tantibus ſomnum, languebant ſine ſenſu; donec coxis iam exanimatis, tanquam ſtimulo icti, prodidere lethalem vim ipſa intrantem vitalia; nec multo poſt extincti ſunt. Vulgari mox verſus celeritate Poetarum; quorum alij vili audacia plus iuſto laceſſebant perculſos; alij, tanquam adhuc pœnitentia in integro eſſet, extinctos monebant; & de obitu iam exacto ſero vaticinabantur. Minus hæc carmina diſplicuerunt, quæ prolixius ambitionem quam ipſos reos notabant.

Debita funeſtis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, ſatiataque tanto
Sanguine, Sicanijs pacem concede colonis.
Heu quoties victrix noſtri de cladibus Orbis
Vmbrarum impleſti ſedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & ſæuas terris indicere pugnas
Prima tuos ducunt periuria fœda maniplos,
Contemptuſque Deum, metuſque in limite nullo:
Spes votis poſitura ſuis. Tunc impia captis
Mentibus illapſa verſant incendia Diræ.
Non ſceptro iurata fides, non fama piumque
Obſtat: Eunt ſontes, perque ipſa pericula cæci
In peiora ruunt, O Dij tot ferueré Martem
Cædibus, & ſanis fumare mapalia flammis,
Inſonteſque perire animas, ſexumque minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furijs, exoluere iuſto
Colla iugo, & ſteriles patriæ calcare ruinas,
Inſanaſque metu trepide tranſmittere noctes,
Nam ſceleri quæ tuta quies? Mala præmia veſtræ
Vt primum tetigere manus? vltricia ſontes

Fata vocant, subitisque dies intercidit vmbris,

At Rex gnarus quam grauis immineret Lycogenes; quo die de damnatis sumebatur supplicium, Eurymedem dimisit cum modico equitatu, qui eum subito furto tentaret. Quippe Lycogenes post Eristhenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarserat: multo quidem armatorum præsidio salutem tutatus; sed reconciliationis spem subinde subijciens; vt vel simulatione fęderum captiuos extorqueret à Rege, vel quasi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt efficacius crederet bona fide pacem optare, Dunalbium literis monuit vt ab acerbis consilijs Regem auerteret; absolueret ille captiuos, & quicquid suspicionis aut odijs erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his se litteris fidem habere dum simulat, videturque quæ erant mandata procurare apud Regem, sua ipsius fraude Lycogenem lusit. Quippe ille fallendi spe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lente cunctabatur, vt interim Regi liceret suis rebus consulere. Tunc vero cum ad eum comprehendendum Rex misit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipsiusque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne frustra conuenisse vos putetis, Commilitones; sepulchralem hanc cęnam Eristheni & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti sunt; & nisi quid opis in vobis est, eadem tempestate corripior. En tyranni satellites, pene pro foribus, quibus mea pernicies mandata est. Quæ sors inde vos maneat, quæ optimos ciues, neminem reor ambigere. Cum principum cædes ea audacia faciat, an

mode-

modeſtius de cæteris decreturum coniicias? Non vos ad ſalutem meam ſollicito, Commilitones, niſi cum veſtra creditis eſſe coniunctam. Simul his de ſtrato exilij; Cæteri proiectis quoque menſis ad arma diſcurrerunt. Omnes domus ſedulitate tot militum, ſibi ſimul ducique timentium, feruebat. Miſſi quidam qui ex vicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; poſitiſque incommoda valle inſidijs, incautum, & itinere feſſum exciperent. Sed confuſa dimicatio fuit; quia prinſquam deliteſceret ad inſidias miles, Eurymedes venit & ipſe imparatus ad certamen. Viriliter tamen vtrimque pugnantem eſt; frendente præcipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non poſſe. Cæterum quamquam & in hoſtico & viribus impar; (nam Lycogenes ſtrepitu pugnantium ad ſe illatos ſuos omnes promouit in aciem) confeſſa tamen fuga non dilabi ſuſtinuit: Et ſenſim recedentem non ſequutus eſt Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoſte, ſeu iam miſſum tenebris cœlum pertimuit.

Periere non multi nocturno diſcrimine; Sed viciſſet videbatur Lycogenes, qui ſuorum impetu lætus, amicos vndique accerſit: præparata concurrentibus arma diſtribuit, vnoque exemplo ſcribit ciuitatum conſilijs; vt ſe publicæ authorem Libertatis velint adiutum. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipſi qui ſub eius manſuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumuis egregiam in Rege virtutem, niſi fortitudinis opinio accedat, poſſe contemni: nec fidelius vllos Principes amari à Populis, quā qui timeri meruerunt. Triſte mortalibus ſpectaculū exhibebat. Sicilia. Pulſa religio, iura neglecta. Infidæ euntibus viæ, domus, vicique paſſim, rapi-

nis, furore, incendio afflicti; Sola denique castra in squalentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore sentiebat, grauiora se pati sub grege tyrannorum, quàm quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; proditor sui, & proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abstulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia maiestatis continuit; Messanam, Panormum, Catanam, & in vmbilico insulæ Ennam.

Iamque Lycogenes iura regni & insignia vsurpans, soli nomini parcebat. Solium, cum accumberet mensæ: vestis purpurea in castris, & vbique sica ad latus. Blandus immodice aut feuerus, vt teneret terreretve contumaces. Nec segnior ad res suas Meleander, subitis delectibus multum militum effecit. Epeircten commeatu & munimentis instructissima, in arcem belli delecta est. Ex regijs triremibus quotquot in officio mansuerant, in illum portum deductæ. Ipse & propria indole, & tunc anxijs rebus, erat in Deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas instar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentiæ quam sceleris esset, publice Slauum fixit. Ita sperabat posse componi mentes quas furor rapuerat. Etiam, ne in suos milites labes inserperet, placuit lustrari exercitum. Iuit ergo ad castrorum principia, (nam sub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibusque, & Deorum simularis, processit ad campum in quo facturus Sacerdos instruebat altaria. Omnis in armis & sub signis exercitus, sibi ad rem diuinam coronas texuerat. Hastæ quoque, & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hostiæ omni cultu mactatæ; taurus, hircus, & aries, inter legitimas preces ter à ministris alte præcinctis circumactæ

cum actæ exercitui, ad aras sistuntur. Tum rex & in orbem ipse se egit, Deos appellaturus: Adessent melioribus partibus, & si qui hactenus non fauissent, rite propitiati ad se transirent. Incolumis esset exercitus. Vires, animus, consilium, hosti exciderent. Quod si ope, salute, victoria iuuissent, tum se Ioui Seruatori, Martique, & Mineruæ, & Cœli potentibus Dijs, quotquot bellum aut pacem curant, templum de aduersariorum manubijs extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmijs hæc in Siciliam Deorum beneficia cælarentur. Inter hæc vota, hostiæ cadunt; fibrisque spirantibus aruspex admotus est. Is cum integerrimum iecur, sed crassioribus membranis pertinaciter obductum inspiceret; extra quidem esse bona asseruit, & ijs magnam fœlicitatem portendi, sed lentam, & quæ labore constaret. Post hæc, milites gestu inani, & hastis ex arte aliquoties quassatis, tanquam ad hostem præsentem succlamantes, edidere simulachrum coeuntis certaminis, & innoxie velitati in castra redierunt.

Sed Meleander quod superfuit lucis, haud multum dispari curæ dedit. Quidam enim ex Assyria hospes, specie quærendæ in diuersis gentibus sapientiæ errabat, reuera vt suam iactaret. Is tunc in Sicilia erat: & in Mathematicorum cælo versatus, vendebat suæ artis ludibria, si quis ex syderibus quæ nascenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vanissima credulitate cognoscere. Nondum erat capitale in ipsos Principes quærere ex eiusmodi syderum fide. Cum is ergo laudaret vix parem Dijs scientiam; & de successu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala non frustra promisisset, quam multi nec risissent impune

ne hæc fata, nec frustra timuissent; accidit vt ad Archombrotum fama illius perueniret; Ad quem accitus, cum prolixe eandem cœlestis influxus vim commendaret: iuuenem amantemque sic perpulit, vt de cupiditatum suarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid sydera portenderent, se cum fide renunciaturum promisit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales solicitant (inquit) hanc venturi scientiam? Quidini & imperat Meleander, inspecto cœlorum ordine deprehendi, suisne an hostium fatis pugnetur? Mouit ea oratio Archombrotum; per quem & Rex in spem plusquam oraculi Chaldæum acciuit. Is mercedis spe plenus; iamque melius sibi quam Regi ex ea negociatione auguratus, venit ad Reginam; Rogatusque, quia disciplina, quoue numine, oculos posset in futurarum rerum caliginem mittere; sic incepit. Non ille nos spiritus ad vaticinium (ò Rex) agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis stimulis ingenia. Sed neque de more illorum, confusis dubijsque oraculis sciscitantes frustramur. Vnam cœli vim, vnos syderum cursus scrutari, nostræ genti est studium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec vestigijs notabiles, cœlestium facum vias, nominibus mensurisque distinximus; contemplatione libera in sudo aere, & nebulis non infesto. Assyrijs enim raro pruinæ, aut squalentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis compertum est, hæc humana ad astrorum motus regi; nec alias esse Parcas quæ nascentibus fata disponant. Quippe ex eorum inter se commercio si vniuersa tellus accipit vices, & ad vbertatem aut frugum interneciо-

necionem adigitur;si annos,si sæcula,vis illa desinit:quid miremur, singula mortalium corpuscula inde vitam,cupiditates,læta,& tristia,sortiri? Liceat modo scire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabula cœli imaginem, & quotquot syderibus facimus domos; Ea in illis constituam quas cum nascereris obtinuerunt. Iupiter,Solque,& Venus,optimi planetarum,deterrimusque cum Marte Saturnus; Mercuriusque & Luna,varij ex sorte locorum quos insidunt. Cuius illorum regnum fuerit cum in Orbem intrasti, quo gradu,quo aspectu,illum cæteri temperarint vel vrserint. Illic ego,ne dubita, quicquid de te decretum est,legam.

Fiducia orantis,& promissi magnitudo tetigerat Meleandrum,maiestas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ,venerationem addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt. Nicopompus(nam tunc forte inter paucissimos aderat) intentus in Chaldæum; risu seuero: Euge mi homo,inquit, occupasti Deorum imperium. Scribe spei timorisque improbas leges,& si qui hic decipi amant, impone Iubentibus.Impetus Meleandri,cæterorumque, ad hęc verba substiterat. Auide ergo quærere omnes,quid diceret sentiretue Nicopompus, ipsumne Chaldæum, an artem illius interesset maledictis. Præcipuè Meleander sciscitari, cur hospiti inclementer diceret. At ille; Quidni hunc veteratorem iurgio præmam,(ò Rex) qui in te sibi plus iuris facit, quam ea ipsa quæ mendacio præfert sydera habeant? Quicquid enim mentiri voluerit, labefactabitur assidua expectatione successus animi tui quies, quam astrorum nulli motus potuissent conuellere. Sic in te hic tyrannus sub insontis cœli inuidia

re-

regnabit, ac, ceu Iouem se faciat, multum sibi censebit te debere, si foelicia fata exorabiliore præsagiet. Quid denique ab eo credis audire? Ego absque mathematico vllo cœlo quicquid facturus sit dicam. Vbi ingentem chartam (non sine suo risu, si sapit) multis lineis punctisque vexauerit, tandem exitus mires & fortuna tua dignos grauissima voce promittet. Id enim ad gratiam & lucellum esse non dubitat. Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarij oris, supercilium ducet, perplexe cunctabitur, nunc in te, nunc in astra respiciet; addet denique formidolosum quiddam: ambiguum tamen, & quod in varios euentus facile trahas. Hæc laboris tanti summa; hæc responsa ille vendet; quæ gratis nunc refero. Sed cesso hominem adoriri, quando hanc pugnam tuum silentium tuum, Rex, tum ipsius in me obtutus efflagitat?

Ais, ex astrorum positura, Mathematice, ex ordine, ex vi qua influunt subeuntibus lucem infantibus, vitæ atque interitus rationem disponi: Sed fateris ea vertigine rapi cælum, vt paruo momento syderum status mutetur. Si igitur celeritas quantam ægre cogitatione conceptis cælestia corpora auehit: ex statione porro diuersa, minæ eorum aut promissa inflectuntur; cui hominum sua fata certo retuleris, cum incertum sit quo syderum temperamento productus sit? Nisi credis hanc esse obstetricibus curam, vt continuo solaria consulant, notent districte diei articulum, & nascenti suas stellas tanquam patrimonium seruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumstantibus adimunt? quoties nemo est quem superstitio illa tangat? Finge tamen esse continuo qui id curent; At si diu nascitur puer; si, vt sæpe fit, manum exertam, aut

capitis

capitis partem, reliquum corpus non sequitur; quænam astrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ astitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cum frequenter exerrent solaria, & pleræque machinarum quæ horas designant, ex siccitate aut humiditate aeris amittant tenorem: Vnde habebis verum illud fuisse & ex mensura cœli tempus, quod in ortu infantium homines curiosi, aut amici, notauerint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas vtique stellas quo situ, quo vigore fuerint, cum illi in quos inquiris nascerentur: At vnde tantum syderibus in corpora nostra, imo in mentes, imperium? Ex ijs scilicet expectabo fœlicitatem, ex ijs vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prælium subeunt, simulque extinguuntur, omnes sub eodem cœli ordine erant nati? Num si nauis peritura est, nullos vectores accipiet, nisi quos nascentes astra naufragio damnauerint? Imo sub sydere omni producti, coeunt in aciem, nauiginm onerant, & dispares ortus vna morte coniungunt: rursusque non quotquot eodem nexu astrorum lucem aspiciunt, vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hic vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigisse; vel aliquas saltem opes, quæ indices essent beatæ & opulentæ collocationis astroru? imo, an omnes superesse ad hanc diem; Ecce Cleobulum: ecce te. An qui cum illo nati sunt, cum illo quoque sapiunt, Regibusque sunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius decam) Mathematici sunt? Quid autem cum in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem astra, quæ viatorem, dum nasce-

sceretur, ferro prædonis mancipabant, ipsi quoque prædoni, diu fortasse antea nato, mẽtem vimque dederunt, vt aliquando hunc vellet & posset occidere? Certe enim non minus dicitis ex astris fieri vt hic interficiat, quam, vt iste mactetur. Cum quis vero ædificij ruina obruitur; an quia erat in astris, vt eum sua domus sepellire, afflictus est murus? Imo mehercules quia afflictus est murus, hunc subiectum moles oppressit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per suffragia ascenditur. An enim sydera, quæ alicui nascenti adfuerunt, & (vt vultis) promiserunt dignitatem, alijs mortalibus potuerunt imperasse, qui sub ijs nati non sunt; & ex quorum tamen suffragijs destinatæ dignitatis constat effectus?

Hanç ego vanitatem ineptia & stoliditate præcipuam dicerem, nisi supra hæc nomina peccaret. Pessimæ superstitionis ingenium est. Quo libertas enim mortalium, si à præscripto syderum non possunt recedere? Curem ego valetudinem, me honores solicitent; vitia abijcere cogitem, animum ad virtutes appellere: si nascenti dictum est quid ue esse oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam Deorum munus periti Amplius thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; si non possuut, aut nolunt, quod de me est statutum, inflectere. At pro nascituris liberis scilicet orabimus, vt propitia astra habeant. Dicam quod ego in Mergania vidi. Quendam hæc supersticio afflauerat, vt nec vxoris cubiculum intraret, nisi exploratis antea astris. Si aut cauda Draconis implicabat sydera, aut ea Scorpius in cinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monstri minabatur in cœlis, solus oppido dormiebat. Quid quæris? nati sunt ei liberi aliquot, & omnes insani.

Dum

Dum Meleander, cæterique, infœlicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam insperatissima accusatione turbatus, collegit animum, similisque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Dijs dixit, quorum iussu hæc ipsa vis quam prædicabat inesset syderibus; quique adeo non se abdicarunt potestate, vt res superfint innumeræ quibus se vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeo Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati sunt deberi regnum putent. Ad uenturi præsagia multarum quoque rerum præter astra habendam rationem: in quibus præcipua sunt, seculi genius, stirpisque conditio. Cæterum si quis neget aliquid cælum in hominibus posse, dignum esse cum ceritis piari: Cum omnibus constet, aerem ex cœli conditione uel turbatum uel placidum, se ipsum insinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu inclusi animi inspiratos affectus accipiunt. Ita modestiora loquentem in tersatus Nicopompus: Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus syderibus. Incitari hominem ad segniciem, laborem ve; callidam indolem, aut ingenuæ simplicitatis nancisci; esse hilarem, aut ad iracundam solitudinem declinare; in uitia denique, aut uirtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in illa terrena imperio esse. Itaque non multum repugnem; si conijcias eos qui ex mitibus astris hauseuunt lenitatem, uicturos fortuna ab ijs dispari, quos grauia & turbulenta sydera feruidiora studia agunt; uel, quibus placidium cœlum hilaritatem infuderit, gratiori consuetudine placituros, quam homines acceptum Saturnium acri & molesta solitudine contemplantes. Eiusmodi non certæ quidem artis, sed

egregiæ

egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia sunt quæ me tibi committunt; & hæc præcipue quatuor. Primum quod sydera, contra quam sentis impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex syderum vel cupiditatum contemplatione prænunciari certo non posse, quid hominem in vita maneat, vel quem finem Dij statuerint. Tertio, non satis intelligi quę astra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas, huic necessitati syderum vel inepte vel impie dari.

De ijs vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum respicere, à quo fateor, vtiliora super bello, quàm à me, vel Mathematico, accipies. Imò, inquit Rex: sed strictim de his edissere. Tum ille; Non nos cogi syderibus vel hinc constant, quod haud pauci impetum ab ijs concitatum ratione domitamus; & nulla re magis nostrum genus à belluis discrepat, quam hoc libertatis priuilegio, quæ solicitari subiectis & flagrantibus motibus, sed ad vitia aut virtutem adigi inuita non potest. Hinc in Philosophorum scholis nihil vulgarius, quam sapientis animum, expertem seruitutis; ipsis quoque imperare syderibus; Hinc & quotidiana eorum præconia, qui sciunt moderari iracundiæ, amori, cæterisque torrentibus, quibus hæc astra in animos nostros inundant. Quorum omnino nihil esset nisi accepta astrorum imperia mens nostra fastidire, aut recusare posset. Præterea vt Sol omnia quæ luce eadem & ijsdem radijs corripit, non ijsdem affectibus damnat (nam fouebit alia semina, alia enecabit: vrentur exiliores herbæ, & defendet alias crassior succus:) Ita cum tot infantium qui nascuntur velut ager diuersissimis modis præparatus sit, ex varia parentum indole, valetudine, habitu; vna illa

illa vis quæ à celo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes. Si conſentientem ſibi infantis indolem inueniet, in ea regnabit; ſi repugnantem, vix aliud quam corriget; Adeo vt de infantis moribus vitaque dicturus, non inſpicere modo cœlum debeas, ſed parentes, ſed fortunam quæ grauidæ matri fuit, ſed diuerſa alia, & plerumque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundæ quam poſuimus quæſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſtatui certo poſſe, quid acturi paſſuriue mortales ſint. Nam cum moderari poſſimus ingeneratis affectibus, quidni & ea declinare quæ illi affectus peperiſſent ſi fuiſſemus obnoxij? Cumque ex variis cauſis nunc leuius, nunc grauius naſcentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio, cur vno effectu in omnes valiturum exiſtimes quod non in omnes eadem poteſtate inualuit.

Addebam, nec deprehendi ſatis poſſe, quænam ſit connexio vel auerſio ſyderum, quæ infantibus ſemina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis, quæ ſuperſtat naſcenti. Quidni & illam quæ fuit cum animaretur fœtus in vtero? quidni cæteras ſub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ſui ignara, in aluo materna, inſtruebatur ad viuendi patientiam? Equidem ex eorum ſyderum conditione, non minus quam ex ipſis natalibus, pendere infantem exiſtimen.

Quod vltimum aſſerui, res liberas, aut fortuitas, huic ſyderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, vrgerem vehementius; niſi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & ſine ſcelere aut amentia velle non poſſe. Quid liberius quam vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus inſiſtere? Aut quid magis fortuitum, quam vt homo
pereat

pereat ferro, aquis soluatur, inimicitias suscipiat, certo vitæ anno ægrotet? principibus charus, dignitate vel contumelia insignis sis? De his tamen respondere, Mathematici, soletis: hic audacia, hic præda est vestra. Nuper furtum à seruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quam vt caperetur, aut abiret incolumis: Contigit ergo vt sospes euaderet; & continuo de vestris vnus mystis, ratus de præteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugisse, quia intercesserat Luna Mercurio; scilicet furum patrono, cumque contexerat. Ægre mihi persuasit se serio hanc fabulam nobis afferre. Non in Deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipsius solertia fuit, vt ille caperetur, aut tuto lateret: sed hoc totum ex astrorum imperio factum: à quibus si hæc humana sic aguntur, frustra negocijs quisque nostris operam curamue impendimus. Fient enim vel cessantibus nobis quæ ipsa præscripsere; & quæcunque vetuerint, nulla nostra industria procedent. Vt cætera vero præteream, quibus ista refellatur quam Dijs naturæque insertis iniuria; Quæro, Chaldeæ, vtrum illa vis, quæ fœlicem nascenti puta infanti vitam portendit, aut violentæ mortis casum in trigesimum forte, aut amplius, vitæ annum constituit, vtrum inquam illa vis quæ hos casus illamque motura fortunam est, duret in cœlo, & destinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in necessarios effectus necessaria instrumenta; An vero inferatur ipsi infanti; vt veluti fota, & paulatim coalescens, iusso tempore erumpat, impleatque quod astra mandauerint. Si dicis in cœlo peritare, manifesto es imprudens. Nam cum fortuna infantis constet (vt vultis) ex modo astra, dum is nasceretur, inter se erant nexa, postquam

eum

eum modum in cęlo deleuerit eorundem ſyderum curſus, aliumq; effecerit, fortu priori contrarium; qua in arca, vel penu cęleſti, recondetur prior illa vis, quæ poſt multos demum annos exerenda eſt, & in ſcenam mittenda? Sin putatis adhærere ipſi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat, adhuc peius nugamini. Scilicet in naufragio cauſa eſt, cur venti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut colonus cauſa eſt belli quod eum pauperat; vel mitioris cęli quo fruges abundant! & quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui violentia, vt deſtinato à ſyderibus obitu defungantur! Plura in perniciosiſſimam amentiam non dico, quæ Deos hominesque vna captiuitate damnat; quæ ratione deſtituta, vaniſque ſucceſſibus ſæpe eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes ſubijcit conſultorum animis; aut inutili metu ſuſpendit incautos.

Iactant tamen quædam ſuorum oracula, quibus euentus reſponderit. Ex ijs conciliare fidem tanquam non ſpernendæ arti, volunt. Primum quidem, ſi quæ talia exciterunt, nego neceſſitate fatorum contigiſſe, aſtriſve cogentibus. Facilius crediderim aliquod eſſe numen quod in vindictam impiæ credulitatis nonnunquam repræſentet mortalibus ea ipſa quæ ſibi non à Dijs ſed ſyderibus metuerunt. De inde vt inſomnia, quamquam ſine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum ſpecies referunt: Et cæcus ſi vim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam: Sic dum multum & paſsim Chaldæe mentimini, nihil mirum ſi nonnunquam fortuna veſtram audaciam cōmēdat: & miramini vos vera dixiſſe. Etiam pauca

responsa quæ vulgo celebrantur, vanitatem artis proscribunt. Nam quod luculentius signum, non solere vobiscum veritatem, quam instar prodigij iactari, si in illam interdum vester ludus incurrerit? Sed nec tantum tribuo famæ, vt quod de vaticinijs vestris memorat vtique credam. Prodigia cum narrantur excipi solent fauore mirantium; & quamquam non ad verum exacta sint, postquam semel Scriptorem inuenerunt, pluribus placent, veneratione crescunt, vetustate commendantur. In hunc modum fabulas vestras inualuisse existimen; Nisi dicas impiæ arti accessisse nefandorum geniorum commercia. Hi enim transacta inter homines, secretaque accurate explorant, & sagaciter de futuro conijciunt. Vestros ergo Chaldæos, si in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt: nihil mirum, suggerentibus ipsis atque monstrantibus quæ supra mortalium ingenium erat, interdum claruisse. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura sunt nosti; quidni, Mathematice, & tua ipsius fata perspicias? Cur nescisti me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuisti adesse qui te turbaret? Denique si potes explorare, an Rex de hostibus triũphaturus sit, illud primum explora, an sit tibi, crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus summus in rebus, eaque ex arte, quæ vel si de leuibus ac quotidianis prædicere audet, inani euentu in omnium risus solet incurrere? Nam serenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, dispensari generi humano ex astrorum inter se commercio vos quoque proclamatis, & nos partim agnoscimus. Adeo tamen frequenter erratis, cum ex inspectione syderum aut solem promittitis, aut pluuias, vt in prouer-

biun

bium abierit vestra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipse cœlum explora: Lunæ cursus, bella vel fœdera cœlestium ignium confer in tabulas. Inde, si potes, destina sudos dies fędos ostende. Si non erras, si te euentus non arguet, ego me tuæ arti quam lacesso dedi ad pęnam non recuso. Neque tamen in aerem, in nubes, in serenum, minus sydera posse dices, quam in corpora fortunasque mortalium. Cum tu igitur illa ignores, cur te illa existimemus prænoscere? Scies nempe ex astris quo cessura sint bella, & quæ sors Siculas mente actura sit, nescies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori solem eadem astra annuerint? Imo fatendum ex hac ignoratione tempestatum, vel quid velint ac iubeant sydera vos nescire, vel esse præterea vim aliam quam nescitis, quæ vt lubet hæc syderum decreta atque imperia antiquet.

Quod si de publicis regijsque negotijs adeo facilis tibi notitia, priuatam rem tuam cur eadem scientia non protinus auges? cur præuisis rerum euentibus molesta omnia non declinas, felicitatem non sequeris? Cum in Phrygia essem, erat anus quæstuosa diuinationibus. Accidit vt in opulenti ciuis domo intercideret furto paropsis preciosa. Is cui supellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat; iam furem se tenere, iam recipere paropsidem, spe oppido vana præcipiens. Mane erat; & cum isti aduentarent, primum anus forens soluebat, quæ tunc forte iniecto sterquilinio altissime sordebant. Nescio quis vicinus per illam furtim iniuriam illuserat mehierculæ. Substitit ergo irata, &, Si scirem quis ganeo, inquit ad hanc insolentiam tenebris vsus sit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum

quicquid meis liminibus ſordium dedit. His auditis qui conſultum veniebat inſpexit in ſocium, &, Quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus ſciet quis nos præda vexauerit, quæ rerum ſuarum ignara, & ſtercore pene in os in geſto adhuc neſcit cui iraſci oportebat? Nec ſegnius quam venerat, diſceſsit a Sibylla. Rem epigrammate vulgauit neſcio quis Poeta, quod adhuc hęret memorię, & quia breue eſt, ſi placet, recitabo.

O ſors, ſydera, Pythij receſſus,
Et fati bene praſcia volucres,
Vos ſauis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quò Lunam quatit Ænouis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut Dei minentur,
Quid ſub pectore dellireſcat omni,
Nouit ſcilicet, indicatque nummo.
Vnum dicite quod miſella neſcit;
Ecquis ſtercore limen omne pauit?
Qua nunc auguria, ò potens Apollo.
Qua lux, qua via, ducet ad nocentem?
Fruſtra ſollicitas, Sibylla, diuos,
ſortes, ſydera, Pythios receſſus.
Et fati bene praſcias volucres,
Nam Phœbus pater, ò verenda Phœbas,
Hac oracula naribus reliquit.

Plura ducturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus deſtituit. Reliqui inter iocos ſequuti ſunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquã vanum hoſpitem, tamen periculoſum, non per iniuriam dimitti debere. Facile eſſe vt læſus pernicioſa aſtra fingat; Non ægre ſuperſtitionibus militem laboraturum. Ergo iam mœſtum vocant aguntque promiſſæ operæ gratias. Sed ne ea vterentur, obſtare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis maieſtate, vt tanquam victoriæ incer-

incertus anxie ad sui natalis fata respiciat. Tamen oblatę beneuolentiæ præmium fore. Nec memorari: medium præstigiatori talentum, redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt. Inde ad grauiora conuersi sunt: nouis subinde nuncijs de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus, Nam in exercitu Regis non amplius decem millia iustæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat. Funditores, & sagittarij ter mille & quingenti dicebantur. Trigineta falcati currus erant. Decem naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos vsus numerus duplex. Hyperephanij nullo publico consilio defecerunt; sed vt cuiusque ferebant studia, hi cum Rege, alij apud hostem militauere. Sed in Lycogenem rerum hominumque maiorem vim tempestas contulerat. Recensitos haud procul Syracusis sub Præfectis distribuit. Triginta peditum milia, equitumque sex, nomina dederant. Et ne omen deesset, qui primus descriptos est, Nicon appellabatur, quod superstitio vulgi, quasi rem fortuitam, in auspicium accepit. Certus erat Lycogenes, non se diutius imperaturum quam illi insanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direpta sub altioribus ripis fluebat. Infidum circa solum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alueum non pridem stagnauerat. Eo obice sustinere; Lycogenem vel pauciores potuissent; Et strenue ille aderat; conatumque circuire iniquitatem loci, quacunque transitum parabat, obiecti à Rege milites prohibebat. At ille ne interim non tempore vteretur, Anaximandrum ex sorore nepotem, & fratrem Oloodemi Meno-

 critum,

critum, qui Ennam, qui Catanam obsiderent; cum aliquot cohortibus misit. Ex suis autem castris, & regijs, multi assidua velitatione collati variam in dies fortunam ad suos referebant. Nihil tamen summæ rerum decedebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & sub ipso discriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuisse? Atqui vehementius Archombrotum atque Argenidem curæ secretæ, quam quæ palam videbantur, premebant. Illa in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter solitarios fletus consumptis; prædicabatque confestim reuocandum veterem Lycogenis hostem, & assuetum de eo triumphare. At diuersa agitabant Archombrotum. Inquietatus miserrima spei incertæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quod inter castrensia non promoueret de amore profitendo consilia; nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam; & vtraque de causa in hostem concitabatur. Sæpe tamen seipse incusabat, quod solus adesset tanto Meleandri Argenidisque discrimini. Debuisse scilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficij, simul amorem, simul natalium decus ostendi. Et hercule nihil horum neglexisset. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ statum nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum; Præceps vero imminebat à Licogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbique saucia menti per insanam æmulationem oblatum dissimulato odio ita eleuabat apud Regem, vt videretur sibi ipsi nihil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quod ille cum mitteret Licogenis epistolam,

nihil

nihil litteratarum ad Regem dedisset. Sui, Regisque fuisse oblitum, in illa siue negligentia siue superbia; Nec facturum ex maiestate Regem, si scriberet prior. Sic malignis, & quotidianis verborum insidijs paulatim assuescebant Regis aures, eo facilius quod nihil esse Archombroto dissidij cum Poliarcho suspicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi esse quam quod Poliarchus discedens reliquerat. Sed quod videret in aula gratiosum, facile id supercilium in fortunam retulerat, quæ priores necessitudines tanquam præsenti fastigio indignas, aut graues, sæpe timet agnoscere. Interim patroni familiam (hanc enim à curatoribus Rege iubēte receperat) sic admonitu Argenidis instruxit vt omnes propediem eũ conijcerēt esse venturũ.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque ociosa dilatione frustratus est. Tandem ex Archombroti sermonibus institutus Rex, indonatum, ac nec saltem blandius habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem se, non veneficum esse; Oloodemi & Eristhenis exitium peregisse suam causam. Nec se facilius inuenire cur ad se non scripserit Poliarchus, quam cur scripserit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexspectata acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi se loqui, nec plus sibi in expedito esse verba, quam illi vltionem, haud aliud retulit, quam non modo scripturum Poliarchum; sed impigre ad futurum, vt si quid; errauerat; discuti posset. His verbis Meleandrum, iam sponte omnia metuentem, in diuersas cogitationes diripiens, reliquit, nunciauitque Argenidi, quam inclementer Rex dixisset Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans? Nihil Dij reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noce-

retur. Diuisi, ideoque miserimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara sum, ipsi quoque tristissimum. Quid proderit eum superflua ægritudine onerari, vt & patris in se mei iram intelligat? quem vt opinor non mala mens, sed calamitas mutauit. Si me fas est aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, vt ipse hoc nesciat Ego curabo vt delicti pænitentiam agat pater, ametque Poliarchum. Et silentij præmium erit quicquid tua conditio potest agnoscere. Frustra autem speraueris, si de ista re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt spondeat tutum fore secretum, at si illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, sciamque quam multum fefelleris. Apud eum quid valeam, nemo melius te ipso intelligit. Confirmante Gelanoro, se Argenidi pariturum, ipsa litteras ad Paliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quam ocissime in Siciliam trajceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potissimum vinceretur. Sin Dij parabant tristiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam secundus mensis erat, ex quo Ennam fatigabat obsidio; Defecerant alimenta, nec spes erat à Rege auxilij. Igitur consumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille, quod victoriæ simulque clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil se optare respondit, nisi vt fælices esse vellent. Ad hoc tantum vim adhibuisse. Redirent ad Siciliæ corpus, cuius in Meleandrum consensui imprudentes obstiterant. Sed multi petiere vt tuto liceret ad regia castra concedere. Quo permisso, plus pauori militibus Meleandri,

leandri,

leandri, quam auxilij fuit; cum isti Ennæ miserias, & obsidentium robur, ita traditæ vrbis excusationem augerent. Domita Enna licentius exultare Lycogenes, auditusque multiplicatione tentare, quibus riuum & paludes à Rege insessas superaret: Diffisusque Meleander obtineri diutius locum posse, prima vigilia totis castris ignes accendit, ne hostis intelligeret deseri stationem, nec signo tuba dato, militem reducit ad campum qui Epeirctæ subiacebat. Insequutus postera die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili specie, militumque fiducia in barbaros clamores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis insomnis, nunc prælio optabat decernere; nunc se vrbis munimento tueri: interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Forte fuit, vt neglecta quiete, solitarius in hortum prima luce concederet. Sublimis erat locus, marisque subiecti prospectu liberrimus. Agitantem quid in extremis esset honestius, nunc subibat non ignaua pugnandi mens; nunc senem, & partem, filiæ cura ad cautiora reuoluebat consilia. Victorisne præda esset hæc virgo? & quæ in sceptrum genita erat, à libertate excideret? Rursus occurrebant fugiendi incommoda, rursus numinum ira, &, quod in immerita calamitate tristissimum est, temporum exactorum fœlicitas. In hoc inquietæ mentis æstu stupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ; quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori sole discussæ, aperuere paulatim faciem rerum percurso horrentique mirabilem. Quippe nauigijs stratum mare, haud procul à portu, vexillis late vibrantibus, nouum bellum, nouos terrores afferre videbatur. Classis ingens & incitata sublimibus velis. Fulgor

præterea armorum, hominumque frequentia. Cumque non multo exterius quam extra tormentorum iactum fuere nauigia, subito clamore nautarum demissæ à puppibus anchoræ totam classem stiterunt. Nec diu secum exegit Rex, qui homines, aut vnde venirent. Sed in deteriores metus sponte iam versus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint! En a Lycogene classem, en obseruaturos portuum claustra exercitus. Sed neque hoc immerito accidit. Coget te iste casus, senex ignaue, ad iustam bellicamque virtutem; & quid sponte facere debueris, en hostis admonuit Tantillam meam classem contra promoueam, fortuna, nauibus, copijs impar? An iis omissis, quod est satius, vertar in Lycogenem terrestri certamine, & saltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud quam honeste cadere expetens, proximos aduocat. Ijs monstrat terribilem maris speciem, dimittique speculatorium nauigium iubet, quod de suspecta classe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc sibi deposcebat non securæ quæstionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iussit digniora discrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab classe aduersa aliquot remigijs ad portum promoueri; & missus Timonides qui venientes exciperet sciscitareturque quæ erant pernoscenda, primus mitioris fortunæ auspicium accepit. In lembo præco erat; ac ne duriora nunciaturos crederetur, baculum atque caput oliua circumdatus. Sed quis esset, quidve afferret, non falsus Timonidi, cum Regis colloquium petijsset, illum protinus Meleander, iam intepescente metu admisit in conspectum. At Preco; Radirobanes Sardiniæ & Belea-

rium

rium Rex (inquit) hanc tibi hospiti Meleandro Siciliæ Regi tesseram mittit. Si conferre volueris, inuenies esse illam, quæ mutua fuit tuis suisque carentibus. Simul dimidiatum annulum tradit; in cuius summa parte pusilla ex auro manus erat, quæ si parti alteri iuncta esset, simili quoque manui, itemque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rursus præco; Agnoscisne, Rex, hospitium (ait. Et Rege fatente) quippe alteram annulli partem apud se seruari; Adest, inquit, in æquore tuo hospes Radirobane; cum præcipuus imperij viribus, quas in classem coegit, & cogendi causa fuit, quod te malorum ciuium defectione premi cum fama retulisset, statui hoc pessimum in Reges exemplum, maxime hospes, ferre non potuit. Silebat Meleander, Deorum tam subita beneficia prope non capiens. Sed ad constantiæ specimen erat, ne vultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, ô præco, iam me ignoscere furori meorum; quos aliquis non inimicus Deus concitauit ad facinus, vt tanti hospitis beneficio & conspectu frueremur. Subeat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo segniores quam ipse in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus est; interimque Meleander aduocato suorum consilio quærere cœpit, ipsumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per purpuratos experiri. Varia illi censebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere satis ausi. Nam cur Radirobanes illos sumptus, laboresque, alienæ vtilitati daret? præsertim nec rogatus, nec hospitio antea vsus? Omnem nimiam gratiam suspiciosam esse. Vix credibile, hunc potius Meleandro, quam sibi, eam classem adornasse. Nam & (inquit Rex) meo patri

multa vt scitis cum Radirobanis patre discrimina fuere; fœdera inde, & imago hospitij, verius bello lassatis, quam odia ponentibus. Nunc quid censeam, auxilium an insidias aduenisse adhuc incertum est. At Cleobulus, nihil dubitandum asseruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam si ille amicus accedebat, certe auxilium venire in tempore; & nullam in ipsum humanitatem nimiam videri. Sin aut sponte Regem odisset, aut faueret Lycogeni, non posse Meleandrum terræ marique coniurato obsistere; & ex Maiestate Regis fore, si fidei simulatione deceptus potius vinceretur, quam expugnatus ingratijs. At vnde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, &, vt audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occasionem rapuit, qua præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuæ, tanquam ex merito, sibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus suis; eo Siciliæ amicior, tuæque reuerentior maiestatis, quo propius sperabit in tuam regiam adoptari.

Et Cleobulus quidem ex vero disputabat. Quippe Argenidis fama, simulque Siculi regni, quod ad Virginem spectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem iniecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quam secreto moliebatur, instructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulisper Africam, & laudabiliori incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc consultanti Meleandro aderat) ipso nomine nuptiarum Argenidis offensus, adeo in Radirobanem Cleobulumque excanduit, vt vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, vt omnino dicere ausus est. Cleobuli vero sententia à Rege laudata; missi cōfestim ad portum sunt, qui regiam scapham instruerent.

Tran-

Tranquillis rebus Rex tua littora in ea circumuehi amabat. Mediocris erat: nec plures capiebat octo remigibus totidemque vectoribus. Sed aureis argenteisque picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi pusillis ex auro litteris hi versus erant scripti.

Hæc tu cæruleo natam, Cythereia, ponto
Parua ratis, similisque tua pulcherrima concha,
Tutelam numeque petit; non Martia fortis
Tela pati, aduersas si sors Bellona carinas
Implicet, & tremulo suspendat in æquore bellum.
Nec saui patiens Borea, cum turbidus ille
Stridet, & alternis medium sese obruit vndis.
Littoreis tantum apta vadis vicinia secabit
Æquora cum pluuium detegeret cātibus Austrũ
Cymothoe & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis ista, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
At tu, si meritos Eryci seruauius honores,
Ne leuibus, ne, Diua, Notis permitte tyrannum.
Ipsa manu contos, parua breuia arma carina,
Ipsa tene, & placidam sese crispantibus vndis
Sterne viam: Tecum Oebalij duo sydera fratres,
Et soror. O magnis versata potentia semper
Fluctibus, & semper ventosum Regibus æquor!

Tunc vero purpureis tapetibus auxere sedidia; & in puppi instar solij fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis custodiam relictus est; Arsidas parua rare præmissus, qui Radirobani nuntiaret aduenire Meleandrũ. Facile tota Epeircte se fama diffudit, adesse cũ validis auxilijs Sardos hospiti Siciliæ opem laturos. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilaritas, nec modo spes, sed victoria fiducia, paulo ante deiectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibusq; vt quisque aduenerat, plausis,

sis, sibi salutem gratulabantur. Nec temperantior eorum, qui maris ad custodiam præsidebant lætitia. Cum vero Rex ad portum descendit, acclamationibus vulgi; tubisque mox, & omni concentu quo tunc Martem acuebant, cęlum implentibus, sonus in hostium castra illatus est. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes ausus est credere Regis exercitum spe amissa exarsisse in vltimos impetus; & in re inuehi morituros. Itaq; ad proximos ita locutus fertur. Hic dies nobis laborum postremum est; modo copiam mortis ijs fecerimus, quos viuere non posse effecimus. Ite ad milites; & ad prædam vocare prope emeritos, Dij omnes, quo gratior esset victoria, insperatam maturauere. His dictis, dum ordines instruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author est; interim exploratores præmitti qui certa de aduentu hostium referrent. Et illi toto itinere prouecti, postquam nihil hostile occurrebat, in castra reuersi sunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterum pene bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubisque & tympanis personare totam circum regionē. Ictus ex merito Lycogenes fortunę recedētis pręsagijs, tamen in procinctu constituit aciē; aliosq; non militari cultu, sed tanquā ex proximis villis agrestes, subornat, omnia tutius exploraturos.

Iamque Arsidas Radirobani colloquutus promota ex portu nauigia quibus Meleander cum suis vehebatur ostenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum; tumultuque & studio vectorum, de more subitæ lætitiæ strepebant. Prætoria Radirobanis, regij fastigij opulentia insignis, stabat religata anchoris tribus. Ad omnibus velis inutiles & ex solo luxu pendentes laciniæ aura rapiente ludebant

in

in aere. Cornua & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temere sequebantur; multiplices autem a tribus malis funes, religabantur ad latera nauis; speciemque procul visentibus aut amplissimi retis, aut detecti tentorij præbebant. Puppem Helena cum fratribus illustrabat trium syderum auro. At nautæ eo die non sordidi, in cæruleis erant vestibus; & vel instabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis suæ specimen, tanquam alijs ferebantur. Eadem remiges vestis in transtris ornauerat. Milites armorum & sagulorum pretiosissima erant induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruscis decora maiestatis, habebatque in prora lictores, virga & fascibus instructos, tanquam aquas submouerent. Lignei gradus à latere nauis ad mare descendebant cæruleis strati tapetibus in quorum summo excepturus Meleandrum, Radirobanes stabat, vestem regiam indutus, quam ex auro & carbaso textilis zona præcinxerat. Ensis ex ea pendebat; cælatæ vaginæ opera præcipuus. Ipse capillitium promiserat in humeros, paulo preciosius delibutum quam militarem decebat. Familiarissimum habebat ex Ligurgia senem; cui commissus puer fuerat; & adultus non tam illius consilia sequebatur, quam quæ facere decreuerat scire sinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arsidiæ loquens spectabat Siciliæ oram: situmque, & ignota adhuc bona, superflua humanitate commendabat.

Tandem ad nauem scapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus est admoto ad fulcienda vestigia Archombroto, donec eo vsque peruenit, vt tradere Radirobanes manum posset. Tum vero tanquam olim familiares coie-

re

re amplexibus; & gratias agente Meleandro, quod is se adiutum voluisset, ille beneficium modestissimis verbis augebat. Pauca deinde inter se colloquuti, hic ad salutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admisit. Amicos hospitesque appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus descendit in Meleandri scapham, qui se in naui prior eius potestati tradiderat. Personabat toto littore nauibusque symphonia; simulque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non custodibus tutos, simplici pietate, atque iure hospitij, inter se iucunde versari. O miseram sæpe potentiam, in quæ raræ fœlicitatis est, ad bona priuatorum, nec suspecti commercij humanitatem, peruenire. Expositos in littore Reges, rursus amplexus, rursus blanditiæ tenebant. Hinc Radirobanem, cum in prima arena adorasset Deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud procul vtrumque expectabant. Inde amicis septi primum in vrbem, deinde in arcem prouecti sunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, vt Sardiniæ Optimatibus illa vespera bene esset. Præbuere certatim hospitia, adeo omnis generis officia cumulata, vt vix belli quod arduum instabat, meminisset hilaritas.

At non Archombroto læta hæc erant, sibi æmulum aduenisse cogitanti; quem à Rege & Argenide non amari nefas esset. Ergo dum cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipse specie vtilioris curæ discedit ad mœnia, quasi excubitores per omnes speculas Regis nomine aditurus; ne vigilias solueret auxiliorum fiducia: Sæpe immatura gaudia aditum hostibus ad nocendum præbuisse. Atque vbi frequentiam euasit multo ante molestam, cœpit in longo & vacuo aggere

spatiari

ſpatiari temere inclinatis ceruicibus,nexiſque lacertis, & ad pectus obnoxie adductis. Nunc amens ſtupebat, nunc ſimul videbat innumera incertus quid cogitare, aut vnde dolere inciperet.Et,O Deos,inquit, vltores! Tu enim Poliarchum odiſti, tu hominis quem chariſſimum habebas reditum interuertiſti, vt æmulum grauiorem acciperes. Quam male Radirobanes ſucceſſit Poliarcho? cui me hoc pectus, hi lacerti, ſed maxime amor, parem feciſset. At Radirobani quis me impetus, quæue virtus æquauerit? Non modo ſibi nixus, ſed tota regnorum ſuorum fortuna, procedit in certamen, verius in me quam pro Meleandro aut in Lycogenem. Quodſi Argenidem amo,iſtum (ô dolor) neceſſaria ferentem auxilia non licet auerſari. Tu ignauus amator neſciſti mereri quod optabas; ille inuenit quo prius beneficium afferret quam poſceret.

Sub hæc ſui incertus,& grandioribus veſtigijs ferociter obambulans, ſilentium aliquandiu tenuit; donec iurgio cum fortuna reſtituto inter acerbos riſus;En iam(inquit) tres in Argenide laboramus,tres in fœlicitatem quæ duntaxat vnum capit ſumus erecti,ego,Poliarchus,& Radirobanes,vt eos omittam,quos nihilo me eſse ſaniores nondum intelligo. Miſer! Non vides quotidie plures in hæc votu orituros? Niſi forte aut illa amari indigna eſt, aut ſolus es oculatus. Sed cœteris amouendis tempora ſua erunt. Vide modo iſte à Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempeſtiua cumį illo ſunt odia. Certe premium non auferent ante victoriam. At quot in armis vices ſunt? quanto illo momento ſe fortuna in diuerſiſſimas retulit formas? Quid ſi fortitudinis

oſten-

ostentator extinguetur in acie? Quid si Meleandro grauis erit nimij beneficij conscientia? Curandum est vt hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori sint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, vt cum quo meditaris dissidium placide viuas. In hanc mentem vtcunque compositus successit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitia stationum curam omitterent. Eadem Eurymedes cura, eadem Præfatorum omnium fuit, sed militum castigata securitas, tamen plerumque inter vina & coronas vigilabat.

Postero mane de belli ratione cum suorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus; Nec ille ignarus suspiciosum fore, si cuperet validissimas in vrbem copias induci, subleuauit his verbis pudorem Meleandri, qui id se vereri liberaliter dissimulabat. In hac classe quæ stat in anchoris, charissime hospes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi; funditores, & sagittarios, ad millia quatuor. Equestris apud me iuuentus est; sed pondere spatioque absterritus, equos in nauibus paucos imposui. Si plures dederitis, sessores à nobis inuenient. Cæterum, ne Lycogeni diutius sit impune si placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus solam per vrbis pomœrium viam præbet, cohortes singulæ recipientur in mœnia. Hinc vbi per aliam portam munimentis oppidi excesserint, castra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rursus aliæ, aliæque, à littore ad vrbem conscendent. Præsidium ex tuis in vtraque porta erit, tam quà copiæ intrabunt, quam illa quæ receptos euoluet in campum. Meleander tanta solecitudine nihil esse opus respondit; Nec quicquam

quam à militibus timendum, qui fuissent sub Radirobanis disciplina. Custodes in portis si Radirobanes vellet constituit, ex suis sane apponeret. Nunquam sese tutiorem quam inter illius præsidia arbitraturum. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Balearesque, de classe in littus effusi sunt, ad spectandos cohortandosque milites ambo in equis ad forum processere. Radirabantes, aurea arma purpurei saguli ambitu non tota contexerat; nudo capite, nisi qua fascia ambiebat. Meleander, & ipse armatus, longe constantiori maiestate omnium oculos & studia trahebat. Primi funditores vrbem ingressi sunt: Baleares hi erant, tribus quisque fundis armati. Nulli tunc genti eiusmodi habenarum maior peritia; quam scilicet vnam colebant à puero. Dicebantur excipere in aere aues, & in probris numerare, si quem ictus fefellisset. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis vicina, armati, leuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. Gladij breuiores pendebant ex balteo, quo consumptis iaculis vterentur; Cassides plerumque ex ære, verticibus in vrsarum leonumue rictus horrentibus. Tantum exercitum ægre illa dies transmisit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri castris erant, qui hospites ab vrbe in præparatum vallum descendentes exciperent. Nouum illi aggerem excitauerunt, valloque, quod Meleandri milites præbuerunt, aucta castra cinxere. Largus fuit à Rege commeatus, iussique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in suis illos tentorijs prouocare ad epulas.

Longe alias facies in Lycogenis castris. Quippe postquam de Radiboranis & auxiliorum aduentu certa fide relatum est, plerisque metus insa-

insaniam excussit. Quid in Regem essent ausi tum demum intuebantur. Subijciebat pauentibus solicitudo, adesse iam Deos violatæ vltores maiestatis: & consternatio animi in omnibus, etiamque vulgaribus rebus, dira omnia inueniebat. Auxit hos metus alacritas Regum, quibus maxima erat virium suarum fiducia. Quippe puduit tanquam obsessos in vrbe considere. Promouerunt itaque castra à radicibus montis propius hostem, vt, si prœlium detrectaret, vel pellerent vallo, vel fossis incingerent. Causa, & Imperatorum maiestas, magna sæpe in bellis momenta sunt. Regia castra maiori auspicio venerationem inuenerant, Meleandri & Radirobanis tentorijs per summi imperij insignia late surgentibus. Hinc eorum militibus spes acrior subijciebatur; inde hostes ad suæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis respiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius sibi quam prœlio experiri, priusquam altius tumor in suorum mentibus perciperetur: gaudebatque idipsum Reges velle. Adhuc enim incerta inexerat, cum ex regijs castris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorij culmine coccineam tunicam committendi prælij signum exposuit. Per varia deinde castrorum ferebatur, nunc militibus, nunc præfectis spem & animum fronte, verbis, habituque sufficiens; Quid metuerent tot victorijs clari? An Meleandrum veluti ex fuga reprehensum; an peiraticam Sardorum insaniam, qui non tam proprij Meleandro in Siciliam appulerant, quam ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad nos, inquit, properabunt egregij auxiliatores Epeircten spoliare, & in suam inde classem relati, circumfe-

cunferentur ad alias fraudes. Ac etiam vt illis fides sit integra; at num putes pro ignotis & externis sanguinem gnauiter daturos; cum præsertim sint à nobis in quos pugnandum est, nulla rixa lacessiti? Destituent sua fuga Meleandrum, si vos senserint viros, si quicquid minantur experiri inceperint, denique si cogitabitis; in omnibus quidem bellis pericula esse, at raro tantæ laudis offerri materiam, vt duo simul Regis inter spolia aut captiuos possint haberi.

His dictis cum milites processissent extra vallum, caninum catulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyalio immolauit; & esse litatum emptus aruspex in maniplis sparsit. Acies autem eo modo ornabatur. Dextrum cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partium studijs & priuato dolore Regi hostis. In læuo, quod paludibus tegebatur, tyrones & mercenariorum suspectos Lycogenes vocauerat, Nabide duce; vt intercepta fuga animos ad vincendum acueret. At ipse dilecto suorum robore in medio erat, equo sublimis, vultuque terribili, quem tot simul affectus in incerto sceptri vel mortis incenderat. Expectabat vt hostis copias, vt apparebat, instructas admoueret, cum ex Meleandri acie visus quidam in equo procedere, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad præsidium sequuti sunt. Is confecto plus medio campo, longe à cæteris stetit solus, & vario corporis motu videbatur postulare colloquium. Misit quoque Lycogenes haud imparem manum, unumque qui præiret, seu colloquendum esset, seu certandum, idoneum. Coniecerat ex iuuentute Meleandri, aliquem esse qui singulari certamine prœlium partium præcepturus, parem ex hostibus superbe flagita-

flagitaret; cum ex illis quos explorandæ rei dimiserat, vnus redit; publiceque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo & infulis esse præconem. Mira expectatione acies tota diriguit; quid hostis armatus nuntiaret, quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, postquam habuit qui audirent; Rex furoris præteriti, inquit, gratiam facit, si qui defectionis pœnitentes ante vsperam in ipsius castra transiuerint. Quicquid hactenus est delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam sua fide publice sancit. His dictis, schedia, in quibus eadem referebantur, plenissima manu spargit, versisque habenis ad suos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plus viginti illas voces acceperant, quibus ad suorum ordines reuersis; statim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximisue narrantium, quid præco attulisset. Et Lycogenes cùm præter spem hæc auide à multis audiri frenderet, dissimulato metu; Meleandro, inquit, parendum ò milites. Ad illum, sed armatis, eundem est, & accipio omen, quod ad sua castra nostros exercitus inuitat. Spes est in ijs nos hodie victores accubituros. Inter talia, suorum cuneos adhortanti relatum est, Reges eo die potestatem pugnæ non facere. Sed exercitus partem locauisse in tumulum, qui ante castra erat; excepturos si qui ab ipso deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, solicitatores fidei nostræ, cognamque iam viribus, non improba arte, decernere. Ite sub suis quisque signis, ite milites, Dijs volentibus, & iam sua confessione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequebatur. Inter se mussantes videbat, & in pluribus impetum fractum, vtique postquam primus Aceogras ausus

ſus eſt deditione experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus & ſtirpe præcipuus, minus ſuo quam temporum, vitio ſequebatur Lycogenem. Guarus ergo ingentis gratiæ locum patere, occupanti, cum quadraginta fere militibus & amicis aliquot erupit, emenſoque qui interiacebat campo, ad primam Meleandri ſtationem poſuit arma. Tum ad Regem deductus, Deſertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ò Rex. Abſcedo enim ab adulterina militia ad iuſtum imperium: erroriſque in te mei ſolatium habeo; quod tarde cum factioſis coniunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque, quia viam cæteris præiuiſſet, præmia expectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cauere ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum eductos qui regijs caſtris erat obnoxius, fide interpoſita incolumes fore, inermes conſtituit. Acegoræ tamen, duobuſque prætèrea, in honorem generis reddita arma; iĳdemque haud procul à Rege adiuncti purpuratis.

Cæterum apud Lycogenem haud obſcure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones ſequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto conſilio, ſubitum de ceſpitibus tumultum conſcendens, edixit vt ad concionem ſaltem ſilentium afferrent, Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? commilitones? an, quod abominor, hoſtes? Sed quocunque vos titulo cenſeri æquum eſt, ne quis infames, ne quis deſertores militiæ dicat, miſſionem facio. Soluite cingulum, abite domum, ciues. Neque in mei gratiam ad bellum coiĳſtis; ſed opera mea & conſilio

consilio vsuri. Iam vero remitto sacramentum, desino vobis incolumitatem præstare, quia inuitis beneficium facere, sæpe pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores esse vulneram, & iam prope eratis. Nunc turpi confessione ignauiæ hosti perculso atque irato ceruices subijcitis. Quis Pan? quæ furia animos lymphauit, ò milites? Absoluebat vos iustissima causa, quos pœnitentia nunc sponte reos facit. Miseret me fortis vestræ, plusquam pudet leuitatis. Ite sane, ite instar victimarum; siue Meleander ira recenti perire vos volet, siue ad securiorem vindictam seruabit. Ego cum intactæ fidei viris rempublicam nō deseram; & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti sitis, vlciscar. Et Dijs quidem gratias habeo, quod ante certamen scernere a fortibus viris voluerunt lubricam vestram fidem. Potuissetis in ipso discrimine bonos milites per mouere, quos iam ambitu vestro lustrabitis. Absit enim tam male Siciliæ consultum sit, vt non plurimis restet integer animus. Hos iam vultu, hos alacritata secerno; videoque plus indignatione vestri erroris; quam eiusmodi commilitonum iactura commoueri.

De suggestu inter hæc descendens, potestatem iterum fecit si qui vellent abire. Tanta libertas paulo ante charissimi ducis plurimorum pudorem excitauit. Itaque multi illius partes obstinauere; maxime, qui conscij sibi erant præter ciuilis defectionis fas aliquod peccauisse; aut quorum egestas pro supplicio metuebat inopem pacem. Interim alij passim excedebant manipulis: & nunc viarum anfractibus, nunc publice, & per compendia, signa Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus sui deditionem fecerunt, sæpius asserente Meleandro, noluisse se tot ci-

trium morte victoriam emptam, quod sibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculsus Lycogenes repetit castra cum illis quorum fidem probauerat cæterorum defectio. At Reges incruenta fœlicitate sic potiti, vix gratulantibus sufficiebant, dexteram, clamydem, equum, ipsa vestigia, omnibus pro cuiusque sorte tangentibus.

Redeuntes in castra omen etiam excepit, quod maxime vatibus placuerat. Cur enim tentorium Meleandri incommodo loco positum famuli in editiora transferrent, fierentque exiguæ fossæ statuendis stipitibus quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta sunt aliquot ossa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterum longe assuetam hominum illius sæculi mensuram vincentia. Nec dubium quin alicuius de gente Cyclopum reliquiæ essent. Continuo Augures interpretati sunt, omnes Siciliæ vires subijci Meleandro; Cum nihil in ea fuisse validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis subiecti, seipsos deniq; tradebant. Nondum intra aggerem Meleander & Radirobanes erant, cum hæc illis immensorum corporum frustra gratantium vatum adulatio ostendit. Plus inde, stuporis Radirobani quam Meleandro fuit; non tunc primum ossa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipsam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, cum & ossa contrectaret, & videret Meleandrum vix ad spectaculum, tanquam haud insolens esset, moueri; sciscitari impensius instit, quæ gens illa Cyclopum, quibusve moribus, vnde orta; quomodo perijsset: Et Meleander, qui belli atq; castrorum cura Eurymedi tradita, ad securitatis regiā speciē, varijs hilariter sermonibus vacabat; Sardis maxime circumfusus, lætusque de suæ Siciliæ monimentis interrogari, dum in castra

M proce-

procedunt, sic orsus est. Cyclopum omne genus quidam ferum, fuisse, & syluestre; alij non Deorum modo cultores, sed & sanguinem, putant; Primo tenuisse has sedes; simplicibus legibus vitam inter se agitauisse. Illud in confesso est, excessisso humani corporis mensuram. Et hinc exteris forte error, vt cum isthuc appellerent, in immanibus corporis impias mentes latere crederent, aut nec colloquium ausis, in ipso terrore spectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Isthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœlestibus fieri mos est. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora, rudis ætas inuoluit, nisi quod maxime insederunt Ætneos & Leontinos specus, quodque genitos Neptuno iactatum est; quem plerumque immanibus viris patrem nostri maiores fecerunt. Nec mirere, tam pauca durauisse ab intima vetustate eorum vestigia. Quippe & priores Saturno hic regnarunt, à quo sunt tot ætates, vt Chamaseni; quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopibus sepulchra super sunt, sed & illa plerunque in antris, quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarum celata sunt. Sæpe tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ ille cadauerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quam denique ora fabulis suis digna? Haud procul Syracusis venatum exiueram, cum in campo, quem Gereatem dicunt, canis sagax, tanquam feram indagaret, ad incognitæ speluncæ ora se penetrat. Pertinaci latratu cum nos illuc traxisset, video antri intactum horrorem, ad quem veluti sacrum exhorrui. Subijt inde animus vlterius explorandi id quod Dij obtulerant: sentibusque vtcunque dimotis

motis circumſpicio à limine quicquid lux tenuis, & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus deſederat in profundum, ducebantque inimum ſaxei gradus. Illati igitur facibus cum exiguo comitatu ſubeo terram frigore, & ſolitudine, graue aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi veſtibulo tandem in patentiora ſucceſſimus. Pandebatur late ſpecus. Tophi ſublimes, laterumque exudantium curuatura nitebat pellucida cruſta & criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, vt ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: Id vero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidem, qui hiſce oculis & manibus vis credo? Dicam tamen, vt vel mihi perſuadeam ipſe quod vidi. Iacebat ſupra ſaxum terribilis moles ad membrorum humanorum diſtincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadauere id haberi. Tarde igitur acceſſimus; diuque, ſiue monſtrum hoc eſſet; ſiue Deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modo crines, ſed & vultus ſeruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrinq; cum pari miſcebatur cæſarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum inſtar peſtes? Signum prope effictum (cogitabam) ſi hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus eſt; vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illa excidimus? Mox ſtupore, vt ſolet, dilabente, primus iniecta manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum peruenit, video in puluerem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura, priuſquam inter attrectantes ſolueretur, cadauer quam longum eſſet exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi ſacrum

fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, sub meorum manibus, momento in cineres defluxit. Restabat occiput solum, arcusque costarum & crura omnino paria mole quam fuisserant. Ea meo iussu seruata, charissime hospes, & pro Neptuni foribus Syracusis appensa miraberis. Ex Cyclopibus fuisse non ambigo; maxime cum ad hanc pene mensuram aut interdum agrestes reperiant tota in antris cadauera, aut ossa inter egestam humum effodiant. Sed malui quibus ipse interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt forte existimas, quæ modo effoderunt vtcunque grandia ossa, ad nos ideo detulere, quod nescirent sæpe mihi maiora diuersis casibus fuisse oblata: Sed quia visum est Aruspicibus lætissimum monstrum, ea in solo esse reperta quod meo tabernaculo destinabatur.

Inter illos sermones ad locum peruenerunt, vnde hæc fossores eruerant. Cœnauit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitiq; conuiuio fuere præcipui vtrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnemq; illius diei fortunam sermonibus celebrant, intrat cum litteris ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanæ veniebat inuisitatæ fœlicitatis index. Quippe Catanam Regi fidissimam Anaximander Lycogenis nepos obsederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna subito furore exæstuans, pręter ingentem vim lapidū & cinerem moles, tres ex liquidissima flamma riuos euomuit qui tanquã conducta opera in Anaximandri castra fluxerunt. Nocturna hæc strages fuit. Iacebant homines, pecudesq; machinæ, tentoria, arma, quicquid in cursu ignis torrens offenderat. Ea peste trecenti milites consumpti sunt, Anaximander, & ipse malo afflatus, postera die,

amiſſis quæ ad inceptum neceſſaria erant, obſidionem laxauit; cumq; lectica ad Lycogenem referretur, erupere Catanenſes, cæſiſque quotquot repugnare auſi ſunt, ipſum quoque ceperunt. Iam Regem conſulebant, quid fieri eo vellet. Hoc núcio ſemel iterumq; audito, in tantum repente gaudium tam coniuiæ, quam qui miniſtrabant effuſi ſunt, vt non voci, non plauſui temperaretur; ſecutiq; licentiam qui ad fores inſtatione erant, ſerpéte lætitia, tota caſtra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus; ipſos Deos, ipſa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde paſſim Deorum ſignis datæ; congeſtiq; in vtrumque Regem flores; & promiſcuo impetu auſi militum multi non prætorium modo, ſed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudijs, Radirobanes curioſa ſedulitate à Meleandro quæſiuit; Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium; an credibile eſſet à ſolido monte poſſe tantam vim ignum efflari; quis in viſceribus ardor, quis genius, quæ ſoli natura. Hic paucis docere Meleander, longe altiſſimum eſse illum Sicilia tota, montem qui natiuo ſulphure, receptoq; in viſceribus tanto exæſtuans, impatientem cuſtodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque vero quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Sæpiſſime ater fumus eſt, per longa volumina cœlum inficiens; fauillas interdum aſpicias huic miſtas caligini. Rarius denique ſcipſo citatior turbo, proruentibus flammis, vicinam regionem fede peruaſtat. Quippe ſpiſſiſſimus ignis à ſummo emanans cacumine, torrentibus velut rius deorſum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc vero grauiora quam è cœlo tonitrua; & populis terror, ne, quanta eſt Ætna, ſe ſoluat, obruatque Siciliam. Nec minore quam pro

tumultu prodigio, ſaxa ingentia ex montis viſceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena ſunt, totoque colore indicant ab incendio ſe venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo; vt ad multa millia impetu primum ſuo, mox vento, circumlati, obruant alte campos, & deprehenſas ſegetes enecent, ſolumve corrumpant, ad ſementem deinde inutile. Ita ſaxis, cineribus, & maxime flammis, non tantum armenta hauriuntur, vel caſæ paſtorum; Syluam omnem hæc peſtis, quacunque inciderit, necat. Tota oppida ſic interdum periere. Catana vix multi operis aggere ſe tutatur; Vrbis inter montem & mare opportunis ſedibus, ſi hæc pericula abſint. A Lycogenis militibus obſidebatur. Sed vt audis nunciari, Dij hos ignes ex Ætna, ſupplicia antea noſtra, nunc beneficium ſuum fecere.

Poſtquam deſijt Meleander, ipſa res, conuiuijque alacritas, ſermones prouexit in diuerſa. Quicquid in Sicilia dignum quod noſſent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas hiſtoriam abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: quæ Charybdi proluuies, quęve ora inexpleta naufragijs. Acis inde infœlix amator de calido vulnere prouoluebat frigidiſſimam aquam. Fugiebat Galatea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, & Arethuſæ pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Hercule Eryx, & maledicebat cæſtibus Venus. Religioſa etiam repetebant, facili in Deos inter conuiuia pietate; Qua Inſulæ parte erupiſſet ad connubium Pluto; quæ horridi currus ſigna; quæ dimotæ ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proſerpina, vbi ſerta, vbi zona illi exciderit; in quem ceſpitem primum ſeſe Cyane fluere ſit mirata:

Fruſtra

Frustra vsurpare Eleusinios aliena monumenta; ne prope Cephissum, sed à Sicilia fuisse Diti viam, qua dotalibus vmbris sponsam inueheret. Terrores inde Cereris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctusque secretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam inter illos sermones cęna consumpserat; quod, ex tuba vt constitit, imperauit Meleander vltimam mensam tolli. Sed de conuiuio consurrecturos, iamque libantes Mercurio; subito ferox clamor, vnoque per castra tumultu terribilis, longe alio motu compleuit.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER III.

CVm in castra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali insania; & mox necessitatis ingenio, vltimis consilijs aperire animum cœpit. Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse; Noctem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid vero si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captiuitate præmia apud Meleandrum quærerent? Infelicibus inimicos omnes esse. Sed nec noua auxilia iam sperari; nec aperta vi se Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum restabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri castris feruebant. Oppressurum forte incautos; & in partibus esse noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere saltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His secum exactis primores amicorum aduocat; ostendit hostium castra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito suo victores? Gaudio marcenti; & inter suas insulas tanquam victimæ opprimi possunt, Age modo & transfugarum nostrorum beneficio vtantur. Laxauerunt suo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat in hostibus. Super-

Superueniemus ergo incautis; & quo plures sunt eo magis confuso exitu se ipsi onerabunt. Nemo fuit cui non videretur solertissime dicere: Ad suos igitur quisque digressi, monent vt sufficere modo velint Dijs vocantibus. Offerri victoriam contra fœlicitatis impotentes. In solutos, vinoque depositos esse eundem. Iram deinde acuebant; Et vero ferendam ab ijs omnem cladem quam non priores intulissent. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alacritatem plurimum erant; multisque magnitudinem criminum à spe veniæ exclusis, strenue aut mori aut vincere placebat.

Cum igitur prouecta nox esset, bipertito agmine, quo latiori terrore hostem obruerent, iter ingressi sunt. Via erat per patentes facilis campos: & ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Angusta alia, sed propior, dum is plurimum tegebatur. Nunc iniit cum parte copiarum Menocritus, lentissime progredi iussus, nec aliquid ante mouêre quam prę- liantem cum statione Lycogenem ex tumultu cognosceret: Tunc & ipsi multo clamore in vallum niterentur; quippe dilapsis in Lycogenem illarum stationum militibus, nudum latus subito occupaturi, vel auersuri saltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc biuio in Meleandrum ibant, haud impar ad spem victoriæ exercitus; maxime in necessaria fortitudine ferocior. Et silentio quidem iuere, donec in vigiles subito cursu irruerent. Tum vero quicquid ad horrorem valet impigre cumulauerunt. Tubas, & tympana ex composito plura quam pro vsu portauerant. Accessit inconditus clamor se mutuo ad victoriam inuitantium.

Iamque pellabantur statione; cum qui proximi in tabernaculis erant subito metu attoniti surgunt ad arma. Sed accenso per tentoria tumultu, maxime à somno aut vino venientes, se ipsi incondite premebant: Territi, semiermes, sine imperio aut consilio palantes: Quæ tam subita clades? Quis in castris grassaretur? An exterterna hæc pestis, an domesticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque satis ad signa poterant conuocari, misti tumultui, & inter tenebras licentius metuentes. Conuiuantibus Regibus, famam mali simul clamor simul nuntij attulere. Nec quid certi nunciabatur, nisi ad portas castrorum pugnari. Radirobanes à suis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad secretum vocato Archombrotos toto ore interritus; Si pateris, ò Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnæ, quæ vnde sit, aut vbi, adhuc nescimus? Subduc tuam senectutem, ex qua tot mortalium salus pendet, siue hoc prœlium est, siue fortasse insidiæ. Si placet, auspicium tuum subibo, meaque fortuna, si quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydem concede. Tu per portam quæ ab hoste hauersa est, egressus, cum delectis aliquot militum, ad necessaria pericula te seruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemque miratus per propria discrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni sua insignia. Ipse in ignotis armis ad portam cum paucissimis elabitur. Apice ergo, & purpura insignis Archombrotus, cum ijs qui conscij fraudis erant tabernaculo egressus ferebatur, qua pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio, & quod intra cassidem vox inclusa suum genium

non

non seruat, vetuere ne qui loquentem audiebant intelligerent non esse Meleandrum. Vbi vero ruit in pugnam, omnes non tam in hostem quam pro Rege accensi ad subsidium properauere. Lycogenes vallo reciso occupauerat turrem: neque paucos suorum in eam receptos vlterius effuderat. Iamque in primis viarum angustijs per castra pugnabatur, cum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant; Regem senem in hoc robur valuisse credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnantem sequebatur. Eo impetu territus hostis pedem versus aggerem referre cęperat: Cum ex alia castrorum parte auditus est Menocritus, & ipse cum suis ingenti vlulatu noctis, & belli pauores ingeminans. Dubio, & multiplici malo territus miles, regi ægre iam poterat; cum Radirobanes strenue ad illam periculi partem conuersus est. Occurrit ergo Menocrito; repellitque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, sola morte sistebantur. Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci testudine succedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra castra Lycogenem sustinebat; illinc Radirobanes arcebat Menocritum. Vtrimque infesta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potissimum oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum faciem emisit, suis admonitis, vt passim castra incenderent. Hostem cum suis sarcinis conflagrantem, sibi ad victoriam lucem daturum. Contra regius miles confestim diruere vicina incendio tentoria, ne vlterius diffunderetur incendium. Adiuuitque solicitus imber, qui impetu fusus, malum compescuit. Sed & lubrica inde

terra fallebat subinde militum pedes, neq; certos ictus esse patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exacta, tot corpora quæ iacebant, tantum sanguinis fusum, & omnia strage immania, calidos furentesque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coijssent, toto impetu implicabantur, videbaturque singulorum potius odiorum crudelitas, quam publicarum partium esse certamen.

Iamque non diutius sustinebat Meleander abesse à suorum discrimine. Ergo vltima ausurus, iussit Archombroto nunciari se esse in procinctu. At ille Eurymedi; Si Rex cum suis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Castrorum angustiæ tot propugnatores non capiunt. Præstabit ex his ipsis quos nobiscum habemus educere, qui improuiso circuitu terga hostium cædant. Nam quid equitatos noster cessat? quid arcua inter tentoria ista compressi? Facile Eurymedes assentitur. Archombroto; delatusque ad Regem, quid è re præsenti sit, monstrat; simul partem copiarum per auersa castra deducens, cum ipso ad includendum hostem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam suam aciem circumueniri audierat) tamen ab hostibus quos habebat à fronte, in Meleandrum auerti non voluit, ne species fugæ esset; Sed ad Menocritum mandata dimisit, vt quam ocissime illuc suos inueheret. Cum ille pareret, Radirobanes recedentem insequutus, pertem secum exercitus eduxit. Multa planicies, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri, & Radirobanis medio deprehensus, & vtrimque in arctum compulsus est; Balearicis sagittarijs & Seculo equitatu in aperta de

mum

mum pugna valentibus. Hi cursu effuso, illi contentis acubus, prope simul longeq; turbabant. Tūc vero Lycogenes, gnarus, si cum copijs deleretur Menocritus, de partibus esse actum, frendens, & animi impos, eo vexilla omnia ad ferendam opē egit; obliquo tamen cursu, vt & latus infestaret Meleandri, neq; terga insequuturo Archombroto præberet. Nec segnius Archombrotus laxata casside vultus exeruit. Ea sum, inquit, sum Archombrotus, Commilitones. Dij bene quod Patroclo fœlicior sub maioribus armis fefelli. Regis iussu quos videtis cultu sumpsi, ne frustra nocturna discrimina subiret. Si saluum hunc vultis, bis vincendor est Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tam quod victoriam illic speret, quam quod hic victus est. Tamen à furentis, & morituri impetum Regem eripite.

Post hæc dicta, qua direptum à Lycogene vallum erat, prorupit, & acies acclamationibus exultans, ducentem sequuta est. Nihil vero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & sequebantur confusa late signa; non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, & per ipsa mortuorum vulnera viui pugnabant. Meleander supra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes, & Arsidas, eximia virtute simul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, præmioque quod sperabat accensus, omnia audebat. Nunc hostium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacumque rem perplexam aspiceret, impauidus effundebatur. Sed non ideirco hostes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti essent nihil fallens conscientia, multum ipsis commendabat

dabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notissimis armis, & per suorum ordines ferebatur, collaudans milites increpansque prout cuiusque exigebant facinora; strenueque, si qua labebant, hostium cæde restituens. Tandem Archombrotus, inter ipsum pugnæ ardorem, animum sumpsit ad facinus supra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant iuuenem, & Radirobanes æmulus, & hostis Lycogenes. Itaque vicinio Timonidi curam dedit eorum quos ducebat; Ipse cum suorum aliquot auide ruit qua pugnabat Lycogenes. Et ille se quæri indignatus, vltro in venientes prorupit, Prior Archombrotus hastili in pectus impresso cum frustra illius clyceum tentauisset, haud mora grandi ab eo bipennis ictu sine successu excipitur. Vterque dexteræ suæ iratus, telisque absque vulnere redeuntibus, fatali quodam æstu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus vestigant, Archombrotus moræ impatiens quam proxime equum admouet, subitoque amplexu Lycogenem ligans, simul ab ipso astringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eoque in lapsu, virtute, & industria Archombroti euenit vt Lycogeni incideret. Plurimi militum vno turbine luctantes oppresfere; hi Archombrotum, alij Lycogenem subleuaturi, Versabat se in arena Lycogenes obligatus tibiarum, & lacertorum hostilium articulis. Sed Archombrotus, quamquam multum inter turbam, & ictos anhelabat, non passus attollit iacentem, breui pugione repetijt vulnera qua lorica desinebat, donec eum constaret expirauisse.

Vbi vero extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor dissonusque exortus est, his de victoria exultantibus, illis horridum eiula-

eiulatum in proximorum funerum confessionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum suo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciem late circumfert: vt que postquam decisum Lycogenis caput arrepto capillitio alte concutiens, de clade dubitare non passus est. Sat deinde quassatum ad Meleandri pedes proijciens; En, inquit, iam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ò Rex, possis. Pari exitio cæteri hostes, quotquot clementiam tuam nolent, Deorum seueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput asseruari præcipiens, intrepidos & dilabentes iuuectus est. Iam enim totis campis non certamen, sed strages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alij locorum periti in proxima antra; plerique qua metus & fortuna ferebat, improuidi errabant. Nonnulli cursu exanimes procumbebant in terram, mox fœde insequantium equorum vngulis protriti. Nullis in miseris casibus ruina pepercit; Radirobanes fugienti instans Menocrito; ex armis & galeæ à pice cognitum capi præceperat. Nec ille, iam fuga prærepta, ignauiter certabat, donec capto, subitisque astricto vinculis, non modo non in hostem, sed nec in se sæuiendi copia fuit. Vespera erat, priusquam se ad Meleandrum omnes ex persequendo hoste reciperent. Et Rex, quamquam peracto iam bello, in castris per tot mala corruptis pernoctauit. Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia suspenderunt, appositis vndiquaque vigilibus, ne qua bellum resurgeret.

Nicopompus licet de prælio erat lassus; tamen nescio qua hilaritate compulsus ad carmen est: lætitiæ impetu ad eum furorem sponte vergente,

gente, qui rapta vatum ingenia Dijs miſcet. Ergo ſiue quo maturius gratularetur ſuo Regi, ſiue vt ex celeritate æſtimaretur induſtria; forte etiam vt ineptos poetas terreret; haud dubie niſi ſtatim arcerentur verboſe cruciaturos victoriam; paucis horis condidit iſtud carmen, tradiditque filio, adhuc ſcilicet prætextato, qui id Regi primo mane tanquam ſuos labores porrigeret.

Vicimus, ò magnis tandem exaudita piorum
Vota Deis. Nunc alma Salus, nunc ſæcula curat
Iuppiter. Omnis io Superum domus omnis honores
Ara ferat, nullaque vacent à fronte coronæ.
Viderat inſidos late ſæuire maniplos
Armipotens. Siculaſque; rapi vertigine mentes.
Quãquã ſæuus amat ferrũ, quãquã ardua multo
Sãguine tela madent, ſemperq; ad fræna tumultus,
Et furor, & fracta vaſtis in mortibus haſtę:
Has tamen inuitus ſtrages, hæc funera vadit,
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba cęlum
Terra Gigantea tetigit formidine pugna,
Et Pallenais Superi ſudaſtis in aruis.
Ergo animis vultuque calens, & grandior ira,
Terribilem dextra pinum, læuaque frementes
Exhortatur equos Vix Thracia liquerat arua
Phryxeoſque ſinus, & iam noſtri alta Pachyni
Toruus inaſpecto pulſabat littora curru
Tempus erat; quo miſta acies, infenſaque ſigna
Certabant, Regiſne forent, hominumque, Deumq;
Iura ſoli, an noſtris nobis regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine toto
Auctutus, volucri Mauros ſe nube tegebat;
Cum medio obſtupuit curſu libratаque tela
Continuit: Rapidi vix audiuere iugales
Imperium, & prono non ſat ſtitit orbita cælo.
Tunc ſic ore loqui. Quænam hæc ſpectacula bellis
Inuideam, laterne magis? Nil Marte fauenti,

Nil

Nil opus est. Vincent, sed non heu munere nostro,
Quos vicisse velim, Virtus hæc fata peregit;
Indulsitque suis. Quænam hæc sub casside sanctæ
Canicies? Tunc animis annisque verendus,
Tu pugnas, Meleandre, & nondum deficit hostis;
Talis sydera quondam Saturnus ab arce,
Assertor astare sui, si bella subire
Nosset adhucque recens dextra terrere periclum;
Non Latio celandus erat, non aurea nostro
Sub Ioue mutatis lucerent secla metallis.
Quina autem (ò animos! ò nostram æquentia sortem
Pectora! & emissæ plusquam mortalibus hastæ!)
Quinam illi medijs victores hostibus ardent,
Impelluntque acies? Parili quam fulgure cassis
Emicat & geminos mors effera surgit in enses!
Nēpe ambo externū Siculis genus, ambo triumphos
Adproperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Lybicis hic venit ab oris.
Macte animis gens ambo Deum, Vos omnia famo
Secla manent, donec vestris seruata lacertis
Insula spumantes circum teret altior vndas.
Quid reliqui, quid deinde duces? quid sydera miles
Promeritus? Vade ò celeri Victoria gressu,
Sudantemque tua lauro deterge laborem,
Vade lubens merito para subuecta triumpho
Te simul & magnos populis ostendere Reges.
Dixerat Armipotens: Et iam fuga deuia cœtus
Fregerat hostiles: Diri ducis impia ceruix
Iam summa Lybici stabat victoris in hasta:
Cum fragor humano maior scidit æthera vastum,
Et plausu Superum, & furijs vlulantibus hosti.
Ista loquebatur Phœbus mihi, & iste tumultus
Eripuit noster dixitque cætera Phœbus.

Rex quanquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quod adhuc rudem filium substituebat in

in gloriam suam. Misit deinde ad Radirobanem, qui referrent an iam adiri posset: Nec multo post cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilij, quod Siciliæ præstiterat, editæque fortitudinis, plus iusto erat memor, inter hunc tamen superbæ lætitiæ timorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto inuidiæ supplicio incubantem adiuit Meleander, humanissime acceptum beneficium commendans, Sardisque imputans momentum armorum. Victoria nostra (inquit) ò hospes, tui operis est. Ego restitutis à te rebus cum vtar, sæpius meminero hæc à te accepta quam cogitabis te dedisse. Fruere interim bonis auxilio tuo patris, & ex lætitia populi intelligas quantum nobis præstiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus vere hæc dici, publice vetat Regem ipsius verecundiam onerare. Causæ enim & fælicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepisse cui sanctissimis armis miscer licuerit.

Sic inter se loquentibus nuntiatur, Argenidem ad castra peruenisse; Illa pridie in Epeirctes mœnibus, vnde pugna poterat prospici, non lachrymis magis pepercerat quam sanguini miles. Decolor, & nunquam fœlicius habens, quam cum timor sensus extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in spem ac vires, nuncijs identidem missis qui statum pugnantium referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra se nunc deiecta, nunc cum iurgio, alloquebatur. Malim ego, charissime, hos fletus, hæc in certæ mentis mala te sciri, an, vt facis, ignorare? Perires mecastor ad dolorum meorum

rum memoriam Quod si audies captam, aut ex hostili ludibrio sua manu, suo vulnere ereptam Argenidem; ò facinus! ò amor infelix! nondum seme morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem Poliarche? Tene, an inimicum aliquem Deorum reum agam, quod tam lentus as? Quæ obliuia? quæ te in Africa lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hic rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quam nostræ familiaritatis iura possunt? & qui cessare non potes, an proh scelus! gratiora pericula inuenisti? Adesses, Poliarche; pugnares in hostem, certa essem victoriæ; Deberet Siciliam, & me ipsa, genitor tibi; quas nunc aut perire pateris, aut saltem alienam gloriam esse. Nam si velles, non elementa, non natura obstarent redeunti. Post illam obiurgationem, tanquam sacrilegio confusa quod Poliarcho irasci esset ausa, in contraria animum rapiebat. Satis sibi dolorum, & curæ quod in ea acie genitor versabatur. Si Poliarchus in idem periculum missus esset, non se suffecturam sollicitudini. Bene, inquit, fata, consuluistis, quod in tantarum rerum discrimine, saltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitosam existimem? Aut quid tantopere formido? quasi illic in fidem, vel Dij in illum, vt æqui sunt, peccare vnquam possint!

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ paulisper peplo summisso tegebantur, nuntiata hostium fuga, quam & ipsa vtcunque cernebat, in solatia erexit. Tunc passa alloquentem Seleniſſam, & gratulationem cæterarum qua proxime constiterant. Populus quoque in palatium sequutus redeuntem, suo more intemperanter lætabatur. Postera luce, cum maxima ciuium parte ad

castra

castra se contulit. Sed ne integra illi gaudia essent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipsius cum Radirobane coniugium ita credente, vt etiã tanquam votis virgini gratis rem palam celebraret. Rex inter suauissimi amoris lacrymas venientem amplexu est, Et, te gnata mea, iam heredem Siciliæ teneo, inqnit. Periere qui gentium iure peruerso ad se regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic est, mea Argenis, inter celestes Siciliæ tutelas numerandus. Deum virtute, illiusque, vt hodie regnemus, effectum est. Archombrotum præterea eximie commendans, ad minores quoque duces, & præcipue exteros, laudatione aptissima descendit. Argenis conuenientibus verbis vnumquemque prosequuta, vicissim audiebat gratulantes, & à solius Radirobanis, quem timebat, blanditijs, vt licuit potuitque, auersa est.

Meleandro Epeircten redituro solum obstabat, quod persoluenda cæsorum corporibus iusta erant. Iam enim & sponte, & monitu vatum, dispersus ad opus exercitus postremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cædere arbores, aduehere alij, thoros cæteri multo gramine apparere. Sedulitate tam varia extiterunt subito pyræ; & funera in quamlibet digesta iacuerunt, maximeque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerum multa, quo preciosius cremarentur, pietas propinquorum lecticis abuexerat. Rogos ergo militari pompa subornant deuictorum exuuijs: vt inter omnis generis tela & arma, trophæorum instar esset. Qui priuatas necessitudines inuenerunt, purgatis lympha vulneribus, vnctique, aut, vt cuiusque opes erant, ornati, expectabant ignium munus. Omnium vero capitibus corona data ex apio, victoribus & mortui quippe conuenienti

ueniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Græcia pleorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fœminarum multitudo puerorumque conuenerat: planctuque & iactura comarum, vltro incipiebat exequias celebrare: vt appareret non conducta lachrymas esse. Siue propinquos deflebant, siue mœstitia spectaculi, aut eiulantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum vulgo admouerant.

Compositis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex castris. Sequebatur Regem exercitus versis telis, & in terram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campum aliquoties ambiere: iussis per vices clamoribus, rursusque non minus atroci horridoque silentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facemque accensam manu sustinuit, donec socios iamarsuros miles conclamauisset. His tertio vocatis, vultu operto, auersusque, ignem subiecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit; Archombrotus ad aliũ. Cæteros subito amicorum officio flamma corripuit. Sed atrocissimum fuit de captiuis inter concitatos furentesque supplicium. Et parcebatur quidem gentilibus; Sed qui externi sub Lycogene meruerant producebantur vincti ad rogos, & multipliciter confossi fundebant sanguinem, quo ignis spargebatur. Inuocabat miles victor ad tam dira solatia manes sodalium, donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos qui supererant seruari tanquam ad alia supplicia præcepit. Ad cadauera autem hostila, ne per infesti aeris tractus in morte etiam nocerent, publici lictores cum vncis sunt dimissi, qui in proximos gurgites, foueasque insepultos prouoluerent.

Mox tumultui intepescente, & pyrarum labentibus

tibus flaminis, Meleander conscendit in suggestum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus sepulturæ honorē habuerant; Victores appellabat; & in morte fœlices, qui inter ipsam virtutem defuncti, non periclitarentur suas laudes vllo facinore vllaue fortuna corrumpere. Pulcherrima hos præmia breuis doloris ferre, Dijs manibus charos, futurosque in terris famā superstites donec vlli Siticinis canerent. Conuersus deinde ad circumstantium præconia, nauatæ operæ, fideique seruatæ, gratias egit. Deos quidem, virtutemque, & consciam recte mentem, gratæque posteritatis memoriam, viris fortibus mercedem summam esse; Sibi tamen prætereā curæ fore, vt beneficium in memorem Regem̄ bene collocatum cognoscerent. Luctu deposito se in vrbem sequerentur lætioribus sacris operaturi. Aderant ex composito familiares, qui ad hæc verba (nam & sacerdos aquam̄ lustralem spargebat) detraherent, eius humeris funebrem vestem, palmatamque reponerent. Alij pæanem exorsi sunt, ex fœlici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus manuque gestarent.

Iamque omnibus præparatis, Rex cum suis Epeirčten redire maturabat. Nec visum est triumphare, quia de ciuibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, olea caput incinxerant: Antecedebat cum signis exercitus, & vario cantu ad spectaculum inuocabat lætitiæ Deos. Currum omnibus maiestatis & victoriæ insignibus spectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille cum Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hanc Argenidi locum asserebat conuenire: Sederet

Sederet cum patre princeps virgo: Ambo conspicui populo essent; ambo omina plaususque exciperent: Illis Deos, illis fortiam pugnauisse. Se sane, si ipsi paterentur, equum funalem incessurum; Si nollent, currum proxime sequuturum. Palam erat, à iuuene ambitiosissimo hæc amori tribui, & spei nuptiarum; Cui cum non persuaderet Meleander in currum conscendere, aut expectare dum alius ornaretur, ipse quoque vehi non voluit. Denique non Principum modo consensu, sed & votis acclamantium militum, sola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipsis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læua temperans frænum, dextera optimum spolium gestans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic summam esse victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat Archombroto charissimus. Neque procul Menocritus grauis catenis, visebatur. Prætoriani autem, militumque præcipue præcipui, tam currui quo Argenis vehebatur quam Regibus circumfusi, in virginis quidem honorem, licentiam triumphalem; salesque prætextatos omiserant: sed nuptiales passim Deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidis, nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere; Et cum Siculi conuenisse de nuptijs inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri principis animum per hos iocos lacessisse. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ si eo pretio emeretur, iamque prope Radirobani inimica.

Interim populus fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quisquis maiores ex cera in atrijs habebat, apertis armarijs simul genus ostentabat,

tabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Ciuium quoque distincti ordines, obuiam Meleandro processerunt. Primus erat puerorum, in pexa & candida veste, chorus, rudi pœane plusquam iubantur clamantium. Mox quotquot in vrbe, Musicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificium collegia, quos statim Magistratus sequebantur quisque cum infulis dignitatis. Hi Regem longissima gratulatione morati, locum ministris Deorũ permisere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidam ex ijs, & inculti operis veteres Deos, coronas alij, omnes ignem præferebant, tuto, nec sine prudentium risu, Deorum omina ingerentes, prænuntiatumque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibusque, & extortum prodigijs. Inter hanc pompam Rex ad portam vrbis peruenit, in cuius limine sublimem statuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars oliuam inserebat, & adulatione immatura, quasi pacatæ res Sicilia tota essent, subiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his versibus.

Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Sicaniæ) secto Pax cingitur aurea cultu:
Et cœlo niueis Pietas demittitur alis.
Aspice quam facili redeunt tibi Numina cursu,
Aspice quam subitas mutat Concordia terras.
Alma quies, diuiesque labor, se numine misto
Indulgent late campis: Hic flore comanti,
Hic culmis stipatur ager: Se blandius vlmus
Porrigit, & lapsæ repetunt conubia vites.
Bella procul, scelerumque minæ, ferrisque licentis
Nunquam tuta fides Solio sublimis auito.
Tu, Pater, & tantum lex tecum armata sedebit.

Rex à porta processit in editem Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem missus, & cum eo Anaxi-

Anaximander, quem paulo ante Catanenſes vinctum adduxerant. (ſed ille ex vulneribus intra quatriduum, alter non multo poſt ægritudine animi deceſſit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines; edictumque, ne ſeruari priuatim, aut in ſuorum deinde gentilium ſiue honoribus ſiue funeribus has aſpici vel ferri liceret. Peractis inde ſacris ad arcem Meleander digreditur Feſſus erat pridiano certamine, curiſque, & mox ipſa lætitia. In cubiculum itaque ſecedit, ſumptaque leuiter inter domeſticos cœna componitur ad quietem. Neque minus imitatione ſoporis, ſolitudinem quæſiuerunt in grauiſſimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos ſuus dolor vrebat. Radirobanes quamquam plenus temeraria ſui fiducia, grauiter tamen acceperat virtutem ſucceſſumque Archombroti, & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Niſi quod omnia magnus amor formidat. Verſus igitur in contemplationem ſui, quantum auxilio; quantum viribus præſtitiſset, ſuaui ſopore & per fœlicis prælij imaginem ludente eſt obrutus. Altius ictus erat Archombrotus; expertus nihil eſse crudelius quam quod homines appellant ſuauiſſimũ amorem. Nec tam ſibi nocere fortunam arbitrabatur, quam ſilentium ſuum. Si enim haberi in priuatis, dum genus atque opes petitur ignorari. Nihil eſse conſultius, quam vt ſuas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitique iureiurando Dij, ſe in Sicilia ſui generis indicium non eſse facturum. An ergo ſcribere ad parentem, an ipſum illuc ire ſatius eſset iuriſiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrumque videbatur, Minus tamen ſcribendi diſpli-

cebat consilium. Nam ab Sicilia tamdiu abesse, hominis esse credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempestate inquieto strato negligenter iactatus, mentis mala transire ad corpus non satis sentiebat.

At Argenis multiplici malo confusa ad solatium adhibuerat Seleniſſam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abesset, aut heu miseræ istum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid interest Lycogenes an Radirobanes vicerit? nisi forte, quod ereptus à Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam si me Radirobani tradet, ego effugium in morte inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem senem. Ergo vel in prædam nata sum; vel in spolium, mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium destinauit quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideo tantum perueni in Poliarchi notitiam, vt scirem me indignam quæ tantæ virtuti coniungeret? Quid hunc autem cessare existimas, Selenissa? An experimentum capturus constantiæ meæ, heret alicubi dissimulatus, & in Insula forsitan ista? An insidijs æmulorum petitus est vir fortis, ideoque non suspiciosus? Cui iam vero fidere possim, quem exploratorem suæ salutis, quem miseriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapsa audiebat Seleniſſam, maiora solatia, quam quæ ipsa capiebat, credebatve, ingerentem; Donec resumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, sum, ò Selenissa, quæ infeliciter amauerit. Quid fortunæ manus damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Possim cultu mutato ire ipsa, & inuestigare Poliarchum? hei! quod non sufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte

ad mendacium obducta; forte etiam (sed hoc leuissimum esset) inter labores expiratura. Præterea neque me sequi posses, & in crimen substituereris, si Rege ignaro elaberer. Audi quid potissimum probem. Archombrotus est, vt intelligis, amicissimus Poliarcho. Causam absentis pridem egit apud Regem, an hor maxime vt reuocaretur. Facile efficiam, vt Poliarchum quærat, reddatque Siciliæ. Nescit tamen quæ me illius videndi causa sollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri specie mendacium quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Selenissa; siue fraus illi placebat, siue defessa, sibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab insomni Argenide consumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiso pauca quædam locuta, palam iubet ab Archombroto sciscitari, satisne a vulneribus (nam leuia, sed pleraque acceperat) ea nocte valuisset. Meditabatur enim blanditias, grauia demerito iuueni imperatura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & prope non dubius se amari, Præfecto respondit, si Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum salute pendebat, se satis esse incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia sua, & calamitates amantium! Lætus iuuenis, ignarusque consilij quod Argenis inierat, fatigabat superuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis stabat, vt egredientem salutaret. Nec ingratus aduenit; totoque itinere, dum ipsa Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & sermonibus illi solitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non sa-

nus, habebat pecunia emptos, qui de Argenide & Meleandro assidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum misisse. Illum statim adfuisse; & oppido quam familiariter virginem illi loquutam. Exarsit illico suspicio, & vt in litigiosa fœlicitate, non secus animum ad amandum, quam antea ad bellum composuit. Frendens cum Virtigane secessit; qua arte quove prætextu Archombrotus tolli posset: aut quid indignius quam ab æmulatione ignoti priuatique Regem tantum metuere? Mulcebat accensum Virtiganes, eleuando Archombrotum; suadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiserat) ineundæ affinitatis consilium. In expedito rem fore; despectumque Archombrotum insaniæ pœnas ad satietatem daturum; cui si magis anxie aut publice vellet. Radirobanes irasci, nimia supplicij solatia forent, tantum Regem æmulatione vsisse.

His curis amoris vacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracusæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene steterant. Illis simul opprimendis an diuidi præstaret exercitum, an in singulas totis viribus niti, consulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorum; quia nemo factioni supererat quem ducem dignarentur: Satis est, inquit, ò Rex, si minari perseueres, ostentesque paulisper armatum exercitum; tantum vt timor pœnitentiam ciuitatum acceleret; à quibus propediem videbis hic legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excussisse defectio. Ne time. Bello isto defunctus es: Sed nec illius vere causa in ciuitatibus fuit;

&, si

&, si de hinc securitatem amas, longe alij sunt malorum fontes quos obstruas. Meleander tot recentium malorum cruda imagine sollicitus de futuro: Curandum est, inquit, vt diuturna sit hæc regni restituta valetudo. Nec vnquam certius, quam cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulo ante saucij, rursus peti possumus à fortuna. Quod si inter atrocitatem periculi obiecisses, quæ antea à me peccata sunt, non tam monere quam exprobare visus esses. Nunc autem in tuto, si quod sentis edisseres, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci libertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hostiumque, & fatorum esse crimen. Et postquam ea modestia, consilijs quæ parabat obnoxium Meleandri, animum fecit: Quamdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non diceris vllo vitio impulisse labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tua malignitas fatorum in tuas & patriæ cladas abusa est. Illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorumque Maiorum incauta in eos profusio, prodidit præcipuas imperij vires, aperuitque iniurijs despectam dignitatem. Iam quidem perculsi sunt; iam silebunt defessæ factiones. Ast vbi respirarint, expecta alios fluctus, nisi ventos plusquam Æolico vtre tenueris. Pugnabunt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam satis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipsis quoq; consules, ò Rex, si efficies vt timore, aut fastidio culpæ, paulatim inquietos mores dediscant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus feruere plerasque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ sunt,

& ipso tempore ac patientia Regum iam prope legitimæ, Has itaque accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam sæpe delibatas, & quantum infirmitatem celari interest, inconsulto experiar. De successu (reponit Cleobulus) melius ominare; dum ordine per partes euellas eam segetem qua isti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore causam, & quam Dij hominesque non probent, si pugnabis pro regis dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quo ipsa se furijs mactat. Quinam illi sint, vide; vnde processerint; quæ illos machinæ fastigio suo admouerint. Vtcunque se iactent; Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere; in præfecturas missi sunt, regiæque amicitiæ indulgentia hoc culmen condiderunt, ex quo hodie siue ipsi, siue eorum posteri certant in Reges. Tua sunt ergo tela quibus lacesseris: tua acies tot mucronum, cæca discordiæ manu infœlicitatem sui authoris vouentium. Si merentur, si ferre fœlicitatem suam non possunt, ab ijs duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos medijs relinques, cogesque obliuisci spirituum quibus nunc intumescunt, vestras apud se mirati diuitias, suæ vero sortis ignari. Ac quo maturius consulas sceptro, vide quam multum coalescat illorum in vos imperium; quam publice, quam periculoso consensu hæc veluti iura peccandi nunc asserant. Inter se æmuli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quisquis ergo rebellat, cæteri adsunt vel publice, vel priuatis affectibus. Nunc causæ se addunt; nunc tempore vtuntur iam satis occupato, quo alio iurgandi prætextu distrahant Regem. Alij tuum latus, tua castra non deserunt.

runt. Sed lento & per ambages fracto regiorum consiliorum aut militum vsu, diu volunt rebellium contumaciam conferi viribus scepti, ne videatur indignum Regibus aut impar esse periculum, assuescatque populus vereri hos motus & pati. Ita sibi ipsis & exemplum faciunt, & exitum ornant, si irasci in Regem contigerit. Hanc coniurationem nisi anteuertis consilijs, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat sub vno formidanda, nunc segnicie, vel patientia imperantium, adeo in varios Principes lapsa, vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hæ possint factiones; permittis hic tamen, earum cunabula & ingenium percenseri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur, si quos amas, si quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis fit quod largiris, excedunt ab Aula, queruntur se contemptos; in arces, in præsidia quæ ijs credidisti, confugiunt. Fortunas populi deflent; exanimati regni sanguine paucas hirudines repleri; non ferendam eorum superbiam qui fascinato Principi illudunt, veteresque & emeritas stirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant: Frequens hæc quidem (vt nosti) diffidendi est ratio, proruendique ad ciuilia arma. Sed & aliæ præterea causæ illis ingenijs faciunt defectionis audaciam. Diu ipsis largitus, cesses vtcunque: Magistratus, Præfecturas, iam plenis, nec dum tamen satiatis negaueris: Ijs arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi; Non accesseris odijs quibus æmulos deuouent; Illico indigni haberi se putant; frendentque, tanquam contumelia violati. Alij, vt reuerentiam sibi concilient, &

quid possint Regem admoneant; quærunt offensionis materiam, & gratis ineunt consilia in publicam pacem. Cæterum quæcunque illos occasio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuistis succincti, mox clientes armatosque inueniunt, eo prolixius, quod hæc secedendi facinora semper inulta sunt, & plerumque præmia habent. Sic erecti, sic veluti in suo regno collecti, opiniora ad conciliandam pacem à vobis Regibus extorquent, quam si ipsis obsequium & fides mansisset; Vestro interim auro, vestrisque stipendijs (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Erario vestro feroces, aut rationem imperij deposcunt à vobis, aut regnandi modum præscribunt. Vestri coloni sunt, vestri ciues, qui plusquam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodest peccauisse. Vos in regno nunquam bona fide pacato, expectatis soliciti ex quo cinere se flamma refundat, cui placeat gloria nouæ litis, quæ fœderum tabulæ iam plenissimis libris addendæ sint. Minimum putem, quod hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibrijs, euilescunt; quodque minor quam pelago fides est, siue quietem agimus, siue tumescimus. Maiora sunt vulnera, quibus viscera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui, si hæc absint incommoda, nulla non cesserit, hic assiduus, & pestilens ventus affligit. Pereunt vrbanæ & rusticæ opes, quascunque prouincias turbo afflauerit. Consumitur impetus animorum, & prudentum, quos multos habemus, solertia, digna Orbi imminere, his domi pecandi, tota vix sufficit. Instituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptum maiestatis, infandamque dulce-

dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auiditas subitas pugnas & presentia præmia habet. Ita domestico facinore marcescit quicquid ad terrorem exterorum Dij Siciliæ nostræ tribuerant. Neq; putes hæc esse rudimenta flagrantium animorum qui castrensi disciplina eruditi, æstus interi se conceptos, mox in peregrinum hostem validius effundant. Vtinam hæc solatia saltem essent ciuilis insaniæ! Sed ne isthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quam sæpe plus vanitatis, & minarum hi turbines habebant, quam iusti laboris in castris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbibusque obnoxijs; facilem ciuem, aut imparatos agrestes diripiunt. Hæc plerumque fortitudinis summa: Acies raræ; nulla, aut subita discrimina; quia obnoxie placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt sæuiant mutuæ turbæ: at interim miles optimæ patriæ spolijs saginatur, & in bonis miserorum, ciuium bello quam pace delicatior, latrocinijs magis quam constantia, robore, arte imbuitur: Vt ad disciplinam deinde veri, & sobrij Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur eneruì fastidio, doceatque diuersissimos esse labores prędatoris, & militis.

Temnimur interim, ò Rex; Et si quid in vicinos minaris, robori minus suo quam malis nostris fisi, tuos conatus despiciunt. Largitione tantilla facile credunt excitare de Siculis, qui ciuili seditione te implicent. Sic tradunt te ijs debellandum, per quos tuis auspicijs debuerunt euerti: Nobilissimæ genti infamiam an perniciem hæc plus creent, ipse existima. Vis deniq; quod tui ciues queri possunt hic audire? Componen-

dis his fluctibus olim populus ad regiam potestatem respexit. Ne collideret Optimates ambitio ne vnam gentem factiones diuiderent, essetque timendum à ciuibus, quod hostes solent minari; transtulere in Regem purpuram, solium, ferrum. Quod si adhuc in regno vexantur reipublicæ mali, quid precij illis erit traditi sui iuris, exutique imperij? Aut illos in libertatem restitue aut domesticam præsta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti suspirio pectus concussit: & facilius argui morbum posse, respondit, quam expelli medicina. Iam se Eristhenem & Oloodemum ferro vltum. Lycogenem occubuisse. Si ad illud exemplum quotidie seueritatem res exigunt, sibi ipsi in odium venturam potestatem quæ sanguine Optimatum alenda sit. Summa in illis indoles, (inquit) animi vigor, multæ virtutes. Scilicet extinguam aut premam hæc sydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum, & fortasse supra regias vires. Quęnam igitur? Nempe suspecta. At vero, & solæ suspicionis pęnas luere est indignum; & præterea sępe nullum est ante tumultus suspicionis vestigium. Impetus in viuidis mentibus præceps haud raro simul cogitat, simul excit hos motus. An omnes habebo mea rigiditate auersos? Viuamne feræ instar in solitudine, an potius nouis omnibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipso malo remedium. Deos & fata spero, postquam sumus emoliti acerrimam tempestatem, pro habena reuerentiam nostri fori expertis quid possimus. Saltem, Cleobule, quam mitissima consilia habes, exprome.

Tum Cleobulus. Paueo tibi, ò Rex: Id est, proceres quantum licet tecum excuso. Læti in

illis,

illis, & ingentes sunt animi, & hæc ipsa quæ arguimus magnæ indolis notæ sunt, & si legum habenis teneretur, rebus publicis salutaris: Ne quia illam passi estis lasciuire, eorum quæ cogitat, quęque audet, inclino in vos Regem inuidiam. Cęterum cum virtutes ac vitia non plus ex merito æstimentur, quam ex populari iudicio; nihil mirum, si consuetudo, & peccantium claritas, atque successus, nobilitauerit hanc culpam: Quam si premi, & eripi cupis, reuocanda est paulatim ad suorum natalium vtilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis vero dedecore: vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Non, vt solet, magnitudo animi prudentia, societas, publici boni cura. Deinde vt qui à te secesserint, saltem efflagitatæ veniæ humilitate frangātur; Cū nunc (miro gentibus ritu) damnare te soleas, publicis professus codicillis hos esse innocentes. Nam si rei non fuerunt sumptis armis, certe tu reus in quem illa sumpserunt. Triste dictu. Si hæc postrema exceperis arma, in quibus simpliciter victores: vide sub te, & patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimissæ sunt, vt terras populatas, conscriptos milites, cætera defectionis facinora nimia simulatione, & prudente captiuitatem imperij, imputaretis vobis. Iussu hæc vestro, aut vestri gratia, esse patrata, publicis chartis sustinuistis inscribere.

Sed durum est, premere illas stellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ò Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Ferre necesse videbatur alicuius sanguine lui hoc crimen. Extorsit atrocitatem remedij à tua bonitate cum Oloodemo Eristhenes; & infelix vindex Lycogenem cæterorum animos al-

quandiu sui memoria tenebit. Quisquis autem temporum istorum oblitus, in hunc ludum primus descendet, ocius hominem preme, non tardis, non incerta consultatione libratis conatibus. Ipse tibi expeditionem desume, ne tuorum ducum præuaricatio illam causam inutili mora conficiat. Si audebis, si non cunctaberis, multi maiestatis reuerentia capti tuum auspicium sequentur, qui dubitare incipient de suo officio, si & videberis deliberare an impune possis offendi. Tunc nitendum, ne timida remissione spirituum videaris istorum temporum oblitus, aut veniam petere extincti Eristhenis. Consentias cum impetu isto, vt tuus esse potius videatur quam fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato ribelli, nec audi. Vnum sit peniteuti remedium, si supplicet, si supercilium ponat, si se & causam damnet. Lenitatis tuæ erit sic composito indulgere: nisi nimis perniciose errauerit: aut necessitatem distulerit pœnitentiæ laruam. Sed ignosce ea lege, vt aliquid ipsi in mulctam decedat. Si pronunciam à te habet, partem ex ea deliba quam alteris tradas; si arces aut suas, aut regias, vnam ex ijs futuræ fidei pignus cape. Timebunt alij spolia dare ad regiam gazam, qui nunc contrario voto æs, fasces, præsidia audent in precium pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus est, quã istorum Optimatum, non studio, non vero affectu, sed veluti sordibus, se in aduersa diuidentium castra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factiosis stabat, vt victoria aut fauore in vtramlibet fortunam securi sint. Hos te maxime suspectos habere equum est, ò Rex; & si anxie pro cognatis suis orant, propemodum hostes.

De ducibus factionum hæc sentiam. Sed quid illi absque militum manu? Hi sunt sanguis, hi nerui tumultuum. Nec in eos impune seueritatem omiseris. Quos igitur placidis rebus seu præsidiarios milites seu prætorianos conscripseris, si sectione oborta Præfectos forsitan suos in Regem sequentur, ijs infamis sit missio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Discant non tam Præfectos venerari quam te in illis. Quippe hos secum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, syncere erunt tui; nec te Magnates creditarum fiducia copiarum despicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis stipendijs tibi deuincti, ad factionem accesserint, his mitiora imperari nô abnuam. Simplicis defectionis rei sunt. In eos, si lubet, mansuetudinis obtine famam; Modo veniam te dedisse, non se ingratijs vsurpasse, intelligant.

Sed de supplicijs scilicet, mulctisque iam agimus: Atqui aut vincendi sunt; aut, quod est humanius, flectendi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo sunt, ò Rex, quibus Proceres in te armantur, solicitanturque ad ambitum. Has tu vires si solerti ratione subduces, te, an illos, plus iuueris, nôdum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Respexit Meleander; & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo, quamquam inuitus, dilatis arcanorum sermonibus, processit ad hospitem, & hilariter colloquutus ad conuiuij locum deduxit. Amplissima Regiæ sedes erat, foribusq; laxatis populum ad spectandû admitti placuerat. Illo iam æuo mos erat Siculis, accumbere in côuiuijs, vesciq; ex lectulis. Sed vetusti sæpe mores occulta veneratione afferunt rebus auspiciû, quas Reges publice obeunt,

obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaque diem Meander maiorum mansuetudinem reuocauit, vt conuiuiæ sederent. Inuitauerat Optimatum præcipuos. Ipsa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens æmulis procis ad odium, & vesaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archōbrotus, impetu vix se premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem inspiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vterq; furioso timore plurima fingens, improuisos aspectus, aut gestus, in suam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio Radirobanes amoris odijque impatiens, Meleandro significauit, si ocium esset, se secreto colloqui velle. Statim Rex cum eo secedit in porticum; & Radirobanes: Si apud alium agerem, (inquit) eius animum meis votis pararem, Optime hospes, referendo, me Sardiniæ, & Corsicæ esse Regem; Baleares insulas meas esse; Occupari à meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguriæ, Terras illas populo & opibus graues: Classem ingentem, & formidolosam mari, quodcunque se ab Oceano ad nos diffundit. Adderem seriem Regum, quorum antiquissimos ferunt à *Dijs generatos*. Sed apud te alia oratio habenda est. Ego hospes, cum hospite quæro arctiora foedera inire. Liceat meam fortunam miscere cum tua: aut vt simplicius loquar, nomen patris & auspicium in me sume. Tua sint quæcunque possideo. Filiam tuam mihi desponde. Nec scio vtrum has nuptias auidius expertam, vt te socerum, an vt vxorem hanc habeam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem, quod maxime apud senem valiturum sperabat.

Meleander, præfatus à se omnia Radirobani debe-

deberi, Conditionem, inquit, affers, chariſſime hoſpes, non accipi modo,ſed anxie quæri digniſſimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniæ affinitatem non optet? Et tu, fortiſsime iuuenis, minore patrimonio, & Sardinia non tanto ſub Rege, maiora, quam quæ poſtulas, ſperare potuiſti. Sed ſcis coniugia plus animorum quam corporum fœdere eſſe ſuauia. Liberæ hominum mentes ſunt, nec vllis legibus cogi poſſunt velle quod nolint. Maxime ſors Regalis in quam gnata mea eſt edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo à maioribus ſceptrum; illa a me expectat; liberum ipſi deinde eſse debet in quem velit ſuæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulciſſime hoſpes, tanquam quæ tu vis omnia, & præſertim hoc ipſum, non velim. Sed mirari te nolo, ſi filiæ meæ ſuas vices relinquo. Quicquid poſſum, ego polliceor. Tu apud illam fac, digna ſit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Deniq; finge te filium meum eſſe; quantumeunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibi fingas, nollem mihi eſſe nurum, niſi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander & Radirobani placere, & habere paratas negocio tanto moras; quod filiæ mentem ab illis nuptijs ſciret auerſam. Quippe antea eius ſenſum explorauerat, non dubius in hanc ſpem Radirobanem veniſſe. At ille rem vrgere, ſenem ambire, dicere ſuam vitam in eo eſſe ſitam vt gener appelletur. Tanto in æſtu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita ſpem oblique oſtendentis, vt prudenti, & quem amor non turbaret, ſat negatum videretur. Iamq; Eurymedes vtrumq; monuerat ludorum, tempus eſſe, quos ſubitos, & tantum vt populus in Regis victoria

lætaretur, in Regiæ, vestibulo instruxerant. Processere itaq; ad orchestram, in qua multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conspicienda locauerant; antiquissima signa præsertim;& Heroum imagines, non modo quibus artifex pedes, & manus indulserat; sed & plurimæ ante Dædalum factæ solo vertice de sui saxi impolitia exibant. Postquam Reges consederunt, statim cum Selenissa & ministrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotiq;supplicium. Non igitur illi in personas satis inspicere, non in vetere Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multum intuebantur, alterno inter se conspectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis blandius sæpiusq; in Archombrotum vultus aduertere. Quod vt miserrime credidit, ita secum loquutus est. Furiosum esse amorem non proderit. Solertia opus est nobis. Nam si Archombrotum sustulero, peius erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum est amor? Atqui in bello quas hostibus vrbes munimenta eripiunt, proditio sępe aperuit. Tentandi sunt muneribus quorũ gratia apud Argenidẽ valet. Laudationes eorũ assiduæ me chariorẽ ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuẽda quæ sæpe, & veluti nõ ex arte, familiares insinuant. Iisdẽ machinis nihil me præteribit arcanorum quæ hic cum illa intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familia Argenidis aggrederetur muneribus; nihil difficilius aut vtilius visũ est quam ad Selenissam hoc iter habere. Quippe oris constãtiã illi matronæ esse, quæ ad perfidiã vocantes terreret, sed si in potestatẽ redigeretur, facilẽ ad Argenide fore victoriam. Erat ingeniosus; præsertim cum impetus naturã acuerat. Audendum est, inquit; Facile

erit

erit apud amum ita loqui, vt si integra est, meæ largitationis fraudem non capiat, sin vendere fidem potest, intelligat emptorem aduenisse. Hæc gnauiter agitantem non arena, non scena (nam utriusqe spectaculum dabatur) poterat delectare; quamuis hinc in certamen producti qui Erycis artem cæstu iactatent: inde autem Catanenses ex sui Andronis disciplina saltarent ad tibiam. Sed in auspicium traxit, quod largitioni intentus, non absimilem victoriam aspexit in theatro, in quod Argiam & Eriphylen Poeta produxerat; hanc diuino monili mercantem crudele suffragium; illam munere victam, & coniugis fata prudentem. Inter cætera, istos versus quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat, sic laudauit, vt confestim ad se præciperet afferri; & aliquoties tacito voto perlegeret.

Absiste tandem, cura. Sat sterili vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei,
Faustis omnes, Teneon' Armillam manu;
Meamque teneo? Vota cecidistis bene.
Nunc tuta, nunc excelsa, nunc cœlo fruor.
His se decorat sueuerat gemmis Venus
Ornare Marti. Tyrius has stupuit gener
Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipso non minor Phœbo dies?
Quo pergis amens? Di, fides, lares, amor,
In pretia deposcuntur. Heu nimio tibi
Armilla stabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello coniugem? Bellum vetant
Saga volucres. Delphicus pater vetat,
Et omne sacris exta quod præbet pecus,
Funesta merces! Vidua si tantum potes!
Sic esse fœlix; melius ah pietas! malos
Omitte cultus. Trahitur in dubia vice
Instabile pectus, sic vt incertam ratem

Non

Non vnus atro ventus inuoluit freto.
Sic nempe simplex! forte nunc dubitat frui
Quam fata prębent? Quid times vanas aues?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hęc ipsa bellum faciat, hęc regnum est mihi,
Meliusque Thebis. Augur infęlix redit,
Inuisa pietas, mensque non credit sibi.
Quid agimus? O sors dura cum timet miser
Quod optat animus! Digna cęlesti tamen
Si viuis auro, sacra si tuos decet
Armilla vultu, vindica hoc ingens tibi
Munus Deorum. Coniugi si fors tuo
Et vilis, aude, quod times. Sin te celit,
Opibusq; summas optat ex æques Deas.
Tibi ipse cupiat sanguine hoc emptum suo.

Lætus Radirobanes huius exempli augurio, postquam finitis ludis in aulæ interiora recessum est, Argenidi, in conclaui ipso patris, eadem narrauit quæ antea Regi. Orabat vt in munus placeret Sardiniæ opes, cæteraque haud inconcinus amator addebat, quæ vtriusque fortunam decebant. Argenis non modestia tantum, sed occultissima ira erubuit; Non alia retulit tamen, quam quæ Radirobanes hoc primo congressu expectabat: Nec eam scilicet Virgini curam esse debere, nec filiæ familias potestatem. Habere interim gratias quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad insidiarum suarum initia digreditur: Proceres, matronasq; huc illuc toto triclinio obibat simul maiestate regia, & iuuenili comitate. Tandem in Selenissam incidit, vt optabat, & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipsius filium cœpit, qui in aula viuebat: quærere deinde pluresne genuisset, quid ex stirpe restaret; & quæcunque mulierculæ gratissima erant. Et hinc sponte ad se defle-

deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnosco: Iam sæpius dulci memoria illius amissæ, cum ad te respicerem, perculsus sum: Et hodie efficiam vt scias, quam multum de vultu illius tibi fata communicauerint. Superuenit loquentibus Meleander; à quo Radirobanes sub noctem digressus. Selenissæ filium accersit; Demades nomen erat; Cui postquam multæ familiaritatis specie imposuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Selenissam defer; si sceptrum & corona abfuerint, ab ore suo non disparem. Erat autem breuis imago, ætatis conditione à Selenissa non abhorrens. Anum enim Reginam & rugis obsitam, referebat. Sed insigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua vnio prægrandis pendebat.

Selenissa vbi cum munere Demadem vidit, tam precioso fulgure concussa, dubitauit an conscia esse Argenis huius fœlicitatis deberet. Verebatur in suspicionem venire fidei prostitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur hoc plusquam simplicis liberalitatis pignus; si crudum nec præparatum puellæ animum illa nouitate pulsasset. Hæc exigens secum, adhucque deliberans, filium rogat pluresne adfuissent cum Radirobanes id sibi perferendum tradiderat. Imo, inquit, seuocauit me ad secretum ne quis arbiter esset. Et tu igitur, retulit Selenissa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt existimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt sileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida, sed iam desierat Radirobanem odisse. Tum versare animo cœpit, quanto suo & Argenidis periculo Pollarchus

ama-

amaretur. Nam quoties reprehensam à cepto moriendi Argenidem? aut quem spondere posse, non illam aliquando anteuersuram furioso impetu vitæ consilia? Denique sibi quemque debere consulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarchus? Radirobanem, post pauculos dies quam limina hæc attigit, vtiliorem mihi sensi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid si de se mentitus est ignotus ac externus? At istum prius auxilio Siciliæ regem sensit, quam alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam, Argenidem illi effecero, quantum mihi sperandum est; cum iam præmia vsurpem, quæ pene ad præstitam operam satis essent? Abest denique Poliarchus? Num viuat incertum est, num, si redeat, impetratura sit publice hunc à patre virum Argenis, an vero clam discessu dedecori me quoque frustratura. Radirobanem autem non dimittere possumus, nisi iratum; Neque parem conditionem (si ista abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies: (quod Cleobulus ante coniecerat) legationes passim ab vrbibus veniebant ad Regem, sedebantq; in Deorum liminibus, ramos supplici lana obductos cum gemitu aut silentio tenentes. Multa oppida, & ex insignioribus ciuium multi, Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vsi sunt; quorum ea apud Regem gratia erat vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in deiectos, & obnoxios ciues clementiam sequutus, solo maiestatis conspectu vultus est pœnitentes; legatis inter armatos custodes intromissis in curiam; in qua ipse regio cultu ad formidinem supplicium sedebat. Cumq; illi de sæculi genio quererētur, qui populi mentē auertisset in tumultus; Ipse paucis incusatos in mitiorem

rem

rem spem purpuratis relinquebat; iubebatque abscedes ab ijs arbitrium suum audire. Leuia autem imperabantur; paucæ in mulctam pensiones, & peruicacissimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora amore victoris suas vrbes impleuerunt. Hyperephanij seorsim legationem volebant ornare, suas gratulationes & vota nouasq; fidei sponsiones laturam. Sed intercessere consilio, qui id Regi ingratum fore cognouerant. Quippe Rex cum audisset hoc eos cogitare: Peto, inquit, an Hyperephanij plus minusue Siculos esse se sentiant quam cæteros ciues. Nam quid ab reliquis vota secernunt? Cur non Prouinciarum, non vrbium, sed partium nomine me affantur? o quas sciant semper inuidiosas esse Principibus, sed tunc maxime cum videri & veluti prodire in publicum, iactatione suarum virium volunt. Cum vero aliæ aliæque prouinciæ redirent ad reuerentiam maiestatis, legati Syracusarum intromissi in Senatum, deiectis diu luminibus, significauerunt esse quod promere non auderent nisi dicere iuberentur. Sciscitanti Cleobulo quid afferrent, supplices libellos obtulere, quibus continebantur ciuium vota. Addiderunt, sæpe contingere, vt vexatus malorum hominum iniurijs populus stulte in Regem aut patriam suos dolores vindicet. Velut quidam ex ægritudine insani vrgentillus morbi stimulis, in proximos furunt. Nec se priorem excusare amentiam, sed scire ex illis quæ Syracusij deprecabantur incommodis eam incitatam fuisse; & plurimum ad sanitatem mentium fore, si eadem in posterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos se Regi traditurum recepit, iussitque propediem legatos responsum opperiri; Tum soluto Optimatum senatu iuit ad Regem, tunc forte de ipsius Cleobuli prudentia

dentia multa secum voluentem, qui redituras ad officium vrbes haud vane coniecerat: memorque eius monita nuper Radirobanis interuentu suppressa, hunc ad illos sermones reuocauit (Syracusiorum codicillis, quia longiori consultatione egebant, in aliud tempus dilatis:) Aiebas, si memini, esse duo, Cleobule, quæ insyceram in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniæ interuertit, quam hic pacatius exequi potes. Quænam ergo illa duo sunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipsa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientissime Rex, sæpe questus es. Primum, munitionum, arcium, præsidiorum, in Sicilia numerus ingens. *Mos deinde constituendi* Rectores *Prouinciarum in eam legem vt non ante magistratu quam vita decedant.*

Tot equidem arces, si non incommodæ essent, sed duntaxat inutiles, tamen euerti consulerem. Nunc cum ad earum custodiam & sumptus, & pericula, & plerumque pernicies accedat, quid ad nostra vtique damna misere obstinati, illas diutius seruamus, aut in quos denique hostes arbitramur valituras? In externos, an vero populares? Atqui externi ijs satis excluduntur quas in finibus regni portubusque substruximus. Harum vtilitatem nihil solicito. Satis virium illic nobis, satis moræ externis est: Qui deinde, si qua per obices illos perrumpent, nostris exercitibus excipientur, oppidisque passim obiectis, quæ creba nec adeo inualida habemus, vt primo hostium impetu diripi possint. In vim peregrinam illa sufficerint. Domi autem quos timemus? Num populum, & incolas ciuitatum? An non prius Magnatum ambitum, inquieto vtique genio stri-
ctum

n semper ad audacis nouitatis pericula ?
o populo tuo mens est in Reges consurgere.
nia quæ nuper intumuit,prope sine exemplo
ed nec illa, vt expertus, tot arcium cautione
quibus iam disceptamus,aut præuerti potuit,
saltem cohiberi, Vt inde has munitiones in-
igas non tibi (Rex) asserere oppida in quorum
nt ceruicibus,sed ea Præsidiariorum Præfectis
dere in certissimam seruitutem;qui sæpius ci-
s inuitos stare in Regem coegerunt, quam re-
les aut dubios traxerunt ad Regem: Adeo vt
oties sibi postulant arcem credi, videatur hæc
rum tacita esse oratio. Trades compedes, ò
ex, quibus obnoxium arci oppidum mihi de-
nciam. Captiuos habeam ciues.Quicquid repu-
nes,& quantumcunque hi nolint,seruiant impe-
js meis. Sub munitionibus istis tremat circum
rouincia. Isthic recipi, hinc effundi possint ar-
nati. Regnum denique minus in ampliori tuo
nihi constitue.

Referes,te fidissimorum hominum delectu ar-
naturum tantæ potestatis licentiam. Faceres
quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim
nut ciuile bellum fuit,aut ab externis illatum est,
n quo non istarum arcium plurimi rectores à
sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostra
gente motus,nisi his claustris erumpens, aut in
illa receptus?Ne id quidem dissimulant, qui post
factiones ad fœdera tecum descendunt; Arces in
salutis pignus efflagitant: Nempe vt ijs incolu-
mes te inuito esse possint, & recrudescente ar-
morum libidine rursus in te secura contumacia
armari.Vide quam si iniqua conditio.In præteri-
tæ defectionis veniam tua sponsione non con-
tenti,arma,arces,milites sibi proscunt: Te porto
in pœnitentiæ,quam sæpe simulant,pignus, eam
fidem

fidem verbis suis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus regno sublatis, in tua suaque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles; nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque fossis sibi placens rebellandi securitas.

Sed vtique non damnanda est, dices, maiorum disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum est. Ne vero illas ætas tantum sibi, Rex, placeat. Maiores nostri res suas ad sæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuersitate temporum in quæ incidimus interdum pro salute est à mente eorum & consilij abire. Vt & profanæ superbiæ putem vbique negligere auitam prudentiam; & absurdum reuerentiæ genus esse quod nos perpetuo illorum institutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis molestæ sunt, ipsi rectis, vt arbitror, consilijs eduxere; & nos non minori solertia deijciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in vnum coierat, aut singulæ saltem Prouinciæ, Principes suos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obsequij imagine, Regi obnoxios. Non mirum sibi tunc quemque præsidia statuisse; quibus aut vicinos repellerent, aut, si a Rege vis fieret, non excuterentur à patria. Nunc omnia bello, hæreditate, fœderibus, in te Dij retulerunt: ea fœlicitate est, vt neminem videas, cui charius non sit commune Siciliæ nomen, quam angustum prouinciæ in qua est natus. Quid igitur memoriam pristinorum discriminum limitumque seruamus in castellis, iam vtilitate abolita? Ne parce locorum nominibus, seu illa conditor seu vetustas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus suis ambitio. Paucissimas de tot arcibus

serua,

ferua, necesarijs locis; vnam præcipue Syracusis, non tam quæ regere tantum populum queat, quam interdum morari insanientem. Hæc sat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine ne Procerum summis credantur. Tale sit Præsidium genus, quod nec egenum, nec opibus impotens, sperare à te plurima dabeat, & nil possit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideoque inuidioso imperio, premunt dissitas gentes; quæ nec moribus coalescunt, nec fidem tuta amicitia obseruant; quæque vbi respexere in maiorum suorum historiam, erubescunt, se alieno additicias scepteo esse, nec domino tantum absenti, sed & genti in qua dominus viuit seruire. Sed tua Sicilia gens vna est; vnus sanguis; eadem illi iura; gloriæ, Principis, famæ, syncera communio: Quamuis illam Maiorum tuorum bonitas iterum in diuersa studia tantum non sparserit, perpetuo singulis regionibus rectore attributo; sub quo posent meminisse, & olim apud se regnatum.

Id ipsum alterum erat, quo monebam infestari tuam pacem, & in te Proceres accingi; hic mos inquam in tam longum & stabile imperium permittendi Prouincias, quæ vt à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur, ei asuescunt, tam constanter hunc esse Præfectum, quam te Regem intelligunt. Imo & propius ille ciuibus incumbit, propius vrget affectus; contumaces aut amantes propius damnat vel colit. Maxime nobilium stirpes adeo eiusmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt, spe, conuictu, mansuetudine captę, vt deinde vel in Regem promissam fidem exerceant. Hæc munera si paucorum annorum faceres, ò Rex; nō illis coalesceret inueterata vis; nec ciues breuissimo defuncturos impe-

rio, præter fas amarent aut timerent. Diu est (inquit Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed ijs quibus veteri ritu Prouincias olim attribui quo nunc ore meum donum possim adimere? Quid egregie de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriam debeo? Auferam scilicet præmia à probatis, quæ adhuc dubijs aut inexpertis concessi? Facilis ratio (refert Cleobulus) Noli tanta nouitate sollicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in securo. Sed vt quisque decedet, nouis legibus successorem constitue. Trienij vt plurimum potestas sit, nec prorogatione fascium spem illis facias plus nomina quàm imperia esse mutata. Breuiores magistratus non timebit Sicilia, & quantumuis angusti temporis honores cupide commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis sæpe Prouincijs, in quas alios atque alios, pro meritis temporibusque sufficies.

His artibus si ripies Purpuratis deficiendi consilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos sub austero vel perfidioso Rege possunt obruere, & clarissimæ indolis torrens ab ijs erroribus in iustum alueum coactus, in consilia quidem non minus fortia, aut militaria rapietur, sed multo æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Respice ab aduerso littore diffusam regionem, & æmulam sæpe Siciliæ. Illa quoque castellorum turriumque frequenti supercilio tumebat. Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt quod plerumque infœlix potentiæ genus est, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concussери Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres: Donec arcibus præter vnam cuassis, Magnatum quoque robur multiplici re-

gnan-

gnantium arte suppressum est. Hi bello periere, hi carcere hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dij melius, quam nostrorum patriciorum sanguinem ita satis vilem esse. Hoc tu auertes, si & quietos illos, & te serio Regem esse volueris. Sic enim ille conjurandi mos, atque à te deficiendi, paulatim excedet ab vsu, & in pari omnium jugo nemini grauis erit iusta modestia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam cæteri trahent virtutis necessitate: Vt vel omnes pari lege à tua maiestate subingendos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quod si vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc consule quid illis facturus sis: in te, inquam, consilij summam constitue: Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum disputamus. Forsitan & ego melliora censuissem, nisi quod venturi ignarus, nescio qui sint quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum consilio in rebus dubijs vteris, non sic auspicantur publicas curas, vt priuatam suæ salutis solicitudinem deponant. Itaque vbi in factiosos & armatos Proceres consuluntur, eorum offensam veriti sæpe remissas sententias dicunt, & propemodum tuo sceptro indignas: Ne si quid acrius statuerint, illi ipsi in quos dicunt, postquam (vt mos est) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem seruent animos, ac denique ruina immerentum exsatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem sed dum impune licet, & sibi antequam tibi. Hæc ipsa nec coram Collegis dicerem, nec tibi omnino, nisi inter regias tuas dotes insigne esse scirem & simillimum obliuioni silentium.

Dum his consilijs secretus Meleander imbuit, interim Radirobanes machinas pergit in Argeni-

dem adornare. Iamque munere dato familiarior, auide quærebat cum Selenissa conuenire: Et eo forte die sic casus consilium adiuuit. Miserat ille qui nunciarent Argenidi, si commodum esset, eam velle se visere. Spatiabatur in horto Argenis, cum illa virginum paucæ. Sed Selenissa in illius triclinio hæserat, nescio quibus codicillis impedita, & hanc occasionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam idipsum anxie obtabat) renunciari Radirobani iubet, vacare Argenidi; eamque, si ipse veniret, confestim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude, ministrorum fidissimam cum hisce mandatis ad Argenidem ipsa mittit; aduentare ad gynecæum Radirobanem; cuius colloquio si cuperet defungi, properaret descendere ab horti spatijs in subiecti saltus vmbras, hospitemque incommodum sua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipsa excepit; excusans quod domina abesset, illico, vt fingebat, reditura. Cumque secretum fuit, ijs qui sequuti Regem erant remotius in eius honorem astantibus; Tunc anus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hic esse obiurgandi liberalitatem tuam. Nimio preciosius quam ipsa natura me ad vultus charissimæ tuæ matris ad mouisti. Et Rex, Parua hæc, inquit, existima, Selenissa: & pignora fortunæ maioris. Ne vero tuam sortem meamque dissimulem, accipere maiora à te possum, quam tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vita fœlicius. Neque à te expeto opem, nisi quam tibi tuæque alumnæ vtilissimam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia tenetur? Quam indignum Siciliæ rebus, ignotum, priuatumque in illas spes niti? Equidem veneficio factum puto; Et mehercules si

Virgi-

Virginis frater essem, aut pater, tormentis verum exigerem, eoque vel cæso, vel pulso, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater & medere alumnæ in deteriora consilia vergenti, & assere me in cœlum; id est, fac vt patiatur se amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis displicuit? Quantum Sardiniæ, quantum Corsicæ vires possint, certe feci ne nesciret. Nec adeo inauspicatus viuo, vt in totum purpuram meam dedeceam. An Deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges sic fastidit? Cæterum in me simul, & illam, nolo te sine precio piam esse. Si receptus in optata fædera ero, spondeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui honos à Regibus secundus est) transituram in filium tuum. Si plura desiderabis, intelliges te mihi parentis loco esse.

Labentem iam accepto munere anum, tantæ spei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter Radirobanem iam videns: Nollem, inquit, hæc à te audiuisse. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videar empto & vili studio moliri. Sed & altius quam suspicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras, Optime, erras. Hæc dicens, vultuque demisso oculos tollens breuiter risit. Ille auidus sciscitari, & iam prope mercenariam vrgere. Sed negabat. Selenissa tantillo colloquij momento rem posse expediri. Ac ne inicia quidem, inquit, sine creberrima tui meique oris mutatione retulerim; Et hic tui Optimates in vtriusque vultus intenti sunt. Præstabit descendere in hortum, tanquã obuiam Argenidi eamus. Ego te per errores in spatia ducam à quibus hanc abesse conijcio. Confusus expectatione Ra-

dirobanes tantæ rei quantam matrona videbatur afferre, illiusque manum tenens, ad viridarium volentem inuitauit; simulatione coram suis proceribus vsus, velut ad Argenidem iret. Sed postquam in auiam horti partem, & vix notam Argenidi, deducti sunt; *Fallor*, ait Selenissa, *aut hic dominam maturato habebimus: Redeunti plurimum placet hæc via*. Illic igitur suos sisti Radirobanes imperans, ipse cum anu in consitam arboribus semitam se coniecit.

Tum vero Selenissa ægrius loqui, & veluti in repugnantis animi rixa quærere diu verba: seu reuera exhorruit in exeundæ fidei articulo, seu simulatæ perturbationis magnitudine proditionis beneficium apud Radirobanem commendabat, eique miranti: *Quidni, inquit, expalleam quæ primum hodie discoloqui quod nolit Argenis?* Sed tanti est vel inuitam sanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æsculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quod te, & illam, hac prolatione secreti demereor. Exiguum deinde spatium fuit, cum sic exorsa est. Dij tibi virilis sexus prolem dent, ne malis Sardinia infesta sit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum fœminam genuit, ausus est Lycogenes tempestatem excise quam modo placuisti. Noli mirari quod tam altis principijs auspicor. Ilthinc rei quamvis audi è repetenda est series. Lycogenes sua nobilitate & Regis patientia elatus, sibi destinauit Argenidis nuptias, & aspernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitauit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat status, aut, vt verius dicam, tanta iam Regis in timida senectute cunctio, vt subducere raptui virginem mallet, quam grassatorem

rem

rem opprimere. Arx est in exiguo colle viginti ab Syracusis millibus, antiquorum Regum sedes, insigni munimento. Præruptus est collis qua maria spectat, læuam partem assiduo fluctu pulsantia. Alabus fluuius supremo in cursu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem suam cum virginibus matronibusque omnino viginti illic includens, voluit religionis specie sui consilij rationem sanciri. Aiebat, frequentibus somnijs se moneri, imminere piaculum, nisi conspectum hominum Argenis defugisset. Ita præterea astra, ita oracula vrgere. Sed tam grandis superstitionis originem quis è vulgo eiusmodi temporibus nesciret? Mihi quidem, sub qua Argenis habuisset infantium, adhuc Rex illam custodiam commendauit. Et lex publice omnibus dicta: Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauisset, sacrum hunc fore. Tum si qua de nostris mulieribus meo iussu ex arce discessisset, scaphæ imposita sine commeatu vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ sacra. Circa arcem iussus miles tetendit. Tria ad præsidium millia erant, & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex,) non prorsus hæc erat iniucunda solitudo, maxime inter initia, dum fatigatos vrbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis versabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant, vt & sæpe solutæ mentis fœlicitatem mirarer, & de temporum peruersitate ingemerem, quod Siciliæ heres vix tantillum spatij tuto incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille; ô Mater. Nam etsi nondum intelligo ad me ista quid faciant, iuuat tamen audi-

re consilia Meleandri, moresque & fortunam Argenidis. Tum Seleniſſa: Ita horas diuiſeramus, ne quod tædium admoneret ſuæ captiuitatis Argenidum. In comptu non multa, lucum amabat quem amænum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocata æmulatione ſuarum, quæ longius ſagittis progrederetur, quæ certius metam feriret. Ingens plaudentium riſus in molli exſonabat victoria. Curſus quoque præmia erant. Rurſus myſtæ omnes ſimul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, ſimul vires creſcenti ſuffectura, ſimul animum prohibitura ab inutili dolore præſentium rerum. Hinc digreſſa maiorum monimentis implicabatur; Neque auidiorem vidi quam prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendiſve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ò Rex. Hijs ſtudij exigebat adoleſcentiam priuſquam innoxiam animi pacem curę libaſſent.

Cæterum ex arce Syracuſas digreſſa in Iunonis templo eram. (Memini diem: adhuc videor aris aſtare, adhuc thura inijcere: ita caſus memoriam adduxit.) Eram, inquam, inter ſacra, & Argenidis coram Dijs miſerebar, cum venuſtiſſimæ formæ puella teſtudinem templi intrat. Grandis erat nobilique inceſſu: Sed vultu in triſtioris fortunæ ſpecimen deiectus. Ego potiſſimum mirabar, quod vnus vir in comitatu eſſet. Is operto capite ſequebatur; vt in eum vix inſpici liceret. Subitum muſſantium murmur fuit, quæ eſſet, aut vnde veniret: Nam ignota erat facies, nec veſtis vſitata Siciliæ. Gradiebatur ipſa, ſed tanta maieſtate, tamque concinna, Rex, rurſuſque ea maſtitiæ ſpecie, vt in illius contem-

platio-

platione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum Deam morata, nec speculum numini tenuit, nec ornauit munere aram: Sed astitit meo lateri, & mox repugnantis genibus allapsa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quam putas in promenda bonitate licere, vult. Si placet misereri, & Dijs exemplum præire vis quos tam anxie oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum summam edam. Ego gementem subleuaui, & quia videbam non placere spectatores, templo maturius digressa, in sororis illam domum, quo & ego diuertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta secretum, primum peto in Siciliam vnde adueniat. Græce enim loquebatur, vt barbaram tamen scires. Oscam ego putassem, & magnæ Græciæ vicinia nostræ linguæ commercio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa? Vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, si fata in patria sæuire non desinant, mihi vbique terrarum suffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductaque simul palla aliquot ad interiorem vestem recessus ostendit, eadem opulentia tumentes. Priuatæ mulieris diuitiæ non erant. Igitur rursus frontem, & cæteras indolis notas, leni visu percurrens, altius cõtremui, & quæ esset dicere iussi. Misera, inquit, sum, & cui in auxilij maxima parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam existimes, aut temere isthuc allatã, en litteras mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maxime meruit à te iuuari. Ea est mater mea. Litteras simul tradit, quas hic vides (Rex.) Has enim ex secretissima cistula

neri deprompsi, vt te coram pellegerem. Nunc quid scriptum sit, audi. Alcæa saltem Selenissæ, Si quæris cur me ignores, & ego te nouerim; scias hoc virtutis maximum præmium esse, quod latere suos non sinit. Non esses à Siciliæ Reges ad formandos filiæ annos delecta, si præstantiorem iuuenisset. Ego inter obscuras fama gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui, & tam meo quam patriæ vitio non merui à te cognosci. Sed tamen miserere. Vtcunque sim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, & si quid hoc valet, Græcæ quoque originis sum. Excipe hoc pignus charissimum, excipe vnicam gnatam meam, si quid mihi credis, clarissimo sanguine ortam. Fati iniurias, meique necessitatem consilij, tibi illa melius expromet, quæ fœliciter calamitosa fuerit, si non modo eam seruabis, sed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunq; virgini mandata à parente ad me essent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Gallia qua Rhodanus flumen de ingenti lacu se explicat. Theocrine mihi est nomen. Pater fuit non modo inter suos insignis, sed vt modica interdum regna sunt, agri etiam sui princeps. Teutacommilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autem vix cunas egressum reliquit, & iam fato vicinus fratrem suum (Icciobates appellatur) per superos quos relinquebat Deos, per inferos quos adhibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret nostri curam, neu pueritiam fratris mei desereret, neu imbecillitatem meam, aut viduam maxime matrem. Et illo inter fictas lachrymas iurante, pater meus extinctus est. Fœlices videbamur patru fide. Ita patrimonium curabat;

rabat; ita nos, ita matrem solabatur; Sed Cœlesta diligentiæ causa erat, ne quid illi de hæreditate periret, in quam fratre meque sublatis haud dubie veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtremque adortus est; sed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extingui satius erat, me obiecta tabe peruri, quam te frater dulcissime, quem ô Dij mea clade seruassint vltorem futurum perfidiæ, & patrium nomen læta sobole reparaturum. Facinus inter extrema epulas corruptis bellarijs mandatum est: quæ frater vtique auidus, patruo admonente, atque vrgente, sumpsit. Mihi subitus horror obiectus est, siue genij mei cura hæc fuit, siue patrui solicitudinem suspiciebam ad hos cibos fratrem hortantis à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redij deinde ad matrem, cumque frater sub noctem ægrotaret, timide quid suspicarer explicui. Hæc antea alijs suspicionibus tacta, quas heu nimis mali præsentis atrocitas afferebat, feruentibus lachrymis filium perfudit, subita morbi mole iam prope exanimem, & nunc vna; nunc alia corporis parte captum; donec puer infelix inter medicos expirauit. Proh nefas! sustinuit adesse morienti ille veneficus, vultu quoque mœstitiam adumbrans. Et ne veneni indicijs membra liuerent, inclamabat, præcipitandum funus, causamque fingebat, ne diutius in extincti pueri aspectu mea mater conficeretur. Neque ipsa repugnauit, sceleris quidem haud dubia, sed volebat posse videri facinus ignorare ne patruus in detecto parricidio inuerecundior, quod in me restabat exequeretur audacius. Iamque vnctum cadauer erat in sagulo, foresq; spectabat, iam ad planctum mulieres signum petebant, cum me mater in solũ conclaue ducit, co-

misque diuulsis; Facis, ò misera, inquit, vt nesciã quid potissimum gemam; Illumne quem iã flãmę corripiẽt filium meũ, illam tenerã ætatẽ, quæ domesticũ prædonẽ non nouit; Ante magis, quẽ æquali, aut peiori forsitã feritate, idẽ latro à nostris amplexibus rapiet? Frater tuus iam exiuit mortalitatis sensus, tu restas in supplicia. Illum denique nullæ artes reuocabunt; Tu, si solers fuero, poteris forte non perdi. Coniuge consilia; gnata mea, priusquam nos hostium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis, superuenit vir fidissimus Praxetas; patruo quidem meo, non illo Icciobate, sed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, Differt lachrymas, inquit, & dum licet, aliquod vobis inuenite effugium, Imo, ò optime, retulit mater, tu potius consule, nimia clade stupentibus. Si permittitis (ait ille) loqui quæ sentio; non potes, Theocrine, nisi beneficio fugæ esse incolumis. Præsentarium erit exitium; nec fortasse in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus secura constiteris. Auro, veneno, insidijs, peraget vir calidissimus quicquid exorsus est. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam vt scitis in hanc noctem apparatur:) tu voluti œstro mota inter tenebras discirre licentius: tandemque frequentiæ subducta, ad posticum meæ domus te recipe. Adero sine lumine solus, & in latebris, interim dum maturius consilium inimus, te seruabo. Tu vero, Alcæa, amissam filiam esse solerter assimula. Lachrymas satis dabunt filij tui interitus, istiusque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem mouenti. Neque fraudem differebam; sed semel iterumque apud rogum fratris visa, e labor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetæ domum peruenio. Ille me

condi-

condidit in secretissimam partem ædium, & mater (vt audio) ex arte scenam impleuit, vndique me filiam suam quærens, nisi qua esse cognouerat. Supplicauit etiam Icciobati vt exploratoribus late per viciniam dimissis sibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam consilia inirem. Nec ille omisit quæstionem. Multum enim scire intererat an satis perijssem.

Sed cum aliquot dies quæreret frustra, materque vacuos rogos vt extinctæ posuisset: tandem cum Praxeta constituit amouere me à tyranni potestate, dum ipsa deligat ex vicina iuuentute, qui præuindicandæ hereditati me vxorem accipiat. Neque securius mitti me posse, quam quo nulla antea nobis intercessisset familiaritatis. Ita enim omnem patrui mei in quærendo solertiam posse eludi. Et tu supra cæteras meæ matri placuisti, ò matrona. Ita concupijt auspicari tecum hospitium, vt acciperes vnicam gnatam, si aliter non vis, at certe in seruitutem tuam. His ita decretis, quo tutior fallacia esset, mater ad Icciobatem digreditur, & super meo casu consuli Deos petit; nec alium certiora responsurum quam Delphorum præsidem Deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere; (Nam & Phocensium colonia sumus, olim Massilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, se Praxetam in eo missurum. Prolixe Icciobates consilium probauit. Nam & ipse mei fati incertus, Deorum ministerio vbi essem aut quomodo occidissem intelligere cupiebat. Nec suspectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda Deo tradit. Praxetamque multo auro solicitat, vt editum oraculum nulli priusquam sibi enuntiet. At ille promissam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos

profecturus, me pro sarcina imponit paruo nauigio, quod secundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani ostij soluebat in patriam, cum vectores omnes ac nautas peregrinos esse sciret, fascijs in hospitio diductis me sororem appellauit, imposuitque nauigio. Locauere operam nautæ, vt nos applicarent Siciliæ. Quibus fidem seruantibus, ecce me, Selenissa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patria Icciobati debituram, si me tuam famulam esse permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is est, qui vt altius fallat in seruili veste me sequitur. Nostros errores, & quæ modo strictim exposui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cum hæc diceret, tanta modestia sermonem commendabat, tam concione leniterque mœrebat, vt in eosdem cum illa affectus sentirem me mutari. Et ego per Deum fidium (interpellat Radirobanes) iamdudum expecto quid de illa statueris. Si in me incidisset, non contentus hanc timida pietate obtegere, reuulsissem Icciobatem à præda, cui forte nunc incubat, vinctumque, & vltimis ceremonijs mactatum, virginis immolauissem. Subrisit Selenissa, & Radirobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram. Nam neque tanta supplex, & quæ oris habitu, precioque tot gemmarum, ambigere non sinebat, quin vera afferret, negligi poterat, adsursusque Argenis obstabat officio, cui eram addictam, & ad quam nefas erat, prætea assuetas, vllam admittere. Igitur, Potuisses, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuissent, ad neminẽ autem cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, præstare non possum. In secreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet

officio

officio mea soror: quæ, spondeo, res tuas sic curabit, ac si ex ea nata esses. Confusa videbatur, & verecundia oculos in humum traxerat: Ac, Quam bene secreta ea domo tegerer, inquit, si in ea per te liceret stirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque bene sperare, eamque cum suo Praxera sorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracusis, omnia refero. Rursus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri sensus fuit? Aduolauit ad solatia adhibenda, an potius suam alijs pietatem mandauit? Iamdudum excrucior quod tam lente miseram adiuuistis. Et quidem expectabam, vt viam ad exitum mearum curarum expedires, tu in alias sollicitudines conijcis. Sed tanti est obliuisci parumper ægritudinis meæ, dum miserrimæ Theocrines casus accipio. Tu modo omnia, nec præcipitanter, exequere. Tum Selenissa, Ne me vero existimes frustra in hos sermones delapsam. Scies tandem quam hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quam tu modo hanc hospitis calamitatem accepit. Et quid, ô Selenissa, si miseram viso? Ne feceris, inquam, Rex; Proderet supplicem tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut saltem matronarum, salutare deinde aduenam non volet? Et in tanta celebritate periret arcanum quod apud nos sic quærit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodius eas vises. Volo, inquit, mea Selenissa. Tibi curæ sit vt bene habeatur. Quod si à domesticis turbis quietem Dij dabunt, saxo patruus non in illam impune peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior. Vide, inquit, vt hunc animum in Theocrinem ser-

ues.

nes. Eget enim hodieque beneficio tuo. Sed est multo facilius extra periculum misericordem esse, quam cum præter contemplationis pietatem, opera præsens exigitur. Nunc vero sine me cœtera memorare.

Postquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad sororem, bonitatemque Meleandri, & omnia, quæ volebamus, impetrata renuncio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in secundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iussa sum obseruare. At illa magnopere orabat, ne quid de se decerneretur illustrius, quam de cœteris, quæ in Argenidis viuebant familia. In hoc enim ordine posse se extra famam latere. Longissimum mihi erat, quod non eam è vestigio ad arcem ducebam, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à Dijs egregiæ adolescentis consortium. Sed instabat sacrificium meæ familiæ anniuersarium, quod recte fieri me absente non poterat. Postridie vero quam per sacra licebat, Praxeram Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Icciobatem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed Deo consulto se Syracusas rediturũ ad sororẽ, vt inter nos fingere possemus quæ tyrãno referret tanquã ab Apolline oracula.

Illo profecto, imposui meo carpento Theocrinem; nec satiabar colloquendi dulcedine, vt itinere inter varia consumpto; prius ad arcem peruenerim quam me scirem digressam Syracusis. Postquam virginem Argenis conspexit, aliquo stupore perculsa est, non semel per omnia eius lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeste locuta sum; Virginem esse externam, quæ Africam peritura, ad nos naufragio peruenisset. Secreto deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter

me,remotis, Si mihi, inquit, ò hospita, sororis suauissimum nomen concedis, si dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum sit comites meas scire. Sed hinc scias apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo constitues, & quæ arcana esse volueris, ego & Selenissa silebimus. Non se tenebat Radirobanes; sed loquentem interfatus, O, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, sic audire, sic reponere, absque æmulo velci sic posse! Numero dicis hæc, reponit Selenissa, præquam si deinde coniunctissimas mentes & studia nulla simultate interpolata aspiceres. Erras tamen quod æmulationem abfuisse existimas. Deperibam Theocrinem; & vtra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat nostrum amorem modestia sua; Neque vlla erat in arce quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam næuorum venustate. Studia illi eadem quæ Argenidi esse videbat, ea autem prudentia vt sæpissime victa discederet, & ne quid calliditati lepidissimæ deesset, indignatione mox ficta incitabat vincentis lætitiam. Sed lanificij erat rudis; Nō acum, non colum tractare assueta. Venationi in sua gente deditas aiebat, quæ ex primis stirpibus erant ortæ. Facillime tamen indolem cum regione exuerat. Monstrari sibi volebat eas artes, non indiligenter obseruans quæcumque monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar quam cultissimam amœnitatem ingenij. Semper insontes ioci, aut festiua narratio: Viuidi quoque versus, & masculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam scribendi vitia, seu Græce seu Italice conaretur,

setur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remissionibus eramus, cum interrupit ocium nostrum flagitiosa proditione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem seruabat, vtrique exitium destinat. Operosum, & fortasse inuium facinus, si illud pietas imperauisset: Sed nihil est supra improbitatis ingenium; Igitur duorum conscientiam tentat, qui ad omnia promiserant ferrum, fidemque iam ad flagita exhibuerant. His arcem ostendit, illic prædam, si modo viri essent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuisendam filiam secessisset, noctu euadendum in mœnia. Quippe non satellites, non amicos, non seruulos intra ea limina admitti. Nudum, & senem, etiamque consopitum, quam facile opprimi posse. Sed & comprehendam esse Argenidē. (Ea enim ad nuptias adactā, vsurum se deinde cogitabat Regis vita, vt in canto rerum motu fortuna monstrauisset.) Ipsa sceleris insolentia excitabat latrones, vt se memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? vtique tam frequenti sedulaque vigilam statione, vt pene in numerato sint aues quæ armatos prætervolant. Cum diu disceptassent, tandem commodissima ea pars visa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fisum Regem eo latere omisisse custodiam: Posse appelli leuem scapham, & vndarum fremitu necessarios tumultus latere. Rursus tamen cogitabant illic collem per præcipitia desidere scalis omnibus altiora, sed sicariorum vnus, cuius confessione postea de sceleris modo rescitum est; Permittite mihi negotiarum, inquit. Inueniam rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non satis est. Quid enim quærendus Rex in vasta domo erit? aut si

vlti-

vltimus terror vires illi sufficiet? Quid quod anteuertenda Argenidis fuga erit, si intellecto periculo latebit, aut excubentem ad fores custodiam petet: Non pauciores octo suffecerint. Hos si deligere manis, ocius nobis coniunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes se suamque fortunam tradere illis professus: Cras, inquit, se in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens est impetus, nec sibi te, conscientiam eorum quos secreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad litus est. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios constitutam rem visa est fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander: Noxque imbribus fœda, & exeunte mense illunis, interceperat quam oculorum tam aurium vsum. Solebat Rex cum ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, vt ad proxima militum castra, aut vicinorum oppidorum culti ora diuerterent. Nos autem necessaria omnia ei exhibebamus. Hoc remisissimum tempus erat optimo seni. Quasi relinqueret curas in foribus, ipsamque maiestatem, inter nos verissima quiete soluebatur. Ea vespera quæ destinata erat insidijs, non modo ignarus periculi, sed & forte hilarior, cum omnes cœnauissemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ transegissent; Et ego. Fabulis, inquam, Rex; quas impendio depereunt. Imo tu (ait) hoc studio ijs concedere non debes, Selenissa, quæ esse iam anus & fabula incepisti. Sed referre singulas volo, quo symbolo [illegible]erint hunc

retur,non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remissionibus eramus, cum interrupit ocium nostrum flagitiosa proditione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem seruabat, vtrique exitium destinat. Operosum, & fortasse inuium facinus, si illud pietas imperauisset: Sed nihil est supra improbitatis ingenium; Igitur duorum conscientiam tentat, qui ad omnia promiserant ferrum, fidemque iam ad flagita exhibuerant. His arcem ostendit, illic prædam, si modo viri essent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuisendam filiam secessisset, noctu euadendum in mœnia. Quippe non satellites, non amicos, non seruulos intra ea limina admitti. Nudum, & senem, etiamque consopitum, quam facile opprimi posse. Sed & comprehendam esse Argenidē. (Ea enim ad nuptias adacta, vsurum se deinde cogitabat Regis vita, vt in canto rerum motu fortuna monstrauisset.) Ipsa sceleris insolentia excitabat, latrones, vt se memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? vtique tam frequenti sedulaque vigilām statione, vt pene innumerato sint aues quæ armatos præteruolant. Cum diu disceptassent, tandem commodissima ea pars visa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fisum Regem eo latere omisisse custodiam: Posse appelli leuem scapham, & vndarum fremitu necessarios tumultus latere. Rursus tamen cogitabant illic collem per præcipitia desidere, scalis omnibus altiora, sed sicariorum vnus, cuius confessione postea de sceleris modo rescitum est; Permittite mihi negotiarum, inquit. Inueniam rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non satis est. Quid enim quærendus Rex in vasta domo erit? aut si

vlti-

Itimus terror vires illi sufficiet? Quid quod ancuertenda Argenidis fuga erit, si intellecto periulo latebit, aut excubentem ad fores custoiam petet: Non pauciores octo suffecerint. Hos i deligere manis, ocius nobis coniunge. Sin inanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes se suamque fortunam tradere illis professus: Cras, inquit, se in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens est impetus, nec sibite, conscientiam eorum quos secreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad littus est. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios constitutam rem visa est fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander: Noxque imbribus fœda, & exeunte mense illunis, interceperat quam oculorum tam aurium vsum. Solebat Rex cum ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, vt ad proxima militum castra, aut vicinorum oppidorum culti ora diuerterent. Nos autem necessaria omnia ei exhibebamus. Hoc remississimum tempus erat optimo seni. Quasi relinqueret curas in foribus, ipsamque maiestatem, inter nos verissima quiete soluebatur. Ea vespera quæ destinata erat insidijs, non modo ignarus periculi, sed & forte hilarior, cum omnes cœnauissemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ transegissent; Et ego. Fabulis, inquam, Rex; quas impendio depereunt. Imo tu (ait) hoc studio ijs concedere non debes, Selenissa, quæ esse iam anus & fabula incepisti. Sed referre singulas volo, quo symbolo [illegible]erint hunc

sena-

senatum. Cum omnes rideremus, & ille imperiosius instaret, ausæ sunt quæ proxime stabant suas neptias memorare. Inter illos sermones Rex paulatim insinuato sopore se dimisit, reclinisque in eundem quem cœnando presserat thorum stertere cœpit. Et quoniam expergefactus ægre soporem reuocabat, compositis vestibus opertum, appositoque haud procul lumine, sine strepitu omnes relinquimus.

Iamque in cellas digresse mulieres somnum petebant; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant.) Cum audimus præter morem, grauius murmur, vocesque atque vestigia sese cum festinatione prementia. Nec quid primo grauius suspicabar, quam esse puellarum tumultum licentius inter se ludentium. Sed viciniori mox clade, virilem sonum else intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehensa nō loquor, validissimis ictibus cubiculi fores afflictæ sunt. Ne mirere si ad illius noctis memoriam confundor: Adeo spectaculi atrocitas prope vitam submouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod vnum licuit, grauissime cum Argenide exclamo. At vero Theocrine (accipe rem, indignam quæ posteritati erepta inter nos sic pereat;) Theocrine, inquam, nostra se de thoro præcipitat, nec mitius quam si recepto Deo fureret, inuecta est in latrones. Dunque illi ad virginis inexpectatam audaciam, incerti quid aut vellet ipsa vel posset, paulisper obstupescunt, Theocrine eum adorta qui primus intrauerat, non modo armati sistit vestigia, aut occupat ictum, sed inuolat in ensem, subitoque extorquet. Eadem celeritate,

tate, ò Rex(citius enim quam hæc loquor hostiſ bus armis potita eſt) clypeũ à victo detractũ ſuæ læuæ inſeruit. Circumſpiciebã ego, non periculi magis, quã auxilij nouitate attonita, cũ illa vnius ceruicẽ ita ferro præcidit, vt ad me atq; Argenidẽ creor de efflante trũco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulſatũ, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tũ vero graſsatores, qui primum inſolentia certaminis turbati gradum retulerant, tãquam in iuſto diſcrimine violentius inſurgunt; vt neque iã puderet plures in vnam, & puellam, decernere. Exſonabant anguſta in ſede arma quaſsata: ſimulque miſerabilis clamor mulierum (iã hæ enim ad nos concurrerãt) ſpeciẽ captæ vrbis maiori quã pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Seleniſsa, non ſe regebat Radirobanis animus, tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſus. Sed ecce colloquentibus modum impoſuit, tunc primum iniucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti ſemitam, cui antea minus conſueuerat. Eaque conſpecta nihil Radirobani & Seleniſsæ inter ſe addere licuit, niſi vt poſtera die in idem horti ſpaciũ, paulo poſt Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauiſa Argenis eſt, Radirobane viſo, ſoli enim Seleniſſe colloqui properabat, multo hilarior quam cum exceſserat è cubiculo. Cum is tamen venienti obuiam iſset, non ſeuere exceptus eſt; Virgine per alia gaudia minus illum tunc exoſa; Quæ etiam vt animum tegeret ſeria lætitia perturbatum, deflexit ad leuia, chartamque verſibus plenam oſtendit paulo ante à Poeta non ignobili oblatam. Iis ille fœlicitatem regij luci celebrauerat, in quem Argenis ſiue leuando æſtu, ſiue ad primæ noctis pulchritudinẽ, ſolebat concedere, Ipſa quidem explicatam

manu

manu chartam tenebat, quam sic porrexit Selenissæ, vt Radirobanem quodammodo inuitaret ad istorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, solesque habitura serenos,
O quæcunque tuos diffuso vertice ramos
Pandit, & in spatijs nutas regalibus arbos
Te neque Chaonijs vocalis sylua columbis,
Nyseumue nemus, summisque habitata Deorum
Ida, vel intonsi superent fastigia Pindi.
Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Aequet opes, formamq; loci, Nymphasque Deosque;
Populus hic, trepidisq; Alnus prope candida ramis;
Fraxineumque decus; Platanique, Orniq; minantes
Syderibus, seuoque illæsæ fulmine. Quercus,
Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iaccho.
Fronde placent varia; Non est color omnibus vnus,
Non parili se stirpe leuant. Hic multa Cupressus
Tollitur in metas, gracilique vmbone superbit.
Hic & Apollineæ laurus, Piceæque liquentes,
Et phrygiæ Pinus, & glaucæ dona Mineruæ.
At lentæ subtus Coryli, fecundaque puro
Fonte arbusta tepent. Tum floribus alma superbos
Vestit terra sinus, quales non blanda fauentis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Enneis simplex Proserpina campis.
Nec diros hæc sylua lupos, nec sentit aduncæ
Spumea rostra Suis; vel formidabile murmur
Accipit, absentet si qua leo deuouet agnas.
Raucaque vicinum terrent ieiunia campum.
Insontes Capreas, placidoque examine Ceruos
Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbras
Vel parua trepidare fuga si plausibus aura
Infremit; aut dubios venti mouere tumultus.
Vos quoque, præsaga cantuque alisque volucres.
Non isthic auide retinet circumlita visco
Arbor, Ad humetes nec fraus sedet improba fontes,

Heu

Heu vestros prensura pedes. Iuuat athere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis sidere terris.
Quam bene nocturno gentilia pralia cantu
Conserit, & Tracem narrat Philomela tyrannum!
Quam bene, cũ roseos nox vltima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aues, & picta salutat
Turba diem, tantisque sonant concentibus aura!
Parua loquor. Totas Dryadũ nemora ista, cateruas,
Incoluisse iuuas. Procul ò procul impia cedant
Lumina, nec sanctam ladant contagia syluam.
Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
Numinibus sedes, ipsa vos dicite Diua,
Scilicet huc castos magni quod filia Regis
Ferre gradus, paruoque ingens producere luco
Virgineos assueta choros, se lata beato
Indulsit Natura solo: Nymphęque dec ras
Auctura comites, hos impleuere recessus.
O Virgo, ò Princeps, Siculorum ò cura Deorum,
I, cupidas specta nemora inter consita diuas
I, gratum dignare nemus. Vestigia campus.
Signabit, raptis subitus qua floribus Auster.
Impleat, & seruent metita in cortice Nympha.
Nec nemus hoc tantum: Siculi te sentiet omnis
Ora soli, faciesque Deos satis vna fauentes.
Tu si qua Libycis exastuat annus arenis
Ire voles, aut qua emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelida sitiunt statione Tirones.
Mitescent steriles aura, tum floribus omnis
Crescet ager, fatoque diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia aduentabat vespera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum vero ad Selenissam Argenis; Iamdiu est, mater quod te habere solam quæro. Et te quoque multum existimem proci illius tædio nauseasse. Quid enim tamdiu tecum hæsit? Hic Selenissa mollius loqui, & præ-

præterquam Argenis expectabat. Se enim nesciuisse tantæ humanitatis totque leporum hominem esse; Suauissime loquendo iunxisse diem nocti, nisi quod identidem referebat se ex amore miserrimum. Non probauit sagax Argenis de inuiso homine præconium. Sed diligentius quæsitura; Quid autem facturus est? ait: aut quando soluturus in patriam? Mitte has spes, inquit anus. Nisi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor nisi magna ruina premi non potest. Vtinam saltem adesset Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecastor ingratitudinis famam timeo, si pugnandum in hunc erit cuius auxilio sumus incolumes. Quid si leui spe indulgeremus insanienti? Dilatione frustratus potest in Sardiniam remitti, quasi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, sed tua & Regis causa dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rursus ardere.

Argenidem siue indoles sua, siue industria amoris, facile Selenissam esse mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus sub mota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit, scilicet maius opus adorsa, illam anum, illam versutissimi ingenij laruam alia fraude peruertere. Igitur cum aliquandiu silentium tenuisset; Mihi quoque ægre est, Selenissa, bene meritum Regem in spes incubuisse, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de istis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus Dijs fallere incepisset, virginem solam reliquit, quæ mox in fenestram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cæpit furiose dolere, arcanorum omnium sibi consortem timeri meruisse. In quam enim iam egras partiretur? quis in dolorum, quis

n gaudiorum arbitrium posset iam recipi? Tandem risus imitatione perstricta, cogitauit nunquam sine mixtura aut propitios aut tristes Deos esse. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. Ferendum si quid graue deinde accidisset. Hoc ipsum pro numinum munere habendum, quod non de more, quæ sibi contigerant. quæque instabant, extemplo prodidisset Selenissæ: Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arsidas Poliarchum esse in Vrbe, & latere in Nicopompi domo; conueneratque inter eos, vt sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puellam lætitiam, quam sola non capiebat, properans in Selenissam effundere, maturius domum redierat. Sed sub ipsa loquendi exordia, defecisse ad Radirobanem anum expauit, siluitque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rursus adegerat.

Cum enim redisset in Africam Gelanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuisset Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Litteras ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ statum exposuit, & quo in discrimine virgo esset sub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omisit, nisi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non siluit; Nescio, inquit, quo se fastu Archombrotus sustulerit; Nos iam illi viles sumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiæ oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil est suspicioso amore solertius. Statim Poliarcho suspicio incidit Archombrotum Argenidis forma captum, & à se tanquam æmulo diffidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua explorasse, à me quoque amari Argenide;

P Nihil

Nihil agimus, Gelanore, nisi in Siciliam maturè transmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus celso, mihi illic inter bella aliorum virtus seruet? aut verius, sinam alios esse quibus ipsa se debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infestum Poliarcho Meleandrum metuebat, & præcepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique vtrique sic seruauit, vt de Meleandri euersione nil referens, subinde tamen ostenderet, maxime intutum Poliarcho, prouocatæ fortunæ caput obijcere inter tot hostes, & in ipsa belli licentia. Præstare in patriam nauigare, collectisque militibus, Siciliam, nihil iam dissimulata maiestate, repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed scis pene per ipsa Siciliæ littora viam esse ad patriam. Ego autem vt insalutata Argenide terram illam prætercam? Pigere me exhausti periculi diceret ipsa, nisi in nouum succederem. Vbi litus attigero, mihi crede, commenti alicuius ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducem videam; nisi saltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, priusquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis consilio te permitto.

Fidi hominis solicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concussum; quam et iam nouorum consiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt, quæ nox sequuta est remissus quidem inhorrens, longiori quam antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens,

patiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à se febrim depolisse insolenti vini potu, idem genus remedij experiri constituit. Nihil mirum est, inquit, si me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc dum vires sunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutemve erit hoc facinus. Sed satis est, quod non lente repræsentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic status est rerum, vt sit acerbius ægrotare quam extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis, non matris amicorumque memoria. Ipsa denique Regina Hyanisbe frustra orauit. Ergo consilijs suis relictus, cum post triduum febris ex constituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini haustu; quod multo violentius suum ignem fundabat in sobrijs venis, & mero non assuetis. Negauere medici adesse se posse admonenti (vt aiebant) sibi mortem. At subridens Poliarchus, *si illi abirent, saltem medicum Bacchum* (vti eum sæpe vate Pythia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris regiorem pugna multo vino pergebat, donec sanguine calefacto, paulo alius quam qui ex morbo feruor est trementia membra composuit. Hinc cum diu consudasset, diligenter detersus est. Iamque sibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac se lucta in morbum comparauisset, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimum Medicorum incerta consilia fortuna nobilitat, exegere incommodum febrim. Hyanisbe, vt temeritatem remedij

habuerat in doloris maximi causam, ita postquam conspexit incolumen, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi suppressa est, Ferre enim non poterat discessum Poliarchi, præsertim cum in vultu adhuc restarent vix dum submoti morbi vestigia. Nam ille paucissimis diebus ad confirmandam valetudinem consumptis discessum pertinacissime ornauit. Et Regina (vt moris in eum pene materni erat) lachrymis omnibusque ad limen prosequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam vt hospito littoræ vti promitteret, si quis in viciniam casus nauigantem retulisset.

Sed posteaquam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductusque in altum est, solicitare remiges, ac vrgere non cessauit tempus quoque destinans, quo si terram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur. Lucelli spes segniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monstrantibus insulam agnouit. Tunc porro diuersissimarum rerum contemplatione inhorruit; Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! illic sibi fœlicitatem esse vel exitium; Quo periculo inde euaserat! Quid si iterum eadem tempestas insurgeret? Mox discrimina omnia, speciesque fortunæ terribiles, vbi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audacia diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piscatorijs casis in celebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arena descendit, humilique diuersorio, tanquam sali iactatione æger, celari instituit, donec misisset ad Arsidam. Cum vero stabularium ad quem diuerterat inter cætera rogasset vbinam ageret Meleander, Nondum, retulit ille, discessit ab Epeircte ex quo Licogenes victus est. Tanquam augustiori ob victoriam

riam loco, excipia ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentia sua mittunt. Victus ergo est Lycogenes? subijcit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritissima morte; caputque ab summa aliquandiu arce ad spectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracusas commigraturus, quo Sardiniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam aduenisset Rex Sardiniæ; Nescis ergo, ait, ille, Sardiniæ Regem cum exercitu suppetias tulisse Meleandro; & eius fortitudine restitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutata Siciliæ sorte omnia sibi perplexa auguratus. Aduentabat post discrimen; Alij, & peregrini, iuuerant Meleandrum; & quo incolumis esset Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone. O Gelanore, inquit, fac vt sciam quis hic terrarum orbis sit; id est, an salus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleæ mutauerat vultum. Horum vnum Gelanoro cum rustica veste tradit, iubetq; sub noctem Epeircten intrare, & monere Arsidam se in pelagi ora fortunæ varietate lassatum in vtramlibet sortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in via oblati sunt, qui & ipsi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprenderet; sed in angusta via diuertere non licebat: & illi priores salutauerant. Ergo necessaria audacia, tanquam aduena ignarusque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ij omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud exteros commendare.

Duos potissimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam & Archombrotum in Lycogenis capite præcidisse quicquid in ægra Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hospitalis auxilij, & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tutelaret; quodque isti credebant, bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab ijs diuersus, inter acerrimi doloris suspiria agitabat, an res esset domino referenda; Verebatur ne sub tali nuncio vita deficeret; Rursusque sperabat, nondum coalita mala, si mature nunciarentur, illius genio & felicitate posse rescindi. Sed ante omnia conueniendus Arsidas erat. Iamque Epeircten habebat in conspectu, cum puerum videt maculis oneratum, lorisque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arsidæ familia esse. Ac vtinam Dij, inquit, huius venationis beneficio Arsidam mihi darent. Quod si occurreret, tamen nec solus ueniet, nec temere erit coram alijs compellandus. Se itaque comparabat, vt si quid tale accideret, fortuna vteretur. Ecce autem commento vix dum commode instituto, aliæ plagæ, & alij canes, neque procul cum aliquot ex Sardiniæ Proceribus Arsidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos sibi vidit, vicissimque sperauit illos sui incuriosos fore, se audacius admouit Arsidæ. Et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hospes sum; salutemque, & quædam præterea affero quæ ad te socer commisit descedenti. Tum ad autem se sponte demittentis obiter admotus, Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantisper me nosse dissimula dum habes solum. Turbatus Arsidas occursu insperato, Sardos placide præire hortatus est; Cupere se paulisper percunctari de necessitudi-

nibus.

nibus. Sub hac larua secreto, sed breuiter, cum Gelanoro loquutus est. Colloquij summa fuit, se vbi incaluisset venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iterum. Neque mora, ad Sardos lente prægressos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipse autem Gelanorus, tanquam Epeirôten pergeret, vbi potuit Arsidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, & ad diuersorium rediit.

Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arsidæ, refert ille. Venationem ineunti secreto loquutus sum, & vt diei tēpus est confestim ad futurum coniicio. Nihil vltra Gelanorus memorabat. Arsidam quippe, quam se, malebat tristia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque satis submouebat suspiria. Tandem sæpius vrgenti Poliarcho, minisque iam aspero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani esse Argenidem. Non doluit Poliarchus, non succensuit, horruitque ad nuncium acerbissimæ rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius, tristis, aut, cui adhuc posset nocere fortuna, in æmulorum ruina decernit perire; Arsida casam intrat, imponitque stabulario, quasi feram sequutus, & viarum imperitia illo delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentemque Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem: Heu quid adspicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arsida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes vester cum sua nupta saxo intelligat. Sensit Arsidas errare Poliarchum, veriusque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longe esse alia monstrauit, quam quæ

optabat Radirobanes, populusve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris est, cœpitque in spem restitutus placide audire de statu Siciliæ disserentem. Cæterum iubebat Arsidas, Poliarchum simulatione omissa ad Regem accedere. Fractos hostes memorabat, legationem ad eum Timonidis, & præter beneuolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in se studia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præsidia? aut cur simulationi mallet, quam apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obstabat Gelanorus; dominum subinde admonens fide in Africa datæ, nulli se priusquam Arsidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipse quoque Poliarchus se posse negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum prius in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam esse Argenidem, quam iuuante Arsidas optaret conuenire. At saltem, retulit Arsidas, conscientiam Nicopompi suspectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus est, & fidissimo affectu exultat cum laudaris. Apud eum nunc hospitor, nec fidelius potes quā illius laribus tegi. Haud ægre Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, assensus est: Igitur cum obiter quieuissent; iter nocte concubia ingressi, sub auroram Epeircten perueniunt; admissique ad Nicopompum, compulerunt hospitem ad gratantium lachrymarum lætitiam. Et Arsidas vbi prouectior fuit dies ad Argenidem iuit: Sed occupatam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere secretam ante non potuit, quam illa Radirobanem fugiens ad locum diuertit.

Vbi autem aduenisse Poliarchum referente Arsida sciuit, oblia tot malorū, nec æstimato vtriusque

que periculo, plusquam pro incerta & breui fœlicitate exultauit. Sed vtcunque festinanti expectanda vespera erat, vt is extra discrimen duci posset ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea vnde ad hortum est aditus, Erit vna Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arsida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsa commendato. Cum igitur hanc quoque elusisset, facta spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est quæ in hortum patebat. Tum vero duo grauissima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Selenissę perfidia. Ita mens iracundia, & gaudio variata nihil satis consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quam Arsidæ per seruulum nunciare, se picturis inspectandis quas sub vesperam afferri præceperat, vacare non posse. Veniret ad Regiam Arsidas primo mane, sed non cum illo artifice. Facile Arsidas intellexit, interuenisse quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium, Idque palàm non ausam nunciare, hoc de picturis deque artifice esse commentam.

Versus ergo ad solandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Læta sermonum & mutabili serie mulcebant, nunc suas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut si quid ludicrum Radirobani sinistrumve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea vespera præceperat Dunalbius sibi cœnam in Nicopom-

præterquam Argenis expectabat. Se enim nesciuiſse tantæ humanitatis totque leporum hominem eſſe; Suauiſſime loquendo iunxiſſe diem nocti, niſi quod identidem referebat ſe ex amore miſerrimum. Non probauit ſagax Argenis de inuiſo homine præconium. Sed diligentius quæſitura; Quid autem facturus eſt? ait: aut quando ſoluturus in patriam? Mitte has ſpes, inquit anus. Niſi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor niſi magna ruina premi non poteſt. Vtinam ſaltem adeſſet Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecaſtor ingratitudinis famam timeo, ſi pugnandum in hunc erit cuius auxilio ſumus incolumes. Quid ſi leui ſpe indulgeremus inſanienti? Dilatione fruſtratus poteſt in Sardiniam remitti, quaſi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, ſed tua & Regis cauſa dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rurſus ardere.

Argenidem ſine indoles ſua, ſiue induſtria amoris, facile Seleniſsam eſſe mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus ſub mota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit, ſcilicet maius opus adorſa, illam anum, illam verſutiſſimi ingenij laruam alia fraude peruertere. Igitur cum aliquandiu ſilentium tenuiſſet; Mihi quoque ægre eſt, Seleniſſa, bene meritum Regem in ſpes incubuiſse, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de iſtis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus Dijs fallere incepiſſet, virginem ſolam reliquit, quæ mox in feneſtram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cæpit furioſe dolere, arcanorum omnium ſibi conſortem timeri meruiſse. In quam enim iam egras partiretur? quis in dolorum, quis

in

gaudiorum arbitrium posset iam recipi? Tanem risus imitatione perstricta, cogitauit nunuam sine mixtura aut propitios aut tristes Deos se. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. erendum si quid graue deinde accidisset. Hoc olum pro numinum munere habendum, quod on de more, quæ sibi contigerant. quæque instabant, extemplo prodidisset Selenissæ: Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciauerat Aridas Poliarchum esse in Vrbe, & latere in Nicoompi domo; conueneratque inter eos, vt sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puellam lætitiam, quam sola non capiebat, properans in Selenissam effundere, maturius domum redierat. Sed sub ipsa loquendi exordia, defecisse ad Radirobanem anum expauit, siluitque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rursus adegerat.

Cum enim redisset in Africam Gelanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuisset Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Litteras ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ statum exposuit, & quo in discrimine virgo esset sub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omisit, nisi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non siluit; Nescio, inquit, quo se fastu Archombrotus sustulerit; Nos iam illi viles sumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiæ oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil est suspicioso amore solertius. Statim Poliarcho suspicio incidit Archombrotum Argenidis forma captum, & à se tanquam æmulo diffidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua explorasse, à me quoque amari Argenide;

Nihil agimus, Gelanore, nisi in Siciliam maturè transmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus celso, mihi illic inter bella aliorum virtus feruet? aut verius, sinam alios esse quibus ipsa se debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infestum Poliarcho Meleandrum metuebat, & præcepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique vtrique sic seruauit, vt de Meleandri euersione nil referens, subinde tamen ostenderet, maxime inutum Poliarcho, prouocatæ fortunæ caput obijcere inter tot hostes, & in ipsa belli licentia. Præstare in patriam nauigare, collectisque militibus, Siciliam, nihil iam dissimulata maiestate, repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed scis pene per ipsa Siciliæ littora viam esse ad patriam. Ego autem vt insalutata Argenide terram illam prætercam? Pigere me exhausti periculi diceret ipsa, nisi in nouum succederem. Vbi littus attigero, mihi crede, commenti alicuius ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducem videam; nisi saltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, priusquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis consilio te permitto.

Fidi hominis solicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concussum; quam etiam nouorum consiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt, quæ nox sequuta est remissus quidem inhorrens, longiori quam antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens,

patiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à se febrim depulisse insolenti vini potu, idem genus remedij experiri constituit. Nihil mirum est, inquit, si me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc dum vires sunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutemve erit hoc facinus. Sed satis est, quod non lente repræsentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic status est rerum, vt sit acerbius ægrotare quam extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis; non matris amicorumque memoria: Ipsa denique Regina Hyanisbe frustra orauit. Ergo consilijs suis relictus, cum post triduum febris ex constituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini haustu; quod multo violentius suum ignem fundabat in sobrijs venis, & mero non assuetis. Negauere medici adesse se posse admonenti (vt aiebant) sibi mortem. At subridens Poliarchus, si illi abirent, saltem medicum Bacchum (vti eum sæpe vate Pythia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris regiorem pugnam multo vino pergebat, donec sanguine calefacto, paulo alius quam qui ex morbo feruor est trementia membra composuit. Hinc cum diu consudasset, diligenter detersus est. Iamque sibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac se lucta in morbum comparauisset, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimum Medicorum incerta consilia fortuna nobilitat, exegere incommodum febrim. Hyanisbe, vt temeritatem remedij

habuerat in doloris maximi causam, ita postquam conspexit incolumen, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi suppressa est, Ferre enim non poterat discessum Poliarchi, præsertim cum in vultu adhuc restarent vix dum submoti morbi vestigia. Nam ille paucissimis diebus ad confirmandam valetudinem consumptis discessum pertinacissime ornauit. Et Regina (vt moris in eum pene materni erat) lachrymis omnibusque ad limen prosequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam vt hospito littoræ vti promitteret, si quis in viciniam casus nauigantem retulisset.

Sed posteaquam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductusque in altum est, solicitare remiges, ac vrgere non cessauit tempus quoque destinans, quo si terram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur. Lucelli spes segniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monstrantibus insulam agnouit. Tunc porro diuersissimarum rerum contemplatione inhorruit; Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! illic sibi fœlicitatem esse vel exitium; Quo periculo inde euaserat! Quid si iterum eadem tempestas insurgeret? Mox discrimina omnia, speciesque fortunæ terribiles, vbi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audacia diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piscatorijs casis in celebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arena descendit, humilique diuersorio, tanquam sali iactatione æger, celari instituit, donec misisset ad Arsidam. Cum vero stabularium ad quem diuerterat inter cætera rogasset vbinam ageret Meleander, Nondum, retulit ille, discessit ab Epeircte ex quo Licogenes victus est. Tanquam augustiori ob victo-

riam loco, excipia ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentia sua mittunt. Victus ergo est Lycogenes? subijcit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritissima morte; caputque ab summa aliquandiu arce ad spectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracusas commigraturus, quo Sardiniæ; Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam aduenisset Rex Sardiniæ; Nescis ergo, ait, ille, Sardiniæ Regem cum exercitu suppetias tulisse Meleandro; & eius fortitudine restituram pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutata Siciliæ sorte omnia sibi perplexa auguratus. Aduentabat post discrimen; Alij, & peregrini, iuuerant Meleandrum; & quo incolumis esset Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone. O Gelanore, inquit, fac vt sciam quis hic terrarum orbis sit; id est, an salus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta; quibus olim dolo Timocleæ mutauerat vultum. Horum vnum Gelanoro cum rustica veste tradit, iubetq; sub noctem Epeircten intrare, & monere Arsidam se in pelagi ora fortunæ varietate lassatum in vtramlibet sortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in via oblati sunt, qui & ipsi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprenderet; sed in angusta via diuertere non licebat: & illi priores salutauerant. Ergo necessaria audacia, tanquam aduena ignarusque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ij omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud exteros commendare.

Duos potissimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam & Archombrotum in Lycogenis capite praecidisse quicquid in aegra Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hospitalis auxilij, & fortitudinis praemium fore Argenidem. Ita enim rumor tutelaret; quodque isti credebant, bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab ijs diuersus, inter acerrimi doloris suspiria agitabat, an res esset domino referenda; Verebatur ne sub tali nuncio vita deficeret; Rursusque sperabat, nondum coalita mala, si mature nunciarentur, illius genio & felicitate posse rescindi. Sed ante omnia conueniendus Arsidas erat. Iamque Epeircten habebat in conspectu, cum puerum videt maculis oneratum, lorisque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arsidae familia esse. Ac vtinam Dij, inquit, huius venationis beneficio Arsidam mihi darent. Quod si occurreret, tamen nec solus ueniet, nec temere erit coram alijs compellandus. Se itaque comparabat, vt si quid tale accideret, fortuna vteretur. Ecce autem commento vix dum commode instituto, aliae plagae, & alij canes, neque procul cum aliquot ex Sardiniae Proceribus Arsidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos sibi vidit, vicissimque sperauit illos sui incuriosos fore, se audacius admouit Arsidae. Et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hospes sum; salutemque, & quaedam praeterea affero quae ad te socer commisit descedenti. Tum ad autem se sponte demittentis obiter admotus, Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantisper me nosse dissimula dum habes solum. Turbatus Arsidas occursu insperato, Sardos placide praeire hortatus est; Cupere se paulisper percunctari de necessitudi-

nibus.

nibus. Sub hac larua secreto, sed breuiter, cum Gelanoro loquutus est. Colloquij summa fuit, se vbi incaluisset venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iterum. Neque mora, ad Sardos lente prægressos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipse autem Gelanorus, tanquam Epeircten pergeret, vbi potuit Arsidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, & ad diuersorium rediji. Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arsidæ, refert ille. Venationem ineunti secreto loquutus sum, & vt diei tēpus est confestim ad futurum conijcio. Nihil vltra Gelanorus memorabat. Arsidam quippe, quam se, malebat tristia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque satis submouebat suspiria. Tandem sæpius vrgenti Poliarcho, minisque iam aspero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani esse Argenidem. Non doluit Poliarchus, non succensuit, horruitque ad nuncium acerbissimę rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius, tristis, aut, cui adhuc posset nocere fortuna, in ęmulorum ruina decernit perire; Arsida casam intrat, imponitque stabulario, quasi feram sequutus, & viarum imperitia illo delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentemque Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem: Heu quid adspicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arsida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes vester cum sua nupta saxo intelligat. Sensit Arsidas errare Poliarchum, veriusque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longe esse alia monstrauit, quam quæ

que periculo, plusquam pro incerta & breui fœlicitate exultauit. Sed vtcunque festinanti expectanda vespera erat, vt is extra discrimen duci posset ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea vnde ad hortum est aditus, Erit vna Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arsida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsa commendato. Cum igitur hanc quoque elusisset, facta spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est quæ in hortum patebat. Tum vero duo grauissima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Selenissę perfidia. Ita mens iracundia, & gaudio variata nihil satis consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quam Arsidæ per seruulum nunciare, se picturis inspectandis quas sub vesperam afferri præceperat, vacare non posse. Veniret ad Regiam Arsidas primo mane, sed non cum illo artifice. Facile Arsidas intellexit, interuenisse quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium, Idque palàm non ausam nunciare, hoc de picturis deque artifice esse commentam.

Versus ergo ad solandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Læta sermonum & mutabili serie mulcebant, nunc suas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut si quid ludicrum Radirobani sinistrum ve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea vespera præceperat Dunalbius sibi cœnam in Nicopom-

pi ædibus coqui. Antenor suo è templo in vrbem delatus, & Hieroleander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus, cum doleret Nicopompus à Poliarcho se auelli, ac ne Arsidam quidem cum tanto hospite perseuerare posse (nã & illum Dunalbius ad cęnam quærebat:) Poliarchus vtrumque solatus est: Irent sedulo, nec perfunctorie cęnarent, ne subolere Dunalbio posset aliquid esse arcani quod hilaritatem moraretur. Ipse ducente Nicopompo substitit in conclaui ad triclinij latus, vnde conuiuarum sermones excipi poßent. Cęnantibus varij sermones fuere, sed plerumque vulgares, & quos à familia quæ conuiuis ad obsequia aderat notari non obesset. Vbi vero sublatis epulis soli fuerunt. Nicopompus mentionem Poliarchi ex composito iniecit; vt ille in proximo latens de sua fama rectissime iudicaret, cum illi de eo simpliciter dicerent quem abesse arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes meminerat, & Antenore atq; Hieroleandro suas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur, tum in hilari ac iuuenili animo vis matura ingenij, & cætera bona propter quæ senectutem laudamus. Arsidas vero, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, seriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus prosperrima Regi pugnando effecerat. Inde paulatim ad Sardos, & Radirobanem venit, cœpitque familiariter de eius ineptijs ridere. Nam, & ille Rex superbissimæ erat inter suos consuetudinis, multaque passim exciderant quibus deprehenderetur vanum ingenium ficteque virtutes. Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel fastidio auersantur recorda-

tio-

tionem insulæ superbiæ, vel indignari audent quod eiusmodi auxiliatori Sicilia gratis deberet. subridens Hieroleander, Quid si, inquit hominem hoc mane vidissetis? Impia adulatione elatus, carmina quædam de se conscripta apud suos laudabat; quæ Poeta non condidisset, nisi aut alio quam Apollinis furore insanus, aut vtique illum cui scribebat sciuisset insanire. Finem poemati descripsi. Ex eo de toto conijcite.

Tu si terribiles in prælia saxa iugales
Exigis, Odrysios confuso pectore Mauors
Damnat equos, dexteramq; suam. Si terga subibis
Quadrupedis, cupiet spreto tua Cyllarus Astro
Imperia, & Sardis volitare superbior agris.
Et cum lentato volucres aptare sagittas
Instituis neruo, cedunt Phœbusque dolensque
Amphitryoniades. Quod ni te velle putaret
Arte sua vinci, tibi cederet ipse Cupido.
At Mala genitus, cum tu rosea ora resoluis,
Astupet, atque omnes subicit iam frigidus alas.
Cecidit & ingenio Pallas, formaque Lyæus,
Iura triumphatis cum sobria diuidit Indis
Pulcher, & intonsos distinguunt serta capillos.
Quid domito quod fræna mari tu classibus vnus
Imponis, sceptroque tuo Neptunia sceptra
Summisere apices? O nobis aurea rursus
Sæcula, si tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnum stet numen in aris.

Omnes de sacrilega Poetæ solertia prędam his carminibus auspicantis riserunt. Quamquam Nicopompus, & ipse Poeta, hanc nonnihil inuidiã leuabat: Quippe ita esse poeseos geniũ, vt ad aurium voluptatem exerret extra verum eo quidẽ licentius, quod, cum sciat sibi non credi, quicquid fingit; innocentis potius ludi, quam inuerecundi mendacij res est. Prætereà & sæculum ita ferre,

vt immodicis apud Reges laudibus iam omnes Poetæ sint. Nam nec solum Radirobanem esse cui hæc larua illuserit. Ipsum quoque (oculis nutuque absentem Meleandrum significans) quam sæpe his falli blanditijs? Denique omnes eo fato Principes viros nasci, vt aliquid saltem pennarum adhunc viscum relinquant. At Dunalbius publicę rei studio motus; Ita vero, improuidi ciues, inquit, dum vtilitate laudandi vnusquisque Regum vitia ad amicitiam solicitatis, vos simul & illos miserrimos fieri non sentitis. Quanto enim incommodo vestro imperantes sic fingitis, ne quid eos pudeat, sed licentissime assuescât seipsos amare & mirari; vtique postquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconijs consecrauistis? Illos autem, quantumque sibi fœlices sint, ego lachrymis dignissimos puto, nisi superessent his domesticorum insidijs, & ea colere ac probare solerter instituant, non quæ in ipsis alijs laudent, sed quæ ipsi in alijs. Cæteros enim adeo sua purpura occæcauit, vt nesciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ studia, quisve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus; opulentissimæ venationis genus est explorare intimos Regum motus, quo eos natura, quo cupiditas vocet; mox in Dijs, non hominibus, æstimatis, quicquid amant aut volunt impense commendare; vel vt similitudine morum, atque sermonum, ijs placeas: vel vt soluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quod mollíueris viæ speciem, quam ad vitia ducentem, obsitamq; infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes, violenta adulationis procella inclinatos quo sponte iam volunt, ijs vocibus credere quas solas accipiunt? Præsertim nemine

ruinam

ruinam sustinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi sapientes quos negotijs adhibent, seu verentur frustra monere, seu medicamentum quamuis infundat salubritatem, tamen ingratum esse sciunt; his vulneribus non adhibent manum: Aut certe vitia distinguunt quibus seipsum Rex maculat, ab ijs quibus perdit Rempublicam. Et contenti vtcunque mederi publicis, non restituunt Principi oculos, quibus ipse suam sortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, sapienter Reges admonuit, si auiditate æris infames sunt, si nimio venationum studio amittunt reipublicæ curam; aut cum libidinis exemplis inficiunt sæculũ, vel in inconsultis amicitijs publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fędare. Cura futuri, laborum assuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantum, sed etiam leuiora, in his adolescunt mendacijs. Imo cum recte quid sapiunt, adeo fictos inueniunt & nimios plausus, vt sæpe (credite amici) pudore, qui cæteris aberat, onerati oculi multum mihi tremuerint. Videbam neque pudere istos effusissimæ fraudis, neque Principes indignari quod sibi tam procaciter illuderetur. Quantum a comedia distat hic ludus; cum vtrobique in eos laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quod nisi maiorem Regibus genium quam qui populum informat, Dij dedissent, quotusquisque ex his plagis euaderet; quæ vel ipsa consuetudine placent, quia nascentium cunas circumdant, nec eas meminerunt sibi poni? Sed neque his periculis soli Reges infesti sunt. Plerique regijs malis in priuata fortuna laboramus. Reges simus supplicibus; rursusque Rex nobis,

in cuius est manu quod petimus. Hunc tentamus blanditijs, hunc illa vanitate conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges solent. Quod est autem ad Radirobanem, à cuius superba credulitate initium quæstibus istis fuit, cætera lenitate meruit ne qua in eo peccata excusemus. Et ò vos, Siculi, miseros, si illius coniugo Argenidem damnatis.

Adeo Poliarchum hæc ratio affecit, vt vix sibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium, destinabatque iam præmia quibus sæpe ab illo eiusmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos instituit commendare Argenidi, eorumque vti fide in ijs quæ instabant. Dilapsis hospitibus, Nicopompus & Arsidas ad ipsum redeunt. Deductumque ad thorum non ante destituunt, quam ille amicorum quieti consulens, & cum solis præterea curis melius loquuturus, domitum sopore se fingeret.

Noctem illam Selenissa & Argenis (quis mortalis ludribria satis æstimet?) in eiusdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua scilicet ratione, vbi dies redijsset, vna alterius oculos fugere posset. Nam & Selenissa locum quærebat quo remota Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amouere Selenissam, ne sciret aduenisse Poliarchum. Prior Selenissa nunquam se peccaturam tectius rata, quam in vmbra libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixe ab eo se oratam, vt in ijsdem arborum spatijs postera die esset; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea dirigenda spatium relinque, quæ, cum vna colloquemur, &, vt solet, orabit, responam,

ponam. Volo itaque vt mature cum illo sis, protractoq; sermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipsa in hortum descendam. Nihil posse reperiri prudentius iterabat Selenissa, tacita improbitate deridens, quod sui prodendi rationem ac tempus ipsa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu nō tam mitti ad Radirobanem, quam auerti à Poliarcho. Mane erat, & multi solis æstum ambulatione præcipiebant. Iamque illius voluptatis simulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis quam Theocrinem solicitus. Nec segnior anus, cum maturius de thoro surrexisset; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore suo retulit diu est quod inambulat somni impatiens. At nos æuos defectæ (addebat subridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec suos labores agnoscit, nec æstimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne ante discederet à Radirobane quam ad viridariū ipsa procederet. Malle se illic, quam intra limina Radirobani loqui. Ea Selenissæ fuere lætissima, credenti Argenidem hoc breuissimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem ante omitti oportebat quā posset Radirobani placari.

Vix egressa limen erat, cum Argenis ad Arsidam mittit, ibetque confestim venire cum hospite. Nec distulit ille; & Poliarchum sub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris specie secum duxit. Tremebat Poliarchus: & illud animi robur, quod nulla discrimina, nulli hostes permouerant, destituebant cogitantem se ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illa expectatione virgo amiserat; notaueratque intercidi à se verba si cui loquebatur. Secreta erat porticus, in quam ad cogitationem,

cura-

curarumque solitariam libertatem solebat secedere. Illuc postquam cum Arsida Poliarchus admissus est, manumque protensam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, subiti vtrinque singultus multo rubore vultus sparserunt. Mox direpta ille laruasuos vultus reddidit sibi; & cum Arsida publicæ humanitatis verbis salutauit Argenidem. Sed Arsidas tanquam aliud agens sensim ad murum recessit: fecitque ambobus potestatem liberius colloquendi. Hic rursus erepta turbulentis affectibus verba distulere attonitos, donec fusis lachrymis expedita Argenis; Video te, charissime? inquit, an expressere tuos vultus insomnia; imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc sensu mala exacta sentientem, & tuo conspectu admonitum quam calamitosum fuerit tandiu abfuisse. Quod nisi graue est meminisse; quid sensus tibi fuit, quid virum, in meis periculis? Quam multum doluisti; quam sæpe accusauisti absentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æstimare quam solicitos te absente dies exegerim. Eo quoque miserior, Poliarche, sum, quod non te sequi licet, quod scio te per pericula errare, denique quod sperare alij audent me posse mutari. Dic iterum; Tu is es Poliarchus? Tu in Siciliam rediisti? Tu es incolumis? Præsentem te conspicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno, ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem querenda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & tumide semper amabimus? Ille errores suos in compendium misit; Vt naufragus fuisset, vt de prædonibus victor, & in Numidæ aula æger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis exposuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere se, ne

bene

bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; Quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertam mea cæde. Quam autem miserum putas, sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longius abest, quam foedera illa quæ Sardi fortissime vrgent? Accedit solitudo. Neminis solatium ad est, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor; Ipsa (proh facinus!) Selenissa ad hostes defecit. Et iamdudum (subijcit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illa absente, loquor, Ego, ait Argenis, si viuo, eam miserrimam habebo. Studet Regis Sardiniæ. Nec, cur aut quomodo mutata sit, scio. Sed ne de flagitio dubites, cum secretæ essemus Radirobanem laudauit. Parum id erat; nisi me vt saltem simulata amicitia facilis illi essem sustinuisset hortari: id est, vt quasi reciprocanti æstu, sensim à te recederem. Nunc quoque ne adesse te sciret, passa sum à illam hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccauerit. Peribit si vnquam fęlix ero. Indignatus iuuenis, cum proditionis iniuriam impatienter ferret; ad periculum quoque exorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes esset; &, vel si cessaret Argenis, vltorem iniuriæ se promisit.

Post hæc anxia deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilij, ipsa incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi uxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsentis si succederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argeni iniquiorem Poliarcho Meleandrum, quo dissimulato

arma-

armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subito asserentis, & illius cuius cognitę opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebatque, metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in spem tuarum nuptiarum erectus sit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem: Neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoria, in eandem suspicionem delapsa est. Igitur consilium adeundi tunc publice Regem, tanquam pręceps, & sæuum periculis, omittunt.

Diutius hæsere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam *Poliarchi*. Vltro redire in gratiam Meleander optaret: & elusis Radirobanes, si aliquid moueret, excipi posset armis. Nihil Selenissam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum si virgo ad sponsi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur discedens: faces autem multo plures quam quinque sub noctem ipsa astra abeunti præstitura. In hanc fugam consentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non bene domabat, Vellebaturque media intentio inter abeundi & manendi consilia. Hinc causam, quæ vtique optima erat, respiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, sed & sapienti pudore oportet habere propitiam. In ea seditione animi, tamen sequebatur Poliarchum, non tam quod illud optimum putaret, quam ne aliquid esset quod ei negare videretur. Sed ipse hoc furto non admodum lætus; quia sciebat peruulgatum hoc esse remedium; & nullam aman-

tium tabulam pene constare, in qua virgo cum sponso non fugiat; Cum præterea viam notasset quam Argenis fugæ laudandæ sibi ipsa inferebat: Digni sumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque silentium, quæramus in vota. Quid si deprehensi non erit sub irato patre defensio? Quid si astrahemur nunquam rediturì ad conspectum? Frustra prædium ab æquitate expectamus, nisi ipsi æquitati paramus ante præsidium. Si placet, credisque inter mala iam familiaria tres adhuc menses d urare nos posse; ego à patria reuertar cum milite, vt non sine dignitatis insignibus te Regum Principumq; spem ac stirpem accipiam. Quod si adhuc repugnabunt nostri hostes, extorquebo idoneis viribus à Sicilia meam simul & tuam fœlicitatem. Sponde modo tamdiu te victuram. Ego strenue adero, nisi mors interim obtinget; quæ si tam celeri fato imminet, ac tanti saltem erit te à funebri abfuisse spectaculo. Cum hæc verba suspirio finiret, obruerunt Argenidem largissimi fletus; Reputansque quam is igitur procul, quam subito abiret, non minus sub amore, quam antea sub verecundia, vapulauit. Sed consuetudine dolendi, tres fa illius menses destinari ad miserias sinebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis: quem tunc ipsa sequeretur, spe alia omni damnata.

Vbi in illam sententiam concessum est, vterque plurima monere & hortari; Quærere etiam Poliarchus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promisso tempore destitueret amantem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione destinati si falleret interitus, monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; sed præcipue fidem, & plerisque

risque virorum ignotā modestiam. Diu est, quod non spreto quidem patris imperio, sed omisso, te sponsum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiā, qua licet tibi trado, & per vtriusque fata obtestator, nulla vis ab hoc sacramento me absoluet. Nullius vnquam, nisi Poliarchi erit Argenis. Si Dij sinent vt fœlicibus hymenæis iungamur, tum plenum beneficium fatis debebimus: Sin malignior fortuna conatus euerterit nostros, ego tamen incorrupta in tumulum succedam, & saltem animorum inter nos matrimonium erit. Post hæc verba rubore suffusa est, pronusque in gratias Poliarchus, non minora de Argenidis in se victoria loquutus est.

Timebat vterque ne forte à Radirobane rediret Selenissa; cui postquam ambo maledixerunt, suasit tamen Poliarchus ne illam tot secretorum arbitram à se temere Argenis amitteret. Sin necessitatem diuortij suo scelere faceret anus, tunc virgo meminisset Timocleo, prudentissimæ matronæ, & illo loco digno à quo ista excideret. Satis erat commendata Argenide Timoclea, seruatrix Poliarchi; timuitque subito virgo peccasse; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Selenissa effecerat, ne in gynæceum reciperetur; nec de charitate quidem, sed de constitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cum nero narraret Poliarchus beneuolentiam in se Dunalbij, adderetque, non leuius Antenorem & Hieroleandrum in se affecto, sibi virgo gratulabatur, hos eximios viros esse, quorum tuta opera vti in arcanis liceret, Statuerunt igitur beneficijs omnes excolere. Quanquam Dunalbius eo Sacerdotij processerat, vt vix quicquam posset addi fastigio, tamen aiebant, referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deesse. Hieroleandro.

dro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, si eum patris Epistolis ego præfecero. Sed Antenori, quæ præmia erunt? Mittam sæpe Apollini, & Sacerdoti donaria: Et si tibi videtur, Poliarche, charissimam Timocleam, vbi res nostræ successerint, magna cum dote, quam vterque ei dicemus, vxorem accipiet.

Iam tempus vrgebat; vicissimque expectabat missionem, neutro tam acerbum sermonem incipiente. Ergo silebant tristi aspectu; donec conatus Poliarchus bene precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen necessaria fortitudine dolores finiret qui in discedendi confinio crescebant, demissis ceruicibus veneratus Argenidem, inter silentium abscessit. At Virgo sæpe repressis lachrymis tandem victa, subito impetu semouit se à conspectu Amnens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi quam sua, aut sentiens, aut sentire se rata. Sic tunc confusa in secretum cubiculum irrupit, & ille haud certis vestigijs, oculisq; vix egressum à porticu videbat. Arsidas quoque perturbatione cogita, & frigidus ipse, nec dicere quicquam ausus, cum mutuo, nec satis sui conscio, redit ad Nicopompum, illincq; sub vesperam ad mare cupientem deducit.

Interim motibus longe diuersis Radirobanes agebatur, differente Selenissa de Theocrines discrimine. Nam vt anum in viridarium venientem est amplexus: Vt pugnat, vt vincit Theocrine? ò mater, certe in ipsius imagine anxiam noctem duxi. Nam fieri iniquo numero, si meministi, pugnantem reliquimus. Sed quod præcipue me sollicitum habet, an Argenis nostra valet? & quid tractabilem fore existimas Tum Selenissa: Dijs litauisti, Rex, nisi me eloquen-

tem

tem faciam, imputemque meæ arti quod incepit agnoſcere Argenis ſe tibi præter meritum duram eſſe. Quid enim amplius expectes? Illam ad pœnitentiam adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promiſit ſe venturam. Sed dum cultui ſuo vacat, ſine nos incepta euoluere, Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, vt retuli, ſpolijſque animoſa hoſtilibus circumferebat ſimul clypeum, ſimul ferrum. Diceres hanc bellis aſsuetam, illos in gynæceo adoleuiſse: Duo de prædonibus iam ſtrati, totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus reſtabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leuiter ſedit. Illico emicuit ſanguis, & purpura per candidiſſimos vultus errante toruos oculos ſtrinxit; caputque, & arma quaſſando cum minaciter proclamaſset, (Adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortale fuit. Vix ſanciam videramus; iamque illam quia violata erat manum ferro deiecerat. Neque mora, auerſos prædones cum vulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias verita extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras, & hi latent impunius, & iracta exerrat Theocrine; nouus clamor illius animum percuſſit. Nam altera pars latronum, cum aliquamdiu cubile Meleandri quæſijſsent, tandem lumen ſequenti quod haud procul regio thoro in cuſtodiam vigilabat, fores effringunt, & promiſsum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, vbi viros (haud aſsuetum illi domui facinus) aſpexit, & quidem armatos; quamquam ſomno, & rerum inſolentia turbatus, tamen enſem qui ad puluinum pendebat corripiens, ſimul veſtigium ad pugnam feſtinauit componere. Sed priuſquam

excuſsum

excussum thoro corpus, iusto gradu consisteret: ita & horrore titubantem latrones circumsistunt. Non sacra illa membra, non proximum Dijs nomen reuerti; captiuum reclinant in lectum; ferroque extorto quod tenebat, ausus vnum est, simulans casum, (sed opinor sacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Iam manus institis tenebantur, & quasi damnatum operto capite ducentes, superbi querebantur, nondum socios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adesse cum præda; Cum Theocrine successu exultans, prælioque & vulnere accensa, ad regem peruenit; captiuumque intuita, furioso clamore grassatores increpuit; O quotquot sunt parricidarum deterrimi, subite calentem vestrorum sociorum sanguine ensem, heu mea manu non indigni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui seruiliter necentur. Nec leuius quam pro atrocitate minarum, cœpit in eos deſæuire. In illo tumultu excidit vestis qua caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapsa viuet auxilium suum, videt parem tot grassatoribus Theocrinem, quæ iam fato vnius cæteros admouerat illi sceleri abesse fortunam. Mireris Theocrinem, tot obuersantibus circa mucronibus; tot mortibus clypeo, solo depulsis, Regis vincula non patienter aspexisse. Sed, ô Rex sanctissime, inquit, quamdiu captiuum te videbo? Simul nondum institarum qui non arcte coiuerat, soluit; & arma viriliter quærentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hic Radirobanes, ægre seruatum silentium denique soluens, O, inquit, simillima fabulis monstra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille sanguis? Vnde fati charitas, tanta in Re-

gem,

gem, vt paterentur imminere exitium, quo san-
ctius, & fœlicitatis nouæ exemplo esset incolu-
mis? O Seleniſſa! Sed an vera hæc autumas? Par-
ce per tot miracula confuso. Tum anus; Tu ita
me (ò Rex) atque ita te iuuet Argenis, vt hæc
non minus vera sunt quam me viuere, quam tibi
me loqui, quam denique te amare. Perge igitur
subijcit Radirobanes, implere me tam insignis
noctis prodigijs. Et illa; exolutus vinculis Me-
leander, non suam salutem, non Theocrines pe-
ricula destituit. Ita valide pugnando effectum
est, vt tribus qui supererant, vnus caderet, aliuſ-
que fugeret, & postremum Theocrine amplexu
occuparet, cuius postquam lacertos in tergum
reduxit, vinctum obnoxie committit Meleandro
&, Serua hunc, ait; *dumque redeo*, si salutem
tuam, Rex, amas, *intra hanc sedem te contine*.
Illum qui aufugit non oportet elabi, præterea
explorabo de insidijs qui supersit.

Sub hæc verba limen egressa, redit ad thala-
mum Argenidis, in quo nostræ mulieres timidiſ-
simo cœtu conuenerant. Collige animum tuum.
Nam quæ à me, Rex, audies, nisi esses constantiſ-
simus, te repente per præcipites motus abripe-
rent. Theocrine prælio calens, oculisq; iam alia,
& propemodum toto vultu nobis ignota, manu
Argenidem prehendit, & præterea sequi me iu-
bet. Postquam constitimus vnde cæteræ loquen-
tem non audirent; Dijs gratias habeo, inquit,
quod amoris mei industriam per non inutile do-
los in hanc vestem, & domum coegerunt. Tibi
Domina, Patrique, saluti hæc fraus fuit, quos
propitijs fatis prædonibus eripui. Hoc euentu
æquum est mihi ignosci. Nam quid amplius diſ-
simulem, cum ista me prælia probauerint virum
esse? Fefelli; Audacius quam voluissetis amaui,

& quo

& quo minime licebat sub muliebris sexus fauore admissus sum. Sed excusationis multum est, quod inter vos tamdiu versatus, mores & speciem puellæ sic retuli, vt nulla immodestia sexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, si abfuisset verecundia, nunc demum in viros ostendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit si apud te (Virgo) me absoluent. Scias enim: Ego nec genere, nec fortuna regijs nuptijs impar, ab externo littore tuam famam sequutus sum; & quasi admonentibus Dijs, vt te viderem, fruererque moribus tuis, fœminam simulaui, Crudelitatem patrui, miserias matris, omnia commentus sum. Abscedo nunc ægrior quam cum intraui. Nam quantilum tuarum virtutum est quod fama acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perij, Selenissa, perij, inquit. Quis hic ergo sub palla degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem ornauerat? Nullus sum. An ille est quem nunc amat Argenis? Ille est, subijcit anus; & ne putes vulgare hoc esse secretum; id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari se diutius posse negabat, ne Regi suspecta fortitudo sensim fraudem detegeret. Rediturum se breui ad Regiam, sed cultu militari, mihique vel Syracusis, vel in Aula, præsto futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho, neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virum mouet, quid existimas in re præsenti fœminas obstupuisse? Pauca deinde in aurem Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat; obtestatusq; vir-

ginem vt secreta ea essent, fidem inuenit. Vnum hoc enim arcanum est quod non auribus meis Argenis commiserit. Arcis claues apud me de more seruabantur: quas ille corripiens; Ite ad Meleandrum, ait: Ego ne maiore subsint insidię, prætorianos, & vigiles acersam. Spississimę tunc nubes omnia astra eripuerant. Et dimotis ille claustris, cum facem teneret, ab ipso arcis limine exclamauit, perrupisse ad Regem grassatores; Properaret ad auxilium è stationibus miles; instare, adesse periculum; facinus prope peractum esse. Hæc cum vehementius aliquoties proclamasset, ipse quidem longe à via declinauit per tenebras, cæterum exarcere improuiso tumultu qui arcem proxime obseruabant. Quo habitu quisque erant, procurrunt ad præstandam celeriter fidem; Nam & multi seminudi, ne componendis vestibus tardi essent, propemodum sola arma attulerunt. Iam occupauerant mœnia, iam feruebat vestibulum atriumque confusis cohortibus. Cumque per varios ignes frustra hostis quæreretur, cœperet vereri, ne aut laruæ improuidos insissent; aut aliquo dolo de stationibus essent exciti. Præcipui vero duces, & in illis Eurymede, cum delictis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eam. Nostra vociferatio, & in vultu Regis horror, maximeque duo cadauera quæ ante pedes iacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumstetere igitur Regem; Ac quod incolumem videbant, defunctumque periculo manum amplexi, mistis uocibus multa ac uaria volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quærebant qui sicarij fuissent: alij qui eos refellisset in inermi, & muliebri domo; plurimi accensis facibus scrutabantur ne qua hostis lateret.

Etiam

Etiam tumultuataria quæstio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, alijs in pectus intentantibus ferrum. Meleander interesse arbitratus ne præcox uindicta de eo sumeretur, tradit seruandum Eurymedi.

Iamque securus, & præsidio suorum medius ad Argenidis thalamum venit; quo & referentibus nobis audierat etiam domitos esse à Theocrine sicarios. Postquam, & illic duo cadauera conspexere, & plagas plusquam ad mortem opus erat adactas, enixius rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini suffecissent. Vbi vero retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio verba suppresserat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iussit; &, quia monebamus duos ex latronibus fugisse, ipseque meminerat vnum quoque cubiculo suo elapsum, tota domo distribui exploratores iussit, qui repertos adducerent. Sed siue per portam qua receptum præsidium erat effugerant, siue per muros erant delapsi; Regi tandem relatum est, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; sed Theocrinem abesse non ferebat; iterumque delectis qui omnia vestigarent, Theocrines nomine tota domus exsonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus respondere non posse, qui beneficio noctis vsurus iam forsitan multum viæ processisset; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidem, quod adeo dissimulabat quicquid vtraque noueramus, vt prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis absumptum est. Prima luce Cleobulus, ceteriq; quorum consilijs Rex præcipue fidit, percursores admoniti quid Regi cōtigisset, strenue adfuerunt, qui-

bus ad quæstionem de captiuo habendam dimissis, Rex ita circumstantes affatus est; Quamquam in me Deosque ingens piaculum aduersus nefarij, detegique & vindicari sontes debent; ego tamen non me magis vltrum cupio, quam illam videre cuius virtute seruatus sum. Vbicunq; Theocrine est, ego me fœlicem abnuo esse, quamdiu ignoto an illa sit in tranquillo. Dij boni! Ne in latronum insidias nimia virtute deuenerit, Sic loquenti, querentique; iterum exploratores renunciant, nulla Theocrines vestigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigisset, aut sauciam, aut nefas, interemptam potuisse reperiri. Hæsit aliquantum Rex, vt ex fronte conijciebamus, in subitas cogitationes delapsus: Tandem versus ad signum maximi Iouis, quod non procul in domestica ara stabat; *Summe Iupiter, inquit, si vt conijcio res est, firma tuo numine meam fidem.* Cœlesti munere factum est quod ex talis impiorum elapsus sum. O Theocrine si fas est adhuc eo nomine te censeri, quod tibi inter nos induisti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu sanctissima Pallas, tu præses armorum, tu quæ soli Ioui debes quod nata es. Veneror te, Dearum fortissima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctissima religione tibi deuotum exemisti inimicis; seu patris imperium, seu pietatem tuam sequuta. O te fœlicem, mea Argenis, si tuas fortunas licuisset agnoscere; sciuisseque Palladem tibi loqui, tibi adesse; quæ quo solertius diuinitatem celaret, tibi clientis specie voluit esse obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, si postulas; Primum, memini vultus; & eodem numine, quo Deam vetabar deprehendere, nunc sero immortalia ora cognosco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia

nia lineamenta in memoriam redeant; scies, quod vt fingebat mortalem, ita nec Deam in totum suppresserat. Sed quis de accepto beneficio dubitet post certamen Pallade vna dignum? Adeone ad diuina opera caligemus, vt virgunculæ manu putemus tot homines fusos, & non potius lacertis celestibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc vero quæ præsens tegebatur, absentia sua se nobis aperuit. In cœlum abscessit; aut fortasse nostris oculis erepta, tamen inter nos versatur expertura an simus ingrati.

Ita differente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus est. Scis hominum animos, ac præsertim multitudinis, facile grandibus & insuetis rebus Deos authores facere; & superstitionem quodam impetu infundi. Gloriosum preterea Siciliæ erat, Deos ipsos pugnasse pro Regibus. Itaque orationem Regis excepit militum clamor, Mineruam Tritonidem per omnia nomina inuocantium, quæ illi artes suæ aut deditæ sedes fecerunt. Hi superstitione animi; alij quo Regi placerent; cæteri effuse gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus risu furtiuo mecũ Argenidem lusisse? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar quod Rex tam facile Deam fecisset. Sed non hactenus stetit ludibrium. Quidam miles siue adulatione, siue insania motus; Quæ autẽ illa species, inquit, quam in sũma arce vidi, cum ex castris exciti primũ sumus? Fulgebat per noctẽ candidissimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos cõpescendo incẽdio acciri. Mox in radios distingui cœpit fulgor; & hæc pompa longo ordine creuit in cęlum. Rei autem admirationẽ tunc quidem mihi excussit nunciatum, Rex, tuę maiestatis periculũ, quam non sine venerationis sensu nũc repeto. Quid si ille Palladis splẽdor

erat, sese post te asseruũ recipiẽtis ad sydera? Vix miles finierat, cum plerique eadem vesania, quod is finxerat, somnioque cõceperat, vidisse se cõfirmãt. Ita multis authoribus fabula inualuit; & certatim consecrationem Theocrines argumentis, veneratione, assensu iuuerunt. Cum vero gratularentur Argenidi quod tamdiu habuisset domesticum numen, illa abiectis modestiæ specie luminibus, antenertebat risum: donec satis adorata Minerua, Rex ad consilium supra atrocitate sceleris cum delectis secessit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale conuenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repressæ, sed verissimæ fuisse virtutis; quod is apud se toties modestiam tenuisset. Quid illius ingenio candidus, qui pene lenior inter mulieres fuisset, quam fortior inter viros? iam beneficium memorabat quod Meleandro reste dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, sed illud verecunde, monstrabat quantum ille amasset, periculosissimo dolo ausus & sexum dissimulare, & se supplicijs, quæ deprehenso certa erant, obijcere. Fateor, ò Rex; sublevabam virginis pudorem, ea ipsa commendando, quę intelligebam illi esse gratissima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præstabilibus Poliarcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus sceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confessus. Viam aiebat se ad arcem inuenisse, qua mari alluitur; nescio qua harpagine in murum coniecta, quæ ilicet saxis hæsit, præligatumque funiculum, per quem in altum scandi posset, librato pondere immota sustinuit. Hic largiter à Rege esse peccatum, consultiores putant. Nam cum Lycogenem subito opprimi oporteret, maluit ad illius villam mitti qui homi-

hominem tantum accrescerent. Seu iam eum ad arma comparatum crediderat, vt ne capi facile posset; seu sperabat ad omnia audacem contempto iudicij periculo venturum. At ille cum cliẽtum fortissimis, quos pridie in rei euentum plerumque ignaros coegerat, uenationis specie longius profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi significat, nec se tutò inter toto inimicos ad iudicium ire posse, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere subornatos in suam perniciem sicarios fidem habere. Interim factione, & viribus adoleuerat: ut, quod nimiæ lenitatis consilium fuerat Regi, tunc necessarium esset, dissimulare facinus, & tanquam ad innocentem rescribere; Præcipue monente Cleobulo, ut si iniuriam fortiter exequi nollet, saltem non tam ignoscere videretur, quam fidem accusationi nõ habere. Adhoc consilium fuit, ut captiuus ille index, morte in carcere oblata, tanquã casu occideret. Neq; tamẽ Lycogenes quid meritus ipse, aut Meleander quid ille ausus esset, oblitus est. Alter ergo in alterius potestatem aut fidem redire cauebant, & suspicionibus odia fouebantur, bello quod deinde sequutũ est propemodũ deteriora.

Interim Meleander damnata arcis fide quæ sicariorum furori patuerat, nouo consilio Syracusas Argenidem abducit; non tam iratus Lycogeni quam Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum solemnia, quibus ferias illius Deæ nascentis solemus residere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatoque ad concionem populo, in hunc sensum loquutus est; Scire iam eos quicquid ipse de Palladis in se meritis dicere posset: Repetere tamen Deam in mercedem auxilij, vt quam sæpissime amet de ea re lo-

qui. Tunc in se atq; Argenidem insidias commemorat: sceleris tamen authores premens; Neq; in Lycogenē contumeliosa vox excidit. Palladē autem mortali specie, & Thocrines nomine tectam, adfuisse periclitāti, Ipsam ipsā genio manuq; diuinā, abstulisse successū euntibus in se telis; & prædones tanto numine oppressos perijsse. Quod autem, ò ciues, erga Deā pignus erit, nos præstiti auxilij memores esse, nisi, quod preciosissimū mihi seruauit, Argenidem inquam meā, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur cōscijs omnibus Dijs, in publica Siculorū cōcione, tanquā Pōtifex Sacerdotē capio; Hanc sacris Palladis iubeo operari, tēplisq; præesse, Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Postquam Rex dicere cessauit, Argenis ex composito ad Patrem processit. Circa, Augures erant. Et Rex candidam vestem tenens, omnibus historijs distinctam quæ Palladis maiestatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit, Quod si, inquit, Deæ esse non potes, nisi è patria potestate exiueris, ego te hactenus imperio meo soluo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem nostri ciues aspicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plausus, vota, popularis superstitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox per singulas domos temulento peruigilio nouitatem sacrorum sanciuit.

Accensus Radirobanes æmulatione sæuissima, interfatur; Dic autem, Selenissa; eosque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit insulas inijcenti? Non exonerauit Regis animum absurda pietate? Tulit denique se Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabat eo processisse fortunæ ludibrium. Sed non impune studijs alumnæ repugnassem; quæ

profes-

profeſſo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum præterea fuiſset Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxilio Deam? Præterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantum officio, ſed vt populus virginem proximam ſceptro, videre aſſueſceret, & mirari. Ita volebat fauore frequentiæ eſſe ſecuram, quæ in ſolitudine prope perierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſceptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſigniſque conſpicua; caput ornatum vt potius Deæ quam antiſtitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priuſquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, moxque fluentem populum ad rami oſculum quem ipſa tenebat, in aurata ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, vt promiſerat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipſo qui patruelem antea ſimulauerat. Tunc eum forte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatque pro liberto. Primum ab Eurymedem venit, ſtatimque indole, & arcano inter præſtantes viros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificauit, à remotiſſima regione ſe venire, inter ſuæ fœlicitatis titulos numeraturum ſi in tanti Principis aula liceret ad virtutem erudiri. Rex qui ſæpe Theocrinem non viderat, iam ſermone & veſtibus alium, adeo ignorauit, vt tanquam incognito & tunc primum in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen vultus; & omnia in hoſpite ſpectabilia, viam ad futuræ familaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis, oportebat Argenidem ire ad templum, cum ambæ ſciuimus Poliarchū eſſe in regia. Trepidabamus ergo:

illa quidem lætitiæ immodico sensu: ego autem horrore dubia, ne quid ipsa moribus suis, & monitis meis, indignum pararet. Sed rem in melius vtriusque amantis uirtus explicuit. Ignosce (Rex) si coram te Poliarchum breuiter laudo. Certe enim nec Argenidem oporteret à te amari, si impari aut degeneri amari patuisset: Nec deberes mihi multum, nisi te præferrem illi viro quem præter te uincere nemo potest. Tunc quidem hoc accepto nuncio, solemnium oblata Argenis, non sacerdotij regium cultum quo cingebatur videbatur, non salutantium cœtum, non matronas virginesque assuetas obsequio. Occupata in Poliarcho, nec commode loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum despiciens, familiariter rogaui, ut se colligeret: Et illa non antea merita sic moneri, uerecunde erubuit. Processimus ergo ad templum: Iamque hostiæ tangebantur, cum in Argenidem intenta, rursus uideo eam diriguisse. Nec dubia fascinum esse, quo inuicem miseri amatores pereunt, circumspexi unde hoc telum ueniret. Haud procul Poliarchum aspicio. Sed uir erat, maiorque videbatur, nec facile Theocrinem agnoui, ut non mirum si Meleander falli potuerit. Adeo quicquid muliebre, quicquid timidum videram, cum ueste posuerat. Supercilium grauis fuit, vultus erecti, lumenque modesta sed virili licentia vagum. Frontem quoque, & tempora negligenti decore comis asperserat. Inter hæc Theocrinem animo repetebam. At illa est? inquiebam, ea est. Dij Deæque, tot lepores, tam habilis ad omnia animus; & hæ manus pensa trahebant? Ignoui itaque ad hoc spectaculum raptæ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præsentis sacri officium, (nam prope stu-

stupebat) simulaui fluere præter modum virginis pallam; eamque dum colligere uideor; Meneris, domina, instuam, nec Poliarchum proturum ut tibi hic desis. Euigilasse diceres ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui Deæ nomine colebatur libentissime habuit hos honores. At ille ò quanto plus est suo quemque quam alieno iudicio esse felicem!) quærebat supplicare facientibus sacra, inquiete animo in me subinde atque Argenidem respiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære quid tunc ego & Argenis colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho sermo. Ad extremũ; Quid, ò mater, peccabimus, ait Argenis, si meum, patrisq; seruatoré, sanctius chariusq; habebimus, quam qui illum ignorant? O si saltem colloqui huic liceret; vnaque sacerdotij mei vanitatem ridere! Faciam inquam (Domina) vt liceat. Mea opera sistei hunc tibi. Et hoc quidem spondebam prolixius, ne illa (nam sanitatis vix spes erat) morbum suum periculosa modestia à sensu meo eriperet; nèue, si nihil indulsissem, alijs artibus plura pararet. Cũ ab Argenide exirem, video in vestibus Poliarchũ cum meo filio spatiantem. Quippe ad me auditũ suspicione carenté quærebat. Ego tanquã ad filiũ irem, etiã hospitem salutaui; strictimq; admonui vt in eundem locum sub noctem se referret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea gratia & modestia fuit, vt hunc crederé rursus esse Thocrinẽ. Nihil illis colloquij (nã sæpiuscule redibat) cui non interessem. Nullũ crimen; nulla in iuuene & amante temeritas; nisi quod semel in hanc sententiã ausus est loqui, Se Regibus ortum, neque in statu priuato futurũ diutius quã suus in Argenidem amor iussisset; Ab ea recipi in spõsi chari-

tatem & fœdera optare. Vt prius in Orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O vesanam semiuiri temeritatem! Non credebam, ait anus, superfuturum virgini ad ista sermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam sufficere; cum ipsa, ne vt in re improuisa, cunctata quidem multum, ausa sic loqui; Testes Dij, quos omnes, Poliarche, propitios tibi credo, si te fratrem habuissem; nullas in tædus consensuram me fuisse, ne quis esset quem supra te amandam iura mihi ostenderent. Virtus tua, & libertas quam depulsis prædonibus dedisti, faciunt ne certiora fidei pignora possim exigere. Sint ergo conscij Dij, & tu quoque Selenissa, me hactenus ad hæc pacta descendere, vt spondeam, nulli me, nisi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; & fascinum profecto valuisse in virginem; veneficum Poliarchum fuisse: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inueniebat. At Selenissa; Ego, ait, tunc confusa; ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dij, inquam, aspirent cogitationibus magnis. Audax tamen consilium, & celere initijs. Et, si quid rogare vos possum; Quid interest, Poliarche, hæc potius agi secreto, quam professo ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbitror, priuatę sortis non es: cum iam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris, nihil causæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille. Si ignoscis. Matrona, quod iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patria abstulit, sine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indicijs: cætera facile excusabo. Ignotus, & propemodum solus, vereor vt meam causam & opes Regi probem. Sufficere

autem.

autem vita non posset inter amoris mala, si incerto votorum iuberet à patria accire meæ sortis, & dignitatis insignia. Itaque me, ò virgo, ab interitu reuocasti, quem destinatum habebã, te duram præuisses. Tu vero, matrona, desine hæc foedera habere suspecta. Nam quæ modestia fuit amãti, durabit adhuc sponso. Satis est me amari, satis est spem esse securam. In hoc mihi votorum nunc summa est. Nec furtiuæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tempestiuis consilijs ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipso iubente nubat.

Ita tunc ille; & modestiam quam sermone prętulerat, moribus æquauit; summo pudore quem hospes attulerat, etiam post secretæ fidei pignora illibato. Viuebat in aula. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, stabula impleuerant: vt esse opulentum constaret. Genio prætereà studijsque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minus Regi charus quam nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conscius Gelanorus. Cæteri familiares, vtique ex Siculis Argenidis familiam nihil suspiciosa humanitate diuertebat; sæpe incautis omnibus, nunquam tamen nisi me duce, cum Argenide erat. Dixisse sororem cum germano sub me matre habitare. Præcipua mihi eius imago est venientis ad sacra, quæ in suarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cum Antistita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret, & à numinis signo in eum tanquam temere obuersa, deflecteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret manifestatem, aut aliquo nutu orant i annueret. Hæc sæpissime inter nos consciũ risum ciebant, neq; satis castigabam impro-

bitatem per hos iocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram; sed, Si, inquit, iusta Pallas fuisset, hanc inimicam Deam, hanc diuinos honores vsurpantem, multo pluribus laquei suspendisset, quam seipsam Arachne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide seruus, qui dominæ verbis nunciauit Selenissæ vt rediret, secumque si videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nunciasset; *Expectaris ab Argenide*, inquit, ò Rex. Nescio quid eius consilium interuertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ supersunt edisseri. Strictim ergo exposuit, dum Poliarchus in ea fœlicitate esset, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, postquam satisfactione inualuit, acriter in Meleandrum prouecto; strenuum consilio manuque Poliarchum non minus ipso Rege exosum hostibus fuisse; quos etiam primo certamine ita vultus est, vt victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulsum esse Sicilia; sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ò Rex, (ne immerito Archombrotum insimiles) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas vero, Matrona, illo incolumi me fore securum? Quid si mutabitur Argenis? quid si repeteret prioris amicitiæ sacramentum? Ipsum, quod iam (vt ais) me amat, deserio Poliarcho, documento est me quoque, nisi aliquod mihi consilium præocupo, deseri posse. Ne dubita (refert anus) vbi semel matrum familias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubij deducet. Censeo itaque maturandos hymenæos. Si vero Poliachum inter hęc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem, qua iubebit in insidias

insidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem solumque opprimere.

Radirobanes obstupuit ad mulieris scelus: Probato tamen consilio, in Argenidis porticũ peruenit, in qua ipsa dimisso Poliarcho ambulabat vultu seuero: vtiq; recenti dolore incitata. Obuiã tamen Radirobani perrexit, iussitq; considere; ipsa in sella alia acquieuit. Is vero, spe quã anus fecerat tumẽs, sua vota, suum amorem virgini commẽdauit; omniaq; addidit quæ verus effictusque amandi impetus eadẽ habet. Argenis præter expectationẽ rigida; nihil ad eius mentẽ respondit. Idq; ille eo acerbius tulit, quo propius spẽ venerat expugnatũ virginis animũ esse. Expalluit etiã Selenissa; cũ suo promisso fraudatus Rex inspiceret in illam: verita quoq; ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret insanientẽ.

Postquam ille porticu excessit, ausa est anus incusare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rursus egisset? Aut cur fefellisset spem quam pridie ipsa fecerat? Cur non saltem ageret curam patriæ, cuius intererat Radirobanem non irasci? Sed puella, indignationis vix potens; Desine, inquit, in peius ominari. Dijs curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, vt vidisti, nuper extincti sunt. Dubijs verbis, nec sat certum an in se directis, anus verberata contremuit. He primæ flagitij furiæ erant insidentes meritum pectus. Sed nouerat solis sceleribus sua scelera posse defendi. Trepida ergo rerum suarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipsa Argenidem. Cui ne suspecta interim esset, paulatim simulauit à Radirobanis patrocinio abire: & interdum imitatione doloris querebatur abesse Poliarchum. At non dubia Argenis simulationem hanc esse,

peius

peius frontem ab animo dissidentem exosa est.

At Radirobanes vitia vtcunq; hactenus pressa eo effrenatius soluere cępit, quo diutius vires dissimulatione collegerant. Nullum præmium par esse auxilio quo Meleandrum iuuerat arbitretus, ita agebat, tanquam hospitalibus armis plus iusto Siciliam, & Argenidem emisset. Itaq; immodestius Regem super gnatæ fęderibus adibat; grauisque inceperat omnibus Siculis esse. Potentiorem præcipue offensam immodesta ambitione contraxerat. At Meleandrum perplexæ cogitationes subiere, verentem ne is amor in iurgia desineret, fessusque, & imparatus senex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo vocat; petitque quid tantum in Radirobane ei displiceat. Priuatorum est (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordia. Nobis illa suauitas exuenda. Regum enim fortuna est, vt nunc indignos, & exosos per sanctissima foedera sibi coniungatur: nunc omnium nexuum iura, omnisque sanguinis charitatem, inhumana necessitas negligat. Charissimus esse solet, qui vtilitate præcipua potentiam nostram alit; & affinitates pulcherimæ censentur, quæcunque regnum stabiliunt. Si plures genuissem, posses credere, non me hic tui habere rationem, sed mei. Scio enim, à Regibus sæpe filias aut sorores, spargi in eos, quos fallere amicitiæ specie volunt, vel ad tempus placere; nihilque deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mutuo inierunt reuerentia motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æstimare ingenio. At tu mihi sola es; in te vnum affectum patris & Regis, natura, & successio coniunxit. At ipsa tibi consule; aut me patiaris consulere. Hic Argenis; Est. Domine, quod rationem virgo reddat, si

quem

quem sibi optat in sponsum, nō si cui dura esse instituit, siue ratio est, siue etiam pudor, cuius esset vel omnes auersari. Hunc autem Radirobanem forsitan possem non odisse, si me potius amaret quam crederet debitam sibi. Tam inconditam superbiam non fero. Tu ipse, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta sum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perditam velim. Ita obstinatam Rex dimisit, certus, ipsi, vt solebat, indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Selenissæ, quia promissa non processerant, eam tamen optabat audire. Nam & solertem sciebat, & post secreta alumnæ prodita suam esse. Cæterum vni ipsi Virtigani expugnatam illius conscientiam detexerat leuabatque furorem liberrimis apud eum questibus, multisque in Meleandrum, interdumque in Argenidem, minis, Timeo, mi Virtiganes, inquit, suspicionem fraudis, si toties cum Selenissa ago. Tu in vices meas tuto successeris. Cum ibo ad Argenidem, facile ad anum peruenies, & hunc feres codicillum, quo queror, destitutam spem, quam habere me iusserat, in Argenidis recidisse ludibrium. Scribo prætereа vt omnia tibi credat, si quæ in rem tam arduam forsitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum te vt in cæteris rebus, sic in ista consilium præcipue mihi esse. Suscepto negotio, vt primum Radirobanes Argenidem inuisit, Virtiganes clam Selenissæ in manus litteras dedit; quas nonnihil semota cum legisset, rediit ad Ligurem, haud ignara nisi procederent hæ nuptiæ, se vtrimque perituram; & Nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deesse quæ promiseram. Sed lentum amatorem ista tempora non quærunt. Rex est, armatus est, habet classem; & ex raptu Diis

quoque

quoque ſibi vxores inuenerunt. Violenta conſilia amor excuſat. & mariti ſanctū nomen delet iniurias. Nec in alumnā crudelis ſum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem vt fidem exoluat Poliarcho, cui promiſit nunquam ſponte conſentire in alium. Seruat igitur iſtam frontis verborumque conſtantiam, ne iratos Deos habeat, quorum numinibus vocatis Poliarcho ſe addixit. Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare ſic memoras? Aut ſi amat, quamdiu ceſſat? Acceſsit imperium Meleandri hanc auſteritatem præſcribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulſæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit eſse forti. Clam enim milites acceſſuntur. Et vbi *Meleandro ſuæ vires placebunt, cum ſupercilio iſtam negliget, cui nunc affinitatem timide negat.*

Multum miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem conſilij haud parum miratus, Faciamus igitur, inquit, vt nulla ſua culpa Argenis eiuret Poliarchum, & ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacumque hæc fide Seleniſſa tibi mandauerit, omnia diligentiſſima ratione curabo nos: nec à *Meleandro* ſpernima patiar. Sed ne anus nos deſerat, accuſetque conatus ad quos ipſa iam impellit, neſciat hanc mihi rationem placere; Ipſa quoque ſi noſtrarum eſt partium, ſe cum Argenide ex improuiſo capi lætabitur. Non audebat Virtiganes diſſuadere; quamquam pericula videbat, & hoſpitij violati infamiam. Ita fraude & ſcelere Seleniſſæ, vis funeſta Argenidi, &, quod miſerius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem nec ſuſpicioſum

Me-

Meleandrum. Rursus ego cohibere Radirobanes animum cępit; Illum sine satellitio ambiuit, sine armis init apud illum conuiuia; vt neq; is dubitaret se eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remisit, ne suspectus nimis viribus esset. Familia tamē, & Procerū quos habebat comitatus, corporisque custodia, plusquam sexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim sibi seruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni classe delegerat.

Satis hoc dirium ad fraudem raptumq; existimans, diu secum exigit, quo securius modo prædam hanc ageret. Multa voluenti talis potissimū dolus sedit. Prætorium eius nauigium, cum in Epeirctes portum succederet, pertinax gubernator obnoxie in ignoto saxo alliserat. Ita quassatum est latus, & quicquid sub prora, scopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum est, contis; atque remigio, suuibusque ab antecedentibus scaphis, & proximo littoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipso terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium, velut ponte, incuruam craticulam imitante, subnixum est. Sic vtrimque effultum, in pristinum robur componebant artifices. Neque modo placebat sublapsa restitui; Sed, quæ plurimarum ædium vrbiumque fortuna est; præstantius volebant ex ruina resurgere. Namque Corinthi apud quos primæ triremes sunt conditæ, rei nauticæ eximium vsum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra statim, hinc validæ maritimis copijs Syracusæ. Pulcherrimum erat Meleandro nauigium ad eam artem exactum: ex quo exemplum capere suos artifices Radirobanes iussit, & triremem reparare propemodum à carina. Nec Radirobanes; tantum, sed & sæpe

Melean-

Meleander, opus visebat. Hunc ergo insidijs ordinem ille constituit. Absolutam triremem dicauit Argenidi, illius statua ad proram defixa, & in puppis ambitu per varios ornatus repetita imagine. Opportune instabat natalis Argenidis, quem & velle se prædicabat renascenti nauigio esse natalem: In eam igitur diem inuitauit ad littus cum gnata Meleandrum: quippe locato in arena tentorio prandium vtrique daturus: quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis sacra, inter tubas atque symphoniam, æquori permitteretur. Moxque tenebris excipientibus ducem, medicati ex sulphure ignes, & sub vendis victuri (noua tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud vero spectaculum, Siculis improuisis, & vt extra periculum plerumque exermibus, statuerat vi coareptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac vt longa hilaritate mentes omnium à cura & suspicione auerteret: noctem quoque quæ Argenidis natalem præcedebat; regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare instituit: Vndecim ex primis suorum iuuenum electi, qui secum laruati saltarent: Placebat ea scena referre trium Deorum fabulam, pulso patre Saturno, naturæ hereditatem sorte ducentium: cum sydera Ioui cesserunt, horruere maria sub Neptuno, & tristitia ferox Pluto ad populosiora regna demissus est.

Hos splendoris regij ludos, à Radirobane parari Meleander lætus accepit; illum vtique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracusiorum cæterarumque vrbium legati paulo ante petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreuerat: Ea vero maxime erant; Ne redemptoribus portorium,

rium, aut vectigalium, liceret ab ijs quicquam exigere, quos non vitio suo egenos, & colendæ terræ vtiles esse, magistratus censuisset; Præterea ne quis ex proletarijs, aut capite censis, imitari diuitum ocium, posset, cessando, fastidiendo artificia, & vnum ferrum sic ad latus gestando, tanquam in pace militaret: Sed quos de suo non viuere posse constaret, vel sponte quod profiterentur eligerent, vel ad publica opera distribuerentur; Quippe illos ignaua tristique superbia in pace marcentes, priuata scelera exequi; aut quo suam egestatem publicis malis pascant, operam vltro ad seditionem motusque ciuiles commodare. Illud quoque petiere; Ne imi quæstores exigendis à populo tributis præessent: & nec ipsi priuatorum limina circumirent, nec missis lictoribus pignora caperent, dinexarentque oppidanos. Ipsorum conciuium esset hoc munus: qui ex suo corpore eliferent per quos ea pecunia congeretur humanius; Hanc singula oppida ad Prætorem suum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel, si Regi placeret, Syracusis inferretur ærario. Si quis enim priuatus detrectet, aut moretur; per suos hunc ciues, per assuetos magistratus, notosque lictores, præstare ad solutionem adigi, quam inhumano fastu quæstorum, qui cum ex actoribus suis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt; meliusque prædat nunquam eunt, quam cum in vexatis laribus, & in quibus vix tantum est quod tributo sufficiat, sibi quoque spolia illato terrore inueniunt. Misertus suorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod ijdem legati petierant, malis occurrere, quibus litium frequentia,

Iudi-

Iudicium moræ, & aduocatorum iniquitas agros, vrbesque populauerant. Ibburranes, & suapte magnitudine, & commendatione Argenidis Regi charus, conuersari frequentius solebat in Regia. Hunc adierant Syracusij, recipique ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipse ad Regem iustissima vota, precesque Siculorum eumque iam sponte mitigatum, prolixius suo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, summa erat in Ibburrane *facilitas*, si quis opem, aut iustam suffragij commendationem petebat, vt eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & sæpe Syracusanos commendauerat Regi; & tunc maxime super his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus est: *Ne putes leuia hæc esse, Rex, quibus euari Sicilia exoptat: nescio an turbæ ciuiles quas modo sedauisti furiosius sæuierint: aut ne dubites quam ampla factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene coierant. Isti, inquam, Aduocati, Patroni, scriptores, lictoresque (nam Iudices, quia eos constituis, vereor nominare) adeo numerum superant, vt pauciores sint agricolæ, pauciores qui in mercatura versantur, regnumve custodiunt. Vnde vero tanta illa gens viuit, nisi ex iniuria populi, ex clade & sanguine miserorum? Eo quidem maiori reipublicæ detrimento: quod si inter pauciores, sed spectati candoris, aduocationum munus esset, tot illa ingenia quæ noxia calliditate se corrumpunt, melioribus studijs ornarent patriam; disciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc pestis non modo malorum est rea quæ infert, sed bonorum præterea, quæ adimit. At excusabis multitudinem comitialium hominum (per-*

mitte

mitte sic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægre sufficiunt. Per pauciores enim agi tot causas, tot explicari negotia non posse. Imo vero, ex Iudicum & Patronorum numero, crescunt lites, aut subsident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus: Quod si de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decebat si de hodierna medicina subtraxeris. Forensis huius æstus causa est; quia Iudices (ne infrequentia causarum, lucello sublato, etiam despectam dignitatem faciat) in summo iure semper inueniunt quos submittant fascibus suis: Nec tabulæ desunt, & his quoque deterius genus, homines quidam scientes formularum, omnisque ad litigandum articuli; qui vel alios inter se committant, vel ipsi reperta litigandi materia huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouincijs vna fuit expers eorum qui se in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quicquid discordiæ inter ciues exarseat, rudis, sed beata æquitas, compescebat per arbitros. Ignari salutis, passi deinde sunt ex illis hominibus apud se vnum viuere. Illico ortæ causæ; contentiones validæ, & dissidia ætatem tulerunt. Adeo isti in foro exerciti sæpius lites excludunt, quam inueniunt aut placant.

Sed vtcunque numerosi, & aliqua contagione vicina omnia turbante; saltem si breui supplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna sunt iurgia; vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quam confestim damnari. Illud est potissimum quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; constitue spacium vltra quod nullis litibus fas sit senescere. Nam & modum & numerum prægressæ sunt

artes

artes ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni & Iudices frustrantur. Articulatim & lente hos discerpunt qui semel perire potuerant. Sæpe itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, vt vocant, audita est. Iudicibus hic non vacat; hic omisso quod litem facit negocio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubijs feruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes; magna, ò Rex, insontes inopesque iniuria. Nam, qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur; procumbitque denique lassus, nec recuperato iure multus, æmulo minus suo quam huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære cur tandiu Iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Iudicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse, (quamquam ea præstabat compendio fieri) acerrime vendunt: eo peiores quod quæ peccant, ipsi iustitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum; aut potius miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad questus, parum supplicibus mouentur: & ab ijs tantum culti, saltem amant longiora in ipsos exercere imperia.

Cæteraquæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia questos esse oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præstat de remedijs in eam cladem videre; quæ fortasse ab eiusmodi sanctione non incommode incipies; Vt sistantur Iudicibus illi ipsi qui inter se dissentiunt, ne ab

ab sola aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum simplicitate, vel astu, sæpe integrius ad ingenium causæ disceptatores peruenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi causam adhuc nudam inspexerint, duorum aut trium Iudicum arbitrium erit, an ad sententiam sat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui-bonique iudicium esto. Aliter exordiri nefas sit, siue in minoribus iudicijs, siue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, testesque, & inspectionem, & leges desiderat; tum ad quos patronos deferetur, ij Numini repetant sacramentum quo semel deuincti sunt nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hanc fidem fefellisse constiterit; aut clientem præuaricatione læsisse, præter infamiam genus supplicij excipiat, cuius timor apud pariа ausuros plusquam omnes Dij possint. Illud præterea vtilissima lege cauendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ solutionis fideiussor; ne operæ merces alia lite quærenda sit.

Is vero cui successerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestiuis muneribus peccet in legem. Causa, si quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea sint præmia quæ vel domesticorum fidem solicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum sibi sic studebunt, alij prosint.

Parum est, nisi præterea edices (sed hoc gra-

niter, nec, vt solemus, terroris mox euanescentis imagine) ne vlla lis vltra sex menses apud Iudices hæreat: Nisi si testes extra prouinciam arcessendi sunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem assueti lentissima propinare remedia, & indignatione plenissimi negabunt tot causarum aceruos semestri iurisdictione digeri posse. Ab ijs igitur quæram; an in annos cumulus litium crescat in foro; An vero de veteribus absoluant pene ad scaturientium numerum. Si crescunt; quid ijs tandem fiet? quo satis ostio euoluemus tot annorum incrementa? Abijciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, sed sortibus. Sin pene ad nascentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iuditia. Sin obijcient religiosam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat, nihilo erit excusatio illa foelicior. Nam implicatæ scilicet causæ sunt? Vos ipsi, vos, Iudices, eas implicuistis. Respicite in maiores. Celeriora quam præscribimus iudicia erant: Et tamen æquissimos fuisse non abnuas, cum ab illis conditas lege vt plurimum colamus. Labentibus sæculis, specie æqui, in reorum auxilium inuenta sunt ea quibus denique simplicitas legum occubit, frustrationes, rescripta, & quæ semel constitui poterant, velut religioso ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum sunt, iam neglecto reorum commodo tam sancte obseruantur; quasi iudicijs ciues, non hæc illis inuenta sint. Ex istis resecate, quod iusti temporis mensuram excesserint. Nam & sex mensium studium ac diligentiam nulla causa effugit: Et si exa-

ĉto

cto spatio adhuc deliberabitis; at tanti est à tribunali discedere. Nec scrupulositatis nimij iuris cunctationem inijciat. Ex animi vestri sententia, quod tunc liquebit decernire. Quandoquidem & sæpe post annos & lustra, haud minus turbide vel inique statuitis. Adeo non tempore sed diligentia, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quo te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me forte in Iudicium numerum refers; aut sub aliena inuidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula est, queri lenta illic esse consilia. Excusauit Ibburanes dicendi feruorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortasse Iudices (inquit) transferre in causarum Patronos inuidiam volent. Si quidem illos esse, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora; & animos Quæsitorum diuersissima ambage impediunt. Quasi vero qui aduocationis munere funguntur, ita peccare nisi ex consensu Iudicum possint. Hi rem postulant differri. Isti annuunt. Vtrorum maius est vitium? Equidem censeo esse illorum, qui, cum possint hæc mala prohibere, non faciunt. Neque enim sic tergiuersari, remque differre, & in superfluis moras audere Patronus, qui nesciret eiusmodi artem quotidianam esse, & assensu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias; omnes litis articulos intra sex mensium spatia includat: imperatos habeat pro conuictis, iam causidici desinent ab hac fraude, neque iura clientium improba dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non mouebant, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, & disciplinam suam iactantes, hac paucorum mensium breuitate se vltra fas premi querentur;

tè misericordem esse non vero, Iube quicquid negotij oneratis superfluet, diuidant in petitos. Sunt in causarum Patronis consultissimi multi; Ad hos litigantium, Quos placebit reijciant. Seu per se, seu per alios iudicent, è republica facturos; modo præter imparatum spatium clientes non pendeant. Videbis illico resectas illis vires. Non committent vt lucri & potestatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; soli isti, modo tam delicate de laboribus fessi, sufficient; Præsertim si, vt oportet, hanc legem grandi mulcta sancieueris.

Sed quid, inquies, veteribus causis fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certe enim his simul, & cæteris quæ in dies deferuntur hic annus sufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratijs collegas accipiant, quot purgando foro sat erunt, Non vltra sex menses potestas sit. Vacua deinde ab situ antiquo tribunalia, non plus anno vltionem noxiorum differant, qua stum vel læsorem.

Æqua sentire Ibburanes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum est; Rex tantæ salutis nouitatem distulit, donec possent vocari magistratus, & tanquam consentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod vtique metuendum, si tumultuaria sanctione magis pœnæ, & vindictæ, quam futuræ vtilitatis species fuisset. Cætera igitur quæ populus petierat, repræsentari confluentibus ad natalem Argenidis iussit; solam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi sanctiones data Cleobulo.

Iamque non ex ciuitatibus modo Oratores conuenerant, sed adeo omnis generis mortales imple-

implebant Epeircten, vt Radirobanes cogitati sceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non posset; interdum in confuso & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægrius ad opem colturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quo institutam saltationem exorharet. Nam & sibi conciliare elegantiæ famam quærebat, & offensæ quam moliebatur atrocitatem eiusmodi apud populum fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis destinata spectaculo aula fuit apud Meleandrum amplissima. Cœna mature exhibita, illuc ex Sardis Siculisque frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque dispositi, satis submouebant immodicos, vt in pompæ regiæ parte esset ipse tumultus, læsorumque & repallentium clamor. Ipse Meleander ad fores processit, quando custodum & lictorum potestas non valebat; orauitque regio vultu, ne confusum spectaculum seque offensum vellent. Archombrotus lateri proximus erat, cui abscendens mandauit, vt admissis qui spectare commode possent, cæteros sui reuerentia arceret. At ille Radirobani quaqua nocere pium_ existimans, turbare tripudij mimum aggressus est, quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetum non ferens, prodidit fores, subita multitudine obrutas, vt stipatis corporibus nec ipsi se caperent; Cumque excandesceret Meleander, tamen à calentibus non audiebatur, donec populum ipsa libertate mitigatum sui puduit: maxime postquam indignatus Rex per portam solo proximam visus est sese proripere. At Eurymedes atrocia ingerebat paulatim stupentibus; Archombroto tacite sibi plaudente, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo accensus,

vt proiectis ornamentis iuberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demissuræ ab aere.

Tandem Eurymedis opera liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exurdium scenæ, quatuor Satyri aulæo digressi, cum breuiter, & incondite saltassent, eiusmodi Epigramma, tanquam argumentum, spectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum mox sparserunt in populo.

Quæ bene Saturno steterat Natura sub vno,
Spargitur in partes, exectaque robora luget
In plures heu lapsa Deos. Hinc Iuppiter instat;
Germanos hinc ita tenet. Quæ pugna; quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potius reuocate senem, sceptrumque parenti
Reddite, Priuatos melior concordia iunget.
Sede pacem fortuna dabit; Venit illa globoque
Fluctuat, alternans dubia vestigia mente.
Hæc insydeream mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cærulea dat regna Tridentifer vnda;
Plutoni tenebras, & opacum Manibus orbem.
Hæ leges placuere Deis, hoc fœdere mundus
Gaudet. Et vt ferrent lætantum mista Deorum
Agmina, & incertam fidibus rexere choream,
Di Superi, Di cærulei qui pisce per vndas
Pone natant, & quos nigris humus abdidit vmbris.
Hos inter nulla tantarum ad gaudia rerum
Huc venere Deæ; Siue illæ lucida seruant
Sydera, siue alios exercent litibus Orbes.
At vos Sicaniæ pulum succedite Nymphæ;
Atque exultantum choream miscete Deorum.
Præcipue Siculis tu Virgo debita sceptris,
Iunge Ioui dextram, pedibusq; ac carmina pulsis
Fac sciat esse aliquid melius Ioue. Præferas ille
Sicaniam cælo, teque, ò Regina, Sorori.

Inte-

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam summo tabulato admouerant, cępit moueri, sensimque delapsa est; & tria claustra aperuit, in quibus crystallinæ stellæ per suppositas faces micabant, aurumque & purpuram incendebant suo fulgore. In trium cellarum media sedebat Iupiter; aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam ministrorum turba, multi Cupidinis; quibus cincinni crines, breuisque persona: pendebat ab humero arcus, & vextra vibrante, duo diuersæ cuspidis, & effectus tela gestabant. Hi cum dominis habili salto in pauimentum tapetibus stratum delati, percurrerunt aream salutatione leuissima. Iupiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conueniret disceptantibus, simul nutu saltuque idoneo ferebantur in diuersa. Cum hoc iterum tertioque fecissent, subito dea Fortuna comparuit, globo insidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et regnorum insignia, de quibus Dij certabant, in succincta veste occulens, venire illos iussit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad sortem demisere Iupiter in Fortunæ sinu fulmen inuenit trisulcum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuspidem inferorum contabuit. Subita alia nubes. Ioui tanquam Regi Superorum, eminentissimos deorum cælestium deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neq; mora, feruebat in medio disparibus fluctibus mare, quod de musco & cōchis scopulum habebat; vnde Proteus, Triton, & Glaucus, ad suum Neptunum desiluere; cętu interim musico ita tremulas & patulas voces adgubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione descenderet.

Vix Neptunus illos agnouerat; cum ab alia parte obſcura amœnitas (nam referebat Elyſios campos) Minoem, Æacum, Rhadamanthum, nouæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentiſſimus Pluto, non diutius ſui imperij vires deſpexit. Veſtis cœleſtibus Dijs ex purpura maritimis cærulea erat: & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radij circum Apollinem micabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, deſignabant Mercurium; caduceuſque, & ſoporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri ſuſpenderat; Proteo duplex & diſſimilis vultus arguebat mutationis ingenium; Glaucuſque talem barbam promiſe, at, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. *Minos in palla numerabat* centum vrbes. Veſtem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ iam vultibus humanis erectæ; aliæ nondum crura poſuerant. Rhadamanthus ſuæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expreſſam; vtque probaret ſe monſtris & vitijs iratum, eam Bellerophon Pegaſo à Minerua domito inſidiens debellabat.

In hoc quiſque amictu conuenientibus modis ſaltauit: Dij quidem cœleſtes hilarius; Proceres maris paulo agreſtius promouebantur, & deſcendentem ab inguine piſcem interdum colligebant, rurſuſque iubebant in ſolo palpitare ad numeros. At Vmbrarum Numinibus veſtigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum ſeueras ſpecies tamen ſaltabant. Tam diſpar diuerſiſſimorum Deorum diſciplina, eodem muſices concentu regebatur. Nunc ſecernebant agmina; nunc mixtura, & illa variante, implicabantur; Sæpe in orbem flexi, ſæpe

pe aream recto cursu secantes. Nunc choream manibus nexam aspiceres, nunc solos, nunc in paria distinctos, totius corporis festinante obsequio ad fidium praescriptum mutari. Tandem consummato schemate omni Radirobanes quem Iouis tegebat effigies, ad Argenidem venit. Illa sequuta inuitantem venusta maiestate se intulit in choream. Cum deinde praecipuae matronarum virginumq; saltauissent, duodecim Dij nouo tripudio epilogum dedere. Post haec abscedunt in diuersa. Ferebatur in coelum Iuppiter, fluctibus Neptunus se abdidit; Pluto in campos retro non paruios facibus viam monstrantibus, descendit. Simul his, tenuissimus imber tota aula conspergebat mirantes, odoratis vndiq; succis per nubium quę illic pendebant vellera sensim manentibus.

Laudauere plerique ingenium regiae & sumptuosae voluptatis; attollebant alij Radirobanis opes, alij comitatē; At ille auiditate flagitij quod parabat quietis impatiens, male exacta nocte, sub auroram ad portum descendit, inspexit triremem cuius in altum proueheudae specie, Regem atque Argenidem trahebat ad litus. Inde in eam arenae partem diuertit, qua regium prandium ipso iubente parabatur. Ingentia tentoria immixerant defossi stipitibus vinculisque firmata, & nexili stramento opertum sabulum latebat. Addiderant cultus agrestes, caesis arborum ramis, & edera per coronas nomenq; Argenidis, & varia hominū ferarumque simulachra, induente vtrumque triclinij latus. Supraque lectulum ex quo pransura Virgo erat, laureata tabula istos versus ferebat.

O Dea, cui prima cessisset sydere forma
Et Venus, & coniux non indignata Donantis;
Quaeque sua ramis galeam vestiuit oliua;
Has paulum dignare domos, hac frondea mitis

Syluarum simulachra subit. Sic Delia postquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum secreta petit; Sic Marte peracto
Palla, vbi emeritam castris vocat hostia mensis.
Dissimulat facilis numen Dea, seque precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.
Nympha veni, glaucasque tui de littore ponti
Vre Deo, Placidis medium te tollet ab vndis
Caeruleus genitor: Mox & suspiria lusus
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Meleander illo mane, postea quam Dijs fecit, delectos ciuitatum aduocans, quantum indulsisset ostendit; figiq;in foro, & per oppida dimitti, præcepit ea edicta quæ Cleobulus descripserat; Curam quoq;de litibus, quæ confestim castigari non poterant,sibi præcipuam fore asseruit. Quibus subito euulgatis, populus & sua & diei lætitia feruens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione sequutus est. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certissimam prædam aspiciens, aliqua quam credebatur lætitia exultans, longum prandij ordinẽ quæsitissima comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ restabant, cum remotis epulis surgunt ad nauis spectaculũ. Tubæ passim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium malorum verticibus ex versicolore carbaso tæniæ pendebant, omnibus ventis commoda leuitate obnoxiæ: Tabulatum nautis & militibus plenum; ac si triumpho vel prælio subueheretur. Populũ non capiebat arena, non scaphæ, diuersissimo clamore frementẽ, quoties procedere opus tubæ monuerãt.

Ex composito factum, vt tardissime nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione igniũ, quos non procul à littore promittebat tribus in scaphis, totaq;

circum

circum vnda. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat sui nouitate audientes. In hanc ergo spem ipse reducit in tentorium suum Meleandrum atq; Argenidem, & quid visuri sunt, pluribus docet; piscium in aquis species prompturas de faucibus flammam, quam demissa in aquam capita non obruerent. Obsessas hisce piscibus scaphas iri protectum ab igneis simulachris, quorū conti nunquam feruidius arderent quam sub vnda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoq; Meleandro, Virtiganem & cæteros ex conscijs monebat ne aut segni aut præcipiti opera suam spem frustrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio dispositæ ex quo Reges spectaturi consederant. Has simul signo dato extingui conuenerat, (nam ex paucissimis pendebat funalibus) & Argenidem atq; Regem corripi, deferrique in scapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerumq; ignari consilij, sensim acciti illic erant, & secreto iussi obire quicquid Virtiganes mandauisset. Ille quamquam inuitus cum duobus conscijs purpuratis creditum sibi scelus curabat.

Tam propinquo exitio pene fidem superat eripi potuisse Siciliam. Sed sæpe diuinitatis opera hæc sunt, vt furias, in ipso iam successu securas, subita vitio excipiat; ne vel vnquam improbis timor, vel spes absit calamitosæ virtuti. Forte Archombrotus, cum cæteri triremem in vndas euntem contemplarentur, hoc spectaculum non dignatus, haud procul spatiabatur in arena. Erat Sardorum linguę non expers; quamquam in eum diem dissimulauerat. Miles quidam ex satellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digressus, obuium contubernalem cum vidisset sine armis vagari in littore: An tibi soli, commilito, inquit,

licet sine lancea gladioq; hodie conspici. Cumq; illi negaret, se vllum de armis præceptum accepisse; ambo occurrentibus alijs multi nihil deinde loquuti sunt quod Archombrotus capere posset. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia armari, tamquã obambulans speculatus est omniũ habitum; nec quemquã in ijs inuenit exermem. Hi præter gladiũ hastam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquã ex Regiæ custodiæ statione, aut galea erat, aut clypeus: ne nimio apparatu proderentur insidiæ. Suspecta hæc erant, & formidoloso Archombroto, iam sponte à Sardis auerso. Nec sine numine fuit quod grauius quam pro tantillo indicio expauit. Nam hæc arma apud incuriosum aliquem militaris consuetudo excusauisset. At ipse; seu quia amabat Argenidem, seu quod optabat Radirobanem peccasse; Hei mihi, inquit; An toties repudiatus amator vim parat; & Meleandrum euehere cogitant, scilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti sunt? Cur hic noctem rogantur expectare? Subito horrore concussus, aptiora coniurationis indicia capturum se non putauit, quam ex Virtiganis fratre. Morbo pene confectus dies iam complusculos iacebat. Nec verisimile erat, si quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captiuitatem proditum esse. Sudãs ergo Epeircten conscendit: cumq; obire Palatij partem destinatam hospitibus, commodum Radirobanis libertũ aspexit, qui cubiculi regij custodiam habebat. Libachanes appellabatur. Hunc ergo discussurum, & clauibus ostium ingentem, subito consilio Archombrotus interpellat: Cupere se quiddam in illo cubiculo, si liberto vacaret, inspicere. Ille & Archombroti dignitatem reue-

ritus,& quod de patroni scelere nihil sciebat, nō dubitauit reserare cubiculū. Meminerat Archōbrotus, cū bis Meleādrū ad Radirobanē comitaretur, vidisse se nō lōge à puluino supra admotā mensā, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatā & ebore, vermiculati quoq; argenti laminis in articulis & oris cælatā. Illic preciosissima gemmarū audierat recōdi, & quicquid litterarū secreto indigebat. Ergo, tāquā agens, contēplatur vacuā mensā, frustraq; toto cubiculo oculis thecam vestigat. Quod ne facere videretur, facili cōmēto libertū deludit. Gemina ad aulæū tabula pēdebat vtraq; Radirobani eximia. In Radirobani patri aquila, tanquā de syderibus labēs, coronā imponebat. Alia Apolonis erat liquescētē iā Marsyā vlciscētis. In ijs, ac si venisset inspecturus, auide hæsit. Nā & relictæ illic erant: nec quicquā ex penu aut specie, præter thecam, cubiculū amiserat.

Igitur augurio animi, & suspicione crescente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganem tendens, non habuit qui aperiret; vt satis ex solitudine constaret, ægrum ipsius fratrem abesse. Et hunc quidem, tanquā consulentibus medicis patere ex sali iactatione remedium, primo mane ad naues lectica detulerant. Timuit Archōbrotus, ne religiose omnia explorantem nox, & insidiæ præuerterent. Duos itaque Centuriones vocat ex ijs qui in præsidio arcis erant, (nam cæterorum sparsos milites quæ tam subito diligentia collegisset?) Simulansque à Meleandro missum; Ite, inquit, ad milites vestros: confestimq; nec tumultuarie tamen, eos ad litus educite. Manipulatim dimissi conueniant prope tentorium Radirobanis. Ensis ijs, & hasta suffecerint, ne si grauius armati conspiciantur, sermonibus materiā præbeāt: Prior adero in arena; & obiter, quic-

quid

quid Rex iusserit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præstare.

His ocius ad iussa digressis, redibat ad litus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultuque turbato; Quam vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum strictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat: preciosissima abuecta ex priuato Radirobanis *instrumento*. Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiisse; neminem Sardorum conspici siue armis. Neq; Eurymedes eum omnia proloqui passus, gaudere se retulit, quod Archombrotus eadem secum sentiret. Iamdiu se illa suspicione prehensum, perculsumq; ad conspectum Sardorum, qui per cuneos non sine consilio circa tentorium errabant. Post hæc vero quæ Archombrotus detulerat, nihil se dubitare de scelere. Quis iste Pirithous nobis? aut quis huic Theseus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte vtendum est, vt se eripi patiatur Meleander ab hac peste. Adeo cauet Radirobanem offendere, vt vilis sit sibi. Vade prior, Archombrote. Cum illum moueris magnitudine periculi, adero strenue, indiciumq; & terrores geminabo. Milites interim qui proxima nocte excubituri sunt, non hinc procul in procinctu constituam. Forte fuit vt, cum Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, vacaretq; Meleander; Ad quem ille demisse. Vultum inquit, fingo, Rex, disparem rebus quas affero; scilicetne illi qui te circumstant parricidæ sentiant te moneri. Cæterum omnis hæc pompa, tibi, tamquam victimæ, ornata est; quem vna cum filia auehere, Radirobani constitutum intelligo. Eo consilio promissa spectacula trahit in serum, donec vespera se tumultui furtoque aptauerit.

Cum

Cum referret in eam rem argumenta superuenit Eurymedes; adeoque compleuit formidine Regem, vt labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam subitum malum quid consilij haberent. Constabat nihil aliud superesse, quam aut statim fugere nondum maturas insidias, aut se illic subsidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot subito milites cogi sine professione suspicionis poterant: vt magis incipere iniuriam timendo viderentur, quam repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cum præsertim flagitij series atque motus adhuc lateret; & Sardi fortasse aliqua solertia nocturnum facinus ita ordinauissent, vt non posset tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobanem hortabor, simulque Argenidem; quam tu in via, Eurymedes, mone vt cum inter nostros fuerimus, acrem morbum subito fingat. Excusabilis erit discedentis occasio, & ægram tanquam solicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanem & Argenidem inspexit, &, Optimam vesperam perdimus, ait. Ire satius ad liberum cœlum, & iam sole diminsso intepescentem. Sat deinde cum spectaculum mox edetur isthic cessabimus. Simul his, tentorij fores petebat, omnesque sequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui cœpit, vt eo remoto facilius Eurymedes Virgini insinuaret quod ipse mandauerat. Et illa repentinis cogitationibus concussa, quamquam nemo aperuerat paterni consilij causam (nam dicentem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes) tamen haud multum à vero timidissima cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemcunque familia-

miliarium Regis ostenderat, hortabatur non destituere Domini latus. Iamque & militum decuriæ ab ipso atque Eurymede accitæ, sparsim in campis erant: eum Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu; sesq; ad Selenissam excipiens, voce demissa, Pessime mihi, inquit, est, mater. Sistitque illico gradum. Radirobanes subito casu conterritus, in remedia aquã merum, odores, flagitatione non perfunctoria poposcit. Statim circa iacentem creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui paulisper precesserat, inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, nisi, linquente corde, hebescere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat; celerius hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed caussatus Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ seu quieti: simul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia sese oneranti alienis doloribus. Isque iam non de Argenide tantum, sed de sui sceleris successu solicitus, negabat se passurum, vt mille totos passus (tot enim ad Epeircten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortasse duraturo, melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuę necessitudinis charitate iactabantur, cum Virtiganes Radirobanem clàm monuit, non ac in illum diem sitam esse consilij sui fortunã, vt redire non posset sperata fęlicitas. Pateretur abire Argenidem, & ipse cum ea peteret Epericten; dilato promissorum ignium spectulo, donec conualuisset ipsa, paterque iterata simplicitate rapiendam ad litus reduxisset.

xiſset. Cęperat perſuadere; Cum Radirobanis medicus, quem aliqui accerſitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnātis tentato, notatis prӕterea oculis, ſpirandique menſura (mirari primum cępit, moxque negare vllum ſibi ӕgritudinis veſtigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuerſus, bona fide rogabat, vt poneret metus: Leuiſſimum eſse quodcunq; Argenidē turbauerat. Sed Radirobanes atroci perculſus coniectura, tunc deniq: ſenſit inualetudinē ſimulari in fugӕ prętextum. Miratus quis ſuas deprehendiſset inſidias, quis ad Meleandrum detuliſset, ſenſim ferebatur in rabiem; & ad molendam vim ferociter intentus, querebat oculis ſuos dextramq; ferebat ad capulū; cum Sacerdos pauciores quam Siculos circa ſe videt, Vt neq; ſi viribus eſset agendum, ſatis poſset victoriam ſperare. Interim aderat & medicus Meleandri: qui ab Eurymede monitus, quid deberet ſimulare, longe alia quam quӕ Radirobanis ſeruus, de Argenidis valetudine dixit; grauem, & ſonticum morbum eſſe: properarent deferre ad regiam; quicquid morarentur nocere Argenidi. Ita loquentē prior medicus iurgio adortur eſt, non paſsus ſuā artem contemni. Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num ſudor in frigida fronte? num à ſe diſſentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculus ſuas partes implebat: prorſus egregio de incertitudine medicinę ſpectaculo, ſit tumultus, & rei quę agebatur magnitudo, huic voluptati locum feciſſe.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarij ſublimem Argenidem tollunt; Et Radirobanes non redituram vltimo conatu proſequutus, non ſibi temperauit. Iniecit lecticӕ manum; & manere Argenidem iam pluſquam precabatur. Iurgium

miliarium Regis ostenderat, hortabatur non destituere Domini latus. Iamque & militum decuriæ ab ipso atque Eurymede accitæ, sparsim in campis erant: eum Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu; sesq; ad Selenissam excipiens, voce demissa, Pessime mihi, inquit, est, mater. Sistitque illico gradum. Radirobanes subito casu conterritus, in remedia aquã merum, odores, flagitatione non perfunctoria poposcit. Statim circa iacentem creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui paulisper precesserat, inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, nisi, linquente corde, hebescere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat; celerius hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed causatus Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ seu quieti: simul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia sese oneranti alienis doloribus. Isque iam non de Argenide tantum, sed de sui sceleris successu solicitus, negabat se passurum, vt mille totos passus (tot enim ad Epeircten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortasse duraturo, melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuę necessitudinis charitate iactabantur, cum Virtiganes Radirobanem clàm monuit, non ac in illum diem sitam esse consilij sui fortunã, vt redire non posset sperata fęlicitas. Pateretur abire Argenidem, & ipse cum ea peteret Epericten; dilato promissorum ignium spectulo, donec conualuisset ipsa, paterque iterata simplicitate rapiendam ad litus reduxisset.

xisset. Cęperat persuadere; Cum Radirobanis medicus, quem aliqui accersitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnãtis tentato, notatis prætèrea oculis, spirandique mensura (mirari primum cępit, moxque negare vllum sibi ægritudinis vestigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuersus, bona fide rogabat, vt poneret metus: Leuissimum esse quodcunq; Argenidé turbauerat. Sed Radirobanes atroci percussus coniectura, tūc deniq: sensit inualetudinę simulari in fugæ prętextum. Miratus quis suas deprehendisset insidias, quis ad Meleandrum detulisset, sensim ferebatur in rabiem; & ad molendam vim ferociter intentus, querebat oculis suos dextramq; ferebat ad capulū; cum Sacerdos pauciores quam Siculos circa se videt, Vt neq; si viribus esset agendum, satis posset victoriam sperare. Interim aderat & medicus Meleandri: qui ab Eurymede monitus, quid deberet simulare, longe alia quam quæ Radirobanis seruus, de Argenidis valetudine dixit; grauem, & sonticum morbum esse: properarent deferre ad regiam; quicquid morarentur nocere Argenidi. Ita loquentē prior medicus iurgio adortus est, non passus suā artem contemni. Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num sudor in frigida fronte? num à se dissentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculus suas partes implebat: prorsus egregio de incertitudine medicinę spectaculo, sit tumultus, & rei quę agebatur magnitudo, huic voluptati locum fecisse.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarij sublimem Argenidem tollunt; Et Radirobanes non rediturum vltimo conatu prosequutus, non sibi temperauit. Iniecit lecticæ manum; & manere Argenidem iam plusquam precabatur. Iurgium

gium quoque inter Sardos Siculosque processerat: Ibatque Archombrotus, lecticam sub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander se obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari sanguinis fusum ibat seditio! Capax labes absorbere Siciliam, & quamquam absentem consummare, Poliarchum. Sed mitioribus fatis ministrauit Meleandri prudentia. Adhuc sibi tanquam hospiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex: & vtcunque finito tumultu, digressaque Argenide, ipse quoque Meleander lectica sublimis & agmine suorum vallatus in oppidum se recepit.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER IV.

Emo interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & diſcorde tumultu raptum animum ſpargebat in diuerſa. Nunc pudore, tunc infęlicitate cœptorum agitabatur. Quam bene proceſſiſsent initia? Vt diu poſseſsa cum Meleandro Argenis in tentorio hæſiſsent! Geniuſne deinde, an mortalis prodidiſset conſilia? Subeundum ergo dedecus, nulla mercede, nullis ſceleris præmijs lenitum. Poſt aſsertam Siciliam, polluta victoriæ laude non tantum vt hoſti, ſed prædoni abeundum. Sub hæc frendens, toto littore ferebat, adeo inutili ad cætera ſenſu, vt nec ruere noctem ſentiret. Auſus tandem Virtiganes accedere; Et quidem, quo ab inſanio audiretur pacatius, primum eoſdem affectus ſimulauit. Cumque hac arte locum monendi ſibi aperuiſset: Iam nox eſt, inquit: & hic tamen (ò Rex) moraris fortitudine tua nimis ſecutus. Circumſtant te multi: Nec opus eſt omnes ſcire quo in ſtatu ſit animus tuus. Quo autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te ſucure cum illo reconciliare gratiam poſse? Chariores tibi ſumus, quam vt nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te melius

lius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi causam. Vbi cum paucis secretus in prætoria naui eris, liberius irasceris, & quod in rem videbitur esse, constitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audisset stultū immoto, tamen ad præparatam scapham se contulit; siue magnitudine iræ, siue consilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus est.

Ast vbi cum Procerum non amplius tribus prętorio puppi proximo resedit, euoluitque caliginem multa simul, & confusa animo ingerentem; primum Argenidis imaginem, quam gestabat gēmis inclusam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam cesserant. Deinde sublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies tristior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab sub Argenide quam a me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ociosus hos ludos fruatque hostium malis; aut, si in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocius ceram stylumq; porrigite. Neque mora, litteras sua manu in hunc modū exorsus est. Radirobanes Meleandro. Nesciebam cum inimicos tuos sustuli, te amicis adeo esse indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua secedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique sæuitiæ tuæ. Cæterum si molestum tibi arat, quotidie me videre cuius manu, & opibus Rex es: at humanius dimitti poteram, quam sub insidiatoris inuidia. Cui enim non constare voluisti, te grauiter à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit, teque ipse ex tentorio meo turbate proripuisti in oppidum? Ita offensionis specie delere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere.

ponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris, vitam meam obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nuptias concupiui scilicet & cum affinitatem non probares, hanc prædam statui occupare! Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Nescit regius Sardiniæ sanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem super limina castissimæ domus attolli, non cæsto, non illa simplici vita dignam, non cæteris virginitatis insignibus, deniq; nescio cuius Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inexpectata vox ferit; & in pudendæ rei nuncio amittis spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in amicos, disce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putasti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt simplicius dicam, sub eo nomine Poliarchus tibi illusit. Argenide fraudem iuuante, in gynæceum pro virgine mox in templis pro Pallade est admissus. An integram existimes, quę correpta amore adolescentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus sacraueras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ deniq; patrem decepit? Omitte igitur suspicionem, mea sorte, & animo indignam, quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetierim in qua nihil syncerum est. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac lasciuia ignotam placuisse confiteor. Sed Dijs Sardiniam iuuerunt: quod cum posses hanc petenti pulchre conciliare neglixeris. Vbi autem de secreta turpitudine resciui, adhuc fastidium meum simulatione amandi sic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe, & regnum meo auxilio restitutum. Sed ne ingratitudini vsquequaque sit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas vestrorum furorum

lius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi causam. Vbi cum paucis secretus in prætoria naui eris, liberius irasceris, & quod in rem videbitur esse, constitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audisset stultu immoto, tamen ad præparatam scapham se contulit; siue magnitudine iræ, siue consilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus est.

Ast vbi cum Procerum non amplius tribus prętorio puppi proximo resedit, euoluitque caliginem multa simul, & confusa animo ingerentem; primum Argenidis imaginem, quam gestabat gēmis inclusam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam cesserant. Deinde sublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies tristior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab sub Argenide quam a me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ociosus hos ludos fruatque hostium malis; aut, si in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocius ceram stylumq; porrigite. Neque mora, litteras sua manu in hunc modū exorsus est. Radirobanes Meleandro. Nesciebam cum inimicos tuos sustuli, te amicis adeo esse indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua secedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique sæuitiæ tuæ. Cæterum si molestum tibi arat, quotidie me videre cuius manu, & opibus Rex es: at humanius dimitti poteram, quam sub insidiatoris inuidia. Cui enim non constare voluisti, te grauiter à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit, teque ipse ex tentorio meo turbate proripuisti in oppidum? Ita offensionis specie delere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere.

ponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris, vitam meam obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nuptias concupiui scilicet & cum affinitatem non probares, hanc prædam statui occupare! Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Nescit regius Sardiniæ sanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem super limina castissimæ domus attolli, non cæsto, non illa simplici vita dignam, non cæteris virginitatis insignibus, deniq; nescio cuius Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inexpectata vox ferit; & in pudendæ rei nuncio amittis spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in amicos, disce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putasti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt simplicius dicam, sub eo nomine Poliarchus tibi illusit. Argenide fraudem iuuante, in gynæceum pro virgine mox in templis pro Pallade est admissus. An integram existimes, quę correpta amore adolescentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus sacraueras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ deniq; patrem decepit? Omitte igitur suspicionem, mea sorte, & animo indignam, quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetierim in qua nihil syncerum est. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac lasciuia ignotam placuisse confiteor. Sed Dijs Sardiniam iuuerunt: quod cum posses hanc petenti pulchre conciliare neglixeris. Vbi autem de secreta turpitudine resciui, adhuc fastidium meum simulatione amandi sic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Iabe tibi filiam tuam. Habe, & regnum meo auxilio restitutum. Sed ne ingratitudini vsquequaque sit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas vestrorum furorum

rum luere. Iam hoc nimis, quod ſanguinem multorum ex meis conſumpſiſti. Nam ſileo meos labores, quos vtique non vendo. At ſumptum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim vt viueres, regnareſque, feci in claſse, militumque ſtipendijs. Trecentis talentis rem patiar æſtimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæſtorum rationibus facile ſcias. Sed tantillum hoc repone niſi mauis extorquer hoſpitium renunciare eſſet ſuperfluum, cum prior idipſum illatione iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli, cognoſces fidem meam. Te enim niſi coactus miſerum eſſe non volui; quam diutiſſime paſſus ſum vt Argenidem amares.

Hæc vt ſcripſit, cogitati ſceleris induſtria ſuperbus, vocat ſuorum fidiſſimos, oſtenditque epiſtolam, in alienæ ægritudinis ſpe propemodum ſuæ oblitus. Horruere ſcilicet ad ſceleris nouitatem; Sed crudeliſſimo ſeruitutis genere, quod intra ſe abominabantur, palam laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur & capitalis audacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſæuus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum; Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quod ſi illum Meleander mulctabit, at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandique materiam vili ſanguine comparauiſſe. Igitur cum aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu ante Virtigani inuiſus, ad hoc deſtinatur officium, ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, vt credebat, inſulſque præconis ornatus, primo mane ad portum exigua lintre deuectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro nuncium à Radirobane adeſſe. Ille

animo

animo æger, & de hospitis dissidio solicitus, tunc forte suorum charissimos acciuerat. Præter mansuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficium è Radirobane acceptum effecerat, vt illi paulo magis quam sibi faueret. Incertum est (inquit) vtrum nocere voluerit: certum autem nos ab illo tanquam insidiatore refugisse. Conciliandus vtcunque est; Et si cætera abessent, timenda certe fama. Nunquam videbitur iuste expulsus, quem necessarijs temporibus tanquam Deorum munus susceperamus. Post hæc verba altum silentium fuit. Nam plerisque iniucunda hæc erat Meleandri solicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perstringi se rati, quia Regi authores fuerant, vt à Radirobane caueret, haud obscure audebant indignari. Adeo vt impetus iuuenilis in hęc verba Archombrotum abstulerit; Sentio, ò Rex, me simul & Radirobanem non posse excusari. Si te ad iniustas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At si mea & Eurymedis sedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare fœlicissimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem esse offensum, an captiuam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratissima omnibus fuit, præsertim Argenidi, quæ in lucro numerabat, siue iure siue iniuria à Radirobane diffidere Siciliam. Ipse Rex suos metus excusauit Archombroto; Se tantum de populi voce sollicitum: Curandum ne imponere Radirobanes possit externis ignarisque negotij. Mittam ad illum, qui me dolere significent quod ad classem potius quam ad me secesserit; orare vt in portum redeat, nec Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri,

ueri, distribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hospitem quem per officia illa coluerim.

Minus displicuerat illa sententia. Iamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco aduentare nunciatus, varia expectatione omnium animos suspendit. Rex intromitti eum iussit: cumque ille litteras traderet, ecquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blande, vt solebat, quæsiuit: Præco, veluti erat iussus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, simulque aliquantulum in latus secedit. Meleander nihil quietum suspicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis moribusque curiose imminerer. Sequitur patrem Argenis, & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem descendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Abfere illico vultus: Iterumque pallore mutati, vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen, adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem Poliarchum, offerebat noua rabies, & sub primum impetum nulla prudentia consilioue tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse quantum licuit semotis perturbationis indiciis, ad proximum conclaue se proripit; vnaque venire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus quantum vt has litteras legeret, consedit in lectulo; & illius vultibus inteutus, suspiranti frequentique medius hæsit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iustam accusationem expauit; sed iniuriæ impatiens,

, flagrantibus oculis totaq; oris specie, pro-
lauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam
imus dolor, suam cum Poliarcho familiarita-
innotuisse: Et quod tamdiu eam amicitiam
altam habuisset, verebatur ne accusationi es-
ustior species & patre difficiliori vteretur.
timque perpendenti quomodo fides tam reli-
so secreto perijsset, occurrit Selenissæ cum
diniæ Rege commercium. Sed diu deliberare
tacere non licebat. Itaq; prouoluta ad genua
tris, interclusamque anhelitu vocem non sine
ificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen
iectum anxie diluam. Non enim dabo contu-
eliosissimo hosti hoc gaudium, vt credam pu-
citiæ meæ aliam rationem esse reddendam,
uam quod hactenus tibi optimo & solertissimo
arenti placui: Vnum habeo excusandum, quod
oliarcho per salutem, quam tibi mihique attule-
it, oranti ne scires quantum pro tua incolumita-
e præstitisset, fortasse fidelior quam voluisses fui.
Nunc quoniam alieno indicio factum est vt ho-
minem possum laudare: Ille est, Domine, quem
Theocrinem vocabamus. Mei videndi cupidus,
hanc simulationem sexus inijt, quo in arcem reci-
peretur. Sed tantæ licentiæ consilium emendauit
modestia. Nam sic potius mihi quam Rediroba-
ni credas, vt virum esse nesciuimus, priusquam te
atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, ea
fortitudine quę apud te diuinitatis fidam inuenit.
Tunc vero ex arce abiturus, mihi atque Selenissæ
quis esset, ea lege aperuit vt illius audaciam &
virtutem apud te taceremus. Regressus deinde
ad regiam, quantum cæteris præstiterit, tua
in illum charitate probatum est. Quod si repre-
hendis silentium meum, cogita non potuisse
mercedem breuiorem concedi, quam vt pate-

neri, distribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hospitem quem per officia illa coluerim.

Minus displicuerat illa sententia. Iamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco aduentare nunciatus, varia expectatione omnium animos suspendit. Rex intromitti eum iussit: cumque ille litteras traderet, ecquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blande, vt solebat, quæsiuit: Præco, veluti erat iussus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, simulque aliquantulum in latus secedit. Meleander nihil quietum suspicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibusque curiose immineret. Sequitur patrem Argenis, & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem descendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Arsere illico vultus: Iterumque pallore mutati, vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen, adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem Poliarchum, offerebat noua rabies, & sub primum impetum nulla prudentia consilioue tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse quantum licuit semotis perturbationis indiciis, ad proximum conclaue se proripit; vnaque venire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus quantum vt has litteras legeret, consedit in lectulo; & illius vultibus intentus, suspiranti frequentique medius hæsit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iustam accusationem expauit; sed iniuriæ impatiens,

flagrantibus oculis totaq; oris specie, pro-
auit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam
mus dolor, suam cum Poliarcho familiarita-
nnotuisse: Et quod tamdiu eam amicitiam
ltam habuisset, verebatur ne accusationi es-
itior species & patre difficiliori vteretur.
mque perpendenti quomodo fides tam reli-
) secreto perijsset, occurrit Selenissæ cum
niæ Rege commercium. Sed diu deliberare
acere non licebat. Itaq; prouoluta ad genua
s, interclusamque anhelitu vocem non sine
cio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen
ctum anxie diluam. Non enim dabo contu-
cissimo hosti hoc gaudium, vt credam pu-
iæ meæ aliam rationem esse reddendam,
n quod hactenus tibi optimo & solertissimo
nti placui: Vnum habeo excusandum, quod
ırcho per salutem, quam tibi mihique attule-
orantine scires quantum pro tua incolumita-
æstitisset, fortasse fidelior quam voluisses fui.
c quoniam alieno indicio factum est vt ho-
em possum laudare: Ille est, Domine, quem
ocrinem vocabamus. Mei videndi cupidus,
simulationem sexus inijt, quo in arcem reci-
tur. Sed tantæ licentiæ consilium emendauit
estia. Nam sic potius mihi quam Redirobae-
edas, vt virum esse nesciuimus, priusquam te
e me à nocturnis prædonibus vindicaret, ea
tudine quę apud te diuinitatis fidam inuenit.
c vero ex arce abiturus, mihi atque Selenissæ
esset, ea lege aperuit vt illius audaciam &
atem apud te taceremus. Regressus deinde
egiam, quantum cæteris præstiterit, tua
um charitate probatum est. Quod si repre-
lis silentium meum, cogita non potuisse
cedem breuiorem concedi, quam vt pate-
S ret

ret tum iustis apud te honoribus carere. Sin autem subuereris altiora, quia virgo illius consilia tegere sustinui, prouoco ad inimicissimum mihi caput. Seleniſſam intelligo, quæ sola tanti arcani conscia, rem omnem Radirobani palam fecit. Nisi scelestissima esset, fureretque perfidiæ insania, & odio mei, non polluisset silentij fidem, nec quod te ipsum celabat detulisset ad exteros: Testem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcana turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, reddamque sanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram osculabatur, nunc ea arte in senem respiciebat, vt iam facillimi patris iudicio innocens esset. Illum tamen plurima turbabant: Necessariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accusata Argenide vulgi suspicio, & quod vtcunq, casta esset, tamen credibile erat Poliarchum fecisse ne ipsi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filia vt Seleniſſa accerseretur, ipse per ministrum qui fores seruabat, imperauit anum vocari: Nemo Procerum sciebat quæ res tam secreta ageretur: nisi quod maximum esse credebant, quo filiam vnam Rex communicaret, Varia itaque conijciebant, expectabantque soliciti. Seleniſſa nihil minus quam quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum, in quo ipsa solitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genij mala plerunque instantia occulto horrore insinuantis, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, insolita acie Argenis accensa, seu permittente patre, seu moram non ferente iracundia: Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum obijciam?) vt hic coram tuo meoq; Rege dicas, quid com-

nercij virgine indigni mihi cum Poliarcho
erit. Nec vices tuas cura, quod hactenus
quid est tacuisti: Ego salutem tuam pacta sum
o iam libere indicium profitearis. Cohorruit
tenebrisque lucem miscentibus, tamen, vt
tissima erat, animum subito reuocauit: vt hic
is potius videretur innocentiæ esse suspicio-
bominantis, quam deprehensi sceleris no-
Et quem prius alloquar? inquit; cum apud
ique perfidiæ insimuler? aut quæ hæc tam
ıfa accusatio est? Nec Radirobanis mecum
era scio; Nec Poliarchi tecum, ò Domina,
d autem sacrilegium, vt putes vlla suspicio-
osse virtutem tuam pulsari? Imo, refert Ar-
s, omitte hanc frontem. Et Radirobanis ad
em codicillos, quibus te arguit de Poliarcho
eocrinem Pallademque mutato omnia effu-
. Et ne nescias, nihil est horum quod non
confessa sim. Sed & probris innocentiam
n aggressus est. Nescio ante authore. Ad
inum vocata es. Dic libere, ita te Dij ament;
riusquam per tormenta verum quæratur, an
laui familiæ meæ decus?
on indelectatus Meleander hac ferocitate
nidis, quæ vtique in se dicturam non exti-
isset nisi innocentiæ fisa; Nolo, ait, turbate
exigi. Sed nec feram, Selenissa, nisi maiori
quæ de Poliarcho nosti exponas, quam antea
ti. Victa anus conscientiæ labe, accindesque
des Meleandri; Summa, inquit, eorum est
dicere possum, (Rex) nihil mea alumna san-
& integrius esse, nihilque perfidiosius Re-
rdiniæ. Si patetis me ad cubiculum redire,
te absoluam certissimis signis, & quibusdam
me litteris, quarum fides efficiet ne amplius
mentem eiusmodi suspiciones solicitent.

ret tum iustis apud te honoribus carere. Sin autem subuereris altiora, quia virgo illius consilia tegere sustinui, prouoco ad inimicissimum mihi caput. Seleniſſam intelligo, quæ sola tanti arcani conscia, rem omnem Radirobani palam fecit. Nisi scelestissima esset, fureretque perfidiæ insania, & odio mei, non polluisset silentij fidem, nec quod te ipsum celabat detulisset ad exteros: Testem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcana turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, reddamque sanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram osculabatur, nunc ea arte in senem respiciebat, vt iam facillimi patris iudicio innocens esset. Illum tamen plurima turbabant: Necessariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accusata Argenide vulgi suspicio, & quod vtcunq; casta esset, tamen credibile erat Poliarchum fecisse ne ipsi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filia vt Seleniſſa accerseretur, ipse per ministrum qui fores seruabat, imperauit anum vocari: Nemo Procerum sciebat quæ res tam secreta agerentur: nisi quod maximum esse credebant, quo filiam vnam Rex communicaret, Varia itaque conijciebant, expectabantque soliciti. Seleniſſa nihil minus quam quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum, in quo ipsa solitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genij mala plerunque instantia occulto horrore insinuantis, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, insolita acie Argenis accensa, seu permittente patre, seu moram non ferente iracundia: Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum obijciam?) vt hic coram tuo meoq; Rege dicas, quid

commercij virgine indigni mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quod hactenus quicquid est tacuisti: Ego salutem tuam pacta sum modo iam libere indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebrisque lucem miscentibus, tamen, vt solertissima erat, animum subito reuocauit: vt hic motus potius videretur innocentiæ esse suspiciones abominantis, quam deprehensi sceleris notæ. Et quem prius alloquar? inquit; cum apud vtrunque perfidiæ insimuler? aut quæ hæc tam confusa accusatio est? Nec Radirobanis mecum fœdera scio; Nec Poliarchi tecum, ô Domina, Quod autem sacrilegium, vt putes vlla suspicione posse virtutem tuam pulsari? Imo, refert Argenis, omitte hanc frontem. Et Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Pallademque mutato omnia effutijsse. Et ne nescias, nihil est horum quod non patri confessa sim. Sed & probris innocentiam meam aggressus est. Nescio ante authore. Ad hoc vnum vocata es. Dic libere, ita te Dij ament; dic priusquam per tormenta verum quæratur, an maculaui familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quæ vtique in se dicturam non extimulasset nisi innocentiæ fisa; Nolo, ait, turbate hæc exigi. Sed nec feram, Selenissa, nisi maiori fide quæ de Poliarcho nosti exponas, quam antea filuisti. Victa anus conscientiæ labe, accindesque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum est quæ dicere possum, (Rex) nihil mea alumna sanctius & integrius esse, nihilque perfidiosius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculum redire, facile te absoluam certissimis signis, & quibusdam maxime litteris, quarum fides efficiet ne amplius tuam mentem eiusmodi suspiciones solicitent.

Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes iſta reſciuerit. Breuis eſt mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tanta pollicitatione ſuſpenſus Rex, propere ergo imperat ire; nec ſe in eo negocio ludificari: omnia tamen ſic agere, ne hæ lites ad alium Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne mura inijcere videretur, aliqua in ſe certius prolaturæ.

Sed anus vbi primum ex vtriuſque oculis euaſit, inaſsuetæ celeritatis veſtigijs ad conclaue ſe recepit; Adductoque oſtiolo; Nunc iterum mei iuris ſum, inquit; nunc in me decernere ipſa poſsum, nec ab alijs expectare quod merui. O infœliciſſima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, vt non cogitarem proditionis mercedem nunquam eſse ſecuram? vt à moribus meis abirem? vt leuiſſimo iuuenis fiderem, & per plurima vitia mihi ſuſpecto? Huius promiſſis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemque, & chariſſimæ alumnæ beneuolentiam? Sero hæc reputas, Seleniſsa. Virtus fuiſset animum à ſcelere cohibere; Nunc quia fœliciter non peccaſti, latronum eſt pœnitentia iſta qua eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidioſiſſima delatione ſuſtinuit: qui in me quo offenderetur non habuit; niſi quod vt cæterarum rerum, ita nimiæ beneuolentiæ faſtidium eſt: Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem, cuius exemplum feci? Nec propero me à lucis conſpectu liberare? Nec ſaltem primis virtutibus dignum exitum quærens, medium ſcelus excuſo? Quid expectem vlterius? Odit me Argenis; perfidiam excuſare non poſſum; forſitan & Rex præ-

textualio ex plebit animum, merito meo. & filiæ quæstibus arcem. Necdum, vt intelligere potui, palam est quod maxime deliqui; Radirobanes meis consilij ad raptum incitatus. Hoc vbi emanauerit, (quid iam enim existimem fore secretum?) quæ mora, quiue Dij, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam? Vt hos mitissimos faciam, at iubebunt abire à conspectu. Recedam inuisa omnibus, iratam Principem timens, nec sola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox supplicium, ex meo scelere singulorum cogitationes de me æstimans. Adhuc peiori infamia digna es, Selenissa, nisi illam morte anteuenit.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non satis constantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi optimis Principibus. Si esset aliquid vltra mortem, id mihi in supplicium poposcissem: Nunc accipite sanguinem, non adeo suo crimine maculatum, vt non possit Dijs libari. Neque ex supplicij atrocitate quod in me constituo, facinus meum potius quam pœnitentiam æstimate. Hanc illo maiorem crederis vos ipsi quos læsi. Siue enim vrgentibus fatis, siue veneficio aliquo attonitam, temerauisse me fateor secretum hoc ingens, de fraude & virtute Poliarchi. In tuam autem famam (charissima alumna) si addidi quidquam, aut addere potui, opto ego Deos manes mihi tam sæuos quam infida vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutissime probatæ vnam hanc noxiam, aut, si nimis est, huic ferro quod vos vlciscitur, date. Præligatum deinde epistolam vni seruorum tradens, Vade, inquit, & atriensi intimas Regis fores seruanti meo nomine impera vt hos statim codicillos ferat ad Dominum: Iussit Rex, eos ad se properanter transmittere.

Dimiſſo nuncio, iam furioſius morti intenta, ſimul properabat, & hærebat, nunc inſanos fremitus auſa, nunc mollioribus ſuſpirijs laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat forte omnia verba quædam ancilla, è proxima cella cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Seleniſſa, & verecundia quod ſecretis dominæ interueniſſet, non ſinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat diſperationis pleniſſimas voces furioſum exitum habituras; expectabatque donec domina exeunte & ipſa ſe ſecreto proriperet. At Seleniſſa haud dubia omnem deſtinatæ mortis laudem in præcipitatione eſſe, & affore ſtatim à Rege qui conantem tenerent, aperit ciſtulam in qua breuis gladius iacebat, quem olim filio primum pueritiam ingreſſo dederat pater; & ipſa deinde ſeruauerat, die filij nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepũdijs ſacrandum. Ita tulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini eſſet in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum vero vt ſuſtulit, ſimul coniugis quem amiſerat, filijque quem ignarum deſtituebat memor, torres tamque diuerſas vno mentis obtutu aſpiciens, funebri capulo oſculum dedit, illique loquuta aliquandiu opperientem mortem fruſtrata eſt; Donec ancilla quæ timere cęperat ne hęc vera tragædia eſſet, extorquendo ferro erupit, ſimulque exſonuere accurrentium, ex Regis præcepto veſtigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vſa, mucronem tam alte viſceribus impreſſis, vt labentes ſubito vires ſoluerent dexteram, & pectore in humum porrecto ipſe capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem ſæuiſſimo vlulatu perterruit iam ſponte cõfuſos. Quippe

pe delectis foribus intrauerant Archombrotus, & Eurymedes, multique eos sequuti; vrgente Meleandro, vbi primum ferales litteras accepit, vt properarent ad miseram, cogerentque non perire. Eurymedes vtcunque dimota ancilla amplexus iam rigentibus luminibus toruam! Quod hoc nefas, ò Matrona? Cur te tuosque perditum vadis? Nihil illa, nisi quod flexa ceruice supremos oculos versans, sanguinem & animam efflauit.

Omnibus silentium ingens, fremitus rursus: & dimanante mox fama, atrocitas rei multos Procerum ad spectaculum coegit. Mox de obscura facinoris causa variæ & interdum periculosæ coniecturæ. Rex quidem cæde audita vehementer exhorruit. At Argenidem nulla signa vel misericordiæ vel odij mutauerunt. Seu credidit de Selenissa satis supplicij nondum habere, seu potius excandescens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ se placari, & in consilio vtriusque affectus stupebat. Rursus tamen intuebatur quicquid sibi in morte Selenissa nocuerat. Quid Sicilia? quid cum suis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam insigni de se vindicta multo magis quam ipso proditionis crimine euulgasse hoc de Theocrine secretum. Prætereà quando eo loci res erat, Regem ab Selenissa auditurum sperauerat pactum cum Poliarcho coniugium: quod quidem arcanum nec ipsa sustinebat dicere patri, & strenue cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex iussit. Sepultumque deinde cadauer est nulla pompa; & post quam cædis causa publice est comperta, nescio quis Poeta hoc illi epitaphium fecit.

Busta vides, sæuique, hospes, monumenta doloris.
Bis moritur, quæ se est iudice digna mori.

Non effare tamen seu verba grauantia manes,
Seu placida faciuntque leue pondus humo:
Huic tumulo pacemque nefas stimulosq; precari:
Dic tantum; Vt merita es, sit, precor, vmbra tibi.
Nempe Selenissa est. Dubium, furiosa magisne
Laeserit, an laesam sit magis vlta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; & quid Radirobane, quid præcone, quid litteris faciendum, adhuc incertus, vocat suorum præcipuos; His ostendit res suas in anxio sitas esse. Quippe suam dignitatem à Radirobane incitari contumelijs; qui præterea talenta trecenta in præstiti auxilij stipendium non tam petat quam imperet. Armis se exequi debere iniurias; nisi & suas vires domesticis furijs Sicilia exhausisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Furere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti ira firmare. Hæc enim fuse exponeret, sedulo tamen cauebat indicare lacessitam ab hoste famam Argenidis. Non quod omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiæ reuerebatur, & silentio suo omnes monebat, ne quis deinde tam inuisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent super quanta re consulerentur, aiebat Selenissam improba fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quæ per se innoxia, ille flagitiosissima interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis, se vltimis probris differri; Selenissam si ad Radirobanem spectes, fuisse innocentem; quæ tamen sola morte quod peccauerat expiari posse crediderit. Omnes certatim censuere, vt pro publico Siciliæ hoste Radirobanem haberet.

Quic-

Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentia aliqua factum, sed tanquam ab insidias consedisse prædonem in insula? & voluisse Lycogenem tolli, vt quæcunque ille cogitauerat ipse efficeret. De præcone perplexior quæstio fuit; his cruci suffigendum decernentibus alij per diuersa supplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli sententia, declinandam violati præconis inuidiam, quem fortasse interfici magno emeret hostis. Superbissimum Regem plus despectu quam eiusmodi vltione iri offensum. Quod postquam Rex probauit, Eurymedes vocatum ad se præconem (nam eum ad Meleandri conspectum reduci non placuit) ita ex præscripto affatus est. Si ab Rege sui compote venisses tam proteruæ epistolæ lator, totum hunc diē homo non esses. Nunc ignouiscimus amentiæ Radirobanes; cui Regis verbis dices, furioso respōderi non posse. E re quoque sua facturum, si Regibus scribere expectet donec insanire desierit.

Postquam præco discessit, statim præsidium militum ingens Arsidæ datum est, quod ad portum consideret. Timonides classiarios coegit in naues; vt, si Radirobanes vltra verba furere vellet, iusta acie exciperetur. Nec in Regia tantum, sed passim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excussa est. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo ne inuerecundiam suarum litterarum præco capite luisset, sed de in suam quoque classem armaretur Sicilia; Intepuerat ira, occurrebantque belli incommoda, quæ nimius antea ardor suppresserat. Totius Siciliæ viribus impar sibi exercitus. Littus tenebatur præsidijs. Deerant in mari commeatus. Si tamen lacessebatur, erat indecora cunctatio, maxime cum prior prouocauisset. Dum hæc agitat, re-

ſpicitque ad litus, videt ſcapham a portu recedere. Ea erat quæ præconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede acceperat refert; multum quoque exaggerata violentia loquentis, & tumultu regiæ, cuius cauſam neſciebat. Cum enim occubuiſſet Seleniſſa, murmurque & ſtrepitus ingens eſſet, Cleobulus præconi cuſtodes appoſuit, ne qua reſcire hunc caſum & interrogare obuios poſſet. Radirobanes tot rerum ſollicitudine grauis, prius abire conſtituit quam decernere cogeretur aut fugere. Nam quid immaturis conatibus in ſe verius quam in hoſtem ſæuiret; Iam plus iuſto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potius ad Calaris littus exercitum; (ea ciuitas iam tum Sardiniæ princeps erat) viribuſque refectis, mox ſubitæ claſſe repetendam Siciliam. Sed neque confeſtim viſum abſcedere. Nam & maritimas copias ſciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas eſſe; & tempore opus priuſquam Lilybæo & Panormo maior in eum claſſis poſſet acciri. Reliquum ergo diem in ſtatione perſeuerat. Sub veſperam, cum ſe benignius ventus intenderet, anchoras tolli iubet, proraſque in Sardiniam ſuam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua diſceſſio, præcepit iuſtos nautarum clamores geminari, ſiue eruendis gemerent anchoris, ſiue mutuæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces, patriam appellantium adhuc abſentem, aut pelagi Deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam inſtare exiſtimans, iuſſit accingi claſſiaros ſuos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen ſuas naues extra portum vetuerat; vt illæ terreſtribus copijs, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exerci-

tu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hostes propitijs ventis in altum ablati, primum audiri, & deinde videri desierunt. Nam & nebulæ primam noctem densauerant. Ne tamen is discessus fingeretur, mox redituris incautos remigibus; plerique non militum modo, sed procerum circa portum excubauere. In ijs Nicopompus, cum nocte concubia rarior fremitus esset, silentio vigiliaque vsus est, & iuuantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempestatibus deuouit.

Ite truces, cuncti rapiant caua lintea venti,
Iterates. Sic aura fidem, sic æquora præstant,
Vt vestri meruere duces. Simul ibit Enyo.
Stridebitque comis: facibusque in concita missis
Nubila, tartareum deducet in æquora fulmen.
Iterates. Medijs vltor Deus assidet vndis,
Vix æquus mitisque bonis Sunt vndique venti,
Sunt cautes; rapidis feruent nostra æquora monstris.
Inde reperousias terret latratibus vndas
Scylla minax; hinc torua riget, fremituque Charybdis.
Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces;
O illuc vos turba vehat; vel dira reuulsam
Tempestas medio vobis ferat æquore rupem!
Qualis erat dubijs nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
Cyaneas arcto nauta timuere profundo.
O sceptris indigno tuis, & sydere læuo
Edite, Sardois infœlix rector habenis
Cerne agedum quam parua tuam discrimina vitæ
A cupidis prohibant vndis. Non arma ferocem,
Non vis vlla iuuat. Timidos fortesque seuera
Torquet hyems; Totus fati, totusque Deorum es.
Mox vbi disparibus pendebit puppis in vndis

Alternas subitura vices, & hiantia late
Æquora terrifico pandent sua viscera fundo,
Quam posces miserandus opem? qua Numina primum
Mens insueta petet: tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.
Obruet vnda preces sonitu, vindexque per auras
Ventus aget, Nota tangunt pia sydera voces.

Nondum Plane respirabat Meleander veritus adhuc ne Radirobanes classem infestam alicubi incustoditis littoribus insinuaret. Sed exacto vix biduo, demissi speculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc vero non tanquam exacto, sed dilato saltem periculo, ad consilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hostem haud dubie rediturum posset vlcisci. Diuerat quod Eurymedes, vtpote strenuæ fortitudinis vir, amansque militiæ, monuerat Regem, securi imperij non aliud certius esse pignus, quam paratum, & semper in castris exercitum; Et tunc quasi sui consilij vtilitatem promouente fortuna, cum Meleander ipsi & Dunalbio medius spatiaretur, ageretque de præsidijs per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita locutus est. Si fecisses quod initio motum in Lycogenem censueram, nunc aut iste Radirobanes non relacesseret, aut haberes quod illi confestim obijceres. Sin etiam nunc cessas, illo depulso alios fortuna inueniet, qui te nec suspiciones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hostes formident, qui sit pace belloque assiduus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias & hospitia externorum tam vetera firmabit, quam noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu & coniuratione paucorum Optimatum interpunt; aut, quod est rarius, vno consensu furentis

vulgi

vulgi constant. Nihil vero in vtrumque hunc Reipub. morbum salubrius aut efficacius est eiusmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initijs, ac veluti cunis, timidæ debilesque; Vt, si in promptu & sub pellibus miles sit, opprimi cum dignitate possit malum, & mehercule ita impetu tanquam sitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui si pateris, mox nescient ripas. Sin vero populari tumultu præcipitata insania (quod quia interdum æuo maiorum contigit, prudentibus semper timendum est) innumeras manus armabit in Regem, nihil in hoc incendium remedij, nisi firmas legiones, & assuetas disciplinæ, monstro illi obijcias; Plebs enim impetu solo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui sciunt furentes eludere, seruare ordines, obsequi duci, locum castris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel anteuertendis vel premendis furoribus, vtilissimus miles est, qui non quærendus, non formandus, sed hostem inter stipendia expectat. Illæ copiæ & quocunque perrexeris securum te præstabunt, &, si populi motu, vel defectione nobilium; ex munitis ciuitatibus arcibusve vlla à te seccesserit, inde recentem & adhuc dubiam proditionem confestim excutient.

Gentibus autem externis quanta aduersus te reuerentiæ causa hę succinctę & ad nutum legione? Suam pacem ex te pendere intelligent, non inultum lædi posse, non despici: Sedere te veluti fortunæ cæterorum Reum arbitrum, in quorum custodiam paria arma non fulgeant. Gentē nostrā fama celebrari compertum est, tamquam indole sua pronam simul & vtilem bello. Quanto magis, si ad naturam institutio accedet, scientque tui hostes,

ſtes, non tyronum apud te, ſed veteranorum eſſe delectum? Neque hoc tantum ad famam eſt. Ipſo ſucceſſu experientur qui te laceſſent, longe aliud eſſe conſcriptum nuper militem in aciem ſtatuere, aliud egregios viros; & qui annos non plus ex faſtis quam ſtipendijs ſuis numerent.

Num denique ea fide, eo ardores, recens adacti ad ſacramentum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu, non plus militum quam familiarium inſtar, tuentur Principem aſſuetum alimenta, & veluti ſpiritum dare, & cui non hoc tantum illos bellum, ſed vitæ totius fortuna coniunxerit? Haud omniſerim, vt corpora omnia, ita militiam ex ſuorum veluti artuum vigore, & officijs conſtare, & ſolo experimento deprehendi num quis ad hanc diſciplinam natus ſit. Nonnullos valetudo, alios animus deficit, quæ vitia habitus corporis, & ſpecies frontis ſic obtegit, ne præter experientiam quicquam ſit quo argui poſſint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, vtque ſic dicam, in pace caſtrenſi, mature, nec periculoſo tempore, ſe hæ labes aperiunt, ſtatimque de corpore exercitus eluuntur, vel correctis diſciplina vitij, vel miſſione denique mulctatis. At in repentinis armis, cum implendæ cohortes ſunt, cum inexpertis, & obuijs cingulum datur, ſæpe neſcias virum an ſtatuam adornes: Vt nouum exercitum id ab explorato differre exiſtimem, quod nauem quæ probatis trabibus eſt compacta, ab ea quam intempeſtiue excisæ arbores & omnia non penſatis vitijs ligna componunt.

At ſumptuum ratio eſt habenda; graue, tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus viuere. Scilicet egregia cura timemus, ne non hoſtis, cum ſæuit, plenas domos, & opulentas

inue-

inueniat. Repetamus memoria vastitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles discordiæ arserunt. Quot annorum stipendia, quæ aluissent obstitutum his malis exercitum paucorum mensium furor consumpsit? Adde, vim corporibus factam, subiectos tectis ignes, & cætera quæ in eiusmodi turbis impune impune fiunt. Vili medius fidius has iniurias populus redimit, si perennium legionem præsidio se tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum scientissimus erat, & natura & institutione factus ad gerẽdam rempublicam. Is igitur ita differente Eurymede, sæpe frontem & oculos mutabat, nunc quodam assensu, nunc modestis repugnantis animi signis; gaudebatque Meleander sibi ex diuersa sapientia licere quod vtrinque optimum esset colligere. Cum vix ergo finisset Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorsus est: Nisi Eurymedes ex sua fide cæteros æstimaret, nunquam tantum tribuisset militibus, vt non modo in vsu eorum, sed in ipsa castrorum veluti vmbra, Principibus patriæque incolumitatem statueret. Ego quamquam insulis atque aris à militiæ muneribus exclusis; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, sed ecquod ipsi paci præsidium possint afferre, non verebor dare quid sentiam. Tibi vero non tam repugnabo Eurymedes, quam de ijs quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamẽtà in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt, solicitantque sopitas ægritudinis causas, nec tempore vllo peius quam inter eiusmodi luctam succensas. Quot mala, quot funera vidimus hominum, per eiusmodi medicamina incitantium resides & veluti oblitos nocere humo-

humores? Atqui illis penes similes puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempestates formidolosa remedia, quæque ambiguo exitu possunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere quam seruare. In dubijs autem illis plerisque periculi remedijs, maxime armatorum frequentiam pono. Nam si armis milites concrepabunt, si superbia, vel furor, obsequium excutiet; longe illis pacis consilia, longe mens ducum qui eos tumultibus arcendis coegerant.

Turnæ, cohortes, sub Centurionibus atque Tribunis, scis quam validum corpus efficiunt: Vix tamen aut possunt suas vires agnoscere, aut in superbiam quam illa contemplatio insinuat labi, dum hostis submouet ocium, habentque quos lacesserant aut timeant. Ast vbi suis viribus pacem fecerunt, nemoque nouo discrimine interpellat victoriæ memoriam, tunc, ceu Regi aut patriæ exprobrent operam suam, secum expendunt quantum pugnando effecerint: Vnos se suis ciuibus salutares; In se translatum rerum arbitrium patriæ quoque & Principis fata. Hæ non statim & vno agmine cogitationes obueniunt: Sed paulatim, tempore, contubernio, vsu; Quasi aliam à cæteris rempublicam faciant, in se coguntur: ocio deinde lasciuiunt, quod quantum fortitudini adimit, tantum addit proteruiæ: Mox si iustis præmijs non putant se excoli, si continuo obsequijs non placantur, feruent animis, intumescunt indignantur sua arma non timeri. Quid cum à suis ducibus, cum à factiosis solicitantur, cum cupidis mentibus ingeruntur maiora stipendia, præparatio, tumultus, peccandi licentia? Dij hostibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem ijs esse charissimum, quia ab eius ærario stipendia habent.

bent. Multo illis potiores Præfecti: tum quod ab illis ad militiam delecti sunt; (tanquam ideo stipendium non Regis, sed eorum sit gratia:) tum quod illos de suo corpore duces, & militaris potentiæ vindices amant; Sed maxime quia plerumque sub illis licentior militia quam sub Rege proponitur. Sed & omnibus copijs in media pace semper armatis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies: non sibi constabit disciplina: contendent inter se æmuli duces, & per iurgia ducum infestus laborabit exercitus. Sin potestatem vni credes; quis ille cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Ille vim imperij, ille neruos potestatis cum tenere se cernet, an par stimulis erit solicitantibus integritatem suam, & quid possit superbe monentibus? Vtinam saltem huic tuo Eurymedi, similes semper sint quibus Reges suas fortunas tradent! Quamquam nec illum velle existimem tantæ inuidiæ potestatem subire. Scis quibus olim Regibus haud absimilis consuetudo sceptrum abstulerit; qui dum Præfectis Palatij castra committunt, sensim omni in ciues, & milites iure exuti sunt. Ij qui prudenter condere regna aut stabilire student, hæc duo videntur præcipua; primum ne populus in Principem facile possit insurgere, deinde ne, si obsequij vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam insaniam certioris auspicio, & militiæ vinculis, firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc statæ perennisque militiæ consilio. Quantum enim distabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela vltro concedimus? Quicunque in populum cadere possunt

posſunt motus, valebunt in iſtos; ſed eo procliuius quod irati nihil prius videbunt quam datura fiduciam arma. Iam vero præſentiorem inquietis ſtudijs ducem nulla fortuna obtulerit; quam hunc ipſum cui iuſſeris imperium eſse in caſtris. Cui enim, tot ad defectionem vrgentibus rebus, animus ad fidem ſupererit? Mens potentiæ conſcia, & regij faſtigij dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occaſio; &, ſi ſecus vota ceciderint, at excuſabilis in multitudinis peccato audacia, nec ruina partium expectata, prope ex æquo conditionis cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Profectum hunc ſummum ſeu natura ſeu virtute abominari motus, fortemque in vitia, nunquam à ſui ſtatione recedere: Quid tot ſub illo duces? Nullus ex ijs tumidus, præceps, vanus? nemo fortitudinis fama, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes ſpes. Nunquam illis cladibus deerit qui ſignum attollat.

Sed hæc ſcilicet quæ præſagio incommoda, demum timenda ſunt, ſi in ijſdem habiter caſtris omnis exercitus. Tu vero occurres tempeſtati, ſpargeſque in varias ſedes vaſtum hoc corpus; vt nec ſub vno aſpectu poſiti ſeipſos mirentur, nec furoris contagione deſeuiant. Quo igitur diuiſos dimittes? Nempe in arces aut oppida diſtribuentur. Vide porro vtrobique quam commode. Arces quidem vt iuſto præſidio obtineri conſultum eſt; ita illæ multitudinem armatorum ſæpe non capiunt; deſinuntque præterea eſſe ſecuræ, poſtquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio ſunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniunges?

ges? quid necessitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Nescis quippe quam male militibus ceteroq; populo conueniat. Quod est exermibus ciuibus, & ad sua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo fastidio ingeres, vt alienos, vt armatos suæ domi aspiciant, vt militaribus motibus templa & fora obstrepant, ipsi denique lares placidos mores mutent? Querentur omnes de onere, mentes à te dissentient: & cum volent deficere, quantillum sibi ad incommoda putabunt accessurum iam molestissima ferentibus tributum atque præsidium? Sed nec ita reuulso diuisoque exercitu constabit vtilitas quam monstrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec seruari poterit castrensis disciplina, nec tyrones eo in ocio probari, & ad Martem institui. Ipsi quoque veterani languore, & desidia confecti in vrbibus iacebunt, & præter militare officium mollientur in curis, & consuetudine familiæ suæ: Assueti deinde extra laborem ferre stipendium, multo ægrius à sua quiete auellentur ad pericula, quam si recentes conscribas, & qui sciant de Regis ærario se nisi in opere & militia non victuros.

Cum his Dunalbij argumentis, respondisset Eurymedes: & ille vicissim pro se pugnasset: Meleander sic commissos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduersa laudabat sententia; Immodicos exercitus noxios alse. Vltra præsidia tamen quæ in necessarijs excubant arcibus, curandam esse classem, & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ sint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia iuuentute, partim ex illis

lis qui diu sub signis fuerunt. Hos posse ad octo millia conscribi. Dimidiatæ copiæ semper Regem comitentur, vt miles sex mensibus domi, reliquum annum degat in castris. Ita enim, nec disiuncti ad validam seditionem vires fore; nec longa, & superuacua in penatibus mora abituros à milite. Ipsi qui aderunt Regi, non confusis castris habitent. Milleni seorsim vel castra, vel oppidi regiones sortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis qui commodis ab regia apud se familia, & comitatu superfluent, ægre esse non debere si veluti in contubernium Pretorianos excipient. Larga illis, & nunquam dilata stipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, lasciuiam, grauiter luant. Et ne in ocio deteriores sint, militari labore, incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, hasta aut iaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi iussi; ne expeditionem in hostes tanquam laboriosiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, nisi quem Rex ipse delegerit. Bis mille sint equites: Cæteris iacula, pilæ, sarisæ, diuidantur ex militiæ vsu. Hac manu, & subitos motus opprimi posse dicebant: &, si maiores copias res desideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes se plura censuisse asseruit; aut pauciora Dunalbius; Nisi quod sub imminente a Sardinia bello, addi aliquid militum numero omnibus visum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem translata, ad alia animum adijcit. Supra omnia de Argenide solicitus erat. Hæc insons, & in qua præter inuidiosas dotes, nihil nimium esset, tamen causam tot fluctibus dederat. Vt vxorem illam haberet Lycogenes omnem perfidiam,

non ſtatim, neque incruento bello perierat. Radirobanes ſucceſſerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos virgo eximia, & dotale ſceptrum accenderet; niſi in vnum collata fœlicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neque parum extincta Seleniſſa, & Theocrine tandiu latens occupabant anxiam mentem. Tandem penitus ſedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id teſtare remedium. Iamque non generum modo, ſed & nepotes cogitans, ipſa oblectatioue incitabant ad dulciſſimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regij gradus erat, cuius ætas nuptijs conueniret. An autem opus eſt, inquit, inuenire ad hæc fœdera ſolium, & purpuram; Tamquam regna non homines, copulentur hymenæis; aut filiæ meæ ſceptrum aliud quæram, non virum? Imo noſtri maiores ſapientiſſime lege cauerunt, ne qui quæve Siciliæ imperabit, ſibi nuptijs regnum adiungat quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendidius; ne relicta è Regibus patria in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, vt Principes ſuos alat; & filiæ meæ conſuluero, ſi illam in eiuſmodi matrimonium dem, in quo ei coniux ſuus fœlicitatem debeat. Thracum eſt vxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, ſponſo inſint; ſatis opum mea Argenide erit.

Hæc pronius ſibi perſuadebat, diu iam in hoc conſilium imminente affectu, vt chariſſimum Archombrotum eo matrimonio ſibi heredem aſpiceret. Nec credebat obſtituram Argenidem: ſed ſi tamen faſtidiret, patrio iure ad obſequium redigeretur. Reliquum erat de illius ſtirpe reſcire; Nam vtcunq; inſigni virtutibus, tamen nouo

homini

homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclaue Argenidis petit; mediusque inter Patrem & Regem, quo facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata non minus de nostrorum consiliorum mora Siciliam, quam nos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum spes, Lycogenem, & Radirobanem ad has quas sensimus furias adegit, quæ omnia præuertere potuimus tibi mature virum legendo. Quid cessamus tot malorum fontem obstruere? Mihi quidem decretum est, tibi salutem, & meæ senectuti culmen parare. Nec dubito quod iure meo possum. quin, & tua voluntate facturus sim. Nonne parenti tuo permittis tibi sponsum eligere, Argenis? Priuato, & publico iure mihi hoc licet: nec repugnare, modestiæ tuæ esset. Cum anxia virgo se deliberaturam referret. Deliberabis autem, inquit Rex, an factura sis officium tuum? Satis morarum fuit, Iterum quæro, gnata, an in potestate futura sis. Ita pro imperio loquentem Argenis reuerita, se vero futuram ficto ore professa est. Laudauit pietatem Meleander, & osculo dato, Scis, ait, te mihi charissimam. Vitam colere amplius non amo, quam vt consulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & seni.

Postero die vt, forte in horto spatiabatur, seuocat Archombrotum; &, O iuuenis, ait, si te hostis, aut ignotus, rogarem quo sanguine ortus sis: curiosam quæstionem habere posses suspectam. Sed amicus cum tulerim diu tuum genus ignorare, & scire nunc expetam; quidni me putes id non mea magis causa quem tua præstare? Magna sunt, &, opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem; nisi exquirenda hæc prius natalium ratio esset. Tibi externo quantam

tam fidem habuerim intelligis. Secreta imperij penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obſtitit, quin omnia tibi concrederem. Et hæc quidem merito tuo. Nam vt cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum ſubijſti, & occiſum Lycogenem non poſſum obliuiſci. Poſt mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet Dieſpiter, tui honoris & vtilitatis cauſa nunc quæro. Perculere iuuenis mentem hæ preces Meleandri: Quæ cauſa, vt enixe poſtularet id ſcire, quod tamdiu celari haud ægre habuerat: aut quod beneficij genus quod ſibi ignoto conferri minus poſſet. Argenidis nuptiæ, quia ea cogitatione plenus erat, ſtatim mentis oculis obrrauerunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rurſus illam ſpem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbiſque pluſquam animo compoſitus; Hactenus, inquit, geminaſti beneficia tua, Rex; paſſus ab eo te coli cuius genus neſcires; Nec iam ſcio quid conferat tuis rebus me impium fieri, id eſt, à parentis imperio recedere quo mihi ſuper ſtirpe ſilentium indictum eſt. Ne me tamen peruicacis animi accuſes, qua fas erit, cuncta, ſuppreſſis regionis parentumque nominibus, euoluam. Regium mihi genus eſt, reſque pacatæ. Neque vi aut ingratijs iſthuc veni, ſed ex parentis iuſſu, tuos in mores tuaſque virtutes iubentis inſpicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, viſa Sicilia? quid regia mea? aut, vt animum, qualis tuus eſt, verius tangam; quid tibi ſenectus mea placuit, aut filiæ mores? cum ille, iam propriori ſpe, hæc omnia ſe diceret adorare; Atqui

(inquit

(inquit Rex) non leuior pretio te mihi emptum volo. Omitto occisum Lycogenem, meque seruatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes: Facti mores ad virtutem, consuetudo leuissima, & potissimum quod me amasti. Non patiar a te vnquam seiungi. Si, vt memoras, & auguror, Regum sanguis es, tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæsitam vltro despondeo, Quantumcunque magnis parentibus natus sis, non pudenda nurus erit. Superest, vt tuas mihi fortunas familiarius, iam prodas, spondeasque te nunquam meos canos destituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ toto sanguine quæsijsset sponte oblata suspiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes se abiecit, tenuitque reluctantis vestigium. Cumque gratijs finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque lætitiam gaudens, in subiecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conspectu stabant, quæ hæc mutua esset gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret; rediensque ad comites, & solito diffusior, vario colloquio tempus modicum absumpsit. Inde regressus in regiam. Archombroto iam sibi propius hærenti; Quamdiu, inquit, te sines ignorari, & gaudia differes nostra? De hac ipsa re, subijcit ille, te, Domine, cogitabam compellare. Duorum mensium spatium peto, intra quos fœlicitatis meæ, nuncius parenti esse possim, illincque digno cultu, & professo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipsum discessus offenderat; &, non patiar, inquit, te à nobis auelli, Archombrote, nisi forte fœdera nostro despicis, aut viles sumus tibi, quia priores amauimus. Si

condi-

conditiones placent, scribe in patriam. Nam te ipsum non nunc mari satisque crediderim. Archombrotus tanta beneuolentia senis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum osculo stringens, quicquid ille iuberet, nihil se à præscripto recessurum asseruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quam illi coniugem destinaret. Cum ergo discessisset Archombrotus, eam ad se acciuit, repetitisque quæ de necessitate matrimonij prius edixerat, addidit se generum elegisse, quo non posset præstantior optari; Regio ortu, paribusque virtutibus; denique cum esse Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, seruati Regis laudem, curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam, fata tribuerant. Hæc non sine supercilio Meleander; propiusque vim, & imperium, quam consilium oratio erat. Comparauerat se ad simulationem Argenis; & quamquam indignata, se ingratijs promitti, tamen veluti consilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hic magis, quam ne subitæ nuptiæ, neminique tuorum præuisæ aut creditæ, in maledicentiam pateant; dicaturque Radirobanes per iniuriam depulsus, quo faueres Archombroto. Tempore aliquo est opus, quo tanta nouitas mitigetur, priusque Archombrotus audiatur procus esse, quam sponsus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio; Veritus tamen ne turbando nuptiarum consilio istas moras virgo inijceret. ita in experimentum loquutus est. Neque nihil spatij concedendum est famæ; neque fortunæ nimis. Ex tui animi sententia, Argenis, quid temporis arbitraris conuenire? Recusabat illa loqui, non hoc suum sed Regis arbitrium esse causata; Cumque pater sæpius instaret; tan-

dem ægrius, & quasi spatium suæ vitæ definiens; Vt rem video esse, ait, duo forsitan menses suffecerint. Tum Rex pene non dubius quin filia omne id tempus sibi potius quam famæ postularet; tamen ne per omnia esset durus; Atqui promittis, inquit, sublapso hoc tempore nihil te nuptiarum omnini repugnaturum? Facio, refert illa; Neque, si Dij adiuuant, te quicquam in verbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum sperabat, qui vtriusque vitam assereret: Quod si ille non veniret, finito viuendi consilio respiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti sub paterno imperio domantis affectus, qui antea solutam mentem incesserant. Blande itaque compellatam, tanquam victor & securus dimisit,

Sed illa tot malis incitata, nunquam se infœliciorem cogitabat quam in publica felicitate. Nam Lycogene victo Radirobani nuptias suas, id est, mortem optauisse; Vix decessisse eam curam, & respirante Sicilia sibi iam præsentiores instare ab Archombroto metus; qui adeo fœlici ad nocendum successu pronectus sit, vt vel Radirobanis desiderium faciat. Ergo, inquit, semper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliæ miserijs transigunt fata; quam vt omnium cladem meo capite redimam; Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris voucor? An Macaria Herculis; an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocenti sanguine emenda est? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempestatem consumabit, aut victam nauem deducet. Testes Dij quam libenter nunc mortem vsurpem; nisi

& te vererer, Poliarche, & Selenissa suo exitu docuisset id etiam in scelera esse remedium. Pensare deinde solicite cœpit an operiretur aduentum Poliarchi, an eum litteris maturaret. Plus vno mense erat, ex quo ille abierat, in tertij mensis finem reditu destinato; & cogitabat esse amantis? qualem Poliarchum sciebat) præuertere potius diem, quam totum expectare. Constituit tamen scribere, & recenti impetu verba se vltro ingerentia ita explicuit. Quamquam absum, Poliarche, forte plus tamen ipso te scio quid valeas. Nam vt sis illic incolumis, certe perire hic incipis fato meo: quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex litteris istis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hospitij, turpissimum facinus ausus, quia ei placari non poteram, *mei rapiendi consilium inijt*. Nescio quæ *spectacula* commentus quæ ad littus præberentur; me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non auehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in suam classem secessit. Versus inde ad furias, ausus est meā famam scriptis ad patrem literis violare; quasi te liberius quam decet amauerim. Quippe nostram familiaritatem Selenissa prodiderat; & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero stetit. Et Selenissa quidem sponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, si Dij quidem boni sunt, in Sardiniam abijt. Eo discessu fœlix eram, cum me pater: (Timeo loqui, ne eum odisse incipias. Fata sunt quæ nos vrgent; his potius indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit, mores, indolem, speciem, placere; sibi hunc denique generum fore. Ego intempestiua pertinacia timui accendere obstina-

tum. Satis fuit, prætextu alio spatium impetrare quo tu venire pössis; vel si cessas, arbitrio meo liceat mori. Duo menses probandis nuptijs dati sunt, Intra illos armatus si aduenis, accedam ad partes; sin inermis, omne furtum tentabimus. Quod si me destituis, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & vbi dexteram pater poscet quam tradat Archombroto, dicam Dijs manibus sacram esse: simulque breui sica, quæ sub veste abdita erit, miserrimum pectus soluam. Hæc si ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota: cogita tibi hæc dici ab Argenide in suo sanguine volutata. Parenti meo ignosce. Satis supplicij fuerit, quod illicito meæ mortis spectaculo vultus illius funestos efficiam. De Archombroto quod placebit constituas. At Radirobanem inultum viuere si sines, redibo ab inferis te admonitura officij. Exige à perfido turpissimi flagitij vltionem: luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ, & ex iracundia vna intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxie mando: huic te testamento meo damno. Vitione perfunctus, iube in patrio tuo sepulchro incidi meum nomen, & casus vtriusque referri marmoribus, in quibus nostram fidem posteri probent, damnentque fortunam. Huius autem Insulæ conspectum, mi Poliarche, defugias; nisi meos cineres amabis, & sponsæ tuæ vrnam admouere pectori voles, aut etiam (quod Dij faxint) cum Manibus maiorum tuorum recondere. Ista mala, si potes, anteuerte reditu tuo; nam discrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & vt me ames, viue.

Obsignatis literis, diu secum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habe-

bat cuius consilio vteretur; quippe Timocleam biduo ante in locum Seleniſſæ ſuffectam, in tantæ rei ſecretum admitti non maturum videbatur. Arſidam autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis laſſatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea diſceſſus ab inſula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior ſuppetebat; maxime quia omnium fœderum erat conſcius, quibus ſibi Poliarchum ipſa deuinxerat. Ergo ad ſe vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque deſereres, Arſidas, ingererem tuæ menti Seleniſſæ memoriam; quam proditionis ſtimulos ipſa morte grauiores duxiſſe ideo arbitror, quia eam in remedium popoſcit, Scias enim, (quod vtcunque ego & pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho ſecreta ad Radirobanem detuliſſe; moxque conſcientiæ terrore afflictam, ſuo iudicio manuque periiſſe, vt vidiſtis. Sed tibi fidiſſimo viro, ſi viuemus, plus à nobis præmij erat, quam huic a proditione ſupplicij. Spectat ad finem negocium. Expecta maiora a nobis quam quæ tua modeſtia poſſit concipere. Cæterum literas habeo ſumma fide & diligentia tradendas Poliarcho. Tu fidum hominem dilige cui illas committamus. Sed da, ſi potes, eiuſmodi, cuius tibi in arduis. fides perſpecta ſit. Haud cunctatus eſt Arſidas; & Fideliorem, inquit, me ipſo, Domina, neminem noui. Quid tam cito das mihi miſſionem, nondum iuſtam, ac nec puto ignominioſam, pro merito? Exequar quicquid mandaueris; Neque Poliarchus, quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Bene læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus eſſet cauſæ nauigandi ab inſula. Pars eſt Italiæ, ſubijcit Arſidas, quam Latium

appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis est. Fingam votum ad Deam; Carebit suspicione hæc pietas. Vbi autem Siciliam excessero; quam multa longioris viæ commenta sunt? negocia, curiosus animus, alia denique vota. Iube tantum; &, si potes, quo iter instituendum sit mone. Si tibi certum est (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arsida, vt pro reliqua tua sedulitate quantum potest approperes. Poliarchum habebis vel in patria sua, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quam tot annis Selenissa. In Gallia amnis est, quem Ararim dicunt; Is alteri, cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriusque fluminis tractum qua à frontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium est; Hoc parentes iam habent, hoc ipse deinde vnicus gnatus expectat. Vide quanto homini benefacias. Si igitur, vt conicio, in patria est, ne metue errorem, Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modo, quod his litteris facio, hortare vt quamprimum promisso se exoluat; redeatque non priuata modo virtute, sed viribus regni tutus. Antianam vero Fortunam (nam per hoc littus via est) meo nomine saluta: & de tuo itinere, meaque expectatione, consule Deam. Cæterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis salutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precij annulum tradit, simulque ad Poliarchum codicillos. Ille audita Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quod per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur: donec admonente Argenide, lex Siciliæ in memoriam redij, quæ vetabat potentio-

ri sceptro Siculos Reges nuptijs coniungi. Sat vero constabat, Meleandrum non modo ad patriarum legum reuerentiam obstinatum, sed solitum hanc ipsam sanctionem inter cæteras mire attolere. Tunc vero & Virginis sapientiam Arsidas probauit, quæ hactenus nec Patri, nec Siculis aperuisset interdicta consilia: & necessarium à Gallia exercitum esse cognouit, qui veluti in Archombrotũ comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & suapte virtute, & Selenissæ defectione, ad fidem incitatus, postera die iter, quòd Dij bene verterent, exorsus est. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præstitere. Illic mutata naui, ne Siculis nolisque remigibus in secreto vteretur negocio, magnæ Græciæ littora celeriter obiuit: Oscisque superatis Antium venit. Vetustissimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Maiores sacrauerant. Id vbi monstrantibus accolis Arsidas conspexit, tacitis plenus votis iam tum numen salutauit, procubuitque in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præsto Sacerdos fuit in candida veste, cui limbus erat purpura. Multam caniciem sparserat humeris, redimito laurea vertice, manuque baculum coronatum tenebat. Ille Arsidam, adhuc vt de via præcinctum, vbi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus est. Sine exoraturus aliquid venis, hospes, siue ab ijs quæ timebas iam te nostra Dea explicuit, afferisque animum noua beneficia promeriturum, subi humanissimi numinis vultus; illósque vel licito sanguine, vel si mauis thure propitia. Tum Arsidas: Quia iste cultus, Pater, te Antistitem ostendit, priusquam Deam vt mihi fauens sit veneror, ne quid in religione peccem, mone, quo ritu me ablui, & quam hostiam dare sacra hæc velint;

an prætereà in peregrino hoc habitu Fortuna supplices agnoscat. Nam & Deæ facere volo, & longam cunctationem nauigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem monstrauit qui in vestibulo manabat. Eo ter oculos manusque ablueret: togam se & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras esse, quæ emptores expectarent, seu quis maioribus facere seu minoribus vellet. Vade, inquit Arsidas, ò Pater, & ipse ex hostijs dilige quas scis Fortunæ gratissimas: Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dumque ille vtilem sibi pietatem officiosissime exequitur. Arsidas haustis de fonte aquis, cum omnibus suis ablutus est. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ passim pendebant; breuiter contemplatus; hæsit in prisco marmore, quod non longe à limine hos versus subeuntibus templum monstrabat.

Este procul sontes, sacroque absistite templo,
Queis fixum stat corde nefas, aut vulnere diro
Liuor edax varios ducit per viscera morsus.
Aut quibus exhausti non exsaturabile pectus
Crudescit vulgi spolijs; queis longa senectus
Visa patrum thalamiue quies pulsata pudici.
Non iuuat, heu, cæci, non limina verrere vultu,
Non votiua tholo, non aris ponere vittas;
Ni primum eluitur mens fletibus, Ite profana,
Ite preces, & dona suus quæ polluit author.
Non fibris pecudum, vel parui sanguinis hastis
Numen egit. Solo finxit Deus omnia nutu.
Aptaque cæruleis sinuauit corpora venis.
Quæ mistas pascant animas. Hæc extulit alis,
Hæc finxit grauiore solo, quæ rura; domosque,
Et vastas colerent syluas; Aurisque carentem
Ipse etiam vitam sub cæcis condidit vndis.
Quin & Idumæo sudant quæ balsama cælo,

Cinna-

Cinnamaque, & sylvis spirantia thura Sabæis,
Idem author rerum, varijs adolescere succis
Iussit, & æthereos ramis infundit odores.
Quid tua, ceu largus Superis nunc munera iactes,
Siue boues aris, calamos seu sternis Eoos.
Aut plena fers ara manu? Sua thura suasque
Ah vesanus opes, tanti ne vendere summo
Quare Ioui, & paruo culpas obtendere fumo,

Iamque cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidas corona redimitus, in candida veste ante Deæ signum procumbens ferebat sua vota quæque præterea Argenis mandauerat. Lactens vitula, agniq; gemelli, in victimas Sacerdoti placuerant, Hæc non operosa securi procubit, illos, ne capita conuiuio perirent, leuiori fato cultor confecit. Extra optima esse exclamauit Sacerdos; datisq, mox fortibus, Fortunam quęcunq; Arsidas postulauisset cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numini immolauerant coxerunt, fecundisq; submensis, dum cæteri acrius biberent, cępit Arsidas cum Sacerdote disputare de fatis, & sortibus, Fortunæque in Orbem imperio; quia esse Philosophum de vario sermone cognouerat. Et ille vbi Arsidum sapere vidit, dignumque altiori religionum commercio; ita dicere orsus est. Quid sit quod Fortunæ nomine colimus, (hospes) adeo vulgus ignorat, vt mysterij sanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant, quicquid incertum est: Volunt autem esse incertum quicquid habet euentus humanis, mentibus incognitos. Ideo læuam Deam, ideo cæcam fingunt, & plus virij numini quod colunt imputant, quam ferrent in homine, vt nec certum sit, sæpius ista Dea ab insanis probra ferat an sacra. Si quid peccant si quid expectationem, fefellit; continuo For-

tuna vapulat. Exprobant quod malos euexerit, quod difficilis bonis cauere videatur ne probe quid iudicet. Nec miseri vident, eiusmodi Fortunam non diuinum aliquid esse, sed superstitiosi animi ludibrium; qui sua ipse commenta per superfluas curas timet aut placat. Nam illud quod sibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuna appellamus, regere, & exorantium votis disponere; aut potest, aut non potest. Si non potest; quid igitur facit? aut quo hæc inutilis Dea cui in suo regno nullum imperium? An præsidere humanis casibus illam dicas, quæ nos præcipitare possit, non tenere, aut mutare? Nisi forte non satis fluere possent rerum hæ vices, & veluti naturæ temeritas, absque occisa hac Dea, cui præter nomen atque inuidiam nihil relinquunt. Cur denique aras illi statuimus? sortesque in hoc templo consulimus; prius nobis multo victimarum sumptu deuinctas? Infœlix superstitio est, si illic consumitur unde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari casus humanos, qui alioquin errarent, & ex suppliciùm pietate distribui; iam Fortuna certe non est; modo hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas non consilio sed imprudentia sinat euolui. Vt te paucis absoluam; Venisti Fortunam exoraturus; illi fecisti; denique litauisti. An res tuas existimas commodius esse casuras, quam si Deam neglexisses? Si existimas: ergo Fortuna temeraria non est, quę nouit quibus indulgeri oporteat: nec inconsulte sed ex merito sæuit aut fauet; Id est, non est illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc sacra, cur superuacuo labore nihil profuturam pietatem his templiis impendimus? At (inquies) non venimus eam sortem mutaturi quæ

nostris

nostris rebus decreta est: Sed tantum quæ sit ea sors accepturi oraculo. Si sic censes: certe fateris iam Fortunam ergo scire quid te Dij mulctaturi sint, quid etiam adiuturi. Cui Consequitur, nihil in Orbe temere. Dijsque improuisum aut neglectum, contingere. Quod nec conuenit cum populari illa fortuna.

Vides vt Fortunam sustuli, hospes: non illam quidem quam colo, sed quam imperiti constituunt, & quæ cum summa illa mente conuenire non potest, quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, easque perpetuo abditissima ratione propagat. Neque enim si ignorant in tempestate media nautæ, qui fiilis fluctibus, quis exitus vento: ideo Ioui certum non est, solui ratem an seruari statuerit. Ac ne dicas, frustra nos igitur supplicare Coelitibus: &, si iam olim Numini certa sunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum est deprecantis orationem. Absit hæc in Deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo sibi conciliat. Quippe Iupiter cum Orbi initium, & Naturę leges daret, cum seriem rerum, causasque, & euentus inter se connecteret, haud nesciuit quid esses aliquando tua in eum pietate meriturus. Non sunt illi nouæ hæ preces; quas hodie fundis, sed iam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipso statueret. Tua igitur pietate, tuisque virtutibus, mitescunt decreta: quæ tunc in te scripsisset, absque his votis foret quorum in animo tuo religionem præuidit: Eadem ratione, ne secura credat impietas nihil se sęuitię extorquere è Dijs iratis: Nam hæc tela quæ facinorosis imminēt, nō parasset vltor Deus; nisi, quod nunc scelus patratur, iam tum futura turpitudine coegisset ad has icas illius æquitatem.

Ea vis autem & ſcientia Iouis, quæ ventura, omnia, & quicquid ignoramus, in conſpectu liquida habet, eſt hoc quod Fortunæ nomine philoſophi colimus: quia res illæ videntur noſtræ cæcitati fortuitæ: licet Deo in numerato ſint, ſua noſtraque voluntate præcognita. Vt igitur ſapientiam Iouis Palladem dicimus: vt ſerenus aut pluuius varia nomina habet: Ita rerum illarum adminiſtrationem, quæ nobis arcanæ ſunt, & ſuſpenſos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic ſignum ſtatuimus, vt nos futura edoceat, molliatque rerum euentus, & in ſalutem noſtram vota admittat, quæ ſi rite à nobis funduntur, iam olim valuere, noſque iuuerunt, cum Natura rerum omnium cauſarumque ſemina atque legem acciperet. Hanc te (hoſpes) Fortunam venerari, huic gratias habere æquiſſimum; Maximo, inquam, Ioui, qui conſiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum, & ſortium ſignis, promiſit pulcherrimos. Nam ſi qua mihi fides eſt, litaſti egregie. Vade ſecurus: Vade Fortuna noſtra, id eſt, Deorum ſummo, fretus.

Prolixam philoſophiam bis nauta interpellauerat, Arſidam monens intempeſtiuè ceſſare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & ſapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia emeretur, craſtino ſacrificio ſe ſuoſque Fortunæ commendatura: & deducente ad litus Antiſtite, intrauit triremem. Commodis igitur ventis Latium ſuperat; mox Etruſcum ſtringit mare, cœnoſis & inſalubribus vadis ad littora effuſum. Ligures inde erant, quorum ſinus ſulcabatur: cum haud pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculæ aut extantia procul ſaxa in conſpectum venerunt. Poſtquam propius acceſsere,

monuit

monuit gubernator militarem speciem sibi videri; nisi forte peiratica classis erat illam oram populatura. Nihil tutius quam ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed prærupti in littore montes obstabant; ad quos inter breuia non posset ratis accedere, neque si accessisses, viam qua eniteteris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in vtriusque contemplatione periculi, iam eos emissæ triremes incluserant. Non deerat Arsidæ animus seipsum vindicandi; Sed nauigantium legem huic subinde timidi nautæ monstrabant. Imminere in defensione exitium. At demissis antemnis si dederant nauem, mitioris exitus spem offerri. Quippe si à legitimi exercitus militibus capiebantur, parum damni deditos manere, sin prædones illi erant, spolijs certe & facilitate esse placandos. Hæc Nautæ remigesque Arsidæ memorabant, qui cum tardius deditionem annueret, ipsi suo auspicio antemnas deduerunt, sublatis quoque remis operientis venientium arbitrium. Vbi autem aduersæ triremes obnoxiam ratem sibi harpagine iunxerunt, placide cœperunt explorare, qui homines aut vnde nauigarent. Omnia nautæ simpliciter retulerunt: se ex magna Græcia nauigare Massiliam, ab externo homine conductos: Arsidamque monstrabant. At ille interrogatus cum perplexius responderet; scilicet quibus loqueretur ignarus, suspicionem hostilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam nauim delatus est, iussique qui eum vexarent, cum nauigio suo sequi. Nihil tamen vltra nocebant, idipsum humaniter excusantes, quod cum veherent ad sui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria nauis extra remigum operam velis tumentibus veniebat, in quam producto Arsidæ Dux militum

occur-

occurrit, dataque dextera Græcis verbis vetuit, ne quid durum expectaret: Sed ita est, inquit, ratio belli: Excutienda sunt omnia: Neque occupandi tantum hostes, sed plerumque etiam ex amicis ignotisue informamus consilia. Quod si ipse ad tuam nauem iuissem, illic habita quæstione, nulla per me fuisset, si quo properas, mora. Arsidas in tantæ humanitatis sermone confidentiam cum sumpsisset, qua licuit cuncta professus est; se Siculum esse, & in Galliam ad amicum ire dixit. Sperabatque se confestim dimittendum. Sed præfectus audito Siciliæ nomine hæsit intentius; sciscitatusque quid illi in Gallia commercij esset. Nolim, inquit, tibi durum videri, si hodie tibi cœnam, hospes, exhibeo. In Prætorio meo dormies, quanto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis minister sum, qui cum exercitus robore haud procul insequitur. Huic ergo cras te sistam. Nam amabit videre ex Sicilia venientem. Et forsitan erunt quæ ex te cognoscat. Humanissimum autem Principem vidisse, etiam in Fortunæ beneficijs numerabis. Nouerat Arsidas non conducere negocio suo, vt frustra repugnaret. Hinc enim & suspectior esse poterat, & duriorem habere custodiam. Ergo lubenti similimus, omnes ius sui penes Præfectum esse respondit. Captum hominem, & maxime innocentem, nullius conspectum oportere defugere.

Post hæc vtrimque; verba, per varios sermones in hilaritatis speciem vultus & animos coegerunt: hic, ne Arsidas timeret; ille, ne videretur auersari eiusmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabantque & beneuolentia quæ simulationis fuerat, paulatim syncerius verba colloquendi voluptate vtrumque perstrinxit;

sic

ſic natura mortalium inſtituta vt liberalibus ingenijs ſit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licet captus, atque à ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet in factum haud ægre ignoſcebat: præſertim in cuſtodia humaniſſima non amplius vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipſe vero Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus poſſet dimitti. Cum igitur ambo ſederent in puppi, & aliqua de mari, ventiſque, & triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blande de Siciliæ rebus & ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille ciuilia ſtrictim bella recenſuit, armatum occiſumque Lycogenem, ſenectutem Meleandri, & quæcunque abſque Poliarchi mentione poterant dici: Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquiſſimo exitu belli, cum deinde Arſidas rogaret nomen Regis, cuius conſpectui ſeruabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid ſibi vellet claſſis armata; paulum in ſe cogitatione ſeductes eſt; Nam & rependere hoſpiti vicem, & ſuæ etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licet rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe ſoli mercatores faciunt, de ciuilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas nauigatione corrũpitur. Multa incerta, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque viciſſim dubito quin, & ad vos noſtræ gentis diſcrimina; & veluti fata, aliquo rumore peruenerint; ſed vel audacia narrantium, vel ignoratione libata. Quod niſi te vereret longiori ſermone conficere; non hæc modo quæ rogas exequerer, ſed repe-
titis

titis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam historijs materiam, exponerem. Solicitauit Arsidam insignis narrationis materiam: &, si Cobryæ vacaret, hæc se auidissime accepturum respondit. Et Grobryas: Audies ergo rem dignam vestrorum Græcorum ingenijs. Multa enim inter nos fortium hominum facta sunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ litteris ipsæ se celebrant. Sed sola sunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna nostrorum perennet: Neque illa seu lignis seu ceris impressa sunt. Memoriæ iuuentutis commendantur; & ex cantantium ore virtutes, maiorum agnoscimus. Sed ne quæstibus onerem nostros mores; præstat (hospes) quando sic iubes, promissam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus nostris nomen, bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arsidas loquentem; Mihi Regem memoras prius, inquit, quam cui regionis imperauerit. Quamquam ex tuorum sermonibus vos Gallos esse conijcio. Recte mones, subijcit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæosque montes mari alluitur, tenemus: Mediterranea versus, porrecti in longum, qua Rhodanus, & supra hũc Araris, nobiles amnes, pinguissimos campos interfæcant, pars est Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validissimo populo grauis. Obstupuit Arsidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina esse, Argenide docente cognouerat. Sed vt illum Gobryas vidit suspenso supercilio hærantem: Forsitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hæc frustra apud scientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditum de regiæ nostræ rebus? Tum Arsidas;

das; Imo, inquit, & plures in Gallijs Rege esse accepimus; & si quid de ijs affertur, instar auræ vel nubeculæ, est, quæ non ægre igaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citroque mercatores commeabant, & hos ipsos nostrarum seditionum atrocitas exegit. Segnitia autem nostra est, quotquot Græcis ingenijs viuimus, ne diligentes vulgo simus ingentium factis quæ ad Septentrionem vergunt: nisi quando cum exercitu finibus vestris vos egredi fama est, & timetur publicæ libertatis. Ne dubita igitur hoc quicquid est ignaro, & cupido memorare. Et hæc ille dicebat: non omnino Gallicarum inscius rerum; sed ne Gobryas, quid is sciret nesciretve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani Ararisque nominibus, illam Galliarum historiam auidius, & tanquam rem suam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat: cui filius erat, & ipse Britomandes appellatus; sed postquam euasit in virum, tot morbis conflictatus vt animi vires continuus dolor absumeret. Duxit tamen vxorem ex cognatis fęminis vnam, cui satis haud dixerim plures ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori sexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam ijsdem fatis nostra fœlicitas occubuisset, omnia in peius sublapsa sunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoscebamus, præter pietatem, & nomen. Erat inter Proceres potentissimus Commindorix, nobilitatem & opibus supra priuatum: denique qualem modo narrabas fuisse Lycogenem. Is sub sene Britomande vtcunque tanti Regis terrorem coercitus fuerat. Apud filium vero prudentiæ, & fortitudinis

dinis opinione adeo omnia potuit, vt illius nomine ipse regnaret: multum Timandra indignante: quæ ad patrios auitosque animos virum non cessabat impellere. Sed ille imbecilli lenitate ingenij, omnia vxoris consilia mox subdole exploranti Commindorigi credebat. Nos à prospera sorte deiecti cui senior Britomandes regionem assuefecerat, ad bustum illius, tanquam Herois, coueniebamus frequentes: specie pietatis: re autem, de gentis nostræ more, illic capturi oracula: si qua sors, si qui Dij viam monstrarent ad Commindorigis perniciem. Hanc enim odisse in pietatis parte plurimis erat: Maxime postquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opera dictus est confecisse. Cur non eodem exitu rapta Regina sit, haud facile scias: An venenum, atque insidias, suspiciosa diligentia ipsa vitauerit. an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deum cura id factum existimo: qui tyrannos sæpissime excæcant, vt anxia, & superstitiosa sæuitia securitatem quærentes; vera & certa pericula non cognoscant, aut timeant.

Cum secundo Timandra ventrem ferret, miseræ proli timens destinatæ prius ad mortem, quam ingressa vitam esset, obstetricem, & matronarum sibi familiarium duas, quarum alteram haud pridem, eadem Regina conciliante, habebam vxorem, mature ambire instituit. Ab his Regina flagitabat, vt si marem peperisset, alieno fœtu supposito, legitimum furto subducerent. Illæ quandam ex agis matrem familias, meæ vxori notissimam, in consilium allegant, quæ puerum alere posset; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipsius opera necessaria erat)

erat) Dijs omnibus deuincta rem habere secretam, a mea vxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta est. Nullæ nisi ex conscijs in cubiculum admissæ. Et Dij fauerunt. Timandra marem enixa est; puellamque regijs cunis fraus mulierculatum imposuit. Quem Reginæ tunc fuisse sensum existimas? Pariendi angustiæ erant fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi sibi: & sæpe audiui ab ipsa nihil formidolosis animum tetigisse, quàm ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur consilia. Quamquam tamen, & curis, & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum asportandi prouincia erat, submissa voce affata est. Per patrios Deos sine te exorari vt mihi fidelis sis; ne dum alios fallere studeo, ipsa interuertar prole mea. Nam quemcumque volueris, hunc me pro meo oportebit agnoscere. Ad hæc mulier: Dij, Regina, quos inuocas effecere, ne in cuiusquam potestate sit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeo corpus infantis haud vulgari aut mutabili nota insigne. Simul obtulit nudum; ostendit que paulo infra ceruicis exitum tanquam spicæ figuram ardenti purpura expressam. Eadem species in crure dextero rubebat. Et causam fœliciam macularum dederat ipsa mater, forte cum pedes in agro spatiaretur, subito timore perterrita ad turbinis sonum, qui ingentis campi messem cedentibus spicis percurrerat. Timandra suauissimo pignori, postquam osculum tulit; Fuge, inquit, mi pupe, regiæ paternæ periculum. Fuge, mi Astioristes (ita enim de ataui nomine appellari te volo.) Dij faxint hos maturus vlciscaris, qui non sinunt tuam infantiam inter mea vbera esse securam. Iterum repetito osculo fleuit; Statimque

que

que receptum infantem Sicambre obuoluit fascijs; & postico ad id ante præparato, se ab Aula proripuit. Tum vero in humum collocata est illa, quam in regij sanguinis fortunam adoptabant, puellula; & vocatus ad sobolem agnoscendam Britomandes, cum Commindorige intrauit, sustulitque alienam prolem in sinum, affectu decepto; quam vbi commendauit nutricibus, solatusque puerperam est, Dijs gratias habiturus ad templum discessit, illis quidem maiori beneficio quam credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris sortis mulier erat, quia neque apud illustres satis infans latuisset, neque tenerrimo corpori in egena familia satis potuisset sperari subsidij. Illa conscium maritum adduxerat, (Cerouistus nomen est) cui haud procul regia tradidit sanctissimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic misericordia, & spei magnitudo, satis alumnum commendabant. Igitur diuersus ab vxore, ne quid familia suspicaretur, ad prædium suum iuit. Agrum enim satis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguum, & sanctitatem familiæ rustica simplicitate seruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum se infantem in syluæ vicina sustulisse: redeunti haud multo post vxori occurrit, coramque suis rogat, vt miserrimis labellis velit vbera admouere, nondum scilicet à filio oblectato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod miserum fatum, aut cur proiectus esset vultu tam lepido, nihilque in eo à ratione humani corporis errante natura. Is nihil se præterea scire finxit, quam quod in biuio syluæ, solis pastoribus aut venatorum studijs cognito, iacuerat vel inhumana

humana vel misera positus manu. Suscepit inter hæc Sicambre vagientem: questusue, & lachrymas dato lacte composuit.

Ita cunas regius fætus, pro claritudine quidem generis exiguas, sed vt tempora erant, fœliciter nactus, vbi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam speciem crescere, quam quæ solet in eiusmodi patrum familias domibus videri. Viuax indoles erat, nec venustissimo corporis impar: Præcipue Ccrouistus, & Sicambre, conscientiæ & charitatis stimulis cuncta in eo mirabantur, impositoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Astioristem. Sed Reginæ vix hæc tuto poterant nunciari: quam vt plurimum semel in mense Sicambre ad coniugem meam veniens furtiui colloquij lætitia reficiebat. Nam homines ruri assueti sæpius in Regia cerni timebant: à conscijs quoque matronis identidem admoniti, vt quàm maxime suspiciones vitarent.

Vertebatur septimus annus, cum Regina tenendi filij desiderio victa, me quem suæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit: Non meruisti, Gobrya, vt tuam fidem muliebri leuiorem existimem. Coniugem tuam diu est quod summi arcani arbitram habeo, & silentio quod præstitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quod conscientiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiamque pulcherrimum facinus: in quo tegendo, mea & Galliarum salus stat. Scisne, Gobrya, quid te iam velim? Nihilne te vxor rerum nostrarum edocuit? Ego præterquã quod rei expectatione eram tactus, adhuc simplicius vultum figebam, vt integram accepti secreti gratiam sibi Regina habere me crederet: & prætærea vt fidem vxoris commendarem; quæ vti-

que

que neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat conijcientem aliquid magnum agi. Tunc vero Regina non liberius modo, sed & suauius rem totam effata est: Qua audita, nihil tam grande suspicatus contremui; & paulatim per narrationis seriem redeunte animo, laudaui maternam pietatem, assumcque vtilem regno, cui tyrannus imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco sit felicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, solatium quod priuatæ matres habent adhuc nescio. Seruemus Dijs volentibus, Gobrya, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc parricidę Commindorigi perniciem. Tantum Superi velint, vt crescat auo quam patri similior. Intelligo nihil auspicatius eius moribus esse. Vultum quidem aliquoties vidi: dum cum sua alumna in templis ex composito producit. Quam autem miserum credis, vix conspectum vnicæ prolis tuto posse vsurpare: & penitus colloquia esse sublata? Tu sodes ad domum in qua alitur proficiscere. Nam facile aliquid in viæ causam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo; eam ad me pro parte peruenisse arbitratura, si te mandata suauitate expleueris. Mihi deinde bona fide referes de indole pueri quod licebit conijcere. Forte etiam cum Sicambre aliquid comminisceris, quo eum sine suspicione possim perfunctorie saltem amplecti.

His à Regina dictis, gratias, vt oportebat, egi, quod in tanti arcanis mea præcipue opera vti vellet. Sponte eram à Commindorige auersus; & hac tantæ factionis dulcedine, facile pericula contempsi, quæ illa spes, & conscientia, afferebat. Igitur postero mane egredior in agros monstratamque à rusticis viam tenens, ad villam peruenio; Cuius ambitum postquam intraui: in

area,

area, qua rustica armamenta cum aratris iacebant, video puerorum aliquot chorum, inter se simplici temeritate ludentium. Propius ego accessi; si illo forte cętu itineris mei causam ostenderem, O hospes! Non authore, non indice, illic opus. Tot heroum scilicet stirpem satis efficax natura monstrauit. Alij rustico vel puerili metu diffugiunt, aut timide pectore toto auersi, me reflexis intuentur ceruicibus. Restitit ille, nihil territus inassueti hominis vultu. Arcum habebat ætati, & viribus parem; cui in terram statuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis gestus. Sufflaua cæsaries, & ipsa negligentiæ opinione melior. Sparsa enim non ceruicibus tantum, sed per incensam ludendi impetu frontem iacebat. Oculus inter iubentis mulcentisq; aciem: os, supercilium genæ, qualia in cupidinis signis aspicimus. Ego subita veneratione exhorrui, & breuiter Deos, precatus, vt donis fauerent, timui tanquam puero priuatę sortis loqui. Sed ne scenam turbarem ex equo tantum desilui, rogauique quid parentes agerent, aut ipse valeret. Ille patrem cum familia rari opus facere respondit, matrem vero domi esse: eamque se, si iuberem, prouocaturum. Facies vero, inquam, suauissime puer; & nisi molestum est, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cępit, rogatusq; per iocum in quas feras suo arcu vteretur; prorsus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos insectari cum nostro Sticho & Ambirino, pater concessit: In annum adhuc vnum distulit operam meam: & multum tibi debebo, quisquis es, hospeș, si numerum dierum mihi referas; qui annum constituunt. Iam enim aliquoties sensi, me, quia puer sum, nec spatia temporum noui, eius-

modi

modi promissis esse frustratum. Risu ego plenissimus; Frustra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi sufficiet tanto tempori obseruando quantum à me destinari efflagitas. Imo (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito; eximamque quotidie singulos, vt cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem solertiam. Vestigia autem ex cōposito premebam, vt diutius lepidissima contemplatione perfrueret. Sed Sicambre, nescio vnde admonita, esse aliquem qui suo filio colloqueretur, foras exiluit, & vt tanto deposito timebat, vultu solicitudine vario ad nos delata est.

Vt vero me agnouit; dubia adhuc an scirem cuius stirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad se viam præisset, me recepit sub tecta, perplexe de causa itineris rogando, & quid mea coniux valeret. Sed postquam consedimus, risu inter dubia verba pendente: Multum est, inquam, quod de vxore mea querat, nisi in te recipis crimen fateriscue te magistra eam didicisse quam alta taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidem, quod iam pupum istum noui, habeo gratiam, quæ peruicaciter siluistis sed ipsi Reginæ, cuius iussu vos inuisos, tecum quoque exacturus, quo commodissime ratione ipsa implere auidum pectus eodem solatio, possit. Nam quod aliquando in templis eum videt, parum est ad desiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique saltem semel satiare propiori dulcedine. Sicambræ facile fuit excusare silentium. Gratulata deinde est, quod Regina profitente ad hoc secretum peruenissem. Denique haud vnicam viam monstrabat, qua Astioristes ad matrem duceretur: Sed omnia suspiciosa erant, nec placebant ipse authori.

Diu

Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam vt Sicambre, vt pote sæpe apud coniugem meam visa, in agrum qui sub vrbe mihi est, veniret cum puero; Et Regina in campis spatiata, vmbram quæ in prædio meo læta est, optare se diceret; moxque in secreto conclaui non turbatos, non suspicionibus obnoxios amplexus daret Astioristæ suo.

Tempore igitur cum Sicambre constituto quo ad prædium meum veniret, rursus cum puero locatus sum, varium specimen futuræ mentis eliciens: Vluis denique implicui meis tam graui imperio (modo Dei æquo fauerent) debitum Regem. Secundum hæc, à villa in proximum oppidum discessi. Illic exacta nocte redeo ad regiam. Timandræ cum singula referrem, solum hoc graue erat, bidui adhuc moram promissæ fœlicitati intercessuram esse; quo elapso, cum omnia processissent, venissetque Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quam fas erat comitatu: & paulisper in hortis spatiata, velle se in conclaui acquiescere vxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum secreto quod agebatur aptissimum, vnde loquentis vox non excipi posset. Tum omnibus præter conscios, tanquam Regina somnum peteret, dilapsis; intromittitur ex vicino cubiculo fidissima Sicambre, applicitumque Reginæ genibus filium tradit. Concesserat Regina vt adessem, sed quæ vidi, quæque audiui, nullis verbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo lætitia, pietas, dolor, flendique & amandi suauitas, omnem modum in Regina excesserat. Longo singultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit: & pene ad vtriusque pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in vno habitu durans, nunc illum

paulisper submouebat, quo vultum, oculosque, & totius corporis statum liberiori obtutu suspiceret; nunc subita vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur osculum dabat. Quasi sua essent hæc ipsa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur; iam, opinor, vltorem hunc destinans, incipiebat Commindorigem præcipiti voto despicere. Rursus amor, ipso furto incitatus, festinanter sua fœlicitate fruebatur: simulque cogitatio recessuri mox gaudij insanientem cogebat in lamenta. Quid multis (Nemo nostrum tam altæ & miserandæ pietatis spectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat nescire puerum quantum esset. Nam nec silentij fidem promittebat hæc ætas: & si illa immature emersissent, certa erat à tyranno pernices. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is sciret, vel Reginam eam esse, vel matrem. Sed perculsus specie exultantis gementisque mulieris, inassuetis præterea osculis fatigatus, cum denique illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit, & nescius in amplexibus esset, eam tamen veluti iubente natura breuibus vlnis cinxit. Sed illorum simplicitas annorum, longe curæ aut prudentiæ exors, facile ab ea intentione se subduxit, cultusque Reginæ, quales ante non viderat, cœpit puerili contemplatione lustrare. Lectuli præterea, & stragula, tum quicquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per singula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque gestus dulcissima imitatione sequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat, neque oportebat Reginæ comitatum aliquid

quid noſtra mora ſuſpicari. At illa non auelli ſuſtinebat à filio donec ſpe redituræ lętitię ſibi impoſuit, & ingenti ſuſpirio concuſſa auertit ſe à puero eumque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen conſilij ignaris, ad domum Sicambres peruenire, ſeu venationis ſpecie, ſeu quid aliud videretur commodius, illicque Aſtioriſtæ indolem, atque formam impenſe laudare; eum denique à parentiuus palam petere, quem domi alerem inter vrbanas diſciplinas. Non enim eum agris videri aut ſolitudini natum. Oportebat deinde reluctantem aliquandiu cum viro Sicambrem conſentire. Poſt hæc puer adducendus in vrbem tradenduſque coniugi meæ erat, tanquam ad miniſteria illam ætatem dicentia. Sic illius moribus eramus præfuturi; & ille non tumultuario aut breui conſpectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hoſpes, conſilia, atrocior fortuna peruenerit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cum Ceroniſtus ille Sicambres vir intrauit noſtrum lumen veſtibus ſciſſis, omnibuſque ſummi doloris indicij funeſtus: Vtque me vidit, nihil diſſimulato planctu verberans vtraque manu pectus; Dij, inquit, nos perditos, ò Gobrya, voluere. Aſtioriſtes nocturnis graſſatoribus præda, an, aut vbi viuat incertum eſt. Abduxit hunc proxima nocte armatorum violentia, qui ſpoliatis penatibus meis ſubiecere denique ignem. Neque noſtra tantum tecta hæc peſtis conſumpſit. Acta eſt præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini ſuperſtes, non potui veſtigia ſeruare impiorum: quia celeriter trans Rhodanum aliquot ſcaphis delati ſunt. Quid vero me facere, quoue conferre, nunc authores?

Hæc narrante Gobrya, penitus Arſidas, tan-

quam in cladis & iacturæ parte esset, expalluit; indignum fuisse facinus proclamans, subindeque interrogans, an sic puer perijsset. Quippe maiora de eo expectabat, nec a negotijs quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quam te nunc, hospes, video esse. Segnem tamen esse non siuit tumultuari mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum paulisper supprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo versabam: vnde prædones essent, consultone incidissent in puerum; qua celeritate, qua manu persequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc postea commodius narrauero. Video enim ad cœnam tempus esse, quam corrumpi iam aliquoties minister monuerunt. Atqui, refert Arsidas, hilarem conuiuam non habebis, nisi me ab hac sollicitudine absoluis; quo successu dolueris, quodve Reginæ supplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit, nihil se aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquisse, quamuis & secreto gemebant, & prætexto alio quærebant in latrones. Cæterum rapto puero nihil in ijs fuisse auxilij. Nam neque repertos qui eum abuexerant; neque superfuisse vestigia quibus ipse vlterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus adscripsisse Commindorigi; ita meritis qui per scelera viuunt, vt non suorum modo facinorum, sed & interdum alienorum infamia laborent. Postea liquidius esse rescitum, prædones in Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno solo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum transiuisse; spolijs deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, diuisis manibus

bus agmen soluisse, ne multitudine proderentur. Ita perijt scitissimus puer, inquit, & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas; Videor, inquit, magni ædificij apparatum somnio conspexisse: quod postquam artificum manibus creuit, marmoribus, & picturis insigne, vno hominum me à somno excitantium plausu perierit. Sic posteaquam puerum seruauisti, postquam perduxisti ad annos quibus promitteret se non frustra seruatum, subito eximis nobis. Sub hæc verba, asperius intra se indignatos, ridebat tacite imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam scenam apparasset, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobriam latuit hominem esse commotum. Itaque vt hospiti vultum restituere; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matriq; sistam incolumem. Mutatus ad hæc verba est Arsidas, qui altiori spe, quam Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optauerat. Cum vero se ad mensam componerent, excusauit hospiti Gobryas, quod in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus siue in scenis siue in conuiuijs honoratissima occupet. Supra hunc vatem Arsidas; infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus sermo de Druidis fuit: dubitante Gobrya, vtrum plus Arsidas scire, an narrare vates vellet. Qui vbi se non in Gallicis modo sacris regnare, sed disceptatores litium esse, totamque ab suis præceptis iuuentutem pendere memorauit, magnam quoque apud se poeseos, tanquam diuinissimæ artis curam esse, lentis & grandibus verbis mõstrauit iu eo sermone diutius hærés, vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arsidas sẽsit, coegitq; volentem, retulit ille versus, à se non pridem, vt

 aiebat,

aiebat, constructos; quibus Deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi se passi, tandem ex dignitate desæuiunt.

O sontes animæ; quarum vesana lacessunt
Facta diu Superos; lentum ne spernite Numen,
Ne, miseræ, tardoque graues examine pœnas,
Sera licet sint tela Ioui, nec protinus omne
Ad scelus armato turbet sua sydera nimbo:
At vigil stat mente memor; pœnasque merentum
Annumerat Nemesi iusta Themis ardua cura,
Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra atque alta diuulso in pectore dira,
Hinc nulla fluuijs ripa; & victricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem versis exutos messibus agros,
Ventorum sue vulsit, sine agmine fœdo
Densus aperstrictis effodit pabula rostris?
Quid cum sæua lues circum tabentibus auris
Inspirat celeros per membra furentia mortes?
Aut pater Armipotens medijs incendia fundit
Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammas?
His Superum vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violaris crimine Diuos)
In meritas sæuit gentes, & sæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miserabile vulgus,
Ignari quæ tela sonent, cur turbidus æther
Æstuet; vnde anni fragiles, & rara senectus:
Naturam, & cassi damnamus corporis artus,
Fortunæque vices, Nihil heu Natura, nec artes
Peccauere Deum. Sed nos cunctantia fata
Vrsimus, & cæcas peccando accendimus iras.

Cœna, vt bellum & maria ferebant, eleganter exhibita; Tempus est, ait Arsidas, scrutari omnia trans Rhodanum; & ex latebris Principem vestrum eximere. Tum Gobryas; Strenue factum à nobis; & tunc omnia frustra cesserunt. Quatuor

tuor totos annos amissum defleuimus. Quinto anno necessarium in Allobrogas bellum fuit; quod de finibus disceptarent, imminerentque foelici viciniæ. Parum interest illius belli casus te scire; præsertim quæ tumultuarijs & obscuris manibus gessimus. Vna fuit acies iusta, qua profligati Allobroges castris quoque exuti sunt: Noster exercitus diues præda, vix captiuos capiebat, vix spolia; torquibus armillisque ex auro (vt mos Gallorum est) in illa strage innumeris. Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fusi: Inter quos fama & dignitate præcipuus Aneroestus appellabatus: Cuius tentorium dum victores despoliant, quidam miles in ilius vestibulo adolescentulum egregiæ venustatis conspicatus, cætera præda neglecta, eum habere concupijt. Is maioribus quam pro ætate spiritibus cæsa quassabat, abnuebatque se viuum capi posse. Nec violare tenerum corpus miles sustinuit; sed sodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excussa sunt. Videbantur indignæ vinculis manus, & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur, nullis seruitutis notis astrictum, comiti quam captiuo similiorem secum iturum. Is vultu tanta clade non deiectu, haud se Dijs repugnaturum dixit, quibus sua captiuitas placuisset; nec scius fidem quam antea libertatem culturum.

Non sine numine Deum fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Abuexere iam volentem? & inuidiam limentes, non à multis eum conspici passi, iam non procul vrbe regia aberant, cum in me inciderunt; Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu: illosque auidissime per-

cunctatus (nam nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis esset: Retulere, hunc se inter captiuos eximium, Commindorigi donum seruare. Credo veritos ne illum mihi deposcerem, obiecisse Commindorigis nomen. Scis Gallorum sagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentius in eius contemplatione hæreo, & Dii nescio quid animo meo grande magis magisque subijciunt, forte flexit ille ceruicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar felicitate illa dignum? Prodidit, mi hospes, regij sanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ spicam, quam in Reginæ filio, vt antea monui fata expresserant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & subita vestigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulsabat. Tum præsides gentis Deos tacite veneratus, vt adessent spei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inuenistis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi possit. Adhuc ætas est non turpis gynæceo; memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditos, fortasse deinde vos prouehet. Nam & Commindorigi hunc si datis, tamen ad Reginam perueniet. Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ iam vestra, si sapitis, erit. Milites pauca inter se colloquuti, agunt gratias quod eos consilio iuuissem: cupere quoque se mea opera intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio, sed charissimæ prædæ timens, auidos quoque certiora cognoscendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Postquam domum peruenimus, leniter adolescentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen esset. At ille, se Scordanem in prima captiuitate

appel-

appellatum, in ista secunda adhuc nescire, quod sibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam antea semel captus? Certe, subijcit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obscure memini me adhuc imbecillem, armatorum violentia fuisse direptum. Nec quid vltra memini, nisi nos ruri habitauisse, & me Astioristem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroestus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cuius liberos pene haud dispari cultu, vel gratia, pulcherrime aliquod annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ; vt bellum hoc viderem; in quo, heu! & quid illo actum sit nescio; & ego iam alia fata, ac vt opinior viliora, exorsus sum. Sub hæc verba dolore animi turbatus est. Sed ego iam certus negotij adoratis numinibus, in quæ potius quam fortunam referebam rerum seriem: Nihil, inquam, ò puer, in te Dij peccauere: neque fatis ingratus sis, quæ te in Reginæ familiam asserere tot casibus laborauerunt. Magnæ fœlicitati seruatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram; & nocte inter maximæ spei omniumque bonorum inquietas imagines ducta, militibus significo me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum solito nitidiorem assumpseram, coronamque habebam, tamquam sacra Dijs facturus; vultus præterea erat inter gaudij sensum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excusabat hilaritas. Inde hoc habitu cum Reginam salutassem; paululum fallere constitui, nec à principio læticiam totam dare. Igitur, me mirere, Domina, inquam, hanc animi insolentem læticiam. Dij arcana vi somnij ita me impulere. Forsitan superstitiosum appellabis. Sed adeo certa fuit quæ dormientem

egit imago, vt nec somnijs illam annumerem. Ne amplius dissimulem, vices tuas iam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monstrauit Mercurius credo, aut si quis est alius Deorum nuncius, qui venturarum specie rerum summos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudij montes? aut verius quid insanis? Videbam (subijcio) sub auroram, cum purioribus somnijs tempus est, *honestissimæ* puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expetitum hodie securissima ratione conspiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam neque vultu isto ac genio, inter te & vllum Deorum *prolem* disconuenit. At ille iratior; Adeone *Astioristem ignoras*, vt nomenclatore opus sit? Non nouisti *Timandræ filium*, Principem tuum? Illico sequentem agnoui; cumque vano conatu niteret ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratissimam vigiliam puerum amisi. Diuinum fuisse præsagium, Domina, illinc intelliges, quod tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo, Tenebis hodie Astioristem tuum. Regina his auditis demisit in pectus anxium vultum, rursusque se erigens, adeo nihil lætum ostendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti soporis delira species fuit; aut si quid simplicius Dij significant, vita hodie defungar, amplectarque inter manes filij vmbram. Imo, Domina, inquam, nisi mea promissa processerint, vel multato exilio, vel quod omnium vltimum, odisse me velis. Ibo ad templum, agamque cum Superis vt promissa repræsentent.

Tanta alacritate coegi vt speraret; protinusque

que digresſus, pro templo ac Dijs meam domum habui, vnde felicitatem expromerem. Milites ergo cum munere ſuo in veſtibulo regiæ conſtituo; per Præfectum regiæ cuſtodiæ familiarem quidem meum, cæterum rei quæ agebatur ignarum, paulo poſt introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo, teneoque ſilentium; ſi quid forte ipſa prior inciperet. Conſtabat eſse commotam. Nam interdum ambulabat præter ſolitam veſtigiorum menſuram; interdum reſidentem acerrimæ cogitatione figebant; in me denique ſæpiſſime intuebatur; Cum ecce Prætorianorum dux vt rogatus à me erat, intrauit, monuitque adoleſcentulum de preda venuſtiſſimum adeſse, quem euo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam ſeſe iam explicantia, capiebat. Nec quid maius ſuſpicata, milites iuſſit admitti. At vero vbi cum munere fuerunt in conſpectu, ſuauiſſime hoſpes; ſtupore & affectu creſcente per gradus, vt correpta, vt poſseſsa diriguit; Spes quam feceram vix paſsa eſt vt audiret ſuum munus cõmendantes: ſed vltro, periculoſo & temerario impeto, inſpexit in pueri ceruicem, agnitoq; natalium ſigno, vt confuſam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit: quaſi oculis male eſſet. Obfirmata deinde, os retexit. Tandemque militibus poſt promiſsa & gratias dimiſſis, mihi ſecreto his verbis blandita eſt. O præſtigiator! vigilans ſcilicet ſomniaueras! & quæ vera ſciebas quo differres gaudia mea, referebas in ſoporis vanitatem! Scis quo modo te vlciſcar? Tardiora præmia erunt; quæ, fateor, debeo tibi ſumma. Referes poſtea, qua ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad noſtra obſequia inſtituendum ale. Diſciplinis tenerum imbuemus,

quæ summam sortem dece. Sice suspicione interim illius aspectu & colloquijs fruar.

Post arcana hæc verba, mihi publice puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipsa, quo solutius lætaretur, in secretum secedit. Militibus autem præmia cum fide persoluimus; regia quidem, sed non tamen inuidiosa, aut paria dono. Ecce autem in illo sereno non temnendam vim subitæ tempestatis. Rex Aneroestus missis ad nos præconibus, nunciabat; Sciquis suauissimum puerum, sibique inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Pertimuimus ad illlius importunam benignitatē. Nam qua inuidia aut suspicione hunc Regina seruaret, quem tam chari suus patronus licitabatur? Saltem barbaræ credulitatis videretur, & hoc gaudium seni, & tot bona puero inuidere. An cessaturus denique esset ipse Scordanes, si ad vires fugiendi adoleuisset; aut alijs centum talenta quæsituris non se quoque ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroesto pacisci, nec honeste retineri puer potest; fortuna Aneroesto infesta illico nobis fauit. In eum si quidem sui ciues insurgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in acie ceciderunt filij Aneroesti, quos duos spei eximiæ habebat. Ipsum (quanquam non repertum cadauer est), illa strage occubuisse crediderim. Et tum quidem qui eum deiecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad se traxere. Vix tantam Aneroesti cladem Scordanes viuus tulit. Tanta illi pietatis, suæque iacturæ supra ætatem cognitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?) argumentis demulsimus. Ita redditus sibi, nobisque seruatus, expectatione celerius, omnem sui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regia compleuit. Seu equi-

equitandum, seu tela mittenda, seu ductus in paritate orbis sagittas expectabat, statim æqualibus maior, tantus denique erat cui possent magistri inuidere. Nec superba, aut peruicax naturæ felicitatis. Amabant omnes vinci, quia prius neminem vlla arte quam humanitate & obsequio superabat. Nihil in colloquendo vrbanius. Cunctis cedere, ambire vniuersos, fœcundissimus salibus, quos, ne læderentur cæteri, in se primum experiebatur. Adolescebant præterea vires; quas durabat lucta & palo, cursu quoque & venatu, domandisque iugalibus; multa præterea insomnia; parco victu; & tempestatibus anni totius, ipso vsu, valetudini suæ conciliatis. Aui denique sui (quod ego & Regina præcipue apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, sed vocem & gestus.

Haud multo plus sedecim annis vixerat cum animum illi ac vires maturauisse visa sunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia fastidium ceperat nostri obsequij. Vltra bonorum patientiam sæuiebat, scelere diuturno audacior, expertusque quam inulte Britomandes despici posset. Ad extremum nomen regium haud obscure optabat, clientum suorum vocibus in hac ambitione frequentibus; vt dicerent, languescens sub Britomande imperium, à strenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturum, quam Commindorigem regno, si id ei placeret auspicari. Parum interesse Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletus. Commindorigem non solum exprima nobilitate, sed præterea virum esse. Iamque haud procul ab exitu erant furiosa consilia. Dicebatur tyrannus agitare, quo tutissime munimento Rex

cum

cum sua Timandra teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis vtrique comitatus, quæve custodia. Adeo denique despexerat iacentem Britomandem, vt perplexe auderet sciscitari, an relinquere vltro posset tam graue, & molestum negocijs ragium nomen. Quippe ratus, multum sibi decessurum inuidiæ, si id à volente impetrauisset. Lacessitus indignissima voce Rex, tunc quidem tenuit iram; sed deflere deinde apud Timandram fortunas suas cœpit. Illa nihil cunctandum existimans, &, si fata obstabant, saltem fortiter percundum; Habe, inquit, quot te ab impio hoste vindicem, charissime coniux. Sed timeo ne me facilitate tua destituas, detectisque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Dijs superis Manibusque inuocatis confirmat, *se non tantum silentio, sed etiam auctoritate accessurum Timandræ consilijs. Agnoscere miseram mentem quantum ante peccauerit; sed vi iniuriæ cladisque quæ instabat, iam fortiorem esse.*

Timandra his verbis lætissima; Si fidem seruas ait, die crastina vel victores dignitatem efferemus, vel reges morientur. Cæterum nemini ipsa in illam noctem communicauit consilium; nisi quod fidissimos aliquot admonuit, vt ad se sub auroram conuenirent. Mihi autem non tantum adesse, sed alumnum adducere præcepit, vultu adeo extra ægritudinem ficto, vt nihil insolens aut turbulentum conijcerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab vrbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, vbi saltus, & feræ solis Principibus seruatæ sunt. Prima igitur luce coimus ad regiam, vt erat imperatum. Sedecim non amplius eramus, quos ipsa ante Regem constituit, omnes ex numero

mero Optimatum, & Commindorigi vel publice, vel priuatim inimicos. Cumque alumnum meum proprius iussisset accedere, ita ad Regem loquuta est. Adhuc incerta sum, Domine, an tuo iudicio crimen sit, quod tanquam egregium facinus profeſsura aduenio. Celaui te enim fœlicitatem tuam, vt ea securior tibi esset. Nam hostes crescentem sustulissent, quæ matura nunc eosdem peruerteret. Ignosce igitur quod tamdiu silentio meo factum est, vt nescires quantum Dijs debeamus. Et, vt rem paucis aperiam, desine isto adolescente viuo, te liberis orbum credere qui patrio ritu in sceptrum succedant. Nam per Deos Deasque quotquot appellari fas à me est, hoc est filius tuus, hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis mẽtita puellam ex me natam, quam paucis mensibus quibus vixit, de meo nomine Timandrám appellauisti. Simulandi causa fuit, ne in illum Commindorigis impietas, aliqua arte sæuiret. Cæterum quamquam graue est pręsentem laudare; dicam tamen quod non potest sileri, assurrexisse eum in indolem dignam maioribus, & Deos sua cura prolixius, quam optate ausa esſem, meum consilium aſseruiſse. Quippe naſcenti, penates rustici quidem, se fidi, contigerunt. Ita infans delitescere atque ali commodissime potuit. Crescentem seu prædonum vis, seu potius benigniorum meus Cœlitum, deduxit ad externi Principis aulam, in qua sine suspicione assueuit clementis negociosæ, & exercitæ vitæ. Hinc à Dijs specie prædæ nobis redditus, ita consummauit pueritiam, ita viriles annos exorſus est, vt vtilis eſse poſse incipiat, nunc cum tolerabilis Commindorix desijt eſse, qui premendus est, ò Rex, aut accipiendus in dominum.

num. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quam vincula? Age potius, charissime Coniux, vlciscere vna hora tot annorum audaciam. Quod si te patientiæ consuetudine despicis, at regnum auitum huic soboli tuæ serua: Procerum etiam misere, quos hic vides. Nemo enim illorum est, qui quoniam pro maiestate tua stetit, non debeat aut mortem, aut eam contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, & tot fidissimorum salutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites; quasi nouandis rebus hunc falso sanguini regio ascribam. En collo, en cruri extremo certissimas notas; tanquam fatorum sigilla, quibus vario discrimine amissus repertusque, me & illos, qui conscij mecum erant non fefellit. Sed præterea eiusmodi sunt tempora, etiamsi hæc commenta à me essent, debeas commoda fraude vti. Interuerte tuum hostem, nullis facilius artibus quam hac nouitate domabilē. Parta pace de huius natalibus maturius habebis quæstionem. Nunc si quod est esse non credis; at tua interest vt credere fingas. Versa deinde ad filium; O mi Astioristes, inquit, (ita enim nascentem appellauimus.) liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primum, & te nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquente Regina, omnes præter me obstupuerant. Solus enim sciebam vera esse quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo improuiso mihi consilio rem ad regem detulisset. Cæterum ex omnium ore constabat quam hoc nouum mentibus esset. Rapta voce, vltumque constantia, in se mutuo intueba-

tuebatur. Deinde hi Deos vocabant, alij mittebat lachrymas, aut ſublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipſo Rege, & Aſtioriſte, mutatus eſt. Rex gaudio cæteriſque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inſpiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientia credebat; nunc in filium, & ipſum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina inuaderet, non auſus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina, lachrymis in coniugis vultu vſis audacior: Patiaris, chariſſime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua; aut ſi iam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex; Non me adeo fidiſſima coniux, inimici Dij agunt, vt hanc ſtirpem repudiem; virtutibus mehercule atque fama, quantumcumque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate, & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me ſit genitus.

Quod ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod nō eſt eſſe exiſtimas; nihil minus hunc filium mihi volo; vt ſi non vincula naturæ intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore ſe dimiſit. Clariſſimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ fœlicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam oſculum manui veſtique ferebant; etiam ſeniores reuocabant, ad auum, Britomandem memoriam; & tum vere, & tum illudente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam, in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant.

bant. Rex denique ab vxore quærere cœpit omnem Deorum rationem qua seruatus filius sibi esset. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à iugulis nostris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix viuet, nec Reges esse nos, nec propemodum homines credam. Quo animo dutas superbissimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed frustra, si me audis, sæuierit. Populi & militum animos subita nec difficili arte occupa. O si te sineret valetudo ad illos procedere; si coram facere tans rebus auspicium! At ille; Pessum ire, domina, possum: Et nisi aliud consultis, placet populum in regiæ vestibulum ad concionem, vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda sunt omnia, priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur tota vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex esset habiturus. Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis, publico abstinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid insolens, quid subitum contigisset; Monstra hæc singulis erant, mutuoque ignari, vt in incertis fit, rogabant docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione maiestatem hoc vultimum munus regiæ potestatis vsurpare. Erecta omnium studia erant? feruebantque coeuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias, & signa constiterant. Sublimem inter hæc locum instar scenæ, diligentissime excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius, est progressus, & resedit cum Timandra in suggestu sibique proximum statuit Astioristem; variæ in

popu-

populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur, quærebant alij quid subitæ dignitatis apud Regem externo iuueni accessisset. Sæpe denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est; Dijs gratias haberi tam à se quā populo æquum esse, quod sibi filium, regnoque heredem reddidisent. Hunc iuuenem quem prope se collocatum cernerent, Reginæ partum esse. Sed hostium metu cum natus est esse celatum, eductumque vt priuatæ sortis infantem; deinde diuersitate fatorum amissum ac receptum. Se illo primum die agnouisse eam stirpem, nec quicquam distulisse quin gaudium populo daret quod esse publicum oportebat. Ac vt gemina omnibus lætitia esset, se militibus quidem donatiuum promittere; oppida vero, & portus trienta tributorum, & vectigalium leuare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adessentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ fauerant. Astioristes deinde Rege iubente, populo militibusque loquutus est. Gratus antea omnibus fuerat, & tunc auspicatissimæ formæ sublimius aliquid accessisse videbatur. Is iterum donatiuo, in crastinum promisso milites suos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & sub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium, & epulum promisit.

Tam nouis, & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates; qui cum Rege, & Astioriste constiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alij præfecti militiæ, propemodum autem clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cęlum acclamationibus impleuit, miles armis concrepuit, facilique, & subito impetu, vt vulgi sunt studia, vniuersa

con-

cónſcio conſenſit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant, aut illius freti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo abſent audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox ſubito terrore deiecta eſt. Quippe Commindorix ſub hos motus vrbem intrauit, aliquid inſolens agi per ſuorum quoſdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, vbi primum vulgatum eſt concionem à Rege prouocari. Is vt in venatico habitu erat, præcipitatione, & iracundia calens, poſtquam vidit populum coijſſe, & eminere in ſolio Britomandem, nendum gnarus quid ageretur, ſed tanquã ſupercilio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Regem. Nemo eunti obſtabat, diuturna tyrannide non in ordium magis, quam reuerentiam, & metum creſcente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentiſque peccaſse, vltro exceptus eſt. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, vt feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maxime armati. Iamque ad ſublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci Proceres circumſtabant: Illiuſque gradibus tumultuarie ſuperatis; Quæ, inquit, hæc inſolentia rerum eſt? aut quis Regi, & reipublicæ, me abſente, per ſeditioſos conuentus illuſit? Expellauerant omnes ipſa parendi timendique conſuetudine. Et parum videbatur in Rege opis eſse. Solus Aſtioriſtes intrepidus ſtetit, proceſſitque mox obuiam, & leuiter manu repulſum, ponere tela iuſſit, & ad Regem quem in ſolio conſpiciebat ire modeſtius. Commindorix, aliquem id contra ſe auſum, acerrima indignatione permotus eſt, celerique conſilio, ne impune hoc eſset, contorſit in

Aſtio-

Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatumque ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Ensem deinde ex vagina vterque diripuit.

Memorabilius forte spectaculum, hospes, nostra ætas non edidit: quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem qualis hæc erat. Quicquid spatij circa regiam fuit, milites populusque (& ipse de Gallicorum conuentuum more armatus) late stipuerat. Scœnam illam, quæ Regis solium ferebat, acersiti à Timandra Optimates conscenderant. Rex altior cum coniuge sedebat in suggestu. Nemo tamen, vbi Astioristæ, & Commindorigis enses fulserunt, aut accendere pugnam aut prohibere sustinuit. Tanquam aliquo fatali, corpore omnes inhorruissent; vndique silentium fuit, oculis mentibusque in hoc vnum certamen compositis. Ex illius enim euentu suam quisque fortunam expectabat; & ceu suus funderetur illis ensibus sanguis, sic quisque dolebant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adesse cogitabant. Iudicarent illi de lite, id est, de Astioristæ natalibus. Si non fabulose vanitatis, mendacio asserebatur in sceptrum, non commissuros Cœlites, vt per tanta seruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipsa quoque pugnantium species, intimos effectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix mensuram mortalium prope excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares: trux vultus, integra adhuc ætas, virium, animorũ, militarisque, & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Astioriste viuida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altius quam hostis sui humeros staturam promouerat: Vultus, quam-

quamquam tunc minis asper, qui virginis esse po?et; liberale vestigium, nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc misericordia apud bonos; quod cum experto, & toties victore progrederetur. Cæterum paria arma erant, ensis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipso impetu iuuenem proteri posse. Itaque spernenti vicinior tanquam ad facilem euebat victoriam: Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem alte parauerat, & Astioristæ gladium ægre à iugulo remouit; tunc vero diligentius in illum cœpit inspicere, & vt in iusto discrimine se tueri. Iamque ensis vtriusq; vanos in ictus bis terque ceciderat, cum tandem Astioristes prior vulnus accepit in capite, qua in supremam frontem capillitium excurrit. Tum vero sudore ac cruore formosior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hostem, artisque & ingenij mutatione lassare. Vrgebat nobilissimam mentem victoriæ decus, & præmium: gnarus, illius mercedem certaminis Gallicum esse imperium. Sed omnium maxime pietas instabat; vt repertos parentes in dignitatem assereret. Ita hostem obsidenti tandem dedit se fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæsim pugnatur destinauerat, forte ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum frustrata est. incidit enim ensis in aureum, quam cum modica genæ parte deiecit in terram: Mouit tyrannus cæsariem: horridusque indignationem, & minis fremuit. Forum pœnam ac dede... ille casus inflixerat. Manabat, & plurimus sangu...: adauxitque hoc ipsum insaniam; quod Astioristes (tanquam hoste contempto satis iocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec

visus

visus est Astioristes indignari tanto tempore cõstare victoriam. Felix ictus, & Galliæ salutaris qui Commindorigi lacertum eripuit: Quo prolapso institit victor, reclusitque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultauit Arsidas intellecta victoria, quasi cadentem in arena gladiatorem suo plausu sequeretur; Neque mora: Videor, inquit, in Astioristem vestrum inspicere: Gobrya; qualis hoste confecto, labore periculoque iam grandior, se parenti atque vobis exhibuit, vt lætitia, vt successu, magnifice intumuit, quandiu nudum ferrum, asperumque hostili cruore, prætulit manu. Iuuat ò Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæso fuit? Talem populum Astioristes habuit (subijcit Gobryas) qualem optares. Voce, plausu, omni gratulatione efferbuit. Miles exemplo de iussu Britomandis, nouo se iuramento Principi obstrinxit. Nocte deinde festos ignes ciues coronati choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Astioristæ præconia; quorum pars vulgari erant, moxque casura; alia quæ constabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noster hic inter cæteros vates (simulque Druidan oculis designat) non abstinuit carminibus in communi argumento: quæ, vt adhuc tanquam recenti victoria lætemur, si hospes, iubebis, vt est humanissimus, recitabit. His auditis, Arsidas, magis ne Drudæ ingenium temere videretur, quam quod amaret narrationem eiusmodi interpolari carminibus, apertissimo vultu inspexit in Poetam. Nec multum abnuentem exorauit, vt addito pene cantu, hos paucos versus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes;
Cui plus floribus intumescit ara?
Hic honos Superis sit magis omnibus,
Non vno notuit Gallia numine,
Exiit vinclis meritoque fœlix
Plaudere Regi.
Diuorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tiryathius, hunc Diana telis,
Pallas monstrifica perculit ægide;
Hastis Bellipotens, fulmine Iuppiter.
Hunc & infestis petijt sagitis
Certus Apollo,
Illi scilicet adfuere Diui,
Et suas tibi credidere vires,
O Heros, miscere flebile vinculum
Dum rumpis patriæ. Gallica Perseum
Terra se sensit. Tibi liberata
Nupserit vni.
O lux, ò bona, nec premenda nocte!
Sæuum pene puer Giganta spernis.
Despexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore repuit,
Ausus imberbem masculosus hostem
Spernere Python.
Te te delicias, ocellulumque
Naturæ iuuenem! Ah pios nepotes
Ah dona cupidis chare parentibus.
Tithonus thalamo seu tibi sesserit,
Seu vehet curru, facietque latum.
Cynthiæ patrem.

Laudatis carminibus Arsidas vultum Gobryæ repetit, At ille: Non te superflua narratione conficiam, quæ Druidum, quæ Equitum decreta in Principes, quot dierum supplicatio, quæ ad omnia fana populi turba, vt denique omnes in pacem (quæ in tanta Commindorigis factio-

ne sperari vix poterat) sponte aut metu consenserint. Quia nox prouecta est, hospes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc tempora nostrum Astioristem perducam, qui experimentum potentiæ suæ cepit, non voluptatibus aut insuetæ dignitatis superbia, sed liberalissima pietate. Cerouistum & Sicambrem, sub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipsique Cerouisto, negotijs scilicet assueto quæ patres familias decent, suæ domus præfecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; inex æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio. qui & Cerouistus appellatur, puer assueuerat lusitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illustrioris fuit in Regis Aneroesti memoriam pietatis. Huius in se amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promissa, mouebant gratissimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius casibus palam filium ingemiscere; conscia ex meritis suis ipsa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumulum excitauimus Aneroesto, bellumque tyrannis qui eius regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Astioristæ in aluminum deuotio fuit. Nam domitis hostibus, terræ nobis & gentes cesserunt olim Aneroesto regnatæ. Ipse Astioristes bellum hoc gessit: intraque sex menses validissimas asces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, sic quæsijt suo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroesti spolijs incubantes partim in acie, partim supplicijs cecidit, ad parentes insigni triumpho reuectus est.

In ea felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit sub paternis auspicijs, Ratum esse volebat Britomandes quicquid ille iussisset.

num. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quam vincula? Age potius, charissime Coniux, vlciscere vna hora tot annorum audaciam. Quod si te patientiæ consuetudine despicis, at regnum auitum huic soboli tuæ serua: Procerum etiam misere, quos hic vides. Nemo enim illorum est, qui quoniam pro maiestate tua stetit, non debeat aut mortem, aut ea contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, & tot fidissimorum salutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites; quasi nouandis rebus hunc falso sanguini regio ascribam. En collo, en cruri extremo certissimas notas; tanquam fatorum sigilla, quibus vario discrimine amissus repertusque, me & illos, qui conscij mecum erant non fefellit. Sed præterea eiusmodi sunt tempora, etiamsi hæc commenta à me essent, debeas commoda fraude vti. Interuerte tuum hostem, nullis facilius artibus quam hac nouitate domabilē. Parta pace de huius natalibus maturius habebis quæstionem. Nunc si quod est esse non credis; at tua interest vt credere fingas. Versa deinde ad filium; O mi Astioristes, inquit, (ita enim nascentem appellauimus.) liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mignate, tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primum, & te nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquente Regina, omnes præter me obstupuerant. Solus enim sciebam vera esse quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo improuiso mihi consilio rem ad regem detulisset. Cæterum ex omnium ore constabat quam hoc nouum mentibus esset. Rapta voce, vltumque constantia, in se mutuo intueba-

tuebatur. Deinde hi Deos vocabant, alij mittebat lachrymas, aut ſublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipſo Rege,& Aſtioriſte, mutatus eſt. Rex gaudio cæteriſque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inſpiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientia credebat; nunc in filium,& ipſum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina inuaderet, non auſus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina, lachrymis in coniugis vultu vſis audacior: Patiaris, chariſſime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua; aut ſi iam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex; Non me adeo fidiſſima coniux, inimici Dij agunt, vt hanc ſtirpem repudiem; virtutibus mehercule atque fama, quantumcumque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate, & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me ſit genitus.

Quod ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod nō eſt eſſe exiſtimas; nihil minus hunc filium mihi volo; vt ſi non vincula naturæ intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore ſe dimiſit. Clariſſimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ fœlicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam oſculum manui veſtique ferebant; etiam ſeniores reuocabant, ad auum, Britomandem memoriam; & tum vere, & tum illudente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam, in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant.

bant. Rex denique ab vxore quærere cępit omnem Deorum rationem qua seruatus filius sibi esset. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à iugulis nostris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix viuet, nec Reges esse nos, nec propemodum homines credam. Quo animo dutas superbissimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed frustra, si me audis, sæuierit. Populi & militum animos subita nec difficili arte occupa. O si te sineret valetudo ad illos procedere; si coram facere tans rebus auspicium! At ille; Pessum ire, domina, possum: Et nisi aliud consultis, placet populum in regiæ vestibulum ad concionem, vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda sunt omnia, priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur tota vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex esset habiturus. Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abstinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid insolens, quid subitum contigisset; Monstra hæc singulis erant, mutuoque ignari, vt in incertis fit, rogabant docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione maiestatem hoc vultimum munus regiæ potestatis vsurpare. Erecta omnium studia erant? feruebantque coeuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias, & signa constiterant. Sublimem inter hæc locum instar scenæ, diligentissime excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius, est progressus, & resedit cum Timandra in suggestu sibique proximum statuit Astioristem; variæ in

popu-

populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur, quærebant alij quid subitæ dignitatis apud Regem externo iuueni accessisset. Sæpe denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est; Dijs gratias haberi tam à se quã populo æquum esse, quod sibi filium, regnoque heredem reddidisent. Hunc iuuenem quem prope se collocatum cernerent, Reginæ partum esse. Sed hostium metu cum natus est esse celatum, eductumque vt priuatæ sortis infantem; deinde diuersitate fatorum amisum ac receptum. Se illo primum die agnouisse eam stirpem, nec quicquam distulisse quin gaudium populo daret quod esse publicum oportebat. Ac vt gemina omnibus lætitia esset, se militibus quidem donatiuum promittere; oppida vero, & portus trienta tributorum, & vectigalium leuare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adessentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ fauerant. Astioristes deinde Rege iubente, populo militibusque loquutus est. Gratus antea omnibus fuerat, & tunc auspicatissimæ formæ sublimius aliquid accessisse videbatur. Is iterum donatiuo, in crastinum promisso milites suos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & sub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium, & epulum promisit.

Tam nouis, & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates; qui cum Rege, & Astioriste constiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alij præfecti militiæ, propemodum autem clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cęlum acclamationibus impleuit, miles armis concrepuit, facilique, & subito impetu, vt vulgi sunt studia, vniuersa

con-

conſcio conſenſit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant, aut illius freti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo abſent audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox ſubito terrore deiecta eſt. Quippe Commindorix ſub hos motus vrbem intrauit, aliquid inſolens agi per ſuorum quoſdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, vbi primum vulgatum eſt concionem à Rege prouocari. Is vt in venatico habitu erat, præcipitatione, & iracundia calens, poſtquam vidit populum coijſſe, & eminere in ſolio Britomandem, nendum gnarus quid ageretur, ſed tanquã ſupercilio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Regem. Nemo eunti obſtabat, diuturna tyrannide non in ordium magis, quam reuerentiam, & metum creſcente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentiſque peccaſſe, vltro exceptus eſt. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, vt feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maxime armati. Iamque ad ſublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci Proceres circumſtabant: Illiuſque gradibus tumultuarie ſuperatis; Quæ, inquit, hæc inſolentia rerum eſt? aut quis Regi, & reipublicæ, me abſente, per ſeditioſos conuentus illuſit? Expellauerant omnes ipſa parendi timendique conſuetudine. Et parum videbatur in Rege opis eſſe. Solus Aſtioriſtes intrepidus ſtetit, proceſſitque mox obuiam, & leuiter manu repulſum, ponere tela iuſſit, & ad Regem quem in ſolio conſpiciebat ire modeſtius. Commindorix, aliquem id contra ſe auſum, acerrima indignatione permotua eſt, celerique conſilio, ne impune hoc eſſet, contorſit in

Aſtio-

Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatumque ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Ensem deinde ex vagina vterque diripuit.

Memorabilius forte spectaculum, hospes, nostra ætas non edidit: quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem qualis hæc erat. Quicquid spatij circa regiam fuit, milites populusque (& ipse de Gallicorum conuentuum more armatus) late stipuerat. Scenam illam, quæ Regis solium ferebat, acersiti à Timandra Optimates conscenderant. Rex altior cum coniuge sedebat in suggestu. Nemo tamen, vbi Astioristæ, & Commindorigis enses fulserunt, aut accendere pugnam aut prohibere sustinuit. Tanquam aliquo fatali, corpore omnes inhorruissent; vndique silentium fuit, oculis mentibusque in hoc vnum certamen compositis. Ex illius enim euentu suam quisque fortunam expectabat; & ceu suus funderetur illis ensibus sanguis, sic quisque dolebant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adesse cogitabant. Iudicarent illi de lite, id est, de Astioristæ natalibus. Si non fabulose vanitatis, mendacio asserebatur in sceptrum, non commissuros Cœlites, vt per tanta seruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipsa quoqne pugnantium species, intimos effectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix mensuram mortalium prope excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares: trux vultus, integra adhuc ætas, virium, animorũ, militarisque, & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Astioriste viuida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altius quam hostis sui humeros staturam promouerat: Vultus,

quam-

quamquam tunc minis asper, qui virginis esse potest; liberale vestigium, nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc misericordia apud bonos; quod cum experto, & toties victore progrederetur. Cæterum paria arma erant, ensis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipso impetu iuuenem proteri posse. Itaque spernenti vicinior tanquam ad facilem euebat victoriam. Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem alte parauerat, & Astioristæ gladium ægre à iugulo remouit; tunc vero diligentius in illum cœpit inspicere, & vt in iusto discrimine se tueri. Iamque ensis vtriusq; vanos in ictus bis terque ceciderat, cum tandem Astiorištes prior vulnus accepit in capite, qua in supremam frontem capillitium excurrit. Tum vero sudore ac cruore formosior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hostem, artisque & ingenij mutatione lassare. Vrgebat nobilissimam mentem victoriæ decus, & præmium: gnarus, illius mercedem certaminis Gallicum esse imperium. Sed omnium maxime pietas instabat; vt repertos parentes in dignitatem assereret. Ita hostem obsidenti tandem dedit se fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæsim pugnatur destinauerat, forte ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum frustrata est. incidit enim ensis in aureum, quam cum modica genæ parte deiecit in terram. Mouit tyrannus cæsariem: horridulsque indignationem, & minis fremuit. Forum pœnam ac dedecus ille casus inflixerat. Manabat, & plurimus sanguis: adauxitque hoc ipsum insaniam; quod Astioristes (tanquam hoste contempto satis iocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec

visus

visus est Astioristes indignari tanto tempore cõstare victoriam. Felix ictus, & Galliæ salutaris qui Commindorigi lacertum eripuit: Quo prolapso institit victor, reclusitque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultauit Arsidas intellecta victoria, quasi cadentem in arena gladiatorem suo plausu sequeretur; Neque mora: Videor, inquit, in Astioristem vestrum inspicere: Gobrya; qualis hoste confecto, labore periculoque iam grandior, se parenti atque vobis exhibuit, vt lætitia, vt successu, magnifice intumuit, quandiu nudum ferrum, asperumque hostili cruore, prætulit manu. Iuuat ò Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæso fuit? Talem populum Astioristes habuit (subijcit Gobryas) qualem optares. Voce, plausu, omni gratulatione efferbuit. Miles exemplo de iussu Britomandis, nouo se iuramento Principi obstrinxit. Nocte deinde festos ignes ciues coronati choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Astioristæ præconia; quorum pars vulgari erant, moxque casura; alia quæ constabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noster hic inter cæteros vates (simulque Druidan oculis designat) non abstinuit carminibus in communi argumento: quæ, vt adhuc tanquam recenti victoria lætemur, si hospes, iubebis, vt est humanissimus, recitabit. His auditis, Arsidas, magis ne Drudæ ingenium temere videretur, quam quod amaret narrationem eiusmodi interpolari carminibus, apertissimo vultu inspexit in Poetam. Nec multum abnuentem exorauit, vt addito pene cantu, hos paucos versus daret.

Nam

ne sperari vix poterat) sponte aut metu consenserint. Quia nox prouecta est, hospes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc tempora nostrum Astioristem perducam, qui experimentum potentiæ suæ cepit, non voluptatibus aut insuetæ dignitatis superbia, sed liberalissima pietate. Cerouistum & Sicambrem, sub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipsique Cerouisto, negotijs scilicet assueto quæ patres familias decent, suæ domus præfecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; inexæquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio. qui & Cerouistus appellatur, puer assueuerat lusitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illustrioris fuit in Regis Aneroesti memoriam pietatis. Huius in se amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promissa, mouebant gratissimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius casibus palam filium ingemiscere; conscia ex meritis suis ipsa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumulum excitauimus Aneroesto, bellumque tyrannis qui eius regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Astioristæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hostibus, terræ nobis & gentes cesserunt olim Aneroesto regnatæ. Ipse Astioristes bellum hoc gessit: intraque sex menses validissimas asces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, sic quæsijt suo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroesti spolijs incubantes partim in acie, partim supplicijs cecidit, ad parentes insigni triumpho reuectus est.

In ea felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit sub paternis auspicijs, Ratum esse volebat Britomandes quicquid ille iussisset.

Hinc magistratus, hinc milites edicta accipere; ab eo prouehi Optimates; aut, si merebantur, premi, In eo acquiescebat Timandra; sibique domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix, per nutrices sustulerat. Astioristes secundo editus partu, effecerat vt sospes esset familia. Tertius labor, filia fuit, sexenio Astioriste minor. Hanc Dij volunt incolumem; specie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His se duobus liberis Timandra oblectabat: omnesque iam ceperat elapsæ calamitatis obliuio; Cum mutandis ipse rebus magno, vt existimo, fatu Astioristes incubuit. Cupiditati sciendi quæ tellus quiue homines extra Galliam essent: sine cultu, sine comitibus nauigare instituit. Herculem Theseumque referebat, & ex vltimo Oriente tot Heroas quæsijsse sibi laudem eiusmodi periculis atque vita. Addebat, in tanta potestate qua Aulam regebat, se iniquis videri non tam asseruisse parentem in regnum, quàm alia seruitute pressisse. Sed alia, vt opinior, & secretiora suberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, consilijque nouitatem mirantibus; his se parentes dixit regnumque tuendum paulisper relinquere. Nuncupasse olim vota remotissimis à Gallia Dijs, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne vero hanc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumen & patriorum Deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cum vero acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ passim accederent; ille, vt spe data mollioris sententiæ, non adeo timide aut enixe rogaremus, sponte quidem visus est flectit; Sed eadem subi-

to nocte se ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoso itineri vnus omnino placuit comes, filius i e Cerouisti & Sicambres, quem ludorum seriorumque consortem diu habuerat. Quo profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere incognitum. Adeo suos errores egregia fide tegunt. Tunc vero, vt timore, vt dolore stupimus! Qui populi, qui Procerum vultus, postquam Astioristum abijsse compertum est! Lymphati nomines ibant, viasque scrutabantur & flumina; si, qua possent habere, & morari discedentem. Sola denique nos Timandra à desperatione prohibuit, post aliquot dies litteras ab incolumi filio habere professa. Neque tunc modo, sed deinceps se frequentes accipere referebat, seu vere, seu necessario solatio ægras mentes refectura.

Haud multo plus anno Astioristes abfuerat, cum Britomandes morbo solutus est. Omnes de iuuene querebantur, qui obscura peregrinatione destituisset regnum; Vt, cum Britomandes efferretur, pene regio funere lugubrius esset voces audire eum ad patriæ salutem vocantium. Sed interim capessenda negocia erant, & Timandra, viuere filium ac valere, asserebat, sibique dum ille rediret, reipublicæ summam esse tradendam. Soli illi obstabant, quorum intererat Astioristem non viuere. Ab his vulgo mortuus iactabatur: Reginamque aiebant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itum est. Plurimi cum Regina sentiebant. Alios ducebat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo vt iam terra marique præsidia essent; Classis præcipue curabatur? Quia à Massilia Timandram excutere pro victoria hostes ducebant; & illa in portus vrbisque tutelam nau-

tas triremesque contraxerat: Cum ecce in tempore Astioristes redit. Auidi statim, nostraque minores lætitia, vix Dijs, vix fortunæ, vix oculis credebamus, Iuuabat contrectare venientem, aspectumque repetere. Omnis ætas, atque ordo, sese domibus oppidisque effuderat; non ingentis belli victorem veriora gaudia excepissent. Neque mora, ex seditionis manibus tela excussa sunt. Rex ab omnibus salutatur: Et ne cruenta essent regnandi auspicia, se omnibus quicquid in eum diem deliquissent remittere edixit, eo quoque lætissimus, quod contractæ in armis copiæ essent. Hoc non temere factum aiebat, aut maligno fato in Galliam, Sed auspices Deos hunc illi exercitum ad ea quæ destinauerat comparauisse. Corona igitur patrio more sumpta Timandram tantisper dum ipse bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græcia hostes esse: His se confestim persequendis operam dare: Tum fortissimos militum imponit nauibus, interimque dum à littore soluit, præcedere me iubet cum exigua parte classis, & scrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibusque exploratis, iam lentius ago remigia, certus ipsum venientem opperiri, Ex illius conspectu atque colloquio scies, hospes, me parce tantum Regem laudauisse. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur; & ille maxime Græcas vrbes obiuit; dic vero num ipse de vultu aut fama Astioristem nouisti?

Iam magis suæ spei Arsidas credens, obtutuque in terram defixus, postquam diu secum omnia exegit; Astioristem, ait, neminem noui: forte de alio nomine, si præterea aliquod habet, agnoscerem. Subito Gobryas; Et vero aliud, vt ab ipso audiui, sibi fecit, vt securior esset humilioris

quam

quam fingebat fortunæ simulatio. Poliarchum alebat se illic vocitari. Comitem quoque qui nobis de nomine patris Cerouistus est, si memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arsidæ vires. Quem vt Gobryas attonitum, hilarique affectu diuulsum vidit; cœpit quoque expectatione læticiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Errassem mehercule per littora vestra, dum Rex interim nauigat, & inutili voto, apud non ignaros Astioriste Poliarchum flagitauissem. Poliarchus est ille quem quæro; ea nunciaturus, quæ sospes non potest ignorare. Et ò vos tante Rege fortunatos! ò candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis vestri terror? quanti ambitus Regibus exteris ac gẽtibus erit in amicis aut hospitibus vestris censeri? Id ipsum me beat, quod video vos cum exercitu nauigare. Quamquã scio non pugnam, non aciem, sed triumphi speciem fore. Nam videre, non experiri hæc arma æmuli vestri volunt. Sed propere Rege conuento mihi opus est, cuius priuatim etiam hospes sum. Gobryas his auditis profusius Arsidam veneratus, haud ambigue percunctabatur quid afferret à quo veniret. Sed Arsidas post incautum subiti gaudij impetũ prudentius sermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobrya solerte reticente in Siciliam vehi exercitum, ipse se totius negotij gnarum esse temere prodidisset. Elusis igitur quæstionibus, quibus eum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multum flagitare, vt celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, nostrarum nauium cursum, hospes, non deductus tantum velis, sed anchorarum iactu, si hæc maria ferunt. Ita haud dubie regia classis, quam scio non segniter nauigare, ista nocte ad nos per-

uenies. Quod si prima lux nobis illum non coniungit, triremem statim dabo, & robustissimos remigum, qui te vehant. Interim acquiesce in hac puppi, nec secius quam inter familiares tuos impera. Post hæc verba strato admotum reliquit, prociditque in vicino ipse lecto; quamquam vix somnum lætitia capiebat. Et Arsidas inter cætera mirabatur, cur non monuisset Argenis. Poliarcho verum nomen Astioristem esse; quod à se obliuione omissum quoties & ipsa virgo meminerat, vt acris cupiditas facillime turbatur, etiam erraturum Arsidam, vano metu audebat ominari.

Iamque non duces tantum aut milites, sed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erant nauis prætoriæ gubernator, cui suspectum erat cœlum, montiumque natura quos a latere attollit Liguria; expertus, solitos esse, qua se demittunt rursusque eriguntur, per angusta diuisorum cacuminum spatia, procellas subitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes solicitus auras, iam certius expectabat tristiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus est; qui inter nauium funes erectos ad malum, primum quidem sibilo ludens, mox suspensum mare extulit; adductisque nubibus abstulit cœlum. Turbabantur subita festinatione nautarum officia, simul inter se clamore sublato, simul vndis fracto strepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur non vulgare esse periculum. Quisque ergo monere audebat, quisque præcipere; vt pene tumultus ignarorum nauticæ artis non minore periculo cresceret quam tempestatis feruor. Atri fluctus aut eruto liuentes sabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant; nisi eum ingenti fragore allisi

velut

velut accensam mutuo verbete aquam instar scintillarum mittebant in altum, rursusque sorbebant. Solus illæ spumæ attritus micabat in tenebris, qui sæpe ominoso impetu superans obiecta latera, in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarum mora erat; quia spatium nauibus negabant quo aliqui indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor vrgebat, ne, si vincula deessent, inter se implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum consilium tempestas peruertit. Nam nec corrigi cursus poterat, nec sisti nauigia. Ferri cœperunt qua ventus iubebat; aliquid scilicet veli relinquentes ad antemnam, quo naues per dispares fluctus librantibus ventis starent.

Nocte exacta nihilo lætior dies fuit, tristis imbre, & circumstantis mortis imagine. Noctem quoque secundam vis eadem venti obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempestatis intepuit; sed non plagam agnoscebant, non maria, numeratisque nauibus paulo minus media parte abesse aut perijsse querebantur. Vbi vero cura salutis iam propemodum assertæ, passa est ad alias solicitudines descendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quo quærerent; forsitan in aduersa aut ignota littora expulsum! Vbi denique ipsi essent, quosve portus intrarent, affectis nauibus, syluaque & pice, littore tuto egentibus? Arsidas omnium immanissime fortunæ maledicebat; quod deiectus a tanta spe, nesciret vndis an terra essent errores repetendi. Non amplius Galliam, nob Rhodanum destinari; sed vago & quas maxime terras vellet ignaro, pererrandos omnes sinus, quoscunque tempestas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia esset nauis; quæ sine

gubernatoris operæ in destinatos cursus vltro se flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam si vacuus rediret, quantum abesset à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho esse iter; metuebat ne de tempestate lassus consideret in portu, aut segnius nauigaret, dum interim effluit tempus, quo se ab Argenide expectari voluerat.

Hæc voluenti, & qui mos infœlicium, pene cum Gobrya iurganti, quod se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ, instar nubeculæ aut caliginis procul videri, id se terram opinari. Quæcunque illa esset, eo tendere Gobryas iubet. Cum summa vi remigassent, medio pene die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finita tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitum illam Africæ plagam esse: cæterum arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numidiam. Desertus haud longe erat portus, nec certum an fatis hospitali: Sed necessitas subigebat, omnia ventis & pelago arbitrari tuciora. Ad terram igitur duces ipsi fuere qui de regione indicauerant; Relictique pauci, cum lembo, quo socios, si qui in proximo errabant, colligerent magno Deum fauore, omne quod à Gobryæ classe aberat, intra noctem receperunt. Ita, vt in malis rebus, optime erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat; Incolæ prætereà ficcis piscibus, cæterisque quibus paupertatem sustentabant alimentis, exhibebant insolitæ humanitatis officia.

Sed nec classi quam ducebat Poliarchus tempestas pepercerat: De Sicilia, de vindicta, de nuptijs cogitantem, haud iniuste impleuerat sui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus; tanto

tanto exercitu sublimi, cur generum aspernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum, & si qui præterea æmuli erant, seu priuatis seu publicis armis decernere vellent, audebat despicere. Ad extremum legem Siciliæ; quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel se ferro recisurum credebat, vel interpretatione remoturum: Ne Sicilia nempe Gallico sceptro diceretur accedere, sed legibus antiquis viueret; & si plures peperisset Argenis, esset secundæ prolis hereditas Inter hæc studia videbatur nauigium non satis, ferri ventis, aut agi remigibus. Ibat ergo per trãstra, tonsasque lassabat; cum illa tempestas incubuit, & à cursu quem instituerant submouit. Ipse quamquam intrepido animo erat, tamen cum assilentes pertinaciter vndas vidit, & veluti suum caput vouentes, matri & sponsæ dedit, vt mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem proijcerent, neue vltima timerent, nobiliora sibi fata deberi, quam vt ea ætate vndis obruerentur. Ea spe quamquam habuit ad officia strenuos; parum tamen potuere in acerrimo fluctus, donec classe compulsa ad externæ & ignotæ regionis prospectum, sponte mare detumuit. Tunc vero nec remigibus vires ad nouum laborem supererant: nec debilia nauium latera, & pondere tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa diutius nauigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies qui ipsi extra Siciliam lucebant, sibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum consensus, timorque naufragij. Nam, & sibi propter Argenidem charus esse inceperat. Petere igitur proximum littus iubet, si quam nauibus stationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines, aut quę tellus:

lus: sed amœnam plagam esse multæ arbores monstrabant, modicique colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piscationem. aut merces passim, stabant in anchoris. Præmiserant igitur nautas in expedito lembo, scilcitaturos quæ pars terrarum esset: quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam esse ipso locorum speciem à summo contemplatus tabulato; O Gelanore, inquit, nosti fluuium? nosti oppidum Lixam? nosti procul in hoc colle Dominæ villam? Hæc illa est Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyanisbes imperium. Non nos fata in totum auersantur, quæ fractos ac nescios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne subito classis aduentum terreamus imprudentes; vade prior ad Reginam; qui me casus egerint, mone; ora placidum nauibus meis portum. Interim aduerso remigio naues circa hos fluctus sistemus. Statim rumor inter classiarios nautasque vulgatus est hospitalem suo Regi esse terram quam cernerent; nihil secius quam in patriæ sinu tam victoribus fore quam ratibus. Haud tarde, quod vehementissime optabant, alacres crediderunt, lætoque celeusmate rates impulsas, vbi deinde imparatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigijs. Nam ad portum, priusquam indulsisset Regina, accedere non placabat.

At verò Gelanoro, vbi primum in expeditarate subit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam securitatem eripuit. Quippe vndæ concitatis feruebant nauigijs; multoque terrore, totas ripas tela compleuerant. Causa subiti motus fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiuerat (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam esse tunc rati, formidolose decurrerant ad arma. Pauci

adhuc

adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Ciuium vt plurimum iste concursus fuit, qui tumul insani circumstetere densis scaphis venientem Gelanorum; Quia præconem ab hoste iam vicino, & sub eo nomine exploratorem credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, se amicum & fœderibus tutum, non meruisse aut timeri, aut diripi; Denique a Poliarcho ad Reginam nuncium aduenire. Forte adfuit qui hospitem agnosceret, ex eodem littore paucissimos ante menses cum dominio Poliarcho summo fauore Hyanisbe digressum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de classe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, sed Poliarchum adesse cum suis copijs confirmauit. Sic in terram egresus, perductusque est ad Reginam; quam belli præsentis opinione attonitam, ita refecit, vt non tam cum militibus Poliarchum, quam præsides Africæ Deos aduenisse arbitraretur. Protinus ex purpuratis missi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipsa pluribus interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma destinauisset, quove consilio sub veste priuata antea suppressisset maiestatem. Gelanorus quæ præmenda aut referenda esent haud nescius, Reginæ animum dulcissimis alleuabat sermonibus; vt vix eum ad dominum redire pateretur de hospitij humanitate nunciaturum.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipsa Regina vix sumpserat, ocultis & publicis curis grauis. Namque vt Radirobanes, inuerecundo in Argenidem scelere fœdus, Calarim redit, pensato cœptorum dedecore, timuit ne leniorem suo-

rum reuerentiam deinde experiretur, haud dubius, ita vulgi, ita militum animos esse, vt Principes ex successibus æstiment. Dari enim virtuti fœlicibus, quod fortunæ est; & frustratos impetus contemptu vindicari. Ne itaque ocio sermones sererentur, vtque præterea implacidam mentem nouorum motuum gestu reficeret, in belli consilia rursus incubuit; sed in Siciliam confestim redire non placebat. Quia se illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potius esse in quos interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex mora remittentibus Siculis curam, improuisus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occasio. Diu erat, quod Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc causa fuerat classis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ iniecta spes ad iustiora in Lycogenem bella prouexerat. Tunc vero & antiquæ mouendi in Mauritaniam causæ redibant in animum; & ad illas præterea visæ sunt recentes accedere. Forte enim Mauri peiratæ, non magis externis quam popularibus graues, ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant: & ipse ex Sicilia rediens spoliatorum questus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum consilio illata hæc fuisset iniuria, ad Hyanisbem misit, non modo qui res repeterent, sed iuberent de noxijs dari supplicium. Illa, neque res suo raptas auspicio, neque sontes in sua potestate esse, respondit; aut illos se pro ciuibus habere. Vindicarent se Sardi vbicunque noxios deprehenderent. Se quoque vltioni qua posset accessurum. Radirobanes responso Reginæ in deterius apud Sardos de industria vulgato, finxit acrius iram, Sardiniam à

Mauris

Mauris sperni, & ideo neglectos esse questus quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam satis violatis fœderibus, non modo vlcisci mercatores, sed & repetere maiorum suorum iurgia cum Mauritaniæ Regina constituit. Nam veteres Sardiniæ Reges sibi deberi Mauritaniæ sceptum contenderant frequentibus bellis. Postea sæpe has lites aut induciæ, aut nomen pacis suppresserat; quæ mox (vbi alterutri Regis placebat) veluti à somno receptæ, specie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc vero Radirobani visum sic exercitu vti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet: adornauere illico Fecialem, qui auspicaretur bellum, dum subitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit ad Hyanisbem intromissus, eam, nisi sceptro decederet, nisi Mauritaniam Radirobani traderet, strenue adfuturos cum exercitu Sardos qui ius suum persequerentur, audacter pro sui muneris inuiolabili sanctitate admonuit. Regina improuiso territa malo non tamen cunctanter respondit: Vile esse Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat peruertere, forte robur non ausus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læsum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiæ vicinia esse. Non posse falli Deos: Sed nec abesse humana præsidia. Neq; vnam esse Tomyrim, quæ sanguinem sitientibus sciret dare. Ab ea digressus Fecialis, vbi sterit in littore, dextera hastam tenens, Quod, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam: quoque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo

lo Mauro bellum iussit; ob eam rem ego Rexque, & Populo Mauritaniæ bellum dico facioque. His solemniter dictis telum emisit in hostico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisbē proximi amicorum incusare, quod abesse filium esset passa, in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad contumeliam fa ilioras Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illamque aciem despicere in qua virilis purpura non fulgeret: At illa fortunam plusquam se peccasse referebat; quæ rerum placidissimum cursum inopia tempestate turbasset. Sed & filium non procul abesse: & impigre rediturum, acceptis literis quas ad eum cohitabat. Interim milites legerentur nec quicquam sedulitati deesset, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat cum de rebus quæ instabant, inter proceres agitanti, nunciatur alterum ex filij seruis (duos enim omnino abuexerat) peruenisse ad Regiam. Stupuere scilicet omnes, videbaturq; non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipso temporis articulum aduenisse, qui certo de Principis valetudine referret: moneretque vnde esset arcessendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter authoritatem matris; ne sibi moræ esset in lætissimis rebus, ad eam famulum dimisit, cum eiusmodi litteris; quas iuuenis, & amator, & inter illos impetus tamen, maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porro mater, erat ipsa Hyanisbe. Is vero inter suos Hyempsal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, genusque dissimulans, conueniens illi genti nomen assumpserat. In ijs litteris magnopere

pere suæ matrem reuerentiæ imputabat, quod ex iussu ipsius generis sui fortunam fideliter tacuisset: Cæterum fœlicitatem offerri quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionem Siciliæ; Virginemque in qua animi dotes tantæ hæreditati præstarent. Orabat, vt Regi, cui tantopere ignotus placuisset, suorum natalium decus, liceret aperire. Etiam ipsa ad filij hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auspicium transituris.

Reginæ non tantum non iucunda epistola fuit sed ad illius lectionem conterrita sic expauit, vt qui aderat, nihil lætum de Principis valetudine suspicati, percunctarentur à seruo quid dignum attulisset eo Reginæ, vultu quem cernerent. At ille Hyempsalem non modo valere, sed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia, ex sua consternatione alios timuisse, vultum collegit; Deumque auxilio incolumem, filium dixit breui rediturum in patriam. Sed vbi secreta fuit cum famulo qui litteras attulerat: Puto, inquit, satis tibi à filio imperatum, ne hic vlli enuncies apud quam gentem versetur. Tu sodes diligenter fidem serua. Neminem enim meorum scire hoc volo. Oportet præterea vt strenue redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admonem, quæ vtrimque te expectant. Hæc effata secessit in gynæcei penetrale, non magis de Radirobanis iniurijs quam de filij voto solicita, Tantamne vim negotiorum mihi subito esse obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ? Tunc, charissime, vt Meleandri gener fias? vt te imprudens in

lo Mauro bellum iussit; ob eam rem ego Rexque, & Populo Mauritaniæ bellum dico facioque. His solenniter dictis telum emisit in hostico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisbē proximi amicorum incusare, quod abesse filium esset passa, in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad contumeliam faciliores Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illamque aciem despicere in qua virilis purpura non fulgeret: At illa fortunam plusquam se peccasse referebat; quæ rerum placidissimum cursum inopia tempestate turbasset. Sed & filium non procul abesse: & impigre rediturum, acceptis literis quas ad eum cohitabat. Interim milites legerentur nec quicquam sedulitati deesset, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat cum de rebus quæ instabant, inter proceres agitanti, nunciatur alterum ex filij seruis (duos enim omnino abuexerat) peruenisse ad Regiam. Stupuere scilicet omnes, videbaturq; non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipso temporis articulum aduenisse, qui certo de Principis valetudine referret: moneretque vnde esset arcessendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter authoritatem matris; ne sibi moræ esset in lætissimis rebus, ad eam famulum dimisit, cum eiusmodi litteris; quas iuuenis, & amator, & inter illos impetus tamen, maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porro mater, erat ipsa Hyanisbe. Is vero inter suos Hyempsal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, genusque dissimulans, conueniens illi genti nomen assumpserat. In ijs litteris magnopere

pere suæ matrem reuerentiæ imputabat, quod ex iussu ipsius generis sui fortunam fideliter tacuisset: Cæterum fœlicitatem offerri quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionem Siciliæ; Virginemque in qua animi dotes tantæ hæreditati præstarent. Orabat, vt Regi, cui tantopere ignotus placuisset, suorum natalium decus, liceret aperire. Etiam ipsa ad filij hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auspicium transituris.

Reginæ non tantum non iucunda epistola fuit sed ad illius lectionem conterrita sic expauit, vt qui aderat, nihil lætum de Principis valetudine suspicati, percunctarentur à seruo quid dignum attulisset eo Reginæ, vultu quem cernerent. At ille Hyempsalem non modo valere, sed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia, ex sua consternatione alios timuisse, vultum collegit; Deumque auxilio incolumem, filium dixit breui rediturum in patriam. Sed vbi secreta fuit cum famulo qui litteras attulerat: Puto, inquit, satis tibi à filio imperatum, ne hic vlli enuncies apud quam gentem versetur. Tu sodes diligenter fidem serua. Neminem enim meorum scire hoc volo. Oportet præterea vt strenue redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admonem, quæ vtrimque te expectant. Hæc effata secessit in gynæcei penetrale, non magis de Radirobanis iniurijs quam de filij voto solicita, Tantamne vim negotiorum mihi subito esse obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ? Tunc, charissime, vt Meleandri gener fias? vt te imprudens in

eam regionem miserim, quæ te & nobilissimam virginem vna ruina perdeat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu semel, & Radirobanes mihi regnum, & Argenis filium tollit? Sic plena terroris sumpsit ceram, in qua eiusmodi verba posuit. Quantum cogitationes tuæ à rerum nostrarum fortuna abhorreant, mi gnate, hinc scias; quod vix ab oculis meis abscesserat Fecialis Sardiniæ, *nobis à* Radirobane denunciator belli, cum literas tuas accepi; quæ te intempestiuo hymenæo instare docuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum est, vt adhuc de genere & opibus ignotum Meleander, sua affinitate dignum existimet. Sed maculabis tuam famam, si amori indulgens, matrem, & patriam fines turbulentissimi *Radirobanis prædam esse. Noli Siciliam vt*cunque dotalem maternæ *Africæ* præferre, quam incolumen vix habebis, nisi confestim huc properas. Scis, quanto, facilius res seruari, quam perditæ possint recipi. Post matrem assertam, post triumphos, & fortissimæ pietatis decora, ibis maior ad fędera, & dignior peti. Sed neque iu Radirobanem solum, aut bellum, moras retuleris quas nuptijs illis iure materno inijcio. Peristi, mi gnate, nisi prius loqueris mihi quam ducas Argenidem. Redi confestim ad charissimam matrem, Gaudebis ædepol; & grandem pietatis mercedem esse intelliges hoc ipsum quod mihi parueris. Nam vt meam mentem scias, adeo interest ante coniugij sacra, à me ipsa te moneri de rebus arcanis, quæ non litteris, non nuncijs credi possunt, vt, si postueras officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hereditate & veluti spolijs meis exultes quam merore confeceris. Iam

hoc

hoc satis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes vlla fortuna aut peregrinatione exuisse. Cæterum, ne me tuis peruicaciter votis putes auersam, nihil ab mio Siciliæ Regi indices te filium meum esse. Qui si te generum optat, si tibi cum filia Siciliam vouet, tecum idoneam mittam manũ qua irruentibus Sardis obstes. Faxo in Siciliam illico redeas, postquam te hic filium sensero, & Radirobanes hostem. Vale conscriptam in hunc sensum epistolam seruo cum traderet; adiecit, vt filiũ hortaretur, nullibi mors ducere, priusquam peruenisset in Africam; & hæc pie curare quæ ipsa his literis mandabat. Seruus omnia pollicitus vt decebat, tamen biduo ob tempestatis, vim mari exclusus, vix denique à portu soluerat, cum adesse Poliarchum, Gelanorus nunciauit.

Tunc vero Hyanisbe non sine Deum numine, aduenisse vires amicas præfata, Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipsa cum Aulam intraret obuia fuit. Et exacti memoria beneficij, & præsentis operæ quam ab eo sperabat necessitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta est: nisi quod reuerentia accedebat blanditijs. Nec deerat ille laudibus suis, tam submissus in Reginam, tam concinna modestia se inferens, vt plerique succlamantes tanquam matrem, & filium vno ad Deos voto coniungeret. Dispositis in littore erant qui duces illius militesque exciperet. Publice omnibus, hospitium præbebatur. Maurorum vna vox erat. Gentem externam nullo Mauritaniæ iunctam commercio, nulla stipendia quærentem, adesse, quæ suo sanguine periclitantes tutarentur. Ergo amplecti venientes, & pro se quisque bene hospitibus precari: in liminibus quoque vina coronasque statuere: Vt mirum esset

ſet Gallis adhuc ignaris, quod Afri beneficium petebant, alicubi terrarum melius peregrinis quam in Gallia ſua eſse. At Regina non morata diutius, quam dum à veſtibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta eſt; Ecce te Regem, vir fortiſſime, non nunc primum cognoſcimus. Nuper ſub priuato habitu cum hic eſses, ſuſpeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris, ſortis ſimulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidiſti, cum animam prope meam latrones abſtuliſsent in ciſtula. Iam vero vt aſseras tuum munus, ſiue tuo ſiue cœlitum conſilio huc cum armis appuliſti. Quippe improuidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardinæ Radirobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie claſsem noſtris littoribus infeſtam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier ſum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſcipe, & gloriæ tuæ tribue ne Reginam, & iniurijs petitam, videaris deſpexiſse. Equidem ſummam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies, ad præſidium morare; vt nemo de Radirobanis fauore ſine mentione tuæ virtutis loqui poſſit. Quantumcunque, & quocunque feſtines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modo maieſta, ſed & mœſtitia, ac pene lachrymæ commendabant: Pudebatque Poliarchum extremam ornanti opem tarde annuere. Sed rurſus amoris ſacramentum, & quod ſupplex etiam ac miſeria erat Argenis, ſubmouebat ſtimulos præſentis pietatis, donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Sicilia eſſe, percunctatus eſt, vbi ergo terrarum is degeret. Quem poſtquam intellexit à Sicilia abſceſſiſse, & vel eſſe in Sardinia, vel aduerſus Africam nauigare, acerrimo

terrimo metu cohortuit, ne rapta aut tradita Argenidem recessisset in patriam: Nec distulit quæstionem; Ecquid audistis, ait, illum Siculi Reges generum esse? Hyanisbe quæ ex Archombroti litteris certa erat innuptam esse Argenidem (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiusmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis hanc sibi operam dedisse; qua depulsus ratione Radirobanes quove authore esset; cogitauit, nihil tunc igitur causæ esse; vt tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem vrgeret Argenidem? At vero apud omnes pro flagitij infamia fore si desereret Hyanisbem, & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem solaretur; & negotij admoneret, quod necessarium fortuna obiecerat. Quod si non impetu hoc bellum veniret, sed tempore traheretur; tunc se pace Reginæ, relicto in Mauritania præsidio, cum copiarum parte discessurum ex Africa. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hostis vbique obiectus: Vlturum enim se, specie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulisper pensatis, Reginæ in hunc modum respondit. Quod silentio meo suspensam te habui; ne crede, Regina, me ambigua consultatione versasse an esse relinquenda, id est, an paulo nequior ipso Radirobane esse possem. Sed me prædonis, non nunc primum apud me damnati, scelus monuit; rursusque meæ sortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam seu te Regina, seu causam, seu beneuolentiam in me respicio, tanta verecundia tibi deuinctus sum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ

sunt,

sunt, omnia mihi posthabeo: Vtere regni mei viribus; sciasque in te colenda nihil me tuo filio cessurum; neque impune, me viuo, futurum Radirobani, quod tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeo hæc læta vox Hyanisbe, & Proceribus fuit, vt in Cœlestis suæ ædem plerique decurrerent; omni suffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auersata Hyanisbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata iuueni, erat ex maritimo periculo pietas; vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris sui vota illi Cœlesti commendauit: quam, seu Venerem, seu Iunonem existimes, virginis specie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque, & primis pedibus in sublime ita versis, vt in cęlum eniti viderentur. Cęlestem Venerem; Parcarum natu maximam, primi Assyrij coluere. Hinc non longe ad Tyrios potuit commeare religio, & ab ijs inter Carthaginis auspicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & sub signo istos versus marmore inciderant, quibus non modo illa Dea, sed & Africa celebrabatur.

Ne cęlum, ne Diua tuo subuecta Leone
Irrupuisse velis, Magis hic tua limina serua,
Limina, quæ votis meritoque impleuimus aure.
Tu si Diua faues, Lybicis non finibus illa
Præstet humus, cui Sidonij de littore Ponti
Virgo tulit nomen falso subuecta iuuenco;
Aut molles Asiæ tractus, quæ Martia multum
Frangitur & blando lasciuit sydere Virtus
Aspice quam lætis iactat sese Africa fatis,
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu custos, totamque videt: Ni faucibus obstet

Vna

Vna Pharos, geminumque solo discriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili sata credita surgunt
Fœnore; Magnanimi celebrant diserta Leone;
Et dies strident ebora inter candida sylua.
Hesperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos.
Hesperidemque Atlata patrem, qui vertice magno.
Arduus in miseras cœlum descendere gentes
Non sinit, aut tactis sordescere sydera terris,
Hic tepidus lauit nascentem Pallada Triton.
Hic & fatidicus medijs in Syrtibus Ammon
Haud sitit, & multa velat sua cornua sylua.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia seruant
Numina, nec montes spernit Deus ales auitos.
Tu quoq; Cœlestis. Genitrix tu maxima rerum.
O adsis; Libycas, & qui iam dicere dotes
Certabunt, seu Musa chelym, seu sumet Apollo,
Te, Dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cęlestem votis, reliquum diem belli cura absumpsit. Quinquaginta varij genis nauigia erant Poliarchum comitata. In ijs vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars classis tempestate debilis in arenam subducta; alia, pelagi fluminisque obseruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in stationes, diuisa est. Trabes, remos, & cum finibus vela, omnia denique armamenta, ingens festinatio conferebat. Inter mare, & vrbem delectus castris locus; & addidit Gallis Mauri vexilla in eodem fixere principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & elephantorum terga curuantes in vsum clypeorum. Paucos tamen hos esse Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria

millia

millia scripti milites erant. Ciues autem, castris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggeresque seruandos continebantur. Neque ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copijs posset debellare Radirobanem. Sed si bello, non prælio opus erat, quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficisceretur? an suos milites secum abueheret, quos Hyanisbe propemodum solos habebat? Huic curæ intentus, constituit hortari Hyanisbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret? Non quasi Radirobanis metu, siue discessus mentione iniecta, sed veluti transferendo in Sardiniam bello, si forte timidioribus mutatus, consilijs hostis cessaret.

Igitur postera luce, de belli ratione cum ageret, suasit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicino erant, mercede conduceret. Vtilissimum consilium (retulit Hyanisbes) & quod meæ etiam menti succurrerat. Sed quis locus conuocando nunc ex tota gente concilio, cuius necessaria est tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis assuetus. Non ergo ius regium, non regionis discrimina satis populum coegere ad tributa; nisi ipse per homines à se legatos consentiat? Scilicet neruos imperij, id est, ærarium, in potestate populi esse; Hunc arbitrum rerum, & suorum Regum Regem, vno hoc iure publice omnibus cœptis; consilijs, viribus moderari? Certe non regnandi veras leges hoc pati, non cum summi imperij nomine conuenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem vt excutere anniteretur pessimi moris iugum, quo sceptrorum libertatem Mauri

adstrin-

adſtrinxerant. Et tentandi an id populus pati poſset, tunc commodiſſimum tempus eſse, cum externo pauidi bello, crederent poſseſſione quã Regina imperaſset, ſe ſalutem redimere; Videberis, inquit, non nouandis quidem rebus intendere vim regiam; ſed ſub diſcriminis articulo extra ordinaria quidem, ſed neceſsaria ratione id æris impetrare à ciuibus. Quod ſi ſucceſſerit præiudicio vtique erit, vt & in cæteris periculis, nihil rogato populo, idem neceſſitatis terror ad tributa ſufficiat. Et, vt quamuis auerſæ aut faſtiditæ rerum ſpecies ipſo vſu nobis concilientur, paulatim aſſueti patientur ex vno Regi ſuffragio rem pendere; magno quidem ipſius populi commodo, cui ſæpe libertati vmbra illuſit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi prolique acceſsurum, ſi hanc nobis poteſtatem pararem. Sed nec vnquam abſque diſcrimine ea nouitas proferetur in populum, & nunc omnium minime, cum in hoſtem concitandi ſunt animi; iamque ſatis externi eſt mali, abſque ciuili diſcordia. Ædepol efficacius Radirobani pugnarem, quam ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me ſtudia accederem, & illi placarem. Dij præterea obſtant ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino exiſtimo ſanctiſſimæ æquitatis pleniſſimum. Quem autem? ſubijcit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconſulto populo aut inuito, vlla tributa Rex imperet. Placetne Reginæ perſonam nunc exuã; quæque ſæpe in hanc rem audiui, aut ipſa cogitauit, recenſeam; vel vt mecum ſentias, vel vt errore mi liberes? Placet, inquit Paliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi niſi propriæ poteſtatis licentia poſſunt, nec ſeruari niſi ad obſequi reuerentiam adacti. Simul ſe ad audiendum

com-

composuit, iuuenili animo indignatus id quod tantopere sentiebat opugnari; Neque ratus Hyanisbem tam ex animi sententia loqui, quam subductæ potestatis pudorem specie æquitatis tegere velle: quasi subleuaturam suas angustias, si ad sortem, ad quam ipsa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa. *Principatus conditos scimus, vt, vi sublata quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ, & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam vt quisq; opibus industria sua partis fruatur, aut rationi ciuili commodius, quam vt intelligamus quid nostrum quidve alienum apud nos sit? Atqui de medio vtrumque tollimus, si quæ ciues sua diligentia peperere, vindicamus, vt iubet ærario; facimusque ne sciant quantum ex domesticis opibus Regi, quantum sibi iura attribuant. Qui enim id sciant: cum non hoc suum; ac ne legis quidem arbitrium sit, sed Principis duntaxat vnius: cumque tributo semel exacto, adhuc ipsi simpliciter suis bonis non gaudeant, quæ alijs scilicet Regis, edictis possunt rursus delibari? Mistæ hereditatis atque confusæ, quot mala sint si ignoras, respice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, nec fratres diu ferunt. Ipsæ denique vxoris scire volunt, suis ex bonis quid in maritum transferant, quidque sibi recipiant. Quis igitur diuturnam, & publicam pacem speret, si quæ Rex adimit ciuibus facit sua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?*

At vero vbi tollendi tradendique fines sunt, ea æquitas à natura præscripta cuique familiæ limites suos, iura, officia, designat. Spes deinde placendi, & aliquid vtrimque impetrandi,

mutuam

mutuam necessitudinem insituat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commissum sibi ferrum summo iure stringere amet; ne temere ineat, vel bella vel pace, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidit, sponte regiam gazam de suo implebit. Erunt hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit; simulq; præteritis beneficijs gratiam referet, & futura merebitur. Rexq; vicissim non committeret vt ciues sæuis aut externis moribus lædat, nihil quoque si durius cum illis agetur, de suo concessuros. Hæ sanctissimæ sunt habenæ, quæ Regem populumque iungentes, vtrimque ab iniurijs, & superbia arcent luxuriaturam potestatem.

Sed opus est scilicet æres ad quotidianos Regiæ sumptus,& ex magnificentia Regum de viribus & opulentia regionis exteri iudicant. Quid præsidia? (inquies) quid classis? vix vllũ profundius mare quod ingestas opes absorbebat. Equidem vera hæc esse,experimento quoq;comperimus. Sed nec vllis Regibus tam anguste à populo legem dictam existimo, quibus ad hæc regni munera atq; insignia non opes sufficiant. Ingentia illis patrimonia,&, si probe curentur satis dignitatem assertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in alijs gentibus alijsque diuersa sunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad splendorem sufficient, si regnare solus volet; nec prodigis animis quos insane aut seruiliter amat pene in purpuræ communionem asciscere. Ast vbi tam perdendi quam rapiendi auiditas illum inuasit; vt nec assuetæ, & legitimæ opes. Ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus, suam operam suosque labores in ærarium conferat, at is Princeps

(vt de Erisichthonis fame pueris narramus) semper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit. Ego quoque profusior quo facilius credet rediturum sanguinem confecto ærario. An ergo miraris abstinere populum nihil profuturo obsequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumsident, opes sibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt, vbi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, sed efflagitantibus patriç rebus exposcet?

Audio quoque, in gentibus quæ patientissimæ tributorum sunt, minus illo obsequio Regibus agi quam creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domestica hæreditate est, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam angusta, aut laboriosa, aut denique ad priuatorum sortem accedentia, incipiunt; mox in gratiosos homines diuidi, pignori dari, veraque aut simulata emptione excidere. Ita Reges innocentissimum viuendi genus omittunt, de suo vectigali; aliudque instituunt, proximum prædæ, nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à sæuitia tyrannorum distrinxeris, si vtrobique res suas precario ciues possident? miserorumque hominum tota interdum cum suis laribus supellex, de exhaustis domibus rapta, sub hasta & præconibus prostat? Nec inuidiam facio vani spectaculi mentione, si vera retulere qui in regionibus fuerunt in eã sortem Regi obnoxijs. Quod enim viritim imperatur, vt leue sit opulentis; at rusticos, at colonorum tenuiores, sæpe sic premit, vt non penum, aut stratum relinquat in quo saltem perculsi conquiescant. Quid hoste victore expectarent acerbius?

Tetigit

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidiosa narratio. Itaque non passus plura dicere Hyanisbem, ita orsus est. Nollem isti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras, tributorum fama ad te allapsa est, maligno compendio tradidissent rem obscuram; sed aperta rei serie essent vsi: quæ tam Reges, quam ipsum vectigalium morem absolueret. Numquam enim Regibus est animus hæc edi credulitatis exempla, quæ memoras. Si vero Quæstores ac Iudices forte interdum atrocius quæ iussa sunt extorquent; aut qui viritim induunt, quid de tributo exoluere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributisque tam sæuiter irascendum? etiamque soluendi in totum publicæ rei nerui, qui ex eiusmodi vectigalibus constant? Est enim. Pone eos errare qui diuidendis in singulos oneribus sunt delecti: Adde in capiendis pignoribus præter modum sæuire lictores; Facias quoque, si placet, in crimine esse Reges sub quibus hi mores rigebunt; At nihilo iniquior erit ipsa potestas Regum, ius, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Nisi forte iustæ res non sunt, aut leges, aut iura, nisi cum ijs iuste vtimur: exuuntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commissa sunt. Quid si populus iusserit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum inquies. Sed in eo colligendo, si, vt sæpe fit, iniustius duriusve cum ciuium aliquot agetur; An post hanc iniuriam legitimum esse desinet, quod consensu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum est, cui inconsulto populo belli indicendi pacisve firmandæ non summa potestas sit. At si timere eo iure vtentur, hostemq; intempestiue facient; aut lacessent; quanto id populo damnosius erit, quam vlla tributo-

rum auiditas? Neque tamen, ò Regina, hanc ideo armorum potestatem negabis esse iustissimam, quod eam, vt constat, potissimus iniquissime vsurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut scelere hominum non æstimandam esse rectitudinem legum ipsarum.

Aiebas, daturos operam Principes modestia, cæterisque officijs, vt in suarum virtutum præmium ferant sponte à ciuibus tributa. Nescis enim quibus maxime Regibus apud populum sit veneratio. Quam sæpe rectas artes dispiciat? falsisque virtutibus aut splendidis vitijs decipi amet; vt denique eius studia a salute publica diuertant. Imo adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capessenda negotia, vt deserti officij mercedem Principibus constituat. Frænum pretio remouebit, pretio lasciuiet, & peribit. Male agitur cum rebus humanis, si non bonis sed plurimi placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis assidue hauris; quæ, si cessas, aliquo veterno emoriuntur. Haud disparis fatis vires & animi vulgi sunt. Ipsa laboris assiduitate crudescunt, & ignauiam odere. Ocio corrumpuntur. Num igitur vtilissimos neges stimulos esse qui ad diligentiam omnium virtutum foecundissimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporem non sinunt conniuere? Atqui nulli ad eam rem acriores quam hæ Regibus pensitandæ pecuniæ. Quippe si socordiæ amore, viuere parce, & negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare; non ideo in remissionem solui licebit: sed à sui cura abeuntibus, præsto erit hic Regibus, aut verius patriæ, debitus labor, quo pensionem parent haut dubie à lentis etiam aut inuitis exigendam. Iam dum coguntur ad alienæ vtilitatis

operam,

operam, pro se quoque assuescunt laborare. Mox illos plusquam pro se aut pro Rege tenebit ipsa laboris & industriæ consuetudo. Hinc artificijs cultus, hinc corporibus & animis vigor; in pari omnium assiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians sed virilis & robusta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, sparsique in agris ad pascua aut aratra homines, domiti, labore sensuque sortis suæ monentur, se obsequio, non imperio genitos esse; Qui, vbi non in vsu aut potestate Regum sunt illa tributa solertiam solicitatura, sæpe feroces, nec magistratibus tractabiles, stolide aut periculose superbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitij vacant; veluti cessante vultu ager, quem messibus onerare timueris, se inutilibus herbis sponte exhauriet.

Finge tamen esse leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, suoque satis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea, populum iudicio non carere, & Principe iustam vtique opem petente suas impigre opes collaturum in publicum. Quid vero si occurrunt, quæ & subito peragi debent, & nisi publicis sumptibus non possunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot mensium labor est; & religiosum hunc ordinem non expectant negotia: effluitque inter moras rei gerendæ occasio: aut ingruit malum, quod præsentibus repulisses stipendijs. Quid dubitas, Regina, vel ex statu præsenti agnoscere quam iuste de moribus illis, quærat? Instat hostis externus: Bella non auro minus, quam ferro geri solent. Quia tamen citius aderit hostes; quam populus conueniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahis.

At nec subita modo Regibus occurrunt; sed sæpe secreta, quæ & interest non vulgari; & inter hanc tamen quærendę pecunię rationem, tegi vix possunt. Voles inuadere in hostem imparatum, aut, quæ olim tua rapuit, inopinato recipere: Interestne, ille aut omnino vicinia consilium intelligat? In hanc rem igitur dum necessarias opes quæris à populo, iudicisque consilium, an proferes in publicum tuę mentis arcana? At simul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin vero (vt oportet) habebis hanc molitionem tibi secretam; quid causæ ad populum afferes rogandi tributi? quid, si lentus est, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino quorum interest te esse quietum, incuriosos fore vel segnes existimas? Quos vtcumque fefellisses, consueta, nec strepitu publicisque rumoribus notata, potestate exigendi tributi; hos ipsa conuentus celebritas, quem ex omnibus prouincijs cogis, quique ignorari non potest, ad suspiciones, & sui curam, erexerit.

Si vero (quod sæpe fit) non ciuibus cum Rege conueniet; si contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiusque consilia quamquam recta, despicient; quid rebus tandem fiet? Vt si qui imperiti dum hostem ferire statuunt, seipsos obuerso telo transuerberent: Ita populus suo & patriæ iugulo imprimet vulnera Regi inuiso destinata; negatis stipendijs, quæ reipublicæ tempus efflagitat.

Quid denique regiam potestatem, quam omnium potissimam vel ipsi fatentur qui nolunt experiri, ea debiliorem statuimus qua alicubi Optimates potiuntur? Certe enim in gentibus in quibus Senatui summa potestas est, non consuli, non rogari populus solet, velitne ac iubeat

rempu-

rempublicam suo ære esse adiutam. Decernunt ipsi Patres, sanciunt, imperant: & populum nolunt ad tantæ potestatis gustum attolli; quæ, si recte sentimus, prope summa in ciuilium rerum momentis est. Cur autem id illis iuris sit, & ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus ius est, non minus quam in eiusmodi republica Optimatum concilio; si non in ciues angustius mortis ac vitæ arbitrium; si par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas, (quæ apud homines grauissima censentur:) cur tantum vna hæc impar indicendi tributi potestas sit? Quæ leges? quis populus ita iussit? vnde origo discriminis? aut cur Reges agnoscant populi fasces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certe enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, vbi innocens ensis, quem in immeritum vulnus non possit gestantis temeritas vrgere? At regionem exhaurient contracto vndique auro. Rara hæc (si continget) & breuis iniuria; Cum sub Regibus solis sint qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeoque à Principum genio id vitium dissentiat, vt vix duos serie iunctos adhuc infecerit. Sub his vero qui sunt in exigendo largiendoque immodici, quamquam iniquissima libidine plurimos lædunt, hoc saltem publicarum iniuriarum lenimen est, quod vt Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribusque reddit terræ; ita illi per Proceres quibus indulgent, subinde remittunt in vulgus quicquid exsuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem est, ne ciuium in se fidem Princeps immodicis vectigalibus lacessat; tamen, si calculum ponis, rarius gen-

tes seditionibus arsisse reperies, quibus ad tributa ferenda satis est Regum nutus, quam quæ se ipsas ad illam patientiam non comparauerunt. Adeo sæpius in publicam peccat pacem vulgi sagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quam vel duriorum Principum læua seueritas.

Pudebat Hyanisben fateri se tam subito esse mutatam. Quippe haud ægre persuaserat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori sermone & perfunctorie quæ audiuerat refutando, paulatim in eandem sententiam concessit; & hortante Poliarcho statim occultam inijt viam parandæ potestatis. Præcipuos suæ Lixæ Magistratus iussit acciri, breuiterque memorato bellorum quæ instabant die scrimine, petijt vt sibi confestim talenta centum magna ex ciuium ære conficerent. Illico paruere: satis *periculi imagine* ad omne obsequium compulsi: & fœlicissima celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad eiusdem officij curam. Liberalitatis etiam & munerum causa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportune tunc incidit. Is dies, quamquam tanto in motu, omni remissione cultus fuit qua pacis ocia celebramus. Comessabundi in vrbe & castris seque & pocula coronauerant: adeo vt sub noctem Gelanorus, cui credita erant castra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam sisti non posse. Ille ad vallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum, quo ipsa subitis casibus vtique gaudens, possit improuidos merentesque percellere. Sed plerisque iam domitis mero somnus irrepserat, Iacebant inter vina: aut accipiendo inepti imperio cantabant. Nec Mauri quidem tantum, sed & Gallorum vulgus, Poliarchus Gelanoro ceteris-

que

que qui compotes sui erant, castra atque vigilias, & ebriorum hanc turbam, impense commendauit; Vtque erat festissimi ingenij, cum in vrbem redijsset, libens versus aspexit, quibus vnus suorum Druidarum in temulentos sic lusit.

Venit Io numen! festo Deus ecce tumultu
Ecce Deus Læti Bacchum aduexere furores,
Pampineo insignem curru, quem tigride multa
Axis agit, cæli spolijs armatus Eoi.
Æra sonent campis, omnique à fronte corymbus
Nutet, & attonitam rumpant caua tympana noctem.
Venit Io numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hic trepidi postes pulsataque tecta recedunt;
Hic hederæ, hic picto saliunt monstra ebria cælo,
Et quicquid timidis Mincidas induit alis.
Non magis Odrysias cum nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam stimularunt Orgia Dircem,
Arua fremunt, spumat multo cratere vocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrsi.
Non tamen hic cædes, fata aut Pentheia, Bacchus
Attulit, eranti truncum vel falce Lycurgum;
Sed trepidos gressus, blandoque papauera somno.
Forsitan & timidas ignota audacia mentes
Implet, & expulsa mirantur cedere curæ.
Ecce iacent nullo perfusa sanguine turba,
Victoremque suum perflant: secura malorum
Fortunæque cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto fœlix insania lucro,
Hi breuis, & primos expiratura sub ortus!

Sed nec remiges, milites que, tota classe minor ætiola, ac deinde sopor inuaserat; adeo vt ægre deinde proprio periculo, & pene vulneribus, ponerent somnum. Ipsa enim illa nocte aduentans Radirobanes, ferociter à mari in capacem

fluuium egit nauigia, strenueque oppressis qui pauci ad custodiam vigilabant, totum littus ripamque obtinuit. Præsidiari relictis nauibus ad castra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc sibi quam hostibus clausas. Alij triremes in altum impulere, qua hostem abesse silentium monstrabat. Radirobanes suorum plurimis confestim expositis, imparem quoque dato terrori ciuitatem fore existimans, milites distribuit, qui in littore consisterent, quique scalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terra consederant, formido eadem, aut fortuna, quæ classiarijs fuit. Gelanorum audito tumultu in littore, iubet passim excitari dormientes. Multis somnus mentem reddiderat, alijsque periculum. Ipse dispositis per vallum custodijs, & Micipsæ commendatis (*dux ille Maurorum militum erat*,) cum patre suorum, hostem iam veluti victoria securum aggressus est. Radirobanes postea quam intellexit adhuc esse qui sua defenderent, haud nesciuis locorum iniquitatem ignaris & aduenis intempesta nocte timendam; reuocari suos iussit; satis egisse visus quod æquore victor, statuere primo impetu posset in arenam tentoria. Facilem quoque in crastinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à castris, & vrbe prohibuisse hostem, non perrupit ad eorum stationes; prælioque nocturno, præsertim absente & inconsulto Rege, abstinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud se non erat ex cladis nocturnæ dedecore, suos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi questus militare flagitium esse admissum ab ijs qui seruauerant maria, adesse exermes iussit quotquot ex Gallis à classe

classe aufugerant, eosque hi fortuitam seriem digestos decimi cuiusque expiari supplicio. Eadem Reginæ seueritas in suos Mauros erat. Sed cum iam numerari dicerentur ad pœnam, illa pro Gallis, ipse pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamia, & in delictis militum assueta, (nam inultum facinus non esse intererat) quibusdam aliquid sanguinis de lacerto missum est: fossam alij seminudi ducere iussi: alij pari cultu stare in foro, sui spectaculum ciuibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti sunt tamen eo die ad dedecus, vt cæteros animaduersionis timor acueret.

Iamque ipse Poliarchus coccinea insignis chlamyde eminebat in Numida equo, nudumque verticem huc illi ostentans, sui reuerentia & spe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui claustra portarum tuerentur, ad castra cum cæteris processit, militibus ex imperio Gelanori iam in ordines passim euntibus. Quippe & leuiter armati iustæ pugnæ initia vtrimque tibauerant; & Radirobanes totam aciem instruebat, longe animo vultuque commotior, ex quo à captiuis audiuerat illic vnum ex Gallicis Regibus esse, & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille censeri volebat quo apud exteros se celebrauerat intentiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem vocari cuius amore capta Argenis sua fœdera despexerant. Sed an is ipse esset, aut immerito ambigebat, quia & multis idem nomen poterat conuenire, nec de eo Selenissa vt de Rege meminerat. Ac vt maxime Rex esset; vnde tunc ille in Africa? quis Deus hoc æmulorum par composuisset ad certamen? aut quod rixarum ingenium, vt idem occupato Argenidis animo interuertil-

uertisset suas spes in Sicilia, & nunc veluti ex compacto aduersaturus consilijs suis in Mauritaniam venisset?

Sed imminens proelium dilatam tot cogitationum seriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem castris Radirobanes insederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam destinata, armis vndique & signis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu suorum tuebatur. Læuum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, vt in læuo senex Micipsa, magni in illa gente nominis, imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; vt vigore ætatis sufficeret ad ea quæ ætas in Micipsa detraxerat. Annotatum est ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque paucissimos in procinctu nuncupasse testamentum. Adeo non vincere modo, sed & frui victoria sperabant. Vbi signa cecinere, initium pugnæ à sagittarijs fuit. Sed feruidius quam ex Imperatorum præceptis campo decurso, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum spacium sagittis fundisque est. Vix locus ad hastas phalangibus; vix satis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat, quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi suis ducibus digni laudarentur vel sua vel hostium morte. Luebant plerique insontes paucorum insaniam, &, quod tristissimum bellorum nefas est, non ex offensa, vel odio, sed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam sanguinis multum erat, cum satis adhuc plurimum necem properantibus visi sunt Dij intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, vt veluti ad intempestiuam noctem pleriq;

horre-

horreſcerent. Fulminum deinde ſtrepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionẽ metumq; furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubitanteſque Dijs parere, acti in veſaniam elephanti diuiſerunt: quos Hyanisbe iuſserat cum frontalibus criſtiſq; & turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis, & ferociæ erant obliti. Adhuc vero Europæ incognita erat hæc ſpecies. Immenſum & informe animal; pene omnibus membris vna mole confuſis. Merſum caput inter humeros, nec à globo, multum diſpar, niſi qua proboſcis in terram deſcendit, ſede promiſsa à naribus, & ſi color abſit inſtar, longi, & tumidi anguis, neruorum circulis ita articulatim nera, vt contrahi, laxarique, flecti etiã poſſit, & eſſe pro manu. Patulæ aures vtrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe ſub tumida fronte reconditi. Ebur, quo pretioſiſſimi ſunt, longe ex ore eminet, pene inſtar lituorum niſi quod debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obſtupuerant modo Sardi in quos beſtiæ agebantur; ſed & Galli ſua illa auxilia haud intrepidi videbant. Poſtquam vero ſubitis tenebris cęlum inhorruit, elephanti tam pauere faciles quam iraſci, tumultuq; inſolito qui edebatur in nubibus attoniti, iam cęperant difficiliores eſse regentibus: cum ingens, & pene in oculos fulgur impectum, adeo eorum valentiſſimum turbauit, vt repente verteretur in rabiem, immemorque diſciplinæ, ſeſe in curſum qua impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri diſiectis rectoribus, eumque ſequuntur. Mox acrius concepta amentia. Omiſſoque gubernatorum imperio, iam non alteri modo parti, ſed omni-

omnibus hostes esse videbantur; decurrebantq; per aciem inter arma & tumultum feruerent rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxauere: Neque Sardis militia constantior fuit, vtique postquam obuij furentium bestiarum oppressi vestigijs iacuere; quidam etiam proboscidum nexu ligati, proiectique sublimes in aerem. Moles illarum, & nouitas. & horribile vitium experimentum, turbatis militibus mentem eripuit. Aduenisse Deum iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monstra, audebant conijcere. Multis vidisse furentes belluas satis erat ad fugam. Longius remotos terror sociorum in vesaniam abstulit. Equi maxime consternati, nec ferentes odoris insolentiam, dominos plerumque indignantes per locas præcipitijs inuita aut hostibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fusam esse, fortunæ ludibrium fuit, quo probatum est, non plus corporum vires in prælijs valere, quam affectus animorum; nec multitudinem magis ferro quam timore esse domabilem. Timebat Poliarchus insidias; suosque palantes, si qua ingruisset noua vis, tarde coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum tribunorumque admonitu passim secerni cœperunt quos è diuersa acie vnus terror, miscuerat. Multos enim in aduersa agmina tam alte siue æquorum fuga prouexerat, vt redeuntibus periculum esset, ne deprehensi cæderentur ab hostibus. Sed vt plebeiorum memoria fatorum perierit: in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptissimo, sed indocili ad con-

ceptos

ceptos pauores, quos vt ratos ita habebat furori similimos. Tunc vero cum elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, exarsit in amentiæ speciem: nec qua iubebat dominus, sed tenax, supatisque quibus regebatur frænis potentior, sese alte penetrauit in hostium turmas. Interim recedebant versus vrbem alæ equitum admonente Poliarcho, vt illuc potissimum iter intenderent. Elapsi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex suis circa ipsum pugnauerant, credebantque in ea mentium caligine eum vna rediisse. Solus igitur, & longe à Sardis diuisus, ferociam animi consternatione acerrima mutauit. An fugere in cassum conaretur tot telis circumseptus? an potius captiuitate redimeret vitam? aut quia capto luitionis spes vix erat spiritum temeraria, & impari pugna proiiceret? Respiciebat ad suorum vexila, procul illa accesserant. Retro viam paulatim capesseret; at obstabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furiosis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, iamque ad portas ciuitatis erat, agmen in quo latebat: & solum restabat ad salutem, vt se vnum simularet de Poliarchi militibus esse Multum ad fraudem iuuit, quod initio prælij, vt impunius ducem, & militem agere posset, omiserat regia insignia, purpureum sagulum, cassidemque vittatam, & ea cuidam Megalostheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicæ, ciuitatis munimenta, hactenus quidem fraude idonea; Sed quo deinde succederet? Militibus omnibus hospitia aut tentoria sua erant. Si alicui manipulo se adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium consortia

tia fugiebat, quid erat aliud quam solitudine suspiciosa se prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum steterunt, (illuc enim conuenerant, accepturæ ducum imperia) haut ægre multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multo post à Poliarcho nuncius venit qui iuberet illa equitum agmina quæ vrbem intrauerant, ad hospitia sua diuertere, & Reginæ intra vrbem ea nocte *præsidio* esse. Hanc vocem Radirobanes pene exanimis accepit. Sparsim enim equites turma laxabant, quisque occupabat notas domos; Hospites, calonesque, expediebant officia. Ipse, tanquam domum quæreret, vnus circuibat omnes vicos, nescius, quos potissimum fugeret, nisi quod obuij quique formidolosissimi erant. Omnibus inuisus, &, si caperetur, solo *redemptionis suæ* pretio forte seruandus, magis magisq; auctâ cum ira formidinem vix tenebat: aliquoties impetu sumpto, vt hostem confessus, & aut moriturus strenue, aut salutem in præmium audaciæ, laturus, prorumperet per portæ custodiam. Vna quippe tantum erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magnis quoque copijs obseruata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in se intentum nouo horrore refugeret.

Cum pererrata vrbe non modicum tempus, consumpsisset in illo timendi supplicio, nec differri amplius posset aliquod consilium; occurrerunt agasones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes, sequi instituit, si qua eorum ductu posset ad flumen peruenire. Vrbis autem situs hic erat. Altero à munimentis stadio fluebat amnis, ea parte qua itur ad mare: qua, & hostes castras locauerant. A quo

quo latere vrbs erat Sardis maxime auersa; ad ipsa mœnia pertigebat lacus ingens, sex vt minimum stadia latus; duodecim in longum protensus. Nec erat præter hunc lacum quo equi lauaretur aut biberent. Illic autem nullum ab hoste periculum, ciuitate per tot aquas, nisi nauigijs non peruia. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinem lacus patebat: aliquot militum statione firmauerant: aperiebantque bis de die, animalibus adaquandis; & ad cæteros ciuium vsus. Ad illam tunc calones processere; Quibus Radirobanes mistus postquam spatia vndarum vidit tã ingenti campo porrecta, vix spem enatandi esse ratus, tamen veluti vltimo horrore vires collegit; & sic per vota (vt deinde suis narrauit) Neptunum afflatus est. O potentissime illorum Deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cuius dona sunt fluuij, fontes, lacusque; has vndas quas solutis incertum nunc in eo mitiga, ò bone. Ferant me; & in destinatas ripas, placide agant. Illi præterea equo (nam, & illi generi præes, equumque excussisti à verberata humo) isti inquam qui mihi destituto pro cymba, & vectore est, suffice vires, vt quem impetu suo hostibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubijs expressam in ære tui beneficij meique periculi memoriam, in Calaritano littore constitutam: qua tibi fanum & nemus mei Patre sacrauerunt. His votis tacite obligatus, primum libauit aquas, in vadi commoditatem leniter, desidentes: Equum deinde potu refectum paulo egit vlterius, frustra admonentibus, qui cum eo erant in lacu vastam in proximo altitudinem latere. Ille autem contemplatus ad quam breuissime ripam sinus vndarum ferent, vtrimq; calcaribus impulit equum, qui iuba fero-

ferrociter concussa dedit se protinus in vndas, soloque eminens vertice incumbente Dominum ferre cœpit qua iussus est. Exclamant ex crepedine, & primis vndis Mauri, errorem aut casum arbitrati, & monent qua commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, vt in miro, & subito casu, diuersa de eo iactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iamque illum non viuere, sed cadauer deferri fluctibus credebant: vtique postquam longe recesserat, & tantum ex colore adhuc aliquid supra aquam eminere noscitabatur.

At Radirobanem, vt timorem late circumstans periculum, ita spem dabat validissimus equus, quem voce manuque interdum habenis reuocabat ad virium memoriam. Præstabant, & facilem cursum aquæ in neutram partem obnoxiæ: Nam nec aliquo fluebant, & tunc solito placidiores erant, cessantibus ventis. Cœpit tamen ægrius equus emoliri aquas spiritu, videbaturq; deficere: cum in medijs fluctibus arena sublimis neque cedens vestigio, natandi necessitatem opportune intermisit. Stetit ergo difflandis fessus aquis; totoque pectore altior, tanquam laborem miraretur, se anhelitum leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu, nerui post quietem rigerent: breue inducias ad respirandũ, fecit, adhucque calidas suffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoso æquo concitum corpus, vndisque, & intentione natandi, differentibus mortem, ad supremam ripam vixit. Tunc liquente spiritu vix moratus dum Dominus sine lapsu descenderet, se in arena explicuit. At Radirobanes ad exhausti magnitudinem periculi horrens; quod in ciuitatem ho-

stium

ſtium intraſset, quod per immenſum inde lacum, & pene gratiora ipſa morte pericula, effugiſſet captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebatque aut terra aut lacu venturos, qui vincula, vel, ſi recuſaret, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa ſuorum caſtra erant. Sed ſolatio fuit quod prima nox ingruebat ſemper ad latebras fugamque ſecurior.

Interim Poliarchus diuiſis militibus qui in vrbe pernoctarent, aut eſsent intra vallum, ipſe breuiter Hyanisbæ colloquutus, non manſit in Regia: ſed in caſtris ſibi prætorium iuſſit ſtatui, ad omnes fortunæ articulos intentus, ſi qui commode in hoſtem ſe præberent. Nec ceſſaſset inter tenebras, niſi illum Sardorum conſternatio: Regem quærentium retraxiſſent ad cauendi ambigendique conſilia; quia incertum erat, quæ cauſa tot in illorum caſtris voces attolleret, tot faces immenſis, circum campis accenderet: Namque Sardorum; duces ad Regis tentorium collecti, cum mutuo interrogaſſent; num rediiſſet, num diuertiſset in caſtrorum aliam partem, quis denique pugnanti adfuiſſet; quis texiſset recedentem ab acie, poſtquam quiſq; diuerſa dicebat, omnes vno impetu ad triſtiora conuerſi ſunt. Cæſum captum ve crediderunt. Nec aberant à rixa.

Quos cum Rege fuiſse, quos ſeruaſſe, quos ſaltem vera de eo poſse renunciare oporteret. Sed maxime militum vulgus, fine cura, & amiſſi Principis deſiderio, ſiue inſania correpti, non expectato ducum imperio, quorum reuerentia ex Rege pendebat, ſoluerunt diſciplinam. Hi auios petiuere campos, ſi Princeps erraſset, compellatum reducturi? Plures accenſis faucibus cruentum prælio campum ſcrutabantur, in

cada-

cadauerum ora proni, illicq; timentes quod quę-rebant inuenire, Ita Sardorum vocibus, ignes, procursu, vndique arua feruebant. Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus; & seu nocturna hæc bacchantium, militum religio esset, seu vllius alterius Dei furor, aut ars denique militaris in se parata; in omnia solertiam, excubias, vota composuit.

Cæterum in illo officio, atque tumultu occupatis subito nuntiatur, Radirobanem in tentorium redijsse. Quippe ille ad vltimam lacus ripam expositus, antequam noctis caligo vsum oculorum eripuisset, strenue speculatus est, quo itinere peruenire posset ad suos. Tum palustrem ripam sequutus est, vt si qui instarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit, & deinde extra viarum frequentiam; per fossas, aut moenitos sepibus campos, ad suum vallum contendit. Hoc ipsum formidolosum ei fuit, quod sparsi cum lampadibus milites clamoribus cęlum impleuerant; nesciusque se diligentia illa quæri, omnium anxie faces, & vultus fugiebat. Tandem in tentorium peruenit; Monitæque cohortes omittere, ominosam iamque superfluam de ipso quæstionem, rari licentia in lætitiam effusæ omnes ad Regis fores venerunt; Quo visu cum diu plausissent, ad stationes, aut contubernia, ægre recessum est. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quodue consilium, eum à suis tam diu auertisset. Ille prolixe discrimen memorabat, stupentibus cunctis, timoremque ambitiose promentibus. Dumque certatim omnes aut gratias. Dijs agunt aut Regi tanquam fortunæ fatorumque, victori adulantur, quidam Poeta Virtigani familiaris, extem-

plo

plo in eum casum versibus sic lusit, vt diceret Radirobanem, suis Sardis esse pro Sole; qui eo obsente emarcuissent; & ex restituti spiritu vultuque penderent.

Ergo ausa fœdare diem, nostrumque tenebris
Sic nubes miscere polum? Quæsiuimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat; proh fata Deum! seu texit opace
Hunc Soror occursu, cæli seu cale latenti
Fatidicas pronus Cyrrha descendit ad vmbras.
Tunc vero quantis arserunt pectora curis?
Ecidimus miseri nobis. Ah cedite gentes
Parrhasiis nata inter robora syluis.
Sic licet exangui fugientem horrore sequuti
Titanem, Occiduas proprius pulsauimus oras
Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, ò hominum præses, iam fræna remittat
Iustus honos legum, peccentque impune tenebræ.
Quid sine te gens tota hominẽ: quo funere damnat
Discessu nos Phœbe tuo? Resolubilis aer
Obruet informem spissatis nubibus orbem:
Et se se in gelidas soluet natura pruinas.
Parcite, mortales, lachrymis, nec perdite planctus.
Purpureum redit ecce iubar, capitisque corusci
Fulget apex. Cernis radios, assuetaque sceptro
Brachia, & igniferas pharetra lucente sagittas?
Salue cura Deum, & nostros ne desere cœtus.
Nec facies. Sint noctiuaga nemora alta Sororis;
At tu vrbes hominesq; habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas solio componere terras.

Postera luce inuicem aduersariorum vires expertis lentiora fuere consilia, vno Poliarcho adhuc prælium cogitante: Huic enim arma placebant. Radirobanis, odio, & desiderio petẽdæ Siciliæ. Sed Reginę pręcibus dedit, ne eo die quietũ hostem lacesseret. Mirũ fuit de exitu belli tam

acriter

acriter Hyanisbem cępisse diffidere; & ipsam. Radirobanis temeritatem solicitudine fuisse mutatam. Quppe animus vtriusque ex immanitate sacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iussit, qui Saturno immolaretur. Piaculi consuetudo à Tyrijs erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginensibus, suis colonis tradiderant. Externamque, & barbaram deuotionem in Deos territa Hyanisbe vsurpabat, quia miseri aut anxij mortales terribilia, & incognita remedia. manam vim habere existimant. Apparabatur funesti sacri ratio, insulasque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cum hoc vero Poliarcho nunciatum est, statim turbatus ex ilijs; & ad Hyanisben properans; Si hoc, inquit, fœdæ sæuitiæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Numquam enim vires meas illi superstitioni miscebo; nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcunque est quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à Dijs pudendo pretio victoriam; qui non de illis sunt quos debemus colere, vel auersantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyaniebe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vitæ; iniuitque hoc ipsum populi mentes, quod Poliarchus non solicitabat extrema remedia. Num enim tantus, dux belli incerta ignoraret, aut nisi in proclivi sentiret esse victoriam, hanc vnius pueri sanguine dedignaretur à fatis comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus conuenisset vtraque castra corrumpere, quidam senex

nex inter Sardos illustris, (Sitalces appellabatur,) olim strenuus manu, tunc consilio spectabilis, venit ad Radirobanem, qui forte cum suorum delectis varia super bello agitabat; obtulitque suum caput, quo à Dijs manibus pacisceretur victoriam. Nec interest, inquit, quod priuatus sum. Satis erit si me Rex meus deuouebis, vt salutem publicam sustineam, procuremque. Postquam ero legitimo ritu morti sacratus; lacessam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras, mecum in hostem ferens, cædar à nescientibus me in exitium suum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad lætitiam oblatæ, vt sperabat, victoriæ: gnarusque hanc sui capitis deuouendi vim ab Italicis vatibus efficacem censeri, effuse Sitalcem laudauit; Et, Quoniam, ait, nobis tuo inter tu victoriam trades nec poteris sentire præmia quæ mereris, at scias tuę stirpi apud me immotam gratiam manere; vt nemo Sardorum viuere malit, quam familiam suam ad gloriam euahere, quam in tua mirabitur. Age strenue; & breuissimi fati cursu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocauere ergo Pontificem, qui deuotionis sacramentum more Hetrusco, per ageret; Subitoque Sitalces prætexta indutus, velato capite, super abiectum constitit telum, tangensque subiecta, manu mentum, sequutus est omnia verba Pontificis, quibus aduersas Gallorum Maurorumque legiones secum Dijs Manibus, & Tellur deuoueret. His patratis, Tempus est, inquit, adhuc recenti religione, vt terrorem, fugam, interitum, in hostes deuoluam. Date leuis armaturæ aliquos, qui excursionis specie mecum tendant ad hostium vallum. Exciternus ad prælium vel eos saltem qui pro custodia castrorum stabunt; nostris-

nostrisque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hostibus. Et meo sanguine damnabuntur funeribus; poterisque execratos cum ludebit ad satietatem debellare.

Plerisque Sardorum quam mira tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim sagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hostem, prouocaret ad certamen. Sed Sitalci seruus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quam patriæ flagrans. Is herum insanire in tam properæ mortis voto existimans, postquam dissuadere non potuit, clam ad Poliarchi castra conuersus est; deductusque ad illum; Venio, inquit, patriæ meæ proditor; & ab illa salutem, à te autem tuisque perniciem auersurus. Nec grandius præmium efflagito, quam vt illius vitam serueris cuius mors, vobis in exitium destinata est. Raptim deinde exposuit furiale Sitalcis consilium: Quo audito Poliarchus non tam exhorruit ad religionis infernæ vim (neque enim credebat ex vnius desperati, aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quam terrorem præuerti concupijt in suis facile illapsurum superstitionis ingenio. Itaque indicem, si vera afferret, sperare præmia imperauit; & indutum Gallicis armis, vinculisque tamen cohibitum, sagittarijs addidit, qui in procinctu intra castra constiterunt, vt si, quod seruus monuerat, leuis armatura à Sardorum vallo procederet, ingruẽtes refellerent. Ijs autem præceptum est, vt terrore minisque plusquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inuiolatum præstari volebat, temere peccaretur. Seruo autem sua & domini libertas decreta est, si mature pugnantem commonstraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cum velitatio à Sardis coorta est Sitalcem ducentibus.

tibus. Illico erupere à Poliarcho præparati; & ex aduerso Sardi haud multum cunctati missilibus, simulatione fugæ deserunt Sitalcem, auidum perire, & mortis spe maiora humanis viribus audentem. Sed seruus inclamabat illum esse quem seruari Poliarchus præceperat. Ergò in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contecti perferunt ictus, exarmantque circumuentum. Inde abnuentem se dedere, & sollicitantem contumelijs iram hostium, tamen trahunt ad castra: quo conspecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos quam apud Deos manes cœnaueris. Nec ingere maledicta; quasi crudeles simus qui coegimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu disceptauerint fata, in nobis mora non erit si tunc quoq; persequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris; quasi in tui mercedē nostram omnium fata Dij prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, ea lege illum ad suos dimisit, vt Radirobani nunciaret, bene habere in Gallicis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos Deos, recusasse victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanem cępti infęlicitas, simulque insultatio exprobrantis superstitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille esset quem amabat Argenis, animi tamen odijque augurio, suspicionem fouente, verum exprimere statuit perplexa epistola, quam Poliarchus vt vanam obscuramque negligeret, si forte cum Argenide nulla fœdera inierat; sin autem erat ille quem Selenissa prodiderat, statim historiam agnosceret; daturus haud dubia iracundiæ, & æmulationis indicia. Neque mora, & vni vicissim

ex Gallis quos habebat captiuos, litteras ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum quibus contumeliosissima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat, aiebatque, se mirari, quod Theocrine post contobernium iuuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefellisset, sic ab anu iusto Cupidinis telo esse deceptum. Sed se vindicem adesse Siciliæ, cui recisam simulatæ Palladis ceruicem vouebat. Ita turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbæ quam sibi gesturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem pressit, cæterum tam commoto ea vespera vultu fuit, vt constaret nihil paruum agitari. Præter conuiciorum foeditatem adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quærebatque apud se quis hæc Radirobani secreta retexisset; donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio esse questam de perfidia Selenissæ; ipse rem omnem inde emanasse conijciens, cœpit frendens, vnaque iracundia Radirobanem atque anum complexus, sibi de vtroque supplicium destinare.

Vt vero illuxit, ferro, non verbis refutaturus iniurias, exercitum in ordines iussit ire; præmonita Hyanisbe ne cui inter pugnam portæ vrbis paterent. Nec se quidem de victoria dubitare; sed si qui suorum fugissent ex acie nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquam alacrior militibus visus; conuenientibus verbis vnumquemque affatus est. Gallis adiutæ Hyanisbes quæ ipsos decora manerent referebat; Mauros tyranni odio sacra patria euersuri agebat in iram. Vtrisque spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniam. Quam, inquit, si in isto quem videtis campo

campo vicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus quo Radirobanes Africani vellet. Omnes quidem illa verba, sed plus vultus dicentis permouerant. Nec segnior acuendis militibus Radirobanes multos sibi in eam victoriam triumphos fingebat. Nam Poliarchum Argenidis sponsum esse inde crediderat quod tam subito imminebat certamine quasi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipso vulnere cogitabat & se summum de Argenide supplicium esse sumpturum, & à regno deiecturum Hyanisben; qua subacta ipse Mauritaniæ sceptro auctus traijceret in Siciliam, non habiturus ex hostibus qui victoris ora ferre, aut ipsius in posterum imperijs intercedere auderet.

Hac immani spe ferox, instructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortuna partium decreturum illum diem conijceret. Intentior itaque cura spem ciuium varis terroribus miscebat. Prohiberi à muris ciuitatis non senes poterant, non flebilior turba oneratæ liberis matres, quos innoxios passim Dijs ostendebant, veneratæ ne teneris corporibus hostis illuderet.

Balearici qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnæ præmissos suis fundis turbauere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere iussit, spatiumque funditoribus adimere quo saxa librabant. Numidas autem monuit, vt relicta prælij fronte leuiter obirent hostium la era, & quam plurimos à pugnæ recto ordine in se distraherent. Contra Radirobanes satis agebat; aliquot turmis equitum circuire hostium cornua, imperans; & à tergo incautos adoriri; Simul Gallicæ Africanæque linguæ periros miserat,

qui tanquam Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Mauroque. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit; risu deinde excepta est, & pari vociferatione à multis relatum est, vt fugerent Sardi. Nihil medij inter vtramq; aciem erat, obstabant corporibus corpora; telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere vnicuique supererat. Hortantium quoq; clamor, questibus sauciorum & fragore armorum permixtus, terribili sono in vrbem ferebatur. Galli præstabant equitibus. Sardi, & Ligures phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium sæuus, non planctus, non vota audiebat deprecantium; siue aures belli ardor occluserat, siue in Radirobanem ira; qui ex alia parte perruptos vi ordines solus sępissime intrabat tanquam oblitus erroris quo inter hostes prouectus ingratijs Lixam peruenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebantque circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti, in Argenidem, & Hyanisbem conscium suo vulnere explere sæuientem. Per suos igitur hostiumque manipulos, quærere hostem cœpit dignitati & iræ suæ parem, multum quoque inclamitans, vt si auderet, si vir esset, proprio discrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrem, & confusum præliantium cadentumque tumultum vox sępe repetita alijsque mandata, & ad Radirobanem haud quietiora cogitantem allapsa est; quem hoc vnum puduit, quod prior non vocasset. Ocius cætera reliquit certamina, omnibusque submotis propera-

perauit in æmulum. Non leones Africa illa, non serpentes tanto furore incitatos aspexerat. Breui tamen colloquio, sustinuerunt auidas manus; Priorque Poliarchus; Ades, inquit, ò latro; da pœnas turpissimæ noxæ. Non mihi hodie elaberis, non si plenius quam Achillem inuiolabilis Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, sacrum hoc fero, si tam turpem hostiam forte accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de gynæceo, mollissime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam vir esses, iugulum dare.

Neuter vacauit alternis contumelijs prolixius respondere. Ita, quæ addere vires solet, iam nimia, impotensque, pene deliberauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, talis; non mollius quam si allisas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concursu læsi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterq; iaculum alte amento quassatum vibrauit, quod inuicem parma excussum est. Supererat vnicuique missile alterum: Id ne frustra periret, diu armorum aditus oculis manibusque metiti sunt. Tandem Radirobani nihil certius visum quam equum hostilem confodere: quod ne impune esset, equum illius vicissim Poliarchus ferit in capite: mox ambo veriti lapsum, aut bestiarum iam in mortem insanientium fugam, velut pari consensu in terram desiliunt; raptisq; bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed suorum pietate diuisi sunt. Quippe media Gallorum agmina, atque Sardorum, interuenere furentibus. Hæc vero auxilia cum vterque auersaretur, ægre tandem, nec antea quam sæpius iussus, recessit è medio miles;

Regibusque arenam restituit; qui adhuc integri, omissis bipennibus, læua clypeum tenuere, dextera hastam: quam ab hoste venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnesque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum, sæpe ita conserti, vt solo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corpora, nulli armorum nexus intentati supererant. Horror omnes, & deinde misericordia permouit, tantorum spirituum Principes incolumi exercitu perire. Rursus igitur agmina coierunt, diuiseruntque pugnaces; quod vterque in dedecus suum accipiens, proximos cum ira & imperio rogauit, ecquid victum se crederent, quem sic tegere, sic à pugna properarent eripere?

Sic militibus ducibusque discussis, redeunt ambo ad postremum discrimen; animis quidem inuictis; sed multi sanguinis iactura vires abstulerat: anhelisque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & sanguinis Poliarcho restabat. Memor deinde causæ quæ odium fecerat, nec dubius nisi vinceret perituram dolore Argenidem, altius sustulit ferrum, eoque in Radirobanis iugulum oblique intrauit inter galeæ loricæque commissuram. Ille se mori intelligens, festinansque ad vindictam, cursum in Poliarchum præcipitat, affligitque sui corporis mole incautum; sic vt in terram ambo deciderent. Statim militum vlulatu cœlum inhorruit, his vnum, his aliud occidisse, plerisque vtrumque expirasse credentibus. Et quia sub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum Maurorumque vertebatur: vt nec defuerint qui ad Hyanisben decurrerent tristia de eo nunciaturi. Inundauere in campum confertissima turba Gallorum atque Sardorum.

rum. Nulla Præfectis reuerentia, nihil vexilla ordinesque tunc poterant, Suum cuique videbatur ad Reges decurrere, eosque seu occidissent, seu viuerent, ab arena eripere. Adeo vt tumultuosa auxilia Poliarchum pene obruerint; Sed iam ille paulatim se expedierat ab hostis complexibus; & vltimo singultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc vero vt viuere, & erigi, Galli simul Maurique conspiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promptiores, Radirobanis cadauer tegentium, ipsumque Poliarchum infestantium telis. Sed discrimen breuissimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Sensim igitur Sardi cesserunt, aliquid quoque suæ virtuti imputantes quod tanta in clade à fuga temperabant. Illis igitur late submotis, hostili potitus corpore, spolisque opimis, Poliarchus syncere victor fuit.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER V.

Eo modo intra paucissimos dies profligatum est bellum, longiori mole atriturum mutuas opes, nisi in cupidos Principes incidisset, & qui priuati sui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minus infestus in castra reditus fuit, quod nec effuse fugerunt, & conscius vulnerum Poliarchus properauit in vrbem redire. Interim tamen, dum medici subito remedio sanguinem sistunt, de proxima arbore exscindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armisque Radirobanis indutum, reclinauit in humerum suum. Sic ornatus conscendit in currum, quem equi candidi trahebant; pulcherrimoque spectaculo, circumfusus militibus, optima spolia gestans, ad Martis delubrum prouectus est. Nulla enim in Africa erat Feretrij Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per subitam pompam licuit ornatus, frondibusque quascumque sors obtulerat nunc onerans manus, nunc vias qua triumphus pergeret sternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio. Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliarchum; cui de curru descendenti in hunc modum locuta est; Priusquam hæc spolia propitio Marti sistis,

Magne Rex, fine me ea tibi dicere quæ tu mox Dijs. Tua virtute ſoſpites ſumus. Reddiſti liberos cœli hauſtus; vnicuiq; de populo ſuos agros, neceſſitudines lares: Mihi vero purpurum, mihi abſentem filium aſſeruiſti. Exige a nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum, & audio non ſine diſcrimine viciſſe? Victima ipſe fuiſti, cuius ſanguis mihi propitiaret victoriam? En igitur Radirobanem modo formidoloſum Africæ, iam ingeſtum humeris tuis armorum ſuorum ſpecie; & quo propius diſcrimen fuimus, nunc gratiori horrore noſtros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et ſiue his ſpolijs ad noſtros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum conſecras, ſiue tantum monimentum Dijs Gallicis in patriam tranſmittis, ſcias nihil obſtare quo minus aras tibi ſtatuam, diemque, & flaminem, niſi quod te inter mortales agere quam diutiſſime exopto. Hæc oratio ingenti populi plauſu excepta eſt: inter quem Poliarchus, cum quæ ſuam modeſtiam docebant Reginæ reſpondiſſet, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentum de prælio religio erat ad aram accedere, Deove libare. Satis fuit ſacerdoti trophæum tradidiſſe, numenque compellare à limine, acciperet libens, & paria ſæpe monera ſibi dari annueret. Dum ſic orat, ſenſim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilata curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in diſſimulatione durauit; nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis feſſa labore membra repoſcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyaniſbe, & militum multis in eo adhuc quo pugnauerant habitu latus vtriuſque ſtipantibus. Sed nondum

vestibulum subibant, cum a Sardis adesse legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec viuum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, vt in maiorum tumulis condi posset, impatienter dolebant. Timorinde inter illos vulgatus est, ne captiuo cadaueri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quam communi consilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breuiter pensata, sumpsere legationis insulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero, Regina annuente, Poliarchus venire & dicere statim iussit in ipso regiæ vestibulo; quasi contemnendam legationem non serio, aut per ocium, & in cultu dignitatis, sed tumultuarie in via auditurus. *Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant.* Is conuenientissimo sermone Poliarchum monebat, vt clementer fortuna vteretur; non contemneret tanquam victos Sardiniæ Deos; aut etiam suos duriori in hostem occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ vltra mortem procedunt, nec disparis laudis fore & vitam extorsisse pugnanti, & iam victo indulgere. Meminisset Radirobanem Regij ordinis reuerentia saltem à tumulo non arcendum. Si Thesenm imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare: Sin esset Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principijs sui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contemptim ad eorum monita respondit, se eundem genium Deosque eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuisset. Cæterum is qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem

mortem

mortem esse dedere. Nisi forte & Dij, quos illi toties appellabant, defunctorum vmbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore sanctissima cum Hyanisbe fædera violauisset. Denique (inquit) scitote mei iuris non esse quod petitis. Reginæ arbitrium est, sæuire an misereri malit. Huic enim pugnauimus: huius cum cætera victoria Radirobanes vester est. His auditis, legati, iam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat vsurpare licentiam quam Poliarchus suo sanguine fecerant. Diu ergo altercati vter ferret sententiam, seipsos & legatos suspenderunt. Sed in Poliarcho vulnerum dolor moram non ferebat: sciebatque præterea, præsentibus maxime nec diu libraris beneficijs candidæ liberalitatis genium inesse. Itaque vrgente Reginæ, vt ipse aut absolueret legatos, aut in alium diem differret; Intelligo, inquit, ò Domina, quid sensus tibi sit. Nam si pro acceptis iniurijs vlcisci cadauer velles, ipsa palam imputares hanc seueritatem tibi: Hunc præterquam quod es misericors, vis liberalitatis authorem me videri quam promis in Sardos. Tollant sane, sic iubes, inutile cadauer impij Regis, flammisque non sensurum imponant, quæ viuentem melius excepissent. Certe, inquit Hyanisbe, & intelligant, nullas hic esse Thebas, & Poliarchum vicisse, non Creontem: Cum autem sepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc ciuitatem bis ab ipso intratam.

Hæc modico risu locuta à legatis auertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus est, vt erat, armatura spoliatum. Ipse tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingredi valens, inter suorum manus peruenit in thalamum: vix-

que moratus dum lorica laxaretur in stratum se coniecit. Quamquam medicos secum aduexerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres esse, sibique, cum à peiratis læsus illic ægrotauisset, perspectos, voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læsum, mutuo inter se errore musabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus desidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia esset. Sub hæc percunctanti Reginæ quid sentirent, clam referunt, esse in incerto Regis salutem. Illa prudenti dissimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in suis aut hostium castris existerent. Tum amplissima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipsa, dum nundantur, dum explorantur vulnera, adesse ac videre sustinuit. Multum cruoris effluxerat, (nam & statim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis sanguinis) lentoque nec æquali venarum pulsu, manus sæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themison nomine, oris propemodum temnendi, staturæque breuissimæ; cæterum arte sua & euentu consiliorum conspicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quam quæ istis vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua fœce efferbuit. Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatem, & mox vitam, in cauernis eripiet. Quid inquies, remedij? Non aliud quam vt regiam in lacerto

venam

venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam quia manu, quave audacia, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseueratio, eum non aliter viuere possit. Delibauere itaque venam, tristissima expectatione multorum. Singula deinde vulnera proprijs remedijs fouerunt; quietique relictum vetuere vllo tumultu vllove negocio in eam noctem solicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accredebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defecisset, & anxie legens anhelitum, nunc seruorum sedulitatem præuertens, & omnia officia exhibens vix scienti à quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus suis, & deficiente iam nocte, secessit in thalamum suum. Necdum multum somni ceperat, cum Principum concursu excitatur, simul gestantium gratulari, simul quid in re noua fieri ipsa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum castris tota nocte aliquid tumultus auditum esset, primo mane nec onum visebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut custodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Missi deinde à Micipsa qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abijsse; & preciosiora contentos auehere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Reges, expers consilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non desperauerat modo victoriam, (nam cui vinceret, vel cuius auspicio; nihil vnum aut velle aut timere iam audiri?) sed & ferociam hostium illo agg-

gere

que moratus dum lorica laxaretur in stratum se coniecit. Quamquam medicos secum aduexerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres esse, sibique, cum à peiratis læsus illic ægrotauisset, perspectos, voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læsum, mutuo inter se errore musabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus desidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia esset. Sub hæc percunctanti Reginæ quid sentirent, clam referunt, esse in incerto Regis salutem. Illa prudenti dissimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in suis aut hostium castris existerent. Tum amplissima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipsa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adesse ac videre sustinuit. Multum cruoris effluxerat, (nam & statim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis sanguinis) lentoque nec æquali venarum pulsu, manus sæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themison nomine, oris propemodum temnendi, staturæque breuissimæ; cæterum arte sua & euentu consiliorum conspicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quam quæ istis vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua fœce efferbuit. Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatem, & mox vitam, in cauemus eripiet. Quid inquies, remedij? Non aliud quam vt regiam in lacerto

venam

venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Namqua manu, quave audacia, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseueratio, eum non aliter viuere possit. Delibauere itaque venam, tristissima expectatione multorum. Singula deinde vulnera proprijs remedijs fouerunt; quietique relictum vetuere vllo tumultu vllove negocio in eam noctem solicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accredebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defecisset, & anxie legens anhelitum, nunc seruorum sedulitatem præuertens, & omnia officia exhibens vix scienti à quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus suis, & deficiente iam nocte, secessit in thalamum suum. Necdum multum somni ceperat, cum Principum concursu excitatur, simul gestantium gratulari, simul quid in re noua fieri ipsa vel et quærentium. Quippe cum in Sardorum castris tota nocte aliquid tumultus auditum esset, primo mane nec eorum visebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut custodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Missi deinde à Micipsa qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abijsse; & preciosiora contentos auehere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Reges, expers consilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non desperauerat modo victoriam, (nam cui vinceret, vel cuius auspicio; nihil vnum aut velle aut timere iam adacti?) sed & ferociam hostium illo ag-

gere fisti posse diffiderat. Præterea ciuilibus malis exercendas Sardinia armatos, reuocabat. Duo enim post Radirobanem erant qui sceptrum deposcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum vnus Harsicora, ex iuniori natus, sed senior: suæ ætatis rationem volebat haberi: alter Cornius dicebatur, nec suum nascendi ordinem, sed parentis: referebat. Tot malorum præsagia, cum præterea militem spes, & alacritas defecisset, ducibus persuaserunt, vt fine classico spargi per castra imperium iuberent colligendi subito vasa, & Afris inscijs soluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum conuenerant, qua audita; Vtinam, inquit, hac lætitia frui posset qui eam nobis peperit! Vtinam, Poliarche, non sim de te impensius dolitura, quam de hostium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limem processit, paucissimis matronarum, & procerum comitata. Languebat ille; vigiliæ & soporis medius, inter omnes ægritudinis summæ notas. Gemitum tamen, quæstumve solatium, nullis dolores expresserant. Eadem maiestatis constantia, quæ valenti ad fuerat, pene pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat, nec quæ accipi, nisi à proximis, posset: cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoste turbatum est? Siue sospitem. Dij me facient, breui vlciscar contumaces; fine vmbra tantum ero, adhuc terrorem inijciam. Interim permitte rem tuo Micipsæ, &, si placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuissimo sono exilta, eo affectu vrgebat, vt in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ò Rex, alijs armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus

dignius fit? Tum rem heri consummasti, omnium viribus in vno Radirobane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, socijs insepultis, castrorum integro aggere, & præda, quam auehere celeritas vetuit, diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrente totum corpus sensu successus. Ergo læticiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad conuiuia properantis; quamquam adhuc de ipso timeretur, iuberetque Hyanisbe differri publicam læticiam, donec illam suam valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi: & de summo littore deuouendi abeuntes. De spolijs deinde rixari; vt vix Dijs Regibusque seruarentur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi, nouandaque remedia, Principes amicorum, circumstetere lectum, à medicorum vultu miserrime pendentes. Aderat medicus qui pridie sanguinem mitti iusserat. Is fasciam quæ circa grauissimum vulnerum erat resoluit. Nondum enim medicina trifariam erat secta: sed ijdem de morbo sententiam dicebatur, diluebantque remedia, & manus ægris membris aut facucijs admouebant. Tunc vero visum instar prodigij, iam saniem in pus ematuruisse. O Deorum munus! exclamat Themison; Reddite quicquid debetis coelo, si qui pro salute Regis, vouistis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita salutis indicia vidi. Abest febris; non modo vulnera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore plagis, pars syncera quicquid emortuum est segregat resoluitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mitte-

bant, hi proximos amplectebantur. Ceciderunt, & in pauimentum multi, Apollini, Æsculapio, & Hygiæ commẽdantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Celesti Punicæ hecatomben vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere, victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vocationem hilarior pietas fecit. Poema Nicopompi quod Soteria dixit, quamquã multo post conditum (quippe rem sero in Sicilia absens resciuit) tamen operæ pretium hic referri, quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat præsentemque lætitiam.

Viuet io. Quid se, velut acceptura merentem,
Angusto vacui stipans iam limite cæli
Astra, vel Elysij sperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum egregius Regum, qui cæde tyranni
Gallica Sardois celebrauit robora fastis,
Qua Stygijs limes niueus discriminat aruis
Insontes animas, nullique adeunda virescunt
Supplicio nemorum latè conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Eximit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos sero concordia iunxit.
Dumque per aduersi regnum illatabile Ditis
Pœnarum infandas species, ignesque, rotasque,
Securi aspiciunt, motoque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes sibila nutu:
Ecce recens Stygias turba aduentabat ad oras
Sanguineo informis cultu nondumque remissis
Ensibus, & sana crudelis imagine pugna.
Mirantur summo Elysæ de margine syluæ
Magnanimi Heroes numerumq; habitumq; virorum;
Telaque, & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lauabat horridus vndis,
Dum Phrygias acies, aduersaque signa Pelasgum.

Hinc

Hinc ſerus Aeacides, maiorq; hinc ſubmouet Hector,
Tunc ita muſſantes; Quod vaſta inuulnera ferrum,
Quæ tanta voluere manus? Non ſecula noſtra
Has tulerant vires. Sic ò mortalia creſcant
Robora: nec ſummo timeat Deus omnis Olympo?
Talibus intentos dictis, mox grandior vmbra
In ſe aduertit, Stigijs quàm cymba laborans
Vix dederat ripis; Necdum caligine toruos
Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amiſsi ſuperant inſignia regni.
Murice picta chlamys, nec adhuc direpta comarum
Vincula: Et erepto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes ſqualet in ſanguine vultus,
Pectoraque: & ſciſſas fallunt ſpiramina fauces.
Haud mora, correptum, qua ſtat fera iudicis vrna,
N l veritus traxit lictor. Ceſſere reorum
Vulgares animæ; vertitq; huc ardua Minos
Lumina. Terrificos ſequitur reuerentia vultus;
Et quanquam aſſuetus mouit formidine ſedes:
Ille autem iuſſus (nec detrectare poteſtas)
Pandere quæ vita ſeries, quo funere raptus,
Quid meritos portet ſuprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora, memor regni. Triſtes ſiluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx mollius vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna ſub vmbras
Attulerat, (certe hoſtiles huc ſæpe cateruas,
Egi, & rumpentes laſſaui ſtamina Parcas)
Ille ergo Sardoa modo formidabilis Aula
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ò quid inutile iactem
Robur, & armatis inſignia caſtra maniplis,
Si nulla extinctos ſupereſt reuerentia ſceptros,
Et virtus hic ſola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ ſtimulos. En ſponte profabor,
Heu nimium fiſus regnis, meque inter amicę

Fortu-

Fortunæ obsequia & primæui sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas aut iura colebam,
Non superos. Deus ipse mihi, frangiq; voluntas
Nescia: Tum merita nusquam mens conscia famæ?
Nec fidi comites, vilisq; ad singula plausus,
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Qui Libycas acies? & nullo in limite vota?
Cum subito mihi sæua dies, inimicaque fata,
Vltoresque Dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos;
Quæ sæua fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege;
Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum, non me ille tamen, non mortis inulta
Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emisere lacerti;
Nunc iacet exanguis victor, lucemque supremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numen! & ista
Num prior antra subit? Dixit liuentia circum
Ora ferens, casi manes ceu quæreret hostis.
Finis erat: iustisq; ratæ sortitibus vrna
Tantaleum ad laticem & refugi mala pabula rami
Damnatum anguicomæ raptim abuexere Sorores.
Spargitur Elysijs velox tunc rumor in aruis:
Te Poliarche mori: Tornus sic dixerat hostis!
Sic metuunt, sperantq; pij, comitemque ducemque.
Te cupiunt, spondentque solo meliora relicto.
Quis prior alloquio, quis inanem tangere dextrâ;
Quis monstrare vias, lucesq. animasque potentum
Heroum, cupidas versat grauis ambitus Vmbras?
Hæc dabit herba thoros: ista sua tempora lauro
Finget, & his fessos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis si Regem abuexerit error
Vallibus, & reducem præmissis nunciet alis
Turba minor) lætum per limina cerea vulgus,

Augu-

Augustantque fores, paruasque citantia vires
Agmina, stridenti properant se credere cælo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Castor adest. Tunc forte poli statione relicta
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
Se fundebat apex, & habebant tempora flammas
Purpuraq; ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora, decepti sic te descendere Manes,
Sic Poliarche putant, longe simul obuia pandunt
Agmina: Ledæi propior cum Numinis arsit
Vultus, & errantes se collegere cateruæ.
Mirantem cinxere tamen, mistisque rogarunt
Vocibus: (interea pressis suspensus habenis
Constitit, atque omnes respexit Cyllaras vmbras)
Dic age (nam superis vidisti hæc prælia campis)
Quo Regis stant fata loco, quem Gallia nobis
Mœsta dabit, nostrosque subit quo limite campos?
Substitit incertus primum, mox sydere toto
Risit, vt irato si pelleret æquore Castor
Nubilia & in latas descenderet igne carinas.
Audite, ô Manes, vestrisque haud debita lucis
Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto.
Ponite. Nec dispar Superos spes nempe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultusque animosque, piumque
Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.
Vidi ego quærentes Superos, qua parte iuberet
Ætheris hanc puris animam concrescere flammis
Iuppiter. Eoo mallet e globo cadenti
Credere, perpetua nitidam vel iungeret Vrsæ.
Cum Pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit
Hunc nostro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum est, Restant terris quæ maxima victor.
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia lustrandi senfere piacula mundi
Aspice quæ species membris, vt Martia fortis
Bella decet, placidaque tamen non asper oliua est.

O de-

O decus! O proles nulli aspernanda Deorum;
Atque vtinam concessa mihi! Placata dedisset
Tu mihi tu veniam coniux, huicque vbera paruo,
Candida nec sparso micuisset semita lacte,
Non hæc non vni debentur gaudia sæclo;
Ille diu florens, iuuenisque diuque senescet.
Longius indulgent Parcæ: Dabit ille nepotes,
Æternam terris sobolem, quæ limite fœlix
Insurget patrio, seniumque his exuat astris.
I, gnate, acceleras, læto cui germina succo,
Pæoniæque artes, morbique & vulnera parent,
I præcor; Arcanos plagis infunde liquores
Qui superant mortem, qui saucia numina curant,
Siue meus Mauors, Phrygio seu puluere læsa
It Venus, & strictum Tydeidæ exhorret ad ensem.
Quin & Pergameo paullum se tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
Approperet solers. Timeat nec fulmina rursus,
Inuidiamque meam; Nunc ò nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regisque ante ora iacentis
Iam stabat medico circum præcinctus amictu
Phœbus, & occulta purgarat vulnera lympha;
Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
Nunc sociat gnato plantasque artusque manusque,
Et multum ambrosiæ venis cessantibus addit.
Protinus exhausto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Sensit Superos noua vita fauentes;
Quare agite, ò sancti Manes, celebrate Camœnis,
Absentem Elysiis: Teneat seu sydera virtus,
Siue habeat terras, seu vestris incolat vmbris.
Semper chara piis, plaususque, & vota meretur.
Finierat Castor. Læto fremuere tumultu
Secura Vmbrarum sedes; vnoque fauore
Et maria, & tellus, & ouam respondit Olympus.

In hunc modum processerunt aliquot dies, nul-

lius tempestatis nouitate notabiles, (nam & Poliarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literæ quas Arsidæ, commiserat Argenis, rursus turbulentæ fortunæ ludos instaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arsidasque, exegere in inopi littore noctem, quo post tempestatem successerant. cęperunt collatus sententijs pensare, quo ire, aut quid facere, præstaret. Classem militesque habebant, hanc quassatam, egentemque auxilij, integros illos, & desiderio sui Regis flagrantes. Materies illius locis deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant; Sparti quoque copia erat sterilibus interris, magno ad armamenta auxilio. Iamque aduersi venti ciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempestas egisset Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arsidas, qui Gobryam his verbis secreto compellauit. Numia silentij fides nunc criminis instar esset, ò Gobrya; si aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis meæ summam à te auerterem, vt communi consilio non possemus nobis ipsis dominisque, consulere. Quid autem interest, quod iam inuicem scimus superstitioso inanique silentio dissimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat ista classis? Tum Gobryas illa libertate erectus; Tu vero, Arsida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu sanciente nouam fidem, simplicius inter se ad reliquæ consultationis ordinem secesserunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; cæteros falli longioris expeditionis specie.

Postquam ira conuenit, Arsidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commodo erat, & destinatam nauigationem exorsus est. Gobrias autem cum nauigijs quindecim, in quibus præter nautas classiarij bis mille, & ducenti merebant, in Siciliam cursum instituit. Nec distulerunt operam venti; non quidem puppe propitij, sed ita dispensati ab Occidente, & vt ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, nauibusque omni ad bellum commeatu, quantum siuit festinatio, instructis. Is enim literas matris per seruum mature acceperat, quibus illi monebat in exitium Africæ; Radirobanem armari: nuptiasque iure materno differebat donec in Africam transmisisset, consociassetque cum ipsa consilia. Quamquam gemino motus pene mens Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusque agitabat cur matri placeret, tamdiu se torqueri, quam quibus auxilijs hostem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti fœlicitas? Sic turgens duramque sæpius matrem tacitis intra se questibus accusans, breue mitigando animo, tempus sumpsit. Inde prima dolendi furendique nube consumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira suggesserat, ad Meleandrum iuit; illique his verbis locutus est. Vtinam meum genus (Rex) professus ante essem; cum me Siciliæ grauem, & incommodum esse aliena iniuria non cogebat. Nunc simul & indicium

gene-

generis mei facio, & asserendæ dignitatis efflagito vestra auxilia. Hyanisbe Mauritaniæ Regina mater mea est. Ea literis significauit imminere formidolosum sibi, & Mauritaniæ hostem. Quamquam in regni discrimine moueri debeo, plus tamen abominor ipsum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille scilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput grassantem hinc fata depulerunt, rursus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ; nisi quod imparatam aggreditur. Ibo igitur, &, si in generum placeo succinctos tuis viribus, Addamque Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ seruiet, Mauritania vero Siciliæ. Nam cur ante bellum nuptias faciamus, in quibus instantia arma, & incerti euentus, syncera gaudia esse non siuerint? Si vincemus; pulcher erit hymæneus pompa triumphi: Sin aliter fata statuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi esse.

His auditis, non pauciora quam quæ Archombrotum agitauerant mouerunt Meleandrum: Simul audire quod Archombrotus erat Hyanisbe filius; simul in Radirobanem peti auxilium; simul nuptijs filiæ, quas tantopere vrgebat, injici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mæroremque anceps erat. Archombrotum tamen in primus amplexus est, audito Mauritaniæ nomine chariorem. Diues regio; & olim hospita Meleandro, commendabat tantarum opum iuuenem, iam antea indolis virtute charissimum. Deinde in insignem pietatem referebat, quod ille asserendæ parenti nuptias posthaberet; ignarus hanc in feruido iuuene, & adacto matris imperijs, non spontaneam esse, virtutum. Radirobanem vero acerrimum sibi

hostem sciebat; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros quam in Sicilia sua decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia eiusmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum consilia. Ergo in bellum societate promissa, iam illum, vt Reginæ filium magnificentius cultum, nihil amplius dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiæ est, quod nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, vt fati sibi exitium maturantis præsagia; vno tamen hoc læta quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! Iam occulte Radirobani Argenis fauebat: illi placebat hoc in Africam bello: huius impetum commendabat Numinibus: non tam vt vinceret, quam aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi vero vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri quod in Mauritania instabat, haud mora omnium Ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant. Nemo erat in patricia iuuentute qui non offerret operam, sumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi se probaret. Ea Argenidi tristissima erant: ad quam multi præterea veniebant gratulatum quod Mauritaniam suo sceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios Deos, & breuem in Siciliam reditum incommodissima humanitate optantes. Nec Poetæ defuerunt tam publico argumēto; quorum vnus opera Timocleæ, iam olim sibi familiaris, ad Argenidē peruenit, & muneris sui ignarus porrexit hos versus indignanti.

bant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt, & in pauimentum multi, Apollini, Æsculapio, & Hygiæ commẽdantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Celesti Punicæ hecatomben vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere, victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vocationem hilarior pietas fecit. Poema Nicopompi quod Soteria dixit, quamquã multo post conditum (quippe rem sero in Sicilia absens resciuit) tamen operæ pretium hic referri, quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat præsentemque lætitiam.

Viuet io. Quid se, velut acceptura merentem,
Angusto vacui stipans iam limite cęli
Astra, vel Elysij sperant hac gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum egregius Regum, qui cæde tyranni
Gallica Sardois celebrauit robora fastis,
Qua Stygijs limes niueus discriminat aruis
Insontes animas, nullique adeunda virescunt
Supplicio nemorum latè conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Eximit pęnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos sero concordia iunxit.
Dumque per aduersi regnum illatabile Ditis
Pœnarum infandas species, ignesque, rotasque,
Securi aspiciunt, motoque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes sibila nutu:
Ecce recens Stygias turba aduentabat ad oras
Sanguineo informis cultu nondumque remissis
Ensibus, & sæua crudelis imagine pugnæ.
Mirantur summo Elysia de margine syluæ
Magnanimi Heroes numerumq; habitumq; virorum,
Telaque, & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lauabat horridus vndis,
Dum Phrygias acies, aduersaque signa Pelasgum

Hinc

Hinc ferus Aeacides, maiorq; hinc submouet Hector,
Tunc ita mussantes; Quod vasta inuulnera ferrum,
Quæ tanta voluere manus? Non secula nostra
Has tulerant vires. Sic ò mortalia crescant
Robora: nec summo timeat Deus omnis Olympo?
Talibus intentos dictis, mox grandior vmbra
In se aduertit, Stigijs quàm cymba laborans
Vix dederat ripis; Necdum caligine toruos
Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amissi superant insignia regni.
Murice picta chlamys, nec adhuc direpta comarum
Vincula: Et erepto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes squalet in sanguine vultus,
Pectoraque: & scissas fallunt spiramina fauces.
Haud mora, correptum, qua stat fera iudicis vrna,
N l veritus traxit lictor. Cessere reorum
Vulgares animæ; vertitq; huc ardua Minos
Lumina Terrificos sequitur reuerentia vultus;
Et quanquam assuetus mouit formidine sedes:
Ille autem iussus (nec detrectare potestas)
Pandere quæ vita series, quo funere raptus,
Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora, memor regni. Tristes siluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx mollius vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna sub vmbras
Attulerat, (certe hostiles huc sæpe cateruas,
Egi, & rumpentes lassaui stamina Parcas)
Ille ergo Sardoa modo formidabilis Aula
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis.
Me Ligures timuere. Sed ò quid inutile iactem
Robur, & armatis insignia castra maniplis,
Si nulla extinctos superest reuerentia sceptros,
Et virtus hic sola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ stimulos. En sponte profabor.
Heu nimium fisus regnis, meque inter amicæ

Fortu-

Fortunæ obsequia & primæui sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas aut iura colebam,
Non superos. Deus ipse mihi, frangiq; voluntas
Nescia: Tum merita nusquam mens conscia famæ?
Nec fidi comites, vilisq; ad singula plausus,
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus;
Qui Libycas acies? & nullo in limite vota?
Cum subito mihi sæua dies, inimicaque fata,
Vltoresque Dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos;
Quæ sæua fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege;
Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum, non me ille tamen, non mortis inultæ
Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emiscere lacerti;
Nunc iacet exanguis victor, lucemque supremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numen! & ista
Num prior antra subit? Dixit liuentia circum
Ora ferens, casi manes ceu quæreret hostis.
Finis erat: iustisq; rata sortitibus vrna
Tantaleum ad laticem & refugi mala pabula rami
Damnatum anguicomæ raptim abuexere Sorores.
Spargitur Elysijs velox tunc rumor in aruis:
Te Poliarche mori. Toruus sic dixerat hostis!
Sic metuunt, sperantq; pij, comitemque ducemque.
Te cupiunt, spondentque solo meliora relicto.
Quis prior alloquio, quis inanem tangerem dextrã;
Quis monstrare vias, lucesq. animasque potentum
Heroum, cupidas versat grauis ambitus Vmbras?
Hæc dabit herba thoros: ista sua tempora lauro
Finget, & his fessos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis si Regem abuexerit error
Vallibus, & reducem præmissis nunciet alis
Turba minor) lætum per limina cerea vulgus,

Augu-

Augustantque fores; paruasque citantia vires
Agmina; stridenti properant se credere cęlo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Castor adest. Tunc forte poli statione relicta
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
Se fundebat apex, & habebant tempora flammas
Purpuraq; ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora, decepti sic te descendere Manes,
Sic Poliarche putant, longe simul obuia pandunt
Agmina: Ledæi propior cum Numinis arsit
Vultus, & errantes se collegere cateruæ.
Mirantem cinxere tamen, mistisque rogarunt
Vocibus: (interea pressis suspensus habenis
Constitit, atque omnes respexit Cyllaras vmbras)
Dic age (nam superis vidisti hæc prælia campis)
Quo Regis stant fata loco, quem Gallia nobis
Mesta dabit, nostrosque subit quo limite campos?
Substitit incertus primum, mox sydere toto
Risit, vt irato si pelleret æquore Castor
Nubila & in latas descenderet igne carinas.
Audite, ò Manes, vestrisque haud dubita lucis
Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto.
Ponite. Nec dispar Superos spes nempe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultusque animosque, piumque
Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam,
Vidi ego quærentes Superos, qua parte iuberet
Ætheris hanc puris animam concrescere flammis
Iuppiter. Eoo mallet e globo cadenti
Credere, perpetua nitidam vel iungeret Vrsa.
Cum Pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit
Hunc nostro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum est, Restant terris quæ maxima victor.
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia lustrandi sensere piacula mundi
Aspice quæ species membris, vt Martia fortis
Bella decet, placidaque tamen non asper oliua est.

O de-

O decus! O proles nulli aspernanda Deorum;
At que vtinam concessa mihi! Placata dedisset
Tu mihi tu veniam coniux, huicque vbera paruo,
Candida nec sparso micuisset semita lacte,
Non hac non vni debentur gaudia saclo;
Ille diu florens, iuuenisque diuque senescet.
Longius indulgent Parca: Dabit ille nepotes,
Æternam terris sobolem, qua limite fœlix
Insurget patrio, seniumque his exuat astris.
I, gnate, acceleras, lato cui germina succo,
Paoniaque artes, morbique & vulnera parent,
Ipracor; Arcanos plagis infunde liquores
Qui superant mortem, qui saucia numina curant,
Siue meus Mauors, Phrygio seu puluere læsa
It Venus, & strictum Tydeida exhorret ad ensem.
Quin & Pergameo paullum se tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
Approperet solers. Timeat nec fulmina rursus,
Inuidiamque meam; Nunc ò nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regisque ante ora iacentis
Iam stabat medico circum præcinctus amictu
Phœbus, & occulta purgarat vulnera lympha,
Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
Nunc sociat gnato plantasque artusque manusque,
Et multum ambrosia venis cessantibus addit.
Protinus exausto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Sensit Superos noua vita fauentes:
Quare agite, ò sancti Manes, celebrate Camœnis,
Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus,
Siue habeat terras, seu vestris incolat vmbris.
Semper chara piis, plaususque, & vota meretur.
Finierat Castor. Læto fremuere tumultu
Secura Vmbrarum sedes; vnoque fauore
Et maria, & tellus, & ouam respondit Olympus.

In hunc modum processerunt aliquot dies, nul-
lius

lius tempestatis nouitate notabiles, (nam & Poliarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literæ quas Arsidæ, commiserat Argenis, rursus turbulentæ fortunæ ludos instaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arsidasque, exegere in inopi littore noctem, quo post tempestatem successerant. cęperunt collatus sententijs pensare, quo ire, aut quid facere, præstaret. Classem militesque habebant, hanc quassatam, egentemque auxilij, integros illos, & desiderio sui Regis flagrantes. Materies illius locis deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant; Sparti quoque copia erat sterilibus interris, magno ad armamenta auxilio. Iamque aduersi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempestas egisset Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arsidas, qui Gobryam his verbis secreto compellauit. Numia silentij fides nunc criminis instar esset, ò Gobrya; si aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis meæ summam à te auerterem, vt communi consilio non possemus nobis ipsis dominisque, consulere. Quid autem interest, quod iam inuicem scimus superstitioso inanique silentio dissimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat ista classis? Tum Gobryas illa libertate erectus; Tu vero, Arsida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu sanciente nouam fidem, simplicius inter se ad reliquæ consultationis ordinem secesserunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; cæteros falli longioris expeditionis specie.

Postquam ira conuenit, Arsidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commodo erat, & destinatam nauigationem exorsus est. Gobrias autem cum nauigijs quindecim, in quibus præter nautas classiarij bis mille, & ducenti merebant, in Siciliam cursum instituit. Nec distulerunt operam venti; non quidem puppe propitij, sed ita dispensati ab Occidente, & vt ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, nauibusque omni ad bellum commeatu, quantum siuit festinatio, instructis. Is enim literas matris per seruum mature acceperat, quibus illi monebat in exitium Africæ; Radirobanem armari: nuptiasque iure materno differebat donec in Africam transmisisset, consociassetque cum ipsa consilia. Quamquam gemino motus pene mens Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusque agitabat cur matri placeret, tamdiu se torqueri, quam quibus auxilijs hostem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti fœlicitas? Sic turgens duramque sæpius matrem tacitis intra se questibus accusans, breue mitigando animo, tempus sumpsit. Inde prima dolendi furendique nube consumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira suggesserat, ad Meleandrum iuit; illique his verbis locutus est. Vtinam meum genus (Rex) professus ante essem; cum me Siciliæ grauem, & incommodum esse aliena iniuria non cogebat. Nunc simul & indicium gene-

hostem sciebat; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros quam in Sicilia sua decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia eiusmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum consilia. Ergo in bellum societate promissa, iam illum, vt Reginæ filium magnificentius cultum, nihil amplius dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiæ est, quod nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, vt fati sibi exitium maturantis præsagia; vno tamen hoc læta quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! Iam occulte Radirobani Argenis fauebat: illi placebat hoc in Africam bello: huius impetum commendabat Numinibus: non tam vt vinceret, quam aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi vero vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri quod in Mauritania instabat, haud mora omnium Ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant. Nemo erat in patricia iuuentute qui non offerret operam, sumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi se probaret. Ea Argenidi tristissima erant: ad quam multi præterea veniebant gratulatum quod Mauritaniam suo sceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios Deos, & breuem in Siciliam reditum incommodissima humanitate optantes. Nec Poetæ defuerunt tam publico argumēto; quorum vnus opera Timocleæ, iam olim sibi familiaris, ad Argenidē peruenit, & muneris sui ignarus porrexit hos versus indignanti.

Instat Hymen, totisque parat connubia votis;
Instat Hymen; Sed tu cupidum succendere castras
Nunc prohibes Gradiue faces. O duces, cuique
Sæuior Odrysijs, sic nostra in gaudia pugnas;
Et sancto gemitum ferus internectis amori?
Quid queror inuidiam Superum? Sunt ista fauentis
Signa Deæ, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Lætitiam, differt auidas paulum improba flammas
Extimulatque mora; Ceu parua aspergine lymphæ
Grandior exurgit læsusque irascitur ignis.
Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycæque petens discrimina pugnæ;
Hunc Regem ceu tu Superos fortissimus inter,
Sic hominum primum magna tege numine dextra.
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in Aula
Apparat, & similes miratur Cypria vultus)
Ite leues pueri; bellum vocat; ite per auras;
Et vos arma decent, nec frustra tenditis arcum;
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,
Inque feros vester potius stet vitricus hostes.
Victor is Libycæ postquam remeabitis ora,
Gratior hic vestras vacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique auxijs curis nonnihil reuocabat hæc præsens armorum intentio. Nunc ille laudare, tunc acuere suorum studia: videre in armis præludentes vero discrimini: instituere qui commeatibus, qui telis, qui nauigij prouiderent. Auxilij enim non vis modo, sed gratia, celeritate constabat: vt sentiret Hyanisbe, & intelligeret Argenis, quam strenuus esset. Intra paucissimos dies, parata in anchoris stetit classis triginta triremum. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vsus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negociorum vsu

vſu exercitum, addere Archombroto haud imperite cogitauit, tanquam ad Hyanisbem legatum. Ita enim reſcire ſe poſſe, quicquid non hoſtis modo, ſed ipſa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam ſolertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamen ſuorum negociorum partem cautius exigebat quam delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet, reputans illos venarum inſtar eſſe; quæ pro ſuo habitu, occultam ſalutis aut morbi vim ex diuerſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, cum illi ſe prius, quam dominum fidemque reſpiciunt, rem patriæ, dignitatem, conſilia, aut, ſilendo, aut annuendo prodi. Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia ſuperba laborant, hinc quidem aſperius obloquendo, illinc vero renunciando deteriora ſæpe turbas concitare, quæ ſuperfluæ initio, ex mutua contentione, & ſubinde creſcentibus cauſis, in neceſſarios motus exæſtuent. Pone denique (aiebat) eos eſſe æquabiles; At niſi ingenij vigor accedit, & conſcius fraudum quæ in illos parabuntur; non modo non conſilia gentium deprehendent ad quas legati ſunt; ſed ſimulatione & quodam obſequio capti, dominos quoque ſuos, nihil verum aut exactum referentes, peſſima ſimplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander vt genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodiſſimus eſſet orator, haut ignarus conſortia morum ad familiaritatis ſuauitatem plurimum procedere, & ægre mortales cauere ab ijs quos amant. Inter has artes magis anxie penſabat, quos ſic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus præcipuas imperij vires in ſua Sicilia traderet.

Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem sequutus, etiam solebat irasci, si quis auderet sic dubio pendentique necessarios suos aut affines obijcere.

Tunc vero impensius deliberabat, ecquem sibi quam Archombroto futuro principi fideliorem eligere. Biduum tacita consultatio extraxit; & denique sedit rem mandare Timonidi, cui ad se vocato ita loquutus est. Si esses edocendus quam curam, quamque fidem legati nomen belli, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficisci & meo nomine salutare Hyanisbem: apud eam deinde hærere, donec à me successorem accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipse admoneo, ne cuiusquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur, quid velint, aut possint, ne peperceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculosa sit, si quid scribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu est enim quod silere perdidici. Timonides non lætior fuit accepta dignitate, quam de scopulis qui in eo cursu latebant solicitus: sciebat (nam Arsidiæ & Nicopompo erat familiarissimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus vtrique? Quod si alterutri in odium veniret, credebat mensuram offensæ memoriam multo altius in læso, quam gratiæ in illo quem iuuisset. Sic igitur Regi: Nec dubito de silentij tui fide, Rex: nec arbitror commissuram Hyanisben, aut Mauros, vt quidquam nunciem quod tegi oporteat. Sed fortuna varia est, sed tempus, sed homines: denique estis Reges. Si quid tale occurret, non tantum in tua, sed & Cleobuli manu, fata vtique mea erunt: ad quem (vtpote

Præfe-

Præfectum secretorum) legatos destinare litteras suas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non sum. Sed quid si alteri hanc litterarum præfecturam mandabis? quid si vicarijs suis ipse? Vt non hæc fiant! at hoc ipsum nimis supplicij mihi erit, posse contingere. Tum Rex: Non iniusti (inquit) hi metus: Verum si qua eiusmodi erunt, scriptis mihi ipsi litteris omnia secura commiseris. At Timonides; Scilicet insolentiam ad te scribendi omnes suspectam non habebunt! Aut non inuidiosum mihi apud Cleobulum, si, tanquam damnata eius fide, suo muneri & integritati sic detraho!

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit solus spatiari, ratus quæ Timonides tanquam pro se attulerat, ad Regum ipsorum salutem pertinere. Tunc vero potestatem præfecti secretorum animo voluens, non sine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum litteris posset. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quam quod placet Principi referre. In hac vero libertate, quas cum exteris amicitias, si velit, non obruat; aut iniurias atque fraudes præcorruptus non mulceat? Quod si perfidiam, quæ argui possit, prudenti scelere vitabat; at ipsa negotia narrando torquere verbisque premere, aut eleuare omnia poterit; tamquam hoc quoque orator mandauisset. Ita simul & eadem & diuersissima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negocia possunt: & ex supercilio aut remissione dicentis, subitam efformamus, & maxime efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primum audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clam vicini Principes solent vel muneribus aggredi, vel, quod valentissimum ambiendi

genus est, arcana familiaritate, pene tanquam æquales sic colere, vt vix intelligant se solicitati ad turpissimam seruitutem. Si igitur his machinis aut omnino concesserint, aut debilitatam saltem fidem non opponent illius Principis consilijs quem illicito fœdere sic amabunt, idque apud exteros legatus persentiscet; quæ Regis commonendi sit ratio; Huic scilicet quem accusat litteras mittet! hunc iubebit sua crimina ferre ad Regem! hunc seipsum accerima accusatione proscribere! Nempe hoc infrequens, dices; Nec deesse alios Optimates, per quos scilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imo vero ardua erit tantæ accusationis prouincia (in qua scilicet aut actorem aut reum perire necesse est;) si illam hominibus credideris, qui vt sint secretissimi ac penes vt taceant, adhuc nimis loquuntur; ac non potius codicillis insontibus, mutis, sui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid si præterea tectiora aut minora scelera erunt, aut de quibus ipse legatus addubitet? An inuidiosissima delatione violanda tunc fama Præfecti secretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regem insimulent? Nulla pax rebus, nulla dignati securitas. Et sæpe legatus tantis inimicitijs post habebit officium. Sed vt eiusmodi Præfecto fides & probitas insit; at saltem, quod sæpe fit, si in gerendis rebus dissentiet legatus ab illius sententia, & quid ipse censeat referre Regi volet; qui hoc fiet, si per hunc solum sensus suos Regi ostendit? Non enim in se pugnabit iste Præfectus; non se deferet, non fouebit aduersa, legatum odisse pronior, quam sensus illius Principi commendare:

Meleander, cum hæc omnia eius animo nec cogi-

cogitans subiecisset Timonides, agitare simul cœpit de remedijs in illa discrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, vt in eo non hæreret suspicio; Sed ordinare non tantum in præsens, verum ipsis nepotibus rempublicam Reges debent, & ineptissimi in vnius hominis virtutem cultus & admirationis est, publicum munus si quo ille fungitur multiplici liberaque potestate attollere; quasi fatale sit vt ea semper dignitas cadat in probos; cum potius armatura sit viribus suis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam succedent. Secum ergo constituit anxie legatis præcipuere, vt quoties isti Præfecto scribent, ad Rege etiam destinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graues negocijs; nisi occurrant quæ non interposita alterius fide nunciare præstiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuium litterarum, & plerumque non seriarum, lectione; ignarumque præfectum quid illic scriptum sit, bona vtique fide quæ ipsi legatus mandauerit, quæque senserit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accusari improuidum posse, non suspecta illius ad Regem litterarum frequentia. Ea autem sic demum processura, si Rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas estpistolas continuo leget, & cæterorum omnium oculis sancte subducat. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem; & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint: quo Regi magis in integro dissimulandi consulendique potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo; & auspicandi pulcherrimam rationem offerri hoc discessu Archombroti; quasi daret suo in eum amori: vt de ipsius va-

letudine iuberet Timonidem destinatis ad se litteris nunciare. Clam igitur Timonidi imperat, vt, si quæ essent soli Regi perferenda, vni sibi concrederet; & ne suspiciosæ litteræ essent, si rarius & veluti extra ordinem mitterentur, scriberet non Cleobulo quam sibi frequentius. His præceptis ornatum dimisit, cumque paulo post adesset Cleobulus, rursus, iuueni imperauit, quam sæpissime scribere, nec Cleobulo modo sed sibi, de valetudine successuque Archombroti; *Paria* fecturus vt quisque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipsos lagatorum ambitu conualuisset, amantium hoc par litteras maioris dignitatis cum Rege consortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cum Archombrotus salutaret Argenidem, discessumque excusaret; *illud* quoque miserrimam virginem torsit, quod is necdum sentiret se despici; & ipsa sui amoris opinione inimicum auxisset tot opibus, tot studijs Siculorum Fastidiose ergo respondit, probare se quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quam domi suæ esse. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis species & austeritas augebat. Sed nec questus, nec iurgia, tempus aut locus ferebāt. Potius veluti non sensisset se ad exilium inuitari, respondit, sanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ Dominæ, quam quæ sibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, interuenit Meleander, quo conspecto remisit Argenis de rigore verborum, refecitque inuita Archombrotum; Qui postquam litauit in arena, cum omni exercitu subijt mare: Satis loquutus Proceribus qui in eadem triremi vehebantur; secessit tanquam acquieturus, & animum lacessentibus curis aperuit. Nam Argenidis sermo turbulentissime in

mente

mente redierat. Quid vero excitasset hanc in virgine crudelitatem? Pene ridicule admonuisse quietis domesticæ, an erat improperantis quod omnino abibat, an simpliciter sua fœdera aspernantis? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut seuerum acceperat, vix regebat molestissimam metuendi sperandique discordiam. Quod præterea Aruspex in littore significauerat, numina nauigationi annuere, ò dolor! an sic intelligendum, vt Dij interdicerent reditum, prosperis sed veluti fatalibus ventis discessum vrgentes? Hæc & similia dolendi argumenta congerentem, vrebat maxime Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas suspiciones quæ iam æmulationi suffecerant, quicquid erat à Selenissa retectum fama gliscente cognouerat. Inter eiusmodi cogitationes acerbitate plenissimas, suspenso iuueni, suisque doloribus nimia contemplatione indulgenti, dabat vtique fiduciam Meleander, amore in ipsum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid suarum rerum displicebat Argenidi? aut potius qui puellæ tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ò inquit, si mihi fata obuium dabunt, quanto lubentius quam ipsum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita deijciam! Et vero meretur odio meo oppetere, tot malorum mihi author, ac virgini; quam nisi carminibus teneret, ego tam claro sanguine, tam opulento regno, tot amoris indicijs, ac etiam (fas sit facile cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexissem. Sed illem sua obscuritate tutum vnde quæram, aut quo prosequar? Nisi esset hac spe minor quam impropè concit, non tandiu abesset; aut vbique secretus fugeret conscientiam Meleandri. Hei mihi! sed & si occurret patebitque iræ meæ,

& ea forsitan quàm meditor vltione iam dubiam virginis mentem peius à me auerterim? Imo certus sum vitam illius mihi obstare; An item sit obstitura mors, viderint Dij: Certe nec de mortuo quicquam sperare ipsa poterit; & sciet vtique fortissimum fuisse qui vicerit.

Sic apud se digerebat Archombrotus male sana consilia, interdumque dolebat, quod Poliarcho olim amico sic irasci cogeretur. Nondum vero ab illius oculis Siciliam venti remouerant, cum Gobryas haut procul Syracusis anchoras iecit: missoque ad terram præcone vbi Rex degere quæsiuit: Cumque audisset, imminentem pelago arcem, quæ Epeircte dicebatur, ab illo tunc incoli, ipse vnica triremi Syracusas concessit, tanquam commeatuum causa. Misit inde delegatos, qui Regi significarent, Hallorum magnam classem in Græciam indeque in Asiam nauigantium, tempestatibus sparsam per æquor fuisse. Huius partem in Siculo mari expectare socios, si forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipsum ducem, vt liceat colloqui Regi: Nam Principis tanti conspectum, pro maximo tempestatis precio sibi fore, quæ hæc littora dedisset. Meleander, vt humanitate præcipuus erat; quamuis ambigeret quid Gallorum tanta classis in Græciam vellet, tamen ad colloquium inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis seruulisque omnino viginti: Cui Epeircten intranti obuiam missus Eurymedes, ad se hospitem deduxit, & humanissimum expertus, haud perfunctorie commendauit Meleandro. Postera die deductus ille ad regiam, sui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile impleuit. Nisi quod sentiebat Meleander, cum quæreret cui cœpto hanc Gallia classem.

classem ornasset, non syncere aut simpliciter responderi. Itaque exploratorem veritus esse, honorarios custodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum se timeri, solerter obseruarent.

Sed Gobryam altior cura versabat, qua arte, quove ductore, secreto colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi preciosius fulgorem, quam in Gallia admittit, in nauibus suis esse, ei à Poliarcho præparatam: hanc afferri ad se iubet, tanquam in hospitij gratiam regiæ virgini donum. At illa iamdudum non minoribus curis concussa, secum vehementer quærebat; an sperare auderet has naues à Poliarcho præmissas maiorem comparante exercitum? Sed parum per huic solatio innixa, rursus consuetudine lugendi ad deteriora reuoluta est, vt & ludibrio sibi esset hac tantilla iucunditate spei quam hauserat. Sed quid Arsidas morabatur? cur non procedebant promissa Poliarchi? In ipso, an fortuna, tarditatis causa erat? Exierant destinati menses ad reditum. Ipsa viuebat non illius auxilio, sed infœlicitate Archombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi; cur etiam vna placui; quam multiplici morte conficeres? Ego si te nescijssem; hoc quidem ipso vixissem misera; sed saltem non sensissem. Non deerant toto orbe, quas amares fœlicius. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæque me diuisam, nec fortasse contemptam ad interitum adigit. Heu mihi! quid si & ipse non leuiora iam quereris? quid si dolore quem sentis, & illo quem in me suspicari, obrutus iaces? timesque præcipue ne tibi potius irata quam fortunæ,

in culpam fatorum te transcribam? Sponsi fœlices quibus vel celeriter successit; vel qui Deorum contumaciam & dolos exuerunt subita morte!

Sic forte querenti cum iam aliquot dies in aula Gobryas traxisset, nunciauit Eurymedes hospitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recusauit virgo munus aspicere; hoc ipsum ad commoditatem colloquij à Gobrya subornatum; & maiore, quam quæ credebat Eurymedes afferri, pene iam sentiens. Cum ergo intrasset Gobryas, explicuissetque inuidiosam vel Tyrijs muricibus mercem, non Argenis satias quæ monstrabantur cernere; non aut loqui composite, aut loquentibus se præbere. Adeo omnes sensus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cum muneri inspectando intentissimos omnes vidit; Voce submissa; Vt, inquit, hoc donum author preciosius faciat; misit ille ad quem Arsidam legauisti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires: vt ex trepido silentio intelligeret Gobryas altissime tactam esse. Itaque alia quædam publice loquuta, velut muneris gratias haberet, secreto Gobryæ dixit; Quæso te, hospes, hac vespera domi sies. Arcessam te, vbi sublapsa frequentia solitudinem faciet. Sub hæc Gobryas discessit, & ipsa laudare impense inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem; precium deinde augere, & sic loqui Timocleæ; Hoc donum simplicis liberalitatis credi vix potest. Facile hospitem censeam Regi aliqua de causa supplicaturum, & hoc munere sibi suffragium meum parare voluisse. Nam & orauit, vt se, vbi ocium esset, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie

hac

hac cura defungi: Vt si quid imperabile in votis est, operam promittam: Sin latent grauiora, ne supplicem vana spe extraham, & non imparia suæ purpuræ dona remittam discessuro. Haud multo post in hortum secessit; qui forte Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipso viridarij secreto admonita, Timocleæ imperauit, vnam ex corporis custodibus mittere ad Gobryam, qui cum ad hortum produceret. Ille Argenidi sibique non defuit; cui vulgaria aliqua percunctanti, cum publice respondisset, paulatim veluti lapso ad varia sermone, magisque intenso, secerni à reliquis cœperunt, solique ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Sicilia tantum, & Gallia tua, sed quantumcunque in orbe regnorum est, digna: Ignosce Regi meo quod me priorem vides. Causam moræ ingratissima tempestas facit, quæ cum classe venientem depulit à cursu. Nos quoque eiecti in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arsidas, qui pridie tempestatis in me inciderat. Ex is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum vestigat, legationem obiturus quam mandasti: Isthuc vero nauigaui, siue Rex iam adesset, accessurus exercitui quem maximum ducit, siue adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc clasem. Etenim tuum nutum simpliciter manemus. Vtere nostro sanguine qua placebit. Scio te solam esse, in qua verissime Rex meus aut despici possit aut coli.

Sic loquutus, litteras Arsidæ porrigit, in quibus fere eadem quæ ipse memorauerat continebantur. Quibus lectis, vt amor nunquam quietus est: Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege vestro esse factum? Si pepercisset illi tempestas, an credis diligentiorem alium futurum,

ex

ex que dã eius aduentu cognoſcerem? Hic Gobryas, quamquam & ipſe non intactus eo metu, tamen multa congeſſit, quibus naufragij ſuſpicionem auerteret. Nam nec, inquit, eum vna aut altera naui maria ſulcat. Naues longæ, & triremes vltra quinquaginta, ſunt quæ illum comitantur. Etiamſi prætoriam nauim (quod Dij non ſiuerint) tempeſtas ſoluiſset, an tot nautæ, tot millites, non manus & humeros præberent; quibus chariſſimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum eſt, aut totam Regis claſsem obrutam vndis, aut oui cladi ſuperfuiſsent non iam nobis ſunebria nunciaturos. Nimio citius quæ obſunt, quam quæ optamus amat fama ignobili gaudio nobis gerere. Ne iniuſto denique metu crudeles nobis ſimus; reſpice has triremes quas duco. Iiſdem cum Rege fluctibus iactatæ ſunt. Nulla tamen ex iis tempeſtas expugnauit. Vel itaque Regem in remotiores delatum oras exiſtimo; vel corruptis venturum armamenti iacturam reparare. Neque enim ſoli nauigationi, ſed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, ferventem Siciliæ oram fortiſſimis viris; qui omni ſtudio exprobrabunt hoſtibus tuis, ſi quos hic habes, quod virtutem apud ſe genitam indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecta conſolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percuntari tam de illis quæ ſciebat, quam de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueretur, ſeria ac leuia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus ſinebat, iam veſpera obſcurum, nec familiarium curioſitas inter ſe quærentium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rurſus igitur ſuam opem promittenti: Ego, inquit,

inquit, quid ex re vestri Regis sit, maturius expendam. Tu cum Eurymede sis frequens, cui ipsa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas causas non recedendi à littore; hisque ego fauebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem, qua sæpius ad colloquium meum, & sine suspicione peruenias.

Hoc dimisso, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluisset; Nihil magnum, inquit Argenis: nisi forte nondum explicuit animum suum; & primo congressu noluit grauis esse. Laudauit benignitatem hospitij; orauitque vt suarum nauium vna, cui supellectilis pretiosissima insunt, in hunc portum recipiatur, non isthic biduo hæsura; intra quod tempus quædam tempestate corrupta refici possunt. Ad hoc se operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur: acersitumque ad se Eurymedem iubet agere hospitis curam; quoque solertius falleret; Est, inquit, vt illi xenia paremus, saltem ijs quæ obtulit nec pretio nec venustate cedentia. Hæc dum quærimus, vide ne ad discessum se comparet. Satis erit breuem ad moram vel dilata venatio, vel promissum spectaculum. Iterum moneo, caue, Eurymedes, ne improuisus hinc abeat. Ita institutum vbi dimisit, & quietis specie nox dedit ad curas libertatem; tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re consilium capere, fortiusque quam antea, & Reginæ more dolore. Poliarchum, si viuebat, esse venturum; iam ipsa Gobryæ classis, iam Arsidæ litteræ, certissima ratione monstrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi viuam quoque se seruaret. Sin ille perierat, se demum non victuram. Sed qua ratione, quoue prætextu, Gobryæ classis assideret Siculo littori?

necessa-

necessarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat subsidium. Sic enim decreuerat; Si prius redijret Archombrotus, quam de Poliarcho quicquam certi esset allatum, clam fugere ad has naues, & vel inde peterem Galliam, vel, coacta Siculorum factione, astinere à nuptijs ad quas pater adigeret, Haud incommode tandem ita rem commenta est. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Siciliæ solicitudinem questa, vereri se dixit, ne Radirobanes, vbi Archombrotum audisset cum præcipuis Insulæ viribus esse in Africam, rursum raptui imminens aut ipse veniret, aut militum in se partem ad improuisum bellum emitteret. Nihil ergo securius, quam Gallos aliquo propitio numine ad se aduectos mercede conducere, qui littorum custodiam agerent; vt, si bellum ingrueret, peregrini iactura sanguinis Sicilia defungeretur periculo. Negocium vnius mensis fore, intra quem possint de Archombroto, & Radirobane referri certiora. Et Gallos, nondum (vt audiuerat) ex tempestate ad nauigationem instructos, non ægre tantilli temporis moram addito præcio audituros; qui præterea nec tam pauci sunt (inquit) vt iuuare non possunt; nec eo numero, vt metui à Siculis debeant, si auxilium in perfidiam mutent. Cum partem his verbis permouisset, secreto deinde Cleobulum, & postea Eurymedem vocat. Vrget suos Radirobane metus, Gallorum præsidia ostendit, quorum opera haud magno precio emi posset. Cumque illi in contrarium disputarent; nam nec ignotis bene credi, nec viros insulæ deesse; liberius Argenis; Si hoc inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meam sententiam iam perpuli; Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem

con-

consilijs suis flectet. Hæc imperiosius vrgentem, neuter ausus est importuna irritare prudentia. Regi quoque ambitiose authores fuerunt, præsertim cum Argenis adesset, vt Gobryas ad littoris custodiam inuitaretur: Et ille, Quandoquidem ita censetis, inquit, tu homini colloqueris Eurymedes. Sciscitare an hic moram pati possit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit, haut ignarum id commentum ab Argenidem esse. Operam igitur suæ classis in mensem promittit, sola mercedis mentione offensus. Nam quo magis probaretur, liberale præsidium, & in amicitiæ tesseram offerebat.

In hoc statu res Siciliæ erant, dum Arsidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque se breuia terris insinuant, scapha prouectus interrogat agrestes, si qua de illis littoribus visa esset classis externa, aut vllos omnino mortales ad eos tempestas reiecisset. Iamq; irrito labore defessus languebat; æstum præcipue non ferens, quem Auster inspirabat ab arenis mediterraneis allapsus, cum opportunissime factum vt Mauritaniæ fines contingeret, succederetque ad littus in quo non grandis portus, & inde stadijs octo modicum oppidum incolebatur. Forte fuit, vt tunc in portu spatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine, & prudentia insignis. Ille Arsidam videns, quem vultus habitusque peregrinum hominem esse monstrabat, blandissime accessit, & tam magistratus, sui quam humanitatis officio, de patria. & negocijs rogauit. Cumque Arsidas, quo multa, & varia memorandi necessitatem effugeret, quia Gallica triremi vehebatur,

batur, se simpliciter Gallum esse dixisse, statim Maurus insiluit in amplexum: &, Satis est, hospes, audiuisse Galliæ nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede sodes in vrbem hanc: & quacumque te nauigatio vocabit, primum apud nos à iactatione sali refectus, nouis commeatibus triremem onera. Stupebat Arsidas ad insperatæ benignitatis prodigium, in externa gente atque incognita. Subire igitur terram comites iubet: Præfectoque dexterior, & si ab omnibus cultus, proximi oppidi viam extorsus est. Veritus deinde ne procedentibus colloquij proderetur non à Gallia venire: videreturque humanitatis officia alijs debita, aut parata, quæsijsse mendacio, paucis recensuit, esse quidem se Siculum: Sed quia Gallicis remigibus vtebatur, quærebaturque præterea Galliæ Regem, se Gallis, cum de gente rogaretur, annumerasse. Nempe, subijcit Præfectus, illum quæris, absque quo in seruitutem, externam omnes Mauri concessissemus? Monstra hæc Arside erant, omnium quæ illic Poliarchus, gesserat ignaro. Ergo ne aut ipse diutius, aut Præfectus erraret, haud perplexe rogauit, quid noui accidisset, quodve beneficium à Gallia processisset ad Mauros. Se enim vi ventorum in vltima Africa propulsum, & diu iam errantem, hæc nescire. Tum Præfectus, agerere omnia cupide cœpit; qua insolentia Radirobanes bellum mouisset; & vt veluti ad condictum, Dijs ferentibus cum exercitu aduenisset Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quam varij sub breuissimo tempore casus. Sed ambitiose morabatur in Radirobane occiso: vt pugna acris fuisset, vt anceps aliquandiu fortuna, & victor haut perfunctorie vulneratus. Ast vbi narrandi serie Radirobanem.

nem Gallici Regis, manu percussum in terram deduxit; non tenuit diutius lætitiam Arsidas: sed vultu sic diffuso, vt constaret lætitiam non fingi: Cæsus ergo est Radirobanes? Ille Sardiniæ Rex? ille nuper à Sicilia reuersus? & quidem à Gallico Rege? cui, ne frustra exultem, quod nomen, mi hospes, est; Tum Maurus: Geminum illi nomen est, inquit: quo errore, & diu lapsus sum, & vidi alios errore. Modo enim Poliarchus, modo Astioristes à suis appellatur. Assertus est hoc sermone Arsidas in certissimi gaudij sensum, adeo vt Mauros, & qui eum deducebant pene in eandem affectuum suauitatem adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quasi Dijs loqueretur, rogabat quæ fata, quæ sortes, inimicissimos Reges compulissent in Africam, aut quod nomen sic ordinauisset, vt sanguis Siculis odijs debitus tanquam Africanæ vtilitati penderetur. Ad se deinde ex hac contemplatione egressus, quærebat, quo se ab illa victoria Poliarchus recepisset, At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit, adhuc vi vulnerum ægrum, iacere in Mauritaniæ regia vrbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam esse.

Inter hos sermones in vrbem peruenerant, & Arsidæ peritos viarum exposcenti, quibus duceretur ad Regiam, (nam recruduerant venti, & timebat ne repetita iniuria tempestas pene repertum Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam se facturum, priusquam extra Hospitali Ioui sacrata simul pro se cuissent. Æstus erat; & in horti vmbraculis deductus Arsidas super appositos thoros epulas expectabat; gratissimis Iubæ sermonibus, de bello, & Poliarchi victoria, moram subinde fallentibus: cum tandem

opulen-

opulento conuiuio mensæ, conuiuia ad se conuertunt. Et subitum luxum miratus Arsidas, nihil tamen altiori intentione spectabat, quam inter promulsidaria esse varij generis poma ita glacie circumuenienti inserta vt aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorsus condita tamen sub lucentis aquæ crustra natiuo colore cernerentur. Quid potissimum crederet ambigebat, nouitate illa concusu, Certe enim hæc poma recentia erant, rursusque sub illorum mensium syderibus aqua frigore non coibat. Tum ne ficta, imagine luderetur, primum manum glaciei admouet; quæ vt iusto rigore digitos vssit; vt non posset dubitari quin aqua hæc cesset; & verissimo quidem gelu concreta; mox, & poma dentibus tentat, & hæc quoque natiuo sapore mitia erant; nisi quod ad nimium algorem obstupescebat gustus. Delectatus admiratione hospitis Iuba, inuitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed Arsidas cum risu quæsiuit, qua ille ex Scythia cum Africæ arboribus mista hanc gustationem prompsisset. Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cum in hortum intrasti, hæc pompa adhuc ex arboribus pendebant, & quæ modo est glacies est fontibus vnda manabat. Geminato stupore Arsidas hæsit, exquisijtque ab Iuba, quo carmine, quove in antro, tam subito natura se mutaret. Et ille Noua est, inquit, apud nos hæc ratio reuocandi arte, hyemem sub medio sole, quem exequar postquam mulsum gustaueris. Aderat puer Ægyptius cum mulso, quod in calce præferebat, & ipso ex glacie facto quo exhausto cum in terram à puero colliderentur, doleretque Arsidas fragile quidem, sed in æstatem prætiosum vas perire; Noli indignari, (inquit Iuba.) In singulas potiones vsus eiusmodi

di scyphorum est. Iterato eundem in mensa conspici vile esset. Nihil amplius gustabat Arsidas, auidus cognoscendi qua arte ad naturę veritatem sic perueniretur; cum allata sunt Variarum formarum ex ære protypa. Orbium, poculorum, paropsidum, omnis denique conuiualis instrumenti species erant. Tum Iuba; Hæc sunt claustra, quæ aquis infusis glaciem concipiunt. Quippe vnum quodque operculo suo sic tegitur, vt oræ inuicem cohæreant, excepta foraminis angustia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex stanno vel plumbo fusilis supellex conflatur. Alueolo deinde ligneo illa deponimus, cuius fundum sale primum nigro illo, parumque contuso, & mox niue contegitur; quæ nobis semper ad manum est, fulta straminibus, & in vmbra antrorum toto anno inuiolata. Supra ipse deinde prototypa, in alueolum sic demissa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, sale toties interiecto: Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparat, accipit vndique circumiectæ nauis frigus, quem sal acri mistura vetat liquescere; in locis præcipue vmbrosis, qualia vini aut olei apotheci effodimus. Trium circiter horarum spatio coit aqua, &, si quæ poma inseruimus, qualia nunc miraris, hærent septa in glacie. Æstu deinde languentibus, grata est hæc vis nimij frigoris, quam, & ipsa nouitas commendat. Nuper enim nescio cuius non inepta luxuries, hoc solatium inuenit.

Oblectatus narratione Arsidas, licentius marcenti stomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem insinuerat, simul auide nouis semper ex glacie calicibus bibebat, summo frigore sitim, vt solet, cruente. Quamquam interdum Iuba monebat, periculosam

intem-

intemperiem esse, nisi parce vtentibus. Sed cum de prandio surrexissent, & Arsidas calidæ vsum multo ioco traduceret, paulatim omnes neruos receptæ hyemis malignitate, ita laxari sensit, vt egestas hinc inde epulas pene anima sequeretur, Iuba non misericordia tantum motus; sed & metu ne huic sponte mortem crederetur propinasse, nulli sedulitati parcebat: Solari Arsidam, medicosque vrgere, & nunc suos, nunc illius ministras verbis conuenientibus affari. Vt vero in deterius fama attollitur, Arsidam fato propinquum haud tarde vulgatum est. Dum trepidant comites, seruulique; quidam illius mercenarius ex Euboeorum colonia, qui in Oscis Neapolim condiderant tempus locumque furto nactus, haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaso quem sub veste reconditum idonea cura Arsidas seruabat. Illic pretiosum aliquid inesse Græculus diu ante coniecerat. Dumque veste laxantur agrotanti, & sui ignaro, ipse familiaris officij simulatione accessit, detraxitque non sentienti sarcinam, & cæteris pietate, & metu occupatis, sese domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali sedato Arsidas loqui potuit, a Medicis quæsiuit, quid de periculo suo, quid de itinere sentirent. Medici prospera esse signa ad valetudinem respondent: Sed ventriculum, & cæteros neruos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti sanguini aspersserant, aliqua quiete recomponendos esse. Optimate actum iri si non vltra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum Dijs questus, tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur: &, Litteras, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas esset hic sisti meo casu. Si dabis qui viæ duces sint, has statim per

vnum

vnum ex meis transmittam ad regiam. Hic deinde acquiescam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba consilium: addiditque, præsto esse qui quemcumque Arsidas destinasset, ad Regiam comitarentur. Tum Arsidas fasciculum quærere, cui erant litteræ Argenidis commissæ. Prorsus is erat qui domestica mercenarij fraude perierat; quem vt à veste diuulsum obstupuit, & vidisse omnes negarunt, statim vires furiosa indignatio suffecit. Prohibentibus medicis exilijt de lecto, interminatusque est domesticis suis mortem, ni propere redderetur charissimum pignus. Vrgebat insanus quęstionem, Deosque appellabat, & homines; nec sine suspicione circumspiciebat in Mauros, qui primum ægrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuens vestem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propius ægrotantem acessisset. Sed omnes adfuerant, & tali in statu in pietate posuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, consumptis viribus, peius inualidum deiecit. Ægre suffitu, & violentis odoribus reddita vox est: qua vt primum vti licuit: Si me, inquit, fortuna destituit, morbo, & furum audacia violatum: at non ego me deseram, non Principes meos. Date ceram & stylum. Hodie ad Regem scribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, vtcunque lætica viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate; hunc volo cum meis hodie litteris proficisci; O fortuna! I, ipse Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in naui, & per vrbem missi qui quærent, tandem renunciant, frustra operam à se consumptam. Statim Arsidæ suspicio sceleris incidit: quam tamen dissimulans, ad foram ad

portum, redire præcipit, qui non profutura diligentia absentem vestigarent. Nec segnius aduocat Iubam, submotisque cæteris, Fallor, inquit, aut perfidia mercenarij mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret? præsertim me ægro, & vitæ ambiguo: nisi prædam scelere nactus, non me tantum sed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate iniuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus qui nuncient ne vllus temere peregrinus in nauibus recipiatus. Sed quam occultissime potest procuranda hæc quæstio; ne, si rescis cat exploratores in littore esse, alia fraude nostram solertiam eludat. Ego apud meos hodie dissimulabo me quicquam durius de eo suspicari; vt fallamus flagitij consortes si quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ sibi fore asseruit; statimque per homines fidos vicinorum portuum magistratibus quæ videbantur scripsit.

Sed hæc Phorbas, ante coniecerat, meriti sui conscientia acuente metuendi solertiam. Is perpetrato scelere adhuc ignarus quid esset in furto latebras ad recognoscendam prædam quæsiuit, scilicet si nihil inueniret perfidia, & periculo dignum, omnia ad Arsidam relaturus, quam hæc ægro, nec sentienti, ad tutiorem detraxisset custodiam. Ecce autem exsolutus fasciculus catenulam primum dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia spatia tumebant, Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino diuisos, ne attritu venustas artificij periret. Pauci in fundo resederant nummi ex auro; quæ omnia Arsidas, ad incerta fortunæ, corpori suo applicita seruabat, Præter hæc, tabellæ inerant, longe Arsidæ pretiosiores reliquo censu: illæ itineri dederant causam, ab Argenide ad Poliarchum

chum

chum. Phorbas omnibus diligenter inspectis; suę quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum, Sed hæ eum litteræ turbabant. Poliarchum videbat esse missas. Vnde tamen, aut à quo, non mouerat; & verebatur; ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmæ. Iré ad portus non placebat, vix dubius hos in se obsideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem sceleris & necessitatis ingenium, ad noui facinoris pericula, incertum coegit. Iret vltro ad regiam; Poliarcho eas litteras daret; & in ipso scelere præmia summæ fidei ambiret. Postquam igitur fallendi rationem, omnemque mendacij contextum polluit, in proximum oppidum profectus, illicque percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima sibi, & illi quem viæ ducem assumpserat iumenta conquisiuit. Tertio die, vrbem ex montis cacumine inspexit: Tum equo & ductore dimisso, ipse solus peruenit ad custodes, vultuque pallenti (quippe quem ex composito exterminauerat cursu) se ad Regem Poliarchum festinare, ambitiose iterauit. Illico, deductus ad arcem est. Et tunc quidem minus vacabat; Poliarcho, post longam sortem insomnium acquiescenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum supercilio monstrabat, se magna, & quorum procuratio celeritate, constabat, nunciaturum aduenisse. Quis esset, dicere iussus; Regi, inquit, melius dixero. A Sicilia ad eum aduenio. Litteras fero; & heu vereor ne hac ipsa mora quam facitis, corrumpatur negocium, cui delectus, pene in cursu spiritum amisi.

Siciliæ nomen audisse? illinc quoque afferre

litteras, & nuncium aliquid ingens trepidatione præferre, visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen accessit ad stragula; ne terrorem à somno excitatis, & adhuc sui incertis, periculosum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tussi igitur & modico vestigiorum strepitu pulsatum ita affatus est. Adsunt, Rex, à Sicilia litteræ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil cunctatus Poliarchus resedit in lectulo, & nuncium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiducia cubiculum Phorbas, quod secundum Deos potissimum timere debuerat; ornatamque fabulam, non plus verbis quam gestu & fronte, in hunc modum exorsus est. Ego, inquit, ex Arsidæ amicis sum, ò Rex. Is ad te Sicilia proficiscens, inde secum me aduexit. Cum te diu quæsijsset, tandem ad victoriæ tuæ famam cursum huc tenuit. Nec iam procul eramus littoribus, cum nostrum nauigium peiratæ tribus lembis circumsistunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio; Ita proditus Arsidas cum familia & sarcinis in eorum potestatem concessit. Sed cum, direptis omnibus, nouæ prædæ studio flagrarent, princeps eorum strictam in Arsidæ ora sicam intentans; Video, inquit, ex cultu & supellectili te hominem magnarum opum esse. Itaque nisi præter hæc quæ cepimus tria talenta præsentia numeras; ego ex his catenis (nam illi catenas iam dederant) iugulo soluto in mare te promoluam. Et Arsidas; Vnde mihi præsentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquistis? Imo, subijcit prædo, cum de tua nauigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire professus es; Certo non te oportet illic esse ignotum. Quemcumque tuorum volueris, ea lege vinculis eximam,

vt

vt nisi intra hoc triduum sit in isto littore cum-pensione quam poscimus; certissime pereas. Nec fraudem mediteris; aut in nos vindices prouoca. In statione sumus vnde liber prospectus est. Non mari, non terra, insidias locus capit. Si is quem miseris præter se vllum adduxerit, capite lues. Quin si interim naues in nos fortuna populerit, fortunæ pœnas dabis. Cum sit impia & barbara voce dixisset, deiectus Arsidas semel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius iussit accedere; &, Vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentia tua nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco sint meæ fortunæ significa. Non ille talentis tribus parcet in re mea capitali. Et ne ambigere possit, quin vera pericula nuncies, has litteras accipe, (simulque de intimo sinu extrait.) Scriptæ ad illum sunt. Quis scripserit, tua scire non interest. Ferendas tibi trado, non tantum vt pignus sit fidei tuæ; sed magis te pereant, si me isti peiratæ immerentem conficient. Ita dimissus, ad te, Rex, altero ad meridiem die peruenio: tantundem ad reditum superest, si vis Arsidam viuum aspicere.

Inter hæc dicta, litteras Argenidis Poliarcho tradiderat, quasi missas ab Arsida: quas integro lino sinceras vt tentauit, simulque solitum Argenidis ad se signum conspexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arsidæ commotus, dum soluit epistolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arsidæ fata commissa sunt; si strenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, sed tibi ipsi ingentes diuitias portare. Adeo memorem beneficij me dices. Tu Gelanore, propera huic aurum quantum satis est dare, iam promptum esse opor-

tuit. Vada ne difficiliores ex mora prædones sint. Sed ò, an incolumi Arsida in hos posse iri existimas; & nefarios de suis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum vtramque vehementer intendit, strictisque oculis, Caue, inquit, caue ò Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces sunt. Insederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arsidam vobis dispergerent, fugaque inulta despicerent infælices insidias.

Iam Poliarchus solutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus vindictamque videbat Selenissæ; simulque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudicissimæ virgini probra ingerere, Sed hunc quoque iam non viuere; & quidem à se victum, solatio erat. At quid in Archombrotum remedij, vrgente hymæneum Meleandro, & bimestri salute vix donata Argenidi? Cum deinde in vltimam ceram oculos flexit, vbi solet dies exaratæ epistolæ ascribi; iam tempus quo aut ipsum redire, aut muri Argenidem oportuerat, effluxisse intellexit. Nunc igitur se damnare; nunc irasci tempestati, nunc Africam deuouere, in qua seruanda putabat se perisse. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me seruabo, atrocissime æmulorum. Sequar fatum Argenidis, sed perfunctus tuæ mortis solatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum eiusmodi æstu pectus concutitur, cœpit inuitus dubitare, an Argenidi fides ad promissæ mortis constantiam durasset. Quam enim naturale, vt vitam amemus? quam grata vis quæ ficam in nostra viscera eumtem moratur? Denique, Poliarche (cogitabat)

gitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & destinatam illuxisse miserijs tuis diem, an velles hanc perisse?

Tanto turbine multo ægrius quam vulneribus afflictus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum interim numerabatur, increpatque nauigationem lentissimam, quod secundum post mensem demum Arsidas adesset. At ille errores cum fide memorauit; vt Cum is necessaria mora fuisset, vt in Gobryam incidissent, vt ab Italia venti impegissent classem in Africam. Lætus, qua esse tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audiuit; & quid illo factum esset percunctatus est. Nescio, inquit Phorbas: nisi quod subaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid spei miserrimo amatori, subiecerunt hæc verba. Sed Phorbas: Perdimus Arsidam, ò Rex, tam lenta cunctatione. Patiaris grassatoribus hunc eripi, multo tibi certiora quam quæ possim memoraturum. Pietatem mercenarij collaudauit Poliarchus: quartumque addi talentum præcepit: Forsitan quippe fore ex vsu, absolutis latronibus non inanem Arsidam esse. Equum præterea notissimæ celeritatis attribuit: in quem Phorbas inscendens Mauritaniam præter gredi festinauit: & se remotis littoribus cum præda subducere.

At vero Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter esse constituit. Acquiescere enim in naui se posse; & necessaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; sed nec frustra repugnare sustinuit. Erat tamen Arsidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiserat. Ergo præcipiti domino, & parari discessum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, classiarios atque nautas ad

officia vocabant. Commeatus portabantur, solumque perfectioni satis instructæ signum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe festinationem hospitis adhuc cruda vulnera missuri in discrimen; quæ tam subita consilia essent, aut quid illi contigisset turbulenta profectione dignum; nec apud se coniiciens, & verita nimis anxia & indecenti cura exquirere. is per ægritudinem animi excussa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio æstuans, ea nocte adhuc imbecillem valetudinem turbauit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ne suorum consensu vetaretur per immaturæ nauigationis pericula vitæ suæ illudere.

Cæterum vix biduum à Phorbanis discessu processerat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egresso Arsidas occurrit, *adhuc quidem ex* morbo, sed multo plus indignatione & mœsticia mutatus. Scilicet celerius quam expectauerant medici receptis viribus, postridie quam in eum Phorbas peccauit ausus est se in lecticam conijcere. Reliquis diebus non dubitauerat equo vehi, amissarum literarum dolore non se, non iter, laboremve respiciens. Quo prædonem persequeretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho; aut qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intrauit; & qua Poliarchus habitabat deductus, Gelanorus insperato conspectum lætissimo vultu excipiens, Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & illum hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortunam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est quod prius meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captiuitate, prædonumque auaritia, qualem Phorbas narrauerat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea

mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arſidæ elapſus eſt, precipitatione gaudij nihil moratus reuocantem. Obſtupit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æſtimans, qui tam ſtrenue Arſidam exemiſſet prædonibus; Iuſſumque accedere, & ſibi tunc primum vt Regi loquuturum amplexu occupans, non eſt paſſus veneRabundum procumbere. Sed hic diu vterque errauit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; & ille de ipſo Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc iacturam literarum ad eum detuliſſet. Dij bene, ò Arſida, (inquit Rex) quod te poſt tempeſtates, poſt latrociniorum mala, habemus incolumen. Tua clades, ex quo eam accepi, mihi plus doluit quam forſitan tibi. Tum Arſidas; Et hoc in ea maxime acerbum mihi, Rex, fuit, quod te ſcirem grauiſſime illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidæ. In fœlicitate mea, non ſcelere læſus es. Nec ſubirem tuos vultus, aut auderem experiri quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem quam ſapienter intelligas non in cuiuſque poteſtate domeſticorum mentes eſſe aut fortunæ iniurias. Tum Poliarchus: Quæ autem irarum hæc in te cauſa, mi Arſida? An quod maris pericula me propter ſubijſti? quod te peiratæ, quod tempeſtas diripuit? Vbi vero noſter Phorbas? in quo ornando teſtari me decet quam ſis mihi eximius. Illudi ſe à Poliarcho Arſidas credens: Vtinam vero adeſſet ille Phorbas. Innocentiam meam ſua pœna aſſereret. Sed vnde tibi (ò Rex) Phorphantis hoc nomen? Quia inquit Poliarchus, obliuiſci non poſſum hominis tanta fide tuas res meaſque accurantis. Vtinam hunc vidiſſes, Arſida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ

tibi essent. Dum respirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos casus in compendium confert: inquietudine animi suspensus, iam viam ad te omni voto gestuque videbatur præcipere. Quoniam autem euasere peiratæ? Credis si in eos naues dimittam, posse eorum cursurum intercipi? Quos vero mihi peiratas, subijcit Arsidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem si ego, quem si tu. O Numina! vt libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem nuperrime istas Dominæ meæ literas captiuus misisti. Quid autem nunc videris fidissimum amicorum ignorare? Arsidas ijs litteris visis, turbatissimo affectu, necdum ad læticiam apto, expalluit: diuque hoc solum repetijt. Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monstra, quæve insomnia, ò Rex? Tum recepto spiritu: Prope, inquit, illi ignosco, qui in totum noluit me perire. Sed vbi is est? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arsidas: Imo nemo captiuum me habuit. O solertissimum caput! ò Autolyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & post me expilatum, non te etiam frustra tentauit? Ordine deinde cuncta recensuit: Vt ipse apud Iubam ægrotasset, vt spoliatus à Phorbante veniret excusatum quod literæ Argenidis perijssent. Huic contra retulit Poliarchus non sine mutuo risu, tragœdiæ ordinem quam Phorbas intulerat: cui saltem, inquit, ignosco, quod hanc epistolam tot talentis permutauit.

Sed negotij moles, quod tunc maxime vertebatur, non est passa sermonem vtriusque in Phor-

bantis.

bantis facinore diutius versari. Itaque semotum Arsidam cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogasset. An tu existimas, inquit, adhuc viuere miserrimam virginem, & quam inuitus miseram facio? Quid auxilij, quid consilij habes? quo satis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africa vel hodie, Arsida. Sed hæc nocte recruduerunt vulnera: vt non possim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validissimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Consuletis Dominæ vestræ: si modo fortuna expectauit auxilium. Strenue ego adero: & vel morte vel victoria quietem inueniam. Referebat Arsidas tam quæ Argenis abeunti mandauerat: quam quæ omnino à discessu Poliarchi contigerant: Maxime loquebatur de institutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his sermonibus partem habebat Selenissa: vt peccasset, vtque in se statuisset vltimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ: Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil suarum rerum Poliarchus sinebat ignorare.

Dum igitur illi sua & Siciliæ fata disponunt, præcipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipsa ab Hyanisbe missus ad Poliarchum venit: nunciatque Reginæ filium patrio tandem littori classem applicuisse. Huic vbi in Regiam ascenderit, nihil præuersurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars vestibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archom-

brotus lembo præmiſſo qui eum aduentare ſignificaret, mox ſtrenue ſequutus iam erat in littore. Naues eum comitatæ hæ ad portum, qui oſtio fluminis dexter erat, ſtatutæ ſunt, hæ per aduerſum flumen ventis ac remis agebantur; militibus qui ſe ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obſtaret. Ipſe Archombrotus, vt primum in arenam exiluit, Deos patrios, telluremque, & auras quas naſcens traxerat, veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plauſuque & acclamatione ferventibus prolixe reſpondit vultu hilari, & facilitate oris nihil deſtruente maieſtatem. Ad præcipuos inde conuerſus, excipiebat oſcula dextræ data, recognoſcebatque antiquas neceſſitudines; & verba vtique tempore & ſerie ambientium paſſim arctata, vt plurimum eadem diſpenſabat in varios. Diu in eodem veſtigio hæſit, numero ſalutantium vrgente. Toto deinde itinere proximos de Regina, de patriæ rebus, & Radirobanis iniurijs rogabat. Strictim omnia referebantur, ſed à varijs, nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuiſſe præſidio; Radirobanem occubuiſſe.

At vero Hyanisbe alios prius ſe filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omiſit maieſtatem, exceſſitque cubiculo, & prætextu videndi quam alacer circum filium populus eſſet, quamque ipſe inſignes (ita enim referebatur) milites duceſque haberet, ad atrium proceſſit, indeque qua ſe primæ palatij fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus deſcendit ex equo, maioribuſque veſtigijs & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac vt primum peruenit ad matrem, ſtolam-

ſtolamque extremam oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſtulit coram populo blanditias quę ſecreto debebantur. Tum illius dexteram tenens; Laudo pietatem, ò filij, quod tanto apparatu ad tuendam parentem veniſti. Sed ne ſolus ſis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cuius victoria ſumus incolumes. Ille à Mauritania tua exitium depulit; ille matrem tibi ſeruauit, quæ nunc in Sardinia ſeruiret; Ipſe tyrannus male tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto, illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod & ipſe, & præter me omnes ignorant. Veni, fili, neque ante Dijs patrijs luſtrari propera, quam illum ſalutaueris adhuc ex vulneribus iacentem qui hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus totus tot beneficiorum magnitudine perculſus, ſubita Gallici Regis charitate flagrabat; ſæpe tamen excuſans quod externis Principibus lentior fuiſset in parentis patriæque diſcrimine.

Iamque ad Poliarchum præmiſſi, nunciauerant, ſi ipſi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, niſi morbo prohiberetur, ſe occupaturum officium reſpondet. Simul ex Optimatum ſuorum præcipuis duos ad Reginam & filium legat. Auidiſſime expectabat Principem videre quem Maurorum vocibus, & ipſius Hyanisbes confeſſione, in rariſſimis eſſe acceperat. Sed Hyempſalem appellabant: vero ſcilicet nomine, paſſimque vſitato. Clam enim Archombroti nomen aſſumpſerat, diſſimulando generi, cum ſecretus cultuque priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arſidas colloquebatur. Sed poſteaquam Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, ſubito veluti monſtro perculſa eſt.

Nam vt primum Poliarchus Archombrotum aspexit, vicissimque ab illo est cognitus, (ò fatum!) quæ procella, quodve fulmen, celerius destinatos cursus exequitur, quam tunc rabies, & indignatio, & auidus sanguinis furor, mutatis vtriusque animis vultus quoque corrupit? Ceu Medusam aspexissent steterunt immoti: mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad vestigii contemplationem deduxere. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim Deorum ludibria? Vt se mutuo colerent coiuisse acerbissimos hostes; nec ingratijs alterno vulnere immorituros? Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem suam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid sanguinis pro Hanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem misceret *sanguini Archombroti*, & indignam vtroque orbaret solatio? Sed multo acrius fortunæ Dijsque omnibus irascebatur Archombrotus: indignatus illi hosti se patriam atque matrem debere. Erubescebat ad pietatis & odij coeuntes affectus. Nam nec poterat nisi hominum ingratissimus, vrgere fatale cum Poliarcho dissidium, nec illo fœlice viuere. Sensim in vtroque exuperabat insania: nec aliud præter reuerentiam Hyanisbes obstabat quin polluerent sanctitatem hospitij, & vel nudis manibus nimis lenta arma præuerterent. Nec minus Arsidas viso Archombroto vires amiserat; trepidaasque, Perimus, Gelanore: Nisi se medium aliquis genius immittat; fiue scelere & sanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbe filius erat? nemo sciuit? nemo nefastos occursus præuertit? O fœlix Sicilia, quæ furores quos fecit saltem non aspicit!

Hyanisbe inexpectato filij hospitisque horro-

re perterrita, & ignara quid potissimum suspicaretur; priusquam intractabili vesania furor erumperet, diuidere malè coactum par instituit: de morbo deinde atque remedijs quæsitura. Ergo primum Poliarcho; Ignosce, charissime hospes, quod te intempestiue die quiete exegimus. Cura valetudinem, sine qua nec olim salui esse potimus, & modo non volumus. Imus ad Deos oratum, vt hic dies tibi nobisque fœlix illuxerit. Conuersa deinde ad filium adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce submissa, de cubiculo exire secum percepit. Sequebatur ille imperium. Nec aliud Poliarchus adiecit quam se Deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe processit. Maior tumultus animum agebat quam qui durare posset in votorum solemnibus. Cæterum hæc Principum inexpectata auersio, ingenti consternatione regiam primum, mox & vrbem, & milites impleuit. Pauidi quæ hæc odia essent quærebant, aut fingebant. Optimates qui Poliarcho astiterant, sequuti violentiam Regis offensi, quamquam ignari cur Archombrotus hostis esse meruisset, iam arma inter se, pugnamque & cædes loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paulo ante coniunctissimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto aduenerant. In tanto tumultu dissidere facilius plurimis erat, quam deliberare cui se parti addicerent. Etenim præter Gallos qui omnes pro suo Rege steterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum stare, quem salutis suæ authorem paulo ante cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximie amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta seditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas distracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchum mulcere est adorata. Et filio quidem primum, vbi soli fuerunt, ita loquuta est. Mi Hyempsal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumque intempestiuus furor in meam perniciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ stragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi quibus aspexisti Poliarchum? Me miseram! quam pene nefas vidi? Sed non quæro odij causas: non vter æquius inimicitijs, arserit, Te nunc tantum per patrios Deos: &, si tibi viles sunt, quia hos nobis Poliarchus seruauit, per Siculos illos quos cum abires ab insula veneratus es; perque Argenidem tuam oro: des spatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiueris. Non peto nunc odia poni, sed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis vestris videro. Tu, si hoc abnuis, at consule saltem, qua ratione possis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuso, cum maiestate metu simul imperans, & trepida, loquebar: cum illi relatum est. Poliarchum parare discessum ab Regia. Is enim postquam æmuli conspectu saucius cœpit odisse illam domum, ne suspitione quidem vacauit, noxæ fore si in hostis potestate perseueraret, si ipsi, si illius matri se crederet. Accendebant iam sponte turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & sedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo iubet Tribunis, militum edici: vt ad regiæ fores militum partem sistant, sibi discendenti præsidium: confestim alij ex vrbe educantur, & castris locum eligant non longe a nauibus. In ijs se inter suos pernoctaturum: Ne etiam aut nimia præcipitatione

pec-

peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, cubiculi Præfectum cum eiusmodi mandatis ad eam destinat: Habere se hospitij gratias, charitatisque in suorum vulnerum discrimine perspectæ. Recentibus filij amplexibus occupatam nolle ad salutationem prouocare. Necessarijs rebus suis se ab Regia quidem discedere: Sed priusquam soluta à littore, beneficiorum gratiam præsenti habiturum, si illa patietur. Gyanisbe his auditis grauissime concussa est. Exibat à laribus suis optime meritus hospes, sibique præterea virtutum commendatione charissimus, & exibat quidem, ò facinus! aut hostis, aut tanquam ab hostibus.

Quid faciat? quem prius alloquatur? vtrum, si necesse sit, æmulorum possit prius non amare? Sed tamen filius poterat credi seu viribus seu pudore sibi facilior. Ad eum igitur versa: Spondes, inquit, ò fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Sponde: per iura materna te obtestor: quæ si respuis, nec hereditatem meam debebis agnoscere. Cum ille promisisset: ipsa propere ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egressum, & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto speciem daret simulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyanisbe aspiciens qualem habere solet calamitosa innocentia, pænulam quoque discendentis corripuit: & Per, inquit, tua in nos beneficia rogo, vt, priusquam fidem meam discessu tuo damnes, in secretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ supplici id negare; redijtque in arcanam cubiculi partem: Quæ postquam arbitris vacauit, Regina lachrymas permittens, Dij

sunt

sunt testes, ait, me nec fraude, nec consilio malo obiecisse oculis tuis, illum propter quem me miseram auersaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinam abesset, mihi forte plus mali suo aduentu allaturus, quam Radirobanes vnquam molitus, est. Si in mea potestate illius animus esset; frangerem eum tibi, Rex, tam, alte quam tibi subiectam me aspicis. Inter hæc verba, immemor maiestatis, se demiserat ad repugnantis pedes, creb roq; suspirio nutans verba perdiderat. Poliarchus haud secus quam matrem veneratus illam, sustulit ab humo: questus non minorem sibi iniuriam fieri à Regina supplicatione tam abiecta, quam erat, qua eius filius ipsi illuserat. Tum Regina: Quæ ergo contumelia est qua te ille lacessiuit: aut quibus in terris in hæc malorum semina vos antea fata iunxerunt? Possum hoc à te audire, hospes? Is enim dicere negat. An tu quoque obstinato silentio me perdes, & nesciam quo me fulmine Iupiter subuertit? Ne abiste, ne, obtestor, meis penatibus, donec constituerit illud malum carere remedijs. Pleraque tempore mulcentur: & odia quæ silentio fouemus, professa sæpissime expirant. Quod si te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præsidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hic conspici. Nam si præstas, si miseram relinquis, eijciam domo mecastor & filium. Cur te ad naues aut castra sedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam deposcitis? & tu quidem non iam viribus corporis nixus quæ pro mea salute exhaustæ sunt, sed odio, & forsitan iubentibus fatis: quæ si in alterum vestrum peccabunt, sequar ego morientem, & superstiti furias meæ mortis relinquam.

Adie-

Adiecit deinde nouos fletus, & familiariter pænulam, quam ille discessurus gestabat, de collo diripuit: tum cunctationem dubitantis pro assensu callide vsurpans, gratias beneficij egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax flentis oratio. Ego inquit, o Regina, discessum quem tantopere abominaris imputabam humanitati. Scis non semper in potestate inimicorum esse impetus, quibus odia feruent, quique potissimum mutuo aspectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi poßet; Si tamen ita censes, bidui moram hic patiar; vt de inde me potius negotia, adduxiße videantur, quam inimicitiarum attrocitas: Ea lege ne interim ille me, aut hunc ego conspiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgijs esse libatum: Neque enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerser genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, Deos spero intra id biduum, compositis animis exituram malignitatem fortis, quæcumque vos in dissidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipsa aduocat; subridensque, Plus, inquit, mihi Rex vester curæ, quam omnibus vobis, (Proceres) fuit. Affecta valetudine, nec dum cicatricibus ductus, non prohibebatis, itineris, laborem experiri. Ergo autem euici ne sic perire velit. Exemplo mutata militibus imperia sunt; & vrbem tam inquietis modo rumoribus laborantem, noua hilaritas composuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena, reconciliatio redijsse Principibus, iam ita desijsse in certiora amoris, pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Maurisque conuenit, qui inuiti dißenserant; Memorque promißi Hyanisbe, edixit,

edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali elusa: Regina ad maturiora remedia se conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos causæ, inter se committerent. Dumque dubitat vnde certius hæc haberet, dedit se opportune occasio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo sui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in vrbem procedente hæserat apud naues; per se deinde, non misso comitatu secundusve alteri, Reginam adiuturus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum est. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nunciare; Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum esse Rege; hunc apud Hyanisben ægrotare, ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti, mutuo odio fuisse succensum. Adiecerunt, Arsidam adesse Poliarcho. Mira hæc omnia visa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus: & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eristhenes veneno corruperat. Hunc ergo adesse, & purpurea quidem insignem, lætissimus audiuit. Sed vnde Arsidas aduenisset, haud immerito, mirabatur. Facilius de Archombroti dissidio, rem coniecit: ab Argenidis amore esse hanc iram Sensim enim in Sicilia tanti arcani, fama eruperat; Vt nec cuiquam iam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa perijsset. De seipso deinde solicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officij sui in medio perseueraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicunque illorum vicisset, solertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus, & Argenidis in eum animus: Reuoca-

uocabat ad Archombrotum Meleandri memoria, & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginæ, nunciarent se venire. Saltem enim explorare, confestim rem debebat, & exactam Meleandro præscribere. Fluctuanti Reginæ spes subito facta est, per hunc legatum posse causam resciri, tam periculosi odij. Et propere illi loquuta, postquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deflere Poliarchi, & filij dissidium cœpit; illudque potissimum, quod nesciret tanti odij initia, ideoque nec medendi, rationem. Nihil causæ videbatur Timonidi, cur tegeret non secretam aut pudendam discordiam. Paucis ergo monstrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ specie, in Sicilia fuisse, & amore captum Argenidis sperasse nuptias, quæ deinde paratæ sunt Archombroto. Nihil itaque mirum si æmuli, imminentes tanto vtique voto, acerbe, & pro materia rixabantur. Redijt Hyanisbe animus ad hæc verba, vt vix coram Timonide læticiam teneret. Cumque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratia posset salutare Poliarchum, ipsa vltro vt iret admonuit. In se enim recipere id, & gratum filio suo fore.

Postquam Timonides discessit, parumper Regina cogitauit, quo ordine rem maximam exequeretur, certa, ex se pendere tantæ litis fortunam, & exitum. Magnifice intumuerat, audebatque fortunam despicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum, ab ipsa inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem; vultu commoto rogauisse, an Argenis Radirobani nupsisset. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retulisset. Cæterum sic apud se constituit, si tractabiles iuuenum animi essent, hos

in

edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali elusa: Regina ad maturiora remedia se conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos causæ, inter se committerent. Dumque dubitat vnde certius hæc haberet, dedit se opportune occasio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo sui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in vrbem procedente hæserat apud naues; per se deinde, non misso comitatu secundusve alteri, Reginam adiuturus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum est. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nunciare; Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum esse Rege; hunc apud Hyanisben ægrotare, ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti, mutuo odio fuisse succensum. Adiecerunt, Arsidam adesse Poliarcho. Mira hæc omnia visa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus: & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eristhenes veneno corruperat. Hunc ergo adesse, & purpurea quidem insignem, lætissimus audiuit. Sed vnde Arsidas aduenisset, haud immerito, mirabatur. Facilius de Archombroti dissidio, rem coniecit: ab Argenidis amore esse hanc iram. Sensim enim in Sicilia tanti arcani, fama eruperat; Vt nec cuiquam iam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa perijsset. De seipso deinde solicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officij sui in medio perseueraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicunque illorum vicisset, solertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus, & Argenidis in eum animus: Reuoca-

uocabat ad Archombrotum Meleandri memoria, & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginæ, nunciarent se venire. Saltem enim explorare, confestim rem debebat, & exactam Meleandro præscribere. Fluctuanti Reginæ spes subito facta est, per hunc legatum posse causam resciri, tam periculosi odij. Et propere illi loquuta, postquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deflere Poliarchi, & filij dissidium cœpit; illudque potissimum, quod nesciret tanti odij initia; ideoque nec medendi, rationem. Nihil causæ videbatur Timonidi, cur tegeret non secretam aut pudendam discordiam. Paucis ergo monstrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ specie, in Sicilia fuisse, & amore captum Argenidis sperasse nuptias, quæ deinde paratæ sunt Archombroto. Nihil itaque mirum si æmuli, imminentes tanto vtrique voto, acerbe, & pro materia rixabantur. Redijt Hyanisbe animus ad hæc verba, vt vix coram Timonide læticiam teneret; Cumque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratia posset salutare Poliarchum, ipsa vltro vt iret admonuit. In se enim recipere id, & gratum filio suo fore.

Postquam Timonides discessit, parumper Regina cogitauit, quo ordine rem maximam exequeretur, certa, ex se pendere tantæ litis fortunam, & exitum. Magnifice intumuerat, audebatque fortunam despicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum, ab ipsa inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem; vultu commoto rogauisse, an Argenis Radirobani nupsisset. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retulisset. Cæterum sic apud se constituit, si tractabiles iuuenum animi essent, hos

in

in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maxime quod in Meleandri consensu pars sanitatis esset. Sin hæc odia sine clade durare non poterant, confestim certissima pace exarmandum sæuientium furorem. Redit ergo ad filium iam paulo imperiosior, & quasi docente Poliarcho de inimicitijs comperisset. Non mihi placet, inquit, silentium tum: maxime cum nec pudenda aut te indigna sint quæ retices: & hæc eadem ab æmulo tuo rescire potuerim. Amatis Argenidem; Magnum vulnus iuuenibus, & odij ambitiosa materies, Virgo, vt audio, quam in Dijs non est qui aliqua dote, non auxerit. Sicilia est in hereditate; Et quod acribus animis, præcipuum est, neuter à certamine excidere sustinet. Ignosco nobilibus stimulis; Dijsque simul gratias habeo quod non est supra medicinam iste morbus. Ego, quod creditis neminem Deorum posse efficere, vtrique hoc negocium sic peragam, vt simul odia ponatis, ametisque Argenidem, & sit ipsa vtrique propitia. Scis, mi fili, sustinuisse me Argenidis nuptias, quibus instabas, donec ad me redisses. Obsequutus es imperio. Intelliges non me frustra hæc iussisse. Sed sunt quædam de quibus te percunter, si sperare modo possum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ est votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi: Nam & tua interest, vt hoc inteligam. Perplexus Archombrotus quæstionem hanc audiuit, quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur efficere nuptijs suis Poliarchum respondit. Sed se irasci æmulationi illius, qui quoad poterat simplicem Argenidis animum molestis, & inutilibus fabulis impleret.

Tum

Tum ſubdole Regina; Quid ſi autem his hartibus mentem virginis auertet? An ne ſic quidem obſtabit hymeneo? At concitatior iuuenis; Cogeretur mehercule puella à parente, cui non minus quam mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem & victoriam ſuam. Sed quamquam toto narrationis contextu ſibi fauebat, non latuit Hyanisben, illum quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſse præcipuum.

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio cænauit. Satis enim in eam noctem quæſitum videbatur. Poſtero die ad Poliarchum redit, non inſtructa verbis modo, ſed & conſilij ſerie, quam nox, & mora ſuggeſſerant. Poſtquam blandius compellauit, iuſsitq; extra ſermonum ſuorum arbitrium qui aſtabant conſiſtere; Mirabar, ò hoſpes quid tu ac filius meus eſſetis irati; Sed audio id amoris vtiq; magni & excuſabilis ingenium eſſe, vnamq; Argenidem facere veſtram litem. Si ita eſt, ego me vobis ſalutarem profiteor. Sola ſum, cui ad vtriuſq; morbum medela ſufficiat Quid in re placida, tot quæſtibus, tot iurgijs opus? Ad res in integro eſt; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & ſine pugnæ diſcrimine victorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuiſque?) efficiam. Nec mirere qui procedere poſſit pollicitatio tam immanis. Prædam hanc manum accipe, nihil me præter id quod futurum eſt dixiſse. Confuſus tot ambagibus Poliarchus, & Prope ſe deludi exiſtimans, omittere Reginam aut orationem obſcuram, aut hos omnino de Argenide ſermones rogauit. At illa; Adhuc maiori monſtro te ſuſpendam; ſuauiſſime hoſpes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam, Sed ita fatum eſt, vt ſubito

bito apertoque remedio curari non possitis. Simul vobis in Siciliam eundum est; & litteræ, quas vobis committam reddendæ, Meleandro. Illico finientur dissidia, & vterque de amore desinet queri. Insanire Hyanisben Poliarchus credebat cum suos illa Penates arulamque deinde, afferri imperauit. Quæ postquam mensæ imposita prunis concrepuit; nebulaque suffituum obtexit breues Deos; his diris Regina se obstrinxit Audite, præsentes genij, Præstitum vigiles formæ, qui apud nos nati, hanc domum, & patriam seruatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita sum, aut nisi ei consilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Destituite hanc domum præsidio; vel ea integra, mihi, & filio malum, & perniciem date. Poliarchus ad religionem obstupuit, Reginæque respondit, se Dijs ijsdem quos ipsa appellauerat; innocentiæ testibus vti posse. Nam priusquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, sibi Argenidis affinitatem fuisse Promissam. Res illum bene compositas intempestiuis desiderijs turbasse, & quia virgo mutari fastidiebat, solicitasse ad tyrannidem Meleandrum: vt liberam & Principem virginem durus pater mittere, vellet in coacti matrimonij seruitutem. His & similibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace decesserant, continuit Regina: Neq; enim se venisse vt iræ tumorem subijceret: sed vt reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipsis frueretur. Quantulum autem est quod peto, amicissime hospes? nimirum ne ante ad capitalem rixam descendas; quam videris perfunctum Meleandrum lectione epistolæ, quam ego perscribam. Pollicere mihi modo hanc à iurgio armisque continentiam, ò Rex. Ego tantundem

de

de filij mei patientia, & fide recipio, & assero tibi. Vobis deinde per me liceat, armis, & odij cuncta miscere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus poposcit: moxque Regina iisdem pollicitationibus filium adorta est; cui, & ipsi ea esse deliramenta videbantur. Sed petere & promittere perseuerantem; durissimum erat pertinaci iracundia repellere; Et visum vtrique est, nihil eam nimium flagitare. Moræ si quidem pretium erat, si illius ad Meleandrum literis sine armis, & sanguine exitum inueniret contentio. Sin in vanum promissa recidérent; adeo eius venia pugnare licebat; vt nec iure ei posset irasci qui per alterius cędem vicisset. Itaque assentientibus illi in hunc modum fœdera perscripsit; vt neuter præteritas exequeretur iniurias, neuter suos concitaret ad pugnam, donec simul vidissent Meleandrum; Irent in Siciliam, quamprimum vulnera Poliarchi nauigandi potestatem facerent, neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compositis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à iuuenibus impetrare vt sibi colloqui sustinerent; Quod, inquit potissimum vrgeo; vt ciuium militumque iurgia tollantur, quæ fortasse vel vobis inuitis paulatim exardescent, nisi publico pignore, temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde grauamini vos videre, quibus adeo certa sim intercessurum fidissimæ charitatis sacramentum, vt, si eo me voto fata fraudauerint, non repugnem vel hoc odio quod nunc inter vos, est vindicari meorum promissorum vanitatem? Nec contenta authoritate, & gratia sua Poliarchum filiumque tentare; Gelanorum, & Arsidam, quos apud Poliarchum potissimos esse videbat, precibus, & donis aggressa est:

ſa eſt: item præcipuos quibus familiarius vtebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio: quidam ob loquerentur, quiſve inciperet, vana & anxia penſitatione libratum eſt,& coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) ſe intra præſcriptas formulas tenuerunt. Nec ſæpius coire ferebant; Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timocleæ domo primum afflauerat, iam hoſtilibus animis ſe rurſus quærebat inſinuare; fatiſque mutuo ipſi iraſcebantur,quæ hanc odiorum neceſſitatem feciſsent. Sed in mitiora lapſos conſilia, reuocabat identidem imago aſſidua Argenidis, pudorque ne priores viderentur reconciliationem optauiſse.

Per eoſdem forte dies incommodum accidit, quod vnum ex vulneribus Poliarchi inter maiora, & perieuloſiora neglectum, adeo magnis doloribus incenſum eſt, vt adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipſi quam Archombroto ægrius erat, nauigationem defferri. Nam in inducijs erat ne altero abſente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & ſaltem ſcribere cupientes; ne litteræ inſidijs occuparentur, ex fidiſſimis aliquos eo legare conſtituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi ſcripſit, nulla in Poliarchum contumelia; ſed tantum excuſans quod tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne fœdo timore, inualetudinem æmuli Regis videretur in occaſionem habuiſse rei gerendæ. Ferendis epiſtolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus eſt. At vero Poliarchus, diu ſecum exegit, an & ſcriberet Meleandro. Sed obſequutus eſt ſuadenti Arſidæ, ſcripſitque, ne ſaltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæſitum eſt an Arſidas cum ijs litteris in

Sici-

Siciliam rediret. Verebatur ſuſpiciones Regis, & in tanto fauore Archombroti cæca & ex tranſuerſo pericula. Sed ſi redibat, hactenus tempeſtas excuſabat hunc cum Poliarcho congreſſum; ſin cum eo perſeuerabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo eum placuit proficiſci: Et huic quoque Timonides, amicitia & factione iunctiſſimus, litteras ſuas ad Regem & Clobulum credidit: ſic publicæ rei memor vt & ſuam prudentiſſime curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia ciuili incendio, Harſicora, & Gornio, Radirobanis nepotibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto ſpes facta eſt, gentem factionibus diuiſam, & adhuc arma Africæ horrentem, ſi celerem hoſtem haberet, opprimi poſſe. Ne ergo collectæ ex Sicilia vires perirent, ſecunduſve Poliarchi triumphis apud ſuos Mauros eſſet, (quandoquidem tunc vacabat, morbuſque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adiunctis Maurorum auxilijs, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, ſiue vinceret, ſiue aduerſis vterentur numinibus, non vno plus menſe abfuturum ſponte ab Africa. Dimiſſum his legibus excipit præſentiſſimus Deum fauor, pene ſupra quam voluiſſet. Adeo enim fuit victoria in procliui, vt præter audendi inuadendique conſilia, & vnius pugnæ laborem, vix fortitudinis experimentam fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præſidio illic relicto explicuit milites; mox & inſedit verticem montis vnde illa inſalubris ſed ſegetibus fæcunda Sardinia proſpici poſſet; probauitque nomina quæ veteres à ſoleæ aut veſtigij forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnuſam appellantes.

Iam duobus prœlijs Sardi inter ſe ſuper regno vires contulerant; & cruenta certamina abſumpſerant fortiſſimos Optimatum ac militum. Sic miſeri patriam exhaurientes Archombroto pugnauere; Cuius copijs in monte conſpectis, miſerunt qui de hoſtium genere ac numero referrent. Nam nec longe in ſubiecta planicie, bina illa patruelium caſtra conſtiterant. Cumque audiſſent Mauros adeſſe ac Siculos, mare quoque claſſe eximia poſſeſſum, omiſere conſilium quod ad ſalutem vnum ſupererat, ciuilia odia ponendi, coniunctiſque viribus eundi in hoſtem externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harſicora, iam proxima fractus acie, deſperanſque victoriam, vt regnum æmulo ſaltem eriperet, deditionem ſuorum fecit Archombroto. Adeo *Penatum & patriæ* charitas *ciuilibus dijs* concedit; vt *patriam* euerti, ſibique alienum iugum accedere ſæpe homines malint, quam alicui populari concedere, tanquam parendi vilitas augeſcat, ſi te notis ſubmiſeris; & ſubleuetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem vltimam collegit, ſuoſque eduxit ad prœlium: & prouectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſuperuixit, numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguine funeſto ambitionis exitu miſcuere. Præcipua quoque hoc prelio Archombroti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppreſſis, aut fuga dilapſis, ipſe vſus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admouit exercitum. Vix aliquot velitationibus interceſſere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuſo incondite populo ad certamen: Sed intra mœnia compulſi, mutatis poſtero die animis de deditione legatos miſerunt. Virtiganem mors opportuna ſubdu-

ſubduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci exter-nos dominos non ferentes, ſe ad Cunicularias inſulas recepere, anguſto in freto quod à Sardinias Corſicam dirimit. Inde tranſmiſerunt in Corſicam; qua etiam ſequente victoriam, aduerſæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cęterum haud obſcura inter Sardos fama erat, contigiſſe ira Deum hanc Regibus & patriæ cladem; ob violatam à Radirobane religionem templi, quod ſanctiſſimum habebant, decem à Calari millibus, Ioui cœleſti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria: & ipſius numinis breue ſignum ſolido auro priſci Reges ſacrauerant. Quæ omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in ſumptum belli diripiens, ipſo quoque ſacerdotes contumelioſe repulerat; iam tum quidem multorum triſti præſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, & Sacerdotes inclytæ famæ, pro præſentibus pene numinibus populo erant. Is rumor de ſacrilegio Radirobanis, & templi ſanctitate, vt à multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui, ſeu tactus cura numinum, ſeu Sardorum animos proua in ſuos Deos veneratione capturus, templum inuiſit. Ipſe ſitus, & locorum ſacer horror, ſuauiſſimi terroris pietatem, ſubiecit incogitanti, Aſperæ erant rupes in radicibus collis, quas anguſtus limes ſecabat. His ſuperatis, breuia late virgulta placebant, alto ſilentio, & inculta ſimplicitate. Mox ingens porticus viſebatur, ita lumen ſuperne accipiens, vt nec tota caligo abſcederet. Subeunti porticum Archombroto; obuij hi verſus fuerunt, quos ligneæ tabulę impoſitos ſic intrantibus Sacerdotes obiecerant, vt vix omitti poſſent.

Non isthic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulæ, spondave sopor pretiosus eburna,
Aut in carbaseo Tyrius velamine murex,
Non gemma vibrante nitor, non persone cantu
Laminia non prono famulantum examina collo,
Atque auidas quicquid trahit ancertamina gentes,
Sed nemora, & nudæ rupes, neglectaque squalent
Confraga; Sunt epules viles, iussaque quietis
Hora breuis; Duro velantur corpora texto;
Et labor in pretio; & vitam mors longam fatigat
At neque crudeles Diræ, vilique flagello
Sæuit cura ferox; falso non abditus ore.
Ipsa sua insanus farit in præcordia liuor.
Alma quies paruisque habitat concordia tectis,
Et semper niueo veri de pectore risus.
Ipsa suæ meminit stirpis, seseque Diesque
Mens fruitur fœlix, & nouit in astra reuerti.

His perlectis Archombrotus Porticum intrauit ad cuius latera pauperes duæ aræ habebant lignea signa; illud quidem Prudentiæ, quæ serpentes gestabat cauda reducta vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudinis, manu vtraque prægrandem gestantis columnam. Iam ex templi mystis duo, admoniti Archombrotum aduentare ad eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audiuit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ simulacra posita esse, vt, qui in eorum familiam volunt ascisci, intelligant, inconsultos impetus non placere numinibus, sed animos sic ad robustam prudentiam exactos, vt sententiam non temere capessant aut ponant. Signa autem esse ex ligno, vt egestatem (qua spontanea amant perfrui) humilitas non preciosiorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philosophia, notauit, macie quoque con-

fectos vultus esse, & tanquam assuetos cœlestibus motibus oculos non bene durare in pompæ regiæ conspectu. Hos ergo religiosius veneratus, postquam porticum emensi sunt, rogauit, quis ipsis deorum aut hominum præscripsisset hanc vitam; vnusque subindens: Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque sed diuersissimo vestigatis itinere. Vos opes quærendo, nos fugiendo, experimur quæ sint securiores diuitiæ; Mentes quoque & corpora labore multiplici lassamus; vos quidem vt ad summa humanarum rerum fastigia perueniatis; nos vero ne quid tale cupiamus. Ita Dij nobis humilitatem, vobis curas, vtrisque laborem dederunt.

Hæc lænissimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, vt illius genium domus iam interiori affactu suspiceret. Interim & cæteri mystæ coiuerant, à quibus deductus ad templum est, statutusque ad concipienda vota; haud longe à cœlestis Iouis ara; quam sola ijs vatibus licebat auro sericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod vt à proximis Archombrotus intellexit: Curabo vero, inquit, vt iniuria quam sacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis vestris: & summi Iouis memoria. Simulachrum ex auro maioris ponderis quam antea fuit faciundum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum sunt, eadem indulgentia iubebo cumulari. At illi, Deos gratiam habituros retulerunt; Se quidem nihil auro vel diuitij moueri; nisi quo vulgus ad aræ maiestatem suspensum summa omnia de Dijs conijciat. In cæteris, præoptare intra suæ domus septa facillimæ egestatis securitatem. Scire se quoq; ex eiusmodi diuitijs quæ à tēplis diripi possunt sæpissime concitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem

peccaturum fuisse nisi incauta maiorum in Deos liberalitas, auaritiæ suæ irritandæ veluti insidias struxisset. Præstare his rebus fana ornari, quæ aut ægre de suo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quam pondere inuidiosi metalli, quod multos suo precio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc ijsdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitiosa triclinia aspexit. Angusta supellex, vilia strata erant. Omnia tamen sic ad mundiciem facta erant; vt scires fortes animos aspernari luxuriem, non marcida vilique rerum suarum incuria iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudensque difficillimæ virtutis non laborioso aut ingrato conspectu, vnum ex illis, magnæ senem maiestatis, omnem eiusmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, iubet exprimere. At ille; Quid lucri sit nobis, ex eorum abdicatione, quæ mortales preciosissima habent, parco nunc dicere, ô Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in isto secessu, quam cur in eum conuenerimus; & præterea non verbis humanis solet ostendi huius asperitatis vtilitas. Dij sunt soli qui arcano sermone ijs quibus visum est, hanc nouam oculisque & sensibus cæterorum ereptam fœlicitatem commendant. Dicam tamen nostrorum studiorum esse finem, ea mereri quæ suis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodissimum putamus, in vitia, & immodicas cupiditates, assidua pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à fastu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex nostris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis suffragijs. Graue munus est illi quem ab ocio communi seuocat eiusmodi præfectura; & sola spe redeundi

anno

anno emenso in ordinem, succedit ad exigui nauigij clauum. Tanta autem religione obsequimur, vt hunc putes despexisse in animos nostros, nobisque imperasse quod sponte malebamus. Præcipua tamen est cautio, (vt homines sumus) si aut durius imperiret, aut nos segni vel rebelli consilio abeamus, à reuerentia: ne foris hæc iurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, si ad externos arbitros aut iudices deficiemus. Secundum hoc parendi institutum, præcipua nobis est ni socios comparesque amoris integritas. Inuicem excusamus, ac patimur, si quid animorum habitus forte pugnant, genijque diuersitas fastidit, Nobisque irascimur, cum quid in socio laudare aut ferre non possumus. Vestitus, vt intueris, vilis: mensa frugalis, quietis tempora interstincta vigilijs. Ita domi. o corpori imperamus, nec (quę maxima hominibus cura est) metuimus vices periclitanti dignitatis, aut voluptatum fugitiuos & mutabiles vultus, quarum commoda sponte nescimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæsito labore fatigamur, compertis ocij malis, quo vires non frustra humano datæ generi soluuntur, & fit sensim desiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu est vacuum, destinatis quisque officijs colimus. Qui plus ingenio & animi luce valent, in contemplationes sublimium rerum distribuuntur, quas deinde subijciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad vsum mortalium: Cœteri, quam quisque natura artem admouet, sequuntur; vt & sufficiamus nobis, & alios iuuemus. Neq; extollendis hęc nobis, sed purgandis apud te recensui, ne te offendat nostræ vitæ insolentia.. Scio enim, & quosdam noua omnia ad rerum publicarum securitatem nimis vniuersa sententia damnare: & paucos

annos esse, ex quo labentem in Deos pietatem hoc crudo vitæ robore sustinere tentauimus.

Iam Archombrotum longior sermo, & iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem mystam iubet postridie Calarim ad se venire. Ipse ad remissiora inter suos conuertitur; qui ex illius vultu pendebant; laudari an traduci præstaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas nocturnum ocium fuit. summæ vtilitatis res illi visa, eiusmodi exemplis imbui populum, & vocari ad Deorum reuerentiam. Cum igitur illi mystæ postero mane ex imperio ad se venerunt; quatuor ex ipsorum familia sibi eari præcepit, qui Africam illis sacris initiarent. Confestim ex senioribus duo, totidem de iuuenibus dati, Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorum, qui hostes modo fuerant, eam fastidiosius disciplinam reciperent; delecti sunt omnes externi; Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex varijs gentibus in eam domum multi concesserant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus, cum commodioribus locis imposuisset præsidia, per præconem in concione proclamat, se matri Hyanisbæ quæsijsse Sardiniam. Id Deos annuisse, ne vtrique amplius genti discordia Regum in perniciem esset. Iure quoque maiorum debitam suæ stirpi Sardiniam tandem fata reddidisse. Inde Sardis Proceribus secum assumptis, ijsque præcipue qui Reges sanguine contingebant, tam opportunis visus est ventis, vt tricessimo ex quo abierat die, noui regni insulas fronti matris circumdaret. At vero Poliarchus & id fatum incubuisse Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigisse cruciabatur; adhuc ignarus quantum sibi illa victoria esset effectum.

Forte

Forte inter milites Gallos qui spectaturi reditum Archombroti se cum vulgo stipauerunt in arena, quidam auidius hæsit in amictu oculis suis insueto, quem seueri illi mystæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propius ergo accessit, socioque Gallicis libere verbis in eas vestes iocatus est. Conuerterunt illico vultum ad patria verba mystæ idem, vt pote Galli, in quos ioci destinabitur; & hoc etiam mirati, in tam longinqua parte terrarum statim repertos esse homines qui Gallice scirent. Alter eorum præcipue, iam prouectæ ætatis vir, cum de veste (ea circa totum caput fluebat) ora prompsisset, militemque in se ludentem aliquoties tanquam intelligens esse intuitus, facile astantibus Gallis suspicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Gallia regionis. Nam & color conueniebat, & oculorum decens vigor nec corporis sese venuste inferentis gentilem habitum, pietatis simplicitas in totum deleuerat. Et hunc quidem magna præter cæteros cura obseruare miles cœpit, qui temere ludibundus accesserat: quia statim ictæ memoriæ visa est illius viri species, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur postquam in vrbem est sequutus, vt coniecturam suam assereret, iam in hospitium intrantem Gallice salutauit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum saluere quoque iussit.

Sic tunc quidem discessum est. Sed inquieta deinde solitudo tota nocte militem habuit, interdum obiurgantem curam superfluam, satisque mirantem quid scilicet sua tantum interesset vatem hunc nosse. Die vix orto reperit Mystarum hospitium; & colloquij petit. Sed iam illi simulatione solitariæ pietati impetrauerant ab vrbe secessum in proximum fanum;

quod arcano luco deuium erat; reuera Gallorum conspectum vitaturi, quos in Africa improuisos habuerant. Accendit militem hæc ipsa absentia; præcipitatoque itinere eos ante deprehendit quam ad templum peruenirer. Tum vero cum eos salutasset; quasi hoc iter aliorum negociorum causa esset exorsus; Multum, inquit, debeo fortune, ò Iouis Sacerdotes, quæ mihi sic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit; amplius quoque debebo, si, quod ominor, speroque, populares mei estis. Pœnitebat senem mystam quod subito & improuiso errore, se pridie Gallico sermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei suspicionem, irritaretque curiosam militis mentem, & breui colloquio fortasse explebilem; se quidem Gallum esse respondit, sed apud exteros à prima adolescentia vixisse.

Ita initiato sermone, cum vltro citroque perplexæ quæstiones fuissent, magis magisque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus sæpissime iustissima veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat vltro credere cupientem. Postquam vero & notissima cicatrix læua in manu apparuit, (hanc enim conspecturus, quasi in amicitiæ tesseram mysta repugnante amplexus est,) victus ingenti suspirio exclamat; Vbi vero tamdiu latuisti, Optime Regum? Non omnes tui ciues peccaueramus, quos heu miseros destituisti. Quis vero iste amictus? quæ à comitibus solitudo? quam omnia fastigio tuo indigna? Simul repugnantibus genua tenens, flere vbertim cœpit. Ille insanire militem clamitans, risusque & indignationis specie mutatus ad socios suos fastidiose conuertitur; Sed & illos iste militis sermo turbauerat, in sententia perseuerantis;

tis; Hunc Regem suum esse, hunc Aneroestum appellari: non se abscessurum à latere; Deorumque beneficio vsurum, qui tot annis frustra optatum sic denique reddidissent. Tum senex inter iurgia, fictumque stuporem, se paulatim ad aurem militis admouit: &, O miles, si tempore, inquit, memoria tua vel oculi labascunt, aut aliqua oris similitudine captus erras, modestiæ erit hos pacatius ludos mouere. Sin Rex tuus sum; hoc primum ciuis officium exigo à te, vt sileas: & si lubet me sequaris donec soli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamuis miles parebat; quidem tamen ex Gallis, & Afris, qui incomitatu erant, nouitate erecti amantesque rem tantam primi dare in populum, illico in vrbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi castris ex illatum Alpium gente, cui Rex Aneroestus imperitauerat. Illi sparsam subito famam amplexi, sub æstum nouitatis nunc stupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus castra, mox & vrbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, refectis scilicet viribus certum diem nauigationi in Siciliam constituens. Hac consultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aspernantem vultu adortus: Nescio, inquit, quid de Rege Aneroesto inaudio; Hunc aduectum à Sardinia cum cætera præda; & quamquam in veste abhorrenti à cultu regio, tamen à populari milite agnitum esse. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in spe nimia caligantis, respondit, si vera res esset, hos se pro parentibus habiturum qui Aneroestum reddidissent: oppido vita ipsius charius munus; ijsque se debiturum, qui vicissent Sardiniam non modo quod amici, sed propemodum Dijj merentur. Hæc verba Regina auidissime excepit,

pro maximo Deorum munere ducens, si tot nominibus deuinctus Poliarcho suus Archombrotus, vicissim ducente fortuna fecisset quod iuuaret Poliarchum. Porrectioni igitur vultu, & quasi sponte gaudentem stimulatura, quid accidisset rogat; aut quis ille vir per tot vota seu quæri seu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In prima pueritia se à prædonibus captum docet, ductumque ad Regiam Aneroesti, qui multos Alpium sinus tenebat. Illic ita eductum; optimi Regis cura. quid in ea fortuna & ætate senserit sorte regia indignum. Hinc se adhuc parentibus ignotum, belli casu & fœlicissima captiuitate esse receptum. Prius vero quam assereretur in suæ stirpe decus, & à patre agnitus esset, Aneroestum seditione populari cum duobus quos habebat liberis, vt ferebatur, cecidisse in prælio. Sed liberorum quidem corpora inter cæsorum cumulos esse reperta; Aneroestum nusquam inuentum; quem si stragi clementior fortuna subductum in illum diem seruasset, sibi tunc demum propitios Deos, vitamque sine exceptione fœlicem contigisse. Sed temere tantillis indicijs summa hæc gaudia præcipi; Militem decipi posse; aut Deorum hunc vatem forsitan ambitiosam fabulam similitudini vultus, si qua illi cum Aneroesto extitit, aptauisse. Omnia impigre excutienda. Plurimos secum esse ex illius Regis domesticis; inter eos, quemdam Crestora, amicorum Aneroesti præcipuum. Se ipsum, quando valetudo hæc erat, tanquam salutandi numinis causa iturum ad fanum in quod ille sacerdos recesserat.

Hyanisbe spei fauens quam ratam optabat, bene de Dijs ac fortuna Poliarchum credere imperat, comitemque ad templum se promittit. Haud

mora,

mora, acersitus est Creitor, olim Aneroesti familiarissimus, iussusque præcedere, & sensim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad vitam se comparat. Maior erat spes, quam vt Crestor eam caperet. Sic prior contemnenti, reuocatusque ad lugubrem memoriam charissimi Regis, tanquam inutilem prouinciam exorsus, cum paucissimis comitibus lucum intrat, nec longe à templi vestibulo mystas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehendera, loquentes conspexit, Tunc veluti militis affatum peteret, sparsos per omnia oculos iniecit in Aneoreitum: Percurrit illico tota præcordia (vt magni, & subitis soles) exultantis sanguinis acerrima tempestas; Mox vero de gestu, ac voce, & cicatricibus, postquam Regem haud dubie agnouit, exolutis gaudio neruis, se ad proximum arborem excepit; cum nec loqui iam posset, nec moueri. Sed nec Aneroestus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici, conspectus blandissimo dolore incautum percussit. Simul timor eum inuasit, ne à suis agnitis, suauissimæ solitudini eximeretur,

Aderat interim Poliarchus, præmissum scilicet Crestorem, impatienter sequutus, templumque subibat cum Regina: cum oblitus sui Crestor relictis statim mystis ad eum decurrit. Iamque satis quid afferret perplexo anheloque gaudio ostendens; Habemus, inquit, Aneroestum, habemus Regem veterem meum, tuũ alumnum. Ipse est; ipse, ne dubita. Pergisne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc sisto? Nihil moratus Poliarchus qua Crestor monstrabat se contulit. Sed Aneroestus se interim arctam in semitã, qua deuius maxime lucus erat, conijcere moliebatur; eum diẽ latere si posset, per deserta, & gentes ignotas,

alia

alia templa deosque alios petiturus; Inuitabatque militem, vt, si sibi tamquam Regi morigerus esset, aut comitaretur fugientem: aut hoc furtum suo silentio sanctum haberet. Miles quidem repugnat: adhucque in ea rixa erant, cum accessit Poliarchus, nihil pene iam dubitans, quin vere Aneroestus esset. Vt tamen ad illum perueniret, quia ingens multitudo coiuerat, & turbatissimus senex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi causam conmentus est; Lætor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus esse illustrem. Ego Deos, Antistes, tua opera exoratos mihi voto, vt ad ea quæ animus destinat, propitij adsint. Veni sedes ad templum hoc, quæ vota, vel sacra magis è re mea, existimes commodius monstraturus. Exanguis illico Aneroestus sequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius læuam corripuerat. Angustum erat fanum: armatique ad fores cohibebant auidissimum vulgus. Hyanisbe cum suorum præcipuis iam stabat in testudine; quo postquam, & Poliarchus, cum Anoreosto receptus est, eosque sequuti ad quadraginta circiter viri, statim de imperio Poliarchi clausum est limen. Eo acrior vulgi militumque expectatio increpit. Populus ab vrbe decurrerat: vix in castris seruabantur statione. Sic ambitum omnem templi confertissima corona circundedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus consederant, siue perplexæ rei subita magnitudo, adeo circunstantium voces licentiamque continuit, vt ad ea quæ intus agebantur satis quies, & libertas superesset Principibus.

Iamque rem ordiri Poliarchus altiori sermone parabat, cnm Micipsa ab Archombroto ad Hyanisbem venit. Is quippe hominum tumul-

tu

tu exercitus, nec iam procul à luco, optabat tantæ quæstioni adesse, si Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam, & ipse quicquid erat hoc gaudij, ex illius habebat victoria. Dilata igitur quæstione opperuere, aduentum Archombroto; quo inter septa admisso, ita ad Aneroestum Poliarchus: Quod nomen tibi esse, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ causa à Gallijs in Sardiniam commigrandi? Ita effusiori principio vtentem, sponte Aneroestus, ad destinatam quæstionem coegit. Nam, & constantiam motu primo excussam receperat: & non Crestore tantum, aut milite, sed alijs illic multis videbat argui suos vultus, si silere aut negare obstinauisset. Qui sis, inquit, haud dum scio: nisi quod ex purpura intelligo Regem esse, & lingua est qualis in Gallia gentis solet: Amicum te esse existimem, quod videam te amicis quondam meis hic vti. Nam & Crestora, & Simplidam agnosco, familiares vtrique meos. Igitur, vt amicum, liceat per Deos exorare, vt abire me sinas quo destino. Sed si forte me odisti; quid vis vltra supplicij? Regnum amisi, nec repeto: sponte exul, ne vel inimicis officiam. Placere egere; & num velim ignorari, ipsi sciunt per quos hodie repertus sum. En me die pristinæ sortis oblitum; adhuc ingere graniora; præter Deum iram nihil est quod recusem. Sin præterea non putas, aut non tibi expedit, esse me Aneroestum; ne timen. Sinas modo ad solitudines abire. Vbi nemo ad verum coegerit, Aneroestus non ero.

Hæc modesto sed grandi supercilio dicentem, nemo immotus audierat: maxime vbi Crestor, manu illius sublata prodidit cicatricem, quam ex vulnere superfuisse Regi Aneroesto, populares

res meminerant. Ipſe quoque Poliarchus repetebat oculis vultus ſibi puero, toties viſos. Etiam aures, quamquam diu deſuetæ, redibant ad familiarem olim ſonum, & pietatis tenerrimo ſenſu trepidum pectus lababat. Nondum tamen ſe confeſsus, exegit ab Aneroeſto, cur patria exceſſiſſet, cur latere, cur ſquallere ſic vellet. Tum ille. Nemis heu ſciunt mei, quorum, & aliquot iſthic aſpicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus ſum. Auſi illi aciem in me educere: & filij mei (nam duos habebam, tunc primum florem adoleſcentiæ ingreſſos) dum incautius pugnant, ambo pro parte & in oculis patris occubuere. Perire & ego tunc poteram, ſi fatum fuiſset. Sed opinor mens Deum in fugam me compulit. In proximo ſaltu delitui. Hic conuerſus ad externa auxilia perpetuo montium dorſo ad Ligures ſum delapſus. Illic enim validiſſimæ gentes mihi omnis fortunæ ſocietatem promiſerant. Per has regnum repetere animus fuit. Cum deſcendiſſem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Iano, conditam vrbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere: dumque nautæ in anchoris morantur, templi fama vnde nuperaduectus ſum me ad exornandum Iouem traxit. Illic vero & locorum ſpeciem admiratus, & ſacerdotum vitam, deponere omnes curas conſtitui, iactatuſq; humanis tot cladibus, tandem Deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum ſanguine perfuſam; rurſuſque non hoſtium magis quam ſociorum cruore mihi parandam? Cui ſceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra librorum charitatem acceptum; quem de

aui

aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, si saltem superesses, ego te ad sanguini iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu casus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello lacessimus, præda hostibus fuit, & amissi memoriam non deinde mihi diem molestiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos casus referenti, non amplius poterat Poliarchus solatia differre; sed collectis diu lachrymis subito madens, se in illius collum proiecit; paullumque cunctatus ne vox suspirijs euertis abiret à maiestate; O optime pater, inquit, seu te mauis dominum vocem, si tibi Scordanem habere tanti est, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes sum. In hanc vocem fixis vterque sed inutilibus oculis dulcissimo errore, elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto silentio marcentium; vt nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi, & Aneroestis colloquia iussissent, impensuri. Denique Aneorestus: vt Scordanes sis? ò Rex! vt Scordanes, inquam meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneorestum? Dij boni! sed quod pignore affirmatis vestrum, hoc munus. At Poliarchus: Vides præterea, inquit, tuum Deorumque illorum vltorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt. Oppetiere nefarij. aut acie, aut lictorum securibus. illis ego prædam eripuit; tuoque regno potius sum: quod nunc tibi incolumi, pater restituo. Quibus viribus, quæris, tantum in hostes potuerim? Britomandis filius bellum hoc gessi. Nunc & paternum imperium (Dijs enim meum nuper parentem sibi sociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi,

tibi, Pater, ſecundus ſim. Tibi obſequi glorioſius erit, quam cæteris imperare.

Nouo ille gaudi refectus, ſæpiuſque ad Deos votis, & luminibus rediens amplexus eſt Poliarchum. Iamque, & Hyanisbe acceſseret, & Archombrotus Aneroeſto reperto Deos fauentes, ſuamque victoriam, gratulabatur: Nec abnuebat Poliarchus tantum ſibi hoc caſu præſtitiſſe, Archombrotum: quantum is ipſi, Radirobanis morte. Creſtor ac Simplidas, cæterique, vt licuit, Aneroeſto admoti, non oſculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante ſuam operam milite, gaudioque & ſpe præmij feroce, qui Regem prior agnouerat, Sic diuiſus in multos, vix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyanisben excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digreſſi, per militum, & populi cuneos viam ægre moliti ſunt. Adeo dum officio omnes certant, dum cernere aſpicique concupiunt; nulla viarum libertas ſatis explicat ab vrbe caſtriſque proruentes. Nam & illi in quorum rem nihil erat ſeu Aneroeſtus, ſeu Gallia, tamen ſiue adulatur lætiſſimis principibus, ſiue ſponte in immodicam hilaritatem proni, à ſalutatione plauſuſque non ceſsabunt.

Vbi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroeſti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere ſuam veſtem, nunc purpuram manu repellere: Mirantique, & multum obteſtanti Poliarcho, vt mœſtitiæ inſignia poneret, negauit ita de ſe meritos eſse Deos. Vt ab illorum familia abiret. Beneceſſiſse, quod is regno ſuo potiebatur, quem omnibus votis heredem optaſset. De cætero, rurſus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri.

ceri.

ceri. Ne sibi pretiosissimam paupertatem eriperent: aut crederent rebus suorum inutilem esse: qui familiarius ad accessus Deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & seria optimi senis ad vitam obscuram pertinacia, confestim varijs sermonibus præbuit causam; dum illi constantiam laudant: hi vero mirantur quid ad Deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroesti hæc austera incusaret consilia, reuocaretque cunctantem ad assuetas, Regibus curas. Aneroestus omnium voces, (plures enim eadem suadebant) excipiebat patientissimo silentio, adeo vt crederent multi hæc ad animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus siue vt omnia quæ ingerebantur vna oratione euerteret, siue vt interim dato spatio ornaret defensionem, mereretur que audiri pari omnium pace, vultu tandem modeste sublato in hunc modum exorsus est.

Summam aliquam esse mentem, quæ omnia condiderit, ipsa lex Solis nunquam exerrantis ab orbita, tum Lunæ, & cæterorum syderum ordo totiusque naturæ ingenium, satis hominibus persuadet, quos nec sapientiæ suæ superba opinio, nec brutis animantibus peior negligentia cæcauit. Potes autem, sanctum hoc Numen, à quo tot sunt, sunt eximia, Deum; inquiam, qui, omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata, ratione præscripsit, ijs vitijs delectari, quibus passim naturam corrupimus? Non potest hanc quam cernimus legem, naturæ dedisse nisi iustissimus author; Iustus autem ille non erit, si feret abire impune tot scelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum Dijs amicitiæ, simulque cœlestis iræ timor,

teri-

tetigit animum nihil illi antiquius, esse debet, quam recedere à vitiorum periculis iam tot mortaliũ exitio infamibus. Ea vero pericula partim nobis insita habemus, partim ab alijs in nos incurrunt. Et in hæc omnia efficaci remedio istam solitariæ seueritatis religionem inuenimus. Primum enim cupiditates immodicæ, quibus ipsis nobis sumus infesti, si hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac si feris mansuescere edoctis, deintes quoque, & vnguium aciem subtraxeris: vt neque deinde, si in naturam redierint, facile possint habere quo sæuiant. Nam desiderium voluptatum contrario seueritatis vsu suam pertinaciam apud nos dediscit; & si veluti ex cinere illa flamma resurget, nihil tamen in egena ac veluti, agresti domo effecerit, in qua desunt superfluæ instrumenta luauriæ. Auiditatem quoque frustratur simplicissima paupertas, & ad superbiæ, stimulos erubescit squalida vita, & se ipsam despiciens. Sic illa, sic cætera mentium mala, vt est ira, inuidia, timur, audacia, in hoc sancto rigidoque secreto, tanquam destituta alimentis incendia, expirant; Præsertim vbi mens vitiorum iugo excusso sibi ipsa se reddidit; timidæque cupiditate, & assuetæ parere, priusquam aliquid velle ausint aut nolle, consulunt rationem. Eo modo, qui nobis acerbissimi sumus hostes, reciso aut correcto effrenis naturæ impetu, ad sanam vtilemque virtutem adigimur.

Venio ad hæc tela quæ in nos ex aliorum hominũ contagione comparantur; sæua illa, & nimium certa, siquidem plures existimen exemplo quam ingenio peccare. Quia morum consortio placere amicis cupimus, rarumque est diu viuere cum improbis, nec de vitijs primum mollius sentire, mox illis, & infici. Superbiam; illorum ambitus

accen-

accendit, contentionem ad opes, cæterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animum antea forte insontem, ne inultus sis, ad fraudes applicabis, & ex hostium in te odio disces odisse: Cum prætcrea multi in virilis gloriæ, titulis ponunt ipsam peccandi audaciam, timidosq; & gerendis rebus ineptos, eos existiment qui Dijs obsequuntur illius opinionis metu haud pauci assuescunt peccare; magis scilicet vt illis probentur quibus virtus est villis, quam quod sint vitio apud ipsos in pretio. Hæc autem omnia à domesticis suis submouet familiæ nostræ integritas, in qua, vt paucis, absoluam contagionem improborum vitamus, & præter suspicionem ignauiæ, timere Deo licet.

Sed vt pressius ad me accedam, quoties ipsa fortunæ negociorumq; malignitas Reges ac Principes viros summis, illecebris præmisique inuitat ad peccandum? maxime cum ea, occurrunt, in quibus illud quod æquum est videtur discrepare ab eorum gloria, aut securitate regnandi? tunc quidem simulare, ac fallere, & dissentire à suis vtique verbis, egregium in Regibus putatur quasi Dij, quam ipsis imposuere mortalium regendorum prouinciam, sine subsidiaria vitiorum scelerumque cohorte administrari, non posse voluerint. Nunc vicinis, & immeritis gentibus subijcere diffidia amant; vt, occupatis, & infęlicibus alijs, ipsi certius vacent; Nunc sociorum Regum amicos largitione ad secretorum proditionem solicitant. Quid mulctare interdum incautionem innoxios, quasi crimen sit posse peccare? quid vulgi negligere iniurias, si bello vtiles viri eas intulerint? Ea omnia qui sagacius fecerit, adeo famæ plus comparat, vt vel ex ictis qui adsunt multos mirari existimē, quod hæc tāquam iniusta, Dijsq; inuisa, perstrinxerim. Atqui

illa mihi gratæ regnum fecerunt; non tunc quidem cum ipse regnarem, eademque peccarem, cur paria, sed ex quo, caligine vtilitatis, & consuetudinis excussa, iam veluti sequestre nubem miratus sum vnde euasi. Ignosce, Regina, tuque mi fili. Vestram sortem non danno, Fortium est, vestrique similium, sancto virtutis fræno regere nimiæ fortunæ, & exerrare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illius turbinibus impar esse. Neque vero purpura solaijs periculis infesta est. Omni ordini, omni pene ætati vitia insidiantur, Ingensque in cunctaremedium est à nostra disciplina, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alij peccant.

Poliarchus tam insuetam rigidamque sapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At si te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues. Non arua exercebit agricola; Non nauta, non vector singularum commoda regnorum mutatis mercibus peruulgauit in cæteras. Deerit artibus cultus quascunque non necessarias hominibus esse vestra seueritas putabit. Sola erit in vestris desertis frequentia; ac quoniam connubia respuitis, vnius seculis genus humanum. Assentiebatur Poliarcho Hyanisbe; multique, tanquam publicam causam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroestes, quasi in se deductus, mox frontem hilarius porrexit; vt eum scires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quem vero ex istis, qui nos inaudiunt (ait) animus subit experiundæ suauitatis, quam habet nostra austeritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant, neque suo cœlibatu credat solitudinem quam times orbi inducere. Vltro nobis accedat. Adhuc populis proletarij supererunt; adhuc artificia vigebunt; restabuntque

non

non modo quot sat erunt vrbibus, terrisque colendis, sed etiam quos exuberantes hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terra mouente, aut denique bellis exhauriant. Desine, inquam, vereri, ne toti hominum generi desiderium veniat se in disciplina nostræ Philosophiæ, dedendi. Dij enim hoc beneficium magis habent eximium, quam vt, illud tanto populo indulgeant; Nomini autem absque eorum impulsu venire hæc rite mens potest, nemoque in ea, nisi ijsdem iuuantibus, durare: Quia defecti animi suauitate humana (quam nos scilicet omnem abijcimus) tanquam ab exosa cruce discederent, absq; arcano pastu essent diuinæ voluptatis. Vt vero non alijs quam in legitimam lectis militiam numerat. Imperator stipendias: Ita Superi ijs solis quos ad hoc vitæ, genus ipsi accersiuere, hanc gustationem promunt solidæ suauitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis igitur non tam sibi propitius quam fortunæ iratus (quia forte non spes illi, aut ambitus; successit) nostrum portum turbulento peti ingenio, in quo ei impune liceat indignari querique de fatis; hunc ego, nisi certa Deum ope exuat hos affectus; nec fore constantem in disciplina auguror, & plus mali inuecturum nostros in mores, quam boni in suos. Præterea, qui leui impetu, (qualis sæpe adolescentum est) ex quadam inconsulta teneraque imagine, quam de virtutis præmijs concepere, ad labores nostros accedunt illi, vt librata fundis saxa, primum quidem in his studijs immodice feruent, mox cessante machina mirantur se languere. Præter stimulos pietatis, metumque Deorum, rationis fortitudinis, patientiæ res est; quæ omnia cadunt in paucos. Non veste quam gerimus, non nomine,

non domo constat nostra disciplina: addo nec laboribus corporis, quos haut raro grauiores auaritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola est animi simplex ac hilaris in Deos propensio, quæ hæc omnia consecrat, inutilia alioquin, aut sæpe profana. Quippe abijcere diuitias, à dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis est, si hæc fiant, concilliandorum sibi numinum causa. At si quis ab honoribus aut diuitijs abit, vt ea iactetur reliquisse, vel vt ad maiora perueniat, si quis negocia effugit vt torpescat in ocio, aut de paupertate se iactat, quam minante ideo sponte præuenit ne necessaria videretur: illum quidem fraude nihil profutura vel hominibus vel etiam Dijs imponere velle existimo.

Non igitur omnes (fili) ad hanc philosophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero pauci omnino vollent sectari vitæ nostræ reconditam felicitatem, & ex his ipsis adhuc quosdam suo non Deorum consilio nixos, aut frustra, aut cum pernicie illam viam institutos denuncio. At omnibus saltém bonis precari me dies hanc mentem, vt à rerum ciuilium tumultu ad nos secedant. Ne id quidem mihi in votis est. Quis enim pia bella improbis inferet? Quis Rempublicam geret? aut vnde impotentibus vitijs frænum; si omnis se virtus, ita in solitudinem ac paupertatem det, vt fracta, & absens non viribus aut pudore sceleribus, impiorum possit obstare; Magna est prouincia, quam Dij illis destinant, quos sorte nascendi; vel secretis stimulis, iubent; non fuga sed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, sed regere. Tales viros, & esse, & honoribus frui, publice interest;

tum

tum sacris præsidere, tum fieri patres familias; impijsque in hoc terrarum orbe mistos, temperare illorum audaciam in Deos, numinumque in mortales sæua consilia. Vt cæteros hic omittam; quid sapienti Rege fortique præstantius? Si exemplo, si legibus emendabit sæculum, si ad Deorum cultum suo exemplo ciues adiget quanta fecundior virtus hæc erit, quàm si in solitaria sanctitate senesceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipse à Dijs non expetam, quæris? Quia arcano sensu admonuere me consilij sui, vt senectutem meam oblectem sua pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amisi; Sed hodie maxime visi sunt hanc mihi quam amplector solitudinem imperare, postquam, ò filij, in te relatam intellexi mei regni domusque fortunam. Tanti heredis quem Dij sponte tribuerunt auspicium facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non sustineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus sis, optime fili: Si à negotijs abhorreo, si templa nunc tantum, & victimæ, & cæteri Deorum cultus placent; an in tanta tuá fortuna seruorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos sternant, qui conuiuia parent, & euntem stipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum soluto animo Dijs vacabo, tu in solicitudinem succedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne si quidem, mihi persuadebis abijcere inopiæ libertatem. Nam vt absit hæc cura parandi aut seruandi diuitias; certe alia mala ab opulentia abesse vix poterunt, deliciarum consuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quasi superfluæ obliuio, tum illi affectus, qui serie iuncti diuitijs hærent; sibi esse precio, alius tanquam ex solio despicere, nul-

Iam ferre iniuriæ imaginem, & assensu eorum corrumpi qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admissis opibus cæteras cupiditates excludere, quam in concitato mari se rapidissimo alicui fluctui permittere; sed in alios nolle deuolui. Cum igitur quod reliquum est vitæ, donare Deorum cultui sit animus, liceat infestam huic consilio opulentiam fugere, ne suo vtique gustu, eorumque affectuum quos perpetuo comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, grauesque cogitationes & frustra in sydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem respicere, non quidem in qua egeam sed paruo contentus sim? quæ neglecto corpori inducat sui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœlestis commercij? ac ne me tuæ gloriæ salutisque incuriosum existimes, quæ tibi, tuisq; exercitibus, filij, propitios Deos paret?

Tam seueram orationem adeo miti & composito vultu habuit, vt constaret, non hanc fingi constantiam, à qua cuperet cogentibus amicis discedere. Omnibusque non adumbratam virtutem verius, vt solet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, nostrum Siciliam iter ne desere, ò Pater. Te Dij verebuntur. Seu mari, seu terra, felix auspicium facies. Vbi in Galliam redierimus, spondeo quo placebit instituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, vt hanc potissimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroestus, id saltem flagitanti non negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisben cœnauit, satisque viribus instauratis, diem cum Regina ad profectionem denunciauit, qui post eum secundus lucesceret. Scripsit igitur Hyanisbe promissas ad Melean-

drum

drum litteras, filioq; commisit, cum arcula quam à peiratis eripuerat Poliarchus: identidem admonens, vt hanc instar fatalis sarcinæ cum cura seruaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Ericthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula resignes, si quid feras intueris: fortasse te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactam, videbisque ex ea depromi fœlicitatem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum scelere amissam restituit. Agitatum deinde est, an vna triremi vehi vterque posset. Sed maiestas, & æmulatio, securiora flagitabant consilia. Tutius visum, distincta quoque classe ire vtrumque: sed qui prior appulisset, alium in portu expectaret. Inde ambo sustinerent coniuncto comitatu proficisci ad regiam.

Interim nomina atque officia familijs Regum assueta Archombroti domesticis imponebantur. Ipse maiestatis insignibus cultus est, appellatusque à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo esset. Memor quoque Hyanisbe se Gallorum fortitudine esse seruatam, discessuris Poliarchi militibus numerauit viritim donantium. Edicto deinde discessu nulli ordines aut homines cessabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi impleuerant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborant inter se factione. Multis enim pristinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum sub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maxime cum eum Regem aspicerent. Rursus quod & ipse Archombrotus virtutibus famaque erat clarissimus, quodque eius auspicijs à Sicilia venerant, pudore onerabant transituros ad æmulum. Non affinitas cum Argenide, quæ poten-

tius quam cætera traxisset obnoxios, in incerto sic erat, vt passim moderarentur affectibus; essentque in aduersam factionem clementes, ne si ea vinceret, excusationi & gratiæ locus deesset.

Erat vetus in littore ara, incertus quis Regum posuisset; pollebatque religione, quam tot secula auxerant. Illic Neptuno, ventisque aut thura pauperes nautæ, aut victimam soluebant, siue in mare irent, siue terra recepisset incolumes. Ad eam Poliarchum & filium iam classem petituros, coegit Hyanisbe; Nec dubito, inquit, vtrique ad ea quæ mihi promisit integram fidem fore. Sed de præteritis tantum iurgijs hactenus caui; Scio vero quam facile cupidis belli principibus ea eueniant quibus soluta esse induciarum pacta aut iactent aut credant. Præterea vestrorum amicorum aut militum culpa, oriri possunt nouæ iniuriæ, neque istis comprehensæ inducijs. Si quid erit huiusmodi. ego vos per sanctissima aram Dei, cuius regna iam subitis, deuinctos hic cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei causa distulistis; neu quis turbo fœlicitatem præripiet in quam ego vos mitto. Agite, charissimi iuuenes, & mulieri vestra causa anxiæ hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumque commendabo numinibus. Nam si rationem possum inire, cui plus timeam, Deos veneror, vt mandata mea neuter accuret, aut sospitem deinde aspiciat. Victi sunt tam ingenuo amore, quodque illa amplecti, & nunc vni nunc alteri per littoris spatia se iungere, plurima & sæpe eadem monens: nec satiata abeuntium vultu, salutatos iussosque valere, iterum reuocato sermone morabatur. Neque illi ad tot suspiria immoti restiterant. Anecroestum quoque cum Poliarcho nauigaturum

Regina anxia mouebat, vt in eam firmandorum fœderum curam ſuccederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum: Tanquam patrem, Deorumque interpretem, eum vtrimque valiturum. Quam ſæpe mortales, & maxime iuuenes, ad ſalutem compellandos. Denique cõgitaret, maximum ſibi Europæ Africæque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus ſolicitudine Reginæ laudata, ſe illius quidem, & iuuenum, ſed Deorum maxime cauſa, hanc prouinciam curaturum promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, vt prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad vndarum confinia Archombroto. Cæſæ de more tunc victimæ, quarum exta, poſt rogatam Neptuni Deorumque qui maris potentes ſunt pacem, ambo duces primos in fluctus proiecerunt. Tunc & ipſe Archombrotus in prætoriam ſuam ſcapha delatus eſt. Strepebant longe littora voce nautarum, rudentumque gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & claſſicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuiſus. Dubitabat Timonides, lætari deberet, an dolere, quod legationis onus nunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motu; quali tempore in fortuna eſt an præſtet abeſſe an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenij, cum vtrumque eſſet intutum, maxime redire placuiſset, non alia magis cauſa, quam quia non licebat. Cæterum inducijs, rite ſeruandis, inter Reges conuenerat, vt, ſi quid Gallorum in foedera peccarent, Archombroti arbitrium eſse; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunque meruiſset, de eo Gallorum eſset judicium. Ne confuſa denique claſ-

se irent, partiti sunt maria: pauloque interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho cursus apertes, & ne obstaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia Poeta, qui discessuris Principibus breue hoc carmen cum tradere vellet, à Timonide est prohibitus; quia illis versibus de eorum inimicitijs meminerat, quarum memoriam sic obijci inconsultum videbatur.

Cærulei fluctus, assuetaque flamina curuis
Horrendum irasci ratibus: nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantum liquido qua tramite fines
Quæruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non, cum Thessalicæ primum de margine ripæ
Semideos Argo vexit trans cærula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita facta procellis.
Europæ Lilybæque Deos certo æquore toto
Omnia sollicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alij torquere rudentes
Ad properant; alij costris venientibus æquos
Subijciunt fluctus, aurasque ad carbasa ducunt.
Præcipue niueo late subnixa volatu
Pax Iouis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis classes amplectitur alis:
Este Deum iussu mites vectoribus undæ;
Tuque ferox sanctas Discordia spargere bello
Non ausis sperare rates. Satis arma cruorque
Hactenus, & dubijs pulsata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quod sunt Martia pectora Regum,
Desperanda quies. Eadem quæ feruere bello
Corda iubet, iubet emeritos mitescere virtus.

Dies iam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat Arsidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem litteras ferens; Nec tardior multo Bocchus aduenerat, Hyanisbes & Archom-

Archombroti legatus. Sed vtroque celerior fama, mox certis firmata authoribus, iam in Siciliam perculerat, Poliarchum ex Galliæ Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen quam cum Sicula classe Archombrotus peruenisset ad matrem, discesserant ab Africa. Motus rei nouitate Meleander præcipuum mercatorum iubet ad se acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipsene audita referret, an adfuisset discrimini. Mercator; se tunc vero in Mauritania fuisse respondit, cum primo in auxilium Hyanisbe Rex Poliarchus exercitum exposuit: & mox summis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamque incondite Sardi ab Africa cessissent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis casum animo voluens, & felicitatem Hyanisbes. maxime tamen hærebat in nomine Poliarchi; illene esset sui seruator, ille Lycogenis hostis, ille priuato sub habitu sibi olim charissimus; sed denique expulsus iniuria.

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab accersito mercatore acceperat) stupebat ad omnia, lætis quidem, sed suspiciosis pluribus rebus tacta. Præcipue mirabatur, quid Poliarcho tantum commercij esset cum Archombroti matre, vt despecta Sicilia eius præsidio vacaret. Ergo absenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditus immemor, dum fœdam lachrymis sponsam, omnis dies, omnis solitudinis locus exercet. Oderat ipsa amantem Archombrotum, non alia magis causa, quam quod se Poliarcho ereptam volebat; Et ille eundem æmulum, oblitus amoris & odij, sic iuuabat, vt deinde florentior

tior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus virginis animum, placabat Radirobanes casus; procliuique in Poliarchum animo; Forsitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, sed mihi pugnauit; nec iuuari Archombrotum, sed Radirobanem euerti sic voluit. Nihil gratius accidere posse putabam, quam si Radirobanes periret. Cumulauerunt beneficium Dij, vt Poliarchi maxime ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum suum victoræ magnitudine qua Poliarchus celebrabatur, sperabatque confestim aliquid literarum ab ipso accipere. Nam & commodum acciderat, quod ille mercator vel non audiuer in Mauritania quanto ille periculo vulneratus iaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens, id ipsum negligenter omiserat.

At vero cum Arsidas venisset ab Africa, vt certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis litteris Regi porrectis, eadem quæ in ijs nunciabantur longiori oratione exposuit, maxime in Poliarchi laudibus hærens, quam late diceretur imperare; qualibus viris, quanta opulentia classem instructam adueheret; Vt bene pugnasset in Sardos; iamque ex vulneribus conualescentem aduentus Archombroti atque conspectus, ira, odio, æmulatione turbasset. Nec fuisse certamen dilaturos, nisi intercessisset Hyanisbe furoribus, cuius precibus ambo dederunt, vt vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potissimum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem causam multum Arsidas dissimulabat: quas sciebat & à Timonide esse perscriptas, & à Boccho, vbi mox aduenisset, efferendas in publicam. Cum vero adijsset Argenidem & omnia narrando extulisset, (vt solent qui se credunt libenter

audiri referuntque absentia) facil excusæ suspiciones sunt, quæ virginem vrebant. Omnis læticiæ Gobryas consors, captatis temporibus, nunc clam nunc publice conueniebat cum Argenide aut Arside. Iisdemque diebus Bocchus adueniens, quæ Arsidas attulerat confirmuit.

At Meleander quicquid spei aut consilij post expulsum Radirobanem sumpserat omittens, pene certam expectabat perniciem. Frustra non esse quod cũ suis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parua Lycogenem vel Sardos potuisse. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copijs Sicilia sustineat? Sic dubius, & satis iratus, iubet Gobryam vocari. Et ille tunc forte cum Argenide erat, quæ nihil dubitauit, quin pater de Poliarcho interrogaturus illum accerseret. Nam super ea rerum nouitate sciebat acerrime esse commotum. Monet ergo discedentem ne timide agat, aut de suo Rege dissimulet. Eo loci rem esse, vt paulatim exui laruam oporteat. Forte qui vocando Gobryæ missus erat, retuli Regem loqui Argenidi, & confestim adfuturum. Hoc quoq; Meleandrum cœptæ suspicionis pondere altius pressit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus; Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus dissimulasti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, vt me in ingratitudinis discrimen perduxeris, non hactenus passus eius gratia te melius haberi. Excusauit silentium Gobryas. Neminem quippe ipso Meleandro melius scire, non esse sui iuris qui ad Principum amicitiam vocati sunt. Timuisse effundere, quod nesciebat an celatum suus Rex mallet. Addidit subito Meleander habere se à Poliarcho ex Africa litteras, quibus significabat se propediẽ adfuturũ. Sed hoc ipsũ diu est, ait, quod resciebas, (Gobrya)

ideoque cum clafse illum isthic oppertus es. Imo, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quæ me à cætera claſse dimiſit. Nec deinde aut meum Regem aut comites vidi. Hanc autem Inſulam petij, quia licet incertus quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis ſuæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil amplius à Gobrya Meleander elicuit; eoq; relicto ſolus in ſecreto concláui diu animum varijs cogitationibus vexauit. Cur ſcilicet Gobryam præmiſiſset Poliarchus, cur eum tanta ipſe claſse diſceſſiſſet à Gallia, niſi vindicaturus bello Argenidem, & fortaſſe volentem? Num ea ſpe hactenus illa deſpexiſſet Archombrotum? Num ipſa hos motus exciuiſſet à Gallia? Literæ Radirobanis, Seleniſſæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & in calamitatis faſtigium filiam denique timenti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, ſibique præſtitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quod eum eiecisset, quod non ſine periculo abire paſsus eſset, illum amare verebatur. Nam & illi iuſtum ſui odium aut deſpectum ineſse credebat. Denique ſi affinem eum vellet, præter famam leuitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia, nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus & Siculorum fauore eximij. Nec cum filia iurgari diſtulisset: Sed adhuc ignarus quid molirentur Dij, ne eum qui ſibi e duobus gener debebatur offenderet, tenuit iram: Niſi quod ſemel indignanti excidit: Expectas mea filia Poliarchum, quem oppidò parum amas, cum niſi ſuo aut Archombroti ſanguine fœdatum nolis aſpicere. Illa præparato ſilentio at-

que

que vultu, ea verba sic tulit tanquam non intelligentem præter lapsa. Cleobulus vero atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de consiliorum sagacitate remiserant; si quid noxium struxissent Archombroto, Regem reueriti; nec dubij se in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire iuberetura Regia. Anticipata igitur necessitate exilij; tanquam suas triremes curaturus, ad eas reuectus est; habuitque vt cum Argenide conuenerat, in statione dispositas.

Inter hæc Poliarchus propitijs ventis ferebatur ad insulam. Prima Lilybæi cacumina se venientibus aperuere; & mox remis inter hilares militum tonsuramque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Denique circa Ægusam insulam sistitur classis, incerto Poliarcho, an Syracusis, an versus Epeirctem esset quærendus Meleander. Sed missi Lilybæum qui certa referrent, Panormi esse Meleandrum renunciant. Drepanum igitur versus aguntur triremes, superatoque Agathyrso, prope Paconiam insulam Gobryas cum suis nauibus exceptus est. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat: si quid Argenis imperaret, præsto futurus. Opportunissime repertum non aspectu Poliarchus, non amplexibus satiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari, Regem incolumem atque victorem tenere adeo lætus, vt non militia, non ætas, aut sexus, lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis: cum diuersum reuocans Poliarchus, rogauit ecquid illic egisset; num in Siciliam intrasset pace Regis; num vidisset, num adijsset Argenidem: quid tunc denique in insula aut consilij esset, aut virium. Ille a principio rem totam exorsus, varijs

voluptate perfundit Regis animum: nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis constantiam; nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem fecisset. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad beneuolentiæ speciem se cogebat, non tamen simpliciter amicum videri: seque consilio Argenidis rediisse ad classem, & ea littora obseruare. His monitis instructus Poliarchus, & maxime de Argenide lætus, euestigio anchoras iecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is sensim classe diuisa, lato in mari etiam à conspectu abierat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrum nuncij fuere, fidem ægre fecerunt, tot naues, tantum belli apparatum cum eo aduenisse. Et sub tantæ tempestatis discrimine, parum literis Hyanisbe cedebat, pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri irascebatur, quæ ab oculis suis auertisset hoc bellum, mandassetque Siciliæ. Accersit deinde Argenidem, nec iam inuidiose, sed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis instructũ sit. Si enim satis scire, nihil ea inuita vel scia Poliarchum moliri. Illa, nec se adeo Poliarchi consilijs initam respondit, nec, quod sciret, Poliarchum Siciliæ esse infestum. Cæterum quanquam ad dissimulandi prudentiam sexu & negotijs facta, exundantem tamen læticiam, non satis capiebat: hoc vno macerata, quod cessabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam. Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatiẽtia moræ confectæ.

At vero Archombrotus, tanquam Regem conuenturus Syracusis, iam pene ad Pachynum processerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Huius quoque mox viribus, ad

Melean-

Meleandrum perlatis, eum nouus ac propior metus incessit. Hunc furere amantem Poliarchum: huic Archombrotum Mauritaniæ viribus actum, redire ad nuptias. Sat constare nihil ad mitiganda iurgia profuisse, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Radirobanem pugnauerat. Nam si ideo reconciliatione iunxissent æmulas mentes, non vtique cursu diuiso ab vna Mauritania in Siciliam nauigaturos. Ergo tristi discrimine lacerandam, sub insania vtriusq; Siciliam, vel saltem imbuendum mutuo sanguine mare, Argenidemque parandam alterutrius naufragio? Quæ Scylla, quæ Charybdis, tot vnquam funera hausisset Feralem post tot odia, & omnibus gentibus ominosam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipse Poliarchum, sanguine Archombroti perfusum posset aspicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi spolijs grauem? Iura deinde gentium inuocabat quod de filię nuptijs statuendi sibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur vi, armis ingratijs. Tantis in malis tamen regni habenas in totū non reliquit. Statim ad se prælio idoneos cum armis præcepit coire. Naues præterea obiecit portui, vt defensionis saltem species esset. Sed præcipuum fiduciæ in se ipso & Argenide erat. Nam & omnia se ab Archombroto, impetraturum credebat, nec vero obstiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum est Regi, naues Archombroti ad motas Poliarcho ea pace stetisse, tanquam si vna hæc classis fuisset. Vix credenti nunciatur esse in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho, & Archōbroto venire se dicerent. Nāque vbi ad Pæoniæ oram Archombrotus Poliarcho suas copias coniunxit; Siculi qui simul naui-

gaue-

gauerant, festinante in patriam, flagitauerunt quidem illico agi ad portum; sed vno consilio vterque Rex vetuit, ne qua nauis à classe discederet: Ipsi in lembo Gelanorum, & Micipsam ad Meleandrum miserunt. Obstupuit ille ab his simul Principibus legatos venisse. Ea res quoque turbauit Argenidem. Igitur æmulis conuenisse? Tanta lite cessisse alterutrum? Vter suam gratiam in liberanda bello Sicilia, facere voluisset? quo fœdere, quave lege hæc dirempta odia essent? Regem quoque vocari Archombrotum, adhuc insolens auribus erat; timuitque Meleander ne fatis cessisset Hyanisbe. Et is quidem lætior erat, spe pacis iniecta. At non Argenidis constabat quid doleret, gauderetve; nisi quod metuebat hæc pacta, cœperatque vereri, ne de suis nuptijs, illi arbitria fecissent. *Quid autem*, cogitabat, *si vt vile aut facile pignus me fortibus permiserunt? quid si ad Archonbrotum reiecta sunt?*

Vbi vero cum Micipsa Gelanorus ad Regem peruenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos auidissima in eum expectatio, conuertit. Et Rex vtrumque amplexus est; Statimque Gelanorus, (nam honori Galliæ datum, vt ante Micipsam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ, tuo in mari cum classibus, ò Rex, ad Paconiam insulam hærent; miseruntque nos oratum, vt tanquam amicis subire portus liceat, & in tutum conspectum vna venire. Adiecit deinde Micipsa, non expectiturum fuisse Archombrotum vlla fidei pignora, aut legationem præmissurum, nisi quod ita res erat vt neque rite Siciliam tangere, neque Regem posset adire, nisi comite Poliarcho. Respondit Meleander, patere amicis Siciliam. Succe-

derent

derent portubus quos ex insula tota mallent: se in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere illicet ambo legati; suis Regibus fore gratissimum, si occursu omisso eos ipse maneret in Regia. Tum Meleander; Renunciabitis ergo Regibus vestris, hoc me illis etiam dare, vt officium potius meum quam eorum mandata negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere. At quando sic iubent, huc illos opperiar. Tum Gelanorus: Est praeterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum, inimicitijs esse infestum, ipse Rex nostri. Nunc vt tuto huc commeet, petit exercitum suum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regia fide spondet. Exhorruit Meleander renouata vtcumque iniuriarum memoria; Simul vires in regnum accipere, incertum an sat amicas, eo grauius formidabat, quod armato Poliarcho, quicquid strueret, quicquid optaret, nihil negari, nisi caedibus & discrimine poterat. Sed & peiora instare videbantur, si ipse ad bellum vix paratus, & de Argenidis fide iam dubitans, inficiaretur hanc veniam instructissimo Regi; & forsitan ita belli causam quaerenti. Ergo metum alte recondidit, & quo prolixior humanitas esset: De commeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me sine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus, in Sicilia erit. Quaesijt postea cur Archombrotus Rex Sardiniae appellarentur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoria, & vulneribus Poliarchi percunctatus est, verbis maxime humanitatis, & laetitiae accommodatis. Argenidi, praeter quaedam vulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit, nec priuatim ad eam aditus

fuit;

fuit; quamquam anxia & salutis incerta, sæpissime in rospicientem intuebatur. Tempore denique constituto, vt inde quarto die, si venti paterentur, Poliarchus, & Archombrotus, venirent, legati repetunt lembum, eumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi, nihil magis addebat animos, quam quod Poliarchus, cum exercitus robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur, siue amicus veniebat Poliarchus, digna pompa culturus tantum Regem; siue suberat aliquod nefas, saltem magnifice periturus. Itaque omnis generis cibos, & præterea à mari venientibus solatia, conuehi iussit. Quæ autem in suppellectili preciosissima erant, Regiam ornauere; aureis, & eburneis lectis, tapetumque coloribus, & egregijs, ex ære vel argento simulachris. Populum qui ad euentum atque spectaculum; Panormum confluxit, anguste mœnia capiebant; Et cum regiam publicem ornari aspicerent, hominum ingenijs ad lasciuiam pronis, ignari quid gauderent, cur vero timere desijssent, repente in lætitiam effusi sunt. Quæ cuique diuitiæ ferebant templis sacra; Alijs extis pleni, quibus opulentiores litauerant, per ludos, & choreas Dij gratia agere se credebant. Nec auersatus est Meleander hos temere exultantium ludos; vtique omnia captans, compulsusque in tanto tumultu ad læta aut tristia, ex superstitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antennæ visebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arsidas, à Meleandro cum nauibus ad vtrumque dimissi, auxerant classem. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam Deos ea pompa aduehere-

heret.

heret. Sed non prætoriæ naues ad portum primæ appullæ sunt. Tunc portus viginti stadijs, distabat ab oppido. In eum Gallici exercitus, partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorum millia, fuere Mauros quoque ad duo millia Micipsa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis instructi, nisi quod galeis vt plurimum capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliæ dedidit; qua tacta, veluti genio terræ grauiores affectus inspirante, iam propiori spe metuque, pene ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in summa arena, expectauit Archombrotum: qui non integra hora serior in idem littus, descendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo ascenderunt regio cultu eximij. Poliarchus gentile sagulum multo colore variatum, braccasque gestabant propemodum sub gemmis latentes. Aureus torquis ceruicem læuumque humerim cingens, eburneam gladij vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ, recocto auro fulgentes. Verticem propexa & rutilia cæsarie vel sine alio cultu placiturum, insuper regia fascia ex murice, auroq; reuinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipsius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidisse meminerunt, seipsos accusare, quod iam tum non deprehendissent indolem illam nisi Regibus à Dijs non tribui Cum vero & ipse Archōbrotus euasit in equum, vix forma deterior, aut fortunam minori spiritu implens, amictumque insignis quem Mauri regium habebant, incerta ac prope diuisa aliquandiu studia fuere; moxque votis meliori præsagio

con-

confusis, vtrique mirabili consensu applausum, est.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores suis & Siculis Proceribus medij, longa militum, longiorique populi turba, viam praeeunte atque claudente. Quicquid a portu ad vrbem itineris erat, intuentium, & comitantium series vno examine obtexit. In vrbe matronae virginesque fenestras impleuerant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tanti memoriam, animos aut subito metu, aut laetitia pulsabant. Humanissimi Reges, memoresque qui eos sic colerent haud esse suos ciues, non deerant falutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regio vestibulo Meleander apparuit. Hunc ad se pedibus properantem vbi simul conspexere de equis desilierunt. Excusantem deinde quod non praesto ad portum fuisset; neque vero id se dedisse superbiae, sed eorum legatis qui quo progrederetur praescripserant; ambo lenissima oratione vetant in iuuenes, & iam olim hospites, superfluo cultu esse. Gratulatus deinde Poliarchum, victoriam, & Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim passus esset tantae Galliae Rex priuatae se sortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam peruenerant: inuitabatque hospites Meleandri ad solia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendae rei tempus, sustinuere ambo gradum; porrigensque Meleandro Archombrotus litteras matris, postulauit vt eas, extemplo perlegeret. Prius, enim acquiescere se non posse. Idem, & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hae literae haberent tam celeriter procurandum, gemmam soluit, & prolixas exorsus est. Neque mora, Poliarchi, & Archombroti anxio vultus, haud

paruae

paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos, vterque tanquam propria fata spectabat. Si secius quam promiserat Hyanisbe res cessisset, si aut nulla fœdera aut ingrata offerrentur, iam comparabant, se ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iusserat) Archombrotus Meleandro simul cum litteris obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epistola Meleander legerat, cum attoniti instar nunc seipsum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epistolam morarique in omnibus. Pusilla erat clauis inclusa litteris, ea scilicet qua reserari arculam oportebat; Eam Rex auide manu tenens perseuerabat in lectione epistolæ. Nihil Amplius Poliarchus vel Archombrotus, dubitabant quin aliquid magni efficacissimæ litteræ, afferrent.

Tandem ad mensam vicino parieti applicitam Meleander accedit, solusque curiose in aperta cistula recognoscit quid lateret. Aliquot epistolæ inerant; quas ille perlectas cum suspirijs, & fletu osculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipsi notissima, fidem seni faciebant, vera scripsisse Hyanisben.

Ergo victus magnitudine improuisi affectus; simul à Poliarcho petit, vt excuset necessaria quædam arcana breuiter exequentem, simul mirantem. Archombrotum rapiti familiarius ad eandem illam mensam, & oculis litteras Hyanisbes obijcit, quas ille dum legit Meleander in eius collum effunditur; moxque iuuenis obiectus ad genua, confusione oris, alioque quam, solebat venerationis genere, omnium qui astabant mentes permouit. Præcipue Poliarchum

scena

scena illa turbabat. Videretne, æmulum suum, ad amplexus, & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipse interim neglectus Meleandro, relictusque scilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officij causa paulatim ad illius latus accesserat; dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula solus ille Rex esset. Hæc tumide agitanti ingens ad sæuissimam indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis à patre se vocari, intra cœnaculum; cumque Rex aliqua venientem ducuisset quæ percipi à remotis non poterant, sponte ipsa ceruicem Archombroti, petentis osculum vtraque manu iunxit. Miscuere deinde lachrymas, quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires; dextramque tanquam infidissimi amoris sacramentum, in cupientis Archombroti manu inseruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, erasque impetus hæc inuisa sibi gaudia, turbandi. Ignarus quospeius deuoueret, Hyanisben, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid amplius irascebatur, eminentem rabie in Argenidem, quam vlcisci saltem illata sibi morte decreuerat. Et vt omni sermone celerior, est cogitatio, præsertim irata, multa ille atque atrocia breuissimo tempore, animo suo complexus est. Hanc igitur, mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorumque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibeam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, nisi ante contemptus, & coram violatus, non abiudicatam modo, sed fascinatam Argenidem in sui filij collo adspicerem. Misisti me ad istius mortis atrocitatem, venefica? Hæ sunt litteræ, hæc promissa, hæc concepta in penatum Deorum auribus sacra-

cramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham hercule ad internicionem tuæ gentis. Quid cogito amens, & longorum solatiorum spem, tanquā victurus, solicito. Nonne vides quos perire illico, sed tecum, oporteat? Ibo, & carnifici illi adimam spiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiā hymenęum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi saltem eius sanguine ruborē faciam. Tum malignum hunc senem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priusquam ad auxilium vlli procurrant. Simul ipsi Argenidi, Argenidi, inquam (Hæsit miser in cogitatione decreti crudelis.) Sed quid attinet virgini amenti sanguinem mittere? Melius flagitij sui memoria, & meo vulnere, morietur. Aperiam meum pectus, & vbi cruore exundabit, inijciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam nisi mori sic vellem, possem excire meos milites, possem hæc tecta incolumis in hostium capita effundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari possim Argenidi.

Hæc & similia furoris consilia agitandi spatium fuit, dum primę amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum obliuia trahunt. Præcesque, & obfirmata ad facinus mente, iam tangebat capulum; cum numina tam fœde errare insontem non tulerunt. In ipso igitur articulo, ignarus harum furiarum: Meleander ad illum accedens, Ignosce, inquit, hospes, quod nos ab officio tui colendi paulisper insperata auertit lætitia, quam non minus forte gaudebis, quam me modo, & Argenidem vidisti. Veni mortalium charissime, fœlicitatis nostræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc sermone

Poliar-

Poliarchus, & in tanta varietate affectuum nescius quid expectaret, sentiretve, non repugnauit ducenti Meleandro. Vbi vero propter Archombrotum, & Argenidem constitere, tum Meleander iam non adeo pressa voce, vt circumstantium proximi non audirent; O fæcundum, ait, hunc diem; ò meæ senectuti propitium, quam antea in vna *filia acquiescentem*, duobus, & talibus liberis auxit! Absit Cœlitum inuidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui preciosius debeat esse id pauxillum vitæ quod superest? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens industria fatorum, hæc mihi præsidia, hæc decora familiæ parabat? Desine Archombroto irasci, ò hospes, ò maxime Regum, & quod vtroque præstantius nomen est, Poliarche. Diu est quod sensi odia vestra. Vterque amabatis Argenidem, vtriusque erit Argenis. Huic enim quem genui, in sororem affectus durabit. Tibi autem, nisi aliter sentis, eam vxorem despondeo. Nam quod à Siciliæ hereditate excidit, agnito, fratre, nihil minus, vt te noui, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit, (quod deinde & passus es Archombroti esse) hanc in dotem sequetur. Ita mecum filius meus constituit. Tu Archombrote, prior omnem inimicitiam eiura; & Regi Poliarcho, sororem tuam, trade.

Putasset hoc quisquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admouente, inuitabatur ab Argenidis nutias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere se esse felicem. Erubescebatque quoque Argenis, & modo dum obstabat votis bella, vel pater, tam viriliter audax, tam prope contumax in parentem,

& se-

& sequutura, Poliarchum quocunque iuberet, nunc, facilibus rebus, se virginem esse meminerat. Poliarchus simul virgini manum dare, simul gratias agere Meleandro, etiamque mirari qua ratione Archombrotus tam subito euasisset, Argenidis frater. Tum, vt fit in magnis, & repentinis rebus, omnes sine ordine, simulque, loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter se, gratia, quando olim auspicati apud Timocleam fuerant. Sex cum virgine receperat spiritum; & Principum alacritas in se intuentes, difundebat. Stabant nunc proceres silentio defixi, nunc confusius inter se vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas; ab omnibus sciri intererat. Itaque clara voce, quamque in sene impetus gaudij fortius pulsabat; Optimi ciues, inquit, & hospites, quos hic dies in multiplicis fœderis sanctitatem coegit: Agite omnes, gratamini Regibus vestris, & quod superest lucis, inter sacra impendite. Venire in crastinum vniuersos iubeo ad aulæ vestibulum. Illic & populus præterea, & milites, implebunt concionem, ne quis Deorum cōsilia ignoret, qui nescio an alijs vnquam verius quam nobis indulserint. Vos tamen & censeo æquum iam nunc compendio, ò tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi vxor inscio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem sunt constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, ea vespera inter charissimorum consortia exultaturus. Quæ tum vota

ta singulorum, qui sensus fuere? Castissimæ Argenidi aderat fructus constantiæ, peruiceratque tot malis, ne qua videretur optima sorte dignior esse. Poliarcho, iam æmulationis, iam ægritudinis, oblito; iucundissimum erat traduci soceri risu, quod osculis inuidisset quæ Argenis Archombroto fororia charitate posuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, Nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid se agnito lætata potissimum esset, an quod fratrem se haberet, an quod sponsum non esset habitura; Inter hos iocos, vix quicquam negocijs permittebat hilaritas. Ipse Aneroestus supercilium posuerat, audebatque lætari; & quamquam in subhorrida veste, Regis in modum à Meleandro, & Argenide, colebatur. Pauci erant ex secretiori cohorte amicorum tantæ remissionis conscij. Tamen Aneroestus, Ibburranes, Dunalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arsidas, Gobryasque intererant, Maurusque Micipsa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo serius venit. Nam condendo epithalamio secesserat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum soli Regibus ad eam cœnam ministri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat sermo, vt amasset, vt tanquam suæ sortis oblitus; adijsset pericula, ignotus, prodigus sui, nec à fortuna nec ab hostibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ constantiæ, amorem fuissent? Ille vero auidissime audientibus referebat; se de Argenidis forma, atque virtutibus multa inaudisse in Gallia; hinc subiectos iuuenili animo stimulos, quos tantæ indolis admiratio, aut

verius

verius ipſa fata ſenſim auxerunt; At cum ſciret ſpem conuubij Siculis legibus interciſam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarſiſſe; Et ſe quidem ſimulata pietate in Deos externos quaſi eorum templa peteret, ſolum cum Gelanoro (qui quanquam ingenuus ſponte liberti perſonam induerat) nauigauiſse in Siciliam, eo conſilio vt præſens agnoſcere eſsetne per famæ Argenis, & eo bello digna quod ipſe in Siculas leges meditabatus; ſi illa, vt aliquando fore ſperabat, obſequijs ſuis demerita, eæ ſolæ morarentur fœlicitatem ſuam. Cum vero Siciliam intrauit, ne vſurpare quidem oculis virginem licuiſse, quam ſcilicet munimentis, arcis incluſam nefas erat à viris tunc conſpici. Hinc fœliciſſimæ temeritatis conſilium ſe ſumpſiſſe, vt muliebri ſtola virginem ſimularet, vt Seleniſsæ imponeret, appellareturque Theocrine. Cætera narraturum adiuuit Meleander, inter riſum ſtuporemque repetens memoria, quam ille omnia ſimilis puellę veniſse; quam lachrymabili fabula elicuiſſet miſericordiam ſuam, aditumque inueniſset ad Argenidem, qua denique virtute, quo robore, domuiſset ſicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuiſſet.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum ſermone traducto, Plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, inſciuſque quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuiſset rem ſecretam! vt tempori, retexiſse! quam ſimilem repertis ad aurium voluptatem commentis Dij hunc contextum rerum dediſſent? Eos interim docebat Meleander ſuum in Africa coniugium; & quantum fas erat per præſentem lætitiam, ingemiſcebet vxori defun-

ctæ; Sæpiusque & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat quæ postridie in concione dissereret.

Multum noctis processerat, cum à cœnę recessum est. Vbi proce ortum sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi murus euasere, aut subitaria theatra impleuerunt. Alij applicauerant scalas, quibus plus iusto oneratis, haud paucæ defluxerunt in subiectos. Ad ipsas palatij fores, exiguæ scenæ species pene ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum suggestus eminebant; Duo quidem fronte æquali, quibus Poliarchus, & Meleander sederunt; Totidem paulo interitus ad latus recesserant. Archombroto Argenidique ornati. Postquam Reges præbuere se populo, & præco plausum conspecui; nōnihil moratus Meleander; Si quid ominosum, inquit, afferrem, (optimi hospites atque ciues) arte aliqua esset opus, & veluti condimento, quo illud apud vestra mitigarem ingenia. Nunc quid opus est anxia eloquentia commendare Deorum munera, quæ ipsi tantopere ornarunt; Affero vobis lætitiam; Regibus gentibusque pacem ac fœdera, hostibus nostri nominis pauorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipsa ad quæ audienda cōuenistis ignorare. Aliquis Deus, & ipsa si quod numen habet fama, haud dubie sparsit in vobis, celebrari hunc diem filiæ meæ nuptijs cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali, filij mei, (flexaq; ceruice in assurgentem Archombrotum respexit.) Quem cur tandiu ignorari, cur nunc demum agnouerim, operæ precium erit (ciues) & vos quoque cognoscere. Accipe Reginæ Mauritaniæ litteras; præco, & quantum voce vales, publi-

publice recita. Tunc præco traditam epistolam in hunc modum exorsus est: Regina Hianisbe Regi Meleandro salutem. Tua virtute an vitio dicam factum, vt ante hunc diem non censerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar; Nam & vitio duco, quod cum Anna mea sorore nuptias me celatam voluisti, nec deinde ea extincta quæsiisti, an inde tibi aliquid superesset. Virtutem porro tuam sic colui, vt tradere tibi stirpem noluerim, nisi experimento prius capto, ante digna adolesceret. Nunc cum omnia generi consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cum sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspicij apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem vterum varia arte celauit; tanndem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum raræ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est: Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quam silentij culpam. Meleandri Siciliæ Regis vxor. In partu iam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitrium est, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asseruari; ne me populus matrem prius quam nuptam intelligat. Cæterum supprimendi fœderis nostris causæ variæ fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi forte vsurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus discessit, sibi me iungi concupijt: denique miseram me pudor tenebat: quem heu timeo etiamnum, & loquendo ne violem. En, soror, ad puluium coniugij leges ipsius Meleandri manu scriptæ, quibus, & ego meo nomine apposito addidi fi-

 dem,

dem, simulque tabellas didit. In ista autem pyxide sunt arcanorum nostrorum consciæ notæ, aliquot litteræ annulique, & ex vtriusque crine armilla. Cum hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego refectam solata, paucas fidissimarum matronarum aduocaui; sedulo quæ necessaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viuentis admouimus. Petij deinde, an cogere vires posset ad breuissimam scriptionem; nescio quo numine ad res quas hodie agimus iam tum meam curam instituente. Fecit illa, & in tabellis exarauit se mori, se filium tuum mihi relinquere. Agnosces manum illius (ò Rex) quamuis litteras male ductas morbi tremor confuderit. Nec multo post inter meos complexus extincta est. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potissimum fides erat, infantem permitto, ageret eius curam, nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conscijs vlla effunderet, per eandem deinde Sophonemen cæteros fallo, vt crederent infantem obijsse. Inter eosdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus est. Ego tot luctibus plena, non tui, Meleander, non sororis oblita sum. Prægnantem me fingo, deinde posthumum edere mentior; adiuuante eadem Sophoneme. Suppone. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conuenisset tot mensium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme, cuius inseruit; quem deinde meo iussu alendum abuexit. Ego simulans fascini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnamque Sophonemen, filium meum inspice-

inſpiceret. Ita biennio circumacto facile fuit, Hyemſalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps, huic & regnum ſeruaui. Nullæ me impulere, ad nuptias vicinorum Regnum præces. Poſtquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendaui virtutes tuas: hortata ſum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum ſuum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum ſi omitteret ſuæ fortunæ inſignia, nec pro matre meiactaret; Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret, quæ ſæpe Principibus viris negata, priuatorum diſcrimina, & fortunam nobilitat. Obſequens dicto iuit; & mirum eſt adeo placuiſſe, vt magnus Rex filiam nouiſſimo coniugo ſuſceptam, & in qua liberorum ſummam credebas, ei velles deſpondere; Cum id mihi nunciaſſet quamquam illius virtute, & genio tuo læta, qui fecerat, vt adhuc ignotum filium amares: tamen ad inceſtarum nuptiarum, omen expaui, ne frater ſorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur noſtro Hxempſali, quem Archombrotum appellatis, ita ſcripſi, vt nuptias iam apud vos, vt audio, conſtitutas differrem: & ipſe ad auxilium meum accitus cum claſſe veniret, Sera tamen fuiſſent auxilia, nec inueniſset quam iuuaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum ſuorum exercitu nobis, tempeſtas dediſſet. Huius virtute, opima Radirobanis in Martis noſtris, templo ſunt. Sed pene triſtiora fuere apud nos pace quam bello diſcrimina: Poliarcho atque Hxempſale, ſæuiſſima æmulatione ardentibus. Cauſa odij, tua Argenis; cuius nuptias vterque

supra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filij tui errore, ab ijs impetraui, ne prius furiosa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradidissent has literas. Illico vtrumque voti compotem fore. Quod ita demum erit, si tuum filium agnosces, & Poliarcho Regi quo propior, factis Deorum, & virtutibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem Dotem ex tuis, vel meis rebus ei dicas permitto. Sicitia, Mauritania, recensque incrementum Sardinia, satis erunt, & filius opulentissime regenet, & gnata pro genere, & sorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arcani mihi soror moriens reliquit: inter cætera vltimas ad te litteras, quibus se, superstite filio, extingui significat. Quæ omnia ipso hoc anno tantum non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant peiratæ. Sed Rex Poliarchus cæsis latronibus, mihi inuiolatam restituit. Ita pro parte huic etiam filium, tuum debes: debeo ego regnum, iamdiu tuo Hyempsali destinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis est. Vale: & fęlicitate quam Dij faciunt senium tuum oblecta.

Longissimas litteras raucus præco vix absoluit. Lectionem confusæ in populo, voces sequutæ sunt. Plerique audierant, alij quærendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque litteræ erant obscuræ: quod futurum haud dubius Meleander, cæpit has ipsas alia oratione exponere. Historiam suæ iuuentutis repetit: vt patre iubente, vxorem olim duxisset Brutiorum Principis filiam, quæ sexennio nupta ac sterilis, decesserat ex vulnere quod de equo inter venendum lapsa in stipite accepit.

Tunc se tricesimum quintum ætatis annum egisse, patre adhuc superstite. Eadem tempestate

ſtate regnaſse in Mauritania Iubam Siciliæ, amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus eſt, auertendi luctus cauſa, quem mors vxoris faciebat. Deinde memorabat, duas ſorores Iubæ fuiſse. Seniorem, Hyaniſben, Syphaci, potenti illic viro, collocatam: Annam iuniori nomen fuiſse, eamque habuiſse ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, vt hunc Iuba, quamuis ſibi non probatum timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum; virginique illum Numidam exoſæ placuiſse.

Secretis ergo fœderibus conſenſiſſe vtrumque in nuptias eaque admonente contrahendas ex Sicilia vires priuſquam huic Numidæ palam obſtaret, ſe nauigaſſe in patriam; Et illic, nec promiſſo tempore in Africam rediræt, patris funere fuiſse tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiuiſſe, & omiſsa Mauritania amauiſſe Siculam virginem, patruo ſuo genitam; ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyaniſbe epiſtola habetis, optimi ciues, vt ipſa fratri Iubæ in regnum ſucceſserit, vt hunc mihi filium Anna pepererit, Veri pignora in obſignata arcula miſit, mihi quidem maximo præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te vero, maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus eſt quod viuimus, quodque regnamus. Tu me vinculis, tu Argenidem exemiſti, cum in gynæceo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiuſti ad victoriam iter; denique vnus hoſtes fudiſti. Inde meo heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti Sicilia. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vicerunt. Læſus quoque amauiſti Argeni-

genidem. Quid dicam, te indicia, per quæ ego ad filij notitiam, ille ad patrem perueniret, inuenisse Dij ducentibus apud peiratas, & virtute seruauisse? In Africa autem non triumphare Radirobanem, quantæ molis res fuerit, nondum toto sanguine reparato, in tuo vultu pallor ostendit. Vtinam nomen amares quod me tibi submitteret. Socerum dici mauis; Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tua virtute damnasti nimis formidolosam maiorum nostrorum solertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeo expauere, vt Siculis principibus interdicerent coniugia vestra; quasi tanta affinitas seruitutis instar esset: Meruisti vt consensu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & fecerunt, ne opus sit ab eiusmodi sanctione recedere. Filium enim ad quem *Sicilia* perueniat, mihi restituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet quæ regna, nihil vetantibus legibus nostris, tuæ Galliæ adiunget. Hic Archombrotus, vti conuenerat, pacem patris petijt ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ possessio, quam habeo, inquit, quid est aliud quam victoriæ tuæ fructus? Eam debellasti in Africa. Veni ego ad triumphum. Tu ergo, charissima soror, tu quam à me fuisse amatam vel ipse Poliarchus ignoscit, sume regium insigne, & pro spe Siciliæ, in quam me natalium iura inseruare, terrarum omnium quæ sub Radirobane fuerunt, esto Regina. Feres ad virum, quod ipse victoriæ iure ferre potuerat. Simul diadema Sorori imposuit; flente quidem præ lætitiæ copia Meleandro; populo autem tantis acclamationibus rem probante, vt diutissime auribus vsus abfuerit. Poliarchus vt eloquentia pollebat, ita cœpit beneficiorum suorum

rerum memoriam eleuare, vt solerter augeret; reuerentissimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus; vt dubium esset arma an pacem magis deceret.

Iamque omnibus ad templum processuris, filius Nicopompi vix decennium egressu, patre ducente se admouit Argenidi, blandeque epithalamium à patre conditum tradens, se illius authorem non inepta aut timida iocositate asseruit. Cumque eum Meleander vocasset, sibi & Poliarcho iussit eiusdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoque cuius opus hoc esset, sæpius adegit ridentem mentiri. Pauci versus, vt ad Principes, & occupatos, erant; ideoque & plures à quibus legerentur habuere.

Lapsus ab astrifero festa ad connubia cœlo
Phœbus adest. Vos, ò Superi, vos cernere coram
Possumus Aonij Vates. En panditur æther,
Et longo in nostras ascenditis ordine terras.
Dumq; faces accendit Hymne, dum Numine pompā
Exornat Regina Deum, paruusque Cupido
Lene facit vulnus, nulloque excerras in ictu:
Ecce coronata plectrum testudine ducens,
Sic pulcher roseo Latonius inchoat ore.

Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Quæ non vlla dies, quæ non fata impia rumpant.
Iungite in Reges, Blandis lux aurea surgit
Auspicijs; Hymenæus adest; Date laurea serta
Postibus, & quinos fax pronuba surgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt sibi numina diuos.
O sacer! ò sponsi! sperataque turba nepotum!

Aspice nunc felix promissæ virginis ora.
Palladijs hæc forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comes; tali Saturnia regnas
Lumine, vulnificos vel cum Latonia cinctus

Exuit, eque suis magnum petit æthera syluis.
Talis sponsa venit, Tu diuum hæc munera, Princeps
Cuncta vide, mentisque bonis tamen acrius omne
Figi animi lumen; mortalia corda puellæ
Esse neges, sorteque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam cultusque tuos, auroque nitentem
Cæsariem, & castis vibrantia lumina flammis.
Cernere gaudet amans; & tunc te mente sub alta
Effingit, qualis sæuis quatere ardua bellis
Arma soles; nunc quantus eres, patris agmina quãdo
Occurrent reduci; parilique inuecta triumpho
Ipsa per effusas tecum spectabitur vrbes.
Iamque timet, ne vana ferant hæc gaudia venti,
Quæ cernit, redeatque nouis in somnia curis.
At ne, Virgo, time: Non hæc efficta sopore
Lætitia est cupidæve erant ludibria mentis.
Certa vides. Adsunt genialia numina mecum.
Stat cunctis mens vna Deis, vox omnibus vna;
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Iungite io dextras, tu formosissima virgo,
Tuque viros inter qualis sub nocte serena
Purpureus socios extinguit Lucifer ignes.
At tu sancta veni, tandemque merentibus adsis,
Exorata Quies Satis exhausere pericli,
Sat pigras perpessa moras insignia Regum
Pectora: nunc votis expectatoque fruantur
Connubio. Sic & Tirynthius astra subire
Non nisi bisseni potuit mercede laboris.
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Iungite io dextras. Quo tandem nubela rerum
Et fundi cessere dies? Et lenius aura
Ridet, & ingenti cumulant sua dona fauore
Cœlicolæ. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximijs, nec denique naufraga virtus:

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant? Augurésque & Pontificum ordo nuptijs omen

omen facturi. Populus viam hymeneo aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non erat, quæ facem nubenti filiæ luceret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione, collatus est. Inuocatis genialibus Dijs, tutelisque præcipue ignium qui velatæ Argenidi præferebantur, cum iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus sacrorum ministros iubet subsistere; dieique lætitia angustior ita Archombroto loquutus est. Si fas est mihi apud te fidem esse, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te quærere. Mihi soror est vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret; annorum plus minus viginti. Si solida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno despondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere potest, dos erit talenta sexcenta præsentia. Meleander sermonis erat arbiter, qui Archombrotum non tam cunctantem assentiri (nam placebat affinitas) quam ius patri facientem vt de nuru statuerat, interrogauit an eam sibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc sacra silentium tenentem, monuerat Poliarchus, vt fratrem in mutua fœdera solicitaret. Ille se conditionem accipere apertissimo vultu respondit: amplexusque Poliarchum; Præcepisti mea vota, fortissime Regum. Quis te Deus in mei animi secreta perduxit? Ergo hæc etiam sacra mihi absentem coniungent. Tu fidem charissime, vtrimque præstabis. Admoniti sacerdotes vt geminarent auspicia, sedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanasset in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer prætervolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium lætitia:

proximi; Cetuque confuso, nulla discrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Dijs interim profecta dabantur: & cum hostię, quarum vna vittati iecoris fuit, placuissent Haruspici; thure accenso Sponsi in fędera nuptiarum ad aram subiere. Perpetratis denique sacris iam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi vestibulo Aneroestus occurrit discessurus, pallido vultu, & diuinandi stimulis pleno. Nam meritum pectus numina insederant. Igitur quassans emotum Deorum furoribus caput, Saluete, inquit, ò Reges, ò numinum cura, exerciti hactenus satis, nunc eorumdem clementia experturi nihil virtute iucundius. Fæliciſſime senum, ah ne Dijs exprobra, Meleander, istos annos inter bella scelusque tuorum ciuium consumptos Viuida ætas, annisque adhuc *plurimis suffectura*, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa videbis Hyanisben, nunc in Sicilia illam excipies. procul mala factionum, procul indiatorum atrocitas. Vestrum senim, iuuentusque Archombroti, reuerentia & terrore subiget omnes; Hunc triumphantem felix pater de proximis Brutijs, Lucanisque, & Epeiri littore aspicies; huius pignora in vestris adolescent amplexibus. longam Principum seriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ destinata, quam quæ inde nurus aduenict. At vos sæculi gemmæ, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoto, multa silenda sunt. Fata ipsa fælicitatis partem in quam producti estis. Deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amos hodie iungit, ad senium inuiolatos deducet. Non enim iurgia, non fastidia, non ægrarum suspicio-

num

num cura libabit. Proferetis imperij fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aspiciet, Timaneræ inter nepotum cuneos exultantis imagines sæpe pro Cybele bonus posteritatis error accipiet. Gloriam vestram, fortitudinem, nutus, suspicient vicinæ late gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quo ibitis, ipsa vos salus fere. Quidquid optabitis. Dij vota præuenient. Ac ne fælicitas mortem destituat; nox vna fessos senio exoluet, plura mox astra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præstabit æternam historiæ genius, quam in gentibus olim sparsam, nulla vis, nulla ætas extinguet.

FINIS.

IN-

INDEX IN BARCLAII ARGENIDEM.

B

C

Chorea

D

E

F

Forti-

L.

M

N

Neptu-

O

P

R

T

V

FINIS.

TABVLA NOMINVM FICTORVM IN ARGENIDE.

Hiero-

Hiero-Leander. *Hieronymus Aleander.*
Hippophilus. *Hispaniarum Rex.*
Hosti Reginæ Mauritaniæ. *Vigna di Madama in Roma.*
Hyanisbe. *Elizabetha Angliæ Regina.*
Hyperephanij. *Hugonottæ.*
Ibburanes. *Barberinus, Vrbanus VIII. Papa.*
Liphippus. *Rex Hispaniarum.*
Lycogenes. *Dux Guisius.*
Lydij coniugea. *Ancræus cum vxore, in Gallias.*
Meleander. *Henricus III.*
Menocrius. *Retij Marescallus.*
Mergania. *Germania.*
Nicopompus. *Barclaius.*
Oloodemus. *Elbonij Dux.*
Peranhylæus. *Bethlem Gabor.*
Poliarchus. *Persona eorum, in quos Guisianorum ac Ligæ sacra rabies desæuit: quales, Henricus IV. Rex Nauarræ, & Espernonij Dux.*
Praxetas. *Domus Albigniaca.*
Procerum primus in aula Hippophili. *Franciscus Gomezius Sancti vallis, Lerma Dux.*
Phryges coniuges. *Comes Somerseti cum vxore, in Angl.*
Purpurati Sacerdotes. *Cardinales, Lerma & Clesellius.*
Radirobanes. *Hispaniarum Rex.*
Regio ab aduerso littore, Siciliæ æmula. *Anglia.*
Seleniſſa. *Regina mater.*
Sicilia. *Gallia regnum.*
Timandra. *Iana Albretia, Henrici IV. mater.*
Timonides. *Domus Albigniaca.*
Vsinulca. *Caluinus.*

FINIS.

